ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
★
MERCREDI 1 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7535 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2946

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ » ...

Լեռնակուտակ հատորներ հրատարակուեցան երկու Աշխարհամարտներու մասին։ Եթէ բոլորը միասին հաւաքուին, կրնան հաւասարիլ Եգիպտոսի բուրգերուն, բարձրութեամբ եւ խորութեամբ :

Եւ դեռ ամէն բան պարզուած չէ ։ Պարբերաբար կը յայտնուին զանազան գաղտնիքներ, այս կամ այն դիւանագէտին, իրազեկին կամ դաւանափոխին միջոցաւ, ցնցելով հանրային կարծիքը :

Քանի մը տարի առաջ, Մեծն Բրիտանիոյ աշխատաւորական վարչապետը, Էթլի, կը խոստովանէր թէ Գերմանիոյ անպայման անձնատուութեան որոշումը առուեցաւ առանց մանրամասն քննութեան :

Իր պատմութեան համաձայն, առաջարկը գրուած էր նախագահ Ռուզվէլթի կողմէ, Քազապլանքայի մէջ (Մարոք)։

Չըրչիլ իբրեւ թէ նախապէս ընդդիմացած, յետոյ տեղի տուած է, որպէսզի ճակատ ճեղքած չըլլայ :

Այս պատմութիւնը պատմած ատեն երբ Էթլիի տեսակէտը կը հարցնեն, կ'ըսէ թէ պիտի մերժէր անպայման անձնատուութեան առաջարկը, եթէ խնդիրը քննուէր խորհրդարանին մէջ։

Ուրեմն, ճակատագրական որոշումը տրուած է տնավարի :

Անցեալ շաբթու նոր փոթորիկ մը պայթեցաւ, նոյն ինքն Չըրչիլի միջոցաւ :

Յանդուգն ծերունին ճառ մը խօսելով իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ, ճակատագրական գաղտնիք մը երեւան կը հանէր առանց աջ – ձախ նայելու :

Կ'ըսէր թէ երկրորդ աշխարհամարտը վերջանալու վրայ էր եւ հարիւր հազարաւոր գերման զինուորներ անձնատուր կ'ըլլային խուճապահար, երբ ինք նոր ծրագիր մը յղացաւ :

Եւ, անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, հրամայեց բրիտանական ճակատի սպարապետին՝ լորտ Մոնթկոմըրիի, հաւաքել եւ պահել յանձնուած զէնքերը, որպէսզի կարենան վերազինել Գերմանները, եթէ Ռուսերը չարունակեն յառաջ խաղալ դէպի արեւմտեան Եւրոպա ...

Այս յայտնութիւնը ռումբի մը տպաւորութիւնը գործեց եւ մինչեւ այսօր ալ կը զբաղեցնէ հանրային կարծիքը :

Անշուշտ մեծ մասով դժգոհ են, նոյն իսկ Անգլիոյ մէջ։ Մանաւանդ որ յայտնութիւնը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ քար գայթակղութեան դարձած է Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը :

Աշխատաւորական պաշտօնաթերթէն զատ, որ իր հրաժարումը կը պահանջէր, ծանրաբարոյ «Թայմզ»ն ալ խստօրէն քննադատեց Չըրչիլը, անխոհեմութիւն վերագրելով անոր ։

Գրաւոր հարցումներ ալ ուղղուեցան խորհրդարանին։ Եւ վարչապետը պատասխանեց թէ իր յուշերուն մէջ անուղղակի ակնարկ մը կը գտնուի այդ մասին։ Առաջին անգամ հեռագիր մը ուղղած է 1945 Մայիս 9ին, ոչ թէ լորտ Մոնթկոմըրիի, այլ զօր. Այզընհաուըրի, թելադրելով հաւաքել եւ ոչ թէ ոչնչացնել գերմանական զինամթերքը, «որովհետեւ կրնան պէտք ունենալ Ֆրանսայի եւ մանաւանդ Իտալիոյ մէջ» ։

Աւելորդ է ըսել թէ ճառը բուռն զայրոյթ պատճառեց Խ. Միութեան մէջ :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւդա» «կեղծաւորութիւն» եւ «դաւաճանութիւն» կը վերագրէ Չըրչիլի, «որ մասնաւոր նամակ մը ուղղելով Սթալինի, խնդրած էր յարձակողականի սկսիլ, կասեցնելու համար Գերմանիոյ նոր արշաւանքը դէպի Արտէն» ։

Այսպէս, գաղտնիք մը ուրիշ գաղտնիքի մը ծալքերը կը բանայ եւ դիւանագիտութեան պատմութիւնը կը դառնայ լաբիրինթոս, մէկ անելէն միւսը գլորելով մարդկութիւնը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿԱՏԻ ԴԷՄ

ԴՈՒՆՓԱԿ ԺՈՂՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼ

Նոյեմբեր 29ի խորհրդաժողովին առթիւ, որ բացուեցաւ Բշ. օր, Մոսկուայի մէջ, մասնակցութեամբ ութ արեւելեան երկիրներու, Մոլոթով ճառ մը խօսելով հրաւիրեց արեւելեան Եւրոպայի պետութիւնները միանալ եւ զօրացնել իրենց զինեալ ուժերը, դիմագրաւելու համար Արեւմուտքի հաւանական սպառնալիքները։ Բացատրեց թէ նկատի առնելով Փարիզի համաձայնութեանց մօտալուտ վաւերացումը, որոնց շնորհիւ արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերազինուի, Մոսկուայի խորհրդաժողովը «պէտք է հաւաքական միջոցներ ձեռք առնէ, իր զինեալ ուժերուն կազմակերպութեան եւ անոնց հրամանատարութեան մասին» : Ապա հետեւեալ երկու առաջարկները ներկայացուց, յանուն Խ. Միութեան .—

1. Բոլոր միջոցներով խափանել վերածնութիւնը գերման զինապաշտութեան որ տեղի տուաւ առաջին եւ երկրորդ աշխարհամարտներուն եւ ձեռնարկել գերմանական հարցին կարգադրութեան, համաձայնութիւն մը կնքելով չորս պետութեանց միջեւ (Խ. Միութիւն, Մ. Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա), որոնց վրայ կ'իյնայ գլխաւոր պատասխանատուութիւնը ապահովելու խաղաղութիւնը Եւրոպայի մէջ :

2. Հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը հաստատել Եւրոպայի մէջ մասնակցութեամբ բոլոր շահակից պետութեանց, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ընկերային կարգուսարքը, եւ քննել Խ. Միութեան ներկայ առաջարկները, ինչպէս եւ այն առաջարկները որ կրնան ըլլալ ուրիշ երկիրներու կողմէ :

Մոլոթով չեշտեց թէ իր երկու առաջարկները սերտօրէն կապուած են իրարու հետ եւ չեն վնասեր ոեւէ մէկուն շահերուն :

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկ թղթակիցներ, Մոլոթովի ճառը բացորոշ կոչ մըն է արեւելեան զինակցութիւն մը կնքելու պաշտօնապէս, ճակատ կազմելու համար Արեւմուտքի ծրագրած զինակցութեան դիմաց :

Արտաքին նախարարը նախապէս յայտարարած էր թէ խաղաղասէր պետութիւնները չեն կրնար անտեսել սա իրողութիւնը թէ կարգ մը երկիրներու յարձակողական շրջանակները կը փորձեն խորտակել Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան ծրագիրները։«Դէպքերու հոլովումը վտանգաւոր ընթացք մը առած է խաղաղութեան դատին համար, քանի որ կարգ մը կառավարութիւններ, մասնաւորապէս Մ. Նահանգները, բայց նաեւ Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա — դիրք բռնած են արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման համար, զայն միացնելով հակամարտ պետութեանց զինուորական խմբակցութեան։ Այս միջոցին արեւմտեան երեք պետութիւններ, աջակցութեամբ Հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութեան ուրիշ անդամներու, բացէ ի բաց զինակցութիւն կնքած են արեւմտեանԳերմանիոյ զինապաշտներուն հետ։ Շատ մը տեսակէտներով, կը կրկնուի այն քաղաքականութիւնը զոր կը վարէին եւրոպական պետութիւնները վերջին աշխարհամարտէն առաջ։ Ա՛յս է Փարիզի համաձայնութեանց իմաստը » :

Մոլոթովի յայտարարութեան համաձայն, արեւմտեան Եւրոպայի կառավարութիւնները մեծ չափով պատասխանատու են որ չարգիլեցին հիթլէրական նա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԴՈՒՔ ԱԼ ԽՄԱՑԷՔ

Ալքոլամոլութեան դէմ բացուած պայքարէն ի վեր, տեղական մամուլը կը մատնանշէ ուրիշ չարիք մը, շատ աւելի վրդովիչ :

Կը պատմէ թէ ինչպէս բարեմիտ կամ տգէտ ծնողներ գինի, նոյնիսկ ոգելից ըմպելի կը խմցնեն իրենց 3–5 տարեկան զաւակներուն :

Այս առթիւ, պերճախօս վկայութիւններ ալ կը հրատարակեն, հիմնուելով բժշկական տեղեկագիրներու վրայ :

Փորձառու բժիշկ մը, Սիւզան Սեռէն, կը պատմէ թէ՝ կարգ մը նահանգներու մէջ, Քալվատոս, Վանտէ եւայլն, սովորական իրողութիւն է գինի խմցնել երեք տարեկան տղեկներու :

Հինգ – վեց տարեկան տղաք դպրոց գացած ատեն մինչեւ կէս լիտր գինի կը տանին միասին, հայրիկին եւ մայրիկին «հոգածութեամբ» :

Եթէ ճամբան երկար է, մաս մը խմած կ'բլլան տունէն մինչեւ դպրոց :

Ընդհանրապէս բարեմիտ են ծնողները, բայց տգէտ :

Եթէ բժիշկը պատուիրէ ջուր խմել, պատասխանը պատրաստ է.

— Ի՞նչ կ'ըսէք, տոքտոր, ջուրը վնասակար է, մանրէները կը վխտան ջուրին մէջ...

= Թող հանքային ջուր խմեն, բայց ոչ գինի կամ ոգելից ըմպելիներ :

Օր մը բժշկին տարեր են երեք տարեկան աղջնակ մը որ բնտիր գինի կը խմէր կէս օրին եւ իրիկունը :

— Ի՞նչ ունիս, աղջիկս :

— Սողուններ եւ օձեր կը տեսնեմ անկողնիս մէջ...

Ուրիշ տղեկ մը, վեց տարեկան, որ վարժուած էր«ափերիտիվ» խմելու «հանդերձ ընտանեօք», սովորութիւն բռնած էր մառանը երթալ եւ շիշ մը գինի բանալով խմել ուզածին պէս։ Անշուշտ ուզածին չափ :

Մեր մէջ ալ, հազարաւոր հայրիկներ եւ մայրիկներ ալքոլամոլութեան թեկնածուներ կը պատրաստեն «ի տղայ տիոց»։ Տգիտութեամբ, չտեսութեամբ կամ անհոգութեամբ :

Կը մոռնան որ գինին եւ ոգելից ըմպելիները թոյն են անոնց համար, մինչեւ անգամ եթէ կաթիլ – կաթիլ ծծեն։

Ինչպէս որ առաջին սուտը իր ետեւէն կը բերէ ուրիշ սուտեր, ոգելիցներու առաջին կաթիլներն ալ կը վերածուին բաժակներու, յետոյ շիշերու :

Եւ տունը կը դառնայ դժոխք :

Այն ատեն պիտի յիշէ՞ք թէ կը պարծենայիք, 30–40 տարի առաջ.

— Իմ տղաս այնքան քաջ է որ դեռ հինգ տարու չկար, երբ գինի կը խմէր ...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՆԵՂՈՒՑՆԵՐԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

«ՊԷՏՔ Է ՄԻՇՏ ՊԱՏՐԱՍՏ ԸԼԼԱՆՔ»

Ամերիկեան 6րդ նաւատորմին հրամանատարը, ծովակալ Թոմըս Քոմպս Պոլիս հասնելով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը.

— Ամբողջ Միջերկրականի ապահովութեան եւ խաղաղութեան համար խիստ կարեւոր կէտ մըն է հոս։ Թուրքիոյ Նեղուցները տիրապետող դիրք մը ունին եւ ոեւէ թշնամի պիտի գայ գրաւելու երբ պատերազմ մը պայթի։ Անհրաժեշտ է որ այստեղը մնայ բարեկամ ձեռքերու մէջ։ Անհրաժեշտ է միշտ արթուն մնալ եւ ամէն վայրկեան պատրաստ ըլլալ այս տեղերը պաշտպանելու։ Վստահ եմ որ հնարաւոր պիտի ըլլայ, Թուրք զինեալ ուժերուն ռազմական կարողութիւնը ապացուցուած ըլլալով Քորէայի մէջ : Իմ կարծիքս սա է թէ Նեղուցներուն ապահովութիւնը երաշխաւորուած պէտք չէ նկատել. ասոր համար պէտք է զգո՜յշ ըլլանք։ Ու երբ «մենք» կ'ըսենք, կը հասկնանք Թուրքիան եւ Ատլանտեան 13 երկիրները :

« Պատերազմի մը ընթացքին Հարաւային Եւրոպայի մէջ, Թուրքիոյ մասնակցութեամբ տեղի ունենալիք կռիւներուն ուժ պիտի տայ վեցերորդ Նաւատորմը, որ Ատլանտեան զինակցութեան հրամանին տակն է միշտ : Կը վստահեցնեմ թէ յարձակողական հսկայ ուժ մը պիտի աւելցնէ։ Մեր ծովային տեւական ռազմափորձերուն նպատակն է այս վիթխարի ուժը միշտ պատրաստ պահել, անհրաժեշտ պարագային գործածելու համար։ Մեր վեցերորդ նաւատորմը ի վիճակի է հիւլէական զէնքերով զինուած յարձակողական կարողութեամբ ուժ տալու ցամաքային բանակին :

« Յաջորդ շաբթու երբ հեռանանք Իսթանպուլէն, քանի մը օրուան համար ամերիկեան գլխարկս մէկդի պիտի դնեմ, Ատլանտեան գլխարկը առնելու համար : « Թրքական Երկինք Բ.» անունով ռազմափորձերուն ընթացքին մասնաւորաբար Թուրք օդային պաշտպանողականը նկատի պիտի առնուի։ Վստահ եմ թէ ամէնքս ալ պիտի օգտուինք հաւաքական ռազմափորձերէն :

ԻԶՄԻՐ .— Ամերիկեան 6րդ Նաւատորմի հրամանատար Ծով. Պարքէթ մամուլի ասուլիս մը սարքեց։ Լրագրողները հարցուցին թէ պատերազմի մը պարագային 6րդ նաւատորմը Նեղուցներէն անցնելով պիտի մասնակցի՞ Սեւ Ծովու գործողութեանց։ Ծովակալը հետեւեալ պատասխանը տուաւ .

— Ամերիկեան նաւատորմը ի հարկին պիտի անցնի Սեւ Ծով եւ պատերազմի մը ընթացքին պէտք եղած տեղը պիտի գտնուի :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, արեւմտեան երեք դաշնակիցները Բշ. օր յանձնեցին իրենց պատասխանը, որով կը մերժեն մասնակցիլ Նոյեմբեր 29ի խորհրդաժողովին։ Այս առթիւ կարգ մը պայմաններ կ'առաջարկեն, վիճելի խնդիրները լուծելու եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար : Ահաւասիկ այդ պայմանները. —

1. Համաձայնիլ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրելու համար. 2.— Խորհրդային կառավարութիւնը պէտք է լուսաբանէ իր դիրքը Գերմանիոյ ազատ ընտրութեանց մասին, որ առաջին հանգրուանը կը կազմեն այդ երկրներկու մասերուն միացման համար։ 3.— Կարծիքի փոխանակութիւններ կատարել, դիւանագիտական ճամբով, եւրոպական այն բոլոր խնդիրներու մասին որոնք կրնան քննուիլ յառաջիկային, Չորսերու ժողով մը գումարելով, (մասնաւորապէս հաւաքական ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներ)։ 4.— Չորս պետութեանց արտաքին նախարարներու խորհրդաժողով մը գումարել, երբ ելքի մը յանգելու պատեհութիւններ երեւան, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք : 5.— Եթէ պայմանները նպաստաւոր երեւան, աւելի լայն խորհրդաժողով մը գումարել մասնակցութեամբ եւրոպական պետութեանց եւ ուրիշ շահակից երկիրներու, քննելու համար հաւաքական ապահովութեան միւս կէտերը :

\-\-\-

ՉԸՐՉԻԼԻ ծննդեան 80ամեակը տօնուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Աշխարհի ամէն կողմերէն շնորհաւորական հեռագիրներ եւ ուղերձներ կը հասնին Լոնտոն։ Չըրչիլ ինք պիտի մարէ 80 մոմերը հսկայական կարկանդակի մը վրայ :

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆ

(1830 – 1866)

●

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

«Սովետ. Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսաթերթի խմբագրութիւնը իր 1953 Յունուարի եւ 1954 Ապրիլի թիւերուն մէջ կը քննէ սա խնդիրը.— Միք. Նալբանտեան կը վերաբերի ազատական (լիբերալ) հոսանքի՞ն թէ՝ «ռեւոլուցիոն – դեմոկրատ» հոսանքին:

1953ին ամսաթերթի խմբագրութիւնը «Պայքար ընդդէմ միասնական հոսանքի ռէցիտիվներու» վերնագրով ուսումնասիրութեամբ մը կը հակաճառէր այն տեսութեան դէմ թէ՝ Միք. Նալբանտեան կը վերաբերի իր ժամանակի, 1860ական թուականներու ազգային – ազատական հոսանքին, Ստ. Նազարեանի, Ռ. Պատկանեանի եւ ուրիշ գործիչներու ուղղութեան:

Տարի մը ետք, նոյն ամսագիրը, այս անգամ «Անխնայ պայքար բուրժուական – նացիոնալիզմի եւ նացիոնալ – նիհիլիզմի ռէցիտիվներու դրսեւորման բոլոր տենդենցներու դէմ» նոյնպէս խմբագրութեան կողմէ գրուած, կը պախարակէ քաղքենի ազգայնականութեան ջատագովները, որոնք աքողուած կերպով պաշտպան են կանգնած ազգայնական գաղափարախօսութեան, միւս կողմէ կը պախարակէ նացիոնալ նիհիլիզմի գաղափարախօսները, որոնք ամէն ազգային աւանդութիւն ու արժէք կը մերժեն ու կը ջնջեն:

Գիտենք որ Ա. Միկոյեանի Հայաստան այցելութենէն եւ խօսած ճառէն վերջ ազգայնական արժէքները առ ոչինչ գրելու՝ տեսութիւնը տեղի տուած է, եւ Ե. Չարենցը վերահաստատուած իր արժանի տեղը:

Միք. Նալբանտեան մէկն է վաթսունական թուականներու այն գործիչներէն որու մասին ամէնէն աւելի խօսած են գրագէտներն ու հանրային գործիչները:

Ո՞վ է Միք. Նալբանտեան:

Ծնած 1830ին, Նոր Նախիջեւանի մէջ, ու մեռած 36 տարեկան, մեծ դէմք մըն է ԺԹ. դարու վերածնութեան շարժումին մէջ: Իր նախնական ուսումը ստացած է Գաբր. Պատկանեանէ, հայրը Ռափայէլ Պատկանեանի (Գամառ – Քաթիպա): Ինքնազարգացումով եւ Հնդկաստանէն մինչեւ Եւրոպա կատարած ուղեւորութիւններով հարստացուցած է իր մտային պաշարը:

1848ին, 18 տարեկան, կը կարգուի քարտուղար Պեսարաբիոյ թեմին, յետոյ Նախիջեւանի եկեղեցիին: 1853ին Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանին հայ լեզուի ուսուցիչը կը դառնայ — մէկ տարի միայն, ու ժամանակ մըն ալ բժշկութիւն կ'ուսանի ի Ս. Պետերբուրգ:

1858ին կը բարեկամանայ Ստ. Նազարեանի հետ եւ կ'աշխատակցի «Հիւսիսափայլի» ուր լոյս կը տեսնեն իր բանաստեղծութիւնները եւ յօդուածները:

1860ին Նախիջեւանի հայ գաղութի կողմէ կ'ուղեւորուի Հնդկաստան, Կալկաթա, իր քաղաքի հայութեան ի նպաստ եղած կտակ մը կորուստէ փրկելու համար: Յաջողելով կը վերադառնայ Նախիջեւան, Եւրոպայէն անցնելով: 1862ին կը բանտարկուի նոյն յանցանքով թէ՝ յարաբերութիւններ մշակած էր ռուս յեղափոխականներու հետ, (Ալեքսանդր Իվանով Հերցէնի հետ, 1812 – 1870, ռուս յեղափոխական եւ գրող, որ կը հրատարակէր «Զանգ» կամ «Հնչակ» ամսագիրը):

Միք. Նալբանտեան երեք տարի բանտարկուելէ ետք, կ'արձակուի: Հիւանդացած էր եւ կը մեռնի 1866ին: Կը թաղուի Նոր Նախիջեւանի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ գաւիթը:

×

Իր գործունէութիւնը եւ գրականութիւնը ուժեղ հետքեր են ձգած արեւելահայ եւ արեւմտահայ մտքին եւ ազգային գիտակցութեանց վրայ: 1851ին «Արարատ» շաբաթաթերթի մէջ հրատարակած է գրաբար եւ աշխարհաբար ոտանաւորներ, որոնցմէ յիշենք «Արկածք Ադամայ» ոտանաւորը (գրաբար):

Բայց «Հիւսիսափայլի» մէջ էր որ Միք. Նալբանտեան սկսաւ ժողովուրդի լայն խաւերէն ճանչցուիլ իր յստակ, պարզ ու հասկնալի բանաստեղծութիւններուն շնորհիւ:

Իր ոտանաւորները, երգի վերածուած, սկսան բերնէ բերան շրջիլ: Ո՞վ չէ լսած «Ազատն Աստուած»ը, «Մեր հայրենիք»ը, «Մանկութեան օրեր», «Հայ մարդու հայրենիքը», «Երազը», ուր ազատութեան գաղափարը եւ հայրենասիրութիւնը կը յուզեն եւ կը հմայեն ընթերցողը:

Միք. Նալբանտեան «Հիւսիսափայլի» մէջ իբր ազատութեան եւ լուսաւորութեան քարոզիչ գործակցած է Ստ. Նազարեանի հետ եւ անշուշտ կը պատկանի գաղափարախօսական նոյն հոսանքին:

Գրած է «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գրքոյկը, ուր կը պաշտպանէ այն տեսութիւնը թէ հայութիւնը կը վերականգնի եթէ հողին կ[illegible]ուի եւ հիմնուի տնտեսական նոր դրութիւններու սկզբունքին վրայ:

Իր երկերու լիակատար ժողովածուն, երեք հատորով, լոյս տեսաւ Երեւան, 1940ին: Իսկ «Անտիպ երկերը» արդէն լոյս տեսած էին 1935ին: Յառաջաբանը եւ ծանօթագրութիւնները խմբագրած էր բոլշեւիկ տեսաբան Աշոտ Յովհաննիսեան:

Միք. Նալբանտեանի մասին բացուած է բանավէճ մը, որ տարիներէ ի վեր կը շարունակուի: Դեռ չեն կրցած ճշդել թէ ո՞ր հոսանքին կը պատկանի. Ահա թէ ինչ կ'ըսէ Աշոտ Յովհաննիսեան.—

Միք. Նալբանտեան սկիզբները եղած է ազգայնական – պահպանողական: Դառնալով բարեկամը Ստ. Նազարեանի եւ աշխատակից «Հիւսիսափայլ»ի, կանգներ է նոյն դիծին վրայ, է ազատական — լուսաւորական: Յետագային իջեր է մինչեւ դեմոկրատ — լուսաւորական հոսանքին: Բայց՝ կ'ըսէ Աշոտ Յովհաննիսեան, ան չէ եղած յեղափոխական – դեմոկրատ:

Եզրակացութիւն՝ Միք. Նալբանտեան կը դառնայ պարզապէս «ռէֆորմիստ» մը, կուսակից բարենորոգման կամ բարեշրջութեան, ոչ թէ յառաջդիմական – յեղափոխական:

Ա. Յովհաննիսեան փաստելու համար իր տեսութիւնը, կ'ըսէ. հայ իրականութեան մէջ հող չկար յեղափոխական դեմոկրատական շարժումին եւ գաղափարախօսութեան համար: Իսկ ինչ որ Միք. Նալբանտեան ունի իբրեւ դեմոկրատ – լուսաւորական գաղափարներ, ատոնք անդրադարձումներն են Ռուսաստանի դեմոկրատներու յուզած ընկերային խնդիրներուն:

Այս յայտարարութիւնը պատճառ կը դառնայ որ Աշոտ Յովհաննիսեանը համարուի պատմութիւնը եղծանող (ֆալսիֆիկացիա): Ա. Յովհաննիսեանի հասկացողութեամբ Նալբանտեան «Երկրագործութիւնը» գործով կը ժխտէ յեղափոխական – դեմոկրատ վարդապետութիւնը, քանի որ կ'առաջարկէ խաղաղ ճանապարհով փրկել հայ ժողովուրդը:

Ի՞նչ կ'ըսեն ընդդիմախօսները:

Վ. ԱՐԵՒ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՂԱՅ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օրեր անցան, շաբաթներ: Տեսուչը կ'ուշանար: Աշակերտներուն դպրոցական պիտոյքը դպրոցին կողմէ պիտի դրուէր: Քանի մը գիրք միայն կայ, ուրիշ ոչինչ: Կը գրեմ կեդրոն որպէսզի փութացնեն տեսուչը, հասցնեն գրենական պիտոյքը: Մինչ այդ, ստիպուած՝ քանի մը տետրակ, գրիչ, մատիտ ես գնած եմ արդէն: Վերջապէս օր մըն ալ ձի մը հեծած եկաւ: Խուրջինէն հանեց մեր դպրոցին ծրարը, քանի մը գիրք, տետրակ, մատիտ, գրիչ, քիչ մըն ալ ներկ՝ կտոր մը թղթի մէջ փաթթած, «ես էլ կը խառնես ջրով. կը լինի թանաք» ըսաւ:— Բայց Պ. Տեսուչ, քիչ բան բերած ես, ինչպէ՞ս կը բաւէ մինչեւ տարեվերջ: — Յետոյ էլի կը բերեմ, ըսաւ:

Շրջանային տեսուչին աւելի կարեւոր պարտականութիւնն է տարուայ ընթացքին հետեւիլ եւ հսկել թէ ուսուցիչները ինչպէս կը դրաղին աշակերտներուն հետ: Ներկայ կ'ըլլան դասաւանդութիւններու, տեսնելու համար թէ ինչպէս կը դասաւանդէ ուսուցիչը, ու ըստ այնմ թելադրութիւններ կ'ընէ: Կը կազմակերպէ շրջանային ուսուցչական ժողովներ, մանկավարժական խնդիրներու մասին խօսելու, վիճելու, կարծիքներ փոխանակելու եւ դասախօսութիւններ ընելու համար: Նաեւ, փորձնական դասեր, ուր որեւէ ուսուցիչ կրնայ հրաւիրուիլ այսինչ կամ այնինչ դասը աւանդելու իր ընկեր ուսուցիչներուն առջեւ, ուսուցիչները իրենց կարծիքը կը յայտնեն, սխալները կը մատնանշեն, կը գնահատեն, կը քննադատեն, տեսուչին մասնակցութեամբ: Դպրոցական ծրագիրը նոյնն է: Ուսուցանելու մեթոտն ալ նոյնը բոլոր դպրոցներուն մէջ եւ բոլոր ուսուցիչներուն համար: Նոյն դասը նոյն ձեւով պիտի աւանդուի ամէն տեղ:

Պ. Նշանը իր այս պարտականութիւնը կատարելու ժամանակ դեռ չէր ունեցեր, մեր գիւղէն անցեր էր ուրիշ գիւղ մը, ամէն ուսուցչի յանձնելու համար իր բաժին գրենական պիտոյքը:

Այդպիսի ժողով մը գումարուելու պարագային շատ նեղը չի մնալու համար, բոլոր ազատ ժամանակս յատկացուցած եմ գիրքերուս ընթերցումին, եւ արդիւնքէն շատ գոհ եմ: Միւս կողմէ դասաւանդութիւնները այնքան եռանդով կ'ընենք որ, յաճախ ժամը բաւական անցուցած կ'ըլլանք, բայց ոչ ես դժգոհ կ'ըլլամ ոչ ալ աշակերտները:

Օրին մէկը, դասին պահուն, վայելուչ հագուած, միջին տարիքով մէկը, դասը չխանգարելու յայտնի ջանքով, դռնէն մտաւ դասարան եւ աշակերտներու շարքին նստարանին ծայրը տեղ բռնեց, աչքով ունքով ինծի նշան ընելով որ իրմով չզբաղիմ, եւ հետեւեցաւ մինչեւ դասին լրանալը, առանց ընդմիջելու: Դասամիջոցին երբ առանձնացանք յայտնեց իր անունը, շրջանային տեսուչ... (Կը ցաւիմ որ շատ յայտնի անուն մը չկրցայ վերյիշել): Հարցումներուն պատասխանելով ըսի անունս մականունս, ո՛ր տեղացի ըլլալս, ինչ կրթութիւն ունենալս, քանի՞ տարի է ուսուցչութիւն ընելս եւայլն: Ուրեմն առաջին տարին է միայն ուսուցչութիւն կ'ընէք եւ այսպէս յաջո՞ղ, ըսաւ: «Լուսաբեր»էն ընթերցանութեան դաս էր որ ըրած էինք, գիրքը բացաւ, մեր ըրած դասէն հարցումներ ըրաւ պատասխանեցի, գոհ մնաց: Վերջին հարցումն ալ թէ՝ ծալքը պակաս ի՞նչ ըսել է, շատ խելացի չեղողին կ'ըսեն, ըսի, ինչպէս արդէն ընթերցանութեան ընթացքին ալ կը հասկցուի:— Այո, շատ լաւ, բայց ինչո՞ւ ծալքը պակասը խելացի չըլլալ պիտի նշանակէր, ի՞նչ ծալք է, — նեղը դրաւ զիս — իսկ ես, պապանձումն Զաքարիայի: Կը խորհիմ, բայց յարմար պատասխան չեմ գտներ: Նեղ կացութիւնս չուղեց որ վայրկեան մը իսկ տեւէ, եւ անմիջապէս աւելցուց.

— Է՛հ, ամէն մարդ ալ կրնայ չփոթել, ուղեղի ծալքերու մասին է, էլի՛ ուղեղը

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ԳԻՒՂԷՆ

ՋՐԱՂԱՑԻ ՔԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դ.

Աշնան կէսն էր: Վարպետը ծանր աշխատանքի եւ յոգնութեան դնովը, լերան ժայռեղէն կուրծքէն փրցուցեր էր ջրաղացքարը, կարծես թէ՝ լսեր էր անոր լացին ձայնը, միթէ՞ ճիշդ չէր, մօրը ըստինքին փակած պզտիկը, երբ որ բռնի կ'առնես, կը հեռացնես կաթ ծծելու վայելքէն, իր դժգոհութեան աղաղակը չի՞ ձգեր, դառնօրէն չի՞ խռովիր, չի՞ լար...:

Վարպետին կոփած, տաշած քարը ծանր էր ու լեցունկեկ, կարծես թէ փղոսկրէ շինուած ըլլար, ողորկ ու փայլուն, մանաւանդ խիտ, իր կեանքին մէջ, քանի, քանի անգամներ ջրաղացքար կտրած էր, թէ իրեն համար եւ թէ ուրիշներուն համար, բայց երբեք այսքան ծանր ու խիտ քար տեսած չէր, բախտաւոր էր Վահանը, Աստուած այս անգամ իրեն տուած էր ամէնէն ընտիր ջրաղացքարը: Վարպետը ուրախացաւ, երեսը խաչակնքեց ու փառք տուաւ Արարչին՝ այս յաջողութեան համար:

Եկաւ ջրաղացքարը գիւղ փոխադրելու օրը: Երկուշաբթի մըն էր, հինգ ոչխար մորթեց, կուժերով ու դոյլերով գինի նուելով՝ փոխադրեց քարահանքը, վարձեց դրհոլն ու զուռնան, եւ՝ հրաւիրեց գիւղացիները խնջոյքի, կերուխումի, եւ քարի փոխադրութեան: Գիւղացին ե՞րբ մերժած է օգնութեան հրաւէրը, կամ՝ չէ մասնակցած հաւաքական ուրախութեան, գիւղին տէրերը եւ երիտասարդութիւնը առուակի պէս հոսեցան Տիգրիս գետի ափերէն, վերելքներէն եւ վայրէջքներէն, եւ կածանէ մը՝ լեռը բարձրացան, քարահանքը:

Կերան, խմեցին ու զուարճացան: Լեռը լեցուցին ճիչով ու երգով, պարեցին ալ, դրհոլն՝ կը դմփդմփար, զուռնան՝ կը ճչէր: Ապա՝ լծուեցան գործի, ճամբուն քարերը մաքրեցին, փոս տեղերը լեցուցին, բարձունքները լեցուցին, թոյլ ու տկար տեղերը քարով ու հողով ամրացուցին, գերան մը անցուցին ջրաղացքարին ծակին մէջէն, դիմացկուն չուաններով կապկպեցին, բռնեցին քարը, ու կամաց, կամաց, եւ զգուշութեամբ քարը գառիվերէն, ամէնէն դժուար ու վտանգաւոր տեղերէն վար իջեցուցին, ամէն անգամ որ փոսի մը, սեպ տեղի մը կը հանդիպէին՝ վախ մը կը բռնէր վարպետը, երեսին գոյնը կը նետէր, շրթունքները կը դողային ու սիրտը կը զարնէր...:

Է՛, գիւղին գործ չէր, չորս ամիս լեռ մնացած էր, առանձնութեան ու սարսափին մէջ, չարչարուեր, հոգի հաներ էր, մեղք չէ՞ր որ փորձանքի գար իր քարը, վար գլորէր, գետափին ժայռերուն զարնուէր, փշրուէր, իր բոլոր աշխատանքն ու յոգնութիւնը պարապ անցնէին...: Վարպետը՝ յօժար սիրտով, պիտի ուզէր փորձանքին բերանը նետել իր կեանքը, փրկելու համար իր ջրաղացքարը: Անցան, ու կ'անցնէին վտանգաւոր տեղերէն, արդէն հասեր էին շիտակ ճամբան...:

Փառք Աստուծոյ, գործը յաջող կ'երթար, ամէնքը յոգնած էին, անոնց ճակատին վրայ քրտինք կը փայլէր, անոնց դլխուն մազերէն, շոգիի պէս՝ քրտինքը կը մխար: Կեցան գետափը, մէկ մէկ «թաս» պաղ թան խմեցին ու հանգստացան:

Ե.

Քարը կը շարժէր, քարը կը դառնար կ'երթար դէպի գիւղ:

Ճամբան շիտակ էր, անիւի պէս կը դառնար ջրաղացքարը, կը փշրէր խճաքարերը, կը թողար ճամբան, լայն ակօս մը բանալով՝ կը յառաջանար...:

Որքան կը մօտենային գիւղին, այնքան կ'ուրախանար վարպետը, սիրտը կը ծաղկէր ու դէմքը կ'արեւոտէր...:

Ահա վերջին բարձունքը, պզտիկ հողաբլուր մը..., ճամբան անոր վրայէն կ'անցնէր..., եթէ այս աննշան զառիվերէն ու զառիվարէն ազատուէին՝ ալ վտանգ չկար, ջրաղացքարը հաշուէ թէ գիւղ հասած էր:

Մարդիկը ոգեւորեցին ինքզինքնին, ուժ ամբարեցին իրենց բազուկներու եւ մէջքերու մէջ...:

Դաւուլը կը դմփդմփար, զուռնան կը ճչէր, կը խրախուսէր բազմութիւնը:

— Դէհ, տղաք, ձեզ տեսնեմ, այս քարը՝ ջրաղացքար չէ, այլ՝ թիթեռնիկ, թռցուցէք թիթեռնիկը, ըսաւ ծերուկ Վազոն:

— Յարդ է, յարդ, չէ, չէ, բամպակ է, վերցուցէք այս բամպակի կտորը, խրախուսեց քահանան:

Ձայն տուին գիւղացիները.

— Թիթեռնիկ, բամպակ:

Բոլորուեցան քարին շուրջ, գրկուեցան անոր, վարի կողմը բռնած էին Սեփոն Խաչիկը եւ վարպետ Վահանը..., քարը քշեցին բարձունքին գլուխը, եւ սկսան վայրէջքը նոյն ոգեւորութեամբ:

— Հա, հա, քիչ մնաց, պոռացին ծերերը:

— Քիչ մնաց, քիչ մնաց, ձայն տուին երիտասարդները: Բայց՝ ի՞նչ եղաւ, քարը մէկ կողմի վրայ ծռեցաւ, ծռեցաւ՝ ու ծանրացաւ, վերի կողմը բռնողները՝ չկրցան քարը պահել..., վարի կողմը բռնողներն ալ չդիմացան քարի ծանրութեան ճնշումին..., Սեփոնն ու Խաչիկը փախուստ տուին..., քարը գլորուեցաւ, ինկաւ վարպետ Վահանին վրայ, մեռցուց զայն...

Զ.

Հիմա՝ իր գերեզմանաքարը իր կտրած ջրաղացքարն է, երկուքը միասին պառկած են ճամբուն մէջտեղը...: Այսպէս մեռաւ խեղճ վարպետը...:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

որքան չատ ծալքեր ունենայ, մարդ այնքան խելացի կ'ըլլայ:

Առի՞ր հիմա, խելօք Դաւիթ, կ'ըսեմ ես ինծի, դիրքերովդ կը կարծէիր Փորթ-Արթիւրը գրաւած ըլլալ:

Յաջորդ օրուան համար կ'որոշէ ուսուցչական ժողով ընել, եւ անմիջապէս լուր կը ղրկենք շրջանի ուսուցիչներուն:

Ութ ուսուցիչներ կուգան շրջաններէն, բոլորն ալ, առանց բացառութեան գիւղացի երիտասարդներ են, որ գաղթելէն առաջ, խաղաղ շրջանին իրենց երկիրը, վանքի մը կամ դպրոցի մը մէջ բաւական ուսում առած, այստեղ կ'ուգեն օգտակար ըլլալ իրենց համագիւղացիներուն: Մեր այս դպրոցները քառամեայ ծրագրով են: Ուսուցիչին բարձր ուսում ունենալը անհրաժեշտ չէ այստեղ, այլ գիտցածը դիւրութեամբ սորվեցնելու կերպը: Այդ ալ այս ժողովներն ու դիրքերն են որ պիտի ընեն:

Չորս ուսուցիչներ դաս պիտի ընեն այս ժողովին, մէկը պիտի ընէ Օ տառին դասը, երկրորդը՝ Ս-ին, երրորդը՝ երրորդ տարի «Լուսաբեր»էն դաս մը, իսկ չորրորդ մը Թուաբանութիւն: Այս վերջինը ինծի ինկաւ եւ ես գոհ եղայ: Տեսուչին փորձ եւ հմուտ ղեկավարութեամբ չատ հետաքրքրական եւ օգտակար ձեւով անցաւ ամէն բան, գոհ թողլով թէ տեսուչը եւ թէ ուսուցիչները:

Բաւական ուշ, նման երկրորդ ժողով մըն ալ ունեցանք շրջանային տեսուչ Պ. Խզմալեանի հետ:

Աշակերտներուն եւ անոնց ծնողներուն հետ մեր յարաբերութիւնները, կարելի է ըսել, սիրալիր են: Երկու աշակերտներ, տարիքով մեծերէն, Թուաբանութեան մէջ չատ անյաջող են: Շատ համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ կ'աշխատիմ միւսներուն հետ քալեցնել, բայց չեմ յաջողիր: Վերջապէս, դասերէն դուրս, մէկ ժամ եւ աւելի կը զբաղիմ իրենց հետ: Երկու աշակերտ ալ տեղացիներէն կան եղեր, նոյն վիճակին մէջ: Ուսուցիչը՝ Պ. Գեւորշ կ'առաջարկէ որ, միւսներուն հետ անոնցմով ալ զբաղիմ, եւ որովհետեւ բազմայն ըլլալուս համար մեր տղոց երդի դասը դրեթէ գանց ըրած էի, փոխարէն Տիկին Աշխէնը այդ դասով պիտի զբաղի մերիններուն հետ: Այսպէս ալ ըրինք:

Տօնական օր մը, գաղթական այս երկու աշակերտները կը մտնեն սենեակս եւ տօնը շնորհաւորելէ վերջ, անոնցմէ մէկը, առարձանակ քաշելու ձեւով, մէջքէն կը քաշէ ... գինիի շիշ մը եւ կը տնկէ սեղանիս վրայ եւ չորս հինգ հատ սպիտակ լաւաշ հաց, միւսը ծրար մը, որուն մէջ մաքրուած հաւ մը եւ հաւկիթներ: Կը նեղուիմ, կը բողոքեմ, կ'ուզեմ որ վերցնեն, բայց անօգուտ: — Բայց պարոն, սովորութիւն է, կ'ըսեն: Թէեւ երկար ատեն է մոռցած էինք, խեղճ էինք, բայց հիմա, փառք Աստուծոյ... եւայլն: Այս ձօնի ընթացքին վերադարձած էի մանկութեանս օրերուն: Ես ալ չէի՞ տարած Պօղոս վարժապետին: Այս երազանքիս մէջ, տղաքը բարեւելով, ծրարները ձգեցին գացին:

Գոյքերս փոխադրած եմ Պ. Վահան Սարգէսի բնակարանը, միասին կ'ապրինք, այդ օրերուն եղբայրը՝ Լեւոնն ալ եկած է քիչ մըստեն եղբօրը մօտ անցընելու համար: Թէրլէմէզեան Պ. Յովհաննէս, որ մօտիկ գիւղի մը մէջ որբանոցի մը մատակարարն է, գրեթէ ամէն օր մեզի հետ է, այսպէս, ընկերական լաւ շրջանակի մը մէջ, ժամանակնիս չատ լաւ կ'անցնի:

Եւ ահա, փետրուարի մէջ օր մը, կը պայթի անակնկալ լուրը.— Յեղափոխութիւն Ռուսաստանի մէջ, կառավարութիւնը փոխուած եւայլն: Գիւղական այս պիսի անկիւնի մը մէջ դիրքերը քիչ մը ուշ կը պարզուին, ամէն մարդ քիչ մը վերապահ է քանի մը օր, բայց եկած թերթերը չուտով կը փոխեն այս վիճակը:

Քանի մը չաբաթ վերջ, Տէր Ղազարը եկաւ գործի մը համար: Այս առթիւ տեղացիները տեսան որ Պ. Ղազարին հետ նախածանօթներ ենք եւ այդ քանի մը օրը գրեթէ միշտ իրարու հետ, բոլորովին փոխուեցաւ իրենց վերաբերումը ինծի հետ, երեւի խորհելով որ յեղափոխական մարդու հետ տեսնուողը յեղափոխական կ'ըլլայ: Տէր Ղազարը երթալէն քանի մը օր վերջ, տեղացիներէն ծանօթներ, հայերէն լրագիրով կուգան մօտս եւ կ'ըսեն.

— Վարժապետ, կը տեսնէ՞ք բոլոր քաղաքներուն ու գիւղերուն մէջ, յեղափոխութեան առթիւ ժողովներ կ'ընեն, ճառեր կը խօսին: Ի՞նչ է, մենք Հայ չե՞նք, մենք յեղափոխականներ չունի՞նք: Ինչո՞ւ մենք ալ միթինկ չսարքենք եւ յեղափոխական ճառ չլսենք: Եկեղեցիին մէջ մեծ ժողով պիտի սարքենք, դուն ալ մեզի բանախօս:

= Եղբայր, ո՞վ ըսաւ ձեզի որ ես յեղափոխական ճառ խօսող եմ, կ'ուզէք խայտառակե՞լ զիս, վազ անցէք ձեր միթինկէն:

Բայց որո՞ւ կ'ըսես: Ըրին իրենց միթինկը, ինծի ալ խօսիլ տուին, չկրցայ ազատիլ, բայց թէ ի՞նչ ըսի. ի՞՞նչ խօսեցայ, ոչ ես հասկցայ, ոչ ալ իրենք: Սկիզբէն մինչեւ վերջ ծափ: Յեղափոխութիւնը... (ծափեր), Հայ ազգը... (ծափեր), Դաշնակցութիւնը... (բուռն ծափեր): Եւ կը վերջացնեմ քրտինքներու մէջ:

Այսպէս ուսուցիչ ըլլալէ զատ յեղափոխական ճառախօս ալ դարձայ:

Բայց կարծեմ չատ երկար ըրի:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

★

Համազգային Մշակութային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին քսանհինգամեայ յոբելեանը Փարիզի մէջ եւս պիտի տօնուի հանդիսաւորապէս:

Կազմուած է արդէն յոբելենական Կեդր. յանձնախումբ մը ծանօթ մտաւորականներէ, ազգայիններէ եւ առեւտրականներէ, նախագահութեամբ Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Գործադիր մարմին մը ատենապետութեամբ ծանօթ ազգային Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի, արդէն գործի ձեռնարկած է յոբելենական այդ հանդիսութիւնը կատարելու համար արժանավայել չուքով, գրական եւ գեղարուեստական յայտագրով մը:

Այս առթիւ պարտք կը զգանք ամփոփ գիծերու մէջ ներկայացնել Համազգայինի եւ Ճեմարանին 25 տարուան գործունէութիւնը:

Մշակութային այս Միութիւնը Գահիրէի մէջ կազմուեցաւ 1928 Մայիս 28ին, իբրեւ հիմնադիր ունենալով մտաւորական գրագէտներ՝ Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան, հանրային վաստակաւոր գործիչներ՝ Համօ Օհանջանեան եւ Գասպար Իփէկեան, Վ. Նաւասարդեան, Ստեփան Եսայեան, Մինաս Խաչատուրեան, Սարգիս Մալխասեան, Սեդրակ Պալըգճեան եւ Յակոբ Պալըգճեան:

Իրենց հիմնական նպատակն էր Հայկ. մշակոյթի ջահը վառ պահել գաղութներու մէջ, նոր մտաւորականութիւն մը հասցնել ինչպէս նաեւ ուսուցիչներ ու հանրային գործիչներ՝ Հայ հոգիով:

Առանց նիւթական հաստատուն միջոցներ ունենալու, հիմնադիրները գործի ձեռնարկեցին խոր հաւատքով: Առաջին դրամագլուխն էր իրենց իսկ նուիրած 825 եգ. ոսկին:

Տարի մը ետք Համազգայինը Պէյրութի մէջ կը բանար Հայ Ճեմարանը, Ֆրանսական լիսէներու համահաւասար ծրագրով:

Ճեմարանը ամբողջ 18 տարի կանգուն մնաց եւ յարատեւօրէն զարգացաւ վարձու չէնքերու մէջ, չնորհիւ հանրային նպաստներու եւ ուսուցչական կազմին զոհողութեան:

1947ին հանգուցեալ Նշան Փալանճեանի քոյրերը քսան հազար անգլ. ոսկի նուիրեցին: Այս գումարը ծառայեց իբրեւ կանխավճար, սեփական չէնք մը գնելու: Հանգուցեալին անունով ալ հաստատութիւնը կոչուեցաւ «Նշան Փալանճեան Ճեմարան»:

Անցնող 25 տարիներու ընթացքին Համազգայինը եւ Ճեմարանը ունեցան կրթական եւ հրատարակչական լայն գործունէութիւն մը: Այսպէս՝ Ճեմարանը մինչեւ հիմա տուած է 155 ընթացաւարտներ, որոնցմէ քառասունը ուսուցիչներ են ազգային վարժարաններու մէջ, մնացեալները՝ ազատ ասպարէզի մասնագէտներ — բժիշկ, ատամնաբոյժ, երկրաչափ, դեղագործ, իրաւաբան,— առեւտրականներ, պաշտօնեաներ, գրագէտներ ու խմբագիրներ:

Ճրջանաւարտները տասը տարիէ ի վեր կանոնաւոր կերպով կը հրատարակեն գրական պարբերաթերթ մը՝ «Ակօս»:

Ճեմարանին մէջ սկիզբէն մինչեւ այսօր հայեցի կրթութիւն ստացած են աւելի քան 1200 աշակերտներ:

Ճեմարանը ոչինչով սկսած, այսօր տէր է մօտ մէկ միլիոն լիբ. ոսկիի (125 միլիոն Ֆրանք) արժէքով հողի եւ չէնքերու: Ունի մատենադարան մը՝ մօտ 9000 հատոր արժէքաւոր գիրքերով, քիմիական եւ բնագիտական արդիական աշխատանոցներ եւ տպարան մը, որ հակառակ իր համեստ վիճակին, չարունակ դասագիրքեր, գրական եւ մանկական-պատանեկան գիրքեր կը հրատարակէ:

Համազգայինը իր գործունէութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ (հրապարակային դասախօսութիւններ, գրական ասուլիսներ եւ դատավարութիւններ, յիշատակի երեկոներ եւ թատրոն) Հայկ. մշակոյթի բարձրացումն ու պահպանումը նկատած է ամէն բանէ վեր, կանգ չառնելով որեւէ զոհողութեան առջեւ:

Բոլոր այս յաջողութիւնները կը պարտին զոհաբերող եւ կրթասէր մեր ժողովուրդին, որ միշտ կը նպաստէ ամէն հանրօգուտ ձեռնարկի:

1948ին Լ. Շանթ Ամերիկայի մէջ ձեռք բերաւ 127.000 տոլարի պատկառելի գումար մը: Հայ Օգն. Միութիւնը իր տարեկան 5000 եւ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը 10.000 տոլարով մեծապէս նպաստած են հաստատութեան, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Հայր. Միութիւններ եւ անհատ բարերարներ սաներ պահած են Ճեմարանին մէջ:

Ահաւասիկ, ամփոփ գիծերով, Համազգայինին եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին քսանհինգ ամեայ գործունէութեան պատկերը:

Վստահ ենք որ Փարիզի յոբելենական հանդիսութիւնը եւս ջերմապէս պիտի գնահատուի գաղութին կողմէ, ապահովելով անոր բարոյական եւ նիւթական քաջալերութիւնը:

ԴԻԻԱՆ ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

Փարիզ, 26 Նոյ. 1954

Յ. Գ.— Շուտով պիտի ծանուցանուին նաև Կեդր. Յանձնախումբին և Գործադիր մարմնի կազմը, հանդէսին թուականը եւ վայրը:

Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

ՓԱՅԼՈՒՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 25 Նոյ. (Յառաջ).— Այսօր, հինգչաբթի, տեղի ունեցաւ երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի առաջին նուագահանդէսը, Ալպըրթ Հոլի մէջ աննախընթաց բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ: Հազարաւոր ժողովուրդ կարգի կը սպասէր տոմսակ ճարելու համար: Սրահին ընդհանուր տնօրէնին վկայութեամբ հազուադէպ է այսքան խճողում Լոնտոնի պատմութեան մէջ: Երբ հայ երաժշտագէտը երեւցաւ բեմին վրայ, հազարաւոր հանդիսականները սկսան ուժգնօրէն ծափահարել: Նուագախումբին առաջին ջութակահարն էր մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը Մ. Բարիկեան: Երբ նուագահանդէսը վերջացաւ, ծափերը վերսկսան:

Ճիշդ այդ միջոցին Խաչատրեան Մ. Բարիկեանին ձեռքը կը սեղմէր: Օհ, ինչ պարծանք է երբ կը տեսնես որ օտարներ կը փառաբանեն փոքր ժողովուրդի մը զաւակները:

Խաչատրեան ստիպուեցաւ կտոր մը եւս նուագել, յայտագրէն դուրս: Ներկայ էին նաեւ բաւական թիւով հայ ուսանողներ, որոնք հայերէն «Մատաղ ըլլամ քեզ, Խաչատուրեան», կ'աղաղակէին:

Ես ալ խորապէս յուզուած, որոշեցի բեմին ետեւը երթալ եւ անձամբ տեսնել արուեստագէտը: Պ. Ա. Սաֆրաստեան որ քովս էր, «խե՞նդ ես», ըսաւ, բազմութեան մէջ պիտի ճզմուիս»:

Հակառակ ամէն արգելքի, երեք վայրկեան չանցած Ա. Խաչատրեանը շրջապատող սակաւաթիւ բախտաւորներէն մէկըն ալ ես եղայ:

« Հրա՞շք է թէ իրականութիւն, Պ. Խաչատրեան, ըսի: Ձեզի պէս տաղանդաւոր զաւակ մը ծնող ժողովուրդը պէտք չէ որ մեռնի: «Շնորհակալ եմ, ըսաւ, արցունքները սրբելով: Ոչ ոչ, չենք մեռնի, անհոգ եղիր»: Եւ հայերէն տառերով ստորագրեց յայտագրին տակ: «Ի՞նչ դեղեցիկ ձեռագիր ունիք», ըսի: = Այո հայերէն գիտեմ, չատ եմ սիրում, մանաւանդ «Ա. Խ. տառերը»:

Այդ միջոցին Պ. Բարիկեան ծանօթացուց երգչուհի Օր. Այտա Մանուկեանը, որ խնդրեց Խաչատրեանէն իրեն տալ իր հեղինակած եւ ձայնագրած երգերէն քանի մը հատ:

Այս առթիւ ըսի թէ գաղութը կ'ուզէ ընդունելութիւն մը սարքել ի պատիւ իրեն:

— Դժբախտաբար բոլոր ժամերս գրաւուած են: Եթէ Հայեր փափաքում են զիս տեսնել Դեկտեմբեր 5ին կիրակի կէսօրէ վերջ, կրկին նուագահանդէս մը պիտի տամ այս անգամ հայկական եղանակներով, թող գան եւ տեսնեն զիս:

Բաւական ժամանակ անցած էր: Ձեռքը սեղմելով դուրս ելանք: Սրահին դրան առջեւ բազմութիւնը կը սպասէր, ամէն մէկը յայտագիր մը բռնած, ստորագրել տալու համար:

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸԳԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այս խօսքերով կը քաշէ կեռ դաշոյնը եւ կը դաշունահարէ իր վրայ յարձակող վիթխարի գամբռը: Կենդանիներն անգամ զգում են մահուան սոսկումը: Տեսնելով իրենց ցեղակիցի խնալը, այդ կատաղած գազանները, անմիջապէս պոչերնին եւս ոտքերի մէջ առած, կծիկը դնում են:

Զուլումաթ ազատւում է այդ յարձակումից եւ մտնում գիւղ: Գիւղի ծուռ ու մուռ փողոցներէն անցնելով՝ հասնում է գիւղի խմբապետ Խլոյի տունը եւ ձայն տալիս տանիքից:

Խլան անմիջապէս վեր է կենում եւ դուռը բաց անում: Մինչ այդ Զուլումաթը տանիքից վար է իջնում եւ ներս մտնում:

« Բարով, հազար բարով, վըր իմ աչքին, վըր իմ գլխին: Տո՞ր է պարոնը, ասբերի աներեւոյթ ոգին: Կարօտցել եմ ձեզ: Լսեցի Ալանի քաջութիւնների մասին Թուխի մէջ: Այն օրից մինչեւ այսօր չեմ տեսել գինքը»:

Խլան, բնականէն մի քիչ չատախօս էր: Իսկ հիմա իր պաշտօնի բերումով սկսել էր աւելի չատ խօսել: Իսկ Զուլումաթը՝ անհամբեր, վառվռուն երիտասարդ, բոլորովին սակաւախօս:

«Էր, Խլա, երբ պարոնը տեսնաս, այն ատեն քո ճառը ասա: Հիմա ես լսելու տրամադիր չեմ: Լսիր, ճժերը, գիւղի ներքեւ ջրաղացի մօտ սպասում են պարոնի հետ, քո կարգադրութեան: Բանի չէ լսուացել, անելիքդ չուտ արա»:

«Օ, ուրեմն, խումբը կ'ուզէ հո՞ս ցերեկել: Երէկ Սէր Գոմխէրը հոս եկաւ, բաւական նեղութիւններ տուաւ մեզ: Լսեր էր որ խումբը այս կողմերն է անցել: Ի հարկէ, ոեւէ տեղեկութիւն չիմացաւ մեզանից: Եւ ասաց՝ գնում է Խախրեւ եւ պիտի վերադառնայ կրկին: Նա այսօր հոս կը լինի: Մի քիչ վտանգաւոր է հոս: Աւելի լաւ է ձեզ պահել գիւղից դուրս»:

«Լաւ, լաւ, նա վաղը հոս չի գար»:

«Ինչէ՞ն գիտես»:

«Ես չատ լաւ գիտեմ»:

Խլան, որ ղուրպէթ տեսած էր եւ որսի չան նման հոտառութիւն ունէր, ասում է.

«Վայ եթէ անոր եւ ընկերների գլուխը աղեցիք»:

«Խլա, ես այդպէս գրաբար լեզուից չեմ հասկնար: Շուտ ըրէ, լուացաւ»:

«Հա, քե ղուրպան, մէկ կողմէն կը խօսիմ, միւս կողմէն ես իմ ծրագիրները կը պատրաստեմ»:

«Հա, բայց չըսիր թէ քանի տղայ են»:

« 16 տղայ, մէկ էլ պարոնը, մէկ էլ ես»:

«Տնաշէն, ասա 18 հոգի ենք»:

« Ինչո՞ւ ասեմ, դու հաշիւ արա» :

×

Ցերեկին, ժամը 1ին լուր են բերում Սերոբին, որ մատնուած են եւ որ կառավարութեան կողմից, մի գումարտակ զինուոր, թնդանօթով միասին Բաղէշից դուրս է եկած եւ չուտով պիտի պաշարէ գիւղը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

խարյարձակումը, մասնաւորապէս մեր – ծելով գործակցիլ Խ. Միութեան, (բոլոր պետութեանց հաւաքական ճիգերով) :

Մոլոթովի ճառէն առաջ, խորհրդաժողովին մասնակցող պատուիրակութիւններ, ինչպէս եւ Լաթվիա, Լիթուանիա, Էսթոնիա, Ուկրայնա եւ Սպիտակ Ռուսիա որոշեր էին գործել առանց այն պետութեանց որոնք մերժեր էին խորհրդաժողովին հրաւէրը: Այդ առթիւ մշակուած բանաձեւը քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ: «Անոնք որ կ'ուզեն միանալ կրնան դիմել յառաջիկային» :

Ժողովին նախագահութիւնը կարգով պիտի վարեն մասնակցող պատուիրակութեանց պետերը: Մոլոթովէն վերջ խօսեցաւ Լեհաստանի վարչապետը, պարզելով Գերմանիոյ վերազինման չարիքները :

Խորհրդաժողովը դռնփակ ըլլալով, անցուդարձի մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէր Մոսկուայի մամուլի վերատեսուչը:

Մոլոթով այս առթիւ ալ պնդեց թէ « Փարիզի համաձայնութիւնները վտանգաւոր քայլ մըն են դէպի նոր պատերազմի մը պատրաստութիւնը: Ահա թէ ինչու յատեղ հաւաքուած պատուիրակութիւններ պէտք է մասնաւոր արթնութեամբ մտածեն եւ գործնական միջոցներ գտնեն իրենց ապահովութեան համար: Եւրոպայի միւս կառավարութիւնները եւ ուրիշներ ալ պէտք է ըմբռնեն այս պարագան : Մինչ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը կը պատրաստուի, Եւրոպայի խաղաղասէր պետութիւնները չեն կրնար գոհանալ այն միջոցներով որոնք ձեռք առնուած են այժմ, իրենց պաշտպանութիւնը ապահովելու համար: Այս խնդիրը կը վերաբերի ոչ միայն այն պետութեանց որ կը մասնակցին խորհրդաժողովին, այլ եւ այն միւս պետութեանց որոնք չեն ուզեր օգնել նոր պատերազմի մը պատրաստութեան Եւրոպայի մէջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻԱ եւս պաշտօնապէս մերժեց մասնակցիլ Մոսկուայի խորհրդաժողովին, զայն համարելով հնարք մը՝ «ձգձգելու կամ խափանելու Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Պելժիա, Նորվեկիա եւ Տանըմարքա նոյնպէս հրատարակեցին իրենց ժխտական պատասխանները :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, ճամբայ ելաւ դէպի Հնդկաստան, ուր պիտի մնայ երկու ամիս: Կը հաւատեն թէ պիտի փորձէ երրորդ անկախ ուժ մը ստեղծել, Եւրոպայի երկու հակամարտ խմբակցութեանց միջեւ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ պաշտօնանկ նախագահին տեղ յաջորդ մը պիտի չընտրուի, համաձայն վարչապետին յայտարարութեան : Զօր. Նեկիպ հանգստեան կոչուելով, 250 ոսկի ամսաթոշակ պիտի ստանայ :

ՀԱՐԻՒՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ նիքելէ դրամներ շրջաբերութեան պիտի հանուին Բչ. օր, աստիճանաբար բռնելով ներկայ թղթադրամներուն տեղը :

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վերաքննութեան օրինագիծը երէկ պիտի վաւերացուէր Ազգ. ժողովին կողմէ: Անհրաժեշտ է 2/3ի մեծամասնութիւն մը, այլապէս հարկ պիտի ըլլայ հանրաքուէ կատարել :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ խորհուրդը երէկ ժողով գումարեց Գահիրէի մէջ: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ փշոտ խնդիրներ: Բանաձեւ մը կը պահանջէ ուժ տալ Հիւս. Ափրիկէի երկիրներուն անկախութեան շարժումին, պայքարելով Ֆրանսայի դէմ :

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ցոյց մը սարքեցին Դամասկոսի մէջ, բողոքելով Ազգաժողովին 1947ի որոշման դէմ որ երկու մասի կը բաժնէ Պաղեստինը :

ԿԱՄԹՈՆ ՏՈՄԻՆԻՔԻ մահապարտներու խցիկը փոխադրուեցաւ : Կը սպառնայ չնդալից յայտնութիւններ կատարել, սպասելով վերաքննիչ ատեանի վճիռին :

ՔԻՆԱՍՏԱՆ մերժեց Մ. Նահանգներուն բողոքագիրը՝ 13 ամերիկացի օդաչուներու բանտարկութեան մասին:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հրոսախումբ մը բնաջինջ եղաւ ապստամբութեան կեդրոնին մէջ, Արիս: Սպաննուեցան 23 ահաբեկիչներ, 18 հոգի ալ գերի բռնուեցան :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Հ. Ն. ՊԱՐԻ.— Ձենք ստացած մեր վերջին նամակին պատասխանը :

Ժ. Ա. ՔԱՋԱՊԼԱՆՔԱ.— Ձեր նշանակած հասցէները կը գտնուին Նուպարեան Մատենադարանին մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին :

28 Ռիւ Մորիէռ, Փոնթէի մօտ, Րըկպի պար :

Կը նախագահէ ընկեր ՄԱՏՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստ. ճոխ բաժին մասնակցութեամբ Մարսէյլէն հրաւիրուած ուժերու: Արտասանութիւն, Պոմոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, հայ արենոյշներու Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ ,ղեկավարութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեանի (Մարսէյլէն) :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը , Կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23 :

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, զաւեշտ մը, « ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ », նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ:

Եւրոպական պարեր:

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանֆէր Ռոշրոյէն առնել տիրէֆսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ:

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆոանք, Լիսթ, Շօփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան :

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ջանտեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թորիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Բարսեղեան եւ զաւակները (Պուլկարիա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրաքրոջ

ՍԻՄԱ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ (73 տարեկան) մահը: Յուղարկաւորութիւն պիտի կատարուի այսօր, Զորեքշաբթի ժամը 15ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին (69 ռիւ Լուի Պըլան), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Կիյօթիէռի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Վարուժան Գորգիկեան 17 տարեկանին յաջողած է ստանալ հաշուակալութեան «պրէվէ փրօֆէսիոնէլ»ի վկայականը : Այս առթիւ Սարգիս Գորգիկեան՝ հայրը «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար կը նուիրէ հազար ֆրանք, Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը շնորհաւորելով կը մաղթէ նոր յաջողութիւններ սիրելի Վարուժանին :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Ծախու է փավիյոն մը 13 սենեակ, Շաւիլի կայարանին մօտ (Մօնփառնասէն եւ Էնվալիտէն):

Դիմել.— Պալեան Պաղտասար ,

8, Clos de la Petite Provence, Chaville

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը յանձնարարենք

ՍԻԼՎԵՍՏՐ ԴԵՂԱՐԱՆԸ

46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41

Ուր լաւագոյն ընդունելութիւնը վերապահուած է Փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի Հայերուն

Հայերու բարեկամ դեղարան մը

Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Պ. Վահրամ Էլմաճեան պարտրաստող-ծախող, իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է ժամը 9էն 12·30 եւ 15էն 20 հոն է :

ՇԱՀԵԿԱՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քամէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի՝ ՍՏ. ՔՈՋԱՐԵԱՆ

Նիւթ.— Միք. Նալբանդեանի կեանքը եւ գործը, (ծննդեան 125 ամեակին առթիւ) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Քիրմասթի գիւղէն Գրիգոր, հօրը՝ անունը Սերոբիկ, մօրը անունը՝ Մաննիկ: Կը կարծուի թէ Յունաստան կը գտնուի: Տեղեկացնել

Ets. Perfecty, 21, Rue Lafayette, Toulouse

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբ երու վարչութիւնները, այս շաբաթ Ահարոնեան Ակումբը: (Շար. Նոյ. 20ի ժողովին):

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 1Ֆին, 14 ռիւ Ռուժէ տը Լիլ, Անիէռ, ընկերուհի Ա. Աւետիսեանի բնակարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքլը Միլիթէրի մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱ - ՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին :

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ :

LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն) իր հայկ. եւ կովկ. պարերով :

Մեծ նուագախումբ, գեղարուեստական ընտիր բաժին ,

Présentation de Coiffure,

Défilé de mannequins

Անակնկալ խաղեր : Cotillons.

Ճոխ պիւֆէ :

ՈՉ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Տոմսերու համար դիմել՝ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝

Դեղարան, 1 Պուլվար տ'Աթէն, հեռաձայն Քօլպէռ 33-80 :

Պ. Էքսէրճեան՝ 40 Լա Քանըպիէռ, հեռաձայն՝ Քօլպէռ 30-88:

եւ բոլոր անդամներուն:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ

Մեծ ցերեկոյթ - պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ , (կայարանին քով) :

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը Թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին

Գր. Վահան, Խանենկի, Գէորգ , Անդրանիկ, Տիկին Սօնա - Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով : Ունկնդրութիւն հայկական նոր տեսքերու :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տեսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով :

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով :

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ :

Մուտք՝ 200 ֆրանք :

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն:

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝

Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ :

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * JEUDI 2 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7536 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2947

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ամենէ մը ի վեր պայքարը վերսկսած է Թուրքիոյ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց, Դեմոկրատի եւ Հալքի միջեւ, հետզհետէ սաստկանալով:

Ցարաբերութիւնները այնքան լարուած են որ, երկու շաբաթ առաջ, ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ:

Դեմոկրատ երեսփոխան մը յանկարծ բեմ ցատկելով, ապտակեց եւ թաւալգլոր վար ձգեց հալքեան ներկայացուցիչ մը, երբ կը քննադատէր օրուան կառավարութիւնը:

Ուրիշներ ալ իրար խառնուեցան եւ նախագահը հարկադրուեցաւ փակել նիստը:

Մթնոլորտը աւելի թունաւորուած է այդ օրէն ասդին: Եւ ամէն օր «զզայացունց» տեսարաններ կը պարզուին, Ազգ. ժողովին թէ մամուլին մէջ:

Այսօր պիտի կարդաք Դեմոկրատ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ «Զաֆեր»ի մէկ խմբագրականը, որ ազդարարութեամբ կը սկսի եւ սպառնալիքով կը վերջանայ.

— «Կը թուի թէ ծանրակշիռ որոշումներ տալու նախօրեակին կը գտնուինք: Թող խելքերնին գլուխնին ժողվեն: Ընդդիմադիրները պաղ պատերազմ բացած են կառավարութեան դէմ: Անգամ մը եւս կ'ազդարարենք, կառավարութիւնը իրենց ապաբեկչական գործունէութեան աչք գոցող տեսակներէն չէ: Երկիրը անդորրութիւն կ'ուզէ» (21 Նոյ.):

Ցաջորդ օրը, թերթը երկրորդ խմբագրական մը կը հրատարակէր, [Նոյնքան] սպառնացայտ, պահանջելով խափանել «ջիղերու պատերազմը»:

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը հասկցնէր թէ կառավարութիւնը կրնայ նոր միջոցներ ձեռք առնել, յանուն երկրին անդորրութեան:

Իրենց կարգին, Հալքի ախոյեաններն ալ սկսան փրփուր տեղալ: Իսկ ծերահռաչակ ամբոխավարը, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, նոր մարտակոչ մը հնչեցուց. — «Ընդդիմադիրներ, միացէք»:

Մինչ այս մինչ այն, անձնական յարձակումներն ալ յաճախադէպ կը դառնան, օրուան վարչապետին (Մենտերէս), անկեալ նախագահին (Իսմէթ Ինէօնիւ) եւ ուրիշներու դէմ:

Անցեալ օր երեսփոխան մը կը գրէր թէ երբ Քեազըմ Գարապէքիր Էրզրում կ'երթար Մ. Քէմալի հետ, Իսմէթ 1920 Յունուար 20ին Անգարա հանդիպելով, նորէն Պոլիս կը վերադառնար Անգլիացիներու հրամանին վրայ:

Ամբաստանեալ կուսակցապետը անմիջապէս հերքեց այս պատմութիւնը, որ յայտնապէս ազդած էր հանրային կարծիքին վրայ:

Մասնաւոր քննութեան չի կարօտիր այս պայքարին չարժառիթը:

Ամէն բանէ առաջ, յաղթականի եւ պարտեալի կիրքն է որ կը խօսի, հայրենասիրութեան դիմակին տակ:

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ 1950ին ընտրութեանց շնորհիւ տապալած էր Հալքը, երկրորդ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ այս անգամ: Եւ գործերը կը վարէ տիրաբար:

Հալքը դանդաղելի քանակութիւն մը կը կազմէ ներկայ Ազգ. ժողովին մէջ: Բայց եւ այնպէս կը մաքառի, շահագործելով զանազան տագնապներ:

Օրուան իշխանութիւնը յաճախ կը պարծենայ թէ երկրին վարկը բարձրացած է, շնորհիւ իր արտաքին քաղաքականութեան որ ապահովեց Թուրքիոյ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ:

Եւ սակայն, երկիրը նորէն մատնուած է տնտեսական տագնապի մը: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներու դիմեց, տըվիզ ճարելու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ 141Ի ԴԷՄ 412 ՁԱՅՆՈՎ

ԻՆԸ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԵՑԱՒ

Ազգ. ժողովը Գշ. օր 141ի դէմ 412 ձայնով քուէարկեց սահմանադրութեան վերաքննութիւնը: Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Մասնաւորապէս բացասական դիրք բռնած էին համայնավարները որոնք «յետադիմական» կը կոչեն այս վերաքննութիւնը:

Նոր խմբագրութեամբ զգալապէս կը զօրանայ գործադիր իշխանութեան, ինչպէս եւ ծերակոյտին դիրքը: Ջնջուած է այն յօդուածը որուն համաձայն եթէ Ազգ. ժողովը լուծուէր, առժամեայ կառավարութեան մէջ ներկայացուցիչներ պիտի առնուէին բոլոր կուսակցութիւններէն:

Սահմանադրութեան 45րդ յօդուածին համաձայն, վարչապետի պաշտօնին վաւերացումը տեղի կ'ունենայ սահմանադրական բացարձակ մեծամասնութեամբ (314 ձայն): Բարեփոխեալ յօդուածը կ'ըսէ, — պարզ մեծամասնութեամբ: Նոյն յօդուածին համաձայն, վարչապետը Ազգ. ժողովին կը ներկայացնէ իր ծրագիրը եւ դահլիճին քաղաքականութիւնը: Վերաքննութեամբ, «վարչապետը Ազգ. ժողովին կը հաղորդէ ապագայ նախարարներուն ցանկը ինչպէս եւ իր ծրագիրը»:

Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կատարուած են եւ վերաքննութիւնը վերջնական ձեւ պիտի ստանայ ծերակոյտին քննութենէն ետք:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը քանի մը անգամ միջամտեց, հաշտարար ելք մը գտնելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱԼ ԲԱՆԱԿ ՄԸ ԿԱԶՄԵԼ ԿՈՒԶԷ

Մոսկուայի խորհրդաժողովի Բ. նիստին մէջ, Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Օթթօ Կրոթվոլ յայտարարեց թէ իրենք ալ բանակ մը պիտի կազմեն, եթէ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները: Չեխոսլովաքիոյ վարչապետը, Սիրոքի առաջարկեց միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատել ութ խորհրդային երկիրներուն համար որոնք կը մասնակցին ժողովին: Գերման վարչապետը պաշտպանեց այս առաջարկը, որուն համաձայն են նաեւ Լեհաստան եւ Խ. Միութիւնը:

Ամէնքն ալ գիտեն որ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին. բայց Պ. Կրոթվոլ կ'ըսէ. — «Եթէ վաւերացուին», ազդելու համար արեւմտեան պետութեանց խորհրդարաններուն վրայ:

Ահաւասիկ իր խօսքերը, որոնք արտասանուեցան չեխ վարչապետին ճառէն վերջ.

— «Նոր կացութիւն մը ստեղծուած է Եւրոպայի մէջ, կացութիւն մը որ արագ միջոցներ կը պահանջէ, խաղաղութիւնը պաշտպանելու եւ գերմանական հարցը լուծելու համար: Գերման ժողովուրդին մեծամասնութիւնը դաս մը քաղած է իր պատմութենէն եւ մանաւանդ երկրորդ աշխարհամարտէն, — պէտք է ստեղծել նոր Գերմանիա մը, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր: Գերմանիան այլեւս պէտք չէ սպառնալիք մը դառնայ իր դրացիներուն համար: Արդ, Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները կը խափանեն մեր ազգին կենսական հարցերուն խաղաղ լուծումը: Անոնց վաւերա

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԳՈՎԱՍԱՆԱԿԱՆ ...

Բանուորութենէ քահանայութեան հասած հովիւ մը, Վարդան քահանայ Ժամկոչեան, «Հայուն Տարեցոյցը»ը կը հրատարակէ վեց տարիէ ի վեր:

Համեստ հատոր մը, առանց որոշ ծրագրի, ուր ի զուր կարգ–կանոն եւ ուրիշ մտահոգութիւններ պիտի փնտռէք: Մէկ խօսքով, շտեմարան պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց:

Տէրտէրը եւ երիցուհին գլուխ գլխի տուած, աջէն–ձախէն նիւթեր, բուականներ եւ զանազան գիտելիքներ կը հաւաքեն, քով քովի կը թխեն եւ կը տպեն:

Երբեմն իրենք ալ կը գրեն, արձակին հետ մշակելով ոտանաւորը:

Անշուշտ ամէն բանէ առաջ ապրուստ մը ճարելու սահմանուած է այս հրատարակութիւնը, որուն Զ. տարին (1955) նոր լոյս տեսաւ:

Իբրեւ ժողովրդական հրատարակութիւն, քիչ–շատ օգտակար կրնար ըլլալ այս համեստ ձեռնարկը, եթէ հրատարակիչը աւելի ուշադրութիւն ընծայէր, փոխանակ շլանալու աջէն–ձախէն հասած գովասանքներով:

Զ. հատորին մէջ ալ տպուած են դէզ մը նամակներ, որոնք ափ ի բերան կը ձգեն ձեզ: Մանաւանդ երբ աչքէ կ'անցընէք ստորագրութիւնները:

Գիրք մը նուէր ստանալու համար պայմա՞ն է որ ծիծաղելի դառնան, տակէ տակ շարելով շռայլաքան գովեստներ:

Գոնէ գրոց–բրոցները կ'ըմբռնե՞ն իրենց ըսած եւ ստորագրած բառերուն իմաստը:

Մարզուանցի բանաստեղծ մը, Արամ Երեմեան, որ ուսումնասիրութիւններ կը հասցնէ բազմաթիւ թերթերու, արեւելահայ շարադրութեամբ, կը գրէ, ամենայն երկիւղածութեամբ.

— «Ձեր քնքշակած արձանն արժանի՛ է ջերմ գնահատութեան»:

Վստահ եմ թէ Տէր Վարդան ինքն անգամ խնդաց, քթին տակէն, կարդալով այս նախադասութիւնը:

Բանաստեղծ յօդուածագիրը պարտք սեպած է գովել, նաեւ, երիցուհին, որ երկու շարադրութիւններ հրատարակած էր 1954ի տարեցոյցին մէջ:

Իր յայտարարութեան համաձայն, այդ երկու նիւթերը «Նրա աշխարհահայեացքի էութեան մասին ցայտուն գաղափար են տալիս եւ ընդգծում, որ նա ունի գրական ճաշակ եւ կառուցողական գեղեցիկ արուեստ»:

Շատ աւելի առատաձեռն է ուրիշ բանաստեղծ մը, Նուպար Մաքսուտեան (Կիպրոսէն) որ նոյնպէս ձեռագիր կը նարէ աշխարհի բոլոր հայերէն թերթերուն, տարիներէ ի վեր:

Կ'օրինակեմ բառ առ բառ.

— «Այս տարի շատ ուշագրաւ բովանդակութիւն ունի, նաեւ նկատեցի երիցուհիին մասնորական մակարդը (մակարդակը) որ շատ հազուագիւտ պարագայ մըն է երիցուհիներու շարքին մէջ»:

Եւ քահանային «զարգացողական մակարդակը» բաղդատելով Արմաշական հին ծայրագոյն վարդապետներու մակարդակին հետ, կը զարմանայ որ անոր «այնքա՜ն եկեղեցասէր եւ մշակութային ծառայութիւնները չեն վարձատրուած Աւագութեան աստիճանով»:

Քանի մը նմոյշներ ալ հասարակ մահկանացուներէն:

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՉԸՐՉԻԼԻ 80ԱՄԵԱԿԸ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՇՈՒՔՈՎ

Անգլիոյ խորհրդարանի նստաշրջանին վերաբացումը կատարուեցաւ Գշ. օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ: Էլիզապէթ թագուհին յատակօրէն կարդաց գահաճառը զոր խմբագրած էր Չըրչիլ: Գահաճառը հաւատարմութիւն կը յայտնէ Ազգաժողովին: Հիւս. Ատլանտեանի գինակցութիւնը եւ անգլեւամերիկեան սերտ գործակցութիւնը կը կազմեն էական հիմքերը բրիտանական քաղաքականութեան: Յետոյ յոյս կը յայտնէ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները ամրապնդելով ազատ աշխարհին միութիւնը եւ ուժը, պիտի նպաստեն համաձայնութիւն մը փորձելու Խ. Միութեան հետ: Գալով Ծայր. Արեւելքի, բրիտանական կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը՝ ապահովութիւն եւ բարգաւաճում հաստատելու համար:

Ներքին քաղաքականութեան մասին ալ խօսելով, գահաճառը կը յայտնէ թէ կարգ մը օրինագիծներ պիտի ներկայացուին:

× Նոյն օրը խորհրդարանը արտակարգ մեծարանքներ ընծայեց Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի, անոր ծննդեան 80ամեակին առթիւ: Երեսփոխանները եւ լորտերը կանուխէն գրաւած էին իրենց տեղերը: Ներկաներուն թիւը կը հասնէր 2000ի: Գլխաւոր ճառը խօսեցաւ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետը, նախորդ վարչապետ Էթլի, որ պարզեց Չըրչիլի կեանքին գլխաւոր գիծերը: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց անոր ճառերը՝ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին: «Մենք պիտի չմոռնանք այդ ճառերը որոնք ոգի ներշնչեցին ամէնուս, եւ ուր դուք քանի մը խօսքով կ'արտայայտէիք ամբողջ ազգին կամքը: Դուք մեզի կ'առաջարկէիք միայն արիւն, քրտինք եւ արցունք եւ մենք տեսանք որ դուք յաջողութեամբ յառաջ տարիք պատերազմը: Ես եկած չեմ Կեսարը թաղելու, այլ մեծարելու»:

Ճառէն ետք, Էթլի վարագոյրը բացաւ եւ ներկաները տեսան Չըրչիլի կենդանագիրը, յօրինուած՝ մեծ նկարիչի մը կողմէ:

Աշխարհի բոլոր կողմերէն ոչ միայն շնորհաւորական հեռագիրներ, այլեւ թանկագին նուէրներ ղրկուած են Լոնտոն: Նոյնիսկ Մոսկուայէն: Նոյն օրը 150 հազար սթեռլինի չէք մը յանձնուեցաւ վարչապետին, իբրեւ ծննդեան տարեդարձի հիմնադրամ: Կը կարծուի թէ գումարը մէկ միլիոնի պիտի հասնի մինչեւ տարեվերջ:

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը գրէ (29 Նոյ.). — Երէկ, կիրակի Անգլեւխորհրդային մշակութային Միութիւնը իր 30րդ տարեդարձը տօնեց, իբրեւ պատուակալ հիւրեր հրաւիրելով խորհրդային դեսպանատան պաշտօնէութիւնը եւ վերջերս Լոնտոն հասած արուեստագէտները, գըլխաւորութեամբ Արամ Խաչատուրեանի: Այս առթիւ բեմէն յայտարարուեցաւ թէ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահը՝ աստեղագէտ Վիկտոր Համբարձումեան անգլիական 12 համալսարաններու մէջ դասախօսելէ վերջ վերադարձած է Երեւան: Կոմիտասեան քառեակը, Գավալեան, Զալալեան, Դաւիթեան (երեքն ալ ջութակ), Ալլամազեան (թաւջութակ) հայկական եղանակներ նըւագեց: Հանդիսականները բոլորն ալ ջերմօրէն կը ծափահարէին: Իսկ տասնեակ մը հայ ուսանողներ «կեցցէ՛» կ'աղաղակէին, հայերէն:

Դեկտեմբեր 2ին, Կոմիտասեան քառեակը վերջին նուագահանդէս մը պիտի տայ Վիկմոր Հոլի մէջ, իսկ Արամ Խաչատուրեան Դեկտեմբեր 5ին, Ալպըրթ Հոլի մէջ: Երկու նուագահանդէսներուն ալ տոմսակները շաբաթներ առաջ սպառած են:

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Պապը հետզհետէ կը տկարանայ, թէեւ սիրտը լաւ կը գործէ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Մինչ Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն, գլխանագլխական քիչ մը միակողմանի ճիգերով կը փորձեն խորաքանչիւրը իր կողմէ կազմակերպել Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, Ֆրանսան սպասողական դիրք մը բռնած է :

Կը թուի թէ ֆրանսական դիւանագիտութիւնը իր յոյսը դրած է այն իրողութեան վրայ, թէ ինչ ալ պատահի, չեն կրնար զինքը դուրս ձգել ծրագրուած դաշինքներէն, մանաւանդ որ մահմետական պետութիւն է իր Հիւս. Ափրիկէով :

Դեռ երկու տարի առաջ, Ֆրանսան ալ միւսներուն հետ կը փորձէր պաշտպանողական շղթայ մը կազմել արաբական երկիրներէ, ընդդէմ Խ. Միութեան : Իսկ այժմ կ'ուզէ հեռու մնալ իր երկու դաշնակիցներուն դիւանագիտական ձեռնարկներէն որոնք յաճախ իրարու կը բախին : Մնաց որ, Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն, մասնաւոր փութկոտութիւն մը ցոյց չեն տար հրաւիրելու Փարիզը՝ կատարուած նոր բանակցութեանց :

Դժուար է նախատեսել թէ ուր պիտի յանգի այդ շրջանին կազմակերպումը երբ այնքան բացորոշ է անգլեւամերիկեան մրցակցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, եւ երբ Ֆրանսան կը բացակայի, գէթ առ այժմ :

Կ'արժէ արագ ակնարկ մը նետել, դէպքերու ընթացքին վրայ :

Երկու տարի առաջ, Ֆրանսան, Ամերիկան, Անգլիան եւ Թուրքիան, առաջարկած էին Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն եւ Եգիպտոսի, որ միանան հաւաքական պաշտպանութեան դրութեան մը : Առաջարկը նախ ձգձգուեցաւ, յետոյ յանգեցաւ մերժումի : Կար մէկ կողմէ արաբական աշխարհի թշնամութիւնը հանդէպ Իսրայէլի, — պաշտպանեալը արեւմուտքի Մեծերուն, — միւս կողմէ՝ անգլեւեգիպտական վէճը Սուէզի ջրանցքին մասին :

Այս ձախողանքէն ետք, իրատես Ուաշինկթընը, առանց շատ սպասելու, յաջողեցաւ զինակցութիւն մը Փաքիստանի (անդամ բրիտանական կայսրութեան) եւ Թուրքիոյ միջեւ :

Անշուշտ Անգլիան հաճոյքով չէր որ ստիպուեցաւ ընդունիլ իր՝ կռնակին կատարուած իրողութիւնը : Ամերիկեան դիւանագիտութեան այս ակներեւ յաջողութիւնը անտարակոյս կը տկարացնէր Անգլիոյ հմայքը Միջին Արեւելքի մէջ : Ու երբ, հակառակ շահեր կան երկու դաշնակիցներուն միջեւ, Լոնտոն պէտք էր պատասխանէր « վայել » դիրք մը բռնելով :

Այսօր, համաձայն կարգ մը աղբիւրներու, Լոնտոն կը ձգնի իր հովանաւորութեան տակ զինակցութիւն մը ստեղծել, Իրանի, Իրաքի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի միջեւ : Անշուշտ այս խմբակցութիւնը չի կրնար ուղղուած ըլլալ Քարաչի – Անգարա – Ուաշինկթըն առանցքին դէմ : Ընդհակառակն, մէջտեղ կրնայ գալ գործակցելու համար անոր հետ : Բայց եւ այնպէս, Անգլիոյ Միջին Արեւելքի շահերուն համար պիտի ըլլայ թանկագին օժանդակ մը, վերահաստատելով Լոնտոնի հեղինակութիւնը, եւ հաւասարակշռելով Ուաշինկթընի ազդեցութիւնը :

Իսկ Ֆրանսա՞ն... Ինչպէս ըսինք այժմ դիւանագիտական ոչ մէկ ուղղակի գործունէութիւն ցոյց կուտայ, սպասելով որ երկու «մրցակից–դաշնակիցները» հասկացողութեան ձեւ մը գտնեն : Փարիզ միշտ այն համոզումն ունի թէ երկու կողմէ կատարուած բանակցութիւնները եթէ դաշինքի մը պիտի յանգին, չեն կրնար անտեսել զինքը : Ուրեմն, առ այժմ կը գոհանայ Միջին Արեւելքի հետ իր ունեցած մշակութային կապերով, որոնց համար ոչինչ կը խնայէ :

Թերեւս շատ խելօք ուղի մըն է Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան այս երեւութական ձեռնպահութիւնը : Ֆրանսա շատ լաւ գիտէ որ ինչ ալ ըսեն իր դաշնակիցները, ինք բացակայ ներկայութիւն մըն է : Գիտէ թէ ամէն ռազմական համաձայնութիւն, Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի կողմէ՝ պիտի գայ ի վերջոյ իր տեղը գրաւելու Ատլանտեան դաշինքին կամ Պրիւքսէլի զինակցութեան մէջ, որոնց անդամ է ինք : Գիտէ թէ ուրիշ գետիններու վրայ հակամարտութիւններ, անխուսափելի կերպով իրենց լուծումը պիտի գտնեն այնտեղ, գոնէ մասամբ :

Չէ՞ որ Արեւմուտքի կապերը հետզհետէ կը սեղմուին համայնավար ճակատին դիմաց ուղղակի եւ անուղղակի դաշնագիրներու ցանցերով : Կը բաւէ որ Պրիւքսէլի զինակցութեան ոչ – անդամ պետութիւն մը կապուի դաշնագրերով անդամ պետութեան մը, արդէն անպաշտօն կերպով յարած կ'ըլլայ Պրիւքսէլի : Եւ այսպէս, օրինակի համար անգլիական ազդեցութեան ենթակայ Իրաքը կամ Յորդանանը, պիտի ունենան իրենց ռազմական կապերը Ֆրանսայի հետ, ինչ որ դուռ պիտի բանայ անտարակոյս ուրիշ հնարաւորութեանց :

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆ

(1830 – 1866)

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ընդդիմախօսները կ'ըսեն, — Մ. Նալբանտեան ըլլալով մտերիմ բարեկամը յեղափոխական Չերնիշեւսկիի, չէր կրնար յեղափոխական հոսանքին չպատկանիլ :

Աշոտ Յովհաննիսեան մեղադրուեցաւ նաեւ անոր համար որ, Ստ. Նազարեանի կրթական քարոզութիւնը համարեր է յառաջդիմական երեւոյթ :

Աշոտ Յովհաննիսեան հետեւեալ հատուածը օրինակած էր Ստ. Նազարեանի գրութիւններէն .

— « Հայերու կոչումը տիեզերական մարդկութեան մէջ է : Սեփականացնել եւրոպական կրթութիւնը եւ լուսաւորութիւնը ու տարածել զայն սեփական մարդկութեան մէջ :

« Եկեղեցին պիտոյ է լինի ազգի իմացական եւ բարոյական կրթութեան պարագլուխ եւ առաջնորդ» :

Այսօրուան գրական քննադատները դէմ են նաեւ Լէօի այն տեսութեան թէ՝ Միք. Նալբանտեան կը պատկանի ազատական գաղափարախօսներու շարքին (Լէօ, «Գր. Արծրունի») :

Հին շրջանի պատկանող գրիչներէ ետք՝ այսօր կրկին յարութիւն կ''առնեն (րեցիտիվ) վերոյիշեալ տեսութիւնները :

Համալսարանի գրականութեան պրոֆ. Վահան Ռշտունի կը յայտնէ թէ Միք. Նալբանտեան գիւղացիական հարցին մօտեցեր է Հէրցէնի ազատական տեսակէտէն, ոչ թէ Չերնիշեւսկիի յեղափոխական գաղափարախօսութենէն :

Նալբանտեան ըսեր է — գիւղացիութեան հողային բարենորոգումի հարցի հնարաւոր լուծումը պէտք է գայ վերէն եւ ոչ թէ վարէն : Այսինքն ժողովրդական յեղափոխութեան ճանապարհով : Այս փաստին վրայ Վ. Ռշտունի կ'եզրակացնէ թէ Միք. Նալբանտեան ազատական – դեմոկրատիայի շարքերուն կը պատկանի : Պրոֆ. Մ. Ներսէսեան իր մէկ աշխատանքի մէջ («Նարոդնիկական կազմակերպութիւններն Անդրկովկասում ») գովաբաներ է Գր. Արծրունին, որ ազգայնական – ազատական շարժումի ղեկավարը կը համարուի : Պրոֆ. Մ. Ներսէսեան փաստեր է թէ Հայոց ազգային շարժումը ժողովրդական եւ յեղափոխական է : Այս առթիւ իբրեւ փաստ յիշած է Գր. Արծրունիի հետեւեալ խօսքերը.— «Հայք չունին ստրկութիւն, ո՛չ ալ ճորտատիրութիւն » : Ինչ որ տեղի տուած է բուռն քննադատութեանց : Եթէ Հայք չունին ճորտատիրութիւն, կ'ըսեն Մ. Ներսէսեանի ընդդիմախօսները, ուրեմն չունին դասակարգ, ո՛չ ալ դասակարգային պայքար : Որով Հայ ժողովուրդի պայքարը միասնական է, անոր բոլոր խաւերը — պահպանողական, կղերական, ազատական, քաղքենի, ընչազուրկ — միացած են պայքարելու համար օտար բռնութեան դէմ : Ահա այս տեսութենէն ծնած է այն հոսանքը որ կը կոչուի «միասնական» եւ ունի իր տեսաբանները :

Այս տեսութեան հակառակորդները չեն ընդունիր որ չքաւորն ու ունեւորը ունենան միատեսակ բնաւորութիւն : Անոնք որ հակառակը կ'ուզեն ապացուցանել « նացիոնալիստական սպեցիֆիկեան փալցիֆիկացիայի » կ'ենթարկեն պատմութիւնը : Ուրիշ խօսքով՝ կը խեղաթիւրեն :

Վէճը չի փակուիր այստեղ : Պրոֆ. Վ. Պարսամեան իր աշխատանքներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ. («Ցարիզմի գաղութային քաղաքականութիւնը Հայաստանում եւ հայկական հարցի զարգացման ուղիները մինչեւ Բերլինի կոնգրէսը») :

— Հայոց ազատագրման գործը կապուած չէ Ռուսաստանի ժողովուրդի ազատագրման պայքարին հետ :

Իբրեւ ռուսական օրիէնտացիա կապուած է աւելի ուշ շրջանի հետ ... : Երբ Կովկաս կցուեցաւ Ռուսիոյ, այդ պահէն սկսեալ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի մէջ մտաւ նոր տարր մը.— Օրիէնտացիա դէպի Ռուսաստանը, հայ ժողովուրդը իր յոյսերը դրաւ մեծ Ռուսաստանի վրայ ... » :

Պրոֆէսորը կ'աւելցնէ. Հայաստանի գրաւումը Ռուսիայէն «չարիքներու փոքրագոյնն էր » :

Եւ աւելի յառաջ երթալով կը բաղդատէ Ռուսաստանի քաղաքականութիւնը Հայաստանի հանդէպ՝ Անգլիոյ քաղաքականութեան հետ Հնդկաստանի հանդէպ :

Վ. Պարսամեան կը գործածէ հետեւեալ բացատրութիւնը .— « Ռուսաստանը զաւթել է (բռնագրաւել) Հայաստանը », փոխանակ ըսելու «միացուցած է» :

Յիշենք նաեւ հետեւեալ պարագան . —

Բաշխի Իշխանեանը, գրած է թէ Միք. Նալբանտեան գաղափարական ներկայացուցիչն է եղած 1860 թուականներու հայ առեւտրական խաւի եւ արհեստաւորութեան, հիմնուելով Աշ. Յովհաննէսեանի այն տուեալներու վրայ թէ՝ Միք. Նալբանտեանի ընտանիքի անդամներն ու ազգականներն եղած են վաճառականներ :

Միք. Նալբանտեանի յենարաններն են, կ'ըսէ ան, քաղաքի մանր արտադրողներն, մանր ապրանքատէրերն ու վաճառականները :

Իսկ Պրոֆ. Արսէն Տէրտէրեան իր «Կլասիկներ» (դասականներ) երկին մէջ կղերական Ալիշանը, քաղքենի – ազատական Ծերենցը, քաղքենի ազգայնական Րաֆֆին եւ Մ. Պէշիկթաշլեանը դասեր է յեղափոխական – դեմոկրատներու կարգին (միասնական հոսանքի տեսութիւն) :

Անշուշտ այս տեսակէտները հաճելի չեն ռուսական օրիէնտացիայի ներբողը հիւսող մարդոց, ու հայ գրականութեան Ինստիտուտի տնօրէնը, Մ. Մկրեան, տարի մը առաջ, «Պրաւդա»յի մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը կը պարզաբանէր խնդիրը, նիւթ առնելով «Հայ գրականութեան պատմութեան» երեք հատոր դասագիրքերու բովանդակութիւնը : Այդ հատորներուն հաւաքաբար աշխատակցած են Հայաստանի գրագէտները : Դիտելի է որ ամէն անգամ երբ՝ համայնավար ուղղափառները դժուարութեան հանդիպին, կը դիմեն Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին : Մ. Մկրեան ի միջի այլոց կը քննադատէ Ռ. Պատկանեանը՝ թէ իր

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՄՌԱՑԵԼ ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

Մեր հիւրընկալը ցոյց տուաւ ձեռագիր մը : Անգլերէնէ կը թարգմանէր 500 էջնոց գիրք մը : Տասնըհինգ օր է գործի սկսած էր եւ արդէն կէսը անցած : Իր նկարներուն ամբողջութիւնը հոն չէր : Այդ օրերուն ցուցադրութիւն մը կար Գահիրէի մէջ եւ իրմէ խնդրած էին տասնեակ մը պաստառներ, իր լաւագոյններէն :

Ճաշէն ետք անոնք մեզի առաջարկեցին այցելել նոյն թաղին մէջ բնակող եգիպտացի մեծ մտաւորականի մը դղեակը :

Մարսելը մօտեցաւ ինծի եւ, տարօրինակ խռովքի մը անձնատուր, խօսեցաւ արագօրէն, հազիւ զսպելով իր բարկութիւնը .

— Փօլատեան , ինչ կ'ուզես ըրէ , բայց միջոց մը գտիր զիս այս տեղէն դուրս հանելու ... խնդրեմ , շուտ ըրէ, ճար մը ըրէ, եթէ ոչ ...

Չհարցուցի իր բարկութեան բուն պատճառը : Հասկնալի էր : Նոյն խռովքը կ'ապրէի նաեւ ես, առաջին վայրկեանէն :

Յայտնեցի թէ հիւրընկալներուն եւ թէ Գալարներուն, որ մենք երկուքս ստիպուած էինք մեկնիլ :

— Ինչո՞ւ չէք ուզեր ընկերանալ մեզի, ձեր կեանքին մէջ այդպիսի բան չէք տեսած ...

Հարուստ գրագէտը չկրցաւ համոզել մեզ եւ, ճարահատ, հեռաձայնով վարձու ինքնաշարժ մը ապսպրեց :

Ճամբու ընթացքին Մարսել բերանը չբացաւ : Երկուքս ալ զբաղած էինք մեր քրտնաթոր երեսները սրբելով :

Մեր պանդոկին մօտերը վար իջանք կառքէն եւ, միշտ լուռ, ուղղուեցանք դէպ ի մօտակայ ծովափը :

Անոյշ հով մը շուտով մեզ հանդստացուց :

— Փօլատեան, դարձաւ այն ատեն բանաստեղծը ինծի, գիտես նիւթական անձուկ վիճակս եւ այն ահաւոր պայքարը, զոր կը մղենք խորաքանչիւրս դրամ շահելու համար, նիւթապաշտ այս դարուն մէջ : Միայն ես չէ, որ կը բացագանչեմ օրուան մէջ քանի մը անգամ «ախ, եթէ հարուստ ըլլայի »...

« Բայց այսօր համոզուեցայ, թէ հարստութիւնը իմ կորուստս պիտի ըլլար : Մեծ տաղանդ մը չունիմ, բայց եթէ առաջարկէին ունեցածիս մէկ տասներորդին փոխարէն ինծի տալ այդ գրագէտին կեանքը, հաւատա, որ պիտի մերժէի : Տեսա՞ր, դիտեցի՞ր իր նկարները, իր գրածները, իր խօսքերը . ճոխութիւնը ցամքեցուցած է տաղանդի յետին նշոյլը : Լսած էի իր անունը, տարիներ առաջ բաներ մըն ալ կարդացած : Ահաւոր անկում մըն է ... Ինչ սոսկալի նկարներ, ինչ խեղճ բանի է վերածուեր արուեստը ...

« Թարգմանութիւն կ'ընէ եղեր , 500 էջ մէկ ամիսէն, կ'երեւակայե՞ս, թէ ինչ կրնան ըլլալ այդ թարգմանութիւնները : Օ՜, կ'ուզեմ աղքատ ըլլալ, հազար անգամ աւելի թշուառ եւ խեղճ, քան այդ անպտուղ հարստութիւնը : Պարապ տեղը չէ, սիրելի ընկեր, որ մեծագոյն գիրքերը գրուած են թշուառութեան մէջ : Բնական կամ փափաքուած, ինքնաբերաբար ստեղծուած աղքատութեան մը մէջ : Տես, տես Նարեկացին, պարապ տեղը չէ, որ հրաժարած է աշխարհի փառքէն, քաշուած խուցի մը մէջ, չոր հաց կերած, որպէսզի կարենայ իր չարչարուած մարմնէն խլել, կորզել այն հրաշալի ծաղիկները, որ իր տաղերն են : Ինչ սոսկալի օրէնք, բայց ճիշդ, բայց արդար : Պէտք է վճարել տաղանդը անօթութեամբ, զրկանքով, հրաժարելով աշխարհիկ բոլոր հաճոյքներէն :

Մէկ ժամէն աւելի խօսեցաւ Մարսել, ծովուն դիմաց, չփորձեցի զինքը ընդմիջել : Օրերով ան կ''ապրի լռութեան մէջ, բայց երբ խռովք մը գայ ցնցել իր հոգին, ալ կանգ չառներ, կը պարպէ ինչ որ կայ ներսիդին : Պէտք է մօտիկ ըլլալ զինք այդ պահերուն, երբ գեղեցիկ աչքերը կը բոցավառին ներքին հուրով մը, երբ կը դառնայ հրաշալի խօսող մը, պերճախօս ու ներշնչեալ :

Երբ լռեց, խօսք առի ես իմ կարգիս :

— Այդ օրէնքը ի զօրու է ժողովուրդներուն համար ալ : Հզօր կայսրութիւններ կործանած են շուայտութեան մէջ, երկրային հաճոյքներու գերի դարձած : Օրէնքը ընդհանուր ըլլալով հանդերձ, կան ժողովուրդներ, որոնք աւելի կ'ազդուին, որոնց համար հարստութիւնը, ճոխութիւնը աւելի աղիտաբեր է : Կը մտածեմ իմ ժողովուրդիս մասին : Ամէնէն սոսկալի հալածանքներն ու ջարդերը այնքան վնաս չեն հասցուցած անոր, որքան հարստութիւնն ու ճոխութիւնը եւ անոնց հետեւանք՝ դեղխութիւնն ու շուայտութիւնը : Տխուր բան է հաստատել այս ճշմարտութիւնը : Կ'արիւնի սիրտս երբ այսպէս կը մտածեմ, մաղթելով կարծէք. որ ան միշտ թշուառ ապրի, որպէսզի չկորսուի, մեռնայ : Երբեք այնքան մեծ չէ եղած իմ ժողովուրդս, քան երբ ապրած է թշուառ, աղքատ, ճգնաժամային պահեր : Կորսուած է, անհետ կորսուած՝ ճոխութեան մէջ : Հնդկաստանի, Լեհաստանի մէջ հսկայ գաղութներ ունեցած ենք, որոնցմէ բան չէ մնացած այսօր : Թաղուած են անոնք իրենց ոսկիի կոյտերուն տակ : Աւելի համեստ գաղութներ մնացած են :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» Ի ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

Համազգային Ընկերութեան 25ամեայ յոբելեանը մեծ շուքով տօնուեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Նոյեմբեր 7ին, հովանաւորութեամբ Մամբրէ արք. Սիրունեանի, Փօղոս Ծ. Վրդ. Ծիրիկճեանի՝ առաջնորդ Աղեքսանդրիոյ կաթողիկէ համայնքին, վերապատուելի տէր. Թէոտոր Տաղլեանի՝ հովիւ Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետ. համայնքին: Նախագահեց Համազգայինի Աղեքսանդրիոյ ազգ. վարչութեան ատենապետ Պ. Սուրէն Կէօնճեան, որ իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ.— «1923էն սկսեալ Պօղոսեան վարժարանը վերելքի շրջան մը ունեցաւ շնորհիւ Ադրալեանի եւ Շանթի: Սակայն քանի մը տարի ետք ոռոշեցին «մաքրագործել» եւ Շանթն ու Ադրալեանը 18 կրթական մշակներու հետ հեռացուցին: Աղեքսանդրիոյ կորուստը դարձաւ Լիբանանի շահը: Եւ 825 ոսկի հաւաքելով հիմը դրին ճեմարանին: Այսօր չկան մեր մշակոյթի տէրտանները: Այսօր Համազգայինը կապուած չէ անհատներու, այլ եղած է հսկայ ձեռնարկ մը, անձերէ վեր գործ մը»: Գեղարուեստական բաժինէ մը ետք խօսեցաւ Պօղոսեան վարժարանի տնօրէն Բիւզանդ Զէքիճեան: Ըսաւ թէ հայ ժողովուրդը իր գոյութեան ամբողջ ընթացքին ունեցած է Լոյսին տիրանալու ձգտումը: Ամէն անգամ որ կորսնցուցեր է զայն, կորսնցուցեր է իր հոգիին խաղաղութիւնը ու ձգտեր է վերագտնել այդ խաղաղութիւնը: «Համազգայինը լոյսի փարոսներէն է»: Ապա խօսեցաւ Համազգայինի հիմնադիրներուն մասին Համօ Օհանջանեան, Նիկոլ Ադրալեան, Լեւոն Շանթ, Գասպար Իփէկեան եւ ուրիշներ: «Դարձուցէք ձեր աչքերը դէպի Փալանճեան Ճեմարանը, հոն է մեր փրկութիւնը»:

Յաջորդ խօսողն էր բժիշկ Ե. Խաթանասեան «Մեր մշակոյթի բոլոր մարզերուն մէջ կայ Հայու հոգին,» որ խարիսխն ու երաշխիքն է մեր ապահովութեան ու յաւերժացման: Այս մտահոգութեամբ Համազգայինը բացաւ դպրոցներու ցանց մը: Գործ մը որ պետական է եւ վեր անհատներու ուժէն: Սակայն գաղափարապաշտ այս Հայերը անխրականալին իրականալի դարձուցին: Գաղթաշխարհը պէտք ունի ուսուցիչներու, Ճեմարանը միակ հաստատութիւնն է որ կը գոհացնէ այս պահանջը: Հաստատուն եկամուտ ունենալու համար, Սփիւռքը մեր շտեմարանն է: Ապագային պիտի ըլլայ յենարանը ու չէնցնողը Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի: Համազգայինի առաքելութիւնն է Հայը Հայ պահել: Ան կուսակցական հանգամանք չունի, որովհետեւ մշակոյթը կուսակցութիւն եւ անհատ չի ճանչնար»:

Ապա ներկայացուեցան Շանթի «Հին Աստուածներէն» քանի մը մասեր:

ազգայնականութիւնը բազիզմի (ցեղապաշտութեան) հանգամանք ունի, (փառաբանութիւն հայ ցեղի):

Միասնական հոսանքի տեսաբաններուն գլխաւոր հակառակորդը եղած է սակայն, Սթալին: «Երբ ազգ մը ճնշուի, կ'ըսէ, «Հանճարեղ»ը, անոր քաղքենի դասը կը սկսի շարժել, կը դիմէ երկրի ներքնախաւին, «հայրենիք, հայրենիք» պոռալով: Ան իր սեփական գործը կը հրամցնէ իբրեւ ժողովրդական գործ (ամբողջական երկեր, հատ. 11, էջ 357): Հայրենիքի այս քարոզը՝ ստայօդ է, ըստ Սթալինի, անվստահութիւն եւ ատելութիւն կը սերմանէ ուրիշ ազգի մը հանդէպ»:

Այս տեսութիւնէն կը հետեւցնեն թէ հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը յեղափոխական – դեմոկրատ պայքար չէ, այլ ազգայնական քաղքենի դասի պայքարը:

Ուղղափառները կ'ըսեն թէ հայ ապեցիֆիկները ննդութեամբ կը ուրանեն դասակարգային հակամարտութիւնը: Իբր թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն չեն ունեցած դասակարգեր, թէ անոնք միատեսակ բնութիւն ունեցած են:

Կարելի էր դեռ երկարել այս հարցի պրպտումը, պարզելու համար թէ Ա. Միկոյեանի Հայաստան այցելութենէն եւ Կ.Կ.ի քարտուղար Թովմասեանի գրական համագումարի մէջ խօսած ճառէն ի վեր ուր հասած է այս բանավէճը:

Վ. ԱՐԵՒ

ՀԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Հռոմի Ֆորումի աւերակներուն մէջ վերաբացուեցաւ Սանթա Մարիա եկեղեցին, եօթը դար ետք:

Եկեղեցին ունի 1400 տարուան հնութիւն: Հռոմի «Հնութեանց ճիւղը» վերջերս վերանորոգեց այս կաթողիկէն եւ նախ լատիներէն ծէսով արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ, ապա բիւզանդական ծէսով պատարագ:

Սանթա Մարիա Անթիքան առաջին եկեղեցին է որ շինուեցաւ աստուածներու տաճարներուն մօտ, Ֆորումին մէջ, Հեթանոս Հռոմի սրտին վրայ, Զ. դարուն:

Եկեղեցին շինուած է հին մեծղի շէնքի մը աւերակներուն վրայ, հաւանաբար այն մատենադարանին որ կապուած էր Օգոստինոս Տաճարին: Կը կարծուի թէ բակը մաս կը կազմէ արիւնարբու Կալիգուլա կայսեր պալատին:

Այս կաթողիկէն, որ ծանօթ է աշխարհի բոլոր գեղարուեստասէրներուն, լքուած էր ԺԳ. դարէն ետք, երկրաշարժի մը հետեւանքով: Անկէ ի վեր երբեք արարողութիւն չէ կատարուած հոն:

Հռոմի Ֆորումին վեց մեծ եկեղեցիներէն մէկն է:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (22 Նոյ.)—

Ազգ. Մեծ Ժողովի վերջին դէպքը (Հալքեան երեսփոխան մը ապտակուեցաւ) եւ այդ առթիւ «Զաֆէր» կառավարական օրկանին, դեմոկրատ «Թիւրք Սէսի»ին եւ հալքեան «Տինեա» թերթին միջեւ ծագած բուռն վիճաբանութիւնները, «Ազիս» պարբերաթերթին հրատարակութիւնները պատճառ եղան որ կառավարութեան եւ ընդդիմադիրներուն յարաբերութիւնները չափազանց լարուին:

«Զաֆէր»ի խմբագրապետ Միւմթազ Ֆայիք Ֆէնիք այս առթիւ խիստ խմբագրական մը գրած է, «Այս ցուրտ պատերազմին այլեւս վերջ տալու է» խորագրով: Եւ չորս սիւնակներուն խորագիրներ կը դնէ:

«Ընդդիմադիրներուն անհարեկչական գործունէութեան մինչեւ ե՞րբ աչք պիտի գոցենք: Երկիրը հանդարտութիւն կ'ուզէ, անդորրութիւն կ'ուզէ: Արժանապատուութեանց հետ այս ձեւով չեն խաղար: Կը թուի թէ խիստ ծանր որոշումները տալու նախօրեակին կը գտնուինք, թող խելքերնին գլուխնին ժողվեն»:

«Ընդդիմադիրները ցուրտ պատերազմ մը բացած են կառավարութեան դէմ»:

«Ընդդիմադիրները օր մը կուսակցամոլութենէ կը ճառեն ուրիշ օր մը՝ Մուխիթարներու, համալսարանի եւ ազգեցութեան չարաշահութենէ. Հայրենիքը ծախելու պէս վերագրումներ կ'ընեն, այսպէս ամէն օր նոր խրամատ մը բանալով կը փորձեն կառավարութիւնը յոգնեցնել: Մինչ Հալքի ղեկավարները օրինաւոր իշխանութեան դէմ բացած ցուրտ պատերազմով իրենց յարձակողական յատակագիծերը կը գործադրեն, միւս կողմէ իրենց թերթերով կամ արբանեակներով ռազմադաշտին վրայ յարձակողականի անցած են: Պետական նախարարին դէմ կատարուած յարձակումը անհարեկչական նպատակներ կը հետապնդէ եւ ցարդ ժողովրդավար որեւէ երկրի մէջ նման բան մը պատահած չէ:

Անգամ մը եւս իրենց կ'ազդարարենք. կառավարութիւնը իրենց անհարեկչական շարժումներուն, գործերուն եւ բռնութիւններուն աչք գոցող տեսակէն չէ: Երկիրը անդորրութիւն կ'ուզէ եւ կը ցանկայ որ մարդկային արժանապատուութիւններուն յարգ ընծայուի: Այլեւս խիստ լուրջ միջոցներ ձեռք առնելու նախօրեակին կը գտնուինք»:

«Զաֆէր»ի այս խմբագրականը ռումբի մը տպաւորութիւնը գործեց: Քաղաքական շրջանակները կը մատնանշեն թէ այդ խմբագրականը կառավարութեան տեսակէտը կը ցոլացնէ:

Իսկ ընդդիմադիր շրջանակներուն կարծիքով, կառավարութիւնը, մինչեւ իսկ Հալքը, պիտի լուծէ եւ մէկ կողմէ ալ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ

«ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» գործին առաջին հատորը տպագրութեան յանձնած է Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան: Այս հատորին մէջ կան բոլոր այն նիւթերը որ կապ ունին հայ գրականութեան հետ Ե.էն մինչեւ ԺԹ. դարու 50–60ական թուականները, այսինքն Տառերու գիւտէն մինչեւ Պետրոս Դուրեանի բանաստեղծութիւնները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՃԱՌԻ գիտական աշխատողները վերջերս արշաւներ կազմակերպեցին Հայաստանի զանազան շրջանները, գրի առնելով ժողովրդական աւանդութիւններ, պատմուածքներ, առակներ: Հաւաքուած նիւթերը պիտի օգտագործուին ժողովրդական բանահիւսութեանց վերաբերեալ հրատարակութիւններուն մէջ:

ՇՈՒՇՏԱՅԻ ուսուցիչներու պատուիրակութիւն մը Երեւան հանդիպելով, այցելեց դպրոցները, արհեստագործական ուսումնարանները եւ ծանօթացաւ ուսումնա – դաստիարակչական աշխատանքներուն: Այցելեցին նաեւ Երեւանիտեսարժան վայրերը եւ ներկայ եղան երգի եւ պարի խումբերու համերգին: Մատենադարանին մէջ տեսան հին ձեռագիրները եւ հետեւեալ տպաւորութիւնները գրեցին այցելուներու մատեանին մէջ.—«Իբրեւ աւելի ուշ մշակոյթի տէր ժողովուրդի ներկայացուցիչներ, մենք մեծ յարգանքով ծանօթացանք հայ ժողովուրդի վաղեմի մշակոյթի հրաշալի գանձերուն»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ մէջ ցուցատախտակներու վրայ հայերէն գիրեր գրելը արգիլուած էր քանի մը տարի առաջ: Վերջերս Բերիոյ Թեմին առաջնորդ Զարեհ Եպիսկոպոս կրկին բողոքեց Հալէպի նահանգապետին, որ հրահանգեց քաղաքապետութեան յետաձգել հայերէն արձանագրութեանց ջնջումը, սպասելով հրամանագրին վերաքննութեան:

ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ Ճօն Սամուէլեան, Ֆիլատելֆիոյ մէջ գոհարեղէններ ճանչնալու մասնաւոր դասընթացքի մը հետեւելով ստացած է թանկարժէք քարերու մասնագէտի տիտղոսը եւ անդամ ընտրուած է ամերիկեան գոհարավաճառներու ընկերութեան:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տաղանդաւոր փոքրիկ դաշնակահարուհի Անի Կադեր (Ղազարեան) որուն յաջողութիւններուն մասին յաճախ գրած ենք, միաձայնութեամբ առաջնութիւնը ստացած է Փարիզի Ազգային Երաժշտանոցին բարձրագոյն դասարանի մուտքի մրցումին մէջ:

Թերթ գոցելու իրաւունքը Նախարարաց խորհուրդին փոխանցելու օրինագիծ մը պատրաստելու վրայ է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Բարշէն գիւղը կէս ժամ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէր Բաղէշ քաղաքէն:

Սերոբ անմիջապէս տղայոց հետ դուրս կը սլանայ եւ կը գրաւեն անառիկ դիրքեր: Հազիւ թէ դիրքերու մէջ տեղաւորուած էին, երբ մի սեւ փոշի սիւնի նման կը բարձրանայ Բաղէշի ճանապարհի վրայ: Մի սեւ անտառ կը շարժուի դէպի գիւղը: Միայն զինուորը չէր, որ կը յառաջանար: Անոր միացած էր խառնիճաղանճ մի ամբոխ, որ թալանի եւ կողոպուտի սիրուն՝ եկած եւ միացած էր զինուորներին:

Կ'ըսէ տղայոց.—

«Էյ, իմ քաջեր, լսեցէք ինձի: Մենք այսօր բաւական դժուար վիճակի մէջ ենք: Մեր մէկ կողմը Բաղէշն է: Միւս կողմը՝ Մօտկանը: Բաղէշում կայ զինուոր եւ Մօտկանում Քիւրտեր: Այսօր նրանք իրենց բոլոր ուժովը ծանրանալու են մեր վրայ: Ամէն միջոց ձեռք պէտք է առնեն, որ մեզանից ոչ մէկը ազատելու կարելիութիւն չունենայ: Բայց լսեցէք: Ես մի երազ եմ տեսել: Դաշնակցութեան աստղը փայլում է երկնքում: Նրա պայծառ լոյսը շլացնում էր թշնամու աչքերը, եւ նրանք շիլ աչքերով չէին տեսնում մեզ: Նրանց գնդակները վրիպում էին, իսկ մերինները չեշտակիօրէն հասնում նրանց: Այսօր մեր լինել չլինելու ժամն է: Դէհ, արիացէք եւ առանց երկիւղի կռուեցէք: Համոզուած եղէք, որ մենք խաւարի դէմ ենք կռւում: Մերիններն դիտակցաբար եկած են կռուելու, իսկ մեզ դէմ եկողները բռնի ուժով միայն եկած են: Մեր մէկը անոնց հազարի դիմաց պիտի լինի»:

Զինուորներն եւ ամբոխը յառաջանում էին: Խորհելով թէ հայդուկները գիւղում ապաստանած են, ցանկանում են գիւղը պաշարել եւ զանազան մասերի են բաժանւում:

Սերոբը նկատում է, որ նրանք տեղին անծանօթ են: Ձայն չէ հանում: Աւելի ժամանակ է տալիս իր ընկերներին եւ յանձնարարում է, որ սպասեն, մինչեւ որ իր հրացանը պայթի, ու այդ լինի ազդանշանը, եւ այնուհետեւ սկսին համադարկերը:

Սերոբ կանչում է իր մօտ Առիւծ – Աւագին եւ պատուիրում, որ անմիջապէս գնայ Կարոյի եւ Սարգիսի մօտ, եւ ասէ նրանց, որ կաքաւի նման բարձրանան դիմացի բլուրը եւ գրաւեն: Այնպէս թւում էր թէ Մօտկանցիները այդ կողմէն շուտով կը հասնէին եւ կրնային անցնիլ հայդուկներու կռնակը եւ նրանց վիճակը կը դառնար տաղնապալից:

Այդ բոլորը կարգադրելէ յետոյ, Սերոբ ազդանշանը կուտայ՝ գետին գլորելով մի զինուոր: Հայդուկների համադարկերը չփոթութեան կը մատնեն թշնամին, որ յանկարծակիի կուգայ: Նա չէր սպասեր, որ տղաքը կը լինեն լեռների մէջ, դիրքեր գրաւած:

Խուճապի մատնուած թշնամին սարսափահար գետին է պառկում: Ոմանք ետ են նահանջում, ուրիշներ փոսերի մէջ դիրք բռնում, եւ ոմանք էլ ռռնալով չւում Մուհամմէտի դրախտը:

Կռիւը քանի երկարում, այնքան տաքանում է: Սար ու ձոր դղրդում է հրացանների որոտից: Կարծես երկու հսկաներ իրար են զարնւում եւ ուզում են իրար գլտօրել: Նրանց ոտների դոփիւնից դղրդում էր երկիրը: Մի անհաւասար կռիւ էր: Մէկ հայդուկ հարիւրի դէմ էր կռւում:

Թուրքերն եւ Քիւրտերը սալալաթ տալով յարձակւում էին հայ քաջերի դիրքերի վրայ: Սակայն, հանդիպելով ֆետայիների ուժեղ համադարկերին, նրանք ետ էին փախչում եւ վախկոտ մուկերի նման իրենց ծակերը մտնում:

Անդին Զուլումաթը, հրացանը ձեռին, դիրքէ դիրք էր թռչում եւ գոչում.— «Էյ թուրք զինուորներ, դուրս եկէք ձեր թաքստոցներից, որ չափուենք ձեզի հետ»:

«Դուք, դահիճներ, — գոռում էր Փալոյէլի Կարօն.— դուք միայն անզէն Հային կը կոտորէք. դրանից դուրս ոչինչ ունիք: Այսօր մենք ձեզ այնպէս դաս կուտանք, որ որչափ ատեն որ ողջ մնաք, ոչ Սերոբ փաշային մոռնաք եւ ոչ էլ նրա հայդուկներին»:

Թուրքերը օձի նման սողում էին այս եւ այն կողմ, երբեմն վազում իրենց հրամանատարի կարգադրութեամբ եւ երբեմն ալ խոյանում դէպի ֆետայիների դիրքերը: Ձիգ էին թափում տեղահան ընելու նրանց եւ աշխատում էին բռնել կամ կոտորել նրանց: Սակայն, այդ բոլոր ջանքերը զուր էին անցնում, եւ ֆետայիները իրենց հրաշագործ մօզիններով ետ էին մղում նրանց յարձակումները:

Սերոբը թեւեր է առնում եւ սլանում այս դիրքից այն դիրքը: Խրախուսում է քաջերին: Իր մօտ է կանչում Տելեմաքին եւ ասում:

«Շուտ հասիր Աւագի մօտ: Թող բարձրանայ Սատանի – Քար կոչուած ժայռի վրայ եւ իր սուր աչքերովը դիտէ Բաղէշի ճանապարհը: Եթէ վտանգաւոր կամ արտակարգ մի բան նշմարէ, անմիջապէս բուի նման երեք անգամ թող ձայն հանէ, ես այն ատեն հարկ եղած միջոցը ձեռք կ'առնեմ»:

Տելեմաք սլանում է Աւագի մօտ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ցումը խոչընդոտ մը պիտի կազմէ մեր երկրին երկու մասերուն խաղաղ միաւորման: Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մասնակցութիւնը զինուորական խմբակցութեան մը զայն պիտի առաջնորդեն պատերազմի ճամբուն վրայ: Պատմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ապարդիւն է որեւէ հակակշիռ եւ սահմանափակում գերմանական աշխարհակալութեան հանդէպ: Տարակոյս չկայ թէ վերահաստատեալ գերման զինապաշտութիւնը պատրաստ է ռազմաշունչ արկածախնդրութիւններ կատարելու»:

Մասնաւորապէս ծանրանալով Փարիզի համաձայնութեանց վրայ, վարչապետը շարունակեց. — Մեր հանրապետութիւնը չի կրնար աչքերը գոցել սա իրողութեան վրայ թէ Փարիզի համաձայնութեանց հետեւանքով իր արեւմտեան սահմաններուն վրայ պիտի գտնուին 500.000 զինուորներ, սպառազինուած՝ գերարդիական զէնքերով: Գերման ժողովուրդին ազգային շահերը, Եւրոպայի խաղաղութեան պահպանման շահերը կը պահանջեն որ գերման ժողովրդավար հանրապետութիւնը պատրաստ ըլլայ արգիլելու կամ վանելու որեւէ յարձակում իր ապահովութեան դէմ: Ան հարկ կը դատէ յայտարարել այս ժողովին մէջ — Եթէ զինապաշտութիւնը վերահաստատուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ կանոնաւոր բանակ մը ստեղծուի, մենք ալ պիտի ստիպուինք ազգային զինեալ ուժեր ստեղծելու, որպէսզի պաշտպանենք գերման ժողովրդավար հանրապետութեան աշխատաւորներուն խաղաղ իրագործումները»:

Չեխոսլովաքիոյ վարչապետն ալ միացեալ հրամանատարութիւն առաջարկելով, շեշտեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը սպառնալիք մը պիտի կազմէ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ համար:

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՆՈՒԱԳԱՊԵՏ ՄԸ, Վիլհելմ Ֆիւրթվանկլէր, մեռաւ Պատէնի մէջ, ծանր թոքատապի մը հետեւանքով: 68 տարեկան էր եւ Պէթովէնի գործերուն ամէնէն վարպետ արտայայտիչներէն մին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ապստամբապետներէն Լազհար Շրայթի հաւանեցաւ զէնքերը վար դնել: Ֆրանսացի եւ տեղացի պատուիրակները արդէն իսկ յարաբերութիւն հաստատած են ըմբոստներուն հետ եւ կը հրաւիրեն անձնատուր ըլլալ առանց ափինահեղութեան: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ լաւատես կ'երեւան վերջնական ելքի մասին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բանտարկուած 13 ամերիկացիներուն արձակումը պահանջեց Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, նոր ծանուցագրով մը: Արտաքին նախարարը, Տըլըս, անգամ մը եւս պարզելով իր երկրին քաղաքականութիւնը, մերժեց Չինաստանը պաշարելու առաջարկը: Այգրնհաուըր ալ համաձայն է այս ուղեգծին, ինչպէս եւ Մեծն Բրիտանիա: Կարճ խօսքով. երկու պետութիւններն ալ պիտի զգուշանան որեւէ գործողութենէ որ կրնայ պատերազմի յանգիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինէն Միրաքեան ընտանիքը, ինչպէս բոլոր ազգականները եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր, հարսին եւ ազգականին Մարիամ Միրաքեանի (ծնեալ Զաքոյեան), մահուան առթիւ: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Համախարբերդի Հայր. Միութեան Տեսինի մասնաճիւղին, Ազգասախնամին եւ Համաչարաանճաքի Լիոնի մասնաճիւղին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վ. ՄՈՍԿ. Փարիզ.—Կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

EVIDENCES

Revue Mensuelle

1954 Նոյեմբերի թիւը, շահեկան բովանդակութեամբ:

30, Rue la Boëtie, Paris.

Տարեկան բաժնեգին 700 ֆրանք (10 թիւ), արտասահման 850 ֆրանք: Հատը՝ 75 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ձեռնարկութեամբ «Մուրատ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

28 Ռիւ Մորիէռ, Փոնթէի մօտ, Րըկպի պար:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԱՏՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստ. ձոխ բաժին մասնակցութեամբ Մարսէյլէն հրաւիրուած ուժերու: Արտասանութիւն, Պոմոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, հայ աւրենայեներու Պոմոնի մասնաճիւղին կող-մէջ, ղեկավարութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեանի (Մարսէյլէն):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23:

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, զաւեշտ մը, «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ», նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ:

Եւրոպական պարեր:

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանֆէր Ռոշրոյէն առնել տիրէէֆսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ:

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԱՅՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆռանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի պարանցիկ ցերեկոյթը, կիրակի 12 Դեկտ., ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի-էնթէռ), Սէն Նիքոլա տիւ Շառտոնէ եկեղեցիէն (39 Պուլ. Սէն Ժեռմէն): Այսպէս ամէն ամսուան Ա. կիրակին վերոյիշեալ ժամուն պիտի լսուի արեւելածէս պատարագ մը:

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լուող բազմաթիւ նոր երգերով:

640 էջ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ:

Գինը 1400 ֆրանք (թղթակազմ)

Լաթակազմ 1650 փրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով: Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մալաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ: Էջ՝ 54: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու համար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ.ի ընթացքին: Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ. 31ին:

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան Յառաջի պատի օրացոյցը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

«Յառաջ»ի վարչութիւնը գրավաճառութեամբ չզբաղիր: Քանի մը գիրքերու սպառումը ստանձնած է բարեկամաբար, առանց որեւէ ակնկալութեան:

Այդ կարգի գիրքեր երբ ծանուցուին, ապսպրանք տրուած ատեն կը խնդրուի փոխարժէքը կանխիկ ղրկել, որպէսզի չստիպուինք հաշուընթաց բանալ:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՀԱՍԿՑՆԵՆՔ

Շուտով կը լրանայ մեր տեղափոխութեան երկրորդ տարին: Եւ տակաւին թերթեր, միութիւններ, անհատներ կան որոնք նախկին հասցէն կը գործածեն, սրտնեղութիւն պատճառելով թղթատարական պաշտօնեաներուն:

Որ եւէ առաքում կատարուած կամ «Յառաջ» ստացած ատեն, սովորութիւն չունի՞ք աչք մը նետելու թերթին ճակատը ուր հասցէն կ'երեւայ խոշոր տառերով:

Հին հասցէով եկած թերթերը եւ նամակները ե՞տ ղրկենք, որպէսզի բարեհաճիք հին հասցէն մոռնալ եւ նորը սորվիլ..

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքլը Միլիթէռի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ռեժանի մէջ: Միութեան խնջոյքը այս կիրակի 5 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ: Ժամադրավայր Կար. տիւ Նօր, ժամը 14.30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբ երու վարչութիւնները, այս շաբաթ Ահարոնեան Ակումբը: (Շար. Նոյ. 20ի ժողովին):

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, 14 ռիւ Ռուժէ տը Լիլ, Անիէռ, ընկերուհի Ա. Աւետիսեանի բնակարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Գուրգէն Կիրակոսեանէ (Պուէնոս Այրէս) 1500 ֆր., խմբագրատուն այցելութեան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆԷՆ ընկեր Սողոմոն Կէօրջինեան հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ հազար ֆր. Վեթ. ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԾՆՈՒՆԴ.— Մեքսիկայէն Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Քէօսէեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին ՍԻՒԶԻ - ՆԵԼԼԻԻ ծնունդը, (11 Նոյ., 1954, Մեքսիքօ):

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՐԵՆՑ ՍԱՆԻԿԻՆ

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ:

LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն) իր հայկ. եւ կովկ. պարերով:

Մեծ նուագախումբ, գեղարուեստական ընտիր բաժին,

Présentation de Coiffure,
Défilé de mannequins

Անակնկալ խաղեր: Cotillons.

Ճոխ պիւֆէ:

ՈՉ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝

Դեղարան, 1 Պուլվար տ'Աթէն, հեռաձայն Քօլպէռ 33-80:

Պ. Էքսէրճեան՝ 40 Լա Քանըպիէռ, հեռաձայն՝ Քօլպէռ 30-88:

եւ բոլոր անդամներուն:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ

Մեծ ցերեկոյթ - պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին

Գր.-Վահան, Խանճիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա - Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով: Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիսքերու:

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով:

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեան մեծ նուագախումբով:

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

Մուտք՝ 200 փրանք:

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն:

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝

Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ:

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

ՁԵՐ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Լ Ի Լ Ա - Ն Է

Համեղ, մաքուր եւ մատչելի

24, Rue St. Lazare, PARIS
Métro N. D. de Lorette ou Trinité.

Փարիզցիներու աչքը լոյս

Լիլան կը վերսկսի իր արեւելեան նուագը ամէն շաբաթ եւ կիրակի իրիկունները:

Կը նուագեն Քէմէնչիստ եւ ուտի Ալֆօնս եւ ջութակահար Հայկ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Քիրմաստի գիւղէն Գրիգոր, հօրը՝ անունը Սերոբիկ, մօրը անունը՝ Մաննիկ: Կը կարծուի թէ Յունաստան կը գտնուի: Տեղեկացնել

Ets. Perfecty, 21, Rue Lafayette, Toulouse

OCÉANIA

ՈԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան: Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 3 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7537 30e ANNEE | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2948

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՂՐԾՈՒՆ ԲԱՐՔԵՐ

Եթէ մէկը փորձէր ուսումնասիրել մեր հանրային բարքերուն ելեւէջները, ան – կասկած պիտի յանգէր հետեւեալ եզրակացութեան.—

Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, աւելի շատ ժխտական երեւոյթներ պարզուեցան քան թէ դրական:

Ուրիշ խօսքով, կարգ մը տխական բարքեր աւելի զարգացան, իբրեւ հետեւանք սանձակոտոր ազատութեան, որ եբաղ մըն էր երէկ:

Դեռ աւելի պարզ խօսելով, կորսնցուցինք մեր հաւասարակշռութիւնը:

Նոր հովեր կը փչէին, տունէն մինչեւ հանրային գործունէութեան ասպարէզը: Գրասենեակէն մինչեւ մամուլ:

Այդ հովերը մղեցին մեզ դէպի տեսակ մը անիշխանութիւն: Խօսքով, գիրով թէ գործքով:

Անչուշտ շինարար աշխատանքներ ալ կատարուեցան:

Ցիրուցան բազմութիւնները վերածուեցան կազմակերպուած համայնքներու: Ունեցան իրենց հանրային հաստատութիւնները, եկեղեցիները, դպրոցները, միութիւնները, եւ ուրիշ ինչ որ անհրաժեշտ է կանգուն մնալու եւ զարգանալու համար:

Յաճախ հրաշքի մը կը նմանէր այս կամ այն ափին վրայ կատարուած վերաշինութիւնը, առանց հաստատուն աղբիւրներ ունենալու:

Մինչեւ այսօր ալ, ոչ եռանդ կը պակսի, ոչ կորով, նոր պահանջներ լրացնելու համար:

Այս տեսակէտէն, պատկերը կազդուրիչ է մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր տեղական պայմանները թանկագին պատեհութիւններ կը ներկայացնեն:

Ձեր աչքերը կը շողան, երբ կը բաղդատէք երէկն ու այսօրը: Երբ կը տեսնէք ատիճանական վերելքը՝ համատարած անտիրութենէն եւ կազմալուծումէն ետք:

Կը թուի թէ բազմապատկուեցաւ ապրելու եւ յարատեւելու, գործելու եւ ստեղծագործելու կամքը, օտարութեան փորձութեանց մէջ:

Եւ սակայն, ատելութեան, քինախնդրութեան եւ ամբոխավարութեան կիրքերն ալ աճեցան մէկ տարիէն միւսը:

Պարբերաբար, մթնոլորտը թունաւորուեցաւ, անշնչելի դառնալու աստիճան:

Տեղ – տեղ, մամուլը դարձաւ ապականութեան բոյն, ուր յետին թշուառականը ազատ ասպարէզ կը գտնէ թոյն եւ մաղձ թափելու համար:

Բառերը կորսնցուցին իրենց իմաստը եւ պարկեշտ քննադատութիւնը վերածուեցաւ թրքավարի խուժանավարութեան:

Այնպէս որ, ամէնէն սովորական հարցը դարձաւ կռուախնձոր, անսպառ նիւթ ճարելով զոյնզգոյն բախտախնդիրներու:

Տարիներու հոլովման հետ, ուրիշ «նորութիւններ» ալ յայտնուեցան:

Բաւական չհամարելով ազգային շրջանակի մէջ մղուած «ճիհատ»ը, մարդիկ միջազգային գետնի վրայ փոխադրեցին զայն:

Եւ լոյս տեսան օտարալեզու հրատարակութիւններ, յատկապէս ուղղուած Դաշնակցութեան դէմ: Ի ցնծութիւն Թուրքին եւ բոլշեւիկին:

Բազդատաբար նոր են այս լղրծուն բարքերը: Հետեւանք՝ իմաստակութեան, անպարկեշտութեան եւ կուսակցական կատաղութեան:

Բայց կը զարգանա՞ն...

Պատկերը վրդովիչ է մանաւանդ անոր համար որ, դիմակաւոր դպիրներ կը փորձեն երիտասարդութիւնն ալ վարակել նոյն բացասական եւ տմարդի ունակութիւններով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՀԻԹԼԷՐԷՆ ԱՒԵԼԻ ԴԱԺԱՆ ՎԱԽՃԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ, ԵԹԷ...»

Մոսկուայի խորհրդաժողովին երրորդ օրուան նիստին մէջ (Դչ.) չինական դեսպանը, Զանկ Վէնթիէն, որ ներկայ էր իբրեւ դիտող, ազդարարեց թէ Մ. Նահանգները եւ իրենց արեւմտեան դաշնակիցները «Հիթլէրէն շատ աւելի դառն ճակատագիր մը պիտի ունենան, եթէ պատերազմ յայտարարեն համայնավար երկիրներուն դէմ»:

Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.

— «Խ. Միութեան Նոյ. 13ի առաջարկը կը ձգտի պահպանել եւ ամրապնդել խաղաղութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ: Ահա թէ ինչու ջերմապէս կը ծափահարենք զայն: Ցաւալի է որ այդ առաջարկը մերժուեցաւ արեւմտեան պետութեանց կողմէ: Այս մերժումին հետեւանքով ստեղծուած ծանր կացութեան պատասխանատուութիւնը ամբողջովին կ'իյնայ այդ երկիրներու կառավարութեանց վրայ որոնք կը նախընտրեն վերահաստատել գերման զինապաշտութիւնը, փոխանակ ընդունելու հաւաքական ապահովութիւնը: Փարիզի համաձայնութիւնները ոչ միայն կը հակասեն ցարդ կնքուած բոլոր համաձայնութեանց՝ գերմանական հարցի մասին, այլ եւ ծանր զրգռութիւն մը կը կազմեն խաղաղութեան դէմ Մ. Նահանգներու յարձակողական շրջանակներուն եւ անոնց կողմէ: Եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին, հետեւանքը պիտի ըլլայ ոչ միայն կացութեան ծանրացում Եւրոպայի մէջ, այլ եւ ծանրացում յարաբերութեանց լարման՝ ամբողջ աշխարհի մէջ: Մ. Նահանգներուն եւ անգլիացի եւ ֆրանսացի օժանդակներուն յարձակողական շրջանակները կը յուսան գերման բանակը դարձնել իրենց հարուածային գործիքը՝ նախայարձակ պատերազմի մը մէջ եւ Գերմանները օգտագործել իբրեւ թնդանօթի միս: Բայց այսօրուան Գերմանիան նախապատերազմեան Գերմանիան չէ: Գոյութիւն ունի այժմ ժողովրդավար եւ խաղաղասէր գերման հանրապետութիւնը որ դարձած է ամրոցը ամբողջ գերման ժողովուրդին պայքարին՝ ազգային միութեան, անկախութեան, խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան համար: Պատմութեան դասերը շատ աւելի գիտակից դարձուցած են գերման ժողովուրդը: Ան չի կրնար չտեսնել թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը դառն դժբախտութեանց պիտի առաջնորդէ զինքը: Եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը պայթի, գերման ժողովուրդը շատ աւելի ահեղ դժբախտութեանց պիտի մատնուի: Երկու աշխարհամարտներու փորձառութիւնը հաստատեց թէ ոչ միայն արեւելեան Եւրոպայի, այլեւ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները եւ մանաւանդ Ֆրանսան պոռ դացին Գերմանիոյ զինապաշտութեան:

«Հետեւելով Մ. Նահանգներու նախայարձակ եւ ռազմաշունչ քաղաքականութեան եւ նպաստելով Գերմանիոյ վերազինման, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Եւրոպայի միւս երկիրներուն վարիչ շրջանակները փաստօրէն կը կրկնեն երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ գործուած սխալները: Անոնց ոտքը պիտի զարնուի այն քարին զոր բարձրացուցած են եւ ի վերջոյ պիտի ճաշակեն իրենց իսկ սխալներուն պտուղները: Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդները կրնան մոռնալ պատմութեան դաժան դասերը, բայց այդ երկիրներուն ժողովուրդները եւ մանաւանդ Ֆրանսայի ժողովուրդը չեն կրնար մոռնալ»:

Յետոյ պարզելով երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր տեղի ունեցած փոփոխութիւնները, — Խ. Միութեան ուժին աճումը, Չինաստանի ներկայութիւնը անոր կողքին՝ իր վեց հարիւր միլիոն բնակիչներով, ժողովրդական հանրապետութիւնները, խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան եւ ընկերվարութեան ճակատին կուռ միութիւնը որուն ուժ կուտայ բովանդակ յառաջդիմական եւ խաղաղասէր մարդկութիւնը, չինական դեսպանը բացատրեց թէ Ամերիկայի յարձակողական շրջանակները եւ արեւմտեան Գերմանիոյ զինապաշտները «Հիթլէրէն շատ աւելի դառն պարտութիւն մը պիտի կրեն, եթէ փորձեն նոր աշխարհամարտ մը սարքել: Այդ յարձակողական շրջանակները չեն տեսներ կատարուած փոփոխութիւնները եւ կը շարունակեն նոր պատերազմի մը պատրաստութիւնը, վերազինելով Գերմանիոյ զինապաշտները: Հետեւաբար խաղաղասէր ժողովուրդները պէտք է արթուն եւ ամբողջովին պատրաստ ըլլան այս վտանգին հանդէպ: Մենք կ'ուզենք գործակցութիւն հաստատել այն բոլոր երկիրներուն հետ որ համաձայն են խաղաղ համակեցութեան, բայց պէտք չէ մեր աչքերը գոցենք յարձակողական շրջանակներու մաղձանքներուն հանդէպ: Խաղաղութիւնը անհրաժեշտ է, բայց մենք չենք վախնար նախայարձակման դէմ ուղղուած պատերազմէն: Եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին, բանուոր եւ անհրաժեշտ պիտի դառնայ որ խաղաղասէր երկիրները նոր միջոցներ ձեռք առնեն, երաշխաւորելու համար խաղաղութիւնը եւ իրենց ապահովութիւնը: Անհրաժեշտ է որ խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան ճակատը զօրանայ եւ ամրանայ իբրեւ պողպատեայ պարիսպ մը, որպէսզի երբեք չիրագործուին նախայարձակներու նենգ ծրագիրները: Ահա թէ ինչու Չինաստան իր լրիւ համամտութիւնը կը յայտնէ միւս պատուիրակներու յայտարարութեանց եւ պիտի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՎԱՆԱՄԱՐՏ...

Վանեցի առեւտրական մը, Պ. Յ. Տապաղեան, որ բանաստեղծութիւններ ալ կը գրէ իր պարապոյ ժամերուն, վերջերս գրքոյկ մը հրատարակեց,— *«Սասունցի Դաւիթ, Վասպուրականի հարազատ գաւառաբարբառով»*:

Մանրամասնութեանց տեղեակ չեմ:

Սասունցի Դաւիթի ո՞ր մէկ փոփոխակն է այս: Իր լսա՞ծը, Վանի այս կամ այն շրջանին գաւառաբարբառով, թէ ծանօթ հեղինակի մը խմբագրածը, զոր ինք պարտք սեպեր է գաւառաբարբառի վերածել:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, ո՞ր իրական պահանջը գոհացնելու համար:

Հրապարակի վրայ կան բազմաթիւ հրատարակութիւններ, Սասունցի Դաւիթի մասին: Սկզբնական բնագիրներէն, զանազան գաւառաբարբառներէ մինչեւ աճնից գրական մշակումը:

Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանցի, Մանուկ Աբեղեանի հում նիւթերուն վրայ հիմնուելով, զայն մշակեցին Յովհ. Թումանեան, Աւ. Իսահակեան, արտասահմանի մէջ՝ Չիթունի, Կ. Սասունի եւ ուրիշներ:

Պատկառելի հատոր մըն ալ տպուեցաւ Երեւանի մէջ:

Եւ մինչ կը սպասէի որ մասնագէտներ բացատրէին թէ ի՛նչ նոր յայտնութիւններ կը ներկայացնէ Պ. Յ. Տապաղեան, ահա շրջաբերական մը Պ. Չիթունիէն,— «Եղջերուաքաղ բարբառով գրքոյկ մը»:

Կը նախատեսէի արդէն:

Եթէ ամէնքը լռէին, Չիթունին գրամեքենային առջեւ պիտի անցնէր գիշերազգեստով եւ դէզ մը շրջաբերականներ պիտի պատրաստէր, ապացուցանելու համար թէ ոտնձգութիւն մը կատարուած է իր անդաստանին մէջ:

Այս անգամ իրաւունք ունի Չիթունին, կը մտածէի, պահարանը բացած ատեն:

Բայց երբ ամբողջութիւնը կարդացի, անգամ մը եւս համոզուեցայ թէ Վանեցի բանասէրը մասնագէտ է ոչ միայն գաւառաբարբառներու, այլեւ ծուռ եւ ծախուեր եւոյթներու:

Իբրեւ մէկը որ «յիսուն տարիներու վաստակ ունի» Վան – Վասպուրականի բարբառներու մասին, որ հաստափոր «Սասունական»ը հրատարակած է, իրեն կը վայլէր պաղարիւն եւ փաստացի քննադատութիւն մը՝ նոր հրատարակութեան առթիւ:

Ի՞նչ կ'ըսէ շրջաբերականը.—

Բացատրելէ վերջ թէ գրքոյկը «աւելի շատ սխալներ ունի քան ճշդութիւն», թէ «խեղաթիւրուած ընդօրինակութիւններ» կատարած է, Չիթունի բերդէն յանկարծ փողոց կ'իջնէ, զանազան բաներու նմանցնելով իր հայրենակիցը: Այն ալ Վանայ բարբառով:

Չմոռնանք թէ այս այն պարոնն է որ յաճախ բարեկրթութեան դաս կուտար ուրիշներուն:

Կը մաղթեմ որ երկար չտեւէ Վանամարտը, դէմ դիմաց հանելով ուրիշ Վասպուրականցիներ:

ՎԱՀԷ

ՉԸՐՉԻԼ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԷ

Անգլիոյ ծերունի վարչապետը իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ սարքուած հանդիսութիւններէն անմիջապէս ետք, սրտայոյզ ճառ մը խօսեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ներողութիւն խնդրելով այն ճառին համար ուր կ'ըսէր թէ 1945ին հրահանգած էր եւրոպական ճակատի հրամանատարին՝ հաւաքել անձնատուր եղած գերման զինուորներուն զէնքերը, ի հարկին զանոնք վերազինելու եւ ռուսական յառաջխաղացութիւնը կասեցնելու համար:

Ծերունին խորապէս յուզուած էր եւ ձայնը հազիւ կը լսուէր: Ի բնէ պերճախօս, այս անգամ կարճեր բառերը կը փնտռէր, իր միտքը պարզելու համար: Ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, Շինուէլ (աշխատաւորական), ճշգրիտ հարցումներ ուղղած էր իրեն, վերոյիշեալ ճառի մասին, ծուղակ մը լարելով: Չըրչիլ խոստովանեցաւ թէ վստահ չէ որ այդպիսի հրահանգ մը տուած է լորտ Մոնթկոմըրիի: Այդպիսի հեռագիր մը չկայ ոչ իր յուշերուն, ոչ ալ պետական դիւանաթուղթերուն մէջ: Ուրեմն Չըրչիլ իր մտադրութիւնը շփոթած էր կատարուած գործի մը հետ:

Խոստովանելով հանդերձ իր յիշողութեան վրիպումը, վարչապետը բացատրեց թէ ներողութիւն չի խնդրեր գերման զինուորները վերազինելու մտադրութեան համար: Ինք այդ գաղափարը ունեցած էր, հեռագիր ուղղած ըլլայ թէ ոչ: Ժողովականները խնդացին, երբ ըսաւ թէ «թերեւս աւելի լաւ կը յիշէ յաջորդ անգամ», թէ «սխալիլը մարդկային է»:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ըմբոստութեան վարիչներէն 77 հոգի յայտնեցին թէ պատրաստ են զէնքերը վար դնելու: Ուրիշներ ալ տրամադիր կ'երեւան ընդհ. ներումէն օգտուելու:

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ դէմ բացուած դատին առթիւ, ընկերակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ վարչապետը, զնդ. Նասըր եւ ուրիշ նախարարներ զէնք ճարած էին իրենց: Յետոյ ճշդեց թէ այդ զէնքերը տրուած էին Սուէզի շրջանին պաշտպանութեան համար:

ՀԱՅՐԵՆԱՄԵՐՁ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

Բոլոր նշանները ցոյց կուտան, որ բաղդատմամբ հայրենահեռու գաղութներու, շատ զօրաւոր է խանդավառութիւնն ու ոգեւորութիւնը հայրենամերձ գաղութներու մէջ՝ հանդէպ մեր լեզուին ու մշակոյթին, մեր դպրոցներուն եւ հասարակական բոլոր հաստատութեանց :

Այս եզրակացութեան յանդեցանք անգամ մըն ալ, կարդալով թղթակցութիւններ Իրանէն, ուր վերջերս պտոյտ մը կատարեց Շաւարշ Նարդունի, ու գտաւ, օրինակ, միայն Ապատանի մէջ, աւելի քան երկու հազար դպրոցականներ միակ վարժարանի մը մէջ :

Թիւ, որուն կէսն իսկ չեն կրնար իրարու մօտ բերել Հար. Ամերիկայի երեք հանրապետութեանց — Ուրուկուայի, Պրազիլիոյ եւ Արժանթինի հայ դպրոցները՝ միասին :

Հանդէպ հայ վարժարանին ու մշակոյթին ցոյց տրուած ոգեւորութեան մէջ մեծ է անշուշտ դերը մտաւորական եւ յեղափոխական ուժերու թափած աշխատանքներուն, բայց եւ այնպէս, կայ միջավայրի ազդեցութեան անուրանալի նպաստը եւս, որ կը պակսի հայրենահեռու շատ մը վայրերու :

Իրան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան եւ Եգիպտոս, շրջաններ են, որ իրենց աշխարհագրական դիրքով մեծապէս կը նպաստեն հայութեան դիմագծի պահպանումին :

Նախ՝ այդ երկիրներու բնիկ տարրերուն մտաւորական մակարդակը աւելի բարձր չէ մերինէն, ուստի ձուլումը կը դժուարանայ. երկրորդ՝ կայ լեզուի ու կրօնի պարագան : Լեզուի, երբ կ՛ըսենք, կը հասկնանք արաբերէնի եւ պարսկերէնի աւելի դժուար ըլլալու իրողութիւնը. երրորդ՝ կրօնքով ոչ — քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ ազգային մեր դիմագիծը պահելու առհաւական պահանջ մը :

Զմոռնանք նաեւ այդ երկիրներուն մէջ մեր գաղթականներուն համախումբ ապրելու բնազդը, որ դարձած է մեծ մասամբ անոնց փրկութեան պատճառը :

Հոն ուր հայութիւնը ապրած է ցրուած, այնտեղ ձուլումը եղած է աւելի արագ :

Միջին Արեւելքը ճանչցողներ գիտեն, որ այդ երկիրներու մէջ մեր հայրենակիցները կ՛ապրին գրեթէ միեւնոյն թաղամասերուն մէջ :

Շփումը իրարու հետ աւելի սերտ է եւ ամենօրեայ : Այս երեւոյթէն պիտի օգտուէին անոնք : Այսպէս զարգացաւ հայ լեզուն եւ մշակոյթը անոնց մօտ :

Այդպէս չէ Ֆրանսայի եւ զոյգ Ամերիկաներու մէջ. ատկէ մեր բազմութիւններու մէջ մասամբ հետաքրքրութեան պակաս հանդէպ մեր ազգային :

Այսօր ալ շատեր կ՛ապրին զանազան գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ, առանց իրարու հետ կապ կապելու :

Մեկուսացած շրջաններու մէջ սերունդ մը հասակ կը նետէ. ու չունի մէկ հատիկ ցեղակից որուն հետ կարենայ ջուխտ մը խօսք փոխանակել :

Այդպիսի պայմաններու մէջ զուր է խօսիլ ազգային դիմագիծ պահելու մասին :

Ընդունինք որ ամէն ծնողքի տրուած չէ գրագիտել իր փոքրիկներուն հայեցի դաստիարակութեամբ, մանաւանդ երբ ինք ծանօթ չէ մայրենի լեզուի, կամ գրել կարդալ չի գիտեր :

Եզրակացնենք : Փաստերը ցոյց կուտան, թէ մեր ժողովուրդը որքան մօտ ապրի հայրենիքի, այնքան խոր ու սերտ պիտի ըլլան իր կապերը գաղութէ գաղութ, ու իրարու հետ : Հաւաքական կեանքը պիտի դառնայ պատճառ որ անոնք խանդավառուին իրարմով : Խանդավառուին մօտակայ գաղութներու մէջ անցած դարձածով հուսկ, տանին հոգեկան սնունդ հայրենիքէն հասած լուրերով ու երգերով : Կը բաւէ որ իրենց նայուածքը դարձնեն քարտէսին ու խորհին, թէ քիչ հեռուն՝ յաղթական կանգնած է յաւերժական ձիւնը գագաթին՝ Արարատը. անոր դէմն է Հայրենիքի գեղածիծաղ եւ դալարագեղ կողերով քառագագաթ Արագածը : Ու անոնց մօտ, աւելի քան մէկուկէս միլիոն Հայերու սիրտը կը տրոփէ վերելքի յոյսերով :

Այս մտածումին կը մղուի Հայը, որ կ՛ապրի հայրենամերձ երկիրներու մէջ, ու սրտով կապուած կը մնայ հայրենիքին :

Երեւանի ձայնասփիւռը ուրիշ առիթ մըն է որ անոնք ոգեւորուին հայրենիքի գաղափարով. մինչ այդպէս չէ այն գաղութներուն համար, որոնք կը գտնուին հայրենիքէն ամիսներով հեռու, լուրեր չունին անկէ եւ կը մնան տարտղնած մարդկային ովկիանոսներու մէջ :

Ձուլման վտանգը գերադրական չափերով տեղի կ՛ունենայ այս վերջիններուն մօտ, մինչ առաջինները տարիներ յետոյ ալ կը շարունակեն պահել իրենց գոյութիւնը ու կը նպաստեն ցեղին թուական աճին :

Նման գաղութներ են Լիբանանինը, Սուրիայինը, Իրաքինն ու Եգիպտոսինը :

Սփիւռքի մէջ այս գաղութները պիտի մնան անփոխարինելի հարստութիւն հայրենիքին համար :

Եթէ ներկայիս հայրենիքը չի մտածեր օգտուիլ անոնցմէ, օր մը անպայման ան պիտի աշխատի աշխուժացնել իր վերելքն ու քանակը անոնցմով :

Հայկական ծով կը կոչէր Նարդունի՝ խանդավառ յօդուածի մը մէջ՝ իր ճամբորդութեան ընթացքին տեսած հայկական այս բազմութիւնները :

Բազմութիւններ, որ հայրենամերձ հողերու վրայ կ՛աճին ահա, որպէս հարստութիւն վաղուան մեծ եւ յաղթական հայրենիքին :

Մենք, որ կը գտնուինք հեռու այդ հայրենիքէն ու կ՛ապրինք թոյլ կապերով, պէտք է գտնենք արուեստական կերպերը հայկականութեան աւիշով պատուաստելու յաջորդական սերունդները, որոնց դիմագծին պահպանումը պիտի դառնայ օր մը հարստութիւն եւ կենսունակութիւն հեռաւոր հայրենիքին ու մեր ժողովուրդին համար :

Այդ ճիգը, հաւաքականօրէն կազմակերպուելիք այդ աշխատանքը նուիրական պարտականութիւն մըն է. մտածենք, բայց մանաւանդ գործենք այդ ուղղութեամբ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՍՈՒՆԿԵՐԸ ԵՒ ... ՋՐԱՀԱՒՈՐՆԵՐԸ

Սունկերու լայնատարած թշուառութիւնը որուն գործունէութեան սահմանները կ՛ընդգրկեն կեանքի այլազան երեւոյթներ, անսպառ նիւթ մը կը հայթայթէ նաեւ գրականութեան : Այս անգամ առնենք սունկերու փայտակեր տեսակները որոնք բազմածակոտ սեռը կը կազմեն եւ երեք յատուկ տիպարներով կը ներկայանան : Դժբախտաբար մեր լեզուն չունի գիտական յատկանշող բառեր : Ասոնք փայտերու թիւ մէկ թշնամին են :

Արդարեւ ասոնց հասցուցած վնասը անհաշուելի է եւ կատարեալ աղէտ մը կը ներկայացնէ : Ասոնց աւերիչ գործունէութեան ենթակայ են անտառները եւ պաղաստանները սակայն նախընտրութիւն մը ունին ատաղձին եւ բանուած փայտերուն, հետեւաբար տուներու ատաղձներուն : Մանաւանդ եթէ ասոնք չոր են կամ խոնաւ միջավայրի մը մէջ կը գտնուին :

Վերջին աշխարհամարտէն ետք, երբ բնակարանի տագնապը սուր հանգամանք առաւ, Եւրոպայի մեծ մասին աւերակները սկսան վերակառուցանել փութով, առանց ուշադրութիւն դարձնելու գործածուած ատաղձներուն որակին : Դժբախտաբար, այդ ատաղձները յաճախ նոր կտրուած ծառերէ կուգային եւ նըպաստաւոր գետին մը կը ներկայացնէին փայտակեր սունկերու յարձակման : Մանաւանդ ծովային կլիմայի տակ, կամ անփոփոխ, խոնաւ օդի մէջ այդ սունկերուն գործունէութիւնը կը նպաստաւորուի : Անոնք շուտով կը բազմանան ու անխնայ կը փճացնեն իրենց հասողութեան տակ ինկած բոլոր փայտերը : Այդ սունկերու սերմերը կը փոխադրուին հովին, անասուններու, մարդոց եւ փայտերու միջոցաւ : Ասոնց առաջին տեսակները փայտը կը կազմալուծեն ու կը փոշիացնեն խաւատելով զայն երեք ուղղութեամբ : Ատոնց արձակած երկար թելերը կը սողոսկին փայտին վրայ, եւ քարերու, աղիւսներու ճեղքերէն կ՛երթան խոնաւութեան հետքեր քաղելու հեռաւոր վայրերէ, արագօրէն փճացնելով ատաղձներ, տախտակամածներ ու խախտելով որմեր : Կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ նոր շինուած շէնքեր կը վնասուին ու կ՛աւերուին :

Այս վտանգին առջեւ շուարած ու մտահոգ են ճարտարապետներ ու տանտէրեր : Ակներեւ է մեր նախնիքներու գիտութիւնը փայտերու պահպանման մասին : Անոնք իրենց փայտէ առարկաները կ՛օծէին ձէթով, կամ կուենիի (գաթրան աղաճը), մայրիի, գիհի եւ մրուանի (քէտի օթու) իւղերով, զաղտնասերերու եւ վնասակար միջատներու յարձակումէն զերծ պահելով զանոնք : Այսպէս, Փիդիասի ձեռակերտ Զեւսի (Արամազդ) փայտէ գեղեցիկ արձանը, զետեղուած Ողիմպոսի մէկ խոնաւ պուրակին մէջ, կամ Արտեմիսի փայտէ արձանը Եփեսոսի մէջ, օծուած էին այդպիսի իւղերով : Ասոնք կրցան տոկալ աւելի քան քսան դար : Փայտերու փտութեան աւերները աւելի մտահոգիչ դարձան ԺԷ դարուն նաւերու կորուստով : Բրիտան. նաւատորմին պատմութիւնը մինչեւ ԺԹ դարու կիսուն, պատմութիւնն է նաեւ փայտի փտութեան : ԺԹ. դարուն սկիզբէն ծովակալ Նելսըն կը գրէր Թուլոնէն.— «Իմ նաւատորմս ահարկու է թուղթի վրայ եւ սակայն միայն Վիքթորի, Պէլլիստ, Տրէյիկոլ նաւերն են որ կրնան բաց ծով ելլել...» : Այլեւս ամէն ոք գիտէր նաւերու կրած աւերները փտութեամբ, բայց տակաւին անծանօթ էին տար պատճառներն ու նպաստող պայմանները : Վիքթորի նաւաշինութիւնը աւարտած էր 1765ին եւ իսկոյն պէտք ունեցած էր կարեւոր նորոգութեանց : Թրաֆալկարի նաւամարտէն ետք դարձեալ նորոգութիւն եւ այսպէս յաջորդաբար մինչեւ 1814 : Մէկ դար վերջ սունկի մասնագէտ մը այդ նաւուն պատմական բեկորներուն վրայ կատարած հետազօտութեանց ընթացքին երեւան հանեց որ նաւուն փտութեան պատճառը փայտակեր սունկերու գործունէութիւնն էր :

Այդ մակաբոյծները սունկի երկրորդ տեսակը կը ներկայացնէին : Իսկ երրորդ տեսակին զոհը հանդիսացաւ «Փուրքուա փա» նաւը : ԺԹ. դարու սկիզբը, անգլիական ծովակալութիւնը ձեռնարկեց նոր նաւերու շինութեան, գործածելով նոր կտրուած խոնաւ փայտեր : Եւ ահա հազիւ ծով ձգուած ատոնցմէ մաս մը կը կազմալուծուէր ու կը փոշիանար : Վաթերլոյի պատերազմէն ետք, հազար նաւերու վրայ 559ը կամ քանդուեցաւ եւ կամ ծախուեցաւ, փտութիւնը աւերներ գործած ըլլալով : Ասոր վրայ հանրային կարծիքը վրդովեցաւ : Պէտք էր ամէն գնով փրկել նաւատորմը : Սնկագէտներ գործի լծուեցան թէ Անգլիոյ եւ թէ Ֆրանսայի մէջ : Դիտուեցաւ որ սունկերը կը նպաստաւորուէին անփոփոխ օդին եւ 7էն 32 աստիճան ջերմութեան ազդեցութեամբ : Իսկոյն կը փորձուի ջերմութեան յաւելումով պայքարիլ չարիքին դէմ : Սակայն արդիւնքը կ՛ըլլայ աւելի գէշ՝ չտաքցուած եւ կա —

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ԾԱՌԱՅԵԼ ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

«Պատկերը նոյնն է եւ այսօր : Ի հարկէ, կան ուրիշ ազդակներ ալ, բայց կորստեան գլխաւոր պատճառը մեր մտանանչածն է : Ինչպէս կ՛ըսէիր, ահաւոր օրէնք, բայց ճիշդ, բայց արդար....

«Այս օրէնքը միշտ ճի՞շդ է, ի հարկէ, ոչ...: Խնդիրը բարդ է, կախում ունի, թէ անհատներու եւ թէ հաւաքականութիւններու համար, քաղաքական եւ մշակութային պայմաններէ, ներքին կազմակերպութենէ, ուրիշ շատ մը ազդակներէ, որոնց թւումն իսկ մեզ հեռուները պիտի տանէր :

«Կ՛ուզէիր աշխատիլ, սիրելի Մարսել, լաւ է քիչ մը հանգստանանք նախ, յետոյ կ՛աշխատիս, երթանք պանդոկ, ժամը վեցին կը մօտենայ, եւ այս իրիկուն պէտք է կազմ ու պատրաստ ըլլաս. Գահիրէէն, Պէյրութէն առաջ, Աղեքսանդրիոյ ժողովուրդն է, որ պիտի լսէ քեզ այսօր ... եւ չեմ ուզեր, որ բեմ բարձրանաս, ինչպէս ես բրի Գահիրէի մէջ, յոգնած եւ ուժասպառ :

Անուշ մը ժպտեցաւ, այս խօսքերուս ի պատասխան, եւ հետեւեցաւ ինծի :

Դասախօսութիւնը արդարացուց մեր բոլոր ակնկալութիւնները : Աննկարագրելի խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ : Դասախօսը, ունկնդիրները գինովցան միաժամանակ հայ մշակոյթի հրաշալի գինիով : Ժամեր մնացինք դեռ դասախօսութենէն վերջ, անհամար բաժակներ պարպելով հայութեան, հայկ. մշակոյթին, մեր հիւրերուն, Ֆրանսայի կենացը :

Երիտասարդներ, տարեցներ կը շրջապատէին մեզ, երկարելով մեզի «ալպոմ»-ներ՝ ձօնագրութեան համար, ստորագրութիւնը ունենալու համար Մարսելին, Պալարին կամ Նարդունիին :

— Կեանքիս մէջ այնքան ստորագրութիւն չեմ դրած, որքան այս ութ օրուան մէջ, կ՛ըսէր Մարսել, նոր տարազ մը փնտռելով ձօնագրութեան համար :

— Յաջորդ ճամբորդութեան հարկ է մտածել այս մասին, ծիծաղեցայ ես : Քեզի եւ միւսներուն համար լաւ է «Վիքթոր Հիւկոյի» հնարքին նման բան մը խորհիլ ...

— Այդ ի՞նչ է, բարձրացուց գլուխը Պ. Պալար, որ նոյնպէս կը քրտնէր, նոյն աշխատանքին լծուած :

— Չէ՞ք գիտեր ինչ կ՛ընէր «Թշուառներ»ու հեղինակը ...

— Ոչ, ըսէ տեսնենք :

— Ձեզի նման չկարենալով գլուխ ելլել իր հիացողներուն հետ, կնիք մը շինել տըւեր է եւ ամէն տեղ ...

— Ի՞նչ տարազ փորագրել տուեր է հոն, հարցուց Մարսել, կանգ առնելով գրելէ եւ խիստ հետաքրքրուած :

— Հրաշալի տարազ մը. «Ես վերջալոյսն եմ, դուք արշալոյսը» : Եւ ամէն մարդ, մանաւանդ երիտասարդ բանաստեղծները, կը մեկնին եղեր ուրախ ու հպարտ ...:

— Լաւ է, լաւ է գտեր, օրօրեց Պ. Պալար իր գլուխը, յարմար մանաւանդ ինծի համար ... դուք պէտք է մտածէք ուրիշ տարազներու մասին, դեռ ժամանակ ունիք դուք ...

Յաջորդ օրը, կէսօրուան մօտ վերադարձանք Գահիրէ, անապատի ճամբով, օթոքարերով : Շոգեկառքով եկած էինք, ուստի տեսած մայրաքաղաքը իր նաւահանգիստէն բաժնող երկու ճամբաներն ալ : Որքան մշակուած, ծիծղուն է առաջինը, այնքան չոր, անապատային է երկրորդը :

Նոյն այդ իրիկունը, Հինգշաբթի, 22 Ապրիլ, «Լիսէ Ֆրանսէ»ի մէջ տեղի ունեցաւ Պ. Պալարի դասախօսութիւնը, ինչպէս նախօրօք յայտարարուած էր :

Մեծ յուսախաբութիւն մը կը վերապահէր մեզի սրահի փոփոխութիւնը : Ըսած էի, թէ ինչու, լքելով «Յուսաբեր»ի շքեղ թատերասրահը, գացած էինք տեղ, ընդարձակ սրահը.

Պարզապէս մտածած էինք այն քանի մը տասնեակ Ֆրանսացիներուն, մանաւանդ այն աւելի բազմաթիւ մեր հայրենակիցներուն, որոնք կը դժկամակէին «Յուսաբեր» գալ :

Զարաչար կը սխալէինք մեր հաշիւներուն մէջ :

Տարրական քաղաքավարութիւնը կը պահանջէր, որ խումբ մը, տասը քանի հոգի գոնէ ներկայ ըլլային, յարգելու համար հայութեան բարեկամը :

Եւ այս ընթացքը որո՞ւ դէմ : Մարդու մը, Ֆրանսացի մտաւորականի մը, որ ջերմ բարեկամն է հայութեան, խանդավառուած է մեր մշակոյթով միայն, որ ոչ մէկ խումբի կամ կուսակցութեան կը պատկանի : Մարդու մը հանդէպ, որ արժանի է ամբողջ հայութեան յարգանքին ու երախտագիտութեան :

Պ. Պալարի դասախօսութիւնը խղճամիտ ուսումնասիրութիւն մըն էր : Վերջին քառասուն տարիներուն ֆրանսական քերթողական բոլոր նուաճումները ներկայացուեցան մեզի, նուաճումներ, որոնց մէջ առաջնակարգ դեր մը կատարած է «Բայիէ տիւ Սիւտ»ը :

Դասախօսը ներկայացուցինք Պ. Կ. Պուննուրն ու ես, երկու գրաւոր ճառերով, ան՝ Ֆրանսացիներուն, ես՝ մեր կողմէ :

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(35) (Շար.)

ՇԵՐՏ ՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂ

★

ԽՄԲ. — Լա Թոլիլին տը Ժընեւի մէջ Փիէռ Է Պուէ վերի խորագրով յօդուածի մը մէջ գրի առած է իր տպաւորութիւնները Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքի մասին: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

Նկարագրելէ ետք վանքը, իր զանգակատունը եւ կղզեակը, կը գրէ թէ Արեւելք կը գտնուինք ուր կը բաբախէ տակաւին Հայաստանի սիրտը:

«Հրա՞շք է արդեօք: Երկնցած կրօնաւորներ մեզ կ'ընդունին ժպիտով: Անոնք կը պահպանեն վեհապոյն աւանդութիւնները, իբրեւ ազգին ներկայացուցիչները: Աւանդապահներն են անոնք անցեալին եւ ապագային: Այս վանքին իրականութիւնը կ'երեւայ ծածկուած հեռաւորութեան քողովը: Վանականները կ'ապրին խոհալ մեկուսացումի մը մէջ, ինչպէս անոնց ներդաշնակ նոճիները:

Ս. Ղազարի հայ հայրերը կը հագնին Ս. Բենետիկտոսի սքեմը, համեստ եւ վայելուչ:

Աբբահայրը կ'ընդունի զիս մեծարանքով եւ կը հասկնէ թէ ինք մեծաւորն է վանականներուն, եւ նուիրեալն է սրբազան դատի մը: Մէկը այդիին աշխատաւորներէն, որ օր մը պիտի բերէ ստոյգ վերածնունդի մը բուրումնաւէտ պտուղները: Ու մենք հիացած մտիկ կ'ընենք զինք, երբ կը խօսի ամէնէն մաքուր հայերէնով, բաղաձայններու ներդաշնակ քաղցրութեամբ մը:

Երկու հարիւր տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի Ս. Ղազարը: Հայրենասէր եկեղեցական մը, հանճար մը, Մանուկ Պետրոսեան Սեբաստիայէն, ծնած 1676ին, որ յետագային կոչուեցաւ Մխիթար, հիմը դրաւ Միաբանութեան: Ան կ'ուզէր իր ժողովուրդին տալ ազգերուն մէջ այն տեղը, զոր դարերէ ի վեր կը մերժէ դառն ճակատագիրը: Անոր տեսակէտով առաջին քայլը պիտի ըլլար ուղղակի չահագրգռել իր երկրով Միջերկրականեան եւ լատին Արեւմուտքը: Ան մղում տուաւ հետեւաբար միացման հայ եկեղեցին հռոմէական եկեղեցիին մէջ: Այս չէր բոլորը: Պէտք էր օժտել Հայաստանը մտաւորական եւ կրօնական վառարանով մը, զերծ ամէն տեսակ անակնկալէ: Պէտք էր դուրս գալ Օսմանեան Կայսրութենէն: Ուստի հիմնեց վանք մը Պելոպոնէսի մէջ, որ այն ատեն Վենետիկի ենթակայ էր: Սակայն 1715ին Թուրքերը յարձակեցան, եւ Մխիթար ստիպուեցաւ այլուր ապաստանիլ: Վենետիկ ընդունեց զինք Ս. Ղազարի կղզեակին մէջ, (նախապէս, Միջին դարուն բորոտավայր մը), ծածկուած ճոխ բուսականութեամբ եւ ուր կային ձկնորսներու տնակներ:

Մխիթար իմաստութիւնն ունեցաւ շինելու հոն իր վանքը եւ տալու անոր արտաքին ամէնէն գեղեցիկ երեւոյթը: Վանքին բակը ճարտարապետական գոհար մըն է: Լաւագոյն արուեստագէտները պատիւ համարեցին տալու Մխիթարին գլուխ գործոցներ: Սակայն Մխիթար չուզեց մրցումի դնել ոեւէ մէկը այս ասպարէզին մէջ: Նուէրները ինքնաբուխ եղան: Օրինակ Թիէփոլոյի «խաղաղութիւնը եւ արդարութիւնը»: Թանգարանը ունի կարեւոր արուեստագէտներէ գործեր: Սրբարանին արեւելեան զարդանկարչութիւնը ներշնչող է, իր հայկական խաչերով: Աբարողութիւնները տեղի կ'ունենան հայերէն եւ ազգային ծէսով:

Սակայն Ս. Ղազարի ամէնէն մեծ հրաշալիքը իր մատենադարանն է յիսուն հազար հատորներով, որոնց երեք հազարը հին ձեռագիրներ են: Մեծ թիւով մանրանկարչութիւններ մագաղաթի վրայ, չինուած ԺԹ. դարուն: Մխիթար տպարան մըն ալ հիմնեց: Տակաւին գոյութիւն ունի եւ հին ու նոր գործեր կը տպագրէ:

Լորտ Պայրըն համակրելով, շաբաթը երեք անգամ կուգար նաւով կղզին կ'երթար եւ հայերէն կը սորվէր եռանդով: Կը տեսնենք տակաւին իր խցիկը, եւ ստորագրութիւնը այցելուներու ոսկեմատեանին մէջ: Այս հելլէնասէրը որ տուաւ իր կեանքը արդար դատի մը համար, բան մը պիտի ընէր թերեւս Հայաստանի համար ալ եթէ չսպաննուէր Յունաստանի մէջ:

Մեկնելէ առաջ կ'այցելեմ նոճիները եւ նարինջենիները: Երկար ծառուղին լեցուն է եղեւիններու ասեղներով: Լռութիւն կը տիրէ: Հոս է որ Պայրըն կուգար հիւսել իր երազները: Հոս է որ Գրիգոր Լուսաւորիչ, Մովսէս Խորենացի, հեթանոս երգիչներ, եւ անոնք որ Դ. դարէն ի վեր Լ'ատաայյայտուին Հայկի լեզուով, կը կարդացուին եւ կը ներշնչեն վաթսունեակ մը վարդապետներ: Այս երիտասարդները կ'երթան կենդանացնելու իրենց խօսքով եւ հաւատքով հայկական սփիւռքը:

յուն ու խոնաւ օդի ենթարկուած փայտի մասերուն համար:

Քիմիագէտները իրենց կարգին կը փորձեն կիրի, արդնի (չապ) եւ պղինձի աղեռու ազդեցութեան ենթարկել փայտերը: Դարձեալ ապարդիւն: Յետոյ կը փորձուի նաւերը ամիսներով ծովուն մէջ ընկղմել, նկատի ունենալով կարգ մը շինութեանց ժ...ն մէջ մնացած փայտերուն երկար տարիներ տոկալը: Սակայն իրականին մէջ թթուածինի երկարատեւ բացակայութիւնն էր փայտին պահպանումին նըպաստողը: Եւ ձախողութիւնը անխուսափելի կ'ըլլայ: Փորձեր կ'ըլլան նաեւ փայտը մակերեսային ածխացումի, չոճիի իւղոտ մուխին կամ քիմիական սնկասպան թոյներու ազդեցութեան ենթարկելու, սակայն բոլոր փորձերը կ'անցնին ապարդիւն, գէթ նաւերու համար, որոնք ծովային կլիմայի տակ յարմարագոյն որսերն էին մակաբոյծ սունկերուն: Մարդիկ պարտուած էին ու խնդիրը կը մնար անլոյծ: Ահա, այս վրդովիչ պարագան էր որ ստիպեց բրիտանական ծովակալութիւնը ուրիշ ուղղութեան մը հետեւիլ: Մասնագէտները լուծեցին հարցը: 1863ին պողպատը կը փոխարինէր փայտը: Զրահաւորը ծնած էր:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՄԵՐ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

★

ՇԱՒԻԼ. — Նոյեմբեր 21ի կիրակի օրը «Մուրատեան» վարժարանի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեր ցերեկոյթը, ի նպաստ Կապ. Խաչի Օգափոխութեան կայանի տան, նախագահութեամբ վեթերան ընկերուհի Սաթենիկ Տէր Դաւիթեանի: Դերասան Գ. Վահանի թատերախումբը ներկայացուց կատակերգութիւն մը, «Օրհնուած արհեստ»ը, հետեւողութեամբ Մօլիէրի «Ակամայ բժիշկ»ը թատերախաղին: Երգեցին Շաւիլի Նոր Սերունդէն Օր.ներ Աստղիկ Բէօզէեան եւ Սրբուհի Եղիազարեան:

Ց. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ իր խրախուսիչ բանախօսութեամբ համառօտակի պարզեց Միութեան կատարած գործերը իր կազմութենէն մինչեւ այսօր, մասնաւորապէս ծանրացաւ մեր ներկայ ձեռնարկին, այսինքն Օգափոխութեան կայանի շէնքին նորոգութեան վրայ: «Այն դժուարութիւնները որ կ'ունենայինք ամէն տարի կայանի համար վարձու շէնքեր փնտռելով եւ յարմարցնելով, մեզ այն համոզման բերին թէ անհրաժեշտ է ունենալ սեփական շէնք եւ զայն վերածել պետական իշխանութեանց կողմէ ընդունուած կայանի: Մեծ զոհողութիւններով Ց. Կ. Խաչը հողը եւ շէնքերը գնած է արդէն, ժիւռայի նահանգին գեղեցիկ մէկ վայրին մէջ: Կը մնայ հիմա զայն վերածել հայ մանուկներու գեղեցիկ փեթակի մը: Գործը նիւթական մեծ զոհողութիւն կը պահանջէ, սակայն Կապոյտ Խաչը ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս յոյսը դրած է իր սիրելի ժողովուրդին առատաձեռնութեան վրայ: Այսօրուան այս ցերեկոյթըն ալ կազմակերպուած է ի նպաստ այս շատ օգտակար գործին: Ֆրանսայի ամէն շրջանի մէջ ուր Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ մը կայ, պիտի կատարուին այսպիսի ձեռնարկներ եւ հանգանակութիւններ: Մենք վստահ ենք, շնորհիւ մեր ընկերուհիներու աշխատանքին պիտի յաջողինք իրագործել մեր նպատակը»:

Ընկերուհի Էլլէնին այս խանդավառ խօսքերը իր ազդեցութիւնը ունեցան ներկայ հասարակութեան վրայ, որ սարքուած վիճակախաղերով եւ կամաւոր նուէրներով ապահովեց 30.000 ֆրանքի հասոյթ մը:

Այս առթիւ Կապ. Խաչի Շաւիլի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ ներկայ ըլլալով նպաստեցին այս ձեռնարկին յաջողութեան, մասնաւորապէս հայրենակիցներ Պ. Պ. Աղամեանի, Շահկեանի եւ Գ. Վահանի որոնց առաջինը հինգ հազարով, երկրորդը երկու հազարով եւ երրորդը հազարով իրենց մասնակցութիւնը բերին: Շնորհակալութիւն նաեւ մեր միութեան բարեկամ հայրենակից Պ. Նազար Նազարեանի որ կազմակերպեց վիճակախաղի գործը իր ծանօթներէն եւ բարեկամներէն հաւաքելով պիտանի առարկաներ: Եւ վերջապէս շնորհակալութիւն Մուրատեան վարժարանի տեսչութեան որ սիրայօժար տրամադրեց իր թատերասրահը:

Յառաջիկային երբ հարիւրաւոր փոքրիկ հայորդիներ իրենց արձակուրդի ամիսներուն, մեր սեփական տան օդասուն վայրին մէջ կազդուրուին եւ մանաւանդ հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, բոլոր նուիրատուները պիտի հրճուին հոգեպէս: Իսկ մենք Շաւիլի ընկերուհիներ, գիտենք որ դեռ չէ լրացած մեր զոհաբերութեան բաժինը, Կեդր. վարչութիւնը դեռ նիւթական թէ բարոյական պարտականութիւններ դրած է մեր վրայ, այնպէս ընենք որ մեր միւս քոյր մասնաճիւղերուն քով պզտիկ չմնանք:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Զ. ՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

«Յուսաբեր»էն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ Նոյեմբեր 19ին Թեհրանի մէջ վիրաբուժական ծանր գործողութենէ մը ետք մեռած է մեր մեծանուն ընկերոջ՝ Արմէն Գարոյի (Գ. Փաստրմաճեան) քոյրը՝ այրի տիկին Զապէլ Հաննէսեան, որուն ամուսինը, Յովհաննէս Հաննէսեան նահատակուած է 1915ին, աքսորի մէջ: Արմէն Գարոյի երեք քոյրերէն եւ երկու եղբայրներէն ողջ կը մնայ ընկեր Վահան Փաստրմաճեան: Ողբացեալ տիկին Հաննէսեան չորս զաւակ ունէր, երկու աղջիկ (Արաքսի եւ Աղաւնի) եւ երկու մանչ (Զարեհ եւ Կորիւն): Տարաբախտ Կորիւնը կորսուած է աքսորի ճամբան 1915ին, Արաքսին եւ Զարեհը հաստատուած են Թեհրան, իսկ Աղաւնին Նիս: Տիկ. Զապէլ մեռաւ առանց իմանալու մահը տարաբախտ Հրանտ Փաստրմաճեանի, Ժընեւի մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՈՐԻՒՆ, ՎԱՐՔ–ՄԱՇՏՈՑԻ (բնագիրը, աշխարհաբար թարգմանութիւնը, ծանօթութիւն եւն. ի ձեռն Մանուկ Աբեղեանի: Հրատ. «Յուսաբեր»ի: 1954: Դիմել գրավաճառներուն:

ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ, Ծատուր Պէրպէրեանի, (Յառաջի սաներէն): Գին 400 Ֆր.:

Դիմել գրավաճառներու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թուրքերը խումբ – խումբ կռուելով՝ յառաջանում են դէպի Ֆլիթի եւ Սարգիսի դիրքերը: Սրանք ձայն չեն հանում, մինչեւ որ Թուրքերը մօտենում են հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ: Այդ կարճ հեռաւորութեան վրայ պատսպարուելու տեղ չկար, մեր մի զոյգ անձնուէրները յանդուգն քայլ են առնում հոտ մնալու:

Սերոբը հեռուից նկատում է Թուրքերի յառաջացումը եւ հասկանում է երկու քաջերի նպատակը: Մօտը գտնուող տղաներին նա հրահանգում է, որ երբ այն կողմից հրացանի ձայն լսեն, իրենք էլ այս կողմից կրակեն եւ թշնամին երկու կրակի մէջ առնեն եւ մի լաւ ջարդ տան:

«Հա, ձեզ եմ ասում, չխնայէք այդ գազաններին: Լաւ նշան առէք, հեռաւորութիւնը գնեցէք, չափեցէք եւ ըստ այնմ ձեր հրացանները բարձրացրէք»:

Դիմացի դիրքէն յանկարծ Ֆլիթն ու Սարգիսը համազարկի կը սկսին: Սերոբի կողմից էլ միւս տղաքը, եւ ահա թշնամին երկու կրակի մէջ կը մնայ եւ մեծ կորուստ կուտայ: Ողջ մնացողներից մի փոքր թիւ, ինքզինքը նետելով մօտակայ ձորը, մազապուրծ կ'ազատի:

Այդ կռուի ժամանակ գիւղացիներն էլ պարապ չեն նստում: Նրանք եւս իրենց ինկած բաժինն են կատարում: Ոմանք հաց են տանում տղայոց, ոմանք քարեր են շարում, դիրքեր շինում, իսկ կանայք եւ օրիորդներն էլ ջուր են բերում ծարաւութիւնից պապակած հայդուկներին եւ նրանց յանդգնութիւնը աւելի խրախուսում:

Արեւը սկսում է թեքուել դէպի արեւմուտք: Ահա մի քանի ժամ եւս, եւ մայրամուտ է:

Առա հասարակ թշնամին տեղի է տալիս այդ ժամանակ: Հայդուկային կռիւները միայն ցերեկներն են լինում. կամ թշնամին տեղի տուած է լինում, եւ կամ հայդուկները հեռանում են, երբ ապաւած է լինում իրենց ռազմամթերքը: Կռուի միջոցին ամէն մի ֆէտայի աշխատում է կարելի եղածին չափ քիչ փամփուշտ սպառել եւ շատ թշնամի սպաննել: Նա գիտէ, որ այլեւս իր եաւը պահեստ չկայ, որ կարողանայ փամփուշտ ստանալ, իսկ առանց փամփուշտի էլ հայդուկը ոչինչ կ'արժէ:

Այդպէս էր մտածում Սերոբը:

Ահա բուի բօթաբեր ձայնը լսւում է երեք անգամ: Այդ կը նշանակէր թէ՝ թշնամին նոր ուժ է ստացել կամ թնդանօթ է բերել: Այդ վերջինը աւելի ճիշդ էր:

Քիչ յետոյ թշնամին սկսաւ ռմբակոծել հայդուկների դիրքերը՝ սարսափ տարածելով շրջակաները:

Առաջին անգամն էր, որ Սերոբ իր խումբով կռւում էր թնդանօթի դէմ: Նա սկսում է խրախուսել իր քաջերին՝ բացատրելով որ թնդանօթից չվախենան:

«Թնդանօթը, ասում է նա, միայն իշու նման կը զռայ, բայց վնաս չի հասցներ մեզ: Հիմա ձեզանից ամէն մէկը պէտք է մօտենայ թնդանօթաձիգին եւ նրան գետին տապալէ: Ամէն մարդ թնդանօթ արձակել չգիտէ: Հազիւ մի երկու հոգի կը լինի, եւ եթէ մենք այդ երկուքը կամ երեքը սպաննենք, թնդանօթը անգործածելի եւ անարժէք մի իր կը դառնայ»:

Տղոցմէն մի քանիսը կռւում են Քիւրտերի եւ զօրքերի դէմ: Իսկ միւսները իրենց նպատակակէտ դարձնում են թընդանօթը: Նրանց յաջողւում է գետին տապալել թնդանօթի մօտ գտնուած մի քանիսին: Դրա վրայ, թշնամին անմիջապէս տեղափոխում է թնդանօթը աւելի հեռու մի վայր: Եւ բաւական ժամանակ նա լռութեան է մատնւում:

Սերոբը ուրախանում է, որ արդէն իր նպատակին հասած է: Թնդանօթաձիգները սպաննուած են եւ այդ պատճառով էլ թնդանօթը անգործածելի դարձած է:

Զինուորների հրամանատարը բռնել է տալիս մի գիւղացի եւ նրա միջոցով լուր է ուղարկում Սերոբին, որ անձնատուր լինի: Սուլթանի գլխով նա երդւում է, որ Սերոբի ոեւէ վնաս պիտի չհասնի այլ ընդհակառակն, որպէս իգիտ, նրան չքանշան բերել պիտի տայ ու ամսական կապել պիտի տայ, եւ ատկից վերջ Սերոբ հանգիստ պիտի ապրի:

Սերոբ միայն ծիծաղում է այդ անմիտ առաջարկին վրայ:

Այդ առաջարկէն յետոյ, հրամանատարը սպառնում է, որ եթէ նա չհնազանդի, ամբողջ Բարչէն գիւղը հիմնայատակ քանդել պիտի տայ եւ ժողովուրդը սրէ պիտի անցընէ:

Այդ վերջին սպառնալիքը ճիշդ էր: Սերոբ հաւատում էր, որ Թուրքը ընդունակ էր այդ անելու:

Այդ րոպէին էր որ լուր հասաւ թէ՝ Մօտկանի Աշիրէթը ծայր տուած է Կարոյի դիրքերի դէմ:

Սերոբ մի քանի տղաներ այդ կողմը ուղարկած էր: Կռիւը լինում է շատ բուռն: Եւ հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ: Երկու կողմերէն ալ քաջի նման կը կռուին: Սա տարբերութեամբ միայն, որ թշնամիի կողմէն հազարաւոր հրացաններ կը գտնուին, իսկ հայդուկների կողմէն ընդամէնը 26 հրացան, որոնց 18ը նախապէս ունէին իսկ ութ հատն ալ սպաննուած զինուորներէն էին խլեր:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

պաշտպանէ տրուելիք բոլոր որոշումները»:

Յետոյ խօսք առին Ալպանիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները, կրկնելով նոյն տեսակէտները եւ ընդունելով Խ. Միութեան առաջարկը՝ միացեալ հրամանատարութեան մասին: (Կ'ըսուի թէ այդ պաշտօնը պիտի յանձնուի ռուս մարէշալներ Սոքոլովսքիի, Ժուկովի կամ Կոնիյեւի):

Ռումանիոյ ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ պէտք չէ գոհանալ ձեռք առնուած միջոցներով, այլ հարկ է աւելցնել արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն սպառազինութիւնները:

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ այս բոլոր ճառերը սահմանուած են ազդելու արեւմտեան խորհրդարաններուն վրայ, որպէսզի չվաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները: Իրականին մէջ արեւելեան Գերմանիան արդէն կազմ եւ պատրաստ ունի 150.000 հոգինոց բանակ մը եւ միջոցներ ձեռք առնուած են, զինուորագրելու համար համայնավար երիտասարդութիւնը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, 12.000 երիտասարդներ արեւելեան Գերմանիայէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են, այսինքն ամբողջ զօրաբաժին մը:

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ դաշինք մը կնքուեցաւ Մ. Նահանգներուն եւ ազգայնական Չինաստանի միջեւ, որուն կառավարութիւնը կը գտնուի Ֆորմոզա կղզին, գլխաւորութեամբ Չանկ Քայ Շէքի:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնախումբին նախագահ ընտրուեցաւ Լիբանանի պատուիրակը, Շարլ Մալիք, Դեկտեմբեր ամսուան համար, այբուբենական կարգով: Իր նախորդն էր ֆրանսական պատուիրակը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մարէշալ Փափագոս, վստահութիւն շահեցաւ 70ի դէմ 205 ձայնով, արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած համաձայնութեանց քննութենէն ետք:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ կաթոն Տոմինիչի կարգ մը գաղտնիքներ յայտնած է իր փաստաբաններուն, յետոյ սկսած է զառանցել, այնպէս որ կացութիւնը անորոշ կը մնայ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ նոր պարտութիւն մը կրեց չորեքշաբթի օր Ուէմպլի մէջ: Անգլիա 1ի դէմ 3ով յաղթեց աշխարհի ախոյեանին:

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Մարոքի զանազան քաղաքներուն, մասնաւորապէս Քազապլանքայի մէջ: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան, ապահովելու համար վերջին քաղաքին բարեկարգութիւնը:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

(1934 – 1954)

Յոբելենական բացառիկ թիւ մը՝ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի քսանամեակին առթիւ, մօտ 110 էջնոց հատոր մը, բոլորովին ձրի, նուէր պիտի ղրկուի այն բաժանորդներուն, ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ճշմարիտ եւ հաւատարիմ բարեկամներուն, որոնք կանխիկ վճարած են իրենց բաժնեգինը՝ տարեգլուխէն առաջ: Կաղանդէն ետք՝ այս թիւը պիտի ծախուի 300 ֆրանք:

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի սովորական ամսօրեայ թիւերը, իւրաքանչիւրը 24 էջ, լոյս կը տեսնեն 1955 Յունուարէն սկսեալ:

Անոնք որ վճարած են 1954 տարուան համար, որ լոյս չտեսաւ խմբագրին երկար ճամբորդութեան պատճառով, պիտի ստանան 1955 Յունուարէն սկսեալ, ամէն ամիս:

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնեգինն է տարեկան 900 Ֆրանք Ֆրանսայի համար, 1000 Ֆր. արտասահմանի համար:

× ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ամբողջական հաւաքածոները սպառած են: Տրամադրելի են զանազան տարիներու հին թիւերէ բաղկացած 300 էջնոց հաւաքածոներ, — ամէն մէկ հաւաքածոյ 200 ֆրանք: Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով՝ Շ. Նարդունիին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ (տասնըմէկ հատ), գրեց Ռէն: 300 մեծադիր էջ: Տպ. Պուէնոս Այրէս:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

28 Ռիւ Մորիէռ, Փոնթէի մօտ, Րըկպի պար:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԱՏՈՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստ. ճոխ բաժին մասնակցութեամբ Մարսէյլէն հրաւիրուած ուժերու: Արտասանութիւն, Պոմոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, հայ աղջիկներու Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեանի (Մարսէյլէն):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանիէօ Բաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23:

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, զաւեշտ մը, «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ», նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ:

Եւրոպական պարեր:

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանփէր Ռոշրոյէն առնել տիրէքսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ:

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԱՅՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Դեկտ. 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆռանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան:

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի–Ինթէռ), Սէն Նիքոլա տիւ Շառտոնէ եկեղեցիէն (39 Պուլ. Սէն Ժեռմէն): Այսպէս ամէն ամսուան Ա. կիրակին վերոյիշեալ ժամուն պիտի լսուի արեւելածէս պատարագ մը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Էհրամճեանէ (Փարիզ) 15.000 Ֆր. շէնքին նորոգութեան համար: Այս առթիւ կը յիշեցնենք Կապոյտ Խաչի չէք փոսթի թիւը՝

C. C. P. Paris 5985 - 07, 48, Rue Etienne Dolet, Alfortville.

Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Լա Կառէնէն Տէրվիշեան ընտանիքը երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Անտիլյի ծերանոցին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Սրբուհի Գազազեանի մահուան առթիւ եւ 500 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թոքաթի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէսինարնակ հայրենակից Գասպարեան Ցարութիւնի եւ հինգ զաւակներուն, իրենց կնոջ և մօր՝ Աղաւնի Գասպարեանի մահուան առթիւ:

ՁԵՐ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

Լ Ի Լ Ա - Ն Է

Համեղ, մաքուր եւ մատչելի

24, Rue St. Lazare, PARIS

Métro N. D. de Lorette ou Trinité.

Փարիզցիներու աչքը լոյս

Լիլան կը վերսկսի իր արեւելեան նուագը ամէն շաբաթ եւ կիրակի իրիկունները: Կը նուագեն Քէմէնչիստ եւ ուտի Ալֆոնս եւ ջութակահար Հայկ:

Imp. Araxes - 46. Rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ.ի ընթացքին: Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ. 31ին:

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան Յառաջի պատի օրացոյցը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Համար հրապարակ եկած տոմսերը ամբողջովին սպառած չըլլալով (դեռ 15.000 տոմս կը մնան)

TOMBOLAն

բացառիկ հրամանով յետաձգուած է:

1955 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքլը Միլիթէռի մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Բ. Մարտիրոս Սարեան, Հրանդ Սարեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Սարեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Սարեան, թոռները ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրով, նուիրատուութեամբ եւ ծաղկեպսակ ղրկելով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին ողբ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՒՌԱՏԵԱՆ ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Ռեժանի մէջ: Միութեան խնջոյքը այս կիրակի 5 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ: Ժամադրավայր Կար տիւ Նօր, ժամը 14.30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ Ահարոնեան Ակումբը: (Շար. Նոյ. 20ի ժողովին):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը մինչ – մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները այս երկուշաբթի, ժամը 16ին Քափէ Ռէժան:

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը ճիշդ 18ին, հայկական դպրոցի սըրահին մէջ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Ներկայանալ անդամատետրով: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քոհարի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Թ. Գառնիկ՝ շարունակելով իր դասախօսութիւններու շարքը կը խօսի այս շաբաթ եւ կիրակի, ժամը 9ին Առնուվիլի սրահին մէջ: Նիւթը՝ «Հայկականութեան եւ Ազգապահպանումի գիտական ըմբռնումը»:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՐԵՆՑ ՍԱՆԻԿԻՆ

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ:

LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆի (Փարիզէն) իր հայկ. եւ կովկ. պարերով:

Մեծ նուագախումբ, գեղարուեստական ընտիր բաժին,

Présentation de Coiffure,
Défilé de mannequins

Անակնկալ խաղեր: Cotillons.

Ճոխ պիւֆէ:

ՈՉ ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝

Դեղարան, 1 Պուլվար տ'Աթէն, հեռաձայն Քոլպէռ 33–80:

Պ. Էքսէրճեան՝ 40 Լա Քանըպիէռ, հեռաձայն՝ Քոլպէռ 30–88:

եւ բոլոր անդամներուն:

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Հ Ա Յ

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը

Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սըրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը Թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին՝

Գր. Վահան, Խանենիկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա – Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով: Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիպերու:

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիպերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով:

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեանի մեծ նուագախումբով:

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն: Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝ Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆի:

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
4
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
4 DECEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7538 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2949

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

●

Թերթերու մէջ յաճախ կը խօսուի ծնողական ժողովներու մասին:

Այս գեղեցիկ սովորութիւնը փրկարար դեր կատարած է Կովկասի մէջ, տարիներ առաջ:

Երկրէն դուրս, հաւատարմօրէն կը շարունակուի մասնաւորապէս Պարսկաստանի մէջ, իբրեւ լրացուցիչ մասը կրթական գործունէութեան:

Տարիներու ընթացքին, փորձեր կատարուեցան ուրիշ գաղութներու մէջ ալ, աւելի կամ նուազ յաջողութեամբ:

Հիւս. Ամերիկայի Կրթական Մարմինը իր ծրագրին մէջ աւելցուցած է նաեւ այս կէտը:

Որքան գիտենք, Հարաւ. Ամերիկայի մէջ ալ չեն անտեսած այս տարրական պահանջը:

Մեր գաղութին մէջ, երբեմն կը լսենք ծնողական ժողովի հրաւէրներ, բայց վաւերական տեղեկութիւններ չունինք արդիւնքի մասին:

Ազգ. Տան շաբաթական դասընթացքին վերաբացման առթիւ, այս տարի մասնաւորապէս կը բացատրէին ծնողական ժողովներու անհրաժեշտութիւնը:

Գաւառի մէջ ալ երբեմն ձեռնարկներ կը կատարուին, միեւնոյն մտահոգութեամբ, — լրացնել դպրոցին մէջ կատարուած աշխատանքը:

Արդարեւ, շատ բան կախում ունի հայրիկներու եւ մայրիկներու նախանձախնդրութենէն: Մանաւանդ հիմա որ օտարին հմայքը եւ հարթիչ գլանը ահագին անջրպետ մը բացած են երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Ծնողքին ձեռքն է տղան հայկական դպրոցին եւ դասընթացքին կապել սիրով եւ յարատեւութեամբ: Եւ կամ փճացնել ինչ որ ան կը սորվի, դասընթացքի մը հետեւելով:

Տղան կրնա՞յ շարունակել հայերէնի դասընթացքը, հետաքրքրուիլ հայկական կեանքով, երբ ծնողքը կ'անտեսեն երկուքն ալ, անհոգութեամբ, տգիտութեամբ կամ չտեսութեամբ.

Եւ դասընթացքը կրնա՞յ արդիւնաւոր դառնալ, որեւէ Հոգաբարձութիւն կամ Կրթական Մարմին սիրտ կ'ունենա՞ն աշխատելու, երբ ծնողները չեն բարեհաճիր դպրոց հանդիպիլ, ժողովի մը կամ հանդէսի մը առթիւ:

Ընտանիքն է մղիչ ուժը, այս կենսական հարցին մէջն ալ:

Ծնողական ժողովը ձեւակերպութիւն մը չէ, այլ իրական պահանջ մը:

Ուսուցչութիւն, հոգաբարձութիւն եւ ծնողք պիտի կազմեն մէկ ամբողջութիւն, կարելի եղածին չափ արդիւնաւորելու համար կատարուած աշխատանքը:

Մէկը պիտի օգտուի միւսին փորձառութենէն եւ խորհուրդներէն: Իւրաքանչիւրը թելադրութիւն մը պիտի ընէ, մատնանշելով դրական կամ բացասական պարագայ մը:

Երբ ծնողները այս տարրական պարտականութիւնը կատարեն, անշուշտ իրենց զաւակներն ալ կը քաջալերուին, սիրով կը սորվին մայրենի լեզուն, կը վարժուին հայկական միջավայրի:

Արտակարգ զոհողութիւն մը չէ որ կը պահանջուի մեծապատիւ հայրիկէն եւ համեստափայլ մայրիկէն:

Ոչ իրենց ժամանցէն կը զրկուին, ոչ ալ խանութին գործերը կը տուժեն, եթէ բարեհաճին ծնողական ժողովի մը մասնակցիլ, ամիսը կամ երկու ամիսը մէկ անգամ:

Ինչո՞ւ միայն ուսուցիչին եւ Հոգաբարձութեան վրայ ձգել ամբողջ բեռը, քանի որ խնդիրը կապ ունի ձե՛ր իսկ զաւակներուն փրկութեան հետ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ ՃԱԿԱՏ ԿԸ ԿԱԶՄԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

●

800 ՄԻԼԻՈՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

253 ՄԻԼԻՈՆԻ ԴԷՄ

Մոսկուայի խորհրդաժողովը վերջացաւ Դեկտեմբեր 2ին, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը որ կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը եւ մասնակցող եօթը պետութիւնները պիտի միացնեն իրենց զինեալ ուժերը ընդհ. հրամանատարութեան մը տակ, եթէ արեւմտեան պետութիւնները վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները, վերազինելով արեւմտեան Գերմանիան:

Յայտարարութիւնը ստորագրուեցաւ ի ներկայութեան Խ. Միութեան վարչապետ Մալենկովի եւ միւս վարիչներուն: Զինատանի կողմէ ներկայ էր Մոսկուայի դեսպանը, իբրեւ դիտող, որ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը համաձայն է տրուած որոշումներուն: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ մասնակցող պետութիւնները նորէն ժողով պիտի գումարեն, եթէ Արեւմտեան Եւրոպայի խորհրդարանները վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները: Նոր ժողովին նպատակը պիտի ըլլայ միջոցներ ձեռք առնել, համայնավար պետութեանց հաւաքական ապահովութեան դաշինքը գործադրելու համար:

Հրատարակուած յայտարարութեան համաձայն, ութ պետութիւնները «հաւաքաբար միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, միացնելու համար իրենց զինեալ ուժերը և հրամանատարութիւնները, ինչպէս եւ ուրիշ պաշտպանողական կարգադրութիւններ ընելու համար»: Յետոյ կը շարունակէ.— «Այս բոլոր տնօրինութիւնները կը համապատասխանեն ինքնապաշտպանութեան իրաւունքին, Ազգաժողովի ուխտին եւ նախապէս կնքուած համաձայնութեանց եւ դաշնագիրներուն, խափանելու համար գերման զինապաշտութեան վերածնութիւնը, կանխելով նոր նախայարձակում մը Եւրոպայի մէջ»: Արեւելեան Գերմանիան ալ ստորագրած է յայտարարութիւնը, մասնակցելու համար հաւաքական պաշտպանութեան: «Մեր ժողովուրդները վստահ են իրենց ուժին եւ անսպառ աղբիւրներուն վրայ: Երբեք այսքան զօրաւոր եւ ամրապնդուած չէին խաղաղութեան եւ ընկերվարութեան ուժերը: Նոր աշխարհամարտ մը սարքելու եւ մեր ժողովուրդներուն խաղաղ կեանքը խռովելու բոլոր փորձերը պիտի դառնուին չանթահարիչ պատասխանի մը: Եւ այն ատեն մեր ժողովուրդները յենլով ուրիշ ժողովուրդներու համակրանքին եւ աջակցութեան վրայ, ամէն բան պիտի ընեն նախայարձակման ուժերը ջախջախելու եւ իրենց արդար դատին յաղթանակը ապահովելու համար: Մեր ժողովուրդները կ'ուզեն խաղաղութեամբ եւ բարեկամութեամբ ապրիլ միւս բոլոր ժողովուրդներուն հետ: Ահա թէ ինչո՛ւ, շարունակելով հանդերձ պաշտպանել խաղաղութեան եւ ընդհանուր ապահովութեան շահերը, բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնեն, երաշխաւորելու համար իրենց պետութեանց խաղաղ զարգացումը եւ ապահովութիւնը: Աշխարհի մէջ որեւէ ուժ չի կրնար ետ դարձնել պատմութեան անիւը: Մեր պետութեանց ժողովուրդները կ'ըմբռնեն թէ Փարիզի համաձայնութիւնները մեծապէս զօրացուցած են նոր պատերազմի մը վտանգը: Բայց թող պիտի չտան որ դէպքերու ընթացքը յանկարծակի բերէ զիրենք»:

Յայտարարութիւնը, որ կը բաղկանայ 18 էջերէ, այս առթիւ ալ կը բացատրէ թէ «գերմանական հարցին լուծումը գլխաւոր գործն է ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը Եւրոպայի մէջ: Արեւմտեան պետութիւնները պէտք է մէկդի դնեն արեւմտեան Գերմանիան վերազինելու ծրագիրները, բանալով վերամիացման մէկ խոչընդոտը: Այդ պարագային յուսալի է համաձայնութեան մը յանգիլ, համագերման ընտրութիւններ կատարելու համար 1955ին»:

Յայտարարութիւնը դարձեալ կը յիշեցնէ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի խանգարէ եւրոպական խնդիրներու եւ գերմանական հարցին լուծումը: «Այդ համաձայնութեանց վաւերացումը խաղաղութեան դէմ ուղղուած արարք մըն է, նոր աշխարհամարտի մը պատրաստութեան արարք մը, որ պիտի ծանրացնէ Եւրոպայի կացութիւնը»:

× Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», վիճակագրութիւն մը կը հրատարակէ այս յայտարարութեան առթիւ, հաշուելով Խ. Միութեան, Զինաստանի եւ արբանեակ պետութեանց ժողովուրդներուն թիւը, համագումար 800 միլիոն: Հայաստանն ալ յիշելով, բնակչութիւնը կը հաշուէ 1.300.000: Եւ եզրակացնելով, կ'ըսէ թէ Արեւմտեան Եւրոպայի այն եօթը պետութիւնները որ կը նախընտրեն Փարիզի համաձայնութիւնները հաւաքական ապահովութեան տեղ, բոլորը միասին հազիւ 253 միլիոն բնակիչ ունին:

ՊԱՊԸ ՀՈԳԵՎԱՐՔ

Պապին վիճակը ծանրացաւ յանկարծ, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով: Առջի օր երեք անգամ նուաղեցաւ և զիշերը շատ անհանգիստ էր: Վերջին հաղորդութիւնը տրուած է արդէն:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՏՈՄԻՆԻՋԻ Մարսէյլ, Պոմեթի բանտը փոխադրուեցաւ: Կ'ըսուի թէ խորհրդաւոր նամակ մը գրած է իր աղջկան, իբրեւ մարդասպան մեղադրելով տղան՝ Կիւսթավը:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

« ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴ »

« Հայուն Տարեցոյց »ին համար շռայլուած գովասանքներուն առթիւ, խոստացեր էի քանի մը նմոյշներ ալ հասարակ մահկանացուներու նամակներէն արտագրել:

Երբ գրոց - բրոցներ չափը կ'անցընեն, անշուշտ սովորական ընթերցողներ աւելի յառաջ կ'երթան: Եւ կը ստեղծուի կախարդական մթնոլորտ մը:

Այդ պարագային, ամէնէն համեստ հեղինակին կամ հրատարակիչին ոտքն ալ գետնէն կը կտրի, թթուեցնելով «մտաւորական մակարդը»:

Վարդան Քահանայ Ժամկոչեանի շահը կը պահանջէ երբեմն յիշել այս տարրական գիտելիքները, փոխանակ նոյնութեամբ տպելու սնամէջ ներբողականներ:

Մանաւանդ որ, Եւրոպա կը գտնուինք: Այն ալ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր:

Որքան կրցայ հասկնալ, Փարիզէն նամակագիր մը «չորս կրանիթեայ եւ անխորտակելի սիւներու» կը նմանցնէ «Հայուն տարեցոյցը»:

Ինչո՞ւ չորս եւ ոչ տասնըչորս:

Ուրիշ մը, 92 տարեկան, կը գրէ ծերանոցէն.

— «Դուք եւ տիրուհին մեր ազգին լուսաւորութեան եւ յառաջդիմութեան առաքեալ մը կը համարուիք, շնորհիւ ձեր հանճարին»:

Տեղ մնա՞ց Սահակ - Մեսրոպին եւ միւսներուն համար:

Տիկին մը, հեռաւոր Ամերիկայէն.

— «Կրկին կը շնորհաւորեմ ձեզ եւ տիկին երիցուհին, ձեր այնքան զմայլելի տաղանդին համար»:

Եթէ Թէոդիկը ողջ ըլլար, անպատճառ «հայեվար» ածական մը կը գտնէր, այս «զմայլելի տաղանդ»ին համար:

Ուրիշ տիկին մը.

— «Բոլոր տարեցոյցները հրաշալի են. զաւակներուս անգամ հետաքրքրութիւնը կը շարժեն: Գիշերը չի լաւծ (չլաւծ) չեն պառկիր»:

Դարձեալ տիկին մը.

— «Շատ ախորժահամ ուտելիքի մը պէս չեմ ուզեր շուտ լմնցնել. «ժը մը ռէկալ», Ֆրանսացիներուն բառին պէս:

Չեմ ուզեր խանգարել պարոն եւ տիկին խնկարկուներուն «ռեկալ»ը, մխրճուելով գրքին բովանդակութեան եւ ... վրիպակներուն մէջ:

Գալով երիցուհի Տիկին Արշալոյսի «աշխարհահայեացքի էութեան, գրական ճաշակին եւ կառուցողական արուեստին», որոնց վրայ կը հիանայ բանաստեղծ Արամ Երեմեան, խոնարհաբար կը թելադրեմ կարդալ անոր վերջին արտադրութիւնը, «Զօն ապրիլեան հայ զոհերուն», (էջ 134 - 136).

— «Արդեօք կը մեռնի՞ յաւիտենականութիւնը: Եթէ կը մեռնի ան, ինչո՞ւ անոր անունը յաւիտենականութիւն դրուեցաւ»:

Ոչ, երիցուհի Արշալոյս, յաւիտենականութիւնը չի մեռնիր, մեր անտէր գրականութիւնն է որ կը հառաչէ, կը թառանչէ, կը հոնդայ թխածոյ բառերու շեղջակոյտին տակ, եւ քերականութիւնն է որ հոգին կ'աւանդէ, ի խոր սուգ համակելով միտքը եւ մայրենիքը:

ՎԱՀԷ

ՇԱՐԼ ԼԻԷՆԱՌԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյեմբեր 30ին հաղորդած էինք մահը մեր սիրելի բարեկամ Շարլ Լիէնառի, խմբագիր «Լը Տոֆինէ Լիպէռէ»ի եւ տաղանդաւոր դրագէտ: Վալանսի թերթերը կ'արձանագրեն այն լայն համակրանքը զոր ժողովուրդը ի յայտ բերաւ իր թաղման առթիւ: Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ կը ծածկէին իր դագաղը ինչպէս եւ անհամար բազմութիւն մը կը հետեւէր թափօրին, պետական անձնաւորութիւններ եւ ներկայացուցիչներ: Մեր համակրելի բարեկամուհին, Օտէթ Միքայէլեան կը ներկայացնէր «Յառաջ»ը:

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ տարի Շարլ Լիէնառ ձեռնարկ մը կատարած էր, առուխ ճարելու համար չքաւորներուն: Իր յուղարկաւորութեան առթիւ, նոյն նպատակին համար հանգանակութիւն մը կատարուելով գոյացաւ 70.805 ֆրանք:

«Լը Տոֆինէ Լիպէռէ» թերթի խմբագրութիւնը մանրամասնօրէն կը թուէ իր աշխատակցին բարեմասնութիւնները, ուղղամտութիւնը եւ արդարադատութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ԴԵԿՏ. 20ԻՆ

Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու յայտնութեան առթիւ եղած հարցապնդումները: Կը կարծուէր թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրն ալ սեղանի վրայ պիտի գայ. բայց վարչապետը հաւանեցաւ որ այդ խնդիրը յետաձգուի մինչեւ Դեկտ. 20, ինչպէս կ'առաջարկէր արտաքին գործերու յանձնաժողովը:

Վեց - եօթը հարցապնդումներ ուղղուած են կառավարութեան, ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու մասին: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին: Ներքին գործերու նախարարին յայտարարութենէն ետք, խօսք պիտի առնէ վարչապետը եւ կը յուսացուի թէ կարելի պիտի ըլլայ կարճ կապել վիճաբանութիւնները:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս մանրամասն զե -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

●

Բազմաթիւ թերթեր արտատպեցին Յառաջի այս շարքը, որ հիմնուած էր հանգուցեալ Արամ Անտոնեանի թղթածրարին վրայ:

Ինչպէս յայտնած էի առաջին օրէն, նպատակս էր զտաւորել եւ ծանօթացնել հաւաքուած հում նիւթերը:

Անգամ մը եւս կը յիշեցնեմ.

— «Եղերապատումը կը պահանջէ համբերատար ուսումնասիրութիւն մը, նոր պրպտումներով, որպէսզի կարելի ըլլայ տալ ամբողջական պատկերը:

« Ամենօրեայ հեւի հեւ աշխատանքը ինծի թոյլ չի տար ստանձնել այս ծանր պարտականութիւնը :

« Փորձ մըն է որ կը կատարեմ, ողջընցնելու համար ողբացեալ մատենադարանապետին կազմած թղթածրարը, լոյս աշխարհ բերելով անծանօթ մնացած իրողութիւններ» :

Այս աշխատանքը կատարած ատեն, աչքի առջեւ ունեցած եմ միայն եւ միայն Անտոնեանի թղթածրարը, *հակասութիւնները եւ կասկածելի կէտերն ալ նշանակելով: Ուրիշ ոչ մէկ գիրք, յուշ կամ վկայութիւն:*

Նիւթերը դասաւորած ատեն, կը նկատէի թէ Անտոնեան չէ կրցած հաւաքել նոյնիսկ ամենօրեայ մամուլին կամ պարբերականներու մէջ հրատարակուած վկայութիւնները, սկսելով զինադադարի շրջանէն: Թուրք թերթերէ կատարուած թարգմանութիւններէն ալ շատ քիչ բան կը գտնուի թղթածրարին մէջ: (Բազմաթիւ նիւթեր կան Յառաջի մէջ):

Կարծ,— Ոչ բոլոր նիւթերը հաւաքելու, պրպտելու, ոչ ալ ստուգումներ կատարելու միտք եւ հնարաւորութիւն ունէի :

Ուրախ եմ որ թղթածրարին հրատարակութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն շարժեց, եւ իրազեկներ փութացին հաղորդել իրենց տեսածն ու գիտցածը :

Այդ իրազեկներէն մին, Գ. Վ. Կէրկէրեան, հինգ յօդուած հրատարակեց «Յուսաբեր»ի մէջ, հետեւեալ խորագրով.— « Ժամանակագրութիւն Զօհրապի եւ Վարդգէսի ձերբակալութեան եւ սպանութեան: (Յուսաբեր, Նոյ. 9, 10, 11, 12 եւ 13) :

Ուշադրութեամբ կարդացի հինգն ալ, որոնք մանրակրկիտ բաղդատութիւններ եւ ճշդումներ կը պարունակեն թուականներու մասին, հիմնուելով զանազան աղբիւրներու եւ մասնաւորապէս Կիլիկիոյ Սահակ կաթողիկոսին վկայութեանց վրայ: (Ոչ մէկը աչքի առջեւ ունեցած եմ): Այս առթիւ, քանի մը թուականներու տարբերութիւններ: Նաեւ կարգ մը պատահարներ, որոնց մասին որեւէ յիշատակութիւն չկայ Անտոնեանի թղթածրարին մէջ :

Մանրամասնութիւնները ապագայ պատմագրին ձգելով, սորեւ կ'արտատպեմ, Գ. Վ. Կէրկէրեանի Ե. յօդուածին վերջաբանը, իբրեւ լրացուցիչ լուսաբանութիւն :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 10/23, Ուրբաթ.— *Զօհրապ եւ Վարդգէս կը մասնակցին Խառն Ժողովի խորհրդակցական նիստին: Զօհրապի կը յանձնուի պատրաստել բողոքագիր մը Հայերու հանդէպ կառավարութեան սնուցած անվստահութեան դէմ :*

Ապրիլ 11/24, Շաբաթ,— *Ձերբակալութիւն Պոլսոյ հայ մտաւորականներուն եւ աքսոր :*

Ապրիլ 13/26, Երկուշաբթի.— *Խառն Ժողովի մէջ կը վաւերացուի Զօհրապի պատրաստած բողոքագիրը: Զօհրապ եւ պատուիրակութիւն մը կը ներկայանան նախ մեծ եպարքոս Սայիտ Հալիմի, յետոյ ներքին գործերու նախարար Թալէաթի եւ ծերակուտական Րիֆաթ պէյի, եւ անոնց կը ներկայացնեն բողոքագրէն օրինակներ :*

Մայիս 11/24, Երկուշաբթի.— *Դաշնակից երրեակ համաձայնութեան բողոքագիրը Հայերու ջարդին դէմ :*

Մայիս 14/27, Հինգշաբթի,— *Հրատարակութիւն Հայերու տարագրութեան նոր ՕՐԷՆՔԻՆ :*

Մայիս 19 Յունիս 1, Երեքշաբթի. — *Զօհրապ բախում կ'ունենայ Թալէաթի եւ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Միթհատ Շիւքրիի հետ, որոնցմէ հաշիւ պիտի պահանջէ :*

Մայիս 21 Յունիս 3, Հինգշաբթի. — *Պոլիս, կէսօրէ ետք, Զօհրապ իր տան մէջ եւ Վարդգէս ոստիկանատան մէջ կը ձերբակալուին: Նոյն օրուան գիշերը շոգեմակոյկով կը տարուին Հայտար Փաշայի կայարանը :*

Մայիս 22, Յունիս 4, Ուրբաթ. — *Հինգշաբթի, կէս գիշերէն ետք, Ուրբաթ առաւօտ ժամը մէկի ատենները շոգեկառքով, հսկողութեամբ ոստիկանապետի մը եւ չորս ոստիկաններու, Զօհրապ եւ Վարդգէս ճամբայ կը հանուին դէպի Գոնիա: Առաւօտ Իզմիտէն կը մեկնին եւ երեկոյեան ժամը վեցի ատեն կը հասնին Պիլէճիկ:*

Մայիս 23, Յունիս 5, Շաբաթ. — *Ուրբաթ կէս գիշերին կը հասնին Էսկիշէհիր, կը մնան մինչեւ առաւօտ: Շաբաթ առաւօտ ժամը հինգին շոգեկառքը կ'ուղղուի դէպի Գոնիա, ուր կը հասնին գիշեր ատեն :*

Մայիս 24, Յունիս 6, Կիրակի.— *Ամբողջ օրը կ'անցընեն Գոնիա, ուր իրենց կ'այցելէ Առաջնորդ Գարեգին Ծ. Վ. Խաչատուրեան :*

Մայիս 25, Յունիս 7, Երկուշաբթի.— *Առաւօտ շոգեկառքով կը մեկնին Էրէյլի: Այս քաղաքէն ճամբայ կ'ելլեն ԿԱՌՔԵ-ՐՈՎ դէպի Տարսոն :*

Մայիս 26, Յունիս 8, *Երեքշաբթի գիշերը կը հասնին Տարսոն:*

Մայիս 27, Յունիս 9 *Չորեքշաբթի.— Առաւօտ Տարսոնէն շոգեկառքով կը մեկնին Ատանա ժամը 10էն 11ի միջեւ: Կառախումբին մէջ են նաեւ Ակնունի եւ ընկերները, սակայն իրարու հետ յարաբերութենէ զրկուած: Կէսօրին կը հասնին Ատանա: Պանդոկ կը մնան հսկողութեան տակ :*

Մայիս 28, Յունիս 10, Հինգշաբթի. — *Ատանայի տեղական կառավարութեան որոշումով Ակնունի եւ ընկերները շուտով ճամբայ կը դրուին այլեւս իրարու չհանդիպելու պայմանով: Զօհրապ եւ Վարդգէս Ատանա կը մնան քանի մը օր :*

Յունիս 2/15, Ուրբաթ.— *Զօհրապ եւ Վարդգէս շոգեկառքով կը տարուին Օսմանիէ*

Յունիս 3 / 16, Շաբաթ.— *Զօհրապ, Վարդգէս, քոմիսէր Մուսթաֆա, Նիկողոս Մարգարեան եւ Տիկին Սրբուհի Վարպետեան կառքերով ճամբայ կ'ելլեն Օսմանիէէն: Յայնի չէ, թէ ուր կը գիշերեն :*

Յունիս 4/17, Կիրակի,— *Գանլը Տէրէ՝ սրճարանի մը մէջ կը ճաշեն: Օրը կ'անցընեն հոն: Հաւանաբար գիշեր ատեն կը մեկնին :*

Յունիս 6/19, Երեքշաբթի.— *Լեռնային ճանապարհով դանդաղ կ'ընթանան: Կէսօրին կը հասնին Իսլահիէ: Գիշերը կը պառկին կառքերու մէջ: Յաջորդ օր ցերեկը կ'անցընեն հոն: Տոքթ. Վանլեան կը քննէ Զօհրապը: Փախուստի ծրագիրը չարժանանար Վարդգէսի հաւանութեան :*

Յայտնի չէ, թէ ուր կը գիշերեն Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը :

Յունիս 10/23, Շաբաթ.— *Իրիկունը կը հասնին Րաճու կայարանը: Գիշերը կը պառկին կայարանի մէկ սենեակին մէջ, հսկողութեան տակ: Կը սպասեն շոգեկառքի գալուն :*

Յունիս 12/25, Երկուշաբթի.— *Առաւօտ շոգեկառքով կը մեկնին. գիշերը կը հասնին Հալէպ: Հալէպ կը մնան քսան օր եւ քանի մը ժամ: Կը տեսակցին պաշտօնական անձերու հետ: Փախուստի ծրագիրը կը բախի Վարդգէսի ընդդիմութեան :*

Յուլիս 3/16, Ուրբաթ.— *Առաւօտ ժամը մէկին Հալէպէն կը մեկնին շոգեկառքով դէպի Արաբ Փունար :*

Յուլիս 4/17, Շաբաթ.— *Արաբ Փունարէն կառքերով Ուրֆա կը հասնին կէսօրէ ետք: Գիշերը կ'անցընեն Միլլէթ Խանի մէջ :*

Յուլիս 5/18, Կիրակի.— *Հրաւէր Մահմուտ Նետիմի տան մէջ: Վարդգէս դարձեալ կը մերժէ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի փախուստի ծրագիրը :*

Յուլիս 6/19, Երկուշաբթի.— *Կէս գիշերէն ետք, ժամը չորսէն հինգի միջեւ, կառքերով կը տարուին Շէյթան Տէրէ, Ուրֆայէն մէկ ժամու չափ հեռու, կը գնդակահարուին Գարաքէօփրիւի մօտ :*

Գահիրէ Գ. Վ. ԿԷՐԿԷՐԵԱՆ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

Արաբական Լիկան տագնապի շրջան մը կը բոլորէ: Վէճի գլխաւոր նիւթը կը հանդիսանայ Իրաքի Թուրքեւփաքիստանեան ուխտին յարելու պարագան: Գաղտնիք չէ որ Պաղտատի մէջ բուռն ցանկութիւն ցոյց կուտան այդ ուխտին հանդէպ, որ կը հանդիսանայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան առանցքը :

Անգարայի էմջ, Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտի ունեցած խօսակցութիւնները Թուրք վարիչներուն հետ եւ վերջերս արաբական երկիրներու հանդէպ նոյն վարիչներու համակրական արտայայտութիւնները ցոյց կուտան թէ Թուրքիա դիւանագիտական նոր յարձակողական մը պիտի շղթայազերծէ արաբական երկիրներէ ներս: Կը սպասուի որ Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտերէս մօտերս այցելէ արաբական կարգ մը երկիրներ, յատկապէս հոն, ուր Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հանդէպ անզիջող ընդդիմադրութիւն մը ցոյց չի տրուիր :

Այս առթիւ, յատկանշական են Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողովին առջեւ Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի խօսքերը Թուրքեւարաբ սերտ գործակցութեան մասին: Թուրքիա ամէն գնով կ'ուզէ այդ գործակցութիւնը շօշափելի իրականութիւն դարձնել քաղաքական եւ զինուորական գետնի վրայ՝ իր իսկ ապահովութեան մտահոգութիւններէն տարուելով: Արդարեւ, ոչ մէկ ատեն Անգարայի մէջ չեն ծածկած այն իրողութիւնը թէ Թուրքիոյ հարաւային սահմաններուն մէջ անպաշտպան թողուած արաբական Արեւելքը վտանգաւոր է Թուրքիոյ ապահովութեան համար, հետեւաբար Անգարայի քաղաքականութեան հիմնական ձգտումներէն մէկը պէտք է ըլլայ կազմակերպել արաբական Արեւելքի ուժերը :

Անգարա իր գլխաւոր յոյսը դրած էԳահիրէի վրայ: Կը կարծէ թէ անգլեւեգիպտական համաձայնութեան կնքումէն ետք, Գահիրէ այլեւս աւելի հաշտ վերաբերում ցոյց պիտի տայ Միջին Արեւելքի հասարակաց պաշտպանութեան վերաբերեալ Անգարայէն գալիք առաջարկներուն :

Իրաք կ'ուզէ նախքան արաբական Լիկայի նստաշրջանի գումարումը արաբական կարգ մը երկիրներ համոզել Թուրքեւփաքիստանեան ուխտին յարելու անհրաժեշտութեան շուրջ: Այնպէս կ'երեւի թէ Նուրի փաշա Սայիտ յատակ պարտաւորութիւններու տակ մտած է, իսկ էմիր Ապտիւլ Իլահ Պէյրութ կ'այցելէ՝ Լիբանանի մօտ գտնելու համար իրաւարարը Իրաքի եւ Լիկայի միջեւ ծագած վէճին:

Այս բոլորին մէջ մէկ բան յայտնի է թէ Լիկան լաւ օրերու մէջ չապրիր :

Հաշիմեանները կ'աշխատին ընդարձակուիլ՝ ի վնաս միւս երկիրներուն :

Սէուտի Արաբիոյ վարիչները հաշտ աչքով չեն դիտեր հաշիմեաններու այս ծրագիրները :

Եգիպտացիք վարանումի մէջ են :

Եէմէնցիները չեն ուզեր դուրս գալ իրենց փղոսկրէ աշտարակէն :

Կը մնան Սուրիան եւ Լիբանանը, որոնք կրնան հաւասարակշռողի դեր ստանձնել այս ուժերուն միջեւ, եթէ միայն յաջողին համաձայնիլ տնտեսական խնդիրներու շուրջ :

Կասկածէ դուրս է որ Իրաք իր բարեկամութիւնները կը փնտռէ արաբական երկիրներէ դուրս, Անգարայի մէջ :

Այս բոլորը հիմնական քաղաքականութեան մը այլազան փուլերն են, որոնց վրայ կուգայ աւելնալ նաեւ արաբեւիսրայէլեան վէճը, անորոշ վիճակ մը ստեղծելով այս երկիրներուն մէջ :

Այդ հիմնական քաղաքականութեան նը-

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ԾԱՌԱՅԵԼ ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

Թէեւ քիչ մը երկար, կը թարգմանեմ այստեղ ֆրանսերէն գրածս: Նուազագոյն յարգանքն է այս, զոր կրնայինք մատուցանել այս բացառիկ մարդուն :

« Այս պահուս կը գտնուիմ որքան հաճելի, նոյնքան դժուարին պարտականութեան մը դիմաց.— Ներկայացնել ձեզի դասախօսը, ներկայացնել նաեւ այն գործը, որուն կապած է ան իր անունը :

Դասախօսը կը կոչուի Ժան Պալար, գործը՝ «Քայիէ տիւ Սիւտ» :

Ի՞նչ հանգամանքով կը համարձակիմ ձեզի ներկայանալու այս իրիկուն, ի՞նչ տիտղոսներ ունիմ ես այս պատիւին արժանանալու համար: Ոչ մէկ :

Պէտք է խոստովանիմ սակայն, թէ շատ կը փափաքէի ունենալ այս հաճոյքը: Ինքզինքս արդարացնելու համար կրնայի ըսել, թէ քառորդ դարէ ի վեր կը բնակիմ նոյն քաղաքին մէջ, ուր ծնած են Ժան Պալար եւ «Քայիէ տիւ Սիւտ»: Կրնայի աւելցնել, թէ բարեկամութիւնն ու խորունկ հիացումը, զորս կը տածենք մարդու մը եւ գործի մը նկատմամբ, կրնան երբեմն փոխարինել պաշտօնական տիտղոսները:

Այս բոլորը բաւարար չեն, գիտեմ, առած յանդուգն քայլս արդարացնելու համար :

Այդ հանգամանքով չէ, որ կը գտնուիմ այստեղ, այս պահուս: Թոյլ կուտա՞ք ինծի, սիրելի ունկնդիրներ, որ վերջաւորութեան պահեմ այն միակ տիտղոսը, որ ուժ ու համարձակութիւն տուաւ ինծի դիմագրաւելու թէ մեծանուն դասախօսը եւ թէ զինք ունկնդրելու եկած այս բանիմաց հասարակութիւնը: Կը խնդրեմ բարեացակամութիւնը թէ մէկուն եւ թէ միւսին, զի կ'արտայայտուիմ լեզուով մը, որ իմ մայրենի լեզուս չէ:

Պ. Ժան Պալար քիչ յետոյ պիտի խօսի մեզի ժամանակակից բանաստեղծութեան մասին: Ոչ ոք կրնար լաւագոյն կերպով ընել այդ, որովհետեւ ոչ ոք աւելի հետաքրքրուած է այս կալուածը: «Ճիշդ մարդը ճիշդ տեղին վրայ», ինչպէս կ'ըսեն Անգլիացիները :

Ժամանակակից բանաստեղծութի՞ւնը : Բայց ինքն իսկ է, Ժան Պալարը: Օհ, ոչ մէկ տեղ երկու բաներ աւելի սերտօրէն չեն միացած իրարու, չեն ձուլուած իրարու մէջ, այնքան սերտօրէն :

Վաթսուն տարեկան է Ժան Պալար: Եւ մենք այս տարի տօնեցինք քառասունամեակը իր թերթին, հիմնուած 1914ին : Քառասուն տարուան գործօն ծառայութիւն ու չարաչար աշխատանք, ի խնդիր բանաստեղծութեան :

Կ'երեւակայէ՞ք թէ որքան քաջութիւն, որքան անձնազոհութիւն ու սէր կ'ենթադրէ այս բոլորը :

Կեանք մը ամբողջ, ի սպաս դրուած հրաշալի գործի մը կառուցման, — «Քայիէ տը Սիւտ»ը:

Երբ գիտենք թէ ինչ ահաւոր կեդրոնացում գոյութիւն ունի Ֆրանսայի մէջ — որքան վարչական, նոյնքան մտաւորական — երբ գիտենք թէ ամէն ինչ Փարիզի մէջ է, Փարիզը ամէն ինչ է, ապա ուրեմն աւելի լաւ կրնանք չափել տարուած յաղթանակին մեծութիւնն ու խորութիւնը :

Վերջին չորս տարիներու ընթացքին, « Քայիէ Տը Սիւտ»ը — դաւառի թերթ,— երկու անգամ արժանացաւ «Ֆրանսայի լաւագոյն գրական թերթ»ի նախանձելի տիտղոսին 1950ին եւ 1953ին :

Ուրիշ բառ չեմ գտներ որակելու համար այս բացառիկ խառնուածքով մարդուն գլուխ հանած գործը, ինչ որ ըրած է Ժան Պալար պարզապէս հերոսական է: Քանի որ արտասանեցի այս բառը, Պալար անունը չի՞ յիշեցներ ձեզի ուրիշ մը, անմահն Ֆրանսայի ամէնէն հոյակապ մէկ հերոսին անունը, որ կը հնչուի գրեթէ նոյն ձեւով, Պայյար «Ասպետ անվախ եւ անբասիր ...»:

Օ՛ գիտեմ թէ մեր օրերու հերոսները տարբեր հոգի ու տարբեր զրահ կը կրեն : Անոնք կը գործածեն տարբեր զէնքեր, ունին տարբեր առաքինութիւններ: Ճիշդ է որ « Քայիէ տը Սիւտ»ի հիմնադիր – տնօրէնը չէ կռուած զէն ի ձեռին, յայտնի թշնամիներու դէմ :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(36) (Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

★

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈ.— Կիրակի օր ստուար բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ լեցուցած էր Իսիի Թաղապետական մեծ սրահը: Իսիէն եւ շրջականներէն ամէն դասակարգի Հայեր եկած էին լսելու օրուան բանախօսները եւ վայելելու խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժինը :

Առաջին կարգի աթոռներուն վրայ տեղ գրաւած էին օրուան պատուակալ նախագահը, երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պ. Տէփռէօ, Իսիի քաղաքապետը՝ Պ. Լէքա, Տիկին Ֆրուասար եւ Իսիի ընկերվարական կուսակցութեան դիւանի անդամները: Բեմին վրայ զետեղուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին մեծադիր մէկ պատկերը :

Հանդէսը բացուեցաւ Անիէռ – Իսի միացեալ երգչախումբին կողմէ երգուած «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով : Յետոյ օրուան նախագահը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ խօսեցաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն ճառեր: Շեշտեց թէ 64 տարի առաջ, երբ խումբ մը հայրենասէր մտաւորականներ հիմը կը դնէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան տողորուած էին անսասան հաւատքով դէպի իրենց առաջադրած նպատակը, անկախ հայրենիքի մը ստեղծումը: Անոնք հաւատարմօրէն հետեւեցան ազատագրական պայքարին եւ շատ մեծ զոհողութեանց գնով ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, Դաշնակցութեան ծնունդէն 28 տարի վերջ : Դժբախտաբար, հիւսիսի եւ հարաւի թշնամիները ձեռք ձեռքի տուած՝ խեղդեցին մանուկ Հայաստանը եւ անոր հողերը բաժնեցին իրենց միջեւ : Դաշնակցութիւնը, կորուած մայր հողէն՝ կ'աճի ու կը բարգաւաճի Սփիւռքի մէջ անոր համար, որ իբրեւ հարազատ ծնունդը հայ ժողովուրդին, խսկական արտայայտիչն է անոր ազգային եւ քաղաքական ձգտումներուն: Երէկ, Դաշնակցութեան բազուկը կը զարնէր բռնաւորն ու կեղեքողը, այսօր ան արթուն պահակն է հայութեան անուրանալի իրաւունքներուն: Պարզ եւ յստակ են իր նպատակները, 1) Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ միացեալ եւ անկախ Հայաստան՝ յանուն Սփիւռքի մէկ միլիոն հայութեան, 2) Արտասահմանի մէջ գործնապէս պաշտպան կը հանդիսանայ հայկական մշակոյթին եւ նոր սերնդադաստիարակութեան, 3) Պայքար կը մղէ այլասերման ու ապազգայնացման դէմ եւն. :

Ընկերը Ֆրանսերէն ճառին մէջ յիշեց մասնաւորաբար 1923 Յուլիս 23ին Լօզանի

պատակն է Միջին Արեւելքի գործակցութիւնը ապահովել ի նպաստ արեւմտեան դատին եւ վերջ տալ չէզոքացման յանկութիւններուն :

Խառնաշփոթ կացութիւն մը, որ օգտակար չէ ոչ ոքի համար :

Արաբական երկիրները որքան շուտ դուրս գան այս կացութենէն՝ այնքան լաւ է իրենց համար (ԱԶԴԱԿ)

դաշնագրին վաւերացման առեն Էտուար Էռիոյի այն խօսքը—«Երկու տապանաքարեր կը ծանրանան Հայաստանի վրայ՝ Թրքական և ռուսական» :Այս առթիւ յայտարարեց թէ ՝այդ տապանաքարերը յաւիտենական չեն եւ Հայաստան օր մը փիւնիկի նման պիտի վերածնի իր աճիւններէն: Եզրակացնելով, Դաշնակցութեան ողջոյնները հաղորդեց Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան, որ միշտ պաշտպան եղած է հայկական դատին :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Տէփռէօ: Մեր եռանդուն բարեկամը թուելէ ետք Հայոց կրած տառապանքները ի սէր ազատ եւ անկախ միացեալ Հայաստանի, շարունակեց .

— « Հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը — Դաշնակցութիւնը— օրինակ մըն է յարատեւութեան եւ յամառ աշխատանքի: Ձեր անցեալ գործունէութիւնը եւ այն հաւատքը զոր կը պահէք այժմ երաշխաւորութիւն մըն են ոչ միայն հայ ազգին՝ այլ եւ մեզի, Ֆրանսայի ընկերվարականներուս համար: Դուք իրաւունք չունիք յուսահատելու:Շատ մը ուրիշ ազգեր տեսան իրենց յոյսերուն իրականացումը: Ապագան ձերն է» (Որոտնդոստ ծափեր):

Երկրորդ ճառախօսն էր երիտասարդ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան: Որուն Ֆրանսերէն ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց: Իսիի քաղաքապետը կ'ըսէր թէ երբեք չէր գիտէր որ կարեւոր գործեր ձգելով այս հանդէսին եկած էր, ուր առիթը ունեցաւ այսքան հմտալից ճառ մը լսելու համեմատաբար երիտասարդ գործիչի մը բերնէն :

Ընկեր Դատաւորեան ըսաւ. — Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ծնունդը դիպուածի մը կամ քանի մը հոգիներու քմահաճոյքին արդիւնքը չէ, այլ հետեւանքը տառապանքի, արիւնի եւ բռնակալութեան որուն ենթարկուեցաւ հայ ժողովուրդը: Մենք ընկերվարութիւնը իւրացուցինք եւ կիրարկեցինք, մինչդեռ անոնք որ այս պահուս կը պատրաստուին տօնելու մեր երկրին յէշատակը, օրինակը տուին բռնապետութեան: Այս բեմէն մենք իրաւունք ունինք զիրենք կոչելու Փաշականներ: Դաշնակցութիւնը կը խօսի եւ կը գործէ յանուն ազատութեան եւ հայրենիքի ամբողջացման »:

Երրորդ բանախօսն էր Լիոնի մեր երիտասարդ ընկերը, Միսաք Միրզէ: Անապատի եւ որբանոցի այս տղան, որ լեցուն է եռանդով, ուղեց եռանդ ու հաւատք ներշնչել ներկաներուն: Թելադրեց օգտուիլ արտասահմանի մէջ իրենց վայելած պատեհութիւններէն, զարգանալ ու գինուիլ գիտութեամբ, ուսումով ու ամէն օր պատրաստ ըլլալ դառնալու ազատ ու անկախ հայրենիքի զաւակներ, անսասան պահելով իրենց հաւատքը: Օրինակ բերաւ 2500 տարի առաջ հեռաւոր անկիւն մը գաղթած հրեայ գաղթականները, որոնք սերունդէ սերունդ հաւատքով ապրեցան եւ այսօր օգնութեամբ կը վերադառնան իրենց հայրենիքը: Անոնք կը հաստատեն թէ կատարուեցաւ մարգարէութիւնը որ կ'ըսէր թէ արծիւներու թեւերուն վրայ բազմած պիտի երթաք վայելելու ձեր հայրենիքը:

Ընկեր Միրզէի ճառն ալ ջերմապէս ծափահարուեցաւ:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ Իսի – Անիէռ երգչախումբը, առաջնորդութեամբ Պ. Գայլեանի, յաջողապէս քառաձայն երգեց «Հայաստան», «Իմ հեռաւոր հայրենիք» եւ «Ալագեազ» երգերը: Առանձին երգեցին Պ. Ա. Քիւփէլեան, Օր. Տէր Թումայեան, Օր. Դաշնակեան: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Սարգիսեան եւ Օննիկ Քէլէչեան : Փոքրիկ Ջամալեան սքանչելի պարեց կովկասեան պարեր եւ արժանացաւ բուռն ծափերու : Խոր տպաւորութիւն գործեցին կենդանի պատկերները, Յովհ. Թումանեանի « Երկրում »ը եւ Ռ. Զարդարեանի «Բագինի փառաբանութիւնը » որու մէջ Տիկ. Ա. Տէր Մինասեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց փառաբանութիւնը, գգայուն եւ գիտակից: Այս երկու կենդանի պատկերներու տեսարանները, Արարատն ու Անին ջերմապէս գնահատուեցան ներկաներէն: Շատ յաջող էր նաեւ տիկին Վ. Վարպետեան:

Նախագահը իր փակման խօսքին մէջ շեշտեց թէ ցորչափ չէ լուծուած հայկական դատը, անկարելի է լուծել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: «Մեր միլիոնաւոր զոհերը չէինկան՝ որպէսզի հայ ժողովուրդը ցարական եւ սուլթանական բռնակալութիւններէն՝ վերջ կարմիր բռնապետութեան տակ մտնէ : Հայկական Դատը կը լուծուի այն օրը միայն՝ երբ Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կ'ունենանք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն » մը, որ իր պաշտպանութեան տակ կ'առնէ ամբողջ հայութիւնը եւ իր դուռները լայն կը բանայ բոլոր հայրենակիցներու առջեւ: Կարմիր բռնակալութեան տակ հեծող հաբիւրաւոր միլիոններով ուրիշ ժողովուրդներ կը սպասեն իրենց ազատագրութեան: Հայ ժողովուրդին համար եւս պիտի ծագի ազատութեան արշալոյսը »:

Հանդէսի պաշտօնական մասը վերջացած ըլլալով սկսան պարերը Կ. Սարեանի նուագախումբով եւ տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր, խանդավառ երեկոյթ մը պարգեւելով ներկաներուն: Իսկ դուրսը, գաւիթին մէջ սեղանները պաշարուած էին հանդիսականներով եւ խնջոյքը կը շարունակուէր : ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Դեկտեմբեր 9ին, Թէաթր տը Փարիի մէջ տեղի պիտի ունենայ Լիւթիս տը Լիւգի պարի երեկոն: Այս պարուհին կը վերադառնայ Արժանթինէն, Ուրուկուէյէն, Պրազիլիայէն Մարքիզ Տը Քուէվասի պարախումբին հետ, որուն մէջ կը պարէր իբրեւ սպասուհի աստղ :

Ուրախ ենք որ այս ծանօթ պարուհին ծագումով Հայ է, ծնեալ՝ Էլիզապէթ Շատինօվ: Այս օրիորդին մեծ հայրը ժամանակին Թիֆլիսի մէջ պաշտպանած է ծանօթ դերասան եւ բանաստեղծ Պետրոս Ադամեանը որ ոտանաւոր մըն ալ ձօնած էր Վանեչքա Շատինօվին (պարուհիին հայրը):

Անշուշտ գաղութը պիտի փութայ քաջալերել երիտասարդ արուեստագիտուհին, լեցնելով Թէաթր տը Փարին, Դեկտեմբեր 9ին:

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, 28 Նոյ. (Յառաջ).— Նոյ. 27ին, Հայկ. Տան մէջ մեծ յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ Հայ Տիկնանց Միութեան սարքած պարանցիկ երեկոյթը : Հայկ. Տան դոյդ սրահներն ու յարակից սենեակները լեցուն էին բազմութեամբ : Այս անգամ եւս, ներկայ էին տեղացի բարեկամներ իրենց ընտանեկան պարագաներով: Հասոյթը՝ ի նպաստ Հայկ. Տան :

× Նափոլիի շրջանին Սալերնոյի եւ ուրէշ գիւղաքաղաքներու աղէտեալներուն ի նպաստ, հայ գաղութը եւս իր նիւթական օգնութիւնը տրամադրեց : Ոմանք իրենց դրամական նուէրները ուղղակի յանձնած էին Միլանոյի ձայնասփիւռի կեդր. վարչութեան :— Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Անցեալ Կիրակի 28 Նոյեմբեր, ախոյենութեան վեցերորդ մրցումն էր ընդդէմ Փոնթուազի: Մրցադաշտին վրայ չորս խումբ ունէինք ժիւնիոռ, երկրորդ պահեստի, պահեստի եւ առաջին: Կարգով արձանագրեցինք արդիւնքներ :

Ա. 1–1 պարտութիւն, 0–5 յաղթական, 2–0: Առաջին խումբը 1–1: Աչքի առջեւ բերենք այս վերջինին խաղը: Առաջին տասը վայրկեաններուն մէջ մեր գրոհները այնքան վտանգաւոր էին որ պէտք էր դէթ երեք կէտ արձանագրած ըլլայինք, բայց մէկ անգամ յաջողութիւն ունեցանք, Լօչեանի շնորհիւ: Կը տիրապետէինք դաշտին, երբ կիսախաղին կը մօտենայինք հակառակորդը կը յաջողէր հաւասարող կէտը նշանակել 1–1:

Վերսկսումին խաղը կ'ընթանար համաչափ ուժով եւ վայրկեանները կ'անցնէին: Վերջացաւ 1–1ով:

Լաւագոյն խաղցողները եղան Պասմաճեան, Սրապ, Լօչեան :

Այս կիրակի մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք Ա. ԷՍ. Մոնթրէյի որ այս դասակարգին ամենազօրաւոր խումբը կը համարուի : Զ. Մուրատեան

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Հայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան մարմնի տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Նոյ. 21ի կիրակի օրը Կրանտ Օթէլի ընդարձակ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Օր. Վիվի Ֆըրէնկեան եւ Պ. Պ. Պէրպէրեան հայկական եւ կովկասեան պարերով, եւ Պ. Ազնաւուր իր ինքնուրոյն երգերով, նոյնպէս հանդէսի նուագախումբը Եօշկա Նէմէթ: Բոլորն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան :

Բազմութիւնը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեան տակ, շնորհաւորելով Որբերու Օգնութեան մարմնի ժրաջան անդամուհիները, որոնք ամէն ջանք թափած էին պարահանդէսին յաջողութեան համար :

Որբ. Օգն. Մարմինը գիշերօթիկ սաներ կը պահէ Սեւրի Մուրատեան եւ Ռէնսիի Դպրոցասէր վարժարաններուն մէջ, որբ կամ կարօտ ընտանիքներու զաւակներ :

Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ ժողովուրդը գործնապէս օգնեց Որբախնամ մարմնին, ապացուցանելով իր համակրանքը : ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մօտկանի ցեղի հասնելէն քիչ վերջ, թնդանօթն էլ սկսում է կրկին գոռալ: Թուրքերը ոգեւորուած յառաջ են վազում, պոռալով՝ «Թէսլիմ», «Թէսլիմ», այն յոյսով որ թնդանօթի ահեղ որոտը կը վհատեցնէ հայդուկներին եւ նրանք կը յանձնուեն: Բայց ի զուր: Ընդհակառակն, տղաքը աւելի կը խանդավառուին թնդանօթի որոտէն եւ աւելի աշխուժով կը կռուին :

Կռիւը կը տեւէ ամբողջ օրը: Մերիններից մի քանիսը՝ Զուլումաթն ու Կարօն վիրաւորուել են, եւ մէկն էլ սպաննուել է: Բայց խմբի կորովը բնաւ չի թուլանում, եւ աւելի ոգեւորութեամբ կռւում են տղերքը:

Երեկոյեան դէմ նորից լռում է թնդանօթը: Այդ կը նշանակէր, որ նորից թնդանօթաձիգները զոհ էին գնացել «քեաֆիր» ֆետայիների գնդակին :

Արեւը մայր է մտնում: Թուրքերը վերջին, օրհասական ճիգ են թափում, որ տղաները դիրքերէն հանեն: Բայց ի զուր ջանք : Նորից մի քանի սպաննուածներ են տալիս, եւ հրացանաձգութիւնը դադարում է ընդմիշտ :

Սերոբի կարգադրութեամբ, տղաքը մնում են դիրքերի մէջ մինչեւ կէս գիշեր:

Երբ հաւաստիօրէն հաստատում են, որ Քիւրտերն եւ զինուորները հեռացել են դիրքերից, անմիջապէս Սերոբ կարգադրում է, որ լեռների փէշերով մեկնին դէպի Նէմրութ: Իրենց հետ կը վերցնեն երկու վիրաւորները եւ նահատակուած ընկերոջ համար մի փոս կը փորեն ու կը յանձնեն նրան հողին այն հաւատքով, որ երբ մի օր Հայաստանը ազատ լինի, գան եւ իրենց սիրած անձնուէր Սարգիսի նշխարները փոխադրեն Հայկական Պանթէոնին մէջ:

Խումբը գիշերուան միջոցին ապահով հասնում է Ջրհոր գիւղը: Յետոյ բարձրանում Արջի ձորը եւ հոն հանգստանում :

Այդ օրը պահակի պարտականութիւնը կատարում են Ջրհորի երիտասարդները: Խումբի հեռանալէն վերջ, Բարշէնի վիճակը վատանում է: Հետեւեալ օրն իսկ, Քիւրտերը, միացած զինուորների հետ, բարձրանում են լեռը: Խուզարկում են լեռան զանազան կողմերը, գտնում են միայն դատարկ փամփուշտներ եւ մի քիչ արեան հետքեր: Իրենց կորուստը բաւական մեծ էր, եւ այդ իսկ պատճառով, զայրացած, յարձակւում են Բարշէն գիւղին վրայ, որէ անցընելու համար գիւղի ամբողջ ժողովուրդը, ինչպէս որ հրամանատարը հաղորդած էր Սերոբին :

Երբ կատղած գազանները գիւղ են մտնում, գտնում են միայն մի քանի ծերեր եւ մի քանի պառաւ կիներ: Միւսներն էլ գիշերանց գիւղէն հեռացել էին: Ոմանք գիւղերը փախած, ոմանք էլ՝ քաղաք (Պիթլիս):

Գիւղի այդ դատարկումը տեսնելով՝ Թուրք հրամանատարը հրամայում է զինուորներին իրենց վրէժի թոյնը թափել այդ ծեր այրերի եւ պառաւների վրայ: Գազանօրէն խողխողում են եւ գլխակները թողում արեւին տակ :

Գիւղի թալանէն յետոյ, Թուրքերը ուզում են քաղաքն էլ թալանել: Սակայն, մէկ կողմից՝ հիւպատոսների ներկայութիւնը եւ միւս կողմից Հայերի բռնած դիրքը ստիպում են, որ խնդիրը անուշի կապեն եւ սպասեն յարմար առիթին :

Պիթլիսի վալին կրակ ու բոց էր կտրած : Կշտամբում էր հանդիպած զինուորականներին: Սպառնում էր նրանց մասին գրել զինուորական նախարարին Պոլիս, թէ մի բուռ կեավուրներին չեն կարողացած բռնել եւ, ահագին զոհեր տալէ վերջ, ձեռնունայն վերադարձած են քաղաք :

Կը հրամայէր Զէրքէզ Ալի Պէկին, որ անմիջապէս մանրազնին հետախուզութիւն մը կատարէ եւ հետապնդէ ու ձերբակալէ Սերոբը եւ կտրէ գլուխը :

Վալին կանչում է նաեւ հայ դաւաճան Յովակին եւ պատուիրում նրան, որ գիւղերի մէջ լրտեսներ դնէ եւ ամբողջ Ախլաթը լրտեսական ցանցով պատէ, որպէսզի Սերոբը չկարողանայ ոեւէ տեղ ապաստանիլ եւ ստիպուի դալ ու անձնատուր լինել եւ կամ ստիպուի ձգել երկիրն ու անցնիլ արտասահման :

×

Այժմ տեսնենք թէ ի՞նչ էր մտածում Սերոբը՝ հակազդելու համար այդ վալին :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

կուցում տուաւ արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, Հիւս. Ամերիկա կատարած ճամբորդութեան մասին: Այս առթիւ բացատրեց թէ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ հիմնական հարցերու մասին:

× Վերջին լուրերու համաձայն, 120 ըմբոստներ իրենց զէնքերը յանձնած են Թունուզի երեք գլխաւոր շրջաններուն մէջ: Կը կարծուի թէ միւսներն ալ հետեւին անձնատուր պիտի ըլլան: Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին բանակցութիւնները, լուծելու համար ներքին ինքնավարութեան խնդիրը:

× Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ: Ֆրանսական զօրքը յաջողած է գրաւել Օրէսի լեռնաշղթային երեք չորրորդ մասը՝ փախուստի մատնելով ըմբոստները:

× Գահիրէի «Արաբական Ձայնը» մեղմացուցած է իր գրգռիչ զեկուցումները իբրեւ հետեւանք Ֆրանսայի բողոքներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այզընհաուըր, շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ իր լրագրական ասուլիսին առթիւ, յատկապէս կշռելով բառերը: Բացատրեց թէ չուզեր պատերազմի վտանգ մը աչք առնել, յախուռն ձեռնարկներ կատարելով 13 ամերիկացի օդաչուներու արձակման համար: Ազգաժողովին կ'իյնայ միջամտել եւ ազատել դատապարտեալները որոնք բանտարկուած են Չինաստանի մէջ: Այս առթիւ անգամ մըն ալ յիշեցուց թէ հակառակ է Չինաստանի պաշարման:

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան «Ֆրանս-Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթի խմբագրատան եւ խմբագրապետին տան մէջ, ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու յայտնութեան առթիւ: Խմբագրապետը՝ Ժիլ Մարթինէ, բողոքագիր մը ուղղեց:— Ոստիկանական տեսուչ Ժան Տիտ պաշտօնանկ եղաւ եւ գործ կը փնտռէ, ազդ մը հրատարակելով տեղական թերթերուն մէջ:

ԻՐԱՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պայմանագիր մը կնքեցին, լուծելով սահմանային խնդիր մը, որ առկախ կը մնար Թիւրքմէնչայի դաշնագրէն ի վեր (1828): Միեւնոյն ատեն Խ. Միութիւնը պիտի վերադարձնէ Բ. աշխարհամարտէն մնացած պարտք մը, 11 թոն ոսկի:

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ մը պատահեցաւ առջի օր, Լուվէնի մէջ (Պելժիա): Կառախումբ մը, որ 700 ճամբորդներ կը փոխադրէր, մեծ մասով դնդակախաղի համար Անգլիա գացած Գերմաններ, գիծէն դուրս ելաւ: Հինգ վակոններ ջախջախուեցան: Զոհերուն թիւը՝ քսան մեռեալ, 50ծանր վիրաւոր:

Այրի Տիկին Մարի Թաւշանճեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր եւ Տիգրան, Այրի Տիկ. Էլիզ Նօտարեան եւ զաւակները՝ Վահագն եւ Ցարութիւն, Այրի Տիկին Վիքթորիա Խաչիկեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Հայրէն Ղարիպեան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Ղարիպեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թաւշանճեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Վարսենիկ Թաւշանճեան, Տէր եւ Տիկին Աղասի Պէրպէրեան, Այրի Տիկին Լուիզ Ցովհաննէսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Թաւշանճեան, Պալթայեան, Քիւթիւկեան, Պասմաճեան, Ցովնանեան ընտանիքները, խորին վիշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին

ԱԶՆԻՒ ԹԱՒՇԱՆՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 121 ռիւ էթիէն Տօլէ, Դեկտեմբեր 1ին, Ալֆորվիլ:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Դեկտեմբեր 4ին, ժամը 3·30ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ռիւ տը Պրօշէ, Ալֆորվիլ:

Հաղորդակց. միջոց.— 103 թիւ օթօպիւս, տիրէքսիոն Փլաս տը Կուժօն եւ իջնել Փլաս Փրթի Փօն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ վախճանեալ բազմամեայ հովիւ Տէր Գէորգ քահանայ Դաւիթեանի մահուան քառասունքին առթիւ՝ հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ: (Կնիք)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

28 Ռիւ Մորիէռ, Փոնթէի մօտ, Րըկպի պար:

Կը նախագահէ ընկեր ՄԱՏՈՅԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստ. ճոխ բաժին մասնակցութեամբ Մարսէյլէն հրաւիրուած ուժերու: Արտասանութիւն, Պոմոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, հայ արենոյշներու Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Մատլէն Մարկոսեանի (Մարսէյլէն):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, կիրակի 5 Դեկտ. ժամը 16էն 23:

Salle de l'Ancienne Mairie de Sceaux
Rue Houdan, Métro Sceaux

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, Նոր Սերունդի Անիէռի խումբի կողմէ պիտի ներկայացուի, զաւեշտ մը, «ԹՈՐՈՍ ԾԱՌԱՅ», նաեւ հայկական երգեր եւ արտասանութիւններ:

Եւրոպական պարեր:
ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ԿՈՂՄԷ

Հաղորդակց. միջոց.— Տանֆէր Ռոշրոյէն առնել տիրէքսիօն Ռոպէնսոն եւ իջնել մեթրօ Սօ:

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պատշգամ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի:

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօրնան Ռաուլ Պաթանի, Մէօտօն (Սէն է Ուազ):

Հաղորդակց. Միջոց.— Մէրի տ'Իսիէն օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի:

ՀԱՄԵՂ ՕՂԻ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ կը տեղեկացնենք թէ Ս. ՏԵՐՍԱ հաստատութիւնը հրապարակ հանած է:

ԻԶՄԻՐԻ ՕՂԻՆ

Ճոխ սեղաններու միակ օղին շինուած Իզմիրի յատուկ եղանակի մը համաձայն: Մասնագէտ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ուղղակի հսկողութեան տակ:

Մեծաքանակի պահեստ՝

ՀՐԱԶԵԱՆ՝
6, Rue Lamartine, Paris (9)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթոբէկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Սէն Միշէլ:

Կը դասախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Հայկական Դատի պատմութիւն (Բ. շրջան):

Յատկապէս կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ընկերները եւ երիտասարդութիւնը անխտիր:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքլը Միլիթէռի մէջ:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի-էնթէռ), Սէն Նիքոլա տիւ Շառտոնէ եկեղեցիէն (39 Պուլ. Սէն Ժեռմէն): Այսպէս ամէն ամսուան Ա. կիրակին վերոյիշեալ ժամուն պիտի լսուի արեւելածէս պատարագ մը:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին Ռեժանի մէջ: Միութեան խնջոյքը այս կիրակի 5 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ: Ժամադրավայր Կար տիւ Նօր, ժամը 14·30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները, այս շաբաթ Ահարոնեան Ակումբը: (Շար. Նոյ. 20ի ժողովին):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները այս երկուշաբթի, ժամը 16ին Քափէ Ռէժան:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, 14 ռիւ Ռուժէ տը Լիլ, Անիէռ, ընկերուհի Ա. Աւետիսեանի բնակարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԷՍԻՆ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը ճիշդ 18ին, հայկական դպրոցի սրահին մէջ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Ներկայանալ անդամատետրով: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս կիրակի առտու ժամը 10ին, Քոհարի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ե. ԳԵԳԵՉԿՈՐԻԻ ՀԱՄԱՐ

Հանգուցեալ Ե. Գեղեչկորիի ընտանիքը եւ բարեկամները կը խնդրեն ծանուցանել թէ այս կիրակի, ժամը 3ին, մահուան վեցամսեակի առթիւ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն իր գերեզմանի վրայ Լըվիլի գերեզմանատան մէջ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ Նախկին Աշակերտներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԻՐԵՆՑ ՍԱՆԻԿԻՆ

4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ:
LE CLUB Rue Grignan

Մասնակցութեամբ՝ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Փարիզէն) իր հայկ. եւ կովկ. պարերով:

Մեծ նուագախումբ, գեղարուեստական ընտիր բաժին,

Présentation de Coiffure,
Défilé de mannequins

Անակնկալ խաղեր: Cotillons.

Ճոխ պիւֆէ:

ՈՉ ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Տոմսերու համար դիմել՝ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝

Դեղարան, 1 Պուլվար տ'Աթէն, հեռաձայն Քօլպէռ 33-80:

Պ. Էքսէրճեան՝ 40 Լա Քանըպիէռ, հեռաձայն՝ Քօլպէռ 30-88:

եւ բոլոր անդամներուն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ-պարահանդէսը կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով):

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Ժամը ճիշդ 3ին կը սկսի հայկական բաժինը թատրոնի սրահին մէջ:

Կը մասնակցին

Գր. Վահան, Խանենկի, Գէորգ, Անդրանիկ, Տիկին Սօնա-Փարէզ, Օր. Հայկանուշ Պէրպէրեան, Ալէքս Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, իրենց բազմաթիւ նորութիւններով: Ունկնդրութիւն հայկական նոր տիսքերու:

Մուտքի սրահին մէջ հայաստանեան եւ արտասահմանեան հայերէն գիրքերու, տիսքերու եւ արուեստի մեծ ցուցահանդէս, վաճառք բացառաբար շատ աժան գիներով:

Եւրոպական պարեր Վարդիվանեան մեծ նուագախումբով:

Մինչեւ կէս գիշեր մէջ ընդ մէջ բազմաթիւ անակնկալներ:

Ճոխ եւ աժան պիւֆէ:

Մուտք՝ 200 ֆրանք:

★

Մաս մը եւս ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ չքեղ հատորէն:

Ստանալու համար դիմել վարչութեան՝
Պ. ՌՕԼԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ:

9, Ave Calmels, Bois-Colombes (Seine)
Tél. CHA. 00-55

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 5 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7539 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2950

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՒՇԸ ԵՒ ՓՈՒՇԸ

Սիրելի ընթերցող, մի զարմանար որ անդադար կը յուզենք լեզուի աղճատման, աղքատացման եւ այլասերման խնդիրը :

Ոչ կուսակցական պայքար է այս, ոչ ալ հատուածական: Եւ պիտի շարունակուի անխնայ, պարզելով չարիքին հետեւանքները :

Պայքարը ուղղուած է ե՛ւ տգիտութեան ե՛ւ բռնութեան դէմ :

Ո՛վ որ հակաճառելու փորձեր կը կատարէ կամ կը նախընտրէ ձեռնպահ մնալ, կը դառնայ մեղսակից «նովին իսկ գործով»:

Որ եւ է պատասխանի արժանի չեն անոնք որ այս առթիւ ալ ամբոխավարական խեղաթիւրումներ կը կատարեն, ըսելու համար թէ պայքարը ուղղուած է Հայաստանի մշակոյթին դէմ :

Կատարուած նուաճումները իրաւունք չեն տար պարտկելու անվիճելի եւ անդարմանելի բարբարոսութիւններ :

Երբ ազատ արտասահմանի մէջ ալ տարեց եւ երիտասարդ ծանծաղամիտներ կը փորձեն կարաւանին ետեւէն հասնիլ, կը նշանակէ թէ մարդիկ չեն կրնար զանազանել նուշը եւ փուշը:

Անոնց արարքը տարբերութիւն չունի երբեմնի «Ունիթոր»ներու հակահայ մարզանքներէն:

Ուրիշ ժողովուրդներ ալ ինկան մուրճ-մանգաղին տիրապետութեան տակ :

Ուրիշ երկիրներու մէջ ալ փորձեր կատարուեցան, ընթացիկ լեզուն յարմարցնելու համար օրուան պահանջներուն :

Բայց, ոչ մէկ տեղ այնքան մոլեռանդօրէն հետեւեցան շարժումին, տառին կառչելով կապկօրէն, որքան Խ. Հայաստանի մէջ :

Հարեւան ժողովուրդներ իրապէս կը կարօտէին ուղղագրութեան եւ բառակազմութեան փոփոխութեանց, բայց տեղ մը կանգ առին: Փորձեցին նուազագոյն ատրիճանին իջեցնել ճնշումը եւ օտարաբանութիւնները:

Մինչդեռ, Երեւանի մէջ, եթէ օրուան ազդանշանը կ'ըսէր. «քալէ՛», մերինները սկսան վազել, ամէն ուղղութեամբ: Վայրենօրէն կոխկրտեցին մշակուած անդաստանը, առանց մօտենալու խոպան դաշտին:

Այնպէս որ, այսօր շատ աւելի դիւրին է հասկնալ եւ թարգմանել Ֆրանսերէն կամ անգլերէն լեզուով խմբագրուած բոլշեւիկեան թերթ մը, քան «Սով. Հայաստան»ը :

Վերջերս Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին մէջ անխնայ քննադատեցին պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ»ն, պահանջելով բարեփոխել խմբագրման ձեւերը, դարձնել աւելի պայծառ եւ մատչելի :

«Իւմանիթէ»ի Ֆրանսերէնը տարբերութիւն չունի միւս թերթերու լեզուէն, եթէ զանց առնենք իր դաւանանքին հետ կապուած յատկաբանութիւններ :

Իսկ Երեւանի պաշտօնաթերթը եւ միւս թերթերն ու գիրքե՞րը :

Բոլորն ալ կը կարօտին թարգմանութեան, բացի բանաստեղծութիւններէն եւ քիչ-շատ գրական արտադրութիւններէ:

Նուշ կը փնտռես, փուշեր են որ կը ճանկռտեն մատներդ:

Նախադասութիւնները խիճ եւ աւազ կը ցանեն էջերուն վրայ :

Եւ դեռ կը սպասենք որ փաստերով ապացուցանեն լեզուի հարստացումը ...

«Հառաջդիմական» կոչուած տիրացուները եւ իրենց թերթերը պարզապէս արջի ծառայութիւն կը մատուցանեն, ընդօրինակելով Երեւանի ծուլածոյ կաղապարը :

Անոնք թեթեւ յոգնութիւն մը անգամ չեն կրեր, արտատպումները մատչելի դարձնելու համար:

Իրենք բան մը կը հասկնա՞ն, որպէսզի ընթերցողին ալ բացատրեն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԴՈՒՐՍ ԵԼԱՆ ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր բուռն քննադատութիւններ ուղղուեցան կառավարութեան դէմ, ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու «փախուստ»ին առթիւ: Վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ շաբաթ առտու ժամը 3, եւ ի վերջոյ վստահութիւն յայտնուեցաւ 240ի դէմ 287 ձայնով:

Ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, խնդիրը նախ սահմանափակուած էր բուն օրակարգին վրայ, բայց յետոյ խճողուեցաւ եւ անհաճոյ տեսարաններ պարզուեցան, այն աստիճան որ վարչապետը քանիցս հարկադրուեցաւ միջամտել: Հարցապնդողները մասնաւորապէս կը ծանրանային ոստիկանական տեսուչ Ժան Տիտի պաշտօնանկութեան վրայ, որ նախ երեւան հանած էր գաղտնիքներու յայտնութիւնը, բայց երբ հարցաքննեցին, մերժեց հաղորդել իր տեղեկութեանց աղբիւրը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը բացատրեց թէ իր կառավարութիւնը միակն էր որ երեւան հանեց դաւաճանները, ձերբակալելով ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին գլխաւոր պաշտօնատարները: «Ուրիշ կառավարութիւններ որոնք լուր ունէին այս դաւաճանութեան մասին չունեցան այդ բախտը »:

Առաջին հարցապնդողը, Ժան Լըժանտըր, շարք մը մեղադրանքներ ուղղեց կառավարութեան դէմ: Վարչապետը պատասխանելով «սուտ» հռչակեց կարգ մը վերագրումներ: Ներքին գործերու նախարարը, Պ. Միթըրան, որուն դէմ ալ մեղադրանքներ ուղղած էին, պատասխանեց ուժգնօրէն : Հարցաքննիչ երեսփոխանը հարցուց թէ Պ. Միթըրան ինչո՛ւ հրաժարեցաւ 1953ին, երբ նախորդ նախագահը՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ կ'ըսէր թէ «դաւաճան մը կայ մեր մէջ»: Պ. Մենտէս Ֆրանս պատասխանեց թէ այն ատենուան վարչապետը եւ հանրապետութեան նախագահը որեւէ կասկած չունէին Միթըրանի հայրենասիրութեան մասին:

Երբ վիճաբանութիւնները կը սաստկանային, վարչապետը կոչ մը ուղղեց Ազգ. ժողովին, որպէսզի դադրեցնեն յարձակումները, եթէ չեն ուզեր որ դահլիճը հրաժարի :

× Հարցապնդումներ ուղղած ատեն, Պ. Լըժանտր ցուցամատը ցցելով դէպի համայնավար խմբակցութիւնը, ըսաւ թէ քանի մը լրտեսներ կան այդ կուսակցութեան մէջ եւ յիշեց անունները (մէկը՝ Պառանէս): Եւ բացագանչեց.— «Ահաւասիկ տեղեկութեանց աղբիւրները զոր ներքին գործերու նախարարը ցամքեցուց»: Այս առթիւ դուեց Պառանէսի ճարպիկութիւնը: Յետոյ հարցուց.— «Ինչո՞ւ այնքան երկար սպասեցին, խուզարկութիւններ կատարելու համար այդ անձնաւորութեանց բնակարաններուն մէջ ուր այնքան փաստաթուղթեր գտնուեցան »:

Ուրիշ երեսփոխան մը, Լուսթանօ-Լաքօ, ըսաւ թէ «կառավարութիւնը հարկադրուած էր պարպել փտած ցորենի բեռ մը: Բայց բանուորները պատասխանատու չեն բեռին աւերման: Կը մնայ ճշդել փտութեան բուն պատասխանատուները, որպէսզի ցորենը այլեւս չփտի հայրենիքի շտեմարանին մէջ»: Եզրակացնելով, երեսփոխանը պահանջեց վերջ տալ «ոստիկանական գաղտնի մրցակցութեանց որոնք կը թունաւորեն երկրին քաղաքական կեանքը: Պէտք է դադրեցնել Ֆրանսական եւ օտար կազմակերպութեանց գործունէութիւնը, կազմակերպութիւններ, որոնք հակալրտեսութիւնը կ'օգտագործեն համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար»:

Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչն ալ, Վալտէք Ռօշէ, բուռն ճառ մը խօսեցաւ :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Գաղութէ գաղութ կապերը այնքան թոյլ են որ, յաճախ պատահաբար կ'իմանանք շատ կարեւոր իրողութիւններ :

Հարկ է ուշադրութեամբ հետեւիլ ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլին, մասամբ լրացնելու համար տեղեկութեանց պակասը :

Թեհրանի «Արմենուհի» ամսագիրը, որ անխափան կը շարունակուի վեց տարիէ ի վեր, ուրախութեամբ կը յայտարարէ խմբագրականով մը (1954 Սեպտ.) :

— « Այժմ 1954 – 1955 ուսումնական տարուան սեմին, Թեհրանում կան երկոտասանեակ ազգ. մանկապարտէզ — նախակրթարաններ եւ տարրական ու միջնակարգ դպրոցներ, հինգ հազարի չափ երկսեռ աշակերտութեամբ եւ շուրջ 180 ուսուցիչ – ուսուցչուհիներով: Կրթական ճիւղի մի շատ ուշագրաւ յաջողութիւն է սա, որ ձեռք է բերուել հանրային մարմինների եւ դպրոցական վարչութեանց տարիների տքնաջան աշխատանքով եւ հասարակութեան լայն խաւերի զոհաբերութեան գնով »:

Ի՞նչպէս կը հոգան այս կրթարաններու մատակարարութիւնը :

— Մշտապէս անող թոշակներ վճարելով, չքաւոր մանուկները սան արձանագրելով, նուէրներ տրամադրելով եւ ծխական (կրթական) տուրք վճարելով:

Անշուշտ ամէնէն հիմնականը ծխական տուրքն է:

Ուրեմն, ազգ. իշխանութիւնը որոշած է ընդհանրացնել զայն, կեդր. վարչութիւն մը հաստատելով :

Այս առթիւ, մեր պաշտօնակիցը կը հաշուէ թէ Թեհրանի մէջ կան մօտ *ինը հազար* հայ ընտանիքներ, որոնց առնուազն *հինգ հազարը* (ընտանիք) ի վիճակի են ամէն ամիս կանոնաւորապէս վճարելու կրթական տուրքը :

Այսպէս, կ'ապահովուի ո՛չ միայն դպրոցներուն պահպանումը, այլեւ բարգաւաճումը :

Եզրակացութիւնը դուք հանեցէք, աչք մը նետելով մեր շէն գաղութին եւ իր շաբաթական ծաղկոցներուն վրայ , որոնց համար յաճախ իբրեւ դասարան կը ծառայեն խոհանոց մը, արհեստանոց մը կամ սրճարանի մը գետնայարկը···

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՎԱՌԵՑԱՒ ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՑ ՇՈՒԿԱՆ

ԵՐԵՔ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍԸ ԱՅՐԱԾ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները Պոլսոյ Գոց Շուկայի հրդեհի մասին (27 Նոյ. Շաբաթ).—

Երէկ գիշեր ժամը 22.10ին Պէյազիտի աշտարակէն տեսնուեցան բոցերը, որոնք կը բարձրանային Գոց Շուկայէն: Իսկոյն լուր տրուեցաւ հրշէջ գունդին եւ Ապահովութեան Տեսչութեան: Հրդեհին վայրը հասան նախ Ֆաթիհի եւ ապա Պէյօղլուի հրշէջ գունդերը:

Սակայն Գոց Շուկային վրայի մասը գոց ըլլալով սարսափելի մուխ մը պատած էր ամէն կողմը, այնպէս որ հրշէջները չկրցան ներս մտնել եւ հրդեհը ծաւալեցաւ շուկային միւս մասերուն մէջ ալ: Մինչ այդ դէպքին վայրը փութացին նաեւ Պագըրգիւղի, Գատըգիւղի եւ Սկիւտարի հրշէջ գունդերը:

Հրդեհը սկսաւ Շուկային Պէյազիտի մօտ գտնուող մէկ մասէն, եւ տարածուեցաւ: Յարդ յայտնի չէ թէ ուրկէ՞ ծագում առած է հրդեհը: Պնդումի մը համաձայն Եօրկանճըլարի մէջ գտնուող խանութի մը ելեկտր. շփումէն, ուրիշներու համաձայն ալ Գալփաքճըլարի մէջ խանութի մը կրակարանէն կայծ մը ցատկած է ու հրդեհին պատճառ եղած: Այրինքն կրակը ծագած է Պէյազիտի մերձակայ դրան կողմերէն, յետոյ այլազան թեւերով տարածուած :

Կրակին լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ ու քաղաքին ամէն կողմէ հազարներով խուժեցին Գոց Շուկայ :

Կրակը ահաւոր բոցերով կը ծաւալէր եւ Զարշըղափուի կողմէն կայծերէն բռնկած ու այրած են երեք փայտաշէն տուն: Շրջակայքի ժողովուրդը ահ ու սարսափի մատնուած էր: Ահաւոր էր տեսարանը: Տեղ տեղ յաջողած էին գոյքեր եւ իրեղէններ ազատել եւ շրջակայ փողոցներուն մէջ կուտակել: Խանութի տէրերը փութացած էին կին ու զաւակներով եւ լացող լացողի: Կարգ մը խանութպաններ ուզեցին եւ փորձեցին կրակին մէջ նետուիլ, իրենց դրամն ու թուղթերը ազատելու համար, սակայն ոստիկանութիւնը արգիլեց :

Երկու հրշէջներ անձնուիրաբար կրակի գօտիէն ներս խուժեցին, աղէտը սահմանափակելու նպատակաւ, բայց սաստիկ տաքին եւ հեղձուցիչ ծուխումուխին չդիմացան եւ վերադարձան ու հիւանդանոց փոխադրուեցան: Քաղաքիս բոլոր հրշէջ գունդերը սակայն ամէն կողմէ սկսան պաշարել Շուկան եւ հազար դժուարութեամբ կտրելէ վերջ երկաթէ հսկայ դուռը, որ շիկացած բոցեր կ'արձակէր եւ հայելիի պէս կը ցոլանար հանդիպակաց մզկիթին վրայ, սկսան ջուր թափել: Սակայն հեղեղանման թափուած ջուրը մէկ ակնթարթի մէջ կը շոգիանար: Դուռը ու հինգ սանթիմ հաստութեամբ երկաթները եւ ասֆալթէ ճամբաները հալած էին :

Առտուան դէմ Գոց Շուկային երեք հինգերորդ մասը ամբողջովին այրած էր, բայց կրակը դեռ կը շարունակուէր: Կ'ըսեն թէ հազիւ երկու – երեք օրէն կարելի պիտի ըլլայ ամբողջովին մարել : Առտուան դէմ այրած խանութներուն թիւը հազար հինգ հարիւրի կը հասնէր, եւ այժմ վնասը կ'ենթադրուի երեք հարիւր միլիոն ոսկի: Առտուան դէմ Ապահովութեան Տնօրէնն ու օգնականը երեք հարիւր յիսուն ոստիկան եւ հարիւր երեսուն ոստիկան – զինուորներով Շուկան ամ–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Պ. Տիգրան Թոսպատը, անդամ Լիբանանի խորհրդարանին եւ տէր եւ տնօրէն Պէյրութի «Լը Սուար» եւ «Այգ» օրաթերթերու:

Պատասխանելով մեր հարցումներուն, Պ. Թոսպատ հաւաստեց թէ այլեւս պիտի ձեռնարկուի գործնական աշխատանքներու, վտառողջ հիւղակները քանդելու եւ նոր բնակարաններ շինելու համար: Պետական նպաստէն զատ, կը յուսան գումար մը ստանալ նաեւ ամերիկեան ծրագրի Դ. Կէտէն (Օգնութիւն յետամնաց երկիրներու): Կաթող. ընտրութիւնն ալ պիտի կատարուի երբ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ :

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ, էքս ան Փրովանսի վերաքննիչ ատեանի դատաւորը, պաշտօնի բարձրացում ունենալով նշանակուած է Տուէ քաղաքի վերաքննիչ ատեանի նախագահ: Ջերմ շնորհաւորութիւններ ողբացեալ Մկրտիչ Փորթուգալեանի արժանաւոր զաւակին :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ

●

Գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած պարբերականներուն եւ առօրեայ մամուլին մէջ յաճախ կը հանդիպինք արտայայտութիւններու, որոնց ժխտական հանգամանքը մասնաւորաբար պէտք է ուշադրութեան առարկայ դառնայ :

Եւ սակայն այդ բացասական արտայայտութիւնները եթէ օրը օրին վճարանութեան կամ կարծիքներու փոխանակութեան նիւթ չկազմեն, կը մոռցուին, եւ ենթակաները, հեղինակները դոհունակութիւնը կ՚ունենան թէ իրենց յայտնած կարծիքները անվիճելի էին եւ ոչ ոք փորձեց ընդդիմախօսել :

Վերջին ամիսներու ընթացքին մէկէ աւելի փաստեր եկան հաստատելու մեր յայտնած տեսակէտը : Անպատասխանատու անհատներու տեսակէտներէն աւելի, պատասխանատու եւ հանրային կարծիքի ղեկավար մամուլին ցուցադրած պատկերն է որ ո՛չ միայն մեր ուշադրութիւնը գրաւած է այլեւ լուրջ խորհրդածութիւններու կը մղէ մեզ :

Այս վերջիններէն աչքի առջեւ ունիմ մասնաւորաբար «Յուսաբեր»ը, որուն՝ գրականութեան, արուեստի եւ առհասարակ մշակոյթի հարցերու քննութեան նուիրուած խմբագրականները մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին միշտ :

Մեր քննութեան ու խորհրդածութեան առարկայ դարձող խմբագրականը «Վաղուան գրականութիւնը» խորագիրն ունի եւ լոյս տեսած է 19 Յունիս 1954ի թիւին մէջ :

«Վաղուան Գրականութեան» յիսնամեակ մը առաջ միտքերը յուզող հարցը յստակ կերպով ներկայացնելով եւ թեր ու դէմ կարծիքներուն ենթակաները ողեկոչելով, խմբագրականին մէջ կը գտնենք հետեւեալ միտքերը, որոնք մեր քննութեան կը կարօտին, առանց վիճաբանութեան մէջ մտնելու :

« Ձենք գիտեր, կը գրէ խմբագիրը : Ձենք կրնար բացատրել : Գիտենք միայն այն, որ երբ հայ գրողի մը գործը կարդանք, պէտք է կարենանք ըսել, «Ահա՛ ահիկա հայ գրող է, ահա՛ ահիկա հայ գրականութիւն է» : Կը կարդանք, օրինակի համար, Զօհրապը ու կ՚ըսենք. « Մեծ գրող եւ, մեծատաղանդ գրող է, բայց հայ գրող չէ» (հայ՝ ոչ թէ իր ազգութեամբ, այլ իր գրականութեան էութեամբը) : Այսպէս չենք մտածեր սակայն, երբ Պարոնեանը կը կարդանք : Պարոնեանը ՀԱՅ գրող է, իր գրականութիւնը հայ գրականութիւն է : Այսպէս է նաեւ Րաֆֆին, բայց այսպէս չէ Շիրվանզադէն : Վարուժանը մեծ բանաստեղծ է, բայց Սիամանթօն է հայ բանաստեղծը» :

Այս բանաձեւին դէմ մեր տեսակէտը ներկայացնելէ առաջ, մէջբերուած տողերուն յաջորդող մէկ պարբերութիւնը կուգայ մեզի կռուան ծառայելու եւ ուժտալու մեր յայտնելիք խորհրդածութիւններուն : Ի՞նչ կ՚ըսէ խմբագրականը.—

« Հայ գրողին մէջ պէտք է ներկա՛յ ըլլայ ո՛չ միայն իր ժողովուրդին անցեալը, այլեւ ապագան, այսինքն՝ հոգին : Մենք պէտք է կարենանք տեսնել, թէ ցեղային ակունքները ցամքած չեն անոր մէջ եւ թէ իրմով «Ցեղին ձայն»ն է, որ կը խօսի մեզի» :

Երկու մէջբերումներն ալ չա՛տ յստակ են :

Մեր կարծիքով Գրիգոր Զօհրապի արձակ գրականութեան մէջ ըլլայ թէ Դանիէլ Վարուժանի բանաստեղծութեան մէջ հայ ժողովուրդին ոչ միայն ապագան ու ժամանակակից ներկան պարփակուած է այլեւ ապագային հեռանկարները : Սիամանթոյի քերթողութիւնն ալ ապագան, հայ ժողովուրդին ապագան խորհրդանշելէ աւելի, հայ ժողովուրդին անցեալը, իր ժամանակի ներկան պատկերացուցած է : Սուրբ Մեսրոպի հեղինակին ընթերցումը, «Հողեւարքի եւ յոյսի ջահերը», «Կարմիր լուրեր բարեկամէս»ը, « Հայորդիներու չարքը», « Հայրենի կարօտը», յիշելու համար բանաստեղծին յատկանշական քանի մը գործերը, մի՛շտ անցեալը կը պատկերացնեն :

Դ. Վարուժանին «Ցեղին Սիրտը» մի՞թէ ներկայ չէ միշտ ու չի ներկայացներ հայ հոգին, հայ ցեղին սիրտը : Եւ ինչո՞ւ համար հայ բանաստեղծ մը ըլլալու փառքը զլանանք իրեն :

Գրիգոր Զօհրապի գրականութիւնը նկատի առնելով, մասնաւորաբար իր նորավէպերը, անոնց մէջ ներկայացուած տիպարները, երկու սեռէ, արդեօք հայ հոգին չե՞ն ցոլացներ յաճախ : Պոլսէն կամ մերձակայ քաղաքներէն ընտրուած իր տիպարները, հայ տիպարները մասնաւորաբար, ինչո՞ւ հայ հոգիին ներկայացուցիչները չըլլան : Գ. Զօհրապի իգական եւ արական ներկայացուցիչները, իրենց բացասական ու դրական գիծերով Հայեր են : Զարուկը (Փօթուրլու), Մաճրիկ (Վերադարձը), Երջանիկ Մահը, Աննիկ (կարծեմ թէ), Թագուհի (Առջի սէր առջի բարի), Զարուհին (Կատակ), Նարդիկ Յովսէփեան (Պարահանդէսին փաղորդայնին), Փոքր էմիկին (Մայրամուտը), Սուրբիկ հանըմ (Փոստալ) եւ Տիգրանուհին՝ նոյն նորավէպին մէջ, բոլորն ալ հայ հոգիին դրական կամ բացասական գիծերը կը մարմնացնեն : Նոյնը նաեւ արական ներկայացուցիչներուն մէջ, ինչպէս՝ Տէր Աբրահամը (Ժամին բակը), Յակոբ Դաւիթեանը (Պարահանդէսի վաղորդայնին), Յուսէփ աղան (Ճիտին պարտքը), Մարտիրոսը (Մեղա՛յ տէր), Արշակ Նազենեան (Դիմակը), Գրիգորը (Վերադարձը), Սէֆէրեան (Կատակ) եւայլն, բոլորն ալ պոլսական կամ գաւառական տիպարներ, բայց եւ այնպէս հայ տիպարներ են :

Պարագան նոյնն է նաեւ Շիրվանզադէի թատերգութիւններուն տիպարներուն համար մասնաւորաբար, որոնք հայութեան ներկայացուցիչներ են, չյիշելու համար հեղինակին մեծ եւ ընդարձակ վէպերուն տիպարները : Նիւթը գաւառէ՞ն, երբեմնի գաւառէ՞ն առած ըլլալու է, որպէսզի հայ հոգին ներկայացնէ որեւէ հեղինակ :

Եթէ ընդունինք «Յուսաբեր»ի խմբագրականին մէջ յիշուած տարազը, այդ պարագային հայ գրագէտ, հայ վիպագիր ու հայ բանաստեղծ ըլլալէ պիտի դադրին իրենց կարգին, Երուխան՝ որ ձկնորսներու կեանքէն գեղեցիկ նորավէպեր գիրի առած է, Հրանդ (Մ. Կիւրճեան), որ Պոլսահայ պանդուխտներու կեանքէն նամակներ գրած է, Ա. Արփիարեան այդ խոկական հայ գրողը, որուն Կարմիր ժամուցը միայն հայ հոգին կը ներկայացնէ, Վ. Թէքէեան բանաստեղծը, որուն գործին մէջ շատ քիչ տող կայ հայրենասիրական, բայց եւ այնպէս պատուաբեր մէկ անկիւնը կը գրաւէ հայ բանաստեղծութեան եւ այսպէս բազմաթիւ ուրիշներ ալ : Ինչ պիտի ըսենք Նարեկացիին ու Քուչակին համար : Հայ գրականութեան կը պատկանի՞ն թէ ոչ : Մեծարե՞նցը :

× « Ակօս »ի անցեալ տարուան Օգոստոսի թիւին մէջ Բ. Սեւակ կը գրէր.«Հիմա այլեւս Գ. Զօհրապ չի կարդացուիր » : Զէք զարմանար, որ Երեւանի պետհրատը մեծաքանակ կը տպագրէ Գ. Զօհրապի ամբողջական գործը, եւ իր ժողովածուներուն մէջ նորավէպի իշխանը իր արժանաւոր եւ պատուաւոր տեղն ունի : Մէկը գտնուեցա՞ւ, որ իր օրին Բ. Սեւակին յիշեցնէր այս պարագան եւ կարդի հրաւիրէր զինքը :

×

Մ. Թէօլէօլեան Գահիրէի մէջ դասախօսութիւններու շարք մը տուաւ ամառուան եղանակին : Խնամուած ու չահեկան : Նիւթը՝ վերջին հարիւր տարուան գրական, քաղաքական եւ ընկերային պայմանները : Չորրորդ դասախօսութիւնը նուիրուած էր «Իրապաշտ շարժում»ին (1885 – 1902) :

Ճշդելով «Թրքահայ լեզուի գրական դիմագիծը», Մ. Թէօլէօլեան Ա. Արփիարեանի լեզուին մասին հետեւեալ դիտողութիւնը ըրած էր.—

« Ձենք ուզեր զանցառել Արփիարեանի անունին քով, որովհետեւ այդ մարդը լեզու չունէր : Թափթփած, երբեմն անճաշակ, ըլլալու չափ խրտչեցուցիչ է այդ լեզուն : Սակայն, ամէնէն գրաւիչ Զօհրապն ալ սորուկ է, յաճախ, թրքաձեւ հոլովական տարազներու կամ չարահիւսական ձեւերու» : («Յուսաբեր», 14 Օգ. 1954) :

Քիչ մը վարը՝ «Այսուհանդերձ, աշխարհաբարը գրակա՛ն լեզուն է 1900ին» :

Եւ գիտէք անշուշտ թէ այդ « գրական լեզուն» ձեռակերտն է իրապաշտ սերունդին, «Հայրենիք»ի սերունդին : Իսկ այդ սերունդին ամէնէն վաւերական ներկայացուցիչն էր Արփիար Արփիարեան :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

●

Անշուշտ մահը վերջաւորութիւն մըն է :

Բայց, զարմանալի բան, հայ գրագէտին համար, իր մահը՝ իր ապարէզին առաջին օրն է ...

Հայ գրագէտը, իր ամբողջ կեանքը կը տքնի, ամէն տեսակէ զրկանքներու և արհամարհանքներու բեռներուն տակ, պատրաստելու համար՝ իր մահուան օրը : Եւ այնուհետեւ բարձրանալիք իր համբաւը..

Յորունկ ցաւ մը զգացի կարդալով, որ Արշակ Զօպանեանին դագաղին շուրջ, բարձրացած պատկառելի պատուանդանի մը վրայ, Փարիզի եկեղեցիին արծաթները դուրս հանուած էին իրենց թաքստոցներէն, եւ կը հսկէին ապահով, անոր անշնչացած մարմինին վրայ...

Այն արծաթները, որոնք անշուշտ ապահով տեղերու մէջ կղպուած կը մնան, ապրող գրագէտին ճամբուն վրայ...

Եւ այդ որքան խօսք եւ ճառ, դարձեալ անոր վրայ, անշուշտ մեծամասնութեամբ, կեանքին մէջ՝ իր թշնամիներուն կողմէ խօսուած ...

Բայց այդ օրը, մեռած է հայ գրագէտը, ապահովելով թէ արծաթ, թէ գովասանք իրեն ...

Սիրտս հարուած մը եւս ստացաւ, երբ կարդացի որ, բացի Զօպանեանին դագաղին վրայ ամբարուած ծաղկեպսակներէն, անոր մեռելակառքին կը հետեւէին ուրիշ երեք խոշոր կառքեր, ամբողջովին ծաղկեպսակներով բեռցուած...

Կառքերը... Ուր չկրցաւ թերեւս նստիլ եւ որոնք ջախջախեցին իր մտաւորականի դանկը...

Ինչո՞ւ չէ, ուրեմն արծաթ, խօսք եւ ծաղիկ : Որքան որ կ՚ուզէք, որքան որ կ՚ուզէք ...

Բաւական է որ, ամէն մարդ գիտէ թէ, ան ոչ արծաթը կը տեսնէ, ոչ խօսքը կը լսէ, եւ ոչ ալ ծաղիկներուն բոյրը կ՚առնէ ...

Ի՜նչ առատաձեռնութիւն հայ գրագէտին հանդէպ ...

Անոր մահուան օրը, անշուշտ :

Սակայն, նաեւ, անոր անտեսուած ապարէզին՝ Ծնունդի օրը ...

×

Սիրելի հայ գրագէտներ, զգուշացէ՛ք մեռնելէ :

Իրաւ է թէ ատիկա նոր ծնունդ մըն է ձեզի համար, բայց, Աստուած իմ, ինչ տաղտուկ ...

Որքան ծանր կը կշռեն թաքստոցներէն դուրս հանուած արծաթները, հայ գրագէտին չքեղ դագաղին վրայ, այդ օրը :

Ինչքա՜ն են, կառքերով լեցուն ծաղկեպսակները, որոնց ծաղիկները տարօրինակ բոյր մը ունենալու են ...

Եւ մանաւանդ, խօսուած՝ դամբանա –

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՄՈՌՆԱՅԵԼ ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

Բայց ան մղած է աւելի դժուարին պայքարներ եւ աւելի ահաւոր թշնամիներու դէմ, որոնք կը կոչուին անտարբերութիւն, նիւթապաշտութիւն, ուր խրած է ներկայ մարդկութիւնը : Քառասնամեայ յարատեւ պայքար, յանուն բանաստեղծութեան :

Բանաստեղծութի՛ւն, ահա մոգական բառը, ահա դիցուհին՝ այն մեհեանէն, որ կը կոչուի «Քայլէ տը Սիւտ» :

Արդարեւ, անյագ ակնարկ մը կը բաւէ թերթին բազմամեայ կեանքին վրայ, համոզուելու համար թէ ան ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր, եղած է բանաստեղծներու թերթը :

Այդ հին ձեղնայարկը, հոն, Միջերկրականի ափին ...

Միջերկրական, այս հեղուկ հրաշալի աշխարհը, ուր խմորուած են գրեթէ բոլոր քաղաքակրթութիւնները : «Քայլէ տը Սիւտ»ի ձեղնայարկը կը ներկայացնէ իրապէս բարձր վայր մը, ուր, քիչ մը փոխելով Մորիս Պարէսի խօսքը, կրնանք ըսել «Հոն կը փչէ բանաստեղծութեան շունչը» :

Ոչ միայն Ֆրանսական բանաստեղծական շունչը, այլ եւ այլազան երկինքներու տակ ծնած երգերը որոնք կուգան խառնել իրենց մեղեդին «աստուածային համանուագին», որ բանաստեղծութիւնն է :

Պէտք չէ ուրեմն զարմանալ թէ ինչպէս, օր մըն ալ հնչեցին հոն հայկական քնարին լարերը :

Մեզմէ առաջ հիւրընկալուած էին այնտեղ Յոյները, Իտալացիները, Անգլիան, Գերմանիան, Հնդկաստանը, Արժանթինը, Եգիպտոսն ու Լիբանանը եւ շատ մը ուրիշներ :

Նոյն գուրգուրանքով, նոյն սիրով, նոյն հիացումով :

Այո, « բարձունք » մըն է այս թերթը, ուր գիրար կը գտնեն այլազան ժողովուրդներու ներկայացուցիչները, ինչ որ ունին անոնք ամէնէն էական, ամէնէն յաւիտենական, իրենց բանաստեղծութեան մէջ :

Միշտ ալ յուզումով պիտի յիշեմ ես իմ առաջին հանդիպումս Պ. Պալարին հետ, այլեւս անուանի այդ ձեղնայարկին մէջ :

Ամառ էր եւ ես Մարսէյլէն հեռու կը գտնուէի : Անմիջապէս որ տեսայ «Քայլէ տը Սիւտ»ի այդ 299 թիւը, վազեցի հոն :

Շփոթած, յուզուած չէի գիտեր ինչպէս երախտագիտութիւնս յայտնեմ Պ. Պալարին, երբ գիս կեցուց աղուօրէն :

— Ինչո՞ւ շնորհակալութիւն կը յայտնէք մեզի, Մարսէլին եւ ինծի... Ֆրանսան չէ ծնած Նարեկացին, այլ, հայ ժողովուրդը, մենք է, որ շնորհապարտ ենք այդ ժողովուրդին, մարդկութեան այսպիսի հանճար մը պարգեւած ըլլալուն համար ...

Այդ վայրկեանին ես լաւ հասկցայ թէ Ժան Պալարը եւ թէ «Քայլէ տը Սիւտ»ը :

Աւելի յետոյ, զանազան առիթներով հարցուցած եմ անոր, թէ ի՞նչ բան կը դասէր ամէնէն բարձր : Իր պատասխանը միշտ ալ եղած է անմիջական.— Բանաստեղծութիւնը :

Իր դռները թէեւ լայն բացած բոլոր երգերուն, « Քայլէ տը Սիւտ»ը սակայն նախ եւ առաջ, ամէնէն արդաւանդ աղբիւրներէն մէկն է արդի Ֆրանսական բանաստեղծութեան : Անոր քառասուն տարիները կը շփոթուին գրեթէ այդ շրջանի Ֆրանսական բանաստեղծութեան պատմութեան հետ :

Այս երկրուան նիւթն իսկ է այս : Պ. Պալարը ձեզի լսելի պիտի ընէ այն բոլոր ձայները, որոնք բեղնաւորած են իր թերթին կեանքը :

Կը բաւականանամ այստեղ յիշատակելով քանի մը անուններ միայն : Տաղանդով, «դպրոց»ով, աշխարհայեացքով իրարմէ այնքան տարբեր հետեւեալ բանաստեղծները ստեղծագործած են «Քայլէ տը Սիւտ»ի մէջ, զայն նկատած իրենց թերթը : Անոնք կը կոչուին Փօլ Վալէրի, Փօլ Էլիւար, Ժան Ժուվ, Ժօ Պուսքէ, Անտրէ Կայյար, Ֆրանսի Փօնժ, Լիւք Անտրէ Մարսել : ... Պիտի երկարէր այս ցանկը անուններովը բոլոր անոնց, որոնք կը ստեղծագործեն այսօր եւ որոնք վստահ եմ կոչուած են փոխարինելու վաղը, Վալերիներն ու Էլիւարները :

Այսօր, բանաստեղծութիւնն է դարձեալ, որ մեզ ի մի հաւաքած է այստեղ : Հայկական բանաստեղծութիւնն է առաջնորդած մեզ մինչեւ Բուրգերու ստորոտը : Ահա թէ ինչու ես հոս եմ այս պահուս :

Օ, ես մէկ շատ աննշան գրողն եմ այդ ժողովուրդին : Դուք բոլորդ լսած էք անոր անունը : Փառաւոր անցեալով, ահեղ ճակատագրով իմ ժողովուրդս կը ճանչնաք դուք բոլորդ :

Ան կ՚ապրի դժբախտ այսօր, խռովայոյզ, բայց հպարտ, հպարտ իր մշակոյթով :

Բոլոր անոնք, որ ծռած են մեր պատմութեան վրայ, — եւ Լիւք-Անտրէ Մարսելը հրաշալի նկատած է այդ — բոլորն ալ իրենք զիրենք գտած են եղակի երեւոյթի մը առջեւ :

Հակառակ բոլոր դժբախտութեանց, աւերածութեանց, ջարդերուն, հայ ժողովուրդը չէ մեռած :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(37) (Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

★

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— ՖԵՄԻՆԱ

Երկուշաբթի օր «Ֆեմինայի տիկինները» բացին գրական մրցանակներու շարքը: Ամէն աշնան տեղի կ'ունենան այս հանդիպումները որոնց քանակը այնքան շատցած է որ ներկայիս աւելի կարեւորութիւն կը տրուի մրցանակի մը շարժանացած գիրքի մը, իբրեւ բացառիկ պարագայ:

Ֆեմինայի ժիւրին, որ կը բաղկանայ միայն կիներէ, երկուշաբթի օր Կապրիէլ Վեռալտիին տուաւ իր յիսնամեակին մրցանակը, հինգի դէմ եօթը ձայնով, եւ միայն չորս քուէարկութենէ վերջ:

Վեռալտիի յաղթանակը շատ անակնկալ եղաւ մանաւանդ որ գիրքը տակաւին լոյս չէր տեսած երկուշաբթի առտու եւ գնահատումը կատարուած էր միայն փորձերը կարդալով: « Մարդկային մեքենային » հեղինակը, 28 տարեկան երիտասարդ մըն է որուն յաջողութիւնը լաւ ընդունելութիւն ալ չգտաւ մամուլի քննադատներու մօտ:

Դժուար է խօսիլ նիւթին շուրջ որ անծանօթ կը մնայ շատերուն, գիրքը նոր հրապարակ ելած ըլլալով: Ներկայացուած նիւթէն կը յայտնուի որ լրտեսական, գիտական եւ այժմէական պատմութիւններով լեցուն գործ մըն է, տկար իրեւ ոճ, հապճեպով շարադրուած: Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ հեղինակը իր գործը հասցնելու համար ճիդ թափած է, անտեսելով խնամքի պակասը: Անդին կային աւելի հասուն գործեր, ինչպէս Լիւք Էսթանի Լէ Ֆօնթէն տիւ կռան տ'Ապիմը եւ Միշէլ Տը Սէն – Փիէռի, «Լէ տ'Արիստոկրատը»: Թէ ինչու տիկին Սիմօն, ամբողջ ջանքը թափած է իր «թեկնածու»ին յաջողութիւնը ապահովելու համար — անորոշ կը մնայ: Ժիւրիին նախագահը, Տիկ. Միրիամ Հարրի անգամ դժգոհ կ'երեւայ այդ ընտրութենէն:

«Լը Մոնտ»ի մէջ, ծանօթ գրագէտ Էմիլ Անրիօ խօսելով այս գիրքին մասին կ'ուրախանայ որ « գրական մրցանակները բարեբախտաբար կարեւորութիւն չունին» եթէ ճիշդ է այս տեսակէտը, արդէն անիմաստ կը դառնայ մրցանակ տալը: Անցեալ տարի Կոնքուրը իր արժէքը շատ կորսնցուց տիկին Պէքին տալով իր մրցանակը, որուն շնորհիւ Տիկինը կրցաւ .... յարկաբաժին մը գտնել իր եւ աղջկանը համար: Այսօր եթէ Վեռալտիի պսակաւոր ըլլալը գրական արժէք չի ներկայացներ, 70 – 80 հազար ընթերցող կ'ապահովէ հեղինակին, այսինքն կարեւոր շահ, ինչ որ այս դարուն շատ աւելի կ'արժէ քան քննադատներու գնահատանքը: Ուրիշ բազմաթիւ գործեր գնահատուած են, բայց հեղինակները անօթի մեռած են:

Կը սպասենք Կոնքուրներու ընտրութեան երկուշաբթի:

★

ՌԷՄՊՈՅԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Արթիւր Ռէմպոյի ծննդեան հարիւրամեակը տօնուեցաւ անցեալ ամիս, իր ծննդավայրին Շառլվիլի մէջ, թէեւ ան կ'ատէր այդ քաղաքը, մասնաւորաբար այն փոքրիկ հրապարակը ուր կանգնած են այսօր իր կիսանդրին: «Շառլվիլ զարդարուած է ճղճիմ մարմաններով եւ վայր մըն է ուր ամէն բան ուղիղ է, մինչեւ անգամ ծառերը եւ ծաղիկները: Իմ ծննդավայրս գերագրականօրէն ամէնէն յիմարականն է բոլոր նահանգային փոքր քաղաքներուն մէջ»: Իսկ այսօր այնքան մտաւորականներ եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ պարտականութիւն կը սեպեն այցելութիւն մը տալ հոն:

Ռէմպոյի գործերուն, ցուցահանդէսը կը տրուի այս պահուս Ազգային Մատենադարանին մէջ, իր ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Հոն կան իր բանաստեղծութեանց ձեռագիրները, հին հրատարակութիւններ եւ նոր շքեղ հրատարակութիւններ:

Ան իր գրական գաղաթնակէտին հասաւ 17 տարեկանին եւ դադրեցաւ գրելէ 18 տարեկանին յանձնելով ինքզինք արկածախնդրական կեանքի մը: Դարձաւ առեւտրական Ափրիկէի մէջ:

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ տակաւին շատ խոր է իր անժխտելի ազդեցութիւնը արդի գրականութեան վրայ: Ան հիմնադիրն էր խորհրդապաշտ բանաստեղծական դպրոցին: Իր կեանքին մէջ խորհուրդներ կան որ տակաւին չեն լուսաբանուած:

Ան գրել սկսաւ տասը տարեկանին, իսկ իր հրատարակած գործերէն մաս մը գրած է 15 տարեկանին: Զզուանք զգալով իր տունէն, բազմաթիւ անգամներ փախաւ Փարիզ, ապրելով թափառաշրջիկի մը կեանքը: Երբեմն անօթութենէ կը մեռնէր: Իր նշանաւոր գործը «Գինով նաւը», (որ խորհրդապաշտ դպրոցին Ս. Գիրքն է) գրեց 17 տարեկանին եւ ղրկեց Փոլ Վերլէնին: Վերլէն շատ տպաւորուեցաւ, եւ մարդ ղրկեց երիտասարդ բանաստեղծին ետեւէն, որ Փարիզ վազեց: Անիկա սկզբնաւորութիւնը եղաւ փոթորկալից բարեկամութեան մը, որ շատ մեղան հոսեցուց:

1873ին Ռէմպօ գրեց «Եղանակ մը Դըժոխքին» մէջ, որ այլաբանական մէկ պատմութիւնն է Վերլէնի հետ իր բարեկամութեան: Վերլէն երկու անգամ ուզեց սպաննել զայն Պրիւքսէլի մէջ, եւ ատոր համար երկու տարի բանտ նստաւ:

Յետոյ, յանկարծ Ռէմպօ լքեց գրականութիւնը եւ այլեւս բանաստեղծութիւն չգրեց: Գնաց Գերմանիա, յետոյ Իտալիա Լիվօռնոյի մէջ նաւահանգստի բանուոր դարձաւ եւ իբրեւ հոլանտացի զինուոր նաւ նստաւ եւ Սունտա կղզիները գնաց, դասալիք եղաւ եւ փախաւ Սումաթրա եւ Ճաւա: Վերադարձաւ Եւրոպա 1880ին Կիպրոս անկէ ալ Եթովպիա գնաց: Հարար հաստատուեցաւ մնացեալ 11 տարիները իբրեւ առեւտրական, սուրճի, փղոսկրի, ոսկիի եւ հարստութիւն դիզեց:

1886ին Վերլէն մտածելով թէ Ռէմպօն մեռած էր, հրատարակեց իր բանաստեղծութիւնները, որոնք խիկոյն մեծ տպաւորութիւն յառաջ բերին: Հատորը կը պարունակէր նշանաւոր հնչեակը ձայնաւորներու, ամէն մէկ ձայնաւորինտալով, գոյնի անուն մը օրինակ Ա = սեւ, Է — ճերմակ եւայլն:

1891ին վերադարձաւ Փարիզ ծունկին ուռ մը դարմանելու համար: Հիւանդութիւնը չափազանց արագ ընթանալով, ստիպուեցան կտրել ոտքը եւ Ռէմպօ Մարսիլիոյ մէջ մեռաւ 1891 Նոյեմբեր 10ին:

« ԳՈՒՍԱՆ ՀԱՒԱՍԻ »

★

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Նոյ. 16ի թիւէն)

Հին աւանդութեանց համաձայն, Ջաւախքի յայտնի գուսաններ Սուրահին եւ Թիֆլիզին վարպետի կոչում տուին ինքնուս բանաստեղծ եւ երգիչ Արմենակ Մարկոսեանին: Հաւասի անունը շնորհեցին անոր, ծանօթացուցին գուսանական երգեր ստեղծելու մասնայատուկ արուեստին:

Անկէ ի վեր ծաղկեցաւ Հաւասի տաղանդը եւ դարձած է անուանի գուսան: Ժողովուրդի ծոցէն ելած, չքաւոր գիւղացիի զաւակ, ժողովրդական իմաստուն երգերըն ու առոյթները ընդունող գուսանը իր ստեղծագործական կեանքի բեղնաւոր տարիներուն յօրինած է աւելի քան 800 երգեր, որոնց մէկ մասին մէջ արտացոլացած են դարերով տառապած աշխատաւոր հայ գիւղացիին մորմոքներն ու ցաւերը, տխուր, հոգեբով լեցուն կեանքը:

Վերջին շրջանի՝ Խ. Հայաստանի իշխանութեան տարիներուն յօրինած երգերը լաւատես, կենսուրախ են եւ անհուն սէր ունին դէպի կեանքը:

Մանկութենէն զրկուած է տեսողութենէն, իր հոգիի աչքերով կը տեսնէ եւ կը զգայ ծաղկած հայրենիքի ներկան:

Գուսան Հաւասի երգերը Հայաստանի ժողովրդական գործիքներու խմբակներուն գուսանական երգի վաստակաւոր խմբակի եւ միւս երաժշ. խմբակներու ծրագիրներուն անբաժան մասը կը կազմեն: Անոր երգերը մեծ ընդունելութիւն գտած են աշխատաւոր լայն խաւերուն մէջ: Անոնք հիւթեղ, վառ արտայայտչականութեամբ երգեր են, որոնց մէջ ներդաշնակօրէն միաձուլուած են աշխատանքի յոյզն ու սիրոյ գեղեցիկ զգացումները: Կենսերգակութեամբ եւ ջերմութեամբ յագեցած են անոր «կոլխոզի չոբան»ը:

Հաւասիի համար սէրը սուրբ եւ անաղարտ զգացում մըն է, մարդը ոգեւորող, բարձրացնող զգացում է: Անոր երգերը քնարական են, գրուած բանաստեղծական պատկերաւոր լեզուով քնքուշ են: Ահա սիրած երիտասարդը կը կանչէ իր սրտին ընտրեալը, որու «ճանապարհին նա ծաղիկ է ցանել», քաղցրաբոյր, անթառամ ծաղիկ, թող աղջիկը «ման գալով անցնի», «փնջիկ կապելով անցնի»:

Գուսան Հաւասի բազմաթիւ ստեղծագործութիւնները աչքի կը զարնեն նիւթի հարստութեամբ: Հոն աշխատանքի, սիրոյ, Հայրենիքի եւ առաջնորդներու նուիրուած երգերու հետ միասին կան նաեւ կենցաղային նիւթերով գրուած երգեր, մանուկներու երջանիկ կեանքն արտացոլող գուսանական ջերմ տաղեր:

Իր բազմաթիւ ստեղծագործութիւնները թարգմանուած են ռուսերէն եւ Խ. Միութեան ուրիշ ժողովուրդներու լեզուներով, հրապարակուած են պարբերական մամուլին մէջ:

Շատոնց սպասուած է Գուսանի «Բուրմունք» ժողովածուն, Հաւասի երգախառն հէքեաթներէն՝ «Հիւսիսային արեւը» արժանացած է բարձր գնահատանքի եւ յանձնուած է «Սայաթ Նովա» գուսանական խմբակին գործադրելու:

Վաթսունամեայ գուսանը ներկայիս ալ կը շարունակէ աշխատիլ եւ ստեղծագործել: Անդադար կը շրջի հանրապետութեան գիւղերն ու աւանները եւ խոր ժողովրդականութեամբ յագեցած գուսանական երգերու վարպետ իրագործումով հաճոյք կը պատճառէ ունկնդիրներուն:

Վ. ՉԱՔՄԻՇԵԱՆ

Պ. ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ կը պատրաստէ իր ինքնակենսագրութիւնը, որ պիտի հրատարակուի ամերիկեան հրատարակչական ընկերութեան մը կողմէ: Այս գործը ամփոփուած ձեւով պիտի հրատարակուի նաեւ «Րիտըրս Տայճեսթ» ամսաթերթին մէջ:

կանները ...

Այդպէսով, հայ գրագէտին կեանքին այս վերջին եւ առաջին օրը դարձնելով ինչքա՜ն տաղտկալի ...

×

... Ըլլա՜լ բանաստեղծ:

Ապրած ըլլալ հին հեթանոսական դարերու մէջ, ուր ժողովուրդները կը խունկէին սիւնազարդ ագօրաները, եւ ուր բանաստեղծները, դափնեէ պսակը իրենց ճակտին, կը յառաջանային ժողովուրդին մէջ, եւ անդայտ երկինքներու տակ, կը բարձրացնէին իրենց աչքերը երկինքի աստղերուն, եւ կ'արտասանէին իրենց տաղերը ...

Եւ երբ մահը գար, բարձրացնելով բանաստեղծին մեռած մարմինը հուժկու բազուկներու վրայ, կը տանէին, ծանր քայլերով, եւ անշուկ, կը դնէին լերան լանջին բացուած, անհուն գերեզմանին մէջ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նա օրը օրին տեղեակ էր քաղաքում պատահած անցքերին: Իբրահիմը (Թուրք պաշտօնեայի մը որդին, որ մերիններուն հետ կապ ունէր), լուր էր տալիս Յովսէփին, եւ Յովսէփի սուրհանդակներն էլ անմիջապէս լուրը հասցնում էին մեր հերոսին:

Սերոբ, իր առած տեղեկութիւններուն վրայ հիմնուելով, միակ եզրակացութեան կը յանգի, այն է՝ շուտով կազմակերպել բոլոր գիւղերը, պահեստներ պատրաստել եւ թաքստոցներ շինել՝ ի հարկին օգտագործելու համար, ապա թէ ոչ, այնուհետեւ շատ դժուար պիտի ըլլար անկազմակերպ վիճակ մը ապրիլը:

Այդ բոլորը, գլուխ բերելու միակ միջոցը աշխատութիւնն էր: Բայց ո՞ւր էին աշխատաւորները: Դաշտը կար՝ մշակը չկար:

Արտասահմանը խոստացեր էր կազմակերպիչներ ղրկել: Մարդ չէր եկած մինչեւ այդ առեն: Իսկ այդ շրջանում գտնուած գրոց-բրոցներն էլ ծոյլ գոմէշի նման տիղմի մէջ պառկած էին: Մտրակով հազիւ հազ կարելի էր նրանց մէկ կողմից միւսը դարձնել: Վարպետներ պէտք էին որ կռէին ու կոփէին, զէնք ու զրահ տային ժողովուրդին ձեռքը: Զէնք ունեցող ժողովուրդը, մատնիչ կամ դաւաճան չի դառնար, այլ թշնամու դէմ քաջի նման կը ծառանայ եւ կարիճի վայել կը պաշտպանէ իր իրաւունքները:

Սերոբ թէեւ մի անգամ Տելեմաքին ըսած էր զէնքը վար դնել եւ մտնել գիւղերը կազմակերպելու համար, սակայն, այդ ժամանակ, ինք եւ քահանան յարմար չէին գտած: Բայց այժմ պարագան տարբեր էր: Գործը քանի գնում, ծանրանում ու արմատանում էր: Հայի եւ Թուրքի միջեւ առելութեան վիհը հետզհետէ աւելի լայնանում էր:

Սերոբ, Տելեմաքին ուղղելով իր խօսքը, կ'ըսէր.

— « Թշնամին ոչ մի ճիգ պիտի խնայէ մեզ ձերբակալելու կամ սպաննելու: Մենք մեր գործը շարունակելու համար՝ միջոցներու մասին խորհելու ենք: Այո, իմ սիրելի Տելեմաք, թէեւ ես էլ չեմ ուզում քեզ նման ճարպիկ, խելացի, յանդուգն զինուորից բաժնուիլ, բայց ինչպէս մի օր ասացի, որքան որ ես կը վարեմ այս խումբը, եւ որքան իմ ներկայութիւնը կարեւոր է խումբին մէջ, նոյնքան էլ դուն կարեւոր ես այդ մեր կազմակերպական գործին մէջ: Ահա, դրա համար, կամովին բաժանում եմ քեզ ինձանից: Գիտեմ, քեզ համար բաւական դժուար է բաժանուել այս խմբից: Գիտեմ, որ քեզ սպասում են անհաւատալի տանջանքներ եւ գուցէ մահ: Քո հօր, իմ պաշտելի Տէր Յովհաննէսի մահից յետոյ, քաղաքը ես լուր ղրկեցի Յովսէփին, որ ազդեցիկ Հաջերի հետ խօսի քո մասին եւ, երբ առաջահով լինին որ կրնան փոքրիկ կաշառքով մը քեզ ազատել, ինձ լուր տան: Դրանից յետոյ, ինչպէս գիտես, այս վերջին դէպքերը պատահեցին, եւ աշխարհը տակնուվրայ եղաւ: Եւ չիմացայ ոեւէ բան այդ մասին: Չգիտեմ ի՞նչ կարգադրութիւն եղած է: Յամենայն դէպս այս օրերս կը յուսամ մի բան լսել այդ մասին: Ուստի բանծներս նկատի ունեցիր: Վստահ եղիր, որ եթէ մի լուրջ վտանգ նկատեմ քո անձի մասին, անմիջապէս քեզ կը կանչեմ մօտս, եւ քու զէնքդ ամէն րոպէ պատրաստ է »:

Օրերը այսպէս՝ իրարու ետեւէ անցնում են, եւ ոչ մի բարի լուր չի գալիս:

Ջէրքէզ Ալի պէյը անցել էր Խուլթիկի կողմերը՝ հոն որոնելու համար խումբը, որպէս թէ Քիւրտերը տեսել էին խումբին այդ կողմերը անցնիլը: Մի ուրիշ լուր կար, որ բաւական մխիթարական էր, այն է՝ որ Սէր Գոմիսէրը, երկու ոստիկաններով, Բարշէնի կռուողներուն օգնութեան է հասել եւ ճանապարհին սպաննուել հայդուկների գնդակից, բայց նրանց մարմինները դեռ չեն գտնուել եւ կամ, աւելի ճիշդը, չեն ճանաչուել:

Սերոբը ստիպողական նամակ է գրում քաղաք եւ պահանջում է, որ ինչ գնով էր լինի, Տելեմաքի գիւղ իջնելու գործը անպայման կարգադրեն:

Քաղաքի իշխանները մի քանի ազդեցիկ Թուրքեր մէջ են ձգում եւ վալիին հաւատացնում են, որ Դատուանի քահանայի տղան ոչ թէ ֆետայիների հետ է եղել, այլ Ռուսաստանէն նոր է վերադարձել, բայց վախենում է այժմ քաղաք գալ եւ իրեն ներկայանալ, մանաւանդ երբ լսել է հօրը մահը:

Վալին ասում է, որ եթէ այդ ճիշդ է, քահանայի տղան թող ներկայանայ իրեն: Խոստանում է, որ ազատ պիտի լինի:

Տելեմաքը մի շաբաթ է ի վեր զէնք չէր կրում եւ փամփշտակալ չէր կապում իր ուսերին: Սերոբի այդ որոշումը կարեւոր էր: Մի գուցէ Տելեմաքը մերկացնէին եւ նրա մարմնին վրայ գտնէին փամփշտակալի ձգած հետքերը:

Տելեմաքը մնաս բարով է ասում իր ընկերներին, համբուրում է իր քաջարի խմբապետի՝ Սերոբ – Աղբիւրի խնկելի ձեռքը, նաեւ իր հրացանը եւ, արցունքը աչքերին, հեռանում է իր սիրած լեռներից:

Նա արտասահմանէն իր հետ բերած հագուստները հանում է պահեստից եւ մտնում է գիւղ: Մի երկու օր մնում է գիւղում: Եւ մի օր մեկնում է քաղաք:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

բողջովին պաշարած էին: Քանի մը հոգի բռնուած են երբ վիրաւորներ կը փախցնէին :

Այսօր պաշարուած վիճակի մէջ պիտի մնայ: Ոչ ոք պիտի արտօնուի ներս մտնել եւ հինգ հարիւր զինուոր Գոց Շուկան պիտի պաշարեն:

Այրած մասերն են. Գալփաքճըլար, Զատըրճըլար, Մոլիլեաճըլար, Տէմիրճիլէր, Եորկանճըլար, Հալըճըլար, Քիւրքճիւլէր, եւ Պիթփազարը: Այրած են ոսկերիչներու համբաւաւոր շուկան, ու անթիքաճիներու բաժինը :

— Վերջին պահուն կը տեղեկացնեն թէ պատմական շուկան զոհ գացած է դիչերապահներու անհոգութեան: Հինգ հոգինոց դատական մարմին մը կը հարցաքննէ տասներկու գիշերապահներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԵՏՔ

Երէկ հրատարակած էինք Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումները, որոնք ամէն բանէ առաջ կը ձգտին խափանել Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացումը: Ուոշինկթընի մէջ դիտել կուտան թէ արեւելեան Եւրոպայի զինեալ ուժերը մէկ հրամանատարութեան տակ միացնելու որոշումը ոչ մէկ փոփոխութիւն յառաջ կը բերէ կացութեան մէջ: Հետեւաբար եղածը պարզապէս քարոզչական պայքար է :

Անգլիոյ մէջ ալ նոյն տեսակէտն ունին, եւ կը յայտարարեն թէ տրուած որոշումները չեն կրնար տկարացնել արեւմտեան պետութեանց վճռականութիւնը:

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Կրոթվոլ, Մոսկուայէն վերադարձին յայտարարեց թէ «ամէն միջոց պիտի փորձեն, Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացումը խափանելու համար»: Իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Ատընաուըր, յայտարարեց թէ երբ ազատ աշխարհը ամրապէս դարձնէ իր պաշտպանութիւնը Խ. Միութիւնը պիտի հասկնայ թէ կորսնցուցած է «պաղ պատերազմը» և պատրաստ պիտի ըլլայ բանակցելու Արեւմուտքի հետ :

× Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը լրագրական ասուլիս մը սարքելով, բացատրեց թէ դարմանալի չեն Մոսկուայի մէջ տրուած որոշումները: Միեւնոյն ատեն թելադրեց որ արեւելեան պետութիւնները հասկնան կացութեան ծանրութիւնը եւ անկամրջելի խոչընդոտներ չստեղծեն դիւանագիտական բանակցութեանց համար :

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԻՆ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ վիճակը թեթեւապէս բարւոքած էր առջի օր, բայց միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Զոյս մասնագէտներ կը հսկեն իր անկողին վերեւ : Ի հարկին վիրաբուժական գործողութիւն մը պիտի կատարեն:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ըմբոստներուն զինաթափութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր անձնատուր եղած էին 408 ըմբոստներ, յանձնելով 352 զէնքեր :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, անել կացութեան մը մատնուած է նորէն: Մառէշալ Մոնթկոմըրի կը հաստատէ թէ 1945ին խսկապէս հեռագիր մը ստացած էր որ կը հրամայէր հաւաքել գերման զինուորներու զէնքերը: Աշխատաւորական երեսփոխան մը, նախկին նախարար, պահանջեց որ Չըրչիլ հրաժարի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը 50.000 ոսկի տրամադրած է, եգիպտական շէնք մը կառուցանելու համար Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ:

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Ամպաստէօրի շքեղ սրահին մէջ
Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ, Փարիզ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ : Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները : Ճոխ պիւֆէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիրաբուժական յաջող գործողութենէ մը ետք հիւանդանոցէն տուն վերադարձած ըլլալով, ներկայիս կուգամ շնորհակալութիւնս յայտնել բոլոր անոնց, որոնք նիւթապէս թէ բարոյապէս օգտակար հանդիսացան ինծի ցաւիս դարմանումին համար :

Շնորհակալութիւնս մասնաւորապէս յանձնախումբին նախագահ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեանին, որ կլացողը եղաւ Մեծարանքի երեկոյթի մը գաղափարին, ինչպէս նաեւ յանձնախումբի բոլոր անդամներուն:

Շնորհակալութիւնս նոյնպէս «Յառաջ»ի, որ ամէն աջակցութիւն ընծայեց յանօրէն տեղ տալով իր էջերուն մէջ յօդուածներու եւ ծանուցումներու: Եւ վերջապէս բոլոր անոնց որ սատարեցին երեկոյթին յաջողութեան :

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրեմ այն բոլոր կազմակերպութիւններէն որոնք իրենց հանդէսներուն իմ մասնակցութիւնըս ապահոված էին նախօրօք, բայց չկրցայ մասնակցիլ, քանի որ ապաքինման շրջան մը պէտք է բոլորեմ երկար ատեն:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՄԱԶՈՒԹՈՎ ՏԱՔՑՆԵԼՈՒՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առողջարար եղանակով մը բնակարան տաքցնելու ձեւ մըն է, բուխերիկը օգտագործելով եւ առանց զետեղման ծախքի : Վայրկենական կը տաքցնէ, խէլ ձեւ մը աշխատողներու համար, խնայողական (2 կամ 3 սենեակի համար ժամական 6–10 ֆրանք) մաքուր: Ամէն ածխավաճառ կրնայ հայթայթել մազութը 20 լիտրնոց ժէրիքաններով, որոնք կրնան պահ դրուիլ ամէն բնակարանի մէջ :

Եթէ մազութով կը տաքցնէք ձեր բնակարանը, կը յանձնարարենք գործածել ամէնէն կատարեալ վառարանը,

MAZOUTERMIC,

որ օժտուած է բոլոր առաւելութիւններով,— Ունի հրահրիչ՝ դիւրացնելու համար օդ քաշելը, ընդունարան եւ զտարան, զորս կարելի է քակել հանել՝ մաքրելու համար: Ապահովութեան կոնք, որ կը համապատասխանէ Ապահովագրական Ընկերութեանց կանոնադրութեան : Մազութի այս միակ վառարանն է որ կը ծախուի երաշխիքով: Գինը՝ 2 կամ 3 սենեակի յատուկ վառարանը կ'արժէ 34.500 ֆրանք:

Ցուցադրութիւն ու վաճառում՝
Et. ROMIS, 32, Rue Etienne Dolet,
Paris (20)

Ուզողին կը ղրկուի ամէն մանրամասնութիւն տպագրեալ : (Ջեկոյց)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ վախճանեալ բազմամեայ հովիւ Տէր Գէորգ քահանայ Դաւիթեանի մահուան քառասունքին առիթով՝ հոգեհանգստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ : (ԿՆԻՔ)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Սէն Միշէլ :

Կը դասախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Հայկական Դատի պատմութիւն (Բ. շրջան):

Յատկապէս կը հրաւիրուին Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի եւ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ընկերները եւ երիտասարդութիւնը անխտիր :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս կիրակի առտու ժամը 10ին Ռեժանի մէջ: Միութեան խնճոյքը այս կիրակի 5 Դեկտ. կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ: Ժամադրավայր Կար տիւ Նօր, ժամը 14.30ին :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները այս երկուշաբթի, ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, 14 ռիւ Ռուժէ տը Լիլ, Անիէռ, ընկերուհի Ա. Աւետիսեանի բնակարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18.30ին, Ազգ. Տուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Սիմա Ուզունեանի մահուան առթիւ Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները փոխան ծաղկեպսակի .— Տիկին Բերուզ Ճնկըրտեան հինգ հազար ֆրանք, Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեան հինգ հազար, Պ. Հայկ Քիթապճեան հազար, Պ. Կարպիս Քէլէկեան հազար: Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ճ. Պաշտառեանէ երկու հազար ֆրանք :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 7 DECEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7540 30e ANNEE | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2951

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆԿԱԽՆԵՐԸ»

Տեղական թերթերը նորութիւն մը կը ծանուցանեն,— խորհրդարանին անկախ անդամները ընդհ. ժողով կը գումարեն Փարիզի մէջ, Բչ. օրէն սկսեալ (երէկ):

Առաջին անգամ է որ այսպիսի համագումար մը տեղի կ'ունենայ, ընդհանուր ուղեգիծ մը պատրաստելու համար, մասնաւորապէս ներքին քաղաքականութեան մասին:

Բնականաբար տնօրէն խորհուրդ մըն ալ պիտի կազմուի, հսկելու եւ կարգապահութիւնը ապահովելու համար:

Ի՞նչպէս կարելի է հանրօգուտ աշխատանքներ կատարել, առանց որոշ ծրագրի եւ ներքին կարգապահութեան:

Միւս երեսփոխանները որոնք զանազան հոսանքներու կը պատկանին, գործօն դեր կը կատարեն շնորհիւ իրենց կուռ կազմակերպութեան:

Մինչդեռ անկախները անմիջապէս ցիրուցան կ'ըլլան, կը դառնան ցանցառելի քանակութիւն, եթէ նախապէս համաձայնած չըլլան որ եւ է տեսակէտի մասին:

Մեր մէջ ալ պատկառելի մեծամասնութիւն մը կը կազմեն անկախները, որոնք ուրիշ անուն մը եւս ունին,— չէզոք:

Պայման չէ որ կեդրոնական խորհրդարան մը ունենանք, այդ ուժերը օգտագործելու համար:

Անկախ ձեւանալ՝ չի նշանակեր որեւէ պատասխանատուութենէ ազատ ըլլալ:

Անկախութիւնն ալ դաւանանք մըն է. հանրութեան ծառայելու տարբեր ձեւ մը:

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ գործօն ուժեր կը կազմակերպուին եւ կը համախմբուին այս կամ այն դրօշին տակ, հետեւելով որոշ ուղղութեան մը:

Անկախները ուսկէ կուսակցութենէ դուրս մնալով, կը փորձեն դեր մը կատարել համաձայն իրենց համոզումներուն:

Կը քուէարկեն թեր ու դէմ: Կամ ձեռնպահ կը մնան:

Ամէն պարագայի մէջ, կը զգացնեն իրենց ներկայութիւնը:

Եւ որովհետեւ «անկախ» են, յաճախ մասերու կը բաժնուին:

Եթէ իրական ուժ մը կը կազմեն, կրնան հաւասարակշռութիւնը պահել, տագնապալի պարագաներու մէջ:

Ի՞նչ կը ներկայացնեն անկախները, հայկական ճակատին վրայ:

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, անկախութիւնը կը շփոթեն անտարբերութեան եւ անշարժութեան հետ:

Ունին մէկ նշանաբան — «Ինչո՞ւս պէտք»: Կը քաշուին անկիւն մը եւ ազգային հոգերու մասին կը խօսին այնպէս ինչպէս օտարական մը:

Մնացեալները թէեւ բոլորովին անտարբեր չեն, կը խլրտին եւ կ'ուզեն գործել, բայց լաւ չեն ըմբռներ իրենց դերը:

Կը կարծեն թէ կարելի է օգտակար գործ կատարել օր մը աջ, օր մը ձախ դառնալով: Ժպիտ մը մէկուն, բարեւ մը միւսին բաշխելով:

Մինչդեռ, իբրեւ իրապէս անկախ, իրենց դերը պիտի ըլլար դրական կամ բացասական դիրք բռնել բացորոշապէս, վիճելի հարցի մը մէջ:

Վարանումը, երկդիմի խօսքերը կասկածելի կը դարձնեն իրենց անկախութիւնը:

Իրենցմէ չի պահանջուիր համակիր կամ հակառակ ըլլալ այս կամ այն կուսակցութեան:

Բայց, տարրական պայման է որ քաջութիւնն ունենան «այո» կամ «ոչ» ըսելու, երբ հիմնական խնդիր մը կը յուզուի:

Ուրեմն, պիտի ունենան հաւաքական տեսակէտներ. հոգ չէ մասնաւոր ծրագիր մը մշակած չըլլան:

Այլապէս, իրենց անկախութիւնը կը դառնայ տեսակ մը պատրուակ, պատասխանատուութենէ խուսափելու:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՕԹԸ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑՈՒՄ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Եգիպտոսի արտակարգ ատեանը շաբաթ օր կախաղանի դատապարտեց Իսլամ Եղբայրութեան Գերագոյն առաջնորդը, Հասան էլ Հոտէյպին եւ ուրիշ վեց ամբաստանեալներ: Յեղափոխական խորհուրդը ցկեանս բանտարկութեան վերածեց գերագոյն առաջնորդին պատիժը, նկատի առնելով անոր տարիքը եւ ուրիշ պարագաներ: Բայց վաւերացուց միւս դատապարտեալներուն մահավճիռը: Ասոնք են Մահմուտ Լաթիֆ, որ հոկտեմբեր 26ին ութ գնդակ պարպած էր վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ, Աղեքսանդրիոյ մէջ, ընկերակցութեան գաղտնի մարմնին պետը եւ ուրիշ գործօն անդամներ: Եօթը ամբաստանեալներ ալ դատապարտուեցան ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի, երկու հոգի՝ 15 տարուան, իսկ երեք հոգի անպարտ արձակուեցան: Դատարան հանուած էին 19 ամբաստանեալներ: Վճիռները կարդաց դատական ատեանին նախագահը, ազգ. առաջնորդութեան նախարար Կամալ Սալեմ: Առաջին ամբաստանեալը, Մահմուտ Լաթիֆ, ատեան առաջնորդուեցաւ երկու ոստիկաններու կողմէ: Տասը վայրկեան ետք երեւցան դատաւորները: Նախագահը անմիջապէս պահանջեց լուծել Իսլամ Եղբայրութիւնը: Այս առաջարկը վաւերացուց յեղափոխական խորհուրդը, երբ կը հաստատէր տրուած վճիռները: Ամէնքն ալ կը կարծէին թէ դատարանը պիտի չհամարձակի կախաղանի դատապարտել գերագոյն առաջնորդը, բայց Հասան էլ Հոտէյպի, որ ծերացած եւ կորաքամակ երեւոյթ մը ունէր, լսեց մահավճիռը: Յետոյ նոյն վճիռը արձակուեցաւ ընկերակցութեան ահաբեկիչ մարմնի վարիչին, Թալաթ Եուսուֆի դէմ, որ արմտիքի վաճառական մըն է: Ապա դատապարտուեցաւ Գահիրէի ահաբեկիչներուն պետը, Իպրահիմ Թայիպ: Այս ամբաստանեալը ուշադրութիւն դրաւած էր դատավարութեան ատեն, իր արտակարգ պաղարիւնով, բայց այս անգամ ընկճուեցաւ, երբ կ'արձակուէր մահավճիռը: Եւ վերջապէս արտասանուեցան վեցերորդ եւ եօթներորդ մահավճիռները:

Երբ ամբաստանեալները բանտ կ'առաջնորդուէին շղթայակապ, ցրոյց տարածուեցաւ թէ նոր դաւ մը երեւան հանուած է եւ թէ կառավարութիւնը հինգհարիւր ոսկի պարգեւ խոստացած է, գլխաւոր դաւադիրը երեւան հանելու համար: Միեւնոյն ատեն խիստ մաքրագործում կը կատարուի բանակին, նաւատորմին եւ օդատորմիղին մէջ, կասկածելի սպաները զտելու համար:

× Տրուած վճիռները մեծ յուզում պատճառեցին արաբական երկիրներու մէջ: Բողոքի ցոյցեր սարքուեցան Խարթումի, Պաղտատի եւ Դամասկոսի մէջ՝ Հինգ հազար Սուրիացի երիտասարդներ թափօր մը կազմեցին, «Կեցցէ Հոտէյպի» աղաղակելով: Պաղտատի մէջ ալ կարգ մը երեւելիներ բողոքի հեռագիրներ ուղղեցին արաբական գլխաւոր երկիրներու վեհապետներուն, որպէսզի միջամտեն: Իսլամ Եղբայրութեան Սուրիոյ գերագոյն առաջնորդը հեռագիրներ ուղղեց բոլոր վարչապետներուն, խորհրդարաններուն եւ Արաբական Դաշնակցութեան, որպէսզի թոյլ չտան որ մահապատիժները գործադրուին: Փաքիստանի մէջ ալ յուզուած են:

× Վերջին լուրերու համաձայն երկու նոր դաւեր մէջտեղ հանուած են:

Կը փնտռուի սպայ մը, այն ամբաստանութեամբ թէ նոր մահափորձ մը սարքած էր վարչապետին դէմ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐԲ ՈՒԶԱԾԴ ՉԵՍ ԳՏՆԵՐ...

Տարիներէ ի վեր դառն գանգատներ կը լսուին,— բառարան չունինք: Ոչ հայերէնէ հայերէն, ոչ ալ օտար լեզուներով:

Եղածները շատոնց սպառած են, եւ եթէ սակաւաթիւ օրինակներ գտնուին, կրակի գինով կը ծախուին:

Միւս կողմէ, հին բառարանները շատ բան կորսնցուցած են իրենց արժէքէն, կքած ըլլալով տարիներու բեռան տակ, ինչպէս ուժասպառ ծերունիներ:

Վենետիկի Առձեռն Բառարանը (հայերէնէ հայերէն) տպուած է 1865ին:

Լուսինեան բառարանը (ֆրանսերէնէ հայերէն) Բ. տպագրութեամբ լոյս տեսաւ Պոլսոյ մէջ, 1910ին:

Դեռ կան ուրիշ բառարաններ, հայերէնի, ֆրանսերէնի, անգլերէնի համար, բոլորն ալ հինցած:

Բաղդատաբար նոր են գերմաներէնի յատուկ բառարանները:

Ամէն անգամ որ այս խնդիրը կ'արծարծուի, դիտել կուտան թէ վաճառքն անգամ չեն կրնար տոկալ տպագրական ծախքերուն ծանրութեան:

Մնաց որ, բառարաններու պատրաստութիւնն ալ մեծ աշխատանքի կը կարօտի, անհատաբար կատարուի թէ հաւաքաբար:

— Երբ ուզածդ չես կրնար, կրցածդ կ'ընես, կ'ըսեն ձեռներէց անհատներ, եւ բառարան կը ճարեն ձեզի, հիները նորէն տպելով:

Այսպէս, Պոլսոյ մէջ նորէն տպած են Եղիա Տէմիրճիպաշեանի ֆրանսերէնէ հայերէն բառարանը, որուն առաջին տպագրութիւնը լոյս տեսած էր 1896ին:

Կ'ըսեն թէ նոխացուցեր են: (Քովս ունիմ հին օրինակ մը, որուն լուսանցքին վրայ յաւելումներ կատարած է ողբացեալ Սարգիս Մինասեան, մատիտով եւ մելանով):

Կրնա՞ք մեկենաս մը գտնել:

Նոյն օրինակին հետեւելով, Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, *Ազդակ*, այս տարի հրապարակ հանեց հանգուցեալ Սիմոն Գափամաճեանի հայերէն բառարանը: Անշուշտ առանց փոփոխութեան: (Լուսանկարուած):

Եւ այժմ ձեռնարկած է պրոֆ. Յ. Յ. Զաքմաքճեանի անգլերէնէ հայերէն ընդարձակ բառարանին երկրորդ տպագրութեան: (Առաջինը հրատարակուած է 1922ին):

Ամբողջ գործը կը բաղկանայ 1424 էջերէ, յաւելուածներով եւ զանազան գիտելիքներով:

Որքան գիտեմ, այս գործն ալ պիտի ըլլայ նախորդին պատճէնը, թէեւ հեղինակը ողջ է:

Ուրեմն, անհատ մը պարտք սեպեր է իր համեստ միջոցներով զոհացում տալ օրուան պահանջներուն, մինչեւ որ մեկենասներ, հրատարակչական ընկերութիւններ կամ վաճառքը ճեղքութիւն կրեն, աւելի կատարեալը հրապարակ հանելու:

— Ես այսքան կրցայ ընել, կ'ըսէ *Ազդակ*ի հրատարակիչը: Եւ կը սպասէ որ իր բեռը թեթեւցնեն, որպէսզի կարենայ ուրիշ բառարաններ ալ հրատարակել, տպագիր կամ անտիպ:

Գնահատելի փորձ մը: ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՑ ՇՈՒԿԱՅԻՆ ՀՐԴԵՀԸ

★

3000 ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԷՆ 2000Ը ԱՅՐԱԾ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐ ԵՒ 100.000 ԲԱՆՈՒՈՐ ԱՆԳՈՐԾ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Նոյ. 28 եւ 29).—

Հրշէջ զունդին եւ Գոց Շուկայի պահականոցին տուած տեղեկութեան համաձայն, Շուկային 2500–3000 խանութներուն 1500էն երկու հազարը ամբողջովին այրած, 65 փողոցներուն 34ը այրած են:

Հրդեհը առաջին անգամ տեսած է գիշերապահ Իօզտէմիր, որ 32 ուրիշ գիշերապահներուն խանութին տիրոջ՝ Տավուտին եւ շուկայի քանի մը արհեստաւորներու հետ հարցաքննուած է երկարօրէն:

Իօզտէմիր յայտնած է թէ Տավուտին խանութէն աղմուկ եւ պայթումներ լսած է. բոցերը կից խանութները անցած են ուր եւս ելեկտրական շփումներ յառաջ եկած են: Ինք անմիջապէս գիշերապահներուն պետին լուր կուտայ, ան ալ հրշէջ զունդին. դժբախտաբար մինչեւ որ կը հասնին կառքերը բաւական ուշ էր կրակը արտակարգ արագութեամբ ծաւալած էր արդէն եւ Սիփահի փողոցը մոխիրի վերածուած էր:

Ներքին օդի հոսանքը այնքան բուռն էր եւ ամէն կողմ այնպէս մը գոց որ հրշէջներուն բոլոր ջանքերը ապարդիւն անցած են: Ասոր վրայ ութ զունդերը կը բռնեն եւ ամբողջ ջանքը կեդրոնացնելով Քիւրքճիւլէրի կողմը, կը յաջողին առաջքը առնել հրդեհին ծաւալման դէպի Ոսկերչանոցն ու Մահմուտ Փաշա:

Տասը հրշէջ զինուոր նուաղումի կամ թեթեւ վէրքերու պատճառաւ հիւանդանոց փոխադրուած են:

Քանի մը օր եւս շուկան գոց պիտի մնայ, միշտ փլուզումներու վախը կայ, ջերմութեան եւ ջուրերուն պատճառաւ:

× Հանրապետութեան Նախագահը եւ երեք նախարարներ Անգարայէն Պոլիս հասնելով, այցելեցին հրդեհին վայրը:

Նախագահը յայտարարեց թէ շուկան պիտի վերաշինուի: Մինչ այդ աղէտեալները պիտի տեղաւորուին խաներու եւ տաղաւարներու մէջ: Դրամատունները վարկեր պիտի յատկացնեն, առանց տոկոսի եւ երկար պայմանաժամով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վարչապետը իր շաբաթական ասուլիսին մէջ բացատրեց թէ Ամերիկայէն վերադառնալէն ի վեր ամէն միջոց կը փորձէ, մեղմացնելու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց լարումը, իբրեւ նախապատրաստութիւն յառաջիկայ Մայիսին գումարելի խորհրդաժողովին: Այս առթիւ ըսաւ թէ մօտերս Իտալիա պիտի երթայ, քննելու համար շարք մը միջազգային խնդիրներ: «Միեւնոյն ատեն, կարգի դրած պիտի ըլլամ արտաքին քաղաքականութեան էական տարրերը, մեր դիրքը զօրացնելու, անկախութիւնը վերահաստատելու եւ միջազգային յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար: Այնուհետեւ պիտի կրնամ ամբողջովին նուիրուիլ տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներու կարգադրութեան»: Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ պիտի ձգէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը:

× Շաբաթ օր երկու հոգի եւս ձերբակալուեցան, ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքներու «փախցունք»ին առթիւ: Մէկը ուսուցիչ մըն է, Լուի Պերնէ, երկրորդը՝ իր տղան, Կի, որ կ'ամբաստանուի թէ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած է իր հօրը, երբ կը ծառայէր բանակին մէջ: Լուի Պերնէի մէկ նամակը գտնուած է «Ֆրանս. Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթին խմբագրատան մէջ: Նամակը չէ հրատարակուած, բայց ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ պարունակած գաղտնիքը հաղորդեր են համայնավար գործակալներու:

× Թունուզի ըմբոստներուն զինաթափութիւնը կը շարունակուի: Մինչեւ կիրակի անձնատուր եղած էին 1232 ապստամբներ, որոնք զանազան ասպատակութիւններ կատարած էին: Ֆրանսական իշ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աչքի առջեւ ունիմ նաեւ գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած հանդէսի մը, Կանթեղ, բացառիկ թիւը, Գ. գիրք, 1954 Յունիս, որ լոյս կը տեսնէ Հալէպի մէջ։ Երիտասարդներու օրկան մըն է, եւ պէսպիսուն բովանդակութեամբ։ Ինչպէս ամէն ատեն, այս անգամ ալ գրականութեան մէջ իրենց մուտքը փորձող այս երիտասարդները կարծես կը հպարտանան, յանդուգն կարծիքներ յայտնելով եւ ստորագնահատելով ծանօթ բանաստեղծներ եւ անոնց գործը։ Դժբախտաբար «Կանթեղ»ի յայտնած միտքերը, հասուն դատողութեան, մանրակրկիտ պրպտումի եւ խղճամիտ ուսումնասիրութեան արդիւնք չեն։ Կ'ուզեմ հաւատալ թէ այդ նորերը պարկեշտութիւնը պիտի ունենան վերագնահատման ենթարկելու իրենց յանդուգն մտածումները, անարգուած ու թերագնահատուած հեղինակներու գործերը անաչառ ու գիտակից քննութեան մը ենթարկելով զանոնք։

Գիւմրի մը թուղթերէն խորագիրը կը կրէ ակնարկուած գրութիւնը եւ ստորագրուած Ա. Երազենցի կողմէ, որ կը թուի ըլլալ նաեւ խմբագիրը։

Վստահ եմ որ մեր գրականութեան մէջ արդէն ծանօթ անուններ, Եղ. Պօյաճեան, Նշան Պէշիկթաշլեան, Արամ Գառօնէ, Վարդան Գէորգեան, Արսէն Երկաթ, Մ. Իշխան, Գ. Մխիթարեան եւ ուրիշներ, որոնցմէ գրութիւններ կ'երեւան նոյն հանդէսին մէջ, զարմանքով ու զայրոյթով կարդացին Ա. Երազենցի Գիւմրի մը Թուղթերէն խորագրով՝ գրութիւնը, եւ չեն բաժներ յայտնուած արտառոց միտքերը։

Ի՞նչ կ'ըսէր Ա. Երազենց չակերտներու մէջ.— «Բայց ո՞վ է բանաստեղծը։ Բանաստեղծութիւն գրողներ շա՛տ ունինք։ Բայց բանաստեղծ կայ Զարե՛նցը միայն։ Ո՛չ Վարուժան, ո՛չ Թէքէեան, ո՛չ Սիամանթօ, ոչ ալ մեր [illegible] Ծառուկները կրցած են բանաստեղծ ծնիլ։ Անոնք ուզած են բանաստեղծ ըլլալ ու ճի՛գ թափած են բան մը տալու։ Զարենց ծնած է բանաստեղծ, ու եղած է ինք՝ բանաստեղծութիւն մը՝ կեանքին մէջ։ Մինչ՝ Վարուժան սքանչելի թարգմանիչ մը եղած է միայն, Թէքէեան՝ Պոլսեցիներու աղբահաւաքը, ու Սիամանթօ՝ Նարեկացիի շունչով ու թմբուկով իր հայրենասիրական միօրինակ աղաղակները որպէս բանաստեղծութիւն պարտադրած է մեր տղէտ ժողովուրդին։ Իսկ Ծառուկնե՞րը... հը՛, կապկած են ու ամէն օր կը կապկեն իրենց նախորդները»։

Յայտնուած այդ միտքերը, ընթերցողներուն վրայ ձգած իրենց բացասական տպաւորութենէն բան մը չեն կորսնցներ, երբ հետեւեալ նախադասութիւնը կը յաջորդէ նախորդին.— Ուրիշ խօսակից մըն է, որ «կ'աստուածացնէ Թէքէեանը, Սիամանթօն, Վարուժանը, կը համրէ մեր բոլոր տաղանդաւոր գրողները, Դուրեանէն մինչեւ Թօփալեան, անոնց քով՝ Զարենցը իբրեւ բանաստեղծ կը նմանցնէ հիւանդ ստուերի մը»։

Կը թուի թէ «Կանթեղ»ի խմբագիրը մոռցած է ինչ որ գրած էր նախապէս Ա. գիրքին մէջ, չափաւորութեան հրաւիրելու համար Պ. Սնապեանը, երիտասարդ նոր գրողը։ Բացէք այդ հանդէսին Ա. գիրքին 36 էջը եւ կարդացէք մինչեւ 39։ Հոն պիտի գտնէք ոչ թէ «Գիւմրի»ի թուղթեր եւ «Գիւմրի»ի կարծիքներ, այլ՝ հաւասարակշիռ ու լուրջ խորհուրդներ։ Կը բաւէ մէջ բերել այդ տողերն ալ, ըսելու համար թէ երկու տարբեր համարներու մէջ գրուած տողերը իրարու կը հակասեն.— «Հ. Արսէն Ղազիկեան, Բենեամին Թաշեան, Գասպար Իփէքեան եւայլն, իրենց առաւել կամ նուազ կարողութիւններով, տարիներով ու անսպառ աւիւնով սպասարկած են մեր գրականութեան, ու ո՛չ մէկ զոհողութիւն զլացած են անոր վերելքին ու բարգաւաճման ի խնդիր։ Այսքանը պիտի բաւէր, որպէսզի խոնարհէինք անոնց գործին, նա մանաւանդ՝ անուններուն առջեւ»։

Ա. Երազենց պիտի վարանէ՞ր արդեօք վերի անուններուն քով դնել նաեւ այն միւս անունները, որոնք եւս՝ ոչ միայն «անսպառ աւիւնով սպասարկած են մեր գրականութեան» այլեւ անոր փառքը կը կազմեն։

«Ամէն ինչ ունի իր սահմանը», կը գոչէ արդար ցասումով։ Նոյնը պիտի կրկնենք մենք։ Սիրելի՛ նորեր մեր գրական անդաստանին, ամէն ինչ ունի իր սահմանը։ Երէկ հնդկահաւեր կը յորջորջուէին մեր երէց գրողները, այսօր կը թերագնահատուին ուրի՛շ ածականներով։ Ո՞ւր պիտի յանգի գնահատելու այս մեթոտը։

«Կանթեղ» հետեւողականօրէն կը շարունակէ.— «Թերութիւններ սպրդած են մեր բոլոր գիրքերուն մէջ, անոնց անունները ըլլան «Հեթանոս երգեր» (Դ. Վարուժան) թէ «Հրաշալի յարութիւն» (Վ. Թէքէեան), «Արեւ Անձրեւ» (Վահէ-Վահեան), թէ «Ցուներու երգը» (Մ. Իշխան) (*)։ Բայց այս գիրքերը իրենց ոսկի գագաթներէն վար գլորել — պատրուակ ունենալով կարգ մը անխուսափելի թերութիւններ — ուղղակի ոճիր մը պիտի ըլլայ նախ՝ հանդէպ գրականութեան, յետոյ՝ արդարութեան»։

Գնահատումի եւ չափանիշի այս եղանակը ցաւ կը պատճառէ մեզի եւ մենք կ'արդահատինք նման անգիտակից ու անպատասխանատու կարծիքներու հեղինակներուն, որոնք քանի մը ամսուան տարբերութեամբ, երէկուան գրուածը կը հերքեն այսօր։

Խորհրդածութիւններու այս շարքը պիտի վերջացնեմ Մ. Թէօլէօլեանի գեղեցիկ մէկ վկայութեամբ, գրուած՝ Անապատի Սերունդը խորագրով յօդուածի մը մէջ («Յուսաբեր», 4 Սեպտ. 1954).—

«Եթէ յաճախ հիներու երգին երկարաձգումն է նորերու երգը, կամ եթէ հիներու ազդեցութենէն ձերբազատուելու չափ զօրեղ անհատականութիւններ չունի մեր նոր գրականութիւնը, ո՛չ ոք կրնայ ժխտել, սակայն, որ՝ իմացական եւ զգացական նո՛յնքան մեծ արժանիքներով՝ այդ սերունդը գիտակից կը մնայ հիներու վաստակին, հաւատարիմ ու անկեղծ է իր հոգիին հանդէպ, փոյթ չէ թէ իր երազին կամ կարելիութիւններու իրագործումը լման փառքի մը վերածելու ոյժը չունենայ տակաւին։ Երեսուն տարին,— երեսուն կոտր ըլլալէ ետք, ու երեսունէ աւելի կաշկանդիչ, քայքայիչ, խաթարիչ միջամտութիւններով,— աւելի մեծ նուաճումներու ոչ միայն կարելիութիւնը, այլեւ իրաւունքը չէր տար մեզի»։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Հեղինակներու անունները մեր կողմէն։

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Դեկտեմբերը մանուկներու թագաւորութեան ամիսն է։ Մասնաւորաբար եւրոպական մեծ մայրաքաղաքներ բացառիկ շքեղութեամբ կը զարդարուին ցուցափեղկերու շողարձակ լոյսերով, այլազան խաղալիկներու ցուցադրութեամբ։ Հազարաւոր մանուկներ «պոչ» կը կապեն մեծ խանութներու առջեւ, սպասելով մինչեւ Դեկտեմբեր 24ի գիշերը, երբ «Կաղանդ Պապան» պիտի այցելէ իրենց ալ եւ վառարանին մէջ դրուած «սապօ»ները լեցնէ զանազան նուէրներով։

Տեղական թերթերը լեցուն են ոչ միայն նկարներով, ծանուցումներով, այլ եւ սիւնակներ կը նուիրեն (թիւերու բաղդատական ցուցակներով), պարզելու համար խաղալիկներու ստացած կատարելութիւնը եւ կարեւորութիւնը, մէկ տարիէն միւսը։

Ահա քանի մը թիւեր, ապշեցուցիչ եւ անհաւատալի։

Թերթ մը կ'ըսէ. «1954ի Կաղանդ պապիկին փարիզեան ելմտացոյցը հինգ միլիառ ֆրանք էր։ Թիէռ եթէ ողջ ըլլար, բազուկները երկինք պիտի բարձրացնէր գոչելով — բայց 1871ին Ֆրանսայի Գերմանիոյ վճարած պատերազմական տուգանքն է այդ գումարը, զոր 18 ամիսէն հազիւ կրցանք հաւաքել»։ Հաշուած էին այն ատեն որ եթէ այդ գումարը հարիւր սունոց դրամներով իրարու ետեւէ շարէին աշխարհի շրջանը կ'ընէր։

Բայց շատ բան փոխուած է այդ թուականէն ասդին, նոյնիսկ Ծնունդի թուականը որ եթէ օրացոյցին վրայ կը մնայ նոյնը Դեկտեմբեր 25, իրականին մէջ Նոյեմբեր 10էն կը սկսի։

Իւրաքանչիւր մեծ հաստատութիւն առնուազն կէս միլիոնի մուտք մը կ'ունենայ խաղալիկներէն։

Թիէռի օրերէն ի վեր եթէ դրամի շրջաբերութիւնը խոշոր համեմատութիւններու հասած է, խաղալիկներու տեսակներու ստեղծումն ալ նոյնքան զարգացած է։ Այսօր քսան հազար տեսակ խաղալիկներ կան։ Երեք հարիւր վակոն ապրանք, 400 քիլոմեթր առասան։ Հարիւր հազար նշանակ կը գործածէ մեծ խանութ մը, խաղալիկներու վաճառման շրջանին։ Այս մանրամասնութիւնները հաղորդող պաշտօնեան ըսած է միեւնոյն ատեն որ այսօրուան քսան հազար տեսակին դէմ հազիւ քանի մը հարիւր տեսակներ ունեցած են 1920ին։

Առեւտրականները հետաքրքրուած են թէ այս տարուան «Կաղանդ Պապան» պարո՞ն է թէ տիկին, որովհետեւ վերջին տարիներս հաստատուած է որ աւելի շատ աղջնակներու խաղալիկներ ծախուած են քան մանչերու։ Եթէ «աղջիկներու» տարին է Կաղանդ պապան, վախնալու պատճառներ չունին։ Պահեստը կը գոհացնէ բոլոր խնդրանքները։ Փիփիւս փողոցի ամենամեծ «Մայրանոցը» 500.000ի «ծնունդ» արձանագրած է ... 500.000 պուպրիկ, բաժնելով իւրաքանչիւր մեծ խանութի առնուազն քսան հազար։

Այս հինգ հարիւր հազար «ծնունդները» հազիւ 5–6 «հայրեր» ունին որոնք գլուխներու հնարիչներն են։ Երբ աղջնակ մը պուպրիկ մը կ'ընտրէ, անշուշտ նախ դէմքըն է որ կը գրաւէ իր ուշադրութիւնը, որով ամէն խնամք նախ անոր կը տրուի։ Այս տարուան համար «մայրանոցին» տնօրէնը իր «հնարիչ»ներէն ստացած է վաթսուն պուպրիկի դէմքեր, որոնց երկուքը միայն վար դրուած է։

Պուպրիկի գլուխ ստեղծելը Հռոմի մրցանակը ստանալու չափ դժուար է։ Իրաւ ալ շատ մը փայլուն արձանագործներ փորձած են եւ չեն յաջողած։

Ֆրանսայի մէջ վեց արուեստագէտներ կան որոնք կրնան գոհացնել մայրերու եւ աղջնակներու ճաշակը։ Ձեռքէ ձեռք կը խլուին անոնք։ Ամէն տարի հազիւ կարելի կ'ըլլայ երկու կամ երեք նոր դէմքեր ընտրել։

Դէմքէն վերջ մազերու խնդիրն է կարեւորը։ Խարտեաշ կամ թուխ, սկզբունքով կարեւորութիւն չունի, բայց նոյն իսկ Սեւերու երկիրներէն ճերմակ եւ խարտեաշ մազերով պուպրիկներ կ'ուզեն։ Այդ մազերը նախապէս կը հայթայթէին Պրըթոնները, նոյնիսկ 1900ին կարծես ամբողջ ազատման շուկային մենաշնորհը իրենցն էր, հիւսկերու մէկ մեթրը մէկ ֆրանք էր։ Այսօր Պրըթոններու տեղը գրաւած են Հնդկաչինացիք եւ Իտալացիք։ Վիէթնամցիներու մազերուն քիլօն 4000 ֆրանքի կը ծախուի, իսկ իտալականը վեց հազար ֆրանք։

Պուպրիկներու սպառումը սակայն լուրջ վտանգի ենթարկուեցաւ վերջերս, երբ ելեկտրականութեամբ բանող լուացքի մեքենաները, փոքրիկ տանտիկիններուն հետաքրքրութիւնը սկսաւ շարժել։

Հաւաքական խաղերը հիւրանոցներու սեղաններուն շուրջ միշտ կը պահեն իրենց այժմէութիւնը, բայց «փասիանս»էն, որովհետեւ ինչպէս կը բացատրէ ծերունի վաճառորդ մը՝ «Համբերութիւնը (փասիանս) այլեւս անարժէք առաքինութիւն մըն է։»

«Կաղանդ պապան», բոլոր մանուկներու սպասած առաքեալը, տեսնենք թէ ի՞նչպէս պիտի համաձայնի ծնողքներու հետ։ Ի՞նք թէ անոնք պիտի կտրեն առատաձեռնութեան մրցանիշը։

Հ.

500 ՎԱՒԵՐԱԳԻՐՆԵՐ
ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ Գիտութեանց Ակադեմիայի Գրականութեան եւ Արուեստի թանգարանին մէջ մեծ խնամքով կը պահպանուի Մ. Նալպանդեանի վերաբերեալ փաստաթուղթերու մէկ կարեւոր մասը, որոնց թիւը կը հասնի 500ի։ Կան ձեռագրեր, նամակներ, լուսանկարներ, Մ. Նալպանդեանի կեանքի ու գործունէութեան հետ կապուած պարբերականներ եւ ուրիշ վաւերագիրներ որոնք լոյս կը սփռեն Միք. Նալպանդեանի գործունէութեան վրայ։

Մասնաւոր շահեկանութիւն կը ներկայացնեն Մ. Նալպանդեանի պատկանող իրերը, որոնց մէկ մասը գտնուած են իր սենեակը իր մահուընէն ետք։ Իր գրպանի ժամացոյցը, երկու կափարիչներն ալ դուրսի կողմէն նկարազարդուած են։ Մէկ կափարիչին ներսի մասին մէջ գրուած է «Միքայէլ Նալբանդեան 1857»։ Զարդանկարներ ունի նաեւ կաշիէ դրամապանակը։ Երկու կնիք, մէկը՝ պատրաստուած մալախիտէ, միւսը մետաղէ։ Երկուքն ալ կեդրոնը ունին միեւնոյն խորհրդանշանը՝ պատկերացուած է բու։ Սենեակի ջերմաչափի վրայի նիշերը հայերէն են։ Թանգարանին մէջ պահուած է Մ. Նալպանդեանի մարտական ատրճանակը իր պարագաներով, գնուած Լոնտոնի մէջ։ Միւս իրերէն մնացած են խոշորացոյց – մոնոկլը, երկու պատկերներ, փոքրիկ մոխրաման, բերուած Հնդկաստանէն, հագուստի խոզանակ, սեւ փայտէ փող մը, իբրեւ սեղանի զարդ եւայլն։ Հազուագիւտ է Մ. Նալբանդեանի վերջին նկարը, քաշուած 1865ին, Նալբանդեան

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ
(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

ԺԸ.— ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՄՈՌՆԱԼ

ԵՐԿՈՒ ՏԻՐՈՋ

Ոչ միայն չէ մեռած, այլ եւ չէ կորսնցուցած իր հոգին, իր ստեղծագործ կորովը։

Ինքզինքն է փրկած ան, իր բանաստեղծութեամբ։ Այս բառը պէտք է առնենք իր գեղեցկագոյն, հզօրագոյն իմաստով, բանաստեղծութիւնը մարդկային հոգիին տեւելու գերագոյն ճիգն է, ինչպէս եւ անոր գերագոյն արտայայտութիւնը։

Քիչ առաջ կ'ըսէի ձեզի թէ որեւէ հանգամանք չունէի խօսք առնելու համար այստեղ։ Կը տեսնէք թէ ունիմ հատ մը գոնէ, քանի որ, բանաստեղծութեան նուիրուած այս դասախօսութեան, կը ներկայացնեմ այն ժողովուրդը, որ ապրած է ու կ'ապրի տակաւին բանաստեղծութեան համար, այն որ ապրած է ու կը շարունակէ ապրիլ, բանաստեղծութեամբ։

Ահա այդ ժողովուրդին հիացումն ու յարգանքն է, որ կը բերեմ ես այսօր Ժան Պալարին եւ իր սքանչելի գործին։

Վստահ եմ թէ այդ յարգանքն ու հիացումը անտարբեր չեն ձգեր անձը, որուն կ'ուղղուին անոնք, ոչ ալ հասկցող, բանիմաց հասարակութիւնը, որ բարութիւնը ունեցաւ զիս մինչեւ վերջ ունկնդրելու։

Սիրելի եգիպտացի, Ֆրանսացի եւ հայ բարեկամներ, մարդկային քաղաքակրթութեան ամէնէն փառաւոր այս օրերուն մէջ իրար գտած, միասնաբար ամրապնդուինք մեր հաւատքին մէջ, դէպի լուսաւոր ապագայ մը, մարդկութեան համար։

Ամրապնդուինք մեր հաւատքին մէջ, դէպի մարդկային երջանկութիւնը, ու միասնաբար գոչենք.

— Կեցցէ՛ բանաստեղծութիւնը, կեցցէ՛ բոլոր ազնիւ հոգիով ժողովուրդներու եղբայրակցութիւնը, բանաստեղծութեան աստուածային շունչին տակ»։

Շաբաթ իրիկուն, 24 Ապրիլ, տեղի ունեցաւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի դասախօսութիւնը Նարեկացիի եւ միջնադարեան հայ բանաստեղծութեան մասին։ Դասախօսն ու իր նիւթը շատ ծանօթ են բոլորիս, այնպէս որ անհրաժեշտ չէ անդրադառնալ։ Կը բաւէ ըսել թէ, ինչպէս Մարսէյլ, Փարիզ, Ժընեւ ու Միլան ըրած էր, Գահիրէի մէջ ալ ան ապշեցուց, հմայեց բոլորը, Հայերն ու օտարները, որոնք լեցուցած էին «Յուսաբեր»ի ընդարձակ ու շքեղ թատերասրահը։

Յաջորդ օրը, կիրակի հրաժեշտի սեղան։ Խանդավառ, յուզիչ բաժակաճառեր մէկ թէ միւս կողմէ։

... Կանգ կ'առնեմ պահ մը, «Լուսաւոր ճամբուն» այս առաջին կայանին։ Քիչ մը շունչ քաշելու ես, թոյլ տալով նաեւ որ նոյնը ընեն ընթերցողները։

Մնացածը կը տեսնենք յետոյ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(38 եւ վերջ)

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը յառաջիկային պիտի լրացնէ այս շարքը, առանձին յօդուածներ նուիրելով Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ կատարած պտոյտին։

ՀՐԱՆԴ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ԱՉՔՈՎ

*

ԽՄԲ.— Պրիւսէլի «Ծէ Նու» ամսաթերթը «Ինօվասիոն» հաստատութեան կողմէ հետեւեալ տողերը կը նուիրէ Հրանդ Փաստրմաճեանի, նկարն ալ հրատարակելով.

Տոքթ. Անռի (Հրանդ) Փաստրմաճեան ընդհ. քարտուղարը մեծ վաճառատուներու Միջազգային ընկերութեան, մեռաւ յիսուն տարեկան հասակին: Մեծ բարեկամ մըն է զոր կ'ողբանք: Ըսել թէ իր մահը սուգի կը մատնէ գործի աշխարհը, փոքր մէկ արտայայտութիւնն է այն համակրական ջերմութեան եւ հիացման խորութեան զոր կը զգային բոլոր զինք ճանչցողները, իր ունեցած ծանօթութեանց եւ իր նկարագրին պատճառով: Իր տեսակէտներու ճշգրտութիւնը եւ զանոնք արտայայտելու նրբութիւնը, կը գրաւէր բոլորը:

Փաստրմաճեան ոչ միայն հաղուագիւտ եւ թափանցող իմացականութիւն մըն էր, այլ ըմբռնումի եւ ճանաչողութեան մեծ ձիրք մը ունէր: Զինինք օրինակ մը ըլլալու կոչուած էր ... Ներողամիտ էր եւ ունէր բարութեամբ չաղախուած պայծառատեսութիւն մը:

Ցիշել պէս մեծ մարդուն մատուցած ծառայութիւնները առ հասարակ մեծ վաճառատուներու եւ մեր Տան մասնաւորաբար պիտի ըլլար սովորական թուումն մասանց մը: Ամէն անգամ որ մեր վաճառատունէն անցնէր մէկ ակնարկով կը տեսնէր թերութիւնները եւ յատկութիւնները մեր կարգուսարքին եւ կը թելադրէր բարելաւումի միջոցներ որոնք օգտակար կը հանդիսանային:

Իր խորհուրդներուն հետեւելով է որ կրցանք իրականացնել մեր բազմաթիւ նորութիւնները: Եւ բարեկամական քննադատի եւ խորհրդատուի դերը կատարեց բոլոր մեծ խանութներուն եւ ընկերութեան որոնց հոգին էր: Ծայրայեղ մեծաբանք մը ըրած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ դժուար պիտի ըլլայ զայն փոխարինել, որովհետեւ իր լայն փորձառութեան կը միացնէր անձնական յատկութիւններ, ինչ որ անկարելի է գտնել այդ չափով մէկ մարդու մէջ:

Պ. Ուիլհաուզ, մեր նախկին առեւտրական տնօրէնը, Ժընեւ գնաց ներկայ ըլլալու համար իր թաղման, արտայայտելու մեր վիշտը եւ յարգանքը իր յիշատակին:

Հեղինակը «Մեծ Վաճառատունը» գիրքին, որ պատկառելի վաւերագիր մըն է մեծ ձեռնարկներու համար եւ օրինակ մը որ պիտի յաւերժացնեն զինք: «Ինօվասիոն»ը պիտի յիշէ զինք իբրեւ մեծ եւ անփոխարինելի բարեկամ մը:

Թերթը կու տայ նաեւ Հրանդ Փաստրմաճեանի կենսագրութիւնը, գրելով թէ սերած է հայ մտաւորական ընտանիքէ մը: Իր ուսումը առաւ Ժընեւի մէջ: 1928ին ստացաւ քաղաքային ճարտարագէտի վկայականը Ցիւրիխի Համալսարանէն: Իրաւաբանական վարդապետ Կրընոպլի Համալսարանէն 1932ին: Բազմաթիւ առեւտրական ճամբորդութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ ըրած է Միացեալ Նահանգներու մէջ («Բողոքական համալսարան Նիւ Եորք): Ընդհ. քարտուղար Ա. Ռ. Ժ. Հ.-ին 1936ին: Ժընեւի Համալսարանէն «Փոլիթ Դոքթոր» տիտղոսով եւ ընկերային գիտութեանց 1938ին: Դասախօս (1950) յետոյ արտակարգ պրոֆէսոր (1952) Ժընեւի Համալսարանի մէջ, նիւթ ունենալով ճարտարարուեստական գիտական կազմակերպութեան մեթոտները եւն.:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՎԻԷՆ.— Գործակցութեան կոչը որ չատ անգամ տուն կու տայ «Յառաջ»ի խմբագրականներուն, սկսած է գործադրուիլ կեդրոնական Ֆրանսայի գաղութներուն մէջ: Շնորհաւորութեան արժանի այս երեւոյթը կը ստեղծէ հոգեկան կապ եւ կ'ամրացնէ միութեան ոգին նոր սերունդին մէջ իբրեւ բարոյական ազդակ:

Այսպէս խանդավառութեան օր մը եղաւ Նոյեմբեր 28ի կիրակին Սէրքըլ Քաթոլիկ սրահին մէջ, ուր հաւաքուեր էին բազմաթիւ հայրենակիցներ Վալանսէն, Ռոմանէն, Ծասէն եւ Փոն տը Շէրիէն, հակառակ տեղատարափ անձրեւին: Ներկայ էր եւ Վիէնի գաղութը խիտ շարքերով: Վալանսի հայութիւնը եղբայրօրէն ձեռք էր երկնցուցեր Փոն տը Շէրիի համայնքին, որ կ'ուզէ ունենալ իր եկեղեցին եւ ազգային տունը, ուր պիտի հիմնուի րէ իր դպրոցը որ կը տեւէ քան տարիէ ի վեր: Պիտի յարդարէ նորաշէն դասարանը մաքուր ու լուսաւոր, ուր պիտի յաճախեն նորատի հայկակներ սորվելու համար մեր չքնաղ մայրենիքը:

Անվերջ ծիծաղը վարակեց սրահը՝ շնորհիւ Քէփէնէկեան թատերախումբին որ ներկայացուց «Տայի Կարապետ»ը: Սիրողներու այս խումբը գրեթէ կազմուած էր նորահասներէ, որոնք յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը:

Միջնարարին՝ Վալանսի ծերունազարդ հովիւը՝ Սահակ քահանայ Պապիկեան որ եկած էր Ազգ. Միութեան հետ, բեմ գալով սրտագին խօսքեր ըրաւ:

— «...Ոչ ոք թող ըսէ թէ Հայը անմիաբան է: Այս սրահին բազմութիւնը կուգայ ժխտել այդ ամբաստանութիւնը: Ցիշեց այն թուականները երբ Հայը տարագիր ու պանդուխտ կ'ընդունուէր հիւրընկալ Ֆրանսայի մէջ: Իրարմէ հեռու, ցիրուցան ինկած էին օտարութեան մէջ: Բայց շնորհիւ Ազատութեան եւ հաւասարութեան սկսաւ հաւաքաբար ապրիլ եւ կազմակերպուիլ, միշտ հաւատարիմ արտայայտութիւնն իր քաղաքակրթութեան եւ պատմութեան:»

Ցետոյ հանգանակութիւն մը բացաւ ի նպաստ Փոն տը Շէրիի եկեղեցիին եւ Ազգ. տանը համար: Ձեռնարկէն գոյացաւ 26100 ֆրանք:

Այո, անմիաբան չէ Հայը: Խաւարակուռ թշնամին է որ կը փորձէ պառակտել զայն: Տարագիր բազմութիւնները կ'ուզեն տոկալ, տոկալ, տոկալ:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

*

ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՕԾՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ս. Գրիգոր եկեղեցիին օծման Ա. տարեդարձը տօնուեցաւ կիրակի, 28Նոյեմբեր ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը, որ լեցուցած էր քաղաքապետարանի թատրոնը: Ներկայ էին Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, վեր. Սիսլեան, Միլանոյի Ազգ. Միութեան կողմէ Պ. Ալիքսանեան, Վալանսի «Լը Փրոկրէ» թերթին պատասխանատու խմբագիրը, «Լը Տոֆինէ»ի թղթակիցները, եւն.:

Հանդէսին բացումը կատարեց հոգեւոր հովիւը, Պապիկեան քահանայ, ներկայացնելով նորակազմ «Արաքս» երգչախումբը որ արդէն յիսուն անդամ ունի: Ղեկավարն է տիկին Անտոնեան, իսկ խմբավարը Նունուֆար Սվաճեան: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսական կառավարութեան որ սիրով հիւրընկալած է մեր տարագիր բազմութիւնները: Փարիզէն Մէքսէտեան արտասանեց ուղերձ մը «Առաջնորդ հօր», ծաղկեփունջ մը նուիրելով անոր:

Դոտրիկ Աւետեան (ութ տարեկան) արտասանութիւնը Սիամանթոյի «Ս. Մեսրոպը» խոր տպաւորութիւն ձգեց: Արտասանեցին Օր. Կոչկարեան, Օր. Թ. Արթինեան, Սառա Ժամկոչեան, Գրիգոր Ղուկասեան, Վ. Ղուկասեան, Տօնապետեան, Փոճապաշեան, Խաչիկեան, Օր. Խաչերեան, Օր. Ա. Գոյունեան եւ Խաչատուրեան (երգ), Օր. Էքմէքճեան, եւ Շաքէ Տէր Սարգսեան (դաշնակ): Օր. Խաչերեան եւ Աւճեան զաւեշտ մը:

Ապա խօսեցաւ Եւրոպայի կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան, որ ըրաւ հայրական յորդորներ, եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց այն փոքրերուն որոնք գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանութիւններ ըրին եւ թելադրեց որ բոլորը սիրեն իրենց լեզուն, հայրենիքը եւ Ֆրանսան:

× «Լը Տոֆինէ Լիպէրէ»ի կիրակի նոյեմբեր 28ի թիւին մէջ դնելով երգչախումբին նկարը, գովասանքով կը խօսի անոր մասին:

ԱՇՈՏ Ա.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ձեռնարկած է եկեղեցին ջերմութեամբ օժտելու:

Այս անհրաժեշտ՝ բայց բազմածախս աշխատանքը դիւրացնելու համար, Եկեղեցական Տիկնանց Յանձնախումբը՝ իր գանձին ամբողջ պարունակութիւնը նուիրելէ զատ, յանձն առած է տունէ տուն պտտիլ եւ նուէրներ հաւաքել:

Հոգաբարձութիւնս կը խնդրէ հաւատացեալ ժողովուրդէն՝ սիրով մասնակցիլ այս ձեռնարկին:

Կը ծանուցանէ նաեւ որ կազմուած է փոքրիկներու երկսեռ երգչախումբ մը որուն փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի՝ ժամը 17ին եկեղեցւոյ մէջ:

Այս գործը վստահուած է Պ. Լ. Համբարձումեանին՝ որ արդէն ժամանակէ մը ի վեր կը վարէ եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը:

Կը խնդրուի ծնողքներէ իրենց զաւակները եկեղեցի ղրկել փորձի օրերուն:

Հոգաբարձութիւն

ՀԱՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ցուցադրութիւն տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 13ին Պասթընի հեռապատկերին (թէլէվիզիոն) վրայ «Կարմիր Փետուր» յայտագրին մէջ: Ցուցադրութիւնը կազմակերպած էր Հայ Օգնութեան Միութիւնը:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հայաշէնի մէջ (Պէյրութ) Նոյ. 8ին վախճանած է Ստեփան Ա. քհնյ. Ղազարեան: Արար Փունարի նախկին հոգեւոր հովիւն էր:

ԼՈՆՏՈՆԻ «Թայմզ» շաբաթաթերթը ամերիկեան գրականութեան նուիրուած իր մասնաւոր թիւին մէջ, նոր գրականութիւնը կը գտնէ ինքնատիպ: Պատմուածք գրողներուն մէջ երնըսթ Հեմինկուէյին անմիջապէս ետք կը յիշէ Ուիլեըմ Սարոյեանը:

մեռաւ (1866 Մարտ 31ին), ինչպէս եւ Նալպանդեաններու Նոր Նախիջեւանի հայրենական տան լուսանկարը որ կը պատկանի 900ական թուականներուն: Հոն ապրած է երկար ատեն Մ. Նալպանդեան եւ հոն ձերբակալուած 1862 Ցուլիս 14ին եւ տարուած Փեթերպուրկ, Պետրոպաւլովեան ամրոցը:

Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպին առաջին հրատարակութիւնը (1858) Մ. Նալպանդեանը կարդացած է այդ բերդին մէջ 1863ին: Գիրքին էջերուն մէկուն մէջ ան գրած է դիտողութիւններ, իսկ վերջին մասերուն մէջ նշումներ է կատարած վէպի այն էջերու մասին, ուր դրաքննութիւնը հանած է հոգեւորականներու եւ գիւղի իշխանաւորներու դէմ ուղղուած երգիծական սուր նկարագրութիւնները: «Վէրք Հայաստանի» այս օրինակը պահուած է թանգարանին մէջ: Կան նաեւ յուշիչ նիւթեր Նալպանդեանի թաղման մասին: Մ. Նալպանդեանի թաղումը կատարուած է Նոր Նախիջեւան: Անոր ծննդեան 125ամեակի առթիւ Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանը կը պատրաստէ իր կեանքին ու գործունէութեան նուիրուած ցուցահանդէս:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ցովսէփի հետ ներկայանում է Իբրահիմ հօրը, որ կառավարութեան մէջ պաշտօն ունէր:

Տելեմաքը այդ պաշտօնեայի միջոցով ներկայանում է վալիին: Տելեմաքը, տեսնելով այդ արիւնռուշտ գազանի դէմքը, զղջում է իր առած քայլին վրայ, բայց արդէն ուշ էր: Այլեւս զղջումը օգուտ չունէր. կը մնար միայն ճակատագրին ապաւինիլ եւ ելքին սպասել:

Վալին վերէն վար զննում է Տելեմաքին.

— «Հը, սա, կեավուրի լակոտ, քանի՞ Քիւրտի, քանի՞ Թուրքի եւ քանի՞ գիւղացի գլուխ կերած ես»:

— «Բաւ լիցի, վալի փաշա: Ես մի գիւղացի զաւակ եմ: Ի՞նչպէս այդպիսի քայլ կրնամ առնել, մանաւանդ որ ես երկու տարիէ ի վեր օտարութեան մէջ եմ: Հօրս վախճանիլը լսեցի եւ անմիջապէս վերադարձայ հայրենիք»:

— «Կեավուր Սերոբն էլ գիւղացի լակոտ է, բայց տեսա՞ր, ի՞նչ ըրիք Բարչէնը»:

— «Բարչէնի կոխի մասին ես Կարս լսեցի»:

— «Որքան ճարպիկ ես, անիծեալ: Տարէք, նետեցէք զնդանը, տանջեցէք, չարչարեցէք, մինչեւ որ խոստովանի ճշմարտութիւնը»:

Տանջանք, չարչարանք, ամէն ինչ գործ կը դնեն ամբողջ երկու շաբաթ: Անօթի կը պահեն, ծարաւ կը թողնեն, քնելու թոյլ չեն տար, ոտքերը ոլորանի մէջ կը դնեն, շղթայ կը զարնեն, «Ֆէյզուլլահ փաշա» կոչուած ծանր շղթան վիզէն կը կախեն:

Այդ միջոցներով կ'ուզեն Տելեմաքից գաղտնիքներ առնել: Բայց, ի զուր: Նա Ցոբ Երանելիի նման ամէն տանջանք եւ ցաւ յօժարութեամբ տանում է: Գազազած մոնկոլները, տեսնելով կեավուրի անխախտ հաւատը, վալիի հրամանով յանձնում են դատախազին որ իր գիտցած ձեւով պատասխանատուութեան կանչէ նրան:

Մի քանի օր եւս բանտը կը մնայ: Կաշառքը մեծ դեր կը կատարէ: Եւ, վերջապէս, Տելեմաքը բանտից կ'ազատուի: Կը վերադառնայ տուն ջարդուած ու փշրուած վիճակի մէջ:

Նա գիտէր եւ քաջ համոզուած էր, որ իր ճանապարհի վրայ չատ մեծ խոչընդոտներ կային, եւ այդ բոլորը գիտնալով հանդերձ՝ նա արհամարհեց ամէն բան եւ գնաց ինքնայօժար այդ բոլոր զրկանքները կրելու:

Տելեմաքը բանտից ազատուելէն յետոյ, Աղբիւր-Սերոբը իր խմբով անմիջապէս մի գիշեր այցելութեան է գալիս եւ մտերմաբար երկար խօսում ու մխիթարում նրան իր կրած տանջանքի համար: Տելեմաքը ասում է.

— «Պաշտելի Աղբիւր-Սերոբ, այն ամէնը մոռացայ, երբ աչքի առաջ բերի այն մեծ գաղափարը, որ մենք ձգտում ենք իրականացնել: Ազգը թող ողջ լինի: Այդ մեծ գաղափարը քանի չէ իրականացել, իմ էլ, քո էլ արիւնը թող մատաղ լինի ազգին: Արդէն հայրենասիրութիւնը պայքարի, տանջանքի եւ տառապանքի մէջ կը տեսնուի: Տառապանքը կեանքի հայելին է եւ անոր մէջ ամէն մարդ կը տեսնէ թէ ինք ո՞ր դասակարգին է պատկանում՝ հայրենասէրի՞ն թէ դաւաճանին»:

Սերոբ երկարօրէն մխիթարելէ վերջ, ասում է Տելեմաքին.

— «Այդ բոլորից ետք, այժմ խորհինք մեր անելիքի մասին: Վերջերս մեր առած լուրերից մենք գիտենք, որ Ալի պէկը բաւական մեծ թիւով զինուորների հետ խուժել է Խարսեւ եւ Կամախ գիւղերը եւ այդտեղերից ահագին թիւով անմեղ մարդիկ է ձերբակալել եւ ղրկել քաղաք: Բոլորին շղթայակապ լեցուցեր են բանտ: Քաղաքացիները, Աւետիս Էֆէնտիի կարգադրութեամբ, գոցել են խանութները եւ բողոքի հեռագիր են ղրկել Պոլիս, նաեւ պատահած դէպքերի մասին զեկուցել են անգլիական եւ ռուսական հիւպատոսներին: Դրութիւնը չատ փափուկ է: Այդ պարզ է: Ուստի, մինչեւ այդ, անմիջապէս մարդիկ ղրկէ գիւղերը եւ հրահանգէ որ զգոյշ լինին եւ իրենց մօտ գտնուած հրացանները թաղցնեն»:

Այդ հրահանգները տալէ յետոյ, նա բարձրանում է Նեմրութ եւ անկից անցնում Սասուն:

Ամէն տեղ խուզարկում են գիւղ ու քաղաք, տուն ու մարագ, անտառ ու պուրակ: Բայց Սերոբին եւ իր խմբին չեն գտնում:

Ալի պէկը զայրացած անմեղ գիւղացիներ է տանջում, տաժանելի չարչարանքներ է տնօրինում, ակռաներ քաշում, ամօրձիքներ սեղմում, բայց որեւէ շօշափելի արդիւնք չի ստանում:

Այնուհետեւ Տելեմաքը դառնում է Ախլաթի կազմակերպութեան ոգին: Իրար ետեւից կազմակերպում է գիւղերը, գաղտնի պահեստներ պատրաստում, լեռներ եւ քարանձաւների մէջ: Այսպահեստի տեղերը լեցնում է զանազան պաշարներով: Ամբարում է ռազմամթերք եւ նոյնիսկ երբեմն պահում է հայդուկներին այդ վայրերում:

Այդ պահեստների եւ քարանձաւների մասին նախապէս Սերոբի հետ խօսած եւ միասին որոշած էին այն գիւղերը, ուր հնարաւոր էր պատրաստել պահեստներ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

խանութիւնը երկու հազար կը հաշուէ բոլոր ըմբոստներուն թիւը: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ աւելի մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն յանձնուած զէնքերուն կամ անձնատուր եղած ըմբոստներուն, վասն զի կը կարծեն թէ ըմբոստները աւելի բազմաթիւ պիտի ըլլային, եթէ բաւական զէնք գտնուէր: Ցարդ յանձնուած են 914 զէնքեր :

× Զօր· տը Կոլ կիրակի օր ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան 4000 անդամներուն առջեւ, պարզեց իր տեսակէտները ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Մասնաւորապէս թելադրեց որ Ֆրանսա պէտք է վերատանձնէ իր ղեկավար դիրքը Եւրոպայի մէջ: Աւանց որոշապէս դիրք բռնելու Փարիզի Համաձայնութեանց վաւերացման մասին, առաջարկեց բանակցիլ Արեւելքի հետ, այդ համաձայնութիւնները գործադրելէ առաջ: Յետոյ նորէն մատնանշեց ներկայ վարչակարգին թերութիւնները: Իր կազմակերպութիւնը նախկին հանդամանքը կորսնցուցած է, եւ շատ մը անդամներ խմբակցութիւն մը կազմած են Ազգ· ժողովին մէջ, նոր անունով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը բարւոքած կը համարուի առ այժմ: Հռչակաւոր վիրաբոյժ մը, Փաօլուչչի, կը յուսայ որոշ պատասխան մը տալ մինչեւ երեք օր :

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը ինը ժամ անընդհատ նիստ գումարելէ ետք, որոշեց շարք մը տրակոնեան միջոցներ ձեռք առնել «այն քաղաքական համատիրական ուժերուն դէմ որոնք ենթակայ են օտար պետութեանց»: Այդ միջոցներն են,— 1· Երկրին վարչական եւ հանրային սպասարկութիւններէն վտարել այն պաշտօնեաները որոնք չեն յարգեր ժողովրդապետութեան սկզբունքները·— 2· Մասնաւոր հսկողութիւն կատարել այն տեղական վարչութեանց վրայ որոնք համայնավարներուն ձեռքն են·— 3· Վերաքննել այն բոլոր պայմանագիրները որոնք մասնաւոր առանձնաշնորհներ կուտան համայնավարներուն·— 4· Ջնջել այն մասնաւոր իրաւունքները որոնք ստացուած են զարտուղի միջոցներով: Կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը խիստ հետապնդումներ պիտի կատարէ, սահմանափակելու համար կարմիրներու գործունէութիւնը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինի ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն շահեցան ընկերվարականները :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, նոր ըմբոստութիւն մը ծագած է: Կանոնաւոր բանակէն վաշտ մը ապստամբելով գրաւած է շատ կարեւոր դիրք մը :

Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ազգ· պաշտպանութեան փոխ-նախարարը, մառեշալ Վասիլեւսկի, բուռն յօդուած մը հրատարակեց անգլիացի մառեշալ Մոնթկոմըրիի դէմ, որ ջատագոված էր հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու գործածութիւնը :— Այս վերջինը կը փնտռէ այնհեռագիրը զոր ստացած էր 1945ին եւ որով Չըրչիլ կը հրամայէր հաւաքել գերմանական զէնքերը, ի հարկին վերազինելու համար անձնատուր եղած գերման զինուորները :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ միաձայնութեամբ վաւերացուց վերջերս կնքուած համաձայնութիւնը, հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման մասին:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ հանդիպումներու կարգին կիրակի Հռոմի մէջ Իտալիա յաղթեց Արժանթինի 0ի դէմ 2ով: Շաբաթ գիշեր Փարիզի մէջ Ֆրանսա յաղթեց Պելժիքայ պասքէթի մէջ 57ի դէմ 71ով—

Ինչպէս միշտ Ֆրանսայի Ֆութպոլի ախոյենական մրցումները տեղի ունեցան : Առաջին բաժանումին գլուխը կը գտնուին միշտ Ռենս եւ Թուլուզ 22 կէտով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռէժան սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ· ԳՐԻԳՈՐ ՃԻՉՄԷՃԵԱՆ, նիւթը՝ Աջին եւ ձախին գաղտնիքները ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Կը խօսի՝ Պ· Վ· ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ: Նիւթը՝ Պետութեան նոր ստորոգելիները, ազատութեան եւ անկախութեան հարցը :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ·ի ընթացքին: Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ· 31ին:

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան Յառաջի պատի օրացոյցը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

RECITAL

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ԱՅՍՕՐ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Դեկտ· 7ին, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL

252, Rue Fg. St. Honoré, Métro Ternes

24ème programme bien tempéré en Si - mineur.

Ֆռանք, Լիսթ, Շոփէն, Ռոժէ Տիւքաս, Ղազարոսեան :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏ· 9, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

RECITAL

Սպանիական դասական եւ ժողովրդական պարերու

ՀԱՅԱԶԳԻ ՊԱՐՈՒՀԻ՝

ԼԻՒԹԻՍ ՏԸ ԼԻՒՁ

Տոմսերու գին՝ 200էն 1000 Ֆրանք: Դիմել Թատրոն եւ բոլոր գործակալութեանց :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի, Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

Պատուակալ նախագահութեամբ գրագէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ :

19 Դեկտեմբեր, ժամը 10էն մինչեւ լոյս, Սփլանտիտ Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ :

Կը պարէ Մարսէյլի Օփերայէն Օ· ԿԱԹԵԱՆ: Կը նուագէ ԼԷՈՆ ԷՄՐԻԻ Խումբը իր յայտնի երգիչով եւ երգչախումբով (Օթէլ Սփլանտիտի նուագախումբը) :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Օթէլ Նորմանտիի շքեղ սրահներուն մէջ 28 Պուլվ· տ'Աթէն (Մարսէյլ), 12 Դեկտ· կիրակի ժամը 3-24:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ :

Խաղերու մրցում եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Համար հրապարակ եղած տոմսերը ամբողջովին սպառած չըլլալով (դեռ 15·000 տոմս կը մնան)

TOMBOLAն

բացառիկ հրամանով յետաձգուած է :

1955 ՄԱՐՏ 6ԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ· ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ· ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը: Մուտքը ազատ է :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ· ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Փոթորիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Սէն Միշէլ :

Կը դասախօսէ ընկ· Հ· ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ «Հայկական Դատի պատմութիւն (Բ· շրջան):

Յատկապէս կը հրաւիրուին Հ· Յ· Դ· Ռաֆֆի խումբի եւ Հ· Յ· Դ· Ուս· Միութեան ընկերները եւ երիտասարդութիւնը անխտիր :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սեբաստիոյ Մարսէյլի Շրջ· վարչութեան :

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն :

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Բլիւպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կոլինեան):

Ա· մաս·— Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12 :

Բ· մաս·— 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կողմէ: Կիրակի 19 Դեկտ· կէսօրէն վերջ ժամը 4·30էն մինչեւ 10:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւններ, երգեր, հայկական պարեր եւ անակնկալներ, ապա Կաղանդ Պապայի ժամանումը, առատ եւ օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ համով-հոտով ընթրիք, ժողովրդական գիներով :

× Ծնողաց Միութեան ընդհ· ժողովը գումարուեցաւ հոկտ· 25ին, եւ 1954-1955 ուսումնական տարեշրջանի համար կազմեց իր դիւանը հետեւեալ անդամուհիներով·— Ատենապետ տիկին Եփրեմեան, փոխ ատենապետ տիկ· Ֆէյտի, քարտուղար տիկ· Գրիգորեան, գանձապահ տիկ· Յանճեան, խորհրդականներ տիկ· տիկ· Հացէրեան, Գպիրեան, Աղամեան, Բուչուննեան, եւ Պարթեւեան :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18·30ին, Ազգ· Տուն :

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր ուրախութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւրքճեանի դուստրին՝ Օր· Լալայի յաջողութեան առթիւ, (Գիտութեանց համալսարան բուսաբանական ճիւղ):

Հ· Կ· ԽԱՉԸ շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք, Այրի Տիկ· Վ· Մերոպեանէ, իր ամուսնոյն մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, յատկացուելու համար Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին: Տէր եւ Տիկին Պէրէքեանէ (Նիս), իրենց աղջկան մահուան տարեդարձին առթիւ 500, իսկ Պ· Խաչիկ Ֆէրմանեանէ փոխան ծաղկեպսակի Պ· Մարտիրոս Սարեանի մահուան առթիւ 500 ֆրանք :

Ֆ· Հ· Կ· ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սերենկիւլեանէ տասը հազար ֆր· իրենց դուստրին Վագդէնի ամուսնութեան առթիւ :

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Բ· Միլտոնեանէ հազար ֆր· նոյն առթիւ:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

«Յառաջ»ի վարչութիւնը գրավաճառութեամբ չզբաղիր: Քանի մը գիրքերու սպառումը ստանձնած է բարեկամաբար, առանց որեւէ ակնկալութեան :

Այդ կարգի գիրքեր երբ ծանուցուին, ապսպրանք տրուած ատեն կը խնդրուի փոխարժէքը կանխիկ ղրկել, որպէսզի չստիպուինք հաշուընթաց բանալ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ Է

Նպարավաճառատուն մը: Երեք սենեակ, ամէն յարմարութիւններով: Ելեկտրական լոյս, ջուր: Մանրամասնութեանց համար դիմել Էօքսիւզեանի, 10 ռիւ 14 Քանթօն, Վալանս (Տրոմ):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
*
MARDI
8 DECEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7541 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2952

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ

•

Անկախ երեսփոխաններու համագումարը, որուն մասին խօսեր էինք երէկ, առաջին օրէն իսկ պարզեց իր տեսակէտները հրատապ հարցի մը մասին։

Օրակարգն էր «Անկախներու դիրքը համայնավարութեան եւ իր դաշնակիցներուն հանդէպ»։

Այս առթիւ զեկուցաբերը կարդաց մանրամասն տեղեկագիր մը որ դիտել կու տայ թէ Ֆրանսա լաւ կազմակերպուած չէ, արդիւնաւորապէս պայքարելու համար մարքսեան գաղափարներուն դէմ։

Իր կարծիքով, այդ պայքարը աւելի ազդու հանգամանք ունի Զուիցերիոյ, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Հոլանտայի, Դանիոյ եւ Շուէտի մէջ։

Տեղեկաբերը, որ Ազգ. Ժողովին դեր նախագահներէն մէկն է, մանաւանդ շեշտեց թէ ինչպէս վերոյիշեալ երկիրներուն, Ֆրանսայի մէջ ալ համայնավարութիւնը կը ծառայէ օտարին, «իր նիւթական աղբիւրներուն էական մասը կը ստանայ օտարէն»։

Իր յայտարարութեան համաձայն, ամէն համայնավար երեսփոխան «անխոնջ եւ վտանգաւոր քարոզիչ մըն է»։

Ուրիշ անկախներ ալ խօսք առին, պարզելով բոլշեւիկեան գործունէութեան զանազան երեսները։ Մէկը յստակօրէն բացատրեց.

— «Մենք ի յառաջագունէ խ. Միութեան դէմ չենք. բայց երբեք պիտի չգործենք անոնց հետ որոնք ասպատակներ են կը ղրկեն մեր մէջ»։

Յետոյ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որ կ'ըսէ.

— «Համայնավարութիւնը մահացու վտանգ մը կը կազմէ քաղաքակրթութեան, ժողովրդապետութեան եւ հայրենիքին համար, վտանգ մը որուն դէմ պէտք է պայքարիլ անողորմաբար»։

Բանաձեւը մանաւանդ կը պահանջէ «համայնավարական քարոզութեան եւ գործունէութեան դէմ պաշտպանել այն պետական պաշտօնները որոնք կապ ունին հանրային բարեկարգութեան եւ ազգին ապահովութեան հետ»։

Եւ կը մերժէ գործակցիլ «անոնց հետ որ յանձն կ'առնեն յարմարիլ համայնավարներուն, անոնց օժանդակներուն եւ մեղսակիցներուն հետ»։

Ահա թէ որքան բացորոշ է բանաձեւը, համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց։

Ուրեմն, անկախներն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն պայքարը համայնավարութեան դէմ, յանուն երկրին հիմնական շահերուն։

Ինչպէս Թունդ հակաբոլշեւիկները, անոնք ալ կը պահանջեն նոր միջոցներ ձեռք առնել։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, պատգամաւոր մը կը թելադրէր օրէնք մը առաջարկել Ազգ. Ժողովին, «արգիլելու համար համայնավար կուսակցութեան հակազգային գործունէութիւնը»։

Ի՞նչ կը հետեւի այս տեղեկութիւններէն։

—Մարդիկ անկախութիւնը չեն շփոթեր անշարժութեան, համակերպութեան կամ պատեհապաշտութեան հետ։

Չեն ուզեր կրաւորական դիրք մը բռնել հիմնական հարցերու մէջ, եւ պատասխանատուութիւններ կը ստանձնեն, իրենց վարկը եւ ուժը դնելով նժարին մէջ։

Ահաւասիկ խորհրդածութեան նիւթ մը՝ մեր անկախներուն համար։

Պայման չէ որ անոնք զոհեն իրենց անկեղծ համոզումները։ Բայց, պարտաւոր են դիրք ճշդել, սեւին սեւ, ճերմակին ճերմակ ըսել, երբ ճակատագրական խնդիրներ կը քննուին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

•

ՄԵՐՁԵՑՈ՞ՒՄ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԻՋԵՒ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, վերջերս մասնաւոր պատուիրակ մը ղրկած էր Միջին Արեւելք, ուսումնասիրելու համար կացութիւնը։ Պատուիրակը վերադարձած ըլլալով, կը կարծուի թէ Լոնտոն նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, քաղուած տեղեկութեանց համաձայն։

Պատուիրակը այն եզրակացութեան յանգած է թէ պայմանները նպաստաւոր են, մերձեցում հաստատելու համար Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու միջեւ։ Անշուշտ կարելի չէ խաղաղութեան հաստատել մէկ օրէն միւսը. բայց եւ այնպէս մեծ բարեփոխում կը նշմարուի։ Պատուիրակը, որ արտաքին գործերուն նախարարութեան խորհրդականներէն է, կը կարծէ թէ Արաբները եւ Իսրայէլ այլեւս օգուտ մը չեն տեսներ թշնամական արտայայտութեանց շարունակման մէջ։ Արաբները համոզուած են թէ չեն կրնար Պաղեստինէն ծովը նետել Հրեաները, միւս կողմէ Իսրայէլի վարիչները կ'ըմբռնեն թէ կարելի չէ նոր տարածութիւններ գրաւել ի վնաս Արաբներուն։ Այդպիսի փորձ մը պիտի վտանգէր նաեւ իրենց տնտեսութիւնը որ միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Յետոյ կրնայ երկիրը զրկել Մ. Նահանգներու դրամական օժանդակութենէն։

Իտընի պատուիրակը մասնաւոր ժողով մը գումարած է Պէյրութի մէջ, մասնակցութեամբ Միջին Արեւելքի բրիտանական դեսպաններուն։ Յետոյ, Երուսաղէմի մէջ ուղղակի խօսակցելով Իսրայէլի վարիչներուն հետ, այն տպաւորութիւնը կրած է թէ ամէն բանէ առաջ խաղաղութիւն կ'ուզեն։

Այս տեղեկութեանց հիման վրայ, կը կարծուի թէ Անգլիա պիտի փորձէ միջնորդի դեր մը կատարել, մանաւանդ բանակցելով Իրաքի հետ։ Անշուշտ շատ բան կախում ունի երկու կողմերուն բարեացակամութենէն։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԵՑ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդը ցկեանս թիապարտութեան վերածեց Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն առաջնորդին՝ Հասան էլ Հոտէյպիի դէմ արձակուած մահավճիռը, բայց որոշեց որ միւս վեց մահապարտները կախուին։

Վճիռը գործադրուեցաւ երէկ, երեքշաբթի։ Առաջին առթիւ կախուեցաւ Մահմուտ Լութֆի, այն որ մահափորձ կատարած էր վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ, Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Միւսները, բոլորն ալ գործօն դէմքեր, կախուեցան յաջորդաբար, կէս կէս ժամ ետքը։

Մահավճիռներուն գործադրութենէն առաջ, 25.000 քաղաքացիներ բողոքի ցոյց մը սարքած էին Դամասկոսի մէջ, ընդհանուր գործադուլ յայտարարելով։ Նմանօրինակ ցոյցեր սարքուած էին Սուրիոյ միւս գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Ամբոխը թշնամական կանչեր կ'արձակէր Եգիպտոսի վարիչներուն դէմ։ Երկուշաբթի առտու կանուխ փակուած էին շուկաները, խանութները, դպրոցները, գրասենեակները եւ արճարանները, ընդ առաջ երթալով Իսլամ Եղբայրութեան կոչերուն եւ սպառնալիքներուն։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ցուցարարներուն մէջ կը գտնուէին Եղբայրութեան անդամները, համայնավարներ եւ ընկերվարականներ որոնք թափօր մը կազմեցին դէպի պատմական մզկիթը, «անկցի» աղաղակելով։ Մզկիթին

մէջ քարոզ մը խօսեցաւ շէյխ Մուսթաֆա յորդորելով օրինական միջոցներ ձեռք առնել, «որպէսզի անմեղ արիւն չհոսի Եգիպտոսի մէջ»։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Եգիպտոսի վարչապետը «կ'ուզէ խեղդել ազատութեան ձայնը», գործակցելով միջազգային աշխարհակալութեան հետ։ Թափօրը փողոցէ փողոց շրջած ատեն, լուր տրուեցաւ թէ մահավճիռները պիտի գործադրուին յաջորդ օրը (Գչ.)։

❈ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❈

*

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

Մասնաւոր դասակարգ մը կը կազմեն առանք։

Եւ հետզհետէ կը բազմանան, Փարիզէն մինչեւ Միջին Արեւելք։

Ամէնէն աւելի կը հետաքրքրուին քաղաքականութեամբ։

Չէ՞ք յիշեր Պոլսոյ երբեմնի բանգէտները, որոնք ժամերով կը խօսէին «ինկիլիզ»ին իմաստութեան, «Մոսկով»ին զօրութեան կամ «Նեմցէ»ին քըխմիցներուն վրայ։

Հիմա որ Եւրոպա կը գտնուինք, նոր պաշար ամբարած են։ Օտարալեզու թերթեր կը կարդան եւ հեղինակաւոր կարծիքներ կը յայտնեն։

— Մոն շէր, բան չեմ հասկնար, սա փարիզի թրէթէները ռաթիֆիէ պիտի ընե՞ն։

— Տես ինչ կ'ըսէ «Փարի Փռէս»ը — եթէ ռաթիֆիէ չընեն, նոր քոմփլիքասիոններ պիտի պատահին։

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ. ան թուքա, Ամերիկացիները իրենց տէնկերը կը

կապեն կ'երթան, այն ատեն Եւրոպան կրնա՞յ դիմանալ ակռեսիոնին։։

— Հապա պոմպ աթոմի՞քը։

— Մոսկովն ալ ունի, չկարդացի՞ր, «Ֆրանս – Սուար»ը երկան – բարակ նկարագրած էր վերջին էքսփլոզիոնները։

— Ես կը կարծեմ թէ երկու կողմերն ալ պլէֆ կ'ընեն։

— Պլէֆ –մըլըֆ, ես օրթայըխը աղէկ չեմ տեսներ ...

— Նորէն բացիր ուղուրսուզ բերանդ։ Դուն ի՞նչ կը հասկնաս փոլիթիքայէն։

— Դուն պիպերոն կը ծծէիր, երբ ես Թան եւ Տէյպս կը կարդայի։

— Այդ օրերը անցան. հիմա Փուրթունան բռնած է ամբողջ աշխարհը. եթէ նոր քաթասթրոփ մը պատահի, վա՜յ է եկեր մեզի ...

— Հայկաքաններ աշխարհամա՞րտ կ'ըսեն, ի՞նչ կ'ըսեն, երկու անգամ տեսանք, երրորդն ալ կը տեսնենք։

— Ախպար, անպէթան բան է սա փոլիթիքան, եկէք փարթի մը պլոթ խաղանք։

— Եթէ փոլիթիքան եւ տիփլոմասին չըլլան, ծովուն տակն ալ չես կրնար խաղալ պլոթը։

— Ֆորմիտապլը. կառսոն, տէօ փերնօ։

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ԱՌԹԻՒ

★

Ինչպէս յայտնի է, Թուրքիա եւս մերժեց Խ. Միութեան հրաւէրը, մասնակցելու համար Մոսկուայի խորհրդաժողովին։ Այս առթիւ Անգարայի խորհրդային դեսպանին յանձնուած էր ծանուցագիր մը որ կ'ըսէ, ի միջի այլոց։

Թուրք կառավարութիւնը ինչպէս միշտ, այսօր ալ կը ցանկայ վիճելի հարցերը կարգադրել բանակցութեանց միջոցաւ որոնք ներշնչուած ըլլան մասնակցողներուն հիմնական իրաւունքներուն փոխադարձ յարգանքի ոգիէն։ Եւ համոզուած է որ այս ձեւով միայն կարելի է հասնիլ առկախ խնդիրներու կարգադրութեան եւ ծառայել խաղաղութեան դատին եւ ոչ թէ գումարել խորհրդաժողով մը որ ձախողութեան դատապարտուած է։

Արեւմտեան ազգերուն ընկերակցութիւնը հաւաքական աւանդութեանց վրայ հիմնուած է եւ թէ տարողութեամբ ու թէ նշանակութեամբ պարզ զինուորական դաշինքէ մը աւելի է։ Արեւմտեան բոլոր երկիրներուն մէջ խորապէս արմատացած է աւելի սերտ միութեան մը յոյսը։

Պատմական մեծ կարեւորութիւն ունեցող շարժում մըն է այս եւ հետզհետէ կը զօրանայ եւ կը բիւրեղանայ։ Անտեղի մրցակցութեանց վերջ տալով եւ նոր կապեր կազմելով, կը ծառայէ խաղաղութեան դատին այնպիսի շրջաններու մէջ, ուր այնքան պատերազմներ պայթած են։ Հետեւաբար թրքական կառավարութիւնը համոզուած է թէ Եւրոպայի ապահովութեան դատին ծառայած պիտի չըլլայ եթէ լքէ այն պաշտպանողական ընկերակցութիւնները որոնք հաւաքական իտէալներով կազմուեցան։Անոնց տեղ նոր կազմակերպութիւններ յառաջ բերելով ոչինչ կը շահինք, եթէ անլոյծ պիտի թողունք ազատ ընտրութիւններով Գերմանիոյ միացման եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին նման հիմնական հարցեր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Կովկասահայ ծանօթ գրագէտ Նարդոսի վիպակը,

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

որ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ։

Այնուհետեւ ուրիշ թերթօն մը, միջազգային կխտնէէ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՌԵԱԿԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Դեկտ.— Սիրելի «Յառաջ», երէկ, հինգշաբթի տեղի ունեցաւ Երեւանի Կոմիտաս քառեակին նուագահանդէսը Վիկմոր Հոլի մէջ։

Տոմսակները սպառած էին շաբաթներ առաջ, այնպէս որ շատեր յուսախաբ վերադարձան։ Յայտագրին մէջ ոչ մէկ հայ երաժշտի գործ կար, բոլորն ալ օտար երաժիշտներու գործեր էին, որոնք ջերմապէս կը ծափահարուէին։

Վերջին պահուն հայերէն եղանակ մը պահանջուեցաւ։ Եւ Յովհ. Թումանեանի Անուշը նուագեցին։Երբ վերջացաւ, բոլոր Հայերը ոտքի ելլելով պոռացին.— «Կեցցէ Հայաստան, կեցցէ հայ ժողովուրդը»։ Բուռն ծափերու վրայ, քառեակը «Կռունկ»ը եւս նուագեց եւ խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասաւ։

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄ.— Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընկերներէն Կարօ Երանեան, որ հիւանդանոց փոխադրուած էր վերջերս, ներքին հիւանդութեան մը պատճառով, ապաքինիլ սկսած է, շնորհիւ յաջող գործողութեան մը։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Երկաթուղիներու մեքենավարներու ինքնավար Միութիւնը, որ 26.000 անդամ ունի ամբողջ կազմակերպութեան մէջ, 48 ժամուան գործադուլ մը սարքած էր երէկ, մանաւանդ Փարիզի ելեկտրական գիծերուն վրայ։ Միւս Միութիւնները անմիջապէս բողոքեցին, պատուիրելով իրենց անդամներուն որ չհետեւին այս ազդանշանին։ Գործադուլը սկսաւ առտուն ժամը 10ին, բայց մեծ խանգարումներ չպատահեցան։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ անդամներէն 16 պետութիւններ պահանջեցին օրակարգ անցընել Չինաստանի մէջ բանտարկուած 11 ամերիկացի օդաչուներու ազատման խնդիրը։ Առաջարկը ընդհ. ժողովին կողմէ պիտի քննուի այսօր, չորեքշաբթի։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՈՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

Ա.— ՍՈՒԼԹԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

1953 Օգոստ. 20էն ի վեր, խանգարուած է Մարոքի անդորրութիւնը: Ժողովրդական ցոյցերու եւ խռովութիւններու պատճառը չարժաուիթն է նախկին սուլթան Մուլէյ Եուսուֆի աքսորը:

Մարոքի նման աւանդապաշտ եւ աւատապետական երկրի մը մէջ, սուլթանի մը գահընկեցութիւնն ու աքսորը անշուշտ, խորապէս պիտի վիրաւորէր անոնց ազգային արժանապատուութիւնը, եթէ տեղական ազդակներ վճռական դեր չկատարէին:

Քառորդ դարու իր գահակալութեան ընթացքին, Մուլէյ Եուսէֆ, կատաղի հակառակորդներ էր ստեղծած իր երկրի ղեկավար դասին մէջ: Անոնցմէ էր Մարաքէշի ամենազօր ծերունի փաշան՝ Էլ-Կլաուի, որ առիթ կը փնտռէր վճռական հարուած մը տալու Մուլէյ Եուսէֆի սանձարձակ տիրապետութեան, յենլով Ֆրանսական Թեւարկութեան վրայ:

Էլ-Կլաուի, նախ կոչեր ուղղեց Ֆրանսական Մարոքի 23 փաշաներուն եւ 323 ցեղապետներուն, պահանջելով վեհապետին հրաժարումը: Ամբաստանութեան կէտերն էին Մուլէյ Եուսէֆի անհատական կեանքը, մահմետական աւանդութիւններու եւ դարաւոր սովորութիւններու ոտնահարումը եւ ազգայնական Իսթիգլալ կուսակցութեան հովանաւորումը: Անկէ զատ, վերջին աշխարհամարտի ատեն, լրտեսական գործունէութիւն՝ դաշնակիցներու դէմ: Էլ-Կլաուի, կրօնապետ Էլ-Քիթանիի հետ, անձամբ շրջեցաւ ամէն տեղ, համոզեց բոլոր ցեղապետներն ու կրօնապետները, հանրագրութիւն հաւաքեց եւ հեռացուց Մուլէյ Եուսէֆը, անոր փոխարէն, նոյն գերդաստանէն սուլթան հռչակելով Սի Ալալ Էլ Արաֆան: Արդ, եղածը զուտ ներքին շարժում մըն էր եւ հողատար իշխանութեան կը մնար ճանչնալ ժողովրդի կամքով նշանակուած նոր վեհապետը:

Եւ, ահա, Նախկին վեհապետին կողմնակիցները, Իսթիգլալի ղեկավարութեամբ, կ՚անցնին գործի, բայց շատ ուշ: Փոխանակ համաժողովրդական ցոյցեր կազմակերպելու Մուլէյ Եուսէֆի հրաժարման օրը, ամիսներ վերջ միայն գլխի կ՚իյնան եւ Մարոքի պատմութեան մէջ կը բանան ահաբեկչական էջ մը:

Մենք կ՚ուզենք այստեղ արձանագրել փաստերը միայն, առանց որեւէ խորհրդածութեան:

Սուլթանութիւնը, կրօնական սրբազան հաստատութիւն մըն է ամէնէն առաջ, եւ իր քաղաքական իշխանութիւնը՝ իր պատգամներն ու օրէնքները կ՚արձակէ «կամօքն Աստուծոյ, ի փառս Աստուծոյ»: Շէրիֆեան վեհապետը հրամանագրի մը գործադրութեան ատեն, կը գործածէ հետեւեալ լակոնական ձեւը.— «Այսու թող գիտնան բոլորը», եւ յետոյ կ՚աւելցնէ.— «Աստուած ուժ ու կարողութիւն տայ գործադրողին»: Տակը՝ սուլթանի մեծ կնիքը, ապա մարդպանին ստորագրութիւնը:

Ժողովուրդը իր ազգային միութեան խորհրդանիշը կը տեսնէ անոր մէջ, եւ հանրային չարն ու բարին կը դատէ անոր գլուխով...: Ճնշուած անհատականութիւն, մտաւորական պատրաստութիւն, ազգային հաւատք ու դաւանանք կը դառնան անոր գահին շուրջը:

Սակայն, ուրկէ՞ կը ստանայ Սուլթանը, իր նուիրական ու խորհրդաւոր ուժը, երբ մեծ ու փոքր բոլոր ազգերու սուլթաններն ու արքաները, շատոնց մոռացութեան ու աքսորի ճամբան են բռնած: Պատմական հակիրճ ակնարկ մը՝ այս աւանդապաշտ եւ նահապետական ժողովրդի մոլեգին սուլթանասիրութիւնը պարզելու համար:

Մուհամմէտի փեսայ Ալիի շառաւիղներէն Իտրիս, Արեւելքի խալիֆաներու ձեռքէն փախչելով կը հաստատուի Մարոք: Պէրպէրներուն կողմէ լաւ ընդունելութիւն կը գտնէ եւ կը նշանակուի շէրիֆ: Արդ, Մարոքը, շէրիֆեան վեհապետութեան հիմնադիրը կը դառնար Իտրիս, Ը. դարու վերջերը: Սակայն իր իշխանութիւնը երկար չի տեւեր: Հարուն էլ Րաշիտի կողմնակիցներէն կը թունաւորուի եւ գահ կը բարձրանայ իր որդին՝ Իտրիս Բ., 804ին:

ԺԱ. դարուն կը սկսի արաբական երկրորդ մեծ արշաւանքը եւ շատ մը թափառական եւ նստակեաց ցեղապետներ իրարու դէմ կը հանէ: Մինչեւ ԺԸ. դար Մարոքի շէրիֆեան գահը ձեռքէ ձեռք կ՚անցնի: Ալմորավիտներ, Ալմոհատներ, Մէրէնիտներ եւ Սաատիէններ ժամանակաւոր տիրապետութիւն մը կ՚ունենան եւ կը սպառեն իրենց ուժերը ցեղապետական կռիւներու մէջ: 1672 – 1727, Մուլէյ Իսմայիլ, վերջնապէս կը հաստատէ Ալեւի գերդաստանի տիրապետութիւնը եւ կը նշանակուի սուլթան: Վերջ կը դնէ ազգամիջեան կռիւներուն, կը խաղաղեցնէ երկիրը, մնայուն բանակ կը կազմակերպէ եւ մայրաքաղաք կ՚ընտրէ Մեքնէսը, որ «Մարոքի Վերսայլը» կը կոչուի:

ԺԹ. դարուն կը սկսին եւրոպական ազդեցութիւնները: Ալժերիոյ գրաւումը Ֆրանսացիներուն կողմէ, Մարոքը անապահովութեան կը մատնէ: Էմիր մը՝ Ապտէլ Քատէր կ՚ապստամբի Ֆրանսայի դէմ: Մառէշալ Պիւժօ, Իսլիի ճակատամարտին մէջ, 1844 Օգոստոս 14ին, պարտութեան կը մատնէ եւ 1845ին Լալա Մաղնիոյ դաշինքով Մարոքի սուլթանը յանձնառու կ՚ըլլայ էմիրը դուրս հանել իր երկրէն: Իսկ 1847ին Ապտէլ Քատէր կը յանձնուի Ֆրանսայի:

1874 – 1894ին, Մարոքի վեհապետն է կորովի մէկը՝ Մուլէյ էլ Հասան: Իր բանակի կազմակերպութիւնը կը յանձնէ Ֆրանսացիներուն: Իր գաւկին՝ Մուլէյ Ապտիւլ Ազիզի գլխաւորութեամբ, դաւեր կը սարքուին: 1903ին, Օրանի եւ արեւելեան Մարոքի սահմաններու ապահովութեան համար, Լիոթէ կը գրաւէ Քոլոմպ-Պէշարը: 1906 Յունուար 16ին տեղի կ՚ունենայ Ալժէզիրասի խորհրդաժողովը: Մարոքի դռները կը բացուին եւրոպական պետութեանց առջեւ, տնտեսական հաւասարութեան սկզբունքով: Ներքին խռովութիւնները կը վերսկսին: Ֆրանսական զօրքին օժանդակութեան կը դիմեն, երկիրը խաղաղեցնելու համար: Գերմանիան, Ականիր կը փութացնէ «Փանթէր» զրահաւորը: Կը ստեղծուի դժուարին կացութիւն մը: Ֆրանսա, Քոնկոյէն մաս մը կը զիջի Գերմանիոյ եւ Թանժէի Ֆրանս. ներկայացուցիչ Ռէյնօ, Մարոքի Սուլթան Հաֆիզի հետ կը ստորագրէ Ֆէսի պայմանագիրը, 1912 Մարտ 30ին: Ֆրանսական թեւարկութիւնը կը սկսի այդ օրէն: Սպանիան ալ, Ֆրանսայի հետ փոխադարձ համաձայնութեամբ, իրեն կը վերապահէ գօտի մը, եւ այսպէս Մարոքը կը բաժնուի, ըստ Թեւարկութեան, երկուքի, առանց ժխտելու սուլթանին գերիշխանութիւնը երկու գօտիներուն վրայ:

Դժգոհութիւններն ու բողոքները կրկին կը վերսկսին: Սուլթան Հաֆիզ չի կրնար խաղաղութիւնը վերահաստատել: Տատանումներու եւ վարանումներու մէջ է: Լիոթէն, որ մարդպան էր նշանակուած Ֆրանս. կառավարութեան կողմէ, կը համոզէ սուլթան Հաֆիզը հրաժարիլ գահէն եւ գահը ձգէ իր եղբօր՝ Մուլէյ Եուսէֆի (Մատակասքար աքսորուած սուլթանի հօրը):

ՎԱՀԱՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԽԱՐԲԵՐԴ - ՄԷԶՐԷԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Համախարբերդի վերաշինաց Միութիւնը (Ուստըր) հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է հայրենակից Պ. Յովհաննէս Գեւռեանէ, որ վերջերս Փրաւիտէնս գացած էր, իր ժառանգական գործերը կարգադրելու համար: Այս առթիւ Միութիւնը կ՚ըսէ թէ յարաբերութեան մէջ մտած է Պոլսոյ պատրիարքին հետ. եկեղեցի մը եւ դպրոց մը շինելու համար Խարբերդ – Մէզիրէի մէջ.—

Պ. Յովհաննէս Գեւռեան ծնած է 1913ին Խարբերդի Իջմէ գիւղը: Արհեստով ատաղձագործ է: 1915ի տեղահանութենէն ետք՝ մօրը հետ հաստատուած է Մեզիրէի մէջ, ուր կը մնայ մինչեւ հիմա: Հայրը գաղթած է Ամերիկա եւ մեռած է Փրաւիտէնսի մէջ, անցեալ տարի: Մայրը մեռած է երկու տարի առաջ Մեզիրէի մէջ: Պ. Գեւռեան ամուսնացած է, վերի Մեզիրեցի հանգուցեալ տօքթ. Խորէնի աղջկան հետ. զաւակ չունին: Թէ ինք եւ թէ կինը կը խօսին ու կը կարդան հայերէն, ինչպէս Խարբերդ Մեզիրէ գտնուող բոլոր Հայերը: Երկրի ամօթխած ու լուրջ ազաներէն է: Հոկտեմբեր 17ին վերադարձաւ Խարբերդ Մեզիրէ:

Տեղահանութենէն ետք, երբ բաւական որբեր կը հաւաքուին Մեզիրէի մէջ, Կեդրոնական վարժարանը կը բացուի երկու երեք տարիի չափ. սակայն տնտեսական միջոցներու չգոյութեան պատճառով դպրոցը կը փակուի եւ որբերը կը ցրուին: Թէ ո՞վ եղած է ուսուցիչ այդ շրջանին՝ Պ. Գեւռեան չի յիշեր: Հայերէն գրել կը սորվի մօրը տան մէջ, նաեւ մէկ երկու տարի Կեդրոնականի մէջ: Կեդրոնականը փակուելէն ետք՝ կը յաճախէ Թրքական վարժարան, ինչպէս մնացեալ բոլոր որբերը եւ այլ փոքրիկներ:

Պ. Գեւռեան Խարբերդ – Մեզիրէի մէջ գտնուող Հայերու որոշ թիւը չի գիտեր. կը կարծէ թէ 8–900 հոգի կան: 1940էն առաջ, աւելի շատ Հայեր կան եղեր, որոնցմէ շատեր անգործութեան պատճառաւ գաղթած են Պոլիս, Հալէպ եւ այլ տեղեր: 1945էն ետք գործերը շատցած են եւ ամէն մարդ կ՚աշխատի ու գոհ է իր վիճակէն: Քիչ թէ շատ հարուստ ճանչցուած քանի մը Հայեր կան Մեզիրէի մէջ, մնացեալները արհեստաւորներ ու գործաւորներ են: Հայ վաճառականներ չկան, ոչ ալ պետական պաշտօնեաներ: Հայախօս Ասորիներ կան 10–15 տուն, որոնք ունին եկեղեցի մը եւ քահանայ: Մեծ վաճառատուն ունին ասորի Զիթճի Եագուպենք եւ ուրիշներ: Ասորիներու տնտեսութիւնը աւելի լաւ է:

Ոչ մէկ խտրական ու ատելութեան ոգի կայ Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ, մանաւանդ ներկայ Դեմոկրատ կուսակցութեան իշխանութեան տակ: Ոչ մէկ արգելք կայ Հայերու համար, եթէ ուզեն եկեղեցի եւ դպրոց ունենալ:

Երթեւեկը ազատ է, կրնան ճամբորդել Թուրքիոյ մէջ ուր որ ուզեն, միայն երկրէն դուրս ելլելու պարագային անցագրի պէտք կայ:

Արտասահմանէն հայերէն թերթեր ոչ տեսած են եւ ոչ ալ տեսնողներ կան: Իսթանպուլահայ թերթեր ստացողներ կան Մեզիրէի մէջ: Շատեր գրել կարդալ սորված են տուներու մէջ:

Ոչ մէկ խառն ամուսնութիւն (հայ եւ թուրք) լսած չէ եւ չէ եղած: Տեղահանութեան շրջանին թերեւս պատահած է խառն ամուսնութիւն Խարբերդի մէջ:

Մեզիրէի մէջ գտնուող բոլոր Հայերը իրարու հետ կը յարաբերին եւ սիրով են: Տեղացիի ու ոչ տեղացիի խնդիր չկայ: Բոլորն ալ գիւղերէն եւ ուրիշ տեղերէ եկած հաստատուած են Մեզիրէի մէջ: Կան բաւական թիւով Դատեմցիներ, Իջմէցիներ, Հիւսէնիկցիներ, Խարբերդցիներ, Քղեցիներ, Չմշկածագցիներ եւ այլ տեղացի Հայեր: Կան ծերեր ու անկարներ, որոնց մասամբ կ՚օգնեն տեղւոյն Հայերը եւ արտասահմանի իրենց ազգականները:

Մեզիրէն շատ ընդարձակուած է: Քաղաքին միացած են Քեսերիկ, Վերի – Մեզիրէ եւ Եղեգի գիւղերը: Բնիկ Եղեգցի կը յիշէ Մանուկ Խարօեանը, որ լաւ արհեստաւոր է Մեզիրէի մէջ:

Խարբերդ քաղաքին մէջ Հայ չկայ. կան 10–15 տուն Թուրքեր: Միւս գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ ալ Հայեր չկան: Վարդավէլ գիւղը օղակայան է:

Մեզիրէի Հայոց գերեզմաննոցին եւ Թուրքերու գերեզմաննոցին վրայ պողոտայ շինած են, դէպի Վարդավէլ գիւղի օղակայանը: Գերեզմաննոցներու մնացեալ մասին վրայ նոր տուներ շինուած են:

Հայ բողոքական ու լուսաւորչական համայնքներուն համար գերեզմաննոց շինուած է Եղեգի մէջ:

Երբ քահանայ չեն կրնար ճարել մեռել թաղելու համար, Զիլինկիր Ասատուրը եւ եղբայրը՝ Տիգրան շարական կարդալով կը թաղեն ննջեցեալը:

Ամէն Զատկի, Ծնունդի եւ Մեռելոցի օրերը բոլոր Հայերը կ՚երթան գերեզմանատուն, ուր Զիլինկիր Ասատուրը եւ Տիգրանը կ՚աղօթեն բոլոր գերեզմաններուն վրայ:

Ունեւոր Հայեր, իրենց մեռելներու հարսանիքի համար հայ քահանայ կը բերեն Տիգրանակերտէն, որ երկաթուղիով վեց ժամ է: Երկաթուղիի սակը, Խարբերդէն Տիգրանակերտ, ամերիկեան դրամով հինգ տոլար է:

Շատ անգամ երբ Հայերը պէտք ունենան քահանայի, կը կանչեն Ասորիներու քահանան:

Մեզիրէի Կեդրոնական վարժարանի շէնքը զօրանոցի վերածուած է: Կեդրոնականի կից Աստուածամայր եկեղեցին փլած է, բայց խորանը, մէջտեղի սիւները եւ պատերը կը մնան: Եկեղեցիի եւ դպրոցի ընդարձակ պարտէզին եւ հողին վրայ նոր տուներ շինուած են:

Կեդրոնականի շէնքին դիմացի բոլոր տուներուն մէջ Հայեր կը բնակին: Մեզիրէի հիմնադիր գերդաստանի, ինչպէս նաեւ Տէր Սարգիսենց, Տէր Խաչատուրենց, Թոփալ Արութենց, Նորսոյենց, Դադեսենց: Թաղոյենց, Լուսիկենց, Մղտեսի Մարտոյենց, ինչպէս եւ Տէր Ստեփանենց, Խասպոնց, Պօյաճոնց, Օվան ադայենց տուները կը մնան կանգուն:

Ֆարլիգաթօրեան հինգ եղբայրներու նորաձեւ ու արդիական տուներուն մէջ Թուրք պաշտօնեաներ կը բնակին:

Ֆրանսական դպրոցի շէնքերը զօրանոց եղած են, դանիական որբանոցը՝ հիւանդանոց, գերմանական որբանոցի շէնքերը այրած են քանի մը տարի առաջ:

Հայ բողոքականներու քարաշէն եկեղեցին ալիւրի գործարան եղած է: Հայոց Առաջնորդարանը եւս ալիւրի գործարան դարձած, բայց այրած է մէկ երկու տարի առաջ:

Հին բանտը փլած է, նոր բանտ մը շինած են, Քեսերիկի ճամբուն վրայի զօրանոցին քով: Նշանաւոր Կարմիր Խոնախ բանտը կը մնայ, շրջապատուած նոր տուներով:

Տէվրիշ Մահլէն, կամուրջին քով, երկաթուղիի կայարան է, Սթասիոն ճատտէսի անունով:

Մեզիրէի վերի եւ վարի շուկաները կը մնան, բայց արդիականացուած են: Նախկին փայտէ փեղկերով խանութները չկան: Բոլոր խանութները երկաթէ ձողերով շինուած են:

Բոլոր տուները եւ խանութները թուագրուած են, նամակները կը ցրուեն այդ հասցէներով:

Կան հեռախօս, բարձրախօս, ելեկտրականութիւն, ռատիօ, երկաթուղի, հանրակառք եւ ինքնաշարժներ:

Թուրք աղջիկներ ու տղաներ կ՚աշխատին գրասենեակներու մէջ: Հայ դեղագործ, բժիշկ չկայ:

Երեք – չորս հիւանդանոցներ կան, պաշտօնեաները Թուրք են:

Մեզիրէի մէջ բաւական թիւով ամերիկացի պաշտօնեաներ կան, ինչպէս նաեւ Գերմանացիներ:

Մեզիրէի մէջ գտնուող Հայերը երկու տարի առաջ ծրագրած էին եկեղեցի մը շինել: Բոլորը մասնակցած են հանգանակութեան: Ունեւոր քանի մը Հայեր տուած են չօշափելի գումարներ, մնացածները (գործաւորներ) խոստացած են քանի մը շաբաթ եկեղեցիի շինութեան համար ձրի աշխատիլ: Նկատելով որ գործաւոր դասակարգը ձրի աշխատելով ապրուստի միջոց չունենար, կը յետաձգեն եկեղեցիի շինութիւնը յարմար առիթի մը եւ կը դիմեն Իսթանպուլի Հայոց պատրիարքարանին նիւթական օժանդակութեան համար (խեղճերը լուր չունին, որ Միացեալ Նահանգներուն մէջ, տասնեակ հազարաւոր խարբերդցի հայրենակիցներ ունին, որոնք, եթէ ուզեն, մէկ երկու տարիէն թէ եկեղեցին կը շինեն եւ թէ դպրոցը, Խարբերդ – Մեզիրէի մէջ):

Գարեգին պատրիարք անցեալ տարի իբրեւ այցելու հովիւ Խարբերդ – Մեզիրէ ղրկած է Սահակ վրդ. Փափազեանը, որ մէկ շաբաթ հոն մնալով պատարագած եւ քաջալերած է տեղւոյն Հայերը, որպէսզի եկեղեցի եւ դպրոց ունենան:

Մեզիրէի մէջ ճանչցուած Հայերէն Պ. Գարեգին Կոստանեան (Խարբերդ – քաղաքցի) լաւ դիրք ունի եւ ներկայացուցիչն է ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան: Պ. Կոստանեան շատ անգամ ամիսներով կը բացակայի Մեզիրէէն, կ՚երթայ Պոլիս, Սվազ, Էնկիւրի եւ այլ տեղեր: Յարութիւն Պաքրճեան, հինէն հաստատուած է Մեզիրէի մէջ. Արաբկիրցի է, մօտ 55 տարեկան, լաւ Հայ է եւ կը հետաքրքրուի ազգային գործերով: Բոլոր Հայերը ունին իրենց բնակութեան համար տուներ, քիչերը վարձակալ են:

Բոլորն ալ ունին ազգային զգացում եւ կ՚ուզեն օր առաջ ունենալ եկեղեցի մը եւ դպրոց մը:

ՖՐԱՆՔԵՒՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դաշինքին տասնամեակը տօնելու համար յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, նախագահութեամբ Պ. Էտ. Էռիոյի: Միեւնոյն ատեն պիտի տօնուի Խ. Միութեան ճանաչման երեսնամեակը:

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ սաստկութեամբ կը շարունակուին Մանշի, Հիւս. Ծովու եւ Ատլանտեանի մէջ: Բազմաթիւ նաւաբեկութիւններ պատահած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԺԱՄ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

★

ԼԻՈՆ.— Ընկերակցութեամբ Օր. Արփինէ Փափազեանի ու հաւանութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան կը մեկնինք Ժընեւ, վիճակախաղի տոմսակներ սպառելու համար, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան :

Հազիւ Ժընեւ հասած, մեզ կը դիմաւորեն երկու օրիորդներ, Պուտագեան եւ Ներսէսեան, մեզ կ'առաջնորդեն սրահ մը ուր պիտի բանախօսէր Պատուելի Խայիկեան «Նարեկ»ի մասին, «Հայ Մշակութային» Միութեան հրաւէրով: Շուրջս կը նայիմ հետաքրքիր՝ սրահը կը գտնուին 15ի մօտ հայ երիտասարդներ: Քրաֆթ Պօնարի նախկին որբերն են, ամէնքն ալ պատուաբեր դիրքերու տիրացած մասնագէտներ, — բժիշկ, ատամնաբոյժ, ուսուցիչ, առեւտրական, քիմիագէտ եւն.: Ներկաներուն մէջ էին նաեւ երկու համալսարանական Հայուհիներ :

Բանախօսութենէն ետք, Պ. Պարգեւ Նիկոլեան, երիտասարդ ուսուցիչ մը, խօսք կ'առնէ : «Պատուելի, եթէ մեր նախահայրերը Ս. Խաչին քով իրենց սուրը նոյնքան ամուր եւ ապահով բռնէին, աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր մեր ազգին ճակատագիրը»: Աւելորդ պիտի ըլլար պատմել բոլոր վիճաբանութիւնը: Պէտք է ընդունիլ որ արտայայտուած կարծիքը ճշմարտութիւն մըն էր: Այս կարողութիւններով օժտուած ժողովուրդ մը չէ՞ր կրնար գրաւել տեղ մը անկախ, փոքր ազգերու շարքին :

Մշակութային Միութեան ատենապետը, Պ. Փափազեան ներկաներուն յայտնեց մեր այցելութեան նպատակը: Բոլորն ալ անխտիր մասնակցեցան: Նիւթականէն աւելի իրենց ազնիւ ընդունելութիւնը յուզեց մեզ: Ծանօթէն անծանօթ անցնիլ բաւական դժուար թուեցաւ մեզի: Պ. Փափազեանի խորհուրդներուն կը պարտինք, Ժընեւի եւ Լոզանի կարգ մը Հայերու մեր այցելութիւնը: Ամենուրեք գտանք ազնիւ ընդունելութիւն մը: Բոլորն ալ տիրացած են նախանձելի դիրքերու: Խօսակցութեան մը ընթացքին, ծանօթ Հայուհէն մէկուն ըսի.— Որքան պատուաբեր բան է Հայերուս համար այսքան լաւ դիրք ունենալ օտար երկրի մէջ: Պատասխանեց.— «Միայն լաւ դիրքը չէ կարեւորը այլ Զուիցերիացիներուն մօտ Հայը պատուաբեր անուն ունի»:

Ժընեւի Հայերու կարգին այցելեցինք Տէր եւ Տիկին Կոտէլի, Արեւելեան լեզուներու դասախօս Ժընեւի համալսարանին մէջ: Իսկ տիկինը Հայուհի մըն է: Մեզ ընդունեցին ջերմօրէն, կարծես հին բարեկամներ ըլլայինք: Կը խօսէինք առանց նիւթի պակասի: Մաքուր հայերէնով մը կ'արտայայտուէր դասախօսը: Հոգիով եւ գիտակցումով Հայէ մը աւելի Հայ է: Իր փափաքն է հայկական քաղաքակրթութիւնը ծանօթացնել Զուիցերիոյ ժողովուրդին: Մօտերս ամբողջ Զուիցերիոյ մէջ կատարուելիք ազգային մեծ հանդիսութեանց մը առթիւ կ'ուզէ որ իր աղջիկը Անահիտը, Հայկական տարազը եւ պարերը ներկայացնէ :

Որքան բախտաւոր էր, Տիկին Կոտէլ, որ իր ամուսինը կը պաշտէ զինքը եւ իր միջոցաւ ամբողջ Հայութիւնը :

Խիստ լաւ տպաւորութեան տակ կը վերադառնանք Լիոն :

ԹԱԳՈՒՀԻ

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

★

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Բոլշեւիզմէն Ազատագրման Ամերիկեան Կոմիտէն նոյեմբեր 20–ին Ուոլտորֆ–Աստորիա պանդոկի մէջ ճաշ մը տուաւ ի պատիւ իր նոր նախագահ Պ. Հաուըրտ Սարճընթի : Հրաւիրուած էին ներկայացուցիչներ տարագրութեան մէջ գործող զանազան հակախորհրդային կազմակերպութիւններէ : Հ. Յ. Դ. կողմէ ներկայ էին ընկերներ Ռ. Դարբինեան, Լ. Տաղեան, Ե. Սահակեան, Ժ. Յարութիւնեան եւ Բ. Նաւասարդեան :

Բացման խօսքը ըրաւ Կոմիտէի առաջին նախագահ ծովակալ Քըրք, Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, որ յայտնեց, թէ Պ. Սարճընթ պատասխանատու պաշտօններ վարած ըլլալով ամերիկեան արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ ամէն կերպ որակեալ անձ մըն էր իր նոր ու կարեւոր առաքելութիւնը ստանձնելու, իբրեւ նախագահը ամերիկեան կոմիտէի :

Պ. Սարճընթ հետաքրքրական ճառ մը արտասանեց, յայտնելով, թէ երբ 1945ին լռեցին թնդանօթները գաղափարներու պատերազմը որեւէ կերպ չդադրեցաւ, այլ ընդհակառակն, հետզհետէ սաստկացաւ :

«Թէ այս ճակատամարտը շատ աւելի ճակատագրական է քան զէնքով մղուած կռիւները», ինք, ինչպէս ներկայ տարագիր կազմակերպութեանց ղեկավարները երբեք պիտի չհաւատան այն ցնորքին, թէ Մոսկուան կրնայ հրաժարիլ աշխարհածաւալ իր ծրագիրներէն :

Պ. Սարճընթ շեշտեց, որ «գոյակցութեան» առասպելը պարզապէս քօղ մըն է Մոսկուայի համար, որուն ետեւ թաքնուելով ան կը փորձէ իրագործել իր նուաճողական ծրագիրները: Յետոյ պարզեց ամերիկեան կոմիտէի կատարած աշխատանքները եւ յայտնեց, թէ ապագային այդ աշխատանքները պիտի ընդարձակուին նպատակ ունենալով տկարացնել բռնապետութիւնը, բոլոր միջոցներով պայքարիլ անոր դէմ եւ անոր վերացումով հաստատել ժողովուրդներու իրական ազատութիւն :

Ապա ցուցադրուեցաւ Մոսկուայի մէջ պատրաստուած շարժանկար մը, իբրեւ նմոյշ, թէ ինչ նենգ ու խաբեպատիր միջոցներով Մոսկուան կը ջանայ իր տիրապետութեան ենթակայ ժողովուրդները լարել ազատ աշխարհի ու մասնաւորաբար Ամերիկայի դէմ :

Շարժանկարէն ետք, լսուեցան կըտորներ Մինիխի «Ազատագրութիւն» ռատիոկայանի մէջ յայտագրէն: Առաջին կտորը եղաւ հայերէն, ապա ադրպէյճաներէն, վրացերէն, ուկրայներէն, ռուսերէն եւ 11 այլ լեզուներով :

Յայտագրի առաջին բաժինը լրացած ըլլալով առիթ ստեղծուեցաւ ներկաներու համար իրար ծանօթանալու կամ վերանորոգելու հին ծանօթութիւններ :

Կը կարծուի թէ նոր նախագահի նշանակումով Ամերիկան կոմիտէն հակախորհրդային կազմակերպութեանց հետ իր գործակցութիւնը պիտի սերտացնէ գործնական աշխատանքի նոր ծրագիրներ հաստատելով եւ գաղափարական ընդհանուր գետին մը գտնելով, ուր Խ. Միութեան բոլոր տարագիր ու իրապէս ժողովրդավար կազմակերպութիւնները կրնան միասնական ճիգով եւ հասու միջոցներով պայքարիլ ընդհանուր թշնամիին՝ կարմիր բռնապետութեան դէմ :

(ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Կեդր. վարժարանի Սաներու միութիւնը արդէն ապահոված է գետին մը որուն արժէքը այժմ կը գնահատուի աւելի քան 150 հազար ոսկի, նուիրուած Կեդր. Վարժարանին: Այս հողին վրայ պիտի կառուցանեն շէնք մը որ սեփականութիւնը պիտի ըլլայ Կեդրոնական Վարժարանին: Տասնըհինգ քան օրէ ի վեր հիմը փորուած է: Շէնքը պիտի ունենայ մեծ խանութ մը, որ 350 քառ. մեթր տարածութեամբ կարեւոր հասոյթ մը պիտի ապահովէ: Անոր վրայ գեղեցիկ թատերասրահ մը պիտի շինուի, ուր պիտի կրնան սեղմել մօտ 400 հոգի: Գ. եւ Դ. յարկերը պիտի յատկացուին Կեդր. Սանուց միութեան մշակութային եւ ընկերային գործունէութեան, անոնց վրայ ալ բնակարաններ պիտի շինուին վարձու տրուելու համար (վեց կամ եօթ յարկաբաժին): Հասոյթը պիտի յատկացուի Կեդր. վարժարանին. Նախատեսուած ծախքին մէկ մասը արդէն պատրաստ է :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը որ գումարուած է Նոյեմբեր 7ին Նիւ Եորքի մէջ յանձնարարած է Կեդր. վարչութեան.— Երիտասարդ եւ անգլիագէտ հովիւներ ապահովել և լուրջ ուսումնասիրութեան ենթարկել երիտասարդ սերունդի կազմակերպումը Հայ. Եկեղեցիի շուրջ: Զօրացնել Հոգաբարձական կազմերը եւ զօրացնել այնպիսի երիտասարդներով, որոնք իրենց մտաւոր եւ ազգային կրթութեամբ պատրաստ են գործի լծուելու: Անոնց համար հայերէնի գործածութիւնը պարտադիր ըլլալով հանդերձ անգլերէնը եւս գործածուի որպէսզի եկեղեցիին եւ անոր հետ կապուած խնդիրները հասկնալի դառնան անգլիախօս երիտասարդներուն: Զարկ տալ կիրակնօրեայ դպրոցներուն: Ուսումնասիրել գրական քարոզութեան կարելիութիւնը, մինչեւ անգամ աշխատիլ հիմնել կեդրոնական օրկան մը: Եկեղեցիներու մէջ տոհմիկ երաժշտութիւնը անհրաժեշտ դարձնել, ոչ մէկ նիւթական եւ բարոյական ճիգ խնայելով: Հոգեւորական Հայրերու համար աշխատիլ գումարել Տրջ. խորհրդակցական հաւաքոյթներ, եկեղեցական հարցերու շուրջ: Հոգածութեամբ հետեւիլ տիկնանց միութեանց գործունէութեանց: Հսկել եկեղեցիի շուրջ հաւաքուած բոլոր կազմակերպութեանց գործունէութեանց վրայ եւ աշխատիլ համադրել անոնց աշխատանքները: Ժողովը կը վերահաստատէ նախորդ երեսփ. ժողովին հինգերորդ որոշումը, թէ հոգեւորականները կը գտնուին Ազգ. Կեդր. վարչութեան տրամադրութեան տակ: Ժողովը կը յանձնարարէ նաեւ քահանաներ պատրաստել տեղական ուժերէ :

Պ. ՏՕՆԱՊԵՏ ՁԷԹԼԷԵԱՆ որ Դամասկոսի միջազգային ցուցահանդէսին համար մարմարի վրայ քանդակած էր Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահ Հաշիմ պէյ Աթասիի դիմանկարը մեծապէս գնահատուեցաւ նախագահին եւ կառավարական շրջանակներու կողմէ: Այս դիմանկարին համար առաջարկած են 500 ս. ոսկի, սակայն չէ տուած :

ՀԱՅ ԿԻՆ ՄԸ Գահիրէի մէջ այցելելով վարչապետ Կամալ Նասըրի, շնորհաւորած է մահափորձէն փրկուած ըլլալուն համար, յետոյ տուած է բժժանք մը (Նուսխա), ըսելով թէ այդ կտորը պիտի պաշտպանէ բոլոր չար ձեռքերէն եւ մանաւանդ ատրճանակի գնդակներէն, կը գրէ «Ալ–Թահրիր» թերթը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մխիթարական պատկեր չի պարզեր այս պահուս Մարսիլիոյ բանուորներուն վիճակը: Մէկ կողմէ գործատէրը կը շահագործէ նիւթապէս, քիչ վըճարելով, միւս կողմէ մնայուն բանուորին աշխատանքի պահերը կը կրճատեն, առնելով յաւելեալ բանուորներ, եւ կամ յաւելեալ աշխատանք տալով բանուորին : Եթէ այս յաւելեալ ժամերը չըլլան, ոչ մէկ բանուոր անգործ կը մնայ :

Մեծ մտահոգութեամբ գործի կ'երթանք առտուն, առանց վստահ ըլլալու թէ գործ պիտի տրուի՞ այդ օրը :

Հաւաքական դժգոհութիւնը իրարու մօտ կը բերէ յաճախ բանուորները որոնք զրկուելով իրենց օրապահիկէն, յաճախ կը մտածեն գործադուլի մասին:

Կը թուի թէ ոմանք այս կարգադրութիւնը կ'ընեն որպէսզի տարւոյն վերջը ցոյց տան թէ քիչ բանուորով շատ գործ կատարած են :

Անտարակոյս նոր եւ վերջին կատարելութեամբ մեքենաներն ալ պատճառ կ'ըլլան որ բանուորը պէտք եղածին չափ գործ չունենայ :

Վտարանդի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Սերոբ նահատակուեց 1899ի վերջերը : Թուրքերի վրայ նրա թողած սարսափը խռովում էր Թուրք կառավարութեան հանգիստը: Վերջինս խիստ հրաման էր հանել, որ ով որ Սերոբին սպանէ կամ ողջ յանձնէ, հազար ոսկի պարգեւ պիտի ստանայ, ինչպէս եւ շքանշան Սուլթանից :

Բշարէ Խալիլը Սասունում գտել էր Գելաշէն գիւղացի դաւաճան Աւօն եւ նրա միջոցով թունաւորել Ախլաթի հերոսին :

Երբ դաւադիրը կատարել էր իր անարգ դերը, անմիջապէս յայտնել էր իր բարեկամ Բշարէ Խալիլին, որ խոյոն եկել ու պաշարել էր Կեալիգուզանը, ուր թունաւորուած Սերոբը պառկած էր դեռ ողջ :

Կռիւ է սկսում: Բայց Սերոբ չէ կարողանում կռուել թոյնի գործած վատ ազդեցութեան պատճառով: Սերոբ սպանուում է: Եւ դաւաճանը հրճւում է՝ իր դաւաճանութեան արդիւնքը տեսնելով: Իր բարեկամ Բշարէ Խալիլը կտրում է նահատակի գլուխը, բարձրացնում իր նիզակի վրայ եւ այդ ձեւով մտնում է Մուշ :

Աղբիւր–Սերոբի շնորհիւ, արդէն Մշոյ աշխարհում, Սալնոյ Ձորում ստեղծուած էր մի հզօր կազմակերպութիւն: Դաշնակցութեան դրօշակը շատ անգամներ նրա հերոսական կռիւների ժամանակ ծածանեցաւ լեռների վրայ, եւ նրա հովանու տակ նրանք կռուեցին հերոսաբար, եւ տարան շատ յաղթութիւններ :

Չկար Սերոբը: Թշնամին երես էր առած: Իսկ Բշարէ Խալիլը օրուան հերոսն էր, իսկ նրա բարեկամ Աւօն՝ Օսմանեան կառավարութեան սատրգանէ (հաւատարիմ) Հայը:

Սասունը անտէր չէր, սակայն: Նա ունէր տանիցաւելի Հայդուկներ, որոնք անմիջապէս ընտրեցին իրենց նոր խմբապետին, քաջարի Անդրանիկին եւ այդ շրջանի մէջ Դաշնակցութեան ռազմական գործը նրան յանձնեցին:

Անդրանիկ, գործի գլուխ անցնելուն պէս, իր առաջին գործն եղաւ վրէժ լուծել Բշարէ Խալիլից: Հրայրի հետ խորհրդակցելէ յետոյ, կայացնում են իրենց որոշումը:

Մառնիկա լերան վրայ, կիրճերի մէկում, Անդրանիկ կտրում է Բշարէ Խալիլի առաջը իր խմբով եւ գերում նրան: Նրան խոստովանցնելէ յետոյ, Սասնոյ արծիւը, որ նոր թեւ առած էր, իր ձեռքով կտրում է այդ չարագործ Խալիլի գլուխը:

Լուրը հասնում է Մուշ եւ Բաղէշ: Սարսափ է տիրում Թուրքերի մէջ:

Խալիլի սպանութիւնից յետոյ, կարգը գալիս է Գիւղաշէնի Աւոյին:

Մի գիշեր Անդրանիկ իր խմբով մտնում է Գիւղաշէն եւ սրէ է անցնում Աւոյի ամբողջ սերունդը: Ազատւում է մի միայն տղան, որ պատահմամբ այդ րոպէին տունը չի լինում:

Տարօնի աշխարհի ժողովուրդը ուրախութիւն է կատարում այդ երկու մեծ անցքերի համար: Երես առած ոտխականներն եւ Քիւրտերը նորից կրիայի նման քաշւում են իրենց պատեանի մէջ:

Սերոբի մահից յետոյ, ի հարկէ գործը կանգ չի առնում:

Հրայրն ու Անդրանիկը պէտք եղած հրահանգները ուղարկում են զանազան շրջաններ, նաեւ Ախլաթ:

Տէլեմաքը կապ է հաստատում Վանի հետ եւ Հայ նաւարարների միջոցով յարաբերութիւն է ստեղծում ծովեզերեայ գիւղերի հետ: Այդ գծով նա ստանում էր Վանից փամփուշտ եւ զանազան ռազմամթերքներ, նաեւ սուրհանդակային կապ պահում:

Անդրանիկ այդ ճանապարհով էր անցել դէպի Սասուն, երկրորդ անգամ:

Սերոբի մահից յետոյ, Հրայրը այդ ճանապարհով անցնում է Վան, ապա վերադառնում նորից Մշոյ շրջանը: Նա լիազօրում է Տէլեմաքին, որ անպայման ստեղծէ մի նոր գիծ դէպի Արճէշ, որպէսզի մեր բարեկամներ Մեհմէտ պէկի միջոցով եկած ռազմամթերքը այդ գծով փոխադրուի Դատուանի բարձրաւանդակը:

Սերոբի մահից յետոյ, օձերը սկսում են ծակերից իրենց գլուխները դուրս հանել եւ զանազան մատնութիւններ անել:

Տէլեմաքը անմիջապէս փոխում է պահեստների տեղերը, հինները դատարկում եւ նորերի հետ զետեղում: Այդ նախազգուշական միջոցը նաեւ նրա համար էր որ գուցէ Սերոբի արխիւը, որ իր հետ էր, թշնամու ձեռք անցած ըլլար եւ երեւան եկէր պահեստների տեղը:

Հրայրի Վան գնալն եւ վերադառնալը, Սերոբի մահը եւ նրա հետ եղած արխիւի գրաւումը գործի մղեցին Թուրք կառավարութիւնը: Դաւաճանների արարքները չէին վրիպում Տէլեմաքի աչքից: Այդ բոլորը ստիպեցին Տէլեմաքին ապահովցնել ամէն ինչ:

Թուրք կառավարութիւնը, տեղեկացած բոլոր անցուդարձերին, մի գիշերուան ընթացքում պաշարել տուաւ հետեւեալ գիւղերը՝ Ուրթափ, Թուխ, Դատուան եւ Շամիրամ: Այդ բոլորը յանձնել էր Ձէրքէզ Ալի Պէկին:

Զապտիները ուղակի մտնում են գիւղերը: Մտնում են եկեղեցիները, քանդում են խորանները, փորում են կասկածելի տեղերը եւ ոչինչ գտնում: Այս անգամ տներն են խուզարկում: Դարձեալ ոչինչ են գտնում, բացի մի քանի դատարկ պահեստատեղիներից, որոնց պահեստները Տէլեմաքի կարգադրութեամբ փոխադրուել էին այլուր:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԺԻՒՍԷՅԻՆ ՃԱՀԻՏ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ

Թուրք տխրահռչակ ամբոխավարը, Ժիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, որ 80 տարեկան է, վերջերս 26 ամիս բանտարկութեան եւ մեծագումար տուգանքի դատապարտուած էր, կարգ մը անուանարկու թիւններ կատարած ըլլալով «Հալքճը» եւ ուրիշ թերթերու մէջ:

Դատապարտեալը վճռաբեկ ատեանին դիմած էր, որ հաստատեց վճիռը: Ճահիտ Դեկտեմբեր 6ին ձերբակալուելով փոխադրուեցաւ Սկիւտարի բանտը:

«Լը Մոնտ»ի Թղթակիցը Պոլսէն կը հեռագրէ թէ հարիւրաւոր բողոքի հեռագիրներ հասած են եւ լրագրական պայքար մը սարքուած է, դատապարտեալը արձակելու համար: Բողոքներ ստորագրած են մամուլի սենտիքաները, պաշտօնեաները, լրագրողներու ընկերակցութիւնը, խնդրելով որ Հանրապետութեան նախագահը ներում շնորհէ Թուրք լրագրութեան երիցագոյն վաստակաւորին: Իզմէթ եւ ուրիշ երեսփոխաններ Անգարայէն Պոլիս գացած են, բանտարկեալը մխիթարելու համար:

Ընթերցողները կը յիշեն թէ այս մոլեռանդ իթթիհատականը վերջերս յայտնապէս կը սպառնար փոքրամասնութեանց, մեղադրելով թէ բացասական դիրք բռնած են իր կուսակցութեան՝ «Հալք»ի դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը յայտարարեց թէ ոչ նոր տուրքեր պիտի հաստատուին 1955ին, ոչ ալ Փրանքի արժեզրկում պիտի կատարուի, զարկ տալու համար տնտեսական գործունէութեան: Նախարարը միշտ լաւատես է ապագայի մասին: Երկրին արտաքին առեւտուրը բարւոքած է, պետութիւնը արդէն Պանք տը Ֆրանսի վերադարձուցած է 80 միլիառ Փր: եւ ի վիճակի է քսան միլիառ եւս վճարելու Դեկտեմբեր 15ին: Նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, գիները իջեցնելու համար:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ըմբոստներուն զինաթափութիւնը կը շարունակուի: Անձնատուր եղած ըմբոստներուն թիւը հասած է 1560ի: Յանձնուած են 1212 զէնքեր: Նոր Տեսթուր կուսակցութիւնը հանդանակութիւն կը կատարէ փողոցներու մէջ, օգնելու համար զինաթափ եղած ըմբոստներուն:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ահաբեկչական արարքները կ'աճին Ալժէ նահանգին մէջ: Նոր յարձակումներ կատարուեցան հեռաձայնի գիծերուն վրայ, եւ սպաննուեցաւ քաղաքապետական խորհուրդի մը նախագահը: Ազատագրական կոմիտէն սպառնագիրներ կ'ուղղէ աջ ու ձախ:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Նիւ Եորք հասաւ, ուր բժշկական գործողութեան պիտի ենթարկուի: Դեկտ. 13ին պիտի տեսակցի նախագահ Այզընհաուըրի հետ, քննելու համար թէ Իրան ինչ ձեւով կրնայ մասնակցիլ Մ. Նահանգներուն, Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Փաքիստանի միջեւ կնքուած զինակցութեան:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ժողովը այսօր չորեքշաբթի ժամը 18·30ին, Ազգ. Տուն:

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Ծախու է փավիյեօն մը 13 սենեակ, Շաւիլի կայարանին մօտ (Մոնփառնասէն եւ Էնվալիտէն):

Դիմել.— Պալեան Պաղտասար,

8, Clos de la Petite Provence, Chaville

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ.ի ընթացքին: Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ. 31ին:

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան Յառաջի պատի օրացոյցը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏ. 9, ԺԱՄԸ 21ԻՆ

RECITAL

Սպանիական դասական եւ ժողովրդական պարերու

ՀԱՅԱԶԳԻ ՊԱՐՈՒՀԻ՝
ԼԻՒԹԻՍ ՏԸ ԼԻՒՋ

Տոմսերու գին՝ 200էն 1000 Փրանք: Դիմել Թատրոն եւ բոլոր գործակալութեանց:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ճոխ պիւֆէ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Օթէլ Նորմանտիի շքեղ սրահներուն մէջ 28 Պուլվ. տ'Աթէն (Մարսէյլ), 12 Դեկտ. կիրակի ժամը 3–24:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ:

Խաղերու մրցում եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ Է

Նպարավաճառատուն մը: Երեք սենեակ, ամէն յարմարութիւններով: Ելեկտրական լոյս, ջուր: Մանրամասնութեանց համար դիմել Խօքսիւզեանի, 10 ռիւ 14 Քանթօն, Վալանս (Տրոմ):

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 10 վայրկեան հեռու արուարձանի մը մէջ տուն մը բոլոր յարմարութիւններով, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, պատշգամ, չորս սենեակներով, տակը խանութ մը եւ նկուղ (քավ), փոքր պարտէզով մը, անմիջապէս տրամադրելի:

Դիմել Պ. Ա. Սրապեանի 3 ռիւ Լիէօթնան Ռաուլ Պաթանի, Մէօտօն (Սէն է Ուազ):

Հաղորդակց. Միջոց.— Մէրի տ'Իսիէն օթօպիւս 190 եւ 160, իջնել Օփիթալ Փէրսի:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան:

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն:

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Բըլիւպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կոլինեան):

Ա. մաս.— Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12:

Բ. մաս.— 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռէժան սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ, նիւթը՝ Աջին եւ ձախին գաղտնիքները ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Կը խօսի՝ Պ. Վ. ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ: Նիւթը՝ Պետութեան նոր ստորոգելիները, ազատութեան եւ անկախութեան հարցը:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբը: Ներկայանալ անդամատետրով: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱԻՒԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * JEUDI 9 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7542 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2953

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՕՏՈ՞Վ ԿԸ ՅԻՇԵՆ…

Մէկ ամսուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Մոսկուայի անթելը մեղրածոր խօսքեր կ'ուղղէ Թուրքիոյ :

Առաջինը Թրքական Հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ էր (29 Հոկտ.), որ տօնուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ :

Ռատիօ-Մոսկուան լեզու կը թափէր, յիշելով երկու երկիրներուն երբեմնի գործակցութիւնը աշխարհակալութեան դէմ եւ մանաւանդ այն թանկագին աջակցութիւնը զոր Խ. Միութիւնն ընծայեց Թուրքիոյ, ազգային պայքարին յաջողութեան համար :

Յայտարարութեան տողերուն մէջէն կը զգացուէր կարօտ մը՝ վերահաստատելու նախկին յարաբերութիւնները :

Ահա դարձեալ նոյն եղանակը :

Նոյ. 29ին ռատիօ-Մոսկուա կը յայտնէր թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ բարւոք յարաբերութիւններ հաստատել :

Հրատարակուած զեկուցումը կ'ըսէր.—

Խ. Միութիւնը, միշտ հաւատարիմ՝ ազգերու հետ բարեկամութիւն հաստատելու եւ խաղաղութիւնը պահպանելու քաղաքականութեան, կ'ուզէ ամրապնդել բարեկամական յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ :

— Պատմութիւնը մեզի կը սորվեցնէ թէ երկու կողմն ալ օգտուած են միշտ, երբ բարեկամական յարաբերութիւններ տիրած են :

Խօսնակը այս առթիւ մանաւորապէս կը յիշէր 1921 Մարտ 16ի ռուսեւթուրք «բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշինքը, որուն շնորհիւ աւելցաւ Խ. Միութեան օժանդակութիւնը՝ Թուրք ազգին որ կը կռուէր իր անկախութեան համար» :

Արդարեւ, բոլշեւիկեան պարծա՞նք, այդ պատմական դաշինքը որ կնքուեցաւ Մոսկուայի մէջ, եւ որ սահմանուած էր ամէնէն առաջ մեր մուխը մարելու :

Դաշնագրին առաջին յօդուածով, խորհրդային կառավարութիւնը յանձն կ'առնէր չճանչնալ այն պայմանագիրները որոնք չեղեալ համարուած էին Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ :

— «Ներկայ դաշինքին մէջ Թուրքիա բսելով կը հասկցուին այն հողերը որոնք ընդունուած են իբրեւ թրքական հողեր 1336 (1920) Յունուար 28ի ազգային ուխտով, մշակուած եւ յայտարարուած Պոլսոյ մէջ, Օսմ. Երեսփ. ժողովին կողմէ եւ հաղորդուած մամուլին եւ բոլոր պետութեանց» :

Մոսկուայի ամբողջ քաղաքականութիւնը հիմնուած էր այս դաշինքին վրայ եւ կը շարունակուի մինչեւ այսօր :

Այսպէս, չեղեալ կը հռչակուէր Սեւրի դաշնագիրը : Խ. Միութիւնը կ'երաշխաւորէր Թուրքիոյ բացարձակ անկախութիւնը, իսկ Անգարա յանձն կ'առնէր որ եւ է համաձայնութիւն չկնքել դաշնակիցներուն հետ, առանց Մոսկուայի հաւանութեան :

Այս դաշնագրին Ա. յօդուածը նոյնութեամբ կը հաստատուէր Կարսի մէջ, 1921 Հոկտ. 13ին :

Աւելի պարզ խօսելով, Խ. Միութիւնը հանդիսաւորապէս Թուրքիոյ կը յանձնէր արեւմտեան Հայաստանը, Կարսը, Արտահանը, Օլթին, Կաղզուանը եւ Սուրմալուն :

Այս խայտառակ դաւին առթիւ էր որ, բոլշեւիկ հմուտ պատմագիրը, Բ. Բորեան, կը յայտարարէր առանց վերապահութեան, իր երկհատոր գրքին մէջ (ռուսերէն, տպուած՝ Մոսկուա).

— «Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, հողային առաւելագոյն զիջումները կատարուեցան Թուրքիոյ, ի հաշիւ Հայաստանի» :

Թուրքիա հանդիստ մարսեց այս բոլոր պատառները : Եւ այժմ երբ կոնակը տուած է Արեւմուտքի, Մոսկուան ի զո՞ւր կը յիշեցնէ երբեմնի մեղրալուսինը…

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԻՏՔԸ ՀԱՍԿՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ ՍՏԱՑԱՆ

Այս միջոցին զանազան ձեռնարկներ կը կատարուին, Խ. Միութեան տրամադրութիւնները հասկնալու եւ յարաբերութիւնները բարւոքելու համար :

Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ միեւնոյն ատեն արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը վարէ, հրահանգեց Մոսկուայի դեսպանատան գործակատարին հարցնել Խ. Միութեան թէ տրամադի՞ր է ստորագրելու Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, ինչպէս թելադրած էր ինք, Ազգաժողովին մէջ խօսած ճառով :

Այն ատեն վարչապետը կ'առաջարկէր որ Խ. Միութիւնը վաւերացնէ դաշնագիրը, եւ գրաւման զինուորները ետ կանչուին : Ինքն ալ կը խոստանար թէ Ֆրանսա պատրաստ է Զօրսերու խորհրդաժողով մը հրաւիրելու հաւանաբար յառաջիկայ Մայիսին : Եւ կը բացատրէր թէ նոր բանակցութեանց պատրաստութեան համար նախընտրելի է հետեւիլ աւանդական սովորութեան, այսինքն դիւանագիտական ճամբով, քան թէ դերադրուած հանրային կարծիքի մը առջեւ :

Վարչապետը նախապէս տեղեկութիւն տուած էր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, իր հրահանգները հաղորդելէ առաջ, բայց պաշտօնական շրջանակներու մէջ գիտել կու տան թէ այս ձեռնարկը թիւրիմացութիւն պատճառած է Պ. Ֆ. Տըլլըսի, որ կ'առարկէ թէ դեռ համաձայնութիւն գոյացած չէ Մայիսին խորհրդաժողով գումարելու համար :

Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանը, Պ. Ժոքս, որ Փարիզ կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ երէկ : Դեսպանը Լոնտոն գացած էր Բշ., խորհրդակցելու համար ֆրանսական դեսպանին հետ, որ մէկ ամիսէն պիտի ստանձնէ արտաքին գործերու նախարարութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը : Վերադարձին երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ, ճշգրիտ հրահանգներ ստանալով : Մոսկուայի գործակատարը ունկնդրութիւն խնդրած էր Պ. Մոլոթովէն, անոր տրամադրութիւնները իմանալու եւ դեսպանին հաղորդելու համար : Մէկ խօսքով, նախապատրաստական աշխատանք մըն է որ կը սարքուի, որպէսզի ստուգեն թէ կարելի՞ է ընդհանուր խորհրդակցութիւն մը կատարել օրուան հրատապ հարցերու մասին, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք :

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանն ալ, որ Ուաշինկթըն կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին կը վերադառնայ, հետեւելու համար դէպքերու ընթացքին :

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Ռուսերը վերջերս տրամադրութիւն կը ցուցնեն շփումներ հաստատելու արեւմտեան դիւանագէտներու հետ : Մոսկուայի դեսպանը պիտի օգտուի այս պատեհութենէն, որոշ գաղափար մը կազմելու համար կացութեան մասին : Այս առթիւ էր որ գիտել տուաւ թէ տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ Զօրսերու խորհրդաժողովի գումարման թուականի մասին :

Ամէն պարագայի մէջ, նախարարը թելադրած է դեսպանին որ զանց չառնէ որ եւ է պատեհութիւն, բարւոքելու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութիւնները :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԴԵՌ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ…

Պատմութիւնը գիտէ :

Անցեալ Նոյեմբերի սկիզբը, Անգլիոյ ծերունի վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, նշանաւոր գաղտնիք մը կը յայտնէր, հրապարակաւ :

Կ'ըսէր թէ 1945 Մայիսին, երբ գերման զինուորները անձնատուր կ'ըլլային խուռնապահար, ինք հեռագիր մը ուղղեց լորտ Մոնթկոմըրիի, պատուիրելով հաւաքել անոնց զէնքերը, ի հարկին Գերմանները վերազինելու համար, եթէ խորհրդային զօրքը շարունակէր իր յառաջխաղացութիւնը դէպի արեւմուտք :

Գաղտնիքը մեծ իրարանցում, շատերուն ալ զայրոյթ պատճառեց :

Նոյնիսկ հարցապնդում ուղղուեցաւ Երեսփ. ժողովին մէջ, Չըրչիլի 80ամեակի տօնակատարութենէն անմիջապէս ետք :

Պահպանողական վարչապետը ստիպուեցաւ ներողութիւն խնդրել «յատենի ժողովոյ», միեւնոյն ատեն խոստովանելով ուրիշ մեղք մը.

— Մտքէս անցաւ այդ ծրագիրը, բայց լաւ չեմ յիշեր, իսկապէս հեռագրեցի՞ թէ ոչ : Եւ որո՞ւ, Մոնթկոմըրիի՞ թէ զօր. Այզընհաուըրի, որ դաշնակից բանակներու ընդհ. հրամանատարն էր այն ատեն:

Այս պարագան աւելի մեծ վրդովում պատճառեց, եւ ընդդիմադիր երեսփոխաններ Չըրչիլի հրաժարումը պահանջեցին :

Անդիէն, Մոսկուայի պաշտօնաթերթերը անխնայ ծաղկեցին Անգլիոյ վարչապետը, «կեղծաւոր եւ դաւադիր» կոչելով զայն:

Մթնոլորտը աւելի պղտորեցաւ, երբ անգլիացի հրամանատարը, լորտ Մոնթկոմըրի, յայտարարեց թէ իսկապէս այդպիսի հեռագիր մը ստացած էր:

Եւ սկսաւ փնտռել պետական դիւանաթուղթերուն մէջ:

Արդ, մինչեւ երէկ հեռագրին պատճէնը գտնուած չէր:

Երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, ընդդիմադիրները նորէն հարցումներ ուղղեցին, եւ Չըրչիլ խոստովանեցաւ թէ հրամանատարն ալ չէ կրցած գտնել հեռագիրը :

Եւ նորէն կրկնեց .— Թերեւս հեռագիր ուղղած չեմ, բայց միտքէս անցաւ: Կ'ուզէի որ յետաձգուի գերման բանակին վերջնական ջախջախումը :

Ինչպէս կ'երեւայ, երկուքին ալ յիշողութիւնը վրիպած է:

Ամէն պարագայի մէջ առաջին վրիպումը չէ այս:

Միջազգային դիւանագիտութեան մէջ դեռ ի՜նչ բաներ կան որ ոչ միայն միտքէ անցած, այլեւ դաշնագիրներու վերածուած էին, բայց վերջին պահուն «մոռցուեցան» կամ ետ առնուեցան…

ՎԱՀԷ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ

Եգիպտական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն վեց կախաղաններու մասին, որոնց լուրը հաղորդած էինք երէկ.—

Առաջին անգամ կառափնատ առաջնորդուեցաւ թիթեղագործ Մահմուտ Լաթիֆի, որ ութ ընդակ արձակած էր վարչապետ Կամալ Նասըրի վրայ, Աղեքսանդրիոյ մէջ: Դատապարտեալը հագած էր կարմիր շապիկ մը, որ յատուկ է մահապարտներու: Վախէն կը դողար եւ երկու պահակներ դժուարաւ առաջնորդեցին դէպի կառափնատ : Դահիճը եւ իր օգնականը քաշքշելով տարին զայն: Բանտին հոգեւոր հովիւը պատուիրեց որ արտասանէ հետեւեալ խօսքերը .

— «Իսլամ եմ եւ կը մեռնիմ իբրեւ իսլամ: Թող Աստուած թողութիւն շնորհէ մեղքերուս» :

Յետոյ կախուեցաւ Եուսէֆ Թալաթ, Իսլամ Եղբայրութեան ահաբեկիչ մարմնին վարիչը, որ կը պահէր իր պաղարիւնը: Երբ մահավճիռը կարդացին ըսաւ թէ կ'ուզէ աղօթել : Արտօնեցին: Յետոյ ձեռքերը ետին կապեցին եւ կառափնատ բարձրացաւ, գոչելով.— «Ներէ՛ ինծի, Շէյխ Ֆարկալի» (ուրիշ դատապարտեալ մ որ խոստովանութիւններ կատարած էր): Երկու մահապարտներն ալ բոպիկ էին, կարմիր գտակով եւ կարմիր տափատով: Երրորդ մահապարտը գաղտնի մարմնին Գահիրէի մասնաճիւղին վարիչը, կախաղան բարձրացաւ աղաղակելով. — «Փառք Աստուծոյ, կը մեռնիմ իբրեւ նահատակ» :

Չորրորդը, Հինդաւի, ըսաւ թէ երէկ նամակ մը գրած էր Կամալ Նասըրի, խնդրելով որ ներում շնորհէ: Հրամանատարը պատասխանեց թէ նամակը յանձնուած է: Մահապարտը կառափնատ առաջնորդուած ատեն կը դողդղար եւ կ'աղօթէր: Հինգերորդը, Շէյխ Ֆարկալի հանդարտ էր բայց գունատ: Ըսաւ թէ երջանիկ է որ Աստուծոյ կը վերադառնայ: Վերջինը, Ապտէլ Գատէր Օտա, կախաղան բարձրացաւ հատուածներ արտասանելով Գուրանէն: Եւ աղաղակեց .— «Իմ արիւնս անէծք պիտի դառնայ յեղափոխական խորհուրդի անդամներու գլխուն» :

× Մահավճիռներու գործադրութենէն առաջ, դիմումներ կատարուած էին արաբական պետութեանց կողմէ: Սուրիոյ վարչապետը խնդրած էր եգիպտական դեսպանէն որ պատիժները ցկեանս բանտարկութեան վերածեն: Սուտանէն 40 երեսփոխաններ եւս միջամտած էին, միեւնոյն ատեն բողոքելով զօր. Նեկիպի պաշտօնանկութեան դէմ :

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ԴՈԿՏՈՐ

Վիէննայի մեր թղթակիցը կը գրէ .—

Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի 50ամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին առթիւ, Վիէննայի Համալսարանը իրեն կը շնորհէ փիլիսոփայութեան պատուակալ դոկտորի աստիճանը: Այս բացառիկ իրողութիւնը հայութեան համար պատուաբեր է մանաւանդ անոր համար որ շատ քիչ անգամ կը պատահի :

ԿԱՐԴԱԼ, ԱՅՍՕՐ: ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԷՏ ՆԱՐԴՈՍԻ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՆՀԵՏԱՑՈՒՄՆԵՐ

Մինիխի թերթերը կը գրեն թէ սպաննուած է Ազատութեան ամերիկեան ռատիոկայանի Ազերիներու բաժնին գլխաւոր խմբագիրը, Ֆաթալիբէկ Դուդալինսկիյ: Դիակը գտնուած է Իսմայիլովի տան մէջ, որ կը գտնուի հեռաւոր արուարձան մը: Յայտնի չէ թէ ի՛նչպէս գործուած է ոճիրը: Իսմայիլով անհետացած է: Նոյն կայանի ուրիշ կարեւոր աշխատաւորներէն մէկն ալ անհետացած է:

Դուդալինսկիյ կարմիր բանակի նախկին սպաներէն էր, երկրորդ աշխարհամարտին Գերմանիա անցած եւ հոն հաստատուած :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց իր սեփական ելմտացոյցը, 175.529 փրանքէն 212.257 փրանքի բարձրացնելով երեսփոխաններուն ամսաթոշակը, յունուար 1էն սկսեալ: Համայնավար ներկայացուցիչը «անվայել» կոչեց այս յաւելումը, բայց եւ այնպէս իրենք ալ պիտի ստանան, մեծ մասը կուսակցութեան սնտուկին յանձնելով, ինչպէս գիտել կու տան տեղական թերթերը :

ՊԱՊԸ ինքզինքը հանդիստ զգալով, ճառ մը պիտի խօսէր երէկ, Մարեմեան տարին փակելու համար :

ԱՖՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՈՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Բ. — ՄԱՐՈՔԻ ԼԱՑԻ ՊԱՏԸ

Մառէշալ Լիոթէն, որուն ծննդեան հարիւրամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ Նոյեմբեր 21ին, եղած է ֆրանսական գաղթապետութեան մեծագոյն ճարտարապետը: Ամբողջ Մարոքի մէջ իր անունը կը յիշուի մասնաւոր հմայքով ու ակնածանքով: Քազապլանքայի քաղաքապետական պարտէզին մէջ կը բարձրանայ իր պղնձէ վիթխարի արձանը: Մառէշալը նստած է արաբական նժոյգի մը վրայ: Արձանին վրայ փորագրուած պատգամներն են. — «Որքան կը ճանչնամ Մարոքցիները, որքան կ'ապրիմ անոնց հետ այս երկրին մէջ, այնքան կը համոզուիմ այս ազգի մեծութեան: Ֆրանսային լաւագոյն ձեւով ծառայելու եւ հոս հաստատուն հետքեր ձգելու համար, ամբողջ սրտով եւ հոգիով, եւ փորձառութեամբս կ'ըսեմ — Պէտք է այս ժողովուրդին ճանչցնել իր սիրտն ու հոգին: Առանց կաթիլ մը սիրոյ, ոչինչ կարելի է ընել»:

Այս հաւատքով եւ համոզումով, Լիոթէն կրցաւ Մարոքը արդիական երկիր մը դարձնել, սերտ գործակցութեամբ սուլթանին եւ բազմաթիւ ցեղապետներու: Ֆրանսական ներկայութիւնը քով-քովի բերաւ երկու տարբեր մշակոյթներ, — արաբական եւ ֆրանսական: Մէկը սրընթաց նժոյգի մը վրայ նստած, միւսը՝ հեռատես եւ անապատի փոշիներով ծածկուած:

Լիոթէի հանճարն էր միայն, որ կրցաւ Սուլթաններու միջոցաւ նորանոր պատուհաններ բանալ այս ժողովուրդի առջեւ: Նոր շունչ ու ոգի մտցնել, դպրոցներ բանալ եւ սերունդներ պատրաստել: «Սուլթանի պալատին ձեռք պիտի չտամ, բայց անոր դիմաց բուրաստաններ ու նոր քաղաքներ պիտի կառուցանեմ»: Եւ այսպէս ալ ըրաւ: Առանց շատ մխրճուելու, սուլթանի կառավարչական ձեւին մէջ ալ փոփոխութիւններ մտցուց:

Սուլթանը՝ իր ժողովուրդը կը կառավարէ պալատական խորհուրդի մը միջոցաւ (Մախզէն): Այդ խորհուրդին կը մասնակցին Շէրիֆեան կառավարութեան 13 անդամները եւ 21 քաղաքներու փաշաները: Սուլթանին վեհապետական ներկայացուցիչներն են երեք խալիֆաներ՝ Ֆէսի, Մարաքէշի եւ Թիզնիթի փաշաները: Չորրորդն է սպանիական գօտիի Թէթուանի խալիֆան: Թանժէրի միջազգային շրջանին մէջ ալ՝ մէնտուպ մը՝ լիազօր կառավարիչ:

Շէրիֆեան կառավարութիւնը խառնուած է երեք մեծ նախարարութիւններու մէջ, — վարչապետութիւն (մեծ վէզիր), դատական եւ կրօնական գործերու վարչութիւն: Այս երեք մեծ վէզիրները ունին իրենց օգնական նախարարները կրթական, ելմտական, հանրօգուտ շինութեանց, առողջապահական, առեւտրական եւ պարենաւորման: Արտաքին գործերու եւ ազգային պաշտպանութեան նախարարութիւնները Հոգատար իշխանութեան կը պատկանին:

Մախզէնի եւ Հոգատար իշխանութեան միջեւ, 1917 Մայիս 19էն ի վեր, համագործակցութեան դեր կը կատարէ Շէրիֆեան կառավարական Խորհուրդը, քննելով բոլոր հարցերը եւ օրինագիծեր ներկայացնելով: Օրինագիծերը Սուլթանին կողմէ վաւերացուելէ ետք, օրէնքի (Տահիր) կարգ կ'անցնի: Այս խորհուրդի նշանաւոր անդամներն են Մարոքցիները, եւ Ֆրանսացիներ: Ինչպէս կը տեսնէք, ամէն ինչ նուիրապետական է: Սուլթանը միահեծան պետն է այս ժողովուրդին, եւ գահ ու գահակալ աւելի արժէք ունին, քան ազգային կամքն ու բաղձանքները: «Իսթիքլալը տիրող կարգերու այս քարացած սովորութիւններն է որ կ'օգտագործէ եւ սուլթանականութեան ջերմ պաշտպան կը կանգնի, մանաւանդ, երբ կը տեսնէ սուլթան մը որ համակիր է իր գաղափարներուն: Իսթիքլալի գաղտնի քարոզչութեան եւ բանի միջոցներուն պատճառաւ, անլեզու ամբոխը այսօր դարձած է մոլի սուլթանասէր մը: Դպրոցական մանուկէն մինչեւ պառամեալ ծերունիները, Մուլէյ Եուսէֆի վերադարձը կը նկատեն Մեսիայի մը գալուստը: Անոր նկարը ձեռքէ ձեռք կ'անցնի, ակնածանքով ու հիացումով: Ուսուցիչ մը, Քազապլանքայի դպրոցներէն մէկուն մէջ, իր ութ տարեկան աշակերտներուն կը հարցնէ թէ, ձեզմէ իւրաքանչիւրը ի՞նչ կ'ուզէ ունենալ: Արաբ մանուկ մը մատը բարձրացնելով կ'ըսէ.— «Պարոն, ես կը փափաքիմ, որ մեր սուլթանը վերադառնայ...»:

«Իսթիքլալ»ը կրցած է Մուլէյ Եուսէֆի անունը «Լացի Պատ»ի մը վերածել, ուր մոլի ուխտի կ'երթան բոլորը: Աքսորական վեհապետը, իր քառորդ դարու գահակալութեան ընթացքին չկրցաւ թափանցել իր ժողովրդի սրտին մէջ, որքան իր աքսորով:

Մուլէյ Եուսէֆ, ըստ Իսթիքլալի, ազգային ինքնորոշման եւ անկախութեան միակ խորհրդանշանն է:

ՎԱՀԱՆ

ԱՆՅԵՏԱՁԳԵԼԻ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

Առաջին Մեծ Պատերազմին, մենք թէեւ պետութիւն չէինք, բանակ չունէինք բայց պարագաներու բերումով ստիպուած էինք զէնք վերցնել եւ մասնակցիլ դուպարին: Եւ մեզի վիճակուեցաւ շատ վճռական, ճակատագրական դեր կատարել կովկասեան ճակատին վրայ: Կռիւներու առաջին օրէն մինչեւ վերջը, եւ մինչեւ Հայաստանի վերջնական գրաւումը բոլշեւիկներէն՝ հայ ռազմիկը չկրցաւ հանգիստ առնել: Այսպէս միշտ ալ ունեցանք զինական ուժեր: Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ, քանի որ այդ ճակատին բոլոր կռիւները մեր երկրին մէջ տեղի կ'ունենային: Մեր կենաց եւ մահու պայքարն էր:

Այս զինական ուժերու գործունէութեան մասին մանրամասնօրէն գրուած, խօսուած եւ պատմուած է բերնէ բերան: Եւ գրեթէ բան չկայ որ անծանօթ մնացած ըլլայ: Վստահ եմ թէ շատ ալ կարդացուած է: Այդ բոլոր գրուածքները, սակայն, զանազան առիթներով եւ տարբեր անձերու կողմէ գրուած ըլլալով, ոչ ծրագրեալ ժամանակագրական կարգ պահուած, ոչ ալ յաջորդականութիւնը նկատի առնուած կրնար ըլլալ: Կարգի այս անձամայ պակասը պատճառ եղած է, որ ընթերցողին մտքին մէջ չփոթ մնայ շատ կարեւոր բան մը: Այս գրութեան նպատակն է մատնանշել այդ թերին:

Անոնք որ Կովկաս գտնուած են այդ միջոցին եւ մանաւանդ հեռուէն մօտէն շփում ունեցած են դէպքերուն հետ, գիտեն թէ յիշուած զինական ուժերը միշտ նոյն ձեւով, նոյն անունով, նոյն քանակով ու կազմակերպութեամբ չմնացին, այլ պարագաներուն եւ պայմաններուն համաձայն ձեւ ու կերպարանք ստացան: Այս փոփոխութիւններուն կարգաւորումը, մեծ գիծերով հետեւեալն է.—

1. Ռուս կառավարութեան կողմէ թելադրուած եւ կազմուած կամաւորական գունդեր, (որոնց մենք բանակ ըսինք եւ այդպէս ալ մնաց):

2. Նոյն կառավարութեան հրամանով այդ գունդերուն ցրուումէն վերջ, ազգային միջոցներով կազմուած մեծ ու փոքր զանազան խումբեր:

3. Կանոնաւոր բանակ:

Այս երեք տարբեր կազմակերպութիւնները գոյութիւն ունեցած են տարբեր ժամանակներու մէջ: Երբ մէկը կար, միւսները չկային:

Շատ մը խօսակցութիւններու ընթացքին, գիտած եմ որ, բաւական կարդացած անձեր իսկ, վերոյիշեալ հասարակ կարգաւորումը չեն կրնար ընել: Յիշուած երեք տարբեր կազմակերպութիւններու, տարբեր ժամանակներու գործունէութիւնը խառնշտկուած, մշուշապատ կ'երեւայ իրենց: 1917ի դէպքի մը մասին խօսուած ատեն Դրոյի, Համազասպի կամ որեւէ կամաւորական գունդ կը փնտռեն, որոնք շատոնց գոյութիւն չունէին:

Այս մատնանշումը եւ տուած բացատրութիւնս, ինչքան ալ շատ համառօտ ըլլայ, վստահ եմ թէ իր օգտակարութիւնը կ'ունենայ, եթէ նկատի առնուին լրջօրէն:

Առիթէն օգտուելով, կ'ուզեմ առաջարկ մը ներկայացնել:

Ցարդ չունինք լրիւ գործ մը մեր այս զինական ուժերու մասին, հատոր մը ուր ընթերցողը գտնէր.— Կամաւորական գունդերը ի՞նչպէս եւ ե՞րբ կազմուեցան: Քա՞նի գունդ էին, իւրաքանչիւր գունդին հրամանատարը, զինուորներու թիւը: Գունդը ո՞ր ճակատը մեկնած է եւ երբ, ի՞նչ գլխաւոր կռիւներու մասնակցած է: Ո՞րքան տեւեց գունդին գոյութիւնը, մինչեւ լուծումը, 1915ի մեծ նահանջէն վերջ գունդերուն վերակազմութիւնը եւս նկատի առնելով, անշուշտ:

Նոյնը նաեւ յետագային կազմուած խումբերուն համար, որոնք իբրեւ միաւոր շատ աւելի էին, բայց զինուորներու թիւով շատ պակաս քան կամաւորական գունդերը:

Ժամանակը չէ՞ այդպիսի գործ մը պատրաստելու: Հանրապետական բանակներու մասին ճիշդ տեղեկութիւններ գտնել միշտ կարելի է: Դժուարը եւ անյետաձգելին միւս երկուքն են, որոնց ժամանակակիցները, մասնակիցները եւ իրազեկները հետզհետէ կը հատնին: Աւելի ուշ, եթէ ոչ անկարելի, գոնէ շատ դժուար պիտի ըլլայ: Արդէն մէկ երկու հոգիի գործ չէ, մանաւանդ խումբերու մասը:

Եթէ կրցայ միտքս լաւ պարզել, չեմ կարծեր թէ այս տեսակ գործի մը անհրաժեշտութիւնը ժխտող գտնուի:

Կը մնայ սկսիլ որեւէ տեղէ: Մէկը յիշողութիւնով բան մը կը պատմէ, միւսը աղբիւր մը կը մատնանշէ, ուրիշներ մասնակցած ըլլալով զանազան խնդիրներու, իբրեւ ականատես վկաներ զանազան դէպքերու, աւելի վաւերական բաներ կրնան պատմել:

.. Օրին մէկն ալ մէկ ուրիշը կը հաւաքէ այդ բոլորը եւ կ'ունենանք Առաջին Մեծ Պատերազմին, կովկասեան ճակատի հայ զինական ուժերու գործունէութեան, համառօտ բայց ամբողջական պատկերը:

Ո՞վ պիտի ըլլայ առաջին քայլը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԵՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԺԱՄ ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՇԹՈՐԱ.— Ուր որ ալ գտնուի Հայը, համալսարանական ըլլայ թէ արուեստագէտ, հարուստ թէ աղքատ, պարտաւոր է մտածել օտարութեան մէջ հասակ նետած զաւակներու փրկութեանը մասին:

Այնճարի «Յառաջ» վարժարանի գոյութիւնը կը պարտինք «Յառաջ»ի:

Այս տարի եւս այցելեցինք «Յառաջ» Հայ Ազգ. վարժարանը: Դպրոցը վերաբացուած է Հոկտեմբեր 3ին, դասաւանդութիւնները սկսած են Հոկտ. 11 Բշ. օր: Աշակերտութիւն, նախակրթարան 70, մանկապարտէզ 80: Ուսուցչական կազմ.— Նախակրթարան հինգ հոգի մնայուն, մէկ հոգի այցելու անգլիերէնի եւ մարզանքի համար, մէկ հոգի եւս արաբերէնի:

Մանկապարտէզի բաժին երկու ուսուցչուհի:

Կը պահուի մինչեւ վեցերորդ դասա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

1.

Գիշերուայ ժամը 2ին մօտ էր: Ուղեղս արդէն թմրել էր: Գրիչս վար դրի, վեր կացայ եւ պատրաստւում էի, որ քնեմ, երբ յանկարծ դրանս զանգը հնչեց: Սկզբում ինձ թուաց, թէ դա ականջի պատրանք է — գիշերային խորին լռութեան արդիւնք, բայց չէ — զանգակը նորից հնչեց եւ այս անգամ աւելի ուժեղ, աւելի երկարատեւ:

Ուշադրութիւն դարձրե՞լ էք, թէ գիշերուայ ուշ ժամին, երբ հանգիստ նստած էք ձեր տանը, երբ դուրսն ու ներսը լռել են բոլոր ձայները, լի ինչ որ զուժկան հնչիւններով, որոնք անորոշ վախ են դցում ձեր սիրտը: Այդպիսի մի վախ պաշարեց ինձ ակամայ, որովհետեւ այդ ժամին ոչ ոքի չէի սպասում: Տանտիրոջս ծառան, որը միեւնոյն ժամանակ ծառայում էր եւ ինձ, վաղուց արդէն քնած էր անշուշտ, եւ այնքան քնում էր, որ զանգ չէ, զուռնայ էլ փչէիր ականջի տակ, չէր զարթի: Ուստի ստիպուած էի ինքս գնալ դուռը բանալու եւ, մինչդեռ իջնում էի մութ նախասենեակի սանդուխքով, զանգակը երրորդ անգամ հնչեց.

Երբ դուռը բաց արի, փողոցում, դրան առջեւ գտնուած քարի մի հատիկ աստիճանի վրայ կանգնած տեսայ Գարեգին Միսակեանին, մի շատ մօտիկ բարեկամ ընկերոջ, որին գիշերային մթութեան մէջ իսկոյն չկարողացայ ճանաչել:

— Գարեգին... այդ դո՞ւ ես,— բացականչեցի ակամայ, շատ զարմացած նրա այդ տարաժամ այցի վրայ:

— Ես եմ:

— Ի՞նչ է պատահել:

— Ոչինչ:

— Բաս ինչո՞ւ ես եկել:

— Հէնց այնպէս:

— Ինչպէ՞ս թէ հէնց այնպէս:

—Գիտեմ որ դու չես պառկում, դրա համար եկայ:

— Ինչո՞ւ է:

Հարցիս պատասխանելու տեղ ծիծաղեց մեղմ, տարօրինակ ձայնով: Առհասարակ ձայնից նկատում էի, որ չափազանց ուրախ տրամադրութեան մէջ էր. գիշերն այնքան մութ էր, որ դէմքի արտայայտութիւնը չէի տեսնում:

— Գիտե՞ս ժամը քանիսն է.— հարցրի:

— Բախտաւորները ժամացոյցի չեն նայում,— վրայ բերեց նա եւ նորից ծիծաղեց:

Չգիտեմ ինչու, յանկարծ ինձ թուաց, թէ ցնորուել է, եւ մանաւանդ որ նրան ճանաչում էի առհասարակ իբրեւ տարօրինակ ուղեղի տէր երիտասարդ: Եւ այդ կասկածն այնքան ազդեց ինձ վրայ, որ մի բոպէ մնացի կարկամած:

— Գնանք վերեւ, ես քեզ մի շատ կարեւոր նորութիւն ունեմ հաղորդելու,— ասաց նա եւ, կամաց յետ մղելով ինձ, ներս մտաւ:

Ինձ ուրիշ բան չէր մնում անելու, եթէ ոչ առաջնորդել նրան իմ սենեակը: Հետաքրքրութիւնս չափազանց լարուել էր:

Նստեց գրասեղանիս մօտ եւ նայում էր ինձ այնպիսի մի հայեացքով, որով կարծես հարցնում էր. «Հապա իմացիր՝ ինչ նորութիւն պիտի հաղորդեմ»:

Իսկ ես զարմացած դիտում էի նրան: Սիւրտուկով էր որ գրեթէ երբեք չէր գործածում, սպիտակ, շատ մաքուր ժիլետով, եւ բոլորովին նոր, թանկագին փողկապով: Իսկ դէմքը նոյն ֆիզիքապէս առողջ, կլորիկ լեցուն դէմքն էր, առանց սակայն, առնական որեւէ արտայայտութեան: Միայն մշտաժպիտ աչքերը, որոնք նրա առասպելական թոյլ կամքի եւ հեզահամբոյր բնաւորութեան արտայայտիչն էին, փայլում էին ինչ որ անմիտ, անհուն, խռովական երջանկութեամբ: Սակայն այդ աչքերը փոքր ինչ չաղուած էին, եւ մի վայրկեան ինձ թուաց, թէ գինու հոտ առայ նրա բերանից:

— Դու հարբած ես,— ասացի, չեշտակի նայելով նրա աչքերին:

— Այո, մի քիչ, ինչպէս ասում են, ճէֆով եմ,— խոստովանեց նա, կամաց ծիծաղելով:

— Տեսնում եմ, որ հիւր ես եկել: Որտե՞ղ էիր:

— Որտե՞ղ... որ ասեմ, չես հաւատայ:

— Մի վախենայ, այնպիսի դրութեան մէջ եմ տեսնում քեզ, որ ինչ էլ ասես՝ կը հաւատամ:

Կարճ ժամանակ նայում էր ինձ ժպտալով: Ըստ երեւոյթին տատանւում էր՝ ասի, թէ թողնի, որ ես գուշակեմ: Յետոյ յանկարծ վեր թռաւ, ամուր գրկեց ինձ եւ փսփսաց ականջումս.

— Այս գիշեր նշանուեցի:

Ու, պինդ համբուրելով ականջիս տակ, հեռացաւ եւ, շարունակ ժպտալով, ըսկսեց դիտել ինձ, կարծես ստուգելու համար, թէ ինչ տպաւորութիւն գործեց ինձ վրայ իր յայտնած նորութիւնը:

Իսկ իմ ստացած տպաւորութիւնն ապշեցուցիչ էր, որովհետեւ նրա յայտնած նորութիւնը միանգամայն անակնկալ էր ինձ համար: Եւ, որովհետեւ այդ տպաւորութեան տակ ես բան չգտայ ասելու եւ զարմացած նայում էի նրան, նա դէմ արաւ ինձ իր աջ ձեռքի մատնեմատը, որի վրայ ակէ մի պարզ մատանի կար, եւ ասաց մի տեսակ պարծանքով.

— Այ, թէ չես հաւատում:

— Ուրեմն հիմա այնտեղի՞ց ես գալիս:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԲԱՄՊԱԿԻ ՏԱԳՆԱՊԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ. — «*Լը Մոնտ*»ի ռուսագէտ աշխատակիցը՝ Անտուէ Փիէռ հետեւեալ տեսութիւնը կը պարզէ Խ. Միութեան բամպակի տագնապի մասին ։

Յօրեններ զուգընթաց Խ. կառավարութիւնը կոռովի պայքար կը մղէ նաեւ բամպակին համար ։ Ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը գոհացուցիչ արդիւնք չեն տուած, եւ բամպակին 1954ի հունձքը միշտ շատ աւելի պակաս է, բաղդատելով այդին յառաջոյն պէտքերուն հետ ։

Տարուան սկիզբը հնգամեայ ծրագիր մը հաստատուեցաւ (1954 – 1958) արեւելեան երկու հանրապետութեանց համար որոնք ամէնէն շատ արդիւնաբեր են բամպակի համար — Ուզպէքիստան եւ Թիւրքմէնիստան ։ Ուզպէքիստան կը ստանձնէր երեք միլիոն թոն յանձնել 1954էն սկսեալ, երեք միլիոն երեք հարիւր հազար 1955ին եւ չորս միլիոն երկու հարիւր հազար 1958ին ։ Թիւրքմէնստանի համար պայմանները աւելի համեստ էին 405 հազար թոն 1955ին, իսկ 621 հազար թոն 1958ին եւ կը նախատեսուէր որ ամբողջ Խ. Միութեան համար ցանքի մակերեսը պիտի աւելնար 354 հազար հեկտար, բաղդատելով 1953ի հետ ։

Հարց է թէ ծրագիրը գործադրուեցա՞ւ այս տարի ։ Կը թուի թէ ոչ, եւ Թաշկէնտի վերջին կարեւոր ժողովը լուրջ պակասներ արձանագրեց ։ Ժողովը 4 օր տեւեց (Նոյ. 17–20) ի ներկայութեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարին՝ Խրուշչեւի, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր Տաճկաստանի կոլխոզներուն եւ սովխոզներուն մէջ ։ Կը մասնակցէին 1200 պատգամաւորներ ։ Ներկայացուցիչներ ունէին բամպակի եօթը կարեւոր շրջանները — բացի Ուզպէքիստանէն եւ Տաճկաստանէն, (Թիւրքմէնիստան, Քըրկըզըստան, Խազախիստան, Ազրբէջան եւ Հայաստան) ։

Կարգ մը «յառաջապահ» կոլխոզներէ եւ սովխոզներէ զատ, որոնք կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերած էին, լուրջ յապաղումներ երեւան հանուեցան 1954ի ծրագրի գործադրութեան մէջ ։ Բամպակցաններն ալ բաւարար չափով չօգտագործեցին արտադրութեան արդիական մեթոտները, օրինակ, կարգ մը շրջաններու մէջ չափազանց չնչին արդիւնք ձեռք բերին (հեկտարին տասնէն 15 կենդինար), փոխանակ 40էն 60ի, ինչ որ կարելի է, աշխատանքը աւելի մեքենական դարձնելով, եւ համաչափ ցանքով ։

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Նոյեմբեր 22ի թիւին մէջ խստօրէն ձաղկելով միւսները կը շնորհաւորէր Տաճկաստանը որ առաջին տեղը կը գրաւէր, սակայն կը քննադատէր Ուզպէքիստանը (բամպակի ամէնէն կարեւոր հանրապետութիւնը) որ երեք տարիէ ի վեր չէր կրցած գործադրել մթերումի իր ծրագիրը եւ պարտական կը մնայ Խ. Միութեան, բամպակի հարիւրաւոր թոներով ։ Հրապարակաւ մեղադրեց Ուզպէքիստանի վարչապետը, Եուսուփով, որու յանձնած էր բամպակի ճարտարարուեստի նախարարութիւնը իր տեղծումէն 1950 մինչեւ Սթալինի մահը ։

«Ընկեր Եուսուփով, կը գրէ «Փրաւտա» պէտք է խոստովանի թէ հանրապետութիւնը կորսնցուց իր առաջին տեղը, զոր ունէր տարիներէ ի վեր ։ Ան չյայտնեց իր յապաղումին պատճառները եւ Թաշկէնտի խորհրդաժողովն էր որ երեւան հանեց ։ Այս թերակատարութեան գլխաւոր պատճառներն են պահպանողականութիւնը, կարգ մը վարիչներու անփութութիւնը, եւ ընկեր Եուսուփովը ինք, արտադրութեան նոր մեթոտներուն հանդէպ »։

Հարց է թէ այս կշտամբանքէն ետք, Եուսուփով պիտի մնա՞յ Ուզպէքիստանի կառավարութեան գլուխը ։ Անկէ զատ «Փրաւտա» մեղադրեց նաեւ Խ. Միութեան երկրագործական նախարարութիւնը եւ իր տեղական մարմինները որոնք հանդուրժած են «գրասենեակային մեթոտներուն», ինչպէս եւ տնօրէնները կոլխոզներուն եւ մեքենաշարժ արօրներու կայաններուն ։

Դժուար է գիտնալ թէ որքան է Ուզպէքիստանի բացը ։

Այս հանրապետութիւնը պէտք էր որ 600 հազար թոն աւելի յանձնէր 1953ին, մինչ Նոյեմբեր 15ին միայն 205 հազար թոնի հասած էին ։ Ուստի արտադրութիւնը պիտի չհասնէր երեք միլիոն թոնի 1954ին, համաձայն հնգամեայ ծրագրին ։

Թաշկէնտի խորհրդաժողովը կոչ ուղղեց բամպակի գլխաւոր շրջաններուն, որպէսզի կրկնապատկեն իրենց ճիգերը մինչեւ 1955 ։ Խ. Միութեան պահանջները կ'աւելնան արագօրէն մէկ տարիէն միւսը եւ եթէ արտադրութեան յառաջդիմութիւնները դանդաղ են, Պ. Միկոյեան պիտի չկրնայ խորհրդային քաղաքացիներու ճարել կերպասի այն քանակը զոր կը խոստանար 1953 Հոկտեմբերի տեղեկագրերով ։

րան ։ Մինչեւ հիմա տուած է 123 շրջանաւարտներ ։ Մաս մը արդէն աւարտած են միջնակարգ դպրոցներ ։ 1953 – 1954ին շրջանաւարտ եղան չորս մանչ եւ երեք աղջիկ ։ Ուրիշ կրթական հաստատութիւնները սկսած են պահել աւելի բարձրագոյն դասարաններ եւ լայն բացին իրենց դուռները աշակերտներու առջեւ ։ Մրցելու համար անհրաժեշտ է աւելի լայն միջոցներ, որպէսզի կարենան իրենք եւս պահել Է. եւ Ը. դասարաններ ։ Արդէն ունին նաեւ կարեւոր բաց մը ։

Դպրոցը ունի խնձորի ընդարձակ պարտէզ մը, թաղականութիւնը եւ ուսուցչական կազմը կը տանին ամէն խնամք ։ Քանի մը տարիէն երբ հասնի թաղ, դպրոցը կը դառնայ ինքնապահ ։

Ինչպէս «Յառաջ» վարժարանը Այնճարի մէջ, նաեւ Շթօրայի Ազբալեան վարժարանը պէտք ունին իրագիտական եւ այլ գիտական «թապլօ»ներու եւ գործիքներու ։

Կենդանի գործի նուիրումի եւ զոհաբերութեան շրջան մը կը բոլորեն ամէն տեղ, սպասելով եղբայրական աջակցութեան ։

Գ. Գ. Գ.

ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՅ ՇՈՒԿԱՆ ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԱԼ ԿՈՐԾԱՆԱԾ Է

★

Պոլսոյ Գոց Շուկան, որ մեծագոյն մասով այրեցաւ վերջին հրդեհէն, ուրիշատեն ալ ծանր փորձանքներու հանդիպած է ։

Գոց Շուկային պատմութիւնը Պոլսոյ առումին տարիներէն կը սկսի ։ Նախ Պէտէսթէնը Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի օրով փայտաշէն կառուցուած էր 1460–65ին ։ Մեծ Շուկան ալ Քանունի Սուլթան Սիւլէյմանի օրով կառուցուած էր փայտաշէն ։ Բայց երկուքն ալ 1651ին մեծ հրդեհի մը հետեւանքով մոխիր դարձան ։

Այնուհետեւ Պէտէսթէնն ու Գոց Շուկան քարուկիր ըլլալով վերաշինուեցան, բայց այս անգամ ալ 1894ին սաստիկ շարժի մը հետեւանքով քարուքանդ եղան ։

Ապտիւլ Համիտի օրով վերակառուցուած Գոց Շուկան նախկին շուկային միայն երեք հինգերորդ համեմատութիւնը ունէր ։ Երկար ատեն Պոլսոյ հարստութիւնը Գոց Շուկային մէջ պահպանուած էր եւ տեսակ մը դանձարան դարձած էր այս պատմական շէնքը ։

Շուկան 3700 քառ. մեթր տեղ կը գրաւէր եւ երեք հազար խանութ կը պարփակէր ։ Շուրջի խաներուն խանութներն ալ հաշուելով չորս հազարի կը բարձրանար խանութներուն համագումարը ։

Հինգ մզկիթ, վարժարան մը, եօթը աղբիւր, հոր մը, շատրուան մը, 61 փողոց եւ 13 դուռ կը դտնուէր ։

Ատենօք Եւրոպացիները բազմաթիւ թանկագին դանձեր ոչինչ դրամներով Գոց Շուկայէն առնելով Եւրոպայի թանգարանները փոխադրած են ։ Ասոնց կարգին կրնանք թուել կենդանագիրը, զոր գծած էր իտալացի նկարիչ Պելլինի եւ Ֆաթիհի որ քանի մը ղրուշի առնուելով Բրիթիշ Միւզէում տարուած է ատենօք, ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը ։

ՃԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան խումբ մը ընկերվարականներ, իբրեւ դաւադիր ։ Ամբաստանեալներէն մէկը կին մըն է, որ դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան, չորս այրեր ալ՝ 21էն 24 տարուան ։

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ դաղտնիքներու քննութեան առթիւ, դատի կանչուած է «Ֆրանս – Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթին խմբագիրը, Ժիլ Մարթինէ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը կը գրեն թէ Նիկողոս Միսաքեան գիւտ մը ըրած է Գաւալայի մէջ ։ Միսաքեան Պոլսեցի 75 տարեկան գաղթական մըն է, կը գրէ Յունաստանի առաւօտեան մեծ օրաթերթը «Վիմա»ն, յաջողած է շինել չորս հոգինոց ջրասուզանակ մը, որ կրնայ ութ հոգինոցի ալ վերածուիլ եւ ծովային փոխադրութեանց համար գործածուիլ ։ Այս ջրասուզանակով Թեսաղոնիկէի մէջ կատարած է յաջող փորձեր, եւ որոշած է մօտէնը ծախել հարուստ դրամատէրերու ։ Ջրասուզանակը ծովէն դուրս չելլեր, ոչ կը թռչի եւ ոչ ալ կ'իյնայ ։ Այսինքն հարիւր առ հարիւր ապահովութիւն ։ Ծովուն մակերեսին վրայ կը շարժի մեծ արագութեամբ ։ Ն. Միսաքեան պատերազմէն առաջ ալ շինած էր երկակենցաղ հեծանիւ մը, որ գրաւուեցաւ Գերմաններուն կողմէ ։

ԸՆԿ. Յ. ՔԱՐԵԱՆԻ ի պատիւ ճաշ մը տրուած է Պոսթընի մէջ իր Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ ։ Ընկեր Քարեան յայտարարած է թէ ընդհ. բարելաւում մը տեսած է մեր ժողովուրդի տնտեսական կեանքին ու ազգ. գործունէութեան մէջ, մասնաւորաբար մշակութային եւ կրթական ճակատին վրայ ։ Պէյրութի Համազգայինի հանդէսին գոյացաւ 70.000 լ. ոսկի եւ յոյս կայ որ գումարը հասնի երկու հարիւր հազարի ։ Յետոյ թելադրած է որ Ամերիկահայութիւնը միշտ իր լայն աջակցութիւնը տրամադրէ ։ Ճեմարանը կրթական վառարան մըն է հօծ աշակերտութեամբ եւ Ամերիկահայութեան հարազատ հաստատութիւնն է, եւ այդպէս ալ պիտի մնայ ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Նոյեմբեր 15ին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Գրիգոր Պէննէեան ։ Քալիֆորնիոյ Շրջ. Գործ. Մարմնի ատենապետն էր ։ Ծնած 1881ին Խարբերդի Հապուսի գիւղը, 1897ին գացած է Ամերիկա ե անդամագրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան, կազմելով զանազան կոմիտէներ Ամերիկայի մէջ ։

Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան նախագահը, Ընկերային Արքունեաց Ասպետի Խաչը ստացած է Փրովանսի Ազատարարներու Մարդասիրական Ընկերութիւն կողմէ, 28 Նոյեմբերին իրեն ի պատիւ տրուած ընդունելութեան մը ընթացքին ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Դեկտեմբեր 2ին մըրցումներուն հետեւանքներն էին. պասքէթի մէջ Մուրատեան վարժարանի կրտսերներու խումբը շահեցաւ 86–13ով, միջիններու խումբը ունեցաւ հաւասար կէտեր 33–33, իսկ «հէնտպոլ»ի մէջ թէ կրտսերներու խումբը եւ թէ միջիններու խումբը ունեցաւ հաւասար կէտեր 1–1, 2–2 ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ախլաթը տնքում էր այդ ահարկու հրէշի ոտների տակ ։ Քանդւում էին գիւղերը, թալանւում էին գիւղացիներն ու բանտ լցւում ։ Երկիրը, կրակ առած, ուղղակի այրւում էր ։

Թուրք կառավարութիւնը իր զզուելի պաշտօնեաներով ծծում էր ժողովրդի արիւնը ։ Ատոնցմէ ամէնէն արիւնռուշտը այդ Զէրքէզն էր, որուն եղբայրը սպանուած էր Ֆետայիներէն ։ Ան ամէն ճիգ թափում էր, որ մի բան երեւան հանէր եւ արդարանար իր կատարած անգթութիւնների համար ։

Պատիւ Տելեմաքին, որ լրտեսների, մատնիչների, դաւաճանների բոլոր ջանքերը միացած՝ Կոտան Ալիի գործած անգթութեանց՝ ոչ մի արդիւնք չտուին ։

Կոտան Ալին զայրացած մտնում է Դատուան եւ կրճտում իր ատամները սովալլուկ գայլի նման ։ Նա հաւատում է, որ պահեստները դատարկելու գործին մէջ ամենամեծ դերը կատարած է Տելեմաքը ։

Անմիջապէս ձերբակալում են նրան եւ բերում իր առջեւ ։

— Ասա, կեավուրի ձագ, ո՞վ է դատարկել պահեստները ։

— Պէկ, ի՞նչ պահեստ ։

— Ուրեմն, ոեւէ բան չե՞ս գիտեր պահեստների մասին ։

— Վկայ է Աստուած, ես չեմ գիտեր ոեւէ պահեստի մասին ։

— Այն պահեստները, որոնցմէ ոճրագործ Սերոբը կ'օգտուէր եւ վերջէն ալ Մուշից հոս ժամանող Դժոխքը ։

— Ես, այդպիսի մարդկանց հետ երբեք առնչութիւն չունիմ ։ Ես խաղաղ մի երկրագործ եմ եւ իմ վարուցանով ու դութանով եմ զբաղած ։

Կոտան Ալին կատաղում է եւ հրամայում մտրակել Տելեմաքը ։ Գիւղի մէջ նըրան այնպիսի տանջանքներ են տալիս, որ գիւղացիք սոսկում են ուղղակի, լեղինին պատռում, լեզունին կարկամում եւ անիծում են դաւաճաններին ու մատնիչներին ։

Երբ Կոտան Ալին ոեւէ զաղտնիք չէ կարողանում ձեռք բերել, ձերբակալում է գիւղի երեւելիներն եւս եւ նրանց էլ, տանջելէ յետոյ, Տելեմաքի հետ շղթայակապ ուղարկում է Բաղէշ ։

Բանտում աւելի քստմնելի տանջանքների են ենթարկում ։ Բոլորը ի զուր է անցնում ։ Ոեւէ գաղտնիք չէր կարողանում առնել բանտարկեալներից ։

Երկար ժամանակ պահում են այդ թշուառներին բանտում ։ Ահագին տուգանքներ վճարելէ յետոյ միայն նրանք մի կերպ ազատւում են զազանային որջէն, ուր հարիւրաւոր անմեղների կեանքերն էին խամրեցնում ։

Տելեմաքն էլ ազատւում է կաշառքով ։

Այդ կաշառքն ու տանջանքը աւելի զօրացնում են բանտարկուածների հաւատը, եւ նրանք աւելի ուժեղ կերպով փարում են Յեղափոխութեան գործին ։

Բանտարկուածներից ոմանք մինչեւ այդ որեւէ գործի չէին մասնակցել, նոյնիսկ չէին տեսել որեւէ յեղափոխական ։ Այժմ, սակայն, նրանք մտածում են.— «Որքան մենք հեռու մնացինք, այնքան մեզ հալածեցին, կողոպտեցին, թալանեցին ։ Ի՞նչ էր մեր յանցանքը ։ Միայն այն, որ Հայ ենք» ։

Այդ անցքէն յետոյ, Տելեմաքը աւելի յանդուգն է դառնում ։ Գնում է իր հօր գերեզմանի վրայ ե իր ուխտը նորոգում այսպէս ․

— «Հայր, կ'երդնում քո թարմ շիրիմով, որ մինչեւ որ Անտոքի գլխէն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ազատ դրօշակը չծածանի, զէնքը վար պիտի չդնեմ ։ Իմ զէնքը այժմ աշխատանքն է՝ կռուողներին պատրաստել, զէնք, ռազմամթերք հասցնել ։ Այդպէս էլ սաաց ինձ Բաղէշում անմահ մեր հանդչող Աղբիւր–Սերոբը» ։

Սերոբի մահից յետոյ, Սասունում, որպէս պատասխանատու մարմնի անդամ, Հրայրն էր գործում ։ Իր մօտ էին Անդրանիկն ու Գէորգ Զաւուշը, իրենց խմբերով ։

Տելեմաքը կապուել էր անոնց հետ եւ մի քանի անգամներ ինք անձամբ զէնք ու փամփուշտ փոխադրել էր Սասուն, Ջխուրի վրայով ։

Վանի վրայով, ծպտուած, Դատուան է հասնում Սասունի պատասխանատու մարմնի անդամ Վահան Տօղրամաճեանը, որ մի քանի օր մնում է Ջրհոր, Տելեմաքի կարգադրութեամբ, մինչեւ որ ճանապարհի պատրաստութիւն տեսնէ ։

Վահանը մի ազնուազարմ, նուրբ, քընքոյշ եւ առաքինի մարդ էր, որ փոխանակ քաղաքներում երեխաների կրթութեամբ զբաղելու, թողել էր իր իսկական մասնագիտութիւնը, վերցուցել էր Դաշնակցութեան առաքեալի ցուպը եւ եկել հասել Ախլաթի շրջանը ։

Վահանը քալելու բոլորովին անընդունակ էր ։ Ուստի Տելեմաքը նրա համար ձի է պատրաստում եւ մի գիշերուայ միջոցում տանում Ջխուր Մուշախշէն գիւղը եւ հոն յանձնում տեղւոյն կոմիտէի ատենապետ՝ Մկրոյի Գասպար Էֆէնտիին, որի տունը Տարօնի աշխարհի ամենահարուստ տներից մէկն էր ։ Ինքը՝ Գասպար Էֆէնտին իր ուսումն առած էր Պոլսոյ Կեդրոնական դպրոցում ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Պ. Տըլըս բացատրեց թէ տեսակ մը երկմթեայ վարագոյր հաստատուած է Մոսկուայի արեւմտեան ներկայացուցիչներու եւ Խ. Միութեան վարիչներուն միջեւ: Նոյեմբեր 7ի տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան շնորհիւ, երբ ամերիկեան դեսպանը խօսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մալենկովի հետ, քայլ մը կ՚առնուէր այդ պատուարը վերցնելու: «Թէ օգտակար եւ թէ բաղձալի է որ Մոսկուայի արեւմտեան դեսպանները պատեհութիւն ունենան անձնական եւ կիսապաշտօնական խօսակցութիւններ կատարելու Խ. Միութեան բարձր պաշտօնատարներուն հետ»: Ամերիկեան դեսպանը պիտի աշխատի որ այդպիսի մթնոլորտ մը ստեղծուի:

Պ. Տըլըս այս առթիւ յայտնեց թէ արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարները Դեկտ. 16ին տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Փարիզի մէջ, այն մասին, երբ գումարուի Ատլանտեան խորհուրդը (Դեկտ. 17 եւ 18): Գալով Զօրսերու խորհրդաժողովին, ինքն ալ համաձայն է որ լրջօրէն քննուին Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, Գերմանիոյ միացման հարցը եւ ապառազինութեանց հակակշիռը: Իր կարծիքով, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի հարցը կրնայ կարգադրուիլ առանց Զօրսերու խորհրդաժողովի մը:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ դոհունակութիւն պատճառեց այն լուրը թէ որոշ հրահանգներ տրուած են Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանին, խորհրդային կառավարութեան տրամադրութիւնները շօշափելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ անձնատուր եղած ըմբոստներուն թիւը 1998ի հասած էր երէկ: Յանձնուած են 1553 զէնքեր եւ 90.000 փամփուշտ: — Ազգաժողովը յետաձգեց Թունուզի հարցին քննութիւնը:

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ կը շարունակուին Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ: Բազմաթիւ նաւաբեկութիւններ պատահած են: Ձմեռը հետզհետէ զգալի կը դառնայ ամէն կողմ: Ձիւն կը տեղայ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բանուորական շրջանակներէն ընտրուած 12 երիտասարդներ, ութ մանչ եւ 4 աղջիկ, Փարիզ եկան օդանաւով, իբրեւ հիւր իրենց տարեկից Ֆրրանսացիներու:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլը երէկ ալ ծանր հետեւանքներ չունեցաւ եւ վերջացած է, 48 ժամուան համար սարքուած ըլլալով:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերէն կ՚իմանանք թէ 20-30 առ հարիւր յաւելում եղած է ծխիկներու (սիկառէթ), ըմպելիներու եւ թէյի գիներուն վրայ: Ածուխի գիներն ալ աւելցած են, իսկ շաքարի սղնալը ծանրացած է: — Կառավարութիւնը որոշած է ջնջել Գոց Շուկայի խանութպաններուն տուրքը, ութսուն հազար ոսկի, նկատի առնելով հրդեհին պատճառած վնասները:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հաւատաքննիչը, ծերակուտական Մըք Քարթի, խստօրէն դատապարտուեցաւ ծերակոյտի քննիչ յանձնախումբին կողմէ, այն ամբաստանութեամբ թէ անարգած է բարձր պաշտօնատարներ եւ ուրիշներ, համայնավարական հակումներ վերագրելով անոնց: Ծերակուտականը միշտ մնալով անհաշտ, կը մեղադրէ Նախագահ Այզընհաուըրը թէ թոյլ տուեր է որ բռնած է համայնավարութեան հանդէպ:

ՋԱՐԱԳՈՐԾ մը 300.000 ֆրանք յափշտակեց Անիէռի նամակատունէն, տարհանակը ուղղելով երկու պաշտօնեաներու:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ, 1955, Զ. տարի: Կազմեց՝ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան: Տպ. Տէր Յակոբեան: Գին 400 Ֆր.: Հասցէ. — 99 Պուլվ. տը լա Մատլէն, Նիս, (Ա. Մ.)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ.ի ընթացքին: Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ. 31ին:

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան *Յառաջ*ի պատի օրացոյցը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ
ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
(1934 – 1954)

Յոբելենական բացառիկ թիւ մը՝ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի քսանամեակին առթիւ, մօտ 110 էջնոց հատոր մը, բոլորովին ձրի, նուէր պիտի ղրկուի այն բաժանորդներուն, ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ճշմարիտ եւ հաւատարիմ բարեկամներուն, որոնք կանխիկ վճարած են իրենց բաժնեգինը՝ տարեգլուխէն առաջ: Կաղանդէն ետք՝ այս թիւը պիտի ծախուի 300 Ֆրանք:

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի սովորական ամսօրեայ թիւերը, իւրաքանչիւրը 24 էջ, լոյս կը տեսնեն 1955 Յունուարէն սկսեալ:

Անոնք որ վճարած են 1954 տարուան համար, որ լոյս չտեսաւ խմբագրին երկար ճամբորդութեան պատճառով, պիտի ստանան 1955 Յունուարէն սկսեալ, ամէն ամիս:

ՀԱՅ – ԲՈՅԺի բաժնեգինն է տարեկան 900 Ֆրանք Ֆրանսայի համար, 1000 Ֆր. արտասահմանի համար:

× ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ամբողջական հաւաքածոները սպառած են: Տրամադրելի են զանազան տարիներու հին թիւերէ բաղկացած 300 էջնոց հաւաքածոներ, — ամէն մէկ հաւաքածոյ 200 Ֆրանք: Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով՝ Շ. Նարդունիին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ. — Պ. Յարութիւն Գասպարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Գասպարեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Թոքատի Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ կամ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւնը յայտնեցին մեր սիրելի կնոջ, մօրը, եղբօր կնոջ ԱՂԱՒՆԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ (ծնեալ Աբէլեան) կսկծալի եւ վաղաժամ մահուան առթիւ:

×

Այրի տիկին Մարի Թաշճեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր եւ Տիգրան, Այրի Տիկին Էլիզ Նոտարեան եւ զաւակները Վահագն եւ Յարութիւն, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենցամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ ԱԶՆԻՒ ԹԱՇՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ (Դեկտ. 1, Ալֆորվիլ):

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ԾԱԽՈՒ Է

Նպարավաճառատուն մը: Երեք սենեակ, ամէն յարմարութիւններով: Ելեկտրական լոյս, ջուր: Մանրամասնութեանց համար դիմել Էօքսիւզեանի, 10 ռիւ 14 Ժանթօն, Վալանս (Տրոմ):

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան: Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն:

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Քլիւպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կանեպիէր):

Ա. մաս. — Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12:

Բ. մաս. — 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռէժան սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս է Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ, նիւթը՝ Աջին եւ ձախին գաղտնիքները ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Մուտքը ազատ է:

ԼԻՒԹԻՍ ՏԸ ԼԻՒԶԻ պարի երեկոյ այսօր հինգշաբթի, Թէաթր տը Փառի, ժամը 21ին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքըլ Միլիթէռի մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար եւ Փարիզի քաղաքապետ:
Նախագահութեամբ՝
Général DUFIEUXի
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ազբիւր – Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբը: Ներկայանալ անդամատետրով: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱԻՒԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժան:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ճոխ պիւֆէ:

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷ՞Ր

Ծատուր Պէրպէրեանի «Խաչին ճամբան», ժողովածու պատմուածքներու, տպուած սակաւաթիւ քանակութեամբ: Դիմել հեղինակին Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ՝ 104, Ավընիւ տ՚Իթալի, Փարիզ (13):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՆՈՒԷՐ. — Տէր եւ Տիկին Ղազարոսեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Տիկին Իզմիրլեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 10 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7543 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2954

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌՆԵԼԻՔ — ՏԱԼԻՔ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մոսկուայի անթենը նոր կոչ մը ուղղած է Թուրքիոյ, առաջարկելով բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել երկու երկիրներուն միջեւ :

Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէր 1921 Մարտ 16ի ռուսեւթուրք «բարեկամութեան եւ եղբայրութեան դաշինքը», որուն հիման վրայ Խ. Միութիւնը ամէն աջակցութիւն ընծայեց, Թուրքիոյ Ազգային Ուխտը իրականացնելու համար :

Այդ աջակցութեան շնորհիւ էր որ կիսակործան Թուրքիան ոչ միայն դարձաւ անկախ պետութիւն, այլ եւ ամբողջութեամբ իւրացուց Արեւմտեան Հայաստանը :

Այսքանը բաւական չհամարելով, Մոսկուա Կովկասեան Հայաստանէն ալ պարգեւներ յանձնեց իր զինակցին, Կարս, Արտահան, Օլթի, Կաղզուան եւ Սուրմալու, հինգն ալ հայկական :

Միեւնոյն ատեն, անոր պահանջով, Ադրբէջանի հովանաւորութեան տակ դրաւ Նախիջեւանի գաւառը, որ սահմանակից է Հայաստանի, անոր բնական մասը եւ հեռաւոր կապ անգամ չունի Բագուի հետ :

Անգարայի կառավարութիւնը այս կոչին պատասխանած էր քանի մը օր առաջ, մերժելով մասնակցիլ Մոսկուայի խորհրդաժողովին, իբրեւ հաւատարիմ ուղեկիցը արեւմտեան ճակատին :

Թուրք թերթ մը եւս քննելով Մոսկուայի կոչը, կ'ըսէ թէ պատրաստ են ընդառաջ երթալու, բայց ...

Այս առթիւ, տող մը եւս կը սահեցնէ — Առնելիք – տալիք չունինք Խ. Միութեան հետ :

Գիտէք թէ Անգարայի վարիչներն ալ միշտ կը յիշեցնեն, արտաքո՛ւստ անմեղութեամբ.— Աչք չունինք ուրիշին հողերուն, բայց թիզ մը հող չենք տար մեր սահմաններէն :

Անշուշտ չեն տար, երբ առնելիքին կրկինն ստացան, իսկ տալիքը ուրանալու համար, իրենց կռնակին ունեցան նախ Թունդ յեղափոխական ուժ մը, յետոյ արեւմտեան դաշնակիցները :

Առաջինն էր որ հարթեց ճամբան, պարպելով ռուսական եւ հայկական արիւնով ողողուած հողերը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական :

Ան էր, թթու յեղափոխակա՛ն Մոսկուան, որ ստորագրեց երկու անպատիւ դաշնագիրներ, 1920 Մարտ 16 (Մոսկուա) եւ 1920 Հոկտ. 13 (Կարս), իսկ 1953 Մայիս 30ին ալ՝ այն պաշտօնագիրը որ վերջնապէս Թուրքիոյ կը յանձնէր Կարս–Արտահանը, յայտարարելով թէ Հայաստան եւ Վրաստան որեւէ հողային պահանջ չունին Թուրքիայէն :

Այդ օրերէն ի վեր բոլշեւիկները շարունակ պատմութիւններ կը հրատարակեն, նկարագրելով թէ ինչպէս Թուրքիան փրկեցին արեւմտեան աշխարհակալներու ճանկերէն, պարպել տալով Փոքր Ասիան, Կիլիկիան եւն. :

Թուրքերը այնքան չփացած էին, որ վերջին պահուն յաջողեցան արեւմտեան յաղթականներէն ալ պարգեւ մը կորզել, Ալեքսանտրէթի Սանճաքը (1939) :

Այսօր իսկ, Խ. Միութիւնը տրամադիր է նոր զիջումներ կատարելու :

Դեռ անցեալ օր, իրազեկ թերթ մը կը գրէր թէ Մոսկուա Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութեան պահանջէն ալ պիտի հրաժարի, Թուրքիան սիրաշահելու եւ վերջերս կնքուած զինակցութիւնները խախտելու համար :

Չենք զարմանար, երբ Անիի աւերակներն անգամ Թուրքիոյ յանձնեց, ի գին բարեկամութեան :

Թուրքը ե՞րբ մեղսակիցներ չէ գտած, տալիքը մերժելու եւ առնելիքը յափշտակելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ՆՈՒԱԶԱԾ Է Կ'ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր լրագրական վերջին ասուլիսին մէջ ըսաւ թէ նոր աշխարհամարտի մը վախը նուազած է այսօր, բաղդատելով վերջին քանի մը տարիներու կացութեան հետ : Այս առթիւ յիշեց թէ Դեկտ. 8ը առաջին տարեդարձն է այն ճառին զոր խօսեցաւ Ազգաժողովին մէջ, առաջարկելով միջազգային համաձայնութիւն մը կնքել, խաղաղօրէն օգտագործելու համար ելեկտրական ուժը : Պ. Ֆ. Տըլըս պիտի հրատարակէ կատարուած աշխատանքին հաշուեկշիռը : «Թէեւ եղածը շատ վար կը մնայ մեր սպասածէն, բայց եւ այնպէս գնահատելի յաջողութիւն մըն է» :

Ներքին քաղաքականութեան մասին ալ խօսելով, նախագահը յայտարարեց թէ չուզեր բանավէճի բռնուիլ ծերակուտական Մըք Քարթիի հետ, որ մեղադրած էր զինքը թէ թոյլ կը վարուի համայնավարութեան հանդէպ : «Եթէ Մըք Քարթի եւ իր կուսակիցները կ'ուզեն երրորդ կուսակցութիւն մը կազմել, այդ իրենց գործն է : Բայց թող գիտնան որ դժուարին գործ մըն է» : Յետոյ բացատրեց թէ ամերիկացի ժողովուրդը կ'ուզէ որ իր գործերը վարեն խումբ մը «բանիմաց եւ չափաւոր մարդիկ» : Ինք միշտ համաձայն եղած է դրական եւ ուշիմ արթնամտութեան եւ կ'ուզէ որ յարգուին անհատներուն իրաւունքները :

Չինաստանի մէջ բանտարկուած 11 ամերիկացի օդաչուներու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ Չինաստան բարոյապէս պարտաւոր է արձակել զանոնք : Ինք մօտերս ծրագիր մը պիտի առաջարկէ խորհրդարանին, տնտեսական օգնութիւն ընծայելու համար Ասիոյ : Ուրիշ երկիրներու համար նախատեսուած օգնութիւնն ալ պիտի շարունակուի, իբրեւ փոխադարձ ապահովութիւն : «Ինչ որ կ'ընենք Իրանի, Հնդկաչինի, Ճափոնի կամ Ֆրանսայի համար պէտք է համարուի աջակցութիւն մեր ապահովութեան համար» :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Արեւելեան Գերմանիոյ Երեսփ. Ժողովը Դեկտ. 8ին բանաձեւ մը քուէարկեց, արտօնելով որ կառավարութիւնը կանոնաւոր բանակի մը վերածէ 120.000 հոգինոց ոստիկանական ուժը, արդիական սպառազինութեամբ, եթէ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները :

Ըստ բոլշեւիկեան աւանդութեան ժողովը «միաձայնութեամբ» վաւերացուց Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ տրուած որոշումները, ամէն լիազօրութիւն տալով կառավարութեան որպէսզի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ, համաձայն եղած յայտարարութեան :

Բանաձեւը մանրամասնութիւններ չէր պարունակեր, բայց վարչապետը, Կրոթեվոլ բացատրեց թէ 120.000 հոգինոց ոստիկանական ուժը պիտի կազմէ կորիզը նոր բանակին : «Արեւելեան Գերմանիան ազգային զինեալ ուժեր պիտի կազմէ, եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին, բայց ոչ վաւերացումէն առաջ : Սակայն Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ գերման ժողովրդական հանրապետութիւնը որոնք մասնաւորապէս վտանգուած են այդ պարագային, յատուկ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումներուն : Եթէ ուեւէ նախայարձակ համոզուի թէ իր ձեռնարկները վճռական պաշտպանութեան մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԲԷՅՐՈՒԹԻՑ, ՈՐՊԷՍ ՆՈՒԷՐ»...

Չեմ գիտեր քանի տարի առաջ, Փարիզի Կոմիտասեան Յանձնախումբը կը ծանուցանէր թէ Լիբանան դրկած է Վարդապետին բոլոր թուղթերը :

Այն ատեն կ'ըսէին թէ մեկենաս մը յանձն առած է տպագրել շարք մը աշխատութիւններ, կամ բոլորը միասին դրկել Հայաստան :

Երկար ձգձգումներէ ետք, ծանուցուեցաւ թէ մեկենասը Անթիլիասի կաթողիկոսարանին յանձնած է բոլոր ձեռագիրները :

Գարեգին կաթողիկոս խնամքով կը պահէ այս թանկագին աւանդը, եւ, 1951ին կը յանձնէ պրոֆ. Ա. Աբրահամեանի, որ Էջմիածինէն Անթիլիաս գացած էր այդ օրերուն, մասնաւոր պաշտօնով :

Պատուիրակը ձեռագիրները կը տանի կը յանձնէ Գէորգ կաթողիկոսի, այս վերջինն ալ՝ կառավարութեան, որ կը դասաւորէ Գիտութեանց Ակադեմիայի երաժշտական բաժնին միջոցաւ :

« Սովետական Հայաստան »ի աշխատակիցներէն մէկը, Ս. Գասպարեան, գրութիւն մը հրատարակելով դրկուած նիւթերու մասին, մանրամասն տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, կը թուէ Վարդապետին ստեղծագործութիւնները եւ անոնց արժէքը :

Բայց, ոչ մէկ խօսք ամբողջ անցուդարձի մասին : Ո՛վ հաւաքած, պահած եւ Պէյրութ դրկած էր այս թանկագին ձեռագիրները : եւն. :

Յօդուածագիրը կը հետեւի թրքական առածին — « խաղողը կեր, այգին մի հարցներ » :

Եւ կը գրէ թէ Գիտութեանց Ակադեմիային պատմական թանգարանը հաստատուեց « Բէյրութից որպէս նուէր ուղարկուած նորայայտ ձեռագրերով ու արխիւային նիւթերով » :

Պարզապէս երկինքէն ինկած պարգեւ մը :

Մինչդեռ յանձնախումբը զանոնք հաւաքեր եւ խնամքով պահեր է տարիներու ընթացքին, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ եւ ի վերջոյ ձեւ մը գտեր է Հայաստան փոխադրելու :

Առաջին անգամ չէ որ Երեւանի եւ Էջմիածնի մէջ այսպէս միակողմանի, պաղզաւակ դիրք մը կը բռնեն Հայկական Արտասահմանի մշակութային հաստատութեանց հանդէպ :

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթը երկտող լուր մը անգամ չի հրատարակեր, իսկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», լուր կը քաղէ միայն «հառաջդիմական» կոչուած մամուլէն :

Նոյնիսկ միեւնոյն դէպքի մասին հրատարակուած նկարագրութիւն մը, որքան ալ խեղճ ըլլայ, կ'առնեն «պրոգրեսիւ» թերթերէն :

Եթէ շատ կարեւոր լուր մը լոյս տեսած ըլլայ այդ կարգի թերթերէն մէկուն մէջ, կ'անտեսեն առանց այլեւայլի :

Այսպէս է որ Կոմիտասեան Յանձնախումբին հաւաքած թանկագին նիւթերն ալ կը դառնան «Բէյրութից որպէս նուէր ուղարկուած նորայայտ արխիւ » :

ՎԱՀԷ

ԹԵՀՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏ

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀԸ ՄՈԽԻՐ ԴԱՐՁԱՒ

Թեհրանէն Դեկտեմբեր 4 թուակիր նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Նոյ. 20ին մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուցած է Արարատ Միութեան հոյակապ թատերասրահը, որ շարժական բեմ ալ ունէր : Կը կարծուի թէ հակառակորդներու չարագործութեան հետեւանք է այս անդարմանելի աղէտը :

Վերջերս կարդինալ Աղաջանեան ալ հայրենասիրական ճառ մը խօսած էր նոյն թատերասրահին մէջ, ինչպէս աւելի առաջ՝ Շ. Նարդունի, որ միշտ հիացումով կը խօսէր հրկիզեալ հաստատութեան մասին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱՆԿԱԽՆԵՐԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԵՆ ԴԱՀԼԻՃԸ

Ազգ. Ժողովը երէկ լսեց Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած հարցապնդումները, գիշերային նիստի մը մէջ : Արձանագրուած էին 29 երեսփոխաններ :

Թունուզի ըմբոստներու զինաթափութիւնը վերջացած կը համարուէր երէկ : Անձնատուր եղած էին 2173 ըմբոստներ, 1698 զէնքերով : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գործողութիւնները վերջացած են հիւսիսային գաւառներուն մէջ եւ կը յուսան այսօր-վաղը վերջացնել նաեւ հարաւային շրջանին մէջ : Վարչապետութիւնը կը կարծէ թէ անձնատուր եղած ըմբոստներուն թիւը պիտի հասնի 2500ի :

× Անկախ երեսփոխաններու համագումարին մէջ բուռն քննադատութիւններ եղան Մենտէս Ֆրանսի դահլիճին դէմ : Ժողովին ներկայ էին նաեւ նախարարներ : Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ խստօրէն քննադատեց դահլիճին քաղաքականութիւնը, արտաքին թէ ներքին ճակատի վրայ : Ըսաւ թէ իրենք ընդդիմադիր են, բայց թշնամութիւն չունին անձերու դէմ, ոչ ալ կ'ուզեն նեղել կառավարութիւնը՝ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ : Ուրիշ մը, Պ. Կոտէն, փոխ–նախագահ Ազգ. Ժողովի, ըսաւ թէ «կառավարութեան քաղաքականութիւնը անկարգութիւն եւ հրդեհ կը տարածէ Թունուզի մէջ» : Երրորդ մը, Տիւշէ, ընդհ. քարտուղար անկախներու միութեան, մեղադրեց թէ «այսօրուան Մենտէս Ֆրանսը յաճախ կ'ընդդիմանայ երէկուան Մենտէս Ֆրանսի» : Նախկին վարչապետ Փինէ գիտել տուաւ թէ անկախները, «ոչ երեւելիներ են, ինչպէս կ'ըսեն, ոչ յետադիմականներ, ոչ ալ պահպանողականներ : Այո, պահպանողական են, պահպանելու համար հայրենիքին մեծութիւնը» :

Լ. ՇԱՆԹԻ ԵՒ Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Պէյրութէն կը գրեն մեզի (7 Դեկտ.) .— Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, Ֆրըն Շըպէքի ազգային գերեզմանատան մէջ տեղի ունեցաւ երկու լուսեղէն դէմքերու՝ Նիկոլ Աղբալեանի եւ Լեւոն Շանթի դամբարանին բացման յուզիչ արարողութիւնը : Կը նախագահէր առաջնորդ Խորէն եպիսկ., շրջապատուած քահանաներով : Դամբարանը, որ գործն է ճարտարապետ Պ. Փասգալ Բապուճեանի, շինուած է ազնիւ մարմարինէ եւ գեղարուեստական արտադրութիւն մըն է :

Ծաղկեպսակներ բերած էին Համազգայինի Կեդր. Վարչութիւնը, Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղին վարչութիւնը : Ճեմարանի Շրջանաւարտից միութիւնը, եւ Համազգայինի Թատերասէրները :

Երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգելու համար, գերեզմանատուն հաւաքուած էր ստուար բազմութիւն մը : Հոգեհանգստեան պաշտամունքէն ետք, առաջնորդը խօսեցաւ իմաստալից քարոզ մը՝ վեր հանելով մեր մշակոյթի երկու մեծ ներկայացուցիչներուն կատարած գործը եւ ծառայութիւնը իրենց ժողովուրդին :

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Կարօ Սասունի . —«Սերունդներ պիտի գան ու անցնին՝ ներշնչուելով այս կոթողին խորհրդանշած գաղափարէն : Ես այս կոթողին անունը պիտի փոխեմ եւ պիտի կոչեմ կանթեղ, որ լոյս կուտայ հոգիներուն եւ պիտի մնայ անշէջ» :

Մոնթէվիտէոյի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կոմիտէին եւ ընկերներուն կողմէ ընկեր Սեդրակ Հանտալեան կարդաց յուզիչ ուղերձ մը եւ ծաղկեպսակ մը դրաւ դամբարանին վրայ :

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՈՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

Գ.— ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Մարոքի ազգային քաղաքական միտքը, ստիպմանաբար, կուսակցական կաղապարի տակ կը մտնէ: Տարիներու ընթացքին, ֆրանսական կրթութեամբ հասունցած ղեկավարութիւն մը, կ'ուզէ պատասխանատու դիրքեր գրաւել իր երկրին մէջ: Ջուզեր, կրաւորական դիտող ու վարձական մնալ հայրենիքի վերածնութեան գործին մէջ: Բայց որքա՛ն ճամբայ ունին կտրելիք: Նահապետական բարքերու եւ սովորութիւններու մէջ լճացած անգրագէտ, թշուառ ու յետամնաց զանգուածը դիւրութեամբ չի մկրտուիր գարթօնքի գաղափարներով: Քառասուն տարուան ընթացքին, շատ քիչ օգտուած են, ֆրանսական հովանաւորութենէն: Կիրքը, վրէժխնդրական զգացումները մթագնած են իրենց վերելքի ճամբան:

Բոլոր ազգային փոքրամասնութեանց համար, նուիրական են ազգային անկախութեան եւ քաղաքական ուրոյն գոյութեան գաղափարները, բայց բազմաթիւ ձեւեր ու պայմաններ կան, որ կը բխին երկրի մը աշխարհագրական պայմաններէն եւ միջազգային կացութենէն:

Ի՞նչ բիւրեղացած պահանջներ ունին Հիւս. Ափրիկէի կուսակցական կազմակերպութիւնները:

Թունուզի Նոր – Տեսթուրը, Ալժերիոյ «Ժողովրդավար Ազատութեանց Յաղթանակի Շարժումը» (Մեսալի Հաճ), «Ալժերիական յայտարարութեան ժողովրդավար Միութիւնը» (Ֆէրհատ Ապպաս) եւ Մարոքի Իսթիգլալը, կանգնած ազգային անկախութեան գետնի վրայ, համաբարական պահանջներ ունին: Աւելի ծայրայեղները կը հետապնդեն, նոյնիսկ, համխլամական ժամանակավրէպ գաղափարներ: Առաւելագոյն եւ նուազագոյն պահանջները ձեւակերպուած չեն տակաւին:

Իսթիգլալի պահանջները, խտացած են գահընկէց վեհապետի վերադարձի եւ ազգային-ներքին ինքնավարութեան մէջ: Մէկով՝ կը յուսան հասնիլ միւսին, որովհետեւ Մուլէյ Եուսէֆի վերադարձը ներքին անկախութեան գրաւական մը կը համարուի: Մարոքի ժողովուրդը, մասնաւորապէս Քազապլանքայի մէջ, որ Իսթիգլալի բերդաքաղաքը կը համարուի, կամայ թէ ակամայ, հարկադրուած է հետեւելու անոր նշանախօսքերուն: Ժողովրդական խաւերուն մէջ, ան իր գաղտնի ցանցերը տարածած է այլազան խորհրդանշաններու տակ: Իր հաւատացեալները, իրենց դրպաններուն մէջ կը պտըտցնեն սիրամարգի փետուրներ, ուրիշ այլազան, փոփոխական խորհրդանշաններ, ոստիկանական հետապնդումները չփոթութեան մատնելու համար: Իր գործելակերպը՝ բռնութիւն եւ ահաբեկում:

Երկրորդ կուսակցութիւնը «Մարոքի անկախութեան ժողովրդավար» կազմակերպութիւնն է, որուն ղեկավարներն են Ապտէլ Հատի, Պութալէպ, Ահմէտ Պէն Սուտա՝ խմբագիր Ըէ – էլամի, Իտրիս Էլ Քէթանի, Քարաուին համալսարանի ընթացաւարտներէն եւ փաստաբան Թամի Ուէզանի: Այս կուսակցութիւնը ազգային-ընկերվարական պիտակին տակ կը գտնուի եւ գաղափարական կապեր կը մշակէ ընկերվարական այլ կազմակերպութիւններու հետ: Այս կուսակցութիւնն ալ, Լոզանի մէջ վերջերս գումարուած իր ժողովին մէջ նմանապէս կը պահանջէ Մուլէյ Եուսէֆի վերադարձը:

Այս երկու կուսակցութիւններուն քով, ծնունդ է առած երրորդ մըն ալ՝ Դիւմադրական անուան տակ, ծածկելով իր համայնավար գոյնը: Ամէն կուսակցութիւն ունի իր «Սեւ Ձեռքը», որ կը գործէ սանձարձակ եւ մոլեռանդ հակումներով: Օր ցերեկով կը սպաննուին արաբ եւ ֆրանսացի պաշտօնատարներ, առեւտրականներ, աշխատաւորներ, գինուորականներ եւ մասնաւորապէս ծխախոտի վաճառորդներ: Թափուած անմեղ արիւնը յանուամբ կը լեցնէ բոլոր անոնք, որ անվարան հաւատք կը տածեն ժողովուրդներու անկախութեան դատին հանդէպ: Եգիպտոսի համալսարանի վերատեսուչ Էլ Ազար, որքա՛ն ալ դատապարտէ թէ, ահաբեկումներն ու մահափորձերը դէմ են Գուրանի եւ իսլամական օրէնքներուն, ցարդ անխնայ կը շարունակուին սպանութիւնները:

Վիճակագրութեան մը համաձայն, մէկ տարուան ընթացքին, մահափորձերուն զոհ գացած են երկու հարիւր սպանեալ, 50ը Եւրոպացի, 150ը տեղացի, վիրաւորուած՝ վեց հարիւր հոգի, չորս հարիւրը տեղացի եւ երկու հարիւրը Եւրոպացի: Տեղի են ունեցած 610 հրկիզումներ, 160 ռումբի պայթումներ, 140 երկաթուղիներու խանգարումներ: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել Ֆէսի, Ուժտայի, Փըթի-Ժանի եւ Փոր – Լիոթէի ցոյցերուն զոհերը, որոնց մասին ստոյգ թիւեր չկան տակաւին:

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովն ալ, Դեկտ. 10ին, պիտի քննէ Թունուզի եւ Մարոքի դէպքերը, եթէ Ֆէլլակաները զէնքերը վար դնեն, մինչ այդ օրը:

Եւ սակայն, ահաբեկումներն ու մահափորձերը կը շարունակուին Մարոքի մէջ, նոյն սաստկութեամբ, նպաստաւոր որոշում մը կորզելու դիտաւորութեամբ:

1954 Օգոստոս 27ին, Մենտէս Ֆրանսի եւ Ֆուշէի յայտարարութիւնները մեծ յոյսեր ներշնչած են Մարոքցիներուն:

«Մեր ճիգերը կը ձգտին.— կ'ըսէր Մենտէս Ֆրանս – դիւրացնել Մարոքի ժողովուրդին բարեշրջման պայմանները, ստիպմանաբար դիրքեր գրաւելու համար իրենց երկրի ճակատագրի ղեկավարութեան մէջ, Մարոքի վեհապետութեան սահմաններուն ներած չափով: Տեղական

Ազգային ժողովի մը ստեղծումն ու կեդրոնախոյս վիճակը, Մարոքի հնարաւորութիւն պիտի տան ժողովրդավար կարգերու վարժութեան... Միակողմանի ուրացում չէ որ պիտի տրուի Ֆրանսայի կողմէ: Անկեղծ ու պարկեշտ Ֆրանքեւ-մարոքեան գործակցութեան հիման վրայ, պիտի հրաւիրուին Մարոքի այլազան հոսանքներէ ներկայացուցիչներ, քննելու համար բարենորոգումներու ծրագիրը: Ժողովրդի որեւէ հաստուած մոռացութեան պիտի չտրուի: Պիտի պայքարինք թշուառութեան դէմ, բարձրացնելով ցած աշխատավարձերը: Թունուզն ու Մարոքը, Ֆրանսական Հանրապետութեան կապուած, երկու ինքնուրոյն պետութիւններ պիտի ըլլան...»:

Հակառակ, հոգատար իշխանութեան բարեացակամ տրամադրութիւններուն, Իսթիգլալի հրահանգները տեւականօրէն կը գործադրուին: Յաճախակի գործադուլներ կը սարքուին, սուգի օրեր կը յայտարարուին: Եւ, ասոնց հետ միասին, պաղ զէնքերը կը գործեն, մութին ու լոյսին մէջ: Անհատի մը կեանքը կապուած է կոյր դիպուածի մը հետ:

Հոգատար իշխանութիւնը, վերին աստիճանի զգուշութեամբ եւ վեհանձնութեամբ, բոլոր միջոցները ձեռք է առած հանրային ապահովութեան համար: Գիշեր ցերեկ, ոստիկանական եւ զինուորական ջոկատներ, զինուած կը շրջին Քազապլանքայի եւ միւս կարեւոր քաղաքներուն մէջ, խռովութեանց առաջքն առնելու համար:

ՎԱՀԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

(Բ. ԿՈՆՔՈՒՌ.— Գ. ՌԸՆՈՏՕ)

●

ԽՄԲ.— Առաջինի մասին (Ֆեմինա) տես կիրակի օրուան թիւը.—

Անակնկալ մը չեղաւ, երկուշաբթի օր, երբ Տիկին Սիմօն տը Պովուառ ստացաւ Կոնքուռեան մրցանակը իր «Լէ Մանտառէն» գիրքին համար: Տասնեւրու Ակադեմիան արդէն սովորութիւն ունի սրբագրելու Ֆեմինայի սխալները եւ թերացումները: Այս անգամ ալ տեսակ մը ստիպման տակ էր վարձատրելու գոյապաշտ գրագիտուհին որ Ֆեմինայէն զրկուած, կը սպասէր որ «բան մը ընեն»: Կոնքուռներու երկրորդ ընտրութիւնը աւելի յաջող է, Քոլէթին աթոռը տալ Ժան Ժիոնոյի:

Եթէ որոշ վերապահութիւն կայ նաեւ Սիմօն Տը Պովուառի համար, պատճառը կապ չունի արժէքին հետ: Երբ Էտմոն տը Կոնքուռ ստեղծեց այս մրցանակը, մասնաւորապէս կը յիշեցնէր.— «Կը խնդրեմ որ իմ մեծագոյն բաղձանքը միշտ աչքի առջեւ ունենան ապագայ ակադեմականները, այն է՝ այս մրցանակը տալ երիտասարդութեան, տաղանդի ինքնատպութեան, մտքի եւ ձեւի նոր փորձերուն»:

Այս պայմաններէն ոչ մէկը կը լրացնէ նոր պսակաւորը: Ճիշդ է որ այս մրցանակը միջոց մը պէտք է ըլլայ նոր եւ անծանօթ գրողի մը ներկայանալու համար հասարակութեան, ոչ թէ ծառայէ արդէն ընդունուած գրագէտի մը նուիրագործման: Մնաց որ, Տիկին Սիմօն տը Պովուառի գիրքը չունի ոչ միտքի, ոչ ձեւի, եւ ոչ ալ ոճի ինքնատպութիւն:

Հեղինակը ծնած է Փարիզ, 1908ին: Իբրեւ ակռեժէ փիլիսոփայութեան, երկար տարիներ ուսուցչութիւն ըրած է գրականութենէն առաջ: Էժիռինէ գոյապաշտութեան եւ մտերիմը Սարթրին: Գրած է թատերախաղեր՝ «Աւելորդ բերանները» (1945) վէպեր՝ «Ուրիշներու Արիւնը» (1944), պատմուածքներ՝ «Ոչ ոք անմահ է», բայց մանաւանդ փիլիսոփայական գործեր՝ «Երկրորդ սեռը» ուր կը խօսի կնոջ ազատութեան մասին:

Ֆեմինիստ է տիկին տը Պովուառ, եւ կ'ուզէ որ կինը ապրի ինչպէս այր մարդը, հաւասար եւ ազատ ինչպէս ինք արդէն կը փորձէ ընել, իր վերջին գիրքին մէջ ալ, ուր կիները կը զբաղին քաղաքականութեամբ, գրականութեամբ, հոգեվերլուծումով: Հեղինակը չի տեսներ թէ ինչ որ ալ ընէ իր «կինը» միշտ տկար կը մնայ, եւ պէտք է որ տկար մնայ: Որքան աւելի սիրելի է Քոլէթին կինը որ ունի իգական ամէն առաւելութիւն եւ տկարութիւն քան Տիկին տը Պովուառի կեղծ կինը որ ոչ կին է, ոչ այր մարդ: «Լէ Մանտառէն» խճողուած եւ երկար վէպ մըն է: Հերոսները հաւանաբար բոլորն ալ ծանօթ դէմքեր են, քանի որ վէպը պատմութիւնն է յետ պատերազմեան գրական շրջանակներուն եւ մարդոց որոնք Ֆրանսայի ազատագրումէն վերջ դարձան ձախ, որովհետեւ արդի գրագէտը պէտք է ձախ ըլլար, յետոյ յուսախաբութեան մատնուելով չկրցան բոլորովին աջ դառնալ, չդառնալու համար «ախտաւոր հիւանդ» մը, այսինքն Փաշական:

Այս էր նաեւ Սարթրի պարագան: Այս նիւթին շուրջ տիկին տը Պովուառ երկար գրած է, աւելցնելով սիրային պատմութիւններ ալ որոնց նկարագրութեան մանրամասնութիւնները չեն ծառայեր ոչ գրականութեան ոչ ալ փիլիսոփայութեան: Ոճը աւելի լրագրողի է քան վիպագրի, իսկ լեզուն չունի մեծ գրագէտի մը յատկանիշեր: Անվերջանալի զրոյցներու շարան մը, մեծ մասով քաղաքական եւ կուսակցական որոնց նպատակն է պարզել թէ գրագէտը պէ՞տք է կուսակցական դիրք բռնէ: Ուրիշ խօսքով՝ անգաժէ գրողին պարագան:

Նոյն օրը, Քոլէթին աթոռը գրաւեց Ժան Ժիոնօ: Մեծ գրագէտ մը, կապուած հողին որ միշտ քաշուած կեանք մը կը վարէ: Ծնած 1895ին, յայտնուեցաւ իր ա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

1.

— Այո, գալիս եմ ուղղակի նշանածիս տանից:

— Որ յայտնես ինձ այդ նորութիւնը այս կէս գիշերին, կարծես թէ վաղը չէիր կարող:

— Վաղը... Այնքան համբերութիւն կա՞ր որ: Եւ ո՞ւր գնայի: Տո՞ւն, որտեղ մի կենդանի հարազատ շունչ չկայ, որուն յայտնէի ուրախութիւնս: Եւ ի՞նչ անէի մինչեւ վաղը: Քնէի՞: Քունս փախել է: Ախր, որ գիտնաս ինչ է կատարւում իմ մէջ... Սրտումս վարդ է բացուել, հոգիս երգում է, ուզում եմ ասել, խօսել, պարել. ուսերէս կարծես թեւեր են բուսել, եւ թւում է թէ՝ որ թափահարեմ, կը թռչեմ, ինչպէս.. .ինչպէս...

Եւ իսկապէս մի ոստիւնով թռաւ ձեռքերը տարածած, պինդ գրկեց գլուխս եւ, չնայելով դիմադրութեանս, սկսեց խելագարի պէս համբուրել դէմքիս ինչ տեղ որ հանդիպէր:

Ծիծաղելի լինելով հանդերձ, այն ատիճան սրտագրաւ էին նրա սրտի զեղումները, որ ակամայ աւագ – եղբայրական մի քնքշանք զարթեց հոգուս խորքում դէպի այդ մեծ երեխան, որին միշտ սիրել էի իր առասպելական պարզամտութեան եւ անմեղ – երեխայական բնաւորութեան համար:

Մի կերպ հանգստացրի, նստեցրի եւ սկսեցի հարց ու փորձ անել:

— Թէեւ ես իրաւունք ունեմ,— ասացի,— քեզնից նեղանալու, որ այդպիսի մի խոշոր քայլ ես արել առանց իմ գիտութեան, բայց եւ այնպէս ներում եմ, որովհետեւ, ինչպէս տեսնում եմ, թաքուն սիրահարուած ես եղել եւ ուզել ես թաքուն էլ վերջացնել բանը, երեւի կարծելով, թէ ես արգելք կարող եմ լինել: Այդպէս չէ՞:

— Ամենեւին ոչ: = Հապա՞:

— Ես ոչ միայն սիրահարուած չեմ եղել, այլեւ այս երեկոյ առաջին անգամն էր, որ տեսայ նրան:

— Ո՞ւմ, աղջկա՞ն: = Այո:

— Որի հետ նշանուեցի՞ր: = Այո:

Զարմանքը տարաւ ինձ: Որ չճանաչէի նրան, կը կարծէի կատակ է անում:

— Լսիր, Գարեգին: Մի քիչ առաջ, այնտեղ, դրան մօտ, քու այս տարաժամ այցը մի բոպէ կասկած զարթեցրեց իմ մէջ, թէ հօ չես ցնորուել: Հիմա պարզօրէն հարցնում եմ քեզ՝ իսկապէս ուղեղդ տե՞ղն է:

— Ի՞նչպէս:

— Որովհետեւ հասկանո՞ւմ ես՝ ինչ ես ասում: Կարելի բա՞ն է առաջին անգամ տեսնել աղջիկը եւ հէնց առաջին անգամից էլ նշան տալ:

— Ինչո՞ւ չի կարելի, քանի որ հաւանեցի: Ես քեզ մի ուրիշ բան կ'ասեմ. հայրըս ասում էր, թէ իր հայրը նշանուել էր առանց իր ապագայ կնոջը տեսնելու:

— Այդ ե՞րբ: Սրանից հարիւր յիսուն տարի առաջ: Եւ դու չես մտածում, թէ ո՞ր ժամանակներումն ենք ապրում, եւ դու, որ կրթուած, ինտելիգենտ մարդ ես, քեզ համեմատում ես քո խաւար, տըգէտ պապի՞ հետ:

— Այդ սուտ բան է, Միքայէլ, չհաւատաս,— ասաց նա դոգմատիկ հանդստութեամբ:— Ամուսնութիւնը բախտի բան է: Մանրամասնութիւնները որ պատմեմ, կը տեսնես, որ իսկապէս բախտի բան է: Ցեառյ սէրը ինտելիգենտ եւ տգէտ չի հարցնում:

— Սէ՞ր: Մինչեւ անգամ սիրահարուե՞լ ես արդէն:

— Եւ ինչպէս...

— Մի գիշերո՞ւմ, մի քանի ժամուայ ընթացքո՞ւմ:

— Տեսնելուս պէս: Ես մի տեղ կարդացել եմ, որ սիրահարւում են առաջին իսկ վայրկեանից, առաջին իսկ հայեացքից:

— Եւ ա՞յդ հիման վրայ ես կարծում թէ սիրահարուել ես:

— Ոչ թէ կարծում, այլ իսկապէս սիրահարուել եմ: Աստուած է վկայ:

— Դու որ երդւում ես, ի՞նչ կարող եմ ասել: Իսկ նա՞:

— Ո՞վ, Սառա՞ն:

— Անունը Սառա՞ է: = Այո:

— Դու որ հաւանեցիր ու մինչեւ անգամ սիրահարուեցիր, նա էլ հաւանե՞ց քեզ:

— Հը՞,— արտասանեց Գարեգինը եւ ապշած նայեց ինձ:

Ըստ երեւոյթին, հարցս այնքան անակնկալ էր նրա համար, որ յանկարծակիի եկած՝ չիմացաւ ինչ պատասխան տար: Այդ րոպէին այնքան զուարճալի արտայայտութիւն էր ստացել նրա դէմքը, որ ծիծաղս չկարողացայ զսպել: Բայց նրա շփոթութիւնը երկար չտեւեց, եւ նա պատասխանեց առաջուան երեխայական պարզամտութեամբ:

— Ի հարկէ, եթէ նշանս ընդունեց, կը նշանակէ հաւանել էր:

— Վնաս չունի. թէեւ սիրահարուած ես, բայց լոգիկայով ես խօսում: Բայց ինձ այս ասա տեսնեմ, ինչպիսի՞ աղջիկ է:

— Խելօք, լուրջ, ծանրաբարոյ, վեհանձն, թագուհու պէս վեհանձն է... այնքան գեղեցիկ, այնքան գեղեցիկ, որ.. Դէհ, ի հարկէ, սա բախտի բան է, թէ չէ՝ ո՞վ կ'արժանացնէր ինձ այդպիսի մի գեղեցկուհու,— աւելացրեց նա յուզուած եւ, վեր կենալով, սկսեց անցուդարձ անել սենեակում:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ) .— Արդէն 1854ին Փարիզի բուռ մը հայութիւնը փափաքելով սեփական ազգ. մատուռ մը ունենալ՝ դիմած էր Օսմ. դեսպան Վէլի փաշային, որ կը յաջողի Ֆրանսական կառավարութենէն արտօնութիւն ստանալ հայկ. մատուռի մը շինութեան համար (Մասիս, կ. Պ. 1854 թ. 127):

Կարապետ Վ. Շահնազարեան, որ մէկ տարիէ ի վեր Փարիզ կը գտնուէր, 1854 Յունիս 12–24ին «Փրէս»ի մէջ կը ծանուցանէ թէ Փարիզի հայութիւնը ձեռք բերած է « առ ժամանակեայ մատուռ » մը՝ « Դուռնոն փողոցի» վրայ (թիւ 20), ուր պիտի պատարագէ ինքը (Արշալոյս Արարատեան, Իզմիր 1854 թ. 471):

Երկրորդ փորձ մը եւս եղած է 1865ին, երբ Պոլսէն Փարիզ կը ղրկուի Յովհ. քհնյ. Հինքեարպէյէնտեան, որ « Պուլվառ Մոն Փառնաս» փողոցի վրայ (թիւ 130) 1600 ֆրանքով երկու տարուան համար տուն մը կը վարձէ՝ իբր մատուռ գործածուելու համար (Մասիս, 1865 թ. 701): Դրամական նպաստ բրած էին Սահակ Ապրօ եւ Գրիգոր Աղաթօն :

Սակայն մինչեւ 1904 Փարիզի հայութիւնը չէ կրցած ունենալ սեփական գետինով եկեղեցի կամ մատուռ: 1901ին տակաւին սրահ մըն էր, բողոքականներուն յատուկ եւ ռիւ տը Վիէնի վրայ, որ Հայերուն ալ կը տրամադրուէր իբրեւ մատուռ գործածուելու համար: 1902 Ապրիլ 30ին Փարիզէն հայ թղթակից մը «Հայ մատուռ»ին մէջ Զատկուան առթիւ տեղի ունեցած արարողութիւնները նկարագրելէ վերջ՝ ցաւով կը գրէ . «... Ե՞րբ պիտի ունենանք մեր Ս. Եկեղեցին» (Մանզումէի էֆքեար, կ. Պ. 1902 թ. 314):

Ազգ. մեծ բարերար Աղեքսանդր Մանթաշեանց յաճախ կ'այցելէր Փարիզ: 1901ի ամրան տեսնելով « Հայ մատուռ »ի անշուք վիճակը՝ կը մտադրէ հայկական ճարտարապետութեամբ եկեղեցի մը շինել եւ ազգին նուիրել: Իր փափաքը կը յայտնէ Փարիզի հայ քահանային՝ Վռամշապուհ աւագ քհնյ. Քիպարեանի: Շան զ'Էլիզէի շրջանին մէջ Ժան Կուժոն փողոցի վրայ հողը կը գնէ 450.000 ֆրանքի: Շինութիւնը կը յանձնուի ֆրանսացի ճարտարապետ Ժիլպէռի: Առաջին քարի հարուածը կը տրուի 1902 Յուլիս 14ին, հիմը կը դրուի Հոկտեմբեր 5ին: Շինութիւնը կ'աւարտի 1904ին եւ 1904 Հոկտ. 2ին Գէորգ Արք. Իւթիւճեան կ'օծէ եկեղեցին կոչելով զայն յանուն Ս. Յովհաննէս Մկրտչի՝ իբր յիշատակ Աղեքսանդր Մանթաշեանցի հանգուցեալ հօր՝ Յովհաննէս Մանթաշեանցի :

Եկեղեցւոյ հետ Մանթաշեանց կը շինէ նաեւ եկեղեցւոյ կից Առաջնորդարանի շէնքը: Այս բոլոր շինութիւններու համար Մանթաշեանց ծախք ըրած է — համագումար — 1.540.000 ֆրանք (Ա. Սարուխան, Աղեքսանդր Մանթաշեանց Վիէննա, 1931, էջ 157 – 60):

Մանթաշեանցի այս մեծագործութեան առթիւ Ֆրանսայի պետութիւնը իրեն կ'ընծայէ պատուոյ Լեգէոնի, ասպետի պատուանշանը (Մանզ. էֆ. 1902 թ. 400):

Ինչպէս կը տեսնուի՝ այս տարի թէ՛ 100ամեակն է Փարիզի Հայոց Մատուռին եւ թէ՛ 50ամեակը անոնց Եկեղեցիին :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— Լոնտոնի մեր թղթակիցը օրը օրին գրած էր երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի փայլուն յաջողութիւնը Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Նիւ Եորք Հէրըլտի Լոնտոնի թղթակիցը, Ճօզըֆ Նիւմէն կը գրէ այս առթիւ (7 Դեկտ.) .—

Անցեալ կիրակի համայնավարներու բարեկամ եւ համայնավարներու թշնամիներ խռնուած էին Րոյըլ Ալպըրթ Հոլը մեծարելու համար խորհրդային ականաւոր երգահան Արամ Խաչատուրեանը, որ կը վարէր Ֆիլհարմոնիա նուագախումբը, ամբողջովին իր ստեղծագործութեանց յայտագրով :

Այս 51 տարեկան Հայուն համեստութիւնը, որ արդիականացուց եւ ժողովրդականացուց Կովկասի գունաւոր եւ վառվռուն ժողովրդական երաժշտութիւնը, զինք աւելի եւս հրապուրիչ դարձուցին: Ունկնդիրները չէին ձգեր որ հեռանար բեմէն առանց կրկնելու նուագածները :

Անսովոր է կրկնել տալ համանուագ մը, բայց այս երաժշտահանդէսը սովորական բան մը չէր: Առաջին անգամ էր որ խորհրդային երգահան մը Լոնտոն կուգար, երկար տարիներէ ի վեր: Ասկէ զատ Խաչատուրեան կը տեսնուէր դերով մը որ հազուադէպ է Խ. Միութեան մէջ :

Կրկնութեան համար ինք ընտրեց «Սուրերու պարը» իր « Գայիանէ » պարախաղի երաժշտութենէն:

Յայտագիրը կը պարունակէր ութ պարեր այդ պարախաղէն — Խաչատուրեանի լաւագոյն երաժշտութենէն — «Ֆեսթիվալ փոէմա»ն «Դաշնակի և նուագախումբի քօնչերթօն»: Մենանուագողն էր Մուրա Լիմփանի, որ առաջինն եղաւ իբրեւ այս քօնչերթօն նուագող Բրիտանիոյ եւ միւս եւրոպական քաղաքներուն մէջ:

Ան ալ մեծապէս գնահատուեցաւ ժողովուրդին կողմէ: Խաչատուրեան անոր ամէնէն խանդավառ ծափահարողն էր :

Այս դաշնակահարուհին շուտով Մ.Նահանգները կը մեկնի, իր առաջին նուագահանդէսը տալու համար :

Խաչատուրեանի նուագահանդէսը կազմակերպած էր Խ. Միութեան հետ Մշակութային Կապի Ընկերութեանը, իբրեւ բացում «Անգլեւսովետ բարեկամութեան Ամիս»ին :

« Բարեկամութեան այս Ամիս»ը չունէր քաղաքական, քարոզչական հանգամանք, ինչպէս ուրիշ առիթներով: Երաժշտութիւնը լեզու մըն է որ քաղաքականութեան հետ գործ չունի, համայնավարութեան թէ բարեկամները եւ թէ թշնամիները միացան ծափահարութեանց մէջ :

Համայնավարները եւ ուղեկիցները մտածեցին թերեւս թէ Խաչատուրեանի գնահատանքը կ'երթար Կէորկի Մալենկովին ալ: Սակայն եթէ Խաչատուրեան իր ականջները եւ աչքերը բաց պահէր այն քանի մը շաբաթը զոր անցուց Բրիտանիոյ մէջ, տարակոյս պիտի չունենար թէ ինչ զգացում ունին այս երկրին ժողովուրդին մեծ մասը համայնավարութեան հանդէպ:

Թէեւ Մշակութային Կապի Ընկերութիւնը տէր դառնալու համար կացութեան նուագահանդէսի յայտագրին մէջ ստիպուեցաւ գրել՝ «անկախ», բայց եւ այնպէս շատեր գիտեն թէ համայնավար ճակատին կը պատկանի ան :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս Պ. Յ. Տապաղեան հրապարակ հանած էր « Սասունցի Դաւիթ»ի մէկ փոփոխակը, Վանի գաւառաբարբառով:

Այս առթիւ իր բարեկամները գինեձօն մը սարքած էին Բշ. օր, Ժան Կուժոնի ճաշարանին մէջ: Ներկայ էին մօտ վաթսուն մտաւորականներ եւ բարեկամներ, նախագահութեամբ Սերովբէ վրդ. Մանուկեանի: Ներկաները, շատեր Վանեցի, խօսք առնելով շեշտեցին մասնաւորաբար այն կենդանի տպաւորութիւնը զոր ստացած էին այս գիրքէն, վերապրելով իրենց մանկութեան, պատանեկութեան յիշատակները: Շեշտեցին հրատարակութեան արժէքը, իբրեւ տուրք մը մեր մշակոյթին, կորսուելու դատապարտուած մեր մօտաւոր անցեալէն մասնիկ մը լոյս աշխարհ բերելու մտահոգութեամբ :

Կարդացուեցան մօտ երեսուն նամակներ ծանօթ գրողներէ, մտաւորականներէ եւ բարեկամներէ, որոնք իրենց գնահատութիւնը կը յայտնէին գրքին համար, — Նշխար մը սիրելի «Երկրէն» :

Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր, մասնաւորաբար հեղինակին «Ծաղկաձորէն» (բանաստեղծութիւններ) եւ « Սասունցի Դաւիթ»էն : Հաւաքոյթը փակուեցաւ ուշ ատեն Պ. Տապաղեանի շնորհակալութեան խօսքերով, որով կը յայտնէր նաեւ իր «համեստ աշխատանքին նպատակը, փրթուած մը ունենալ մեր կորսնցուցած թանկագին հարստութենէն, մեր երկրին հողէն ու ջուրէն, անոնցմով վերապրելու, յիշելու եւ դիմանալու համար»:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ռաջին նորավէպով, «Բօլին» որուն յաջորդեցին «Ռըկէն», «Թող հրճուանքս տեւէ», « Իրաւ հարստութիւնները» եւն.: Ժիոնօ իւրայատուկ ըմբռնում մը ունի գրագէտի ասպարէզի մասին եւ կ'ըսէ. — « Հանրային չարիքը, Կիւթէնպէրկն է. առաջին անգամ որ մէկը տպուած նախադասութիւն մը տեսած է կարծած է «զանձն առաջին»: Օր մը ըսի Ժիտին. — « Նորոգելու համար գրականութիւնը, պէտք է մեզի սորվեն որ մուրանք փողոցի մը անկիւնը: Եւ պէտք է ուտէ միայն ան որ կը յաջողի հետաքրքրել բաւական դրամատէրներ, իր գլխարկը դրամով լեցնելու համար: Այս ձեւով աւելի քիչ գրագէտ կ'ունենանք »:

Դարձեալ նոյն օրը Ռընոյի մրցանակը տրուեցաւ լիոնաբնակ բժիշկի մը Ժան Ռըվերզիի, իր «Լը Փասաժ» գիրքին համար :

Այս մրցանակը առաւելութիւնն ունի ներկայացնելու «անծանօթ» մը, «նոր»մը: Հեղինակը ապրած է Թահիթի, ուրկէ քաղած է գիրքին նիւթը: Թէեւ տխուր, քանի որ մահուան մասին շատ կը խօսուի, բայց եւ այնպէս հեղինակը չուզեր ընդունիլ թէ «սեւ» գիրք մըն է: Փորձած է քիչ մը հումոր ալ դնել, բայց այս ալ միակ զէնքն է բոլոր անոնց որոնք շատ կը տառապին, միշտ տխուր են, եւ միայն այդ զաւն հեղնութեամբ է որ կը փորձեն մխիթարուիլ: Հեղինակին հերոսը Թահիթիէն կը վերադառնայ Լիոն մեռնելու համար, Լիոն ուր ծնած է եւ ուր մարդիկ ««կը հոգեվարեն մանկութենէն իսկ »: Գրագէտէ աւելի բժիշկի մը գործն է, յուզիչ եւ զաւն որ կը նկարագրէ անցքը (փասաժ) կեանքէն մահը :

Ա. Մ.

ՉԱՐՇԱՖ, ՔՈՂ ԵՒ ՖԷՍ

Թուրք թերթերը կը գրեն.— Վերջին օրերս մասնաւորաբար Անգարայի, Իսթանպուլի, Իզմիրի եւ Ատանայի նման մեծ քաղաքներուն մէջ տարազի օրէնքին դէմ արարքներ շատցած են եւ իրաւասու իշխանութիւնները ստիպուած են համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել :

Ներքին նախարարութիւնը կուսակալութեանց ղրկած հրահանգով մը կը պահանջէ արմատական եւ խիստ պայքար մղել «չարչաֆ»ի, քողի եւ «ֆէսի» դէմ :

Արգիլուած այս հին տարազները գործածողները խստիւ պիտի հետապնդուին ու դատարան պիտի յանձնուին :

Յաւելուածական տեղեկութեան մը համաձայն, ոստիկանութեան իրաւասութիւն տրուած է տարազի օրէնքին հակառակ գործողներուն դէմ, ոչ միայն խստիւ շարժիլ, այլեւ եթէ կին են «չարչաֆ»ները բռնագրաւել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Տելեմաքը, իր պարտականութիւնը կատարելէ յետոյ, ուզում է վերադառնալ Դատուան : Վահանը թոյլ չէ տալիս, պահանջում է որ իրեն հետ մինչեւ Սասուն գնայ: Գասպար էֆէնտին, երբ ուզում է միջամտել՝ ասելով թէ՝ «այստեղից մինչեւ Սասուն մենք կը տանենք», Վահանը ասում է .— «Թող Տելեմաքն էլ գայ մեզ հետ»: Եւ երեքով գնում են Սասուն :

Սասուն հասնելէ յետոյ, Տելեմաքը դառնում է գիւղ: Եւ այդ աննկատ չի անցնում կառավարութեան կողմից: Զաբաղորդ լրաբերները օրը օրին հաղորդում էին բոլոր անցուդարձերը :

Տելեմաքը, գիւղ հասնելէն անմիջապէս յետոյ, ձերբակալւում է ոստիկանների կողմից, որոնք մտածում էին թէ՝ գուցէ իր վրայ գաղտնի նամակներ կան: Զաբաղորդները մոռացել էին, սակայն, որ հին եւ թրծուած յեղափոխականի հետ գործ ունէին:

Տելեմաքը երբ Մուշ-Խիչէնից վերադառնում է, ձին բեռնաւորած է լինում բրինձով: Նա ցերեկով գիւղ է մտնում, գաղտնի նամակները, « Ուրտի – Քար»ի մօտ գտնուած քարանձաւի մէջ պահելէ յետոյ :

Ձերբակալւում, խուզարկում են նրա վրան գլուխը, եւ ոչ մի նամակ չեն գտնում: Բերած բրինձը պարկերից գետնի վրայ են թափում, հոն եւս են փնտռում, բայց ի զուր: Դրամով չեն բաւականանում: Հայհոյանքներով իրենց հետ տանում են նրան բանտ :

Այդ մատնութիւնը եղած էր Ջրհորի Պաղտոյի եւ Դատուանի Գրիգորի կողմէ: Այդ սրիկաները օրն ի բուն զանէր էին լարում անմեղ Հայերի դէմ :

Տանջում են Տելեմաքին, ուզում են իմանալ այն մարդու անունը, որ Վանից էր եկել եւ ինքը տարել էր Սասուն:

— Ասա, եթէ ոչ քու մորթդ կը քերթենք:

Տելեմաքը ուրանում է:

—Ես մարդ տարած չեմ, այլ գնացել եմ բրինձ բերելու եւ, ինչպէս տեսան, արդէն բերած եմ: Այդ իմ տան պաշարն է, եւ իմ ամենօրեայ հիւր ոստիկաններին ու սպաներին հիւրասիրելու համար:

Հոս տեղին է յիշել, որ Տելեմաքը մի անգամ էլ Մուշ էր գնացել, որպէս Քիւրտ: Մտել էր բանտ եւ տեսել Սեւ Քարեցի Սաքօյին: Առաջարկել էր նրան բանտից փախչել եւ տանել Սասուն: Սաքօն, սակայն, չէր համաձայնել՝ առարկելով որ ռուսաց դեսպանը շուտով նրան կ'ազատէ: Ջեռնուհայն վերադարձել էր եւ նուիրուել իր գործին:

×

Մենք «Մրրիկ» ձիաւոր խմբով հասնում ենք Սասուն: 1903 թիւն է:

Թուրք կառավարութեան քով ծածուկ բան չէր մնում, շնորհիւ լրտեսներին: Նա գիտէր ամէն բան եւ այդ պատճառով հանգիստ չէր նստում: Պատրաստութիւններ է տեսնում, որ խորտակէ Սասունը եւ քարուքանդ անէ հայ արծիւների բոյնը:

Տելեմաքը, երբ լսում է մեր ժամանումը, անմիջապէս մի քանի ընկերներով աճապարում է Սասուն: Այստեղ տեսնում եմ նրան: Վերջին անգամ տեսած էի զայն 1895ին, Խնուսի Շարաթին գիւղում:

Թէեւ Սերոբի կռիւների ժամանակ Սասուն էի, բայց ոչ Տելեմաքին տեսայ եւ ոչ էլ Ալխաթի հերոսին:

«Ափսոսում եմ, Տելեմաք, որ Սերոբի հետ գործ չունեցայ: Նա պարտականութեան ճանապարհին ընկաւ՝ կտակելով մեզ որ շարունակենք իր գործը: Այսուհետեւ կը յուսամ միշտ կը տեսնուենք: Գնա շուտով, Վարդենիսի Մուրատը կը գայ Վանից ռազմապաշարով, լաւ փամփուշտներով: Ճանապարհ կը դնես, որ ապահով հասնի»:

Տելեմաքը վերադառնում է Ալխաթ եւ մի քանի օր յետոյ Մուրատը խմբով Վանից հասնում է Նեմրութ, ուր առաւօտ կանուխ հանդիպում են մի խումբ համիտիէ Քիւրտերի, եւ սկսւում է կռիւ: Տղաների համազարկերից վիրաւորւում է Քիւրտերից մէկը, Քիւրտերը փախչում են:

Ժողովուրդի ասածը իրականանում է. «Երբ Քիւրտը փախչի, շունը ետեւէն չի հասնիր»: Քիւրտը քաջ է, երբ իր դէմ կանգնած է անզէն Հայը: Մինակ չի համարձակիր Ֆէտայու դէմ դուրս ելլել: Երբ նա խմբով է, ընկերներով է, մի ֆէտայու դէմ 50 կամ 100 է, «լօ լօ» կանչելով դուրս կը գայ, որպէս խիզախ կռուող: Բայց երբ մօսինի շեշտակի գնդակը վզզայ նրա ականջի մօտ, այն ատեն անմիջապէս կ'աներեւութանայ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Նախորդ թերթօնին մէջ սպրդած է հետեւեալ սխալը .— Մի տեղ ասուած էր. «Գիւղը դեռ ներս չմտած՝ Սերոբ եւ ընկերները կը տեսնեն մի քանի ոստիկաններ: Առանց ձայնի եւ աղմուկի կը բռնեն անոնցմէ երեքը: Մէկը լինում է Սէյ Գոմիսէրը»:

Սէյ Գոմիսէրը չէր բռնուածը, այլ ոստիկանապետը: Սէյ Գոմիսէրը, ճիշդ է, սպաննուեցաւ, բայց ոչ այդտեղ, այլ Բաղէշ քաղաքի մէջ Սիմոնի ու իր ընկերոջ միջոցաւ:

Երկրորդ սխալը .— այնտեղ, ուր Զուլումաթը Բարչէնի մէջ խօսում է Խլոյի հետ, Գոմիսէրի փոխարէն պէտք է լինի ոստիկանապետը :

Սեպուհ

պիտի հանդիպին Էլպայէն մինչեւ Զինաստան, տասն անգամ պիտի մտածէ, տեղէն չարժելէ առաջ»: Վարչապետը յիշելով Մոսկուայի չինական դեսպանին յայտարարութիւնը նոյն խորհրդաժողովին մէջ, ըստ թէ Զինաստան ամէն աջակցութիւն պիտի ընծայէ ապահովութեան համար նախատեսուած բոլոր միջոցներուն :

Քուէարկութենէն առաջ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Իւլպրիխտ եւս ճառ մը խօսեցաւ, միեւնոյն տեսակէտները յայտնելով եւ չեշտելով թէ Արեւմուտքի հետ խօսակցութիւնները աւելորդ պիտի դառնան, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք: «Տոքթ. Ատընաուըր կը կարծէ թէ կրնայ վախցնել մեզ խորհրդաժողովի մը երթալով, ընդդայիր մը՝ թեւին տակ »:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ Դշ. օր փակեց Մարեմեան տարին, ձայնասփիւռ պատգամ մը ուղղելով կաթոլիկ աշխարհին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ապահովութեան տեսչութիւնը երեք նաւային սպաներ ձերբակալեց, իմացած ըլլալով որ Իսլամ Եղբայրութիւնը դաւ մը սարքած է, զինեալ ուժերը գրաւելու համար, իրենց հաւատարիմ սպաներու միջոցաւ: Ամբաստանեալ երեք սպաները պիտի դատուին ժողովրդային ատեանի մը առջեւ: — Ամմանի մէջ (Յորդանան) հազար ուսանողներ թափօր մը կազմեցին դէպի եգիպտական դեսպանատուն, բողոքելու համար վեց կախաղաններուն դէմ: Ցուցարարները նշանատախտակներ կը կրէին հետեւեալ արձանագրութեամբ :— «Ողջոյն Իսլամ Եղբայրութեան »:

ԿԱԹ ԽՄԵԼՈՒ փորձ մը կատարուեցաւ Շաթըլէ ան Պոի գիւղի դպրոցին մէջ, համաձայն վարչապետին թելադրութեան: Ամէն օր ձրի կաթ պիտի բաժնուի 150 աշակերտներէն հարիւրին, չաքարով եւ տաքտաք: Զինուորներուն ալ կաթ պիտի բաժնուի յունուար մէկէն սկսեալ, համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը:

ՊՈԼՍՈՅ Գոց Շուկայի հրդեհէն անվնաս մնացած են քանի խանութներ որոնք Ազգ. Հիւանդանոցին կը պատկանին : Շուկան մասամբ վերաբացուած է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ 360 գործարաններ անընդհատ կը բանին, ռազմական օդանաւեր հասցնելու համար, համաձայն անգլիական տեղեկագրի մը:

ՆՈՐ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ ֆրանսական եւ անգլիական ափերուն վրայ, ժամական 110 քիլոմեթր արագութեամբ, վտանգելով բազմաթիւ նաւեր: Նոյեմբեր 26էն ի վեր 73 Ֆրանսացի նաւաղներ զոհ գացած են նաւաբեկութեանց :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որոշեր է Ազգաժողովին քննութեան յանձնել Ալժերիոյ խնդիրը: Այս որոշումը մեծ զայրոյթ պատճառեց Փարիզի մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Խ. Միութիւնը իւրանիոմ պիտի ճարէ հիւլէական ուժի միջազգային գործակալութեան, խաղաղասիրական նպատակներու համար:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ նորէն կ'արծարծուի Աթէնքի մէջ, այն յոյսով թէ Ազգաժողովը պիտի քննէ զայն եւ կղզին Յունաստանի պիտի կցուի մինչեւ 1957:

ՍԿՈՎՏԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ չորեքշաբթի օր պարտուեցաւ Կլասքոյի մէջ, Հունգարիայէն 2 – 4ով: Այս վերջին խումբին համբաւը արդէն մեծ է Զուիցերիոյ համաշխարհային մրցումներէն ի վեր, մանաւանդ իր խմբապետը՝ Փուսքաս որ աշխարհի մեծ ախոյեաններէն մէկն է :

ՃԱՌ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. Տ. ԹՈՍՊԱԹԻ
ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ

եւ ԽՄԲԱԳԻՐ «Լը Սուար» եւ «ԱՅԳ » թերթերուն :

Կազմակերպուած «Ֆրանսահայ Լսարանի»ն կողմէ :

Այս Շաբաթ, ժամը 20ին

Արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ (այսօր) ժամը 17, Ն. Յովհաննէսեանի՝
14, Rue Rochambeau, Tél. TRU. 47-48
եւ Գ. Աղամեան՝
53, Rue Chateaudun, Tél. TRI. 57-74

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԷՅՎԷԻ եւ շրջակայ գիւղերու նահատակներուն, ինչպէս նաեւ երջանկայիշատակ Տէր Պսակ Ծ. Վ. Տէր Խորէնեանի յիշատակին կը մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի 12 Դեկտ. :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը: Մուտքը ազատ է :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Օթէլ Նորմանտիի շքեղ սրահներուն մէջ 28 Պուլվ. տ'Աթէն (Մարսէյլ), 12 Դեկտ. կիրակի ժամը 3–24:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ :

Խաղերու մրցում եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ ձեռնարկած է եկեղեցին ջերմութեամբ օժտելու :

Այս անհրաժեշտ՝ բայց բազմածախս աշխատանքը դիւրացնելու համար, Եկեղեցասէր Տիկնանց Յանձնախումբը՝ իր գանձին ամբողջ պարունակութիւնը նուիրելէ զատ, յանձն առած է տունէ տուն պտտիլ եւ նուէրներ հաւաքել :

Հոգաբարձութիւնս կը խնդրէ հաւատացեալ ժողովուրդէն՝ սիրով մասնակցիլ այս ձեռնարկին :

Կը ծանուցանէ նաեւ որ կազմուած է փոքրիկներու երկսեռ երգչախումբ մը որուն փորձերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի՝ ժամը 17ին եկեղեցւոյ մէջ :

Այս գործը վստահուած է Պ. Լ. Համբարձումեանին՝ որ արդէն ժամանակէ մը ի վեր կը վարէ եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը :

Կը խնդրուի ծնողքներէ իրենց զաւակները եկեղեցի ղրկել փորձի օրերուն :

Հոգաբարձութիւն

ԽՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան :

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն :

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Քլիւպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կոլինեան):

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԳԱՊԱՍԱԳԱԼԵԱՆ : Կը խօսին ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

Ա. մաս.— Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12 :

Բ. մաս.— 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռէժան սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. ՑՐԻԳՈՐ ՃԻԶՄէՃԵԱՆ, նիւթը՝ Աջին եւ ձախին գաղտնիքները ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ, (Ղարապաղի Մելիքները» ներկայացումին յաջողութեան նպաստող դերակատարներուն, մանաւանդ Պ. Թրագոշին եւ ներկայ հասարակութեան: Այս առթիւ կը յայտնենք թէ ծրագրուած է ներկայ թատերական եղանակին յաջորդաբար բեմադրել Ազգ. խիստ հետաքրքրաշարժ գործեր միշտ ի նպաստ Շինարար Ֆոնտին: Վստահ թէ պիտի քաջալերուի մեր ժողովուրդին կողմէ :

× Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Արսէն Թէրզեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Սիմա Ուզունեանի մահուան առթիւ: Տիկին Աղաւնի Յովսէփեան Նէօվիլէն կը նուիրէ հազար ֆրանք :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆիւր – Սեւրը եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍէՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20·30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պոնփուա :

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբը: Ներկայանալ անդամատետրով: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԽՕ ԲԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇԱԻՒԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժան :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ : Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները : Ճոխ պիւֆէ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 11 DECEMBRE
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7544 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2955

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒ՞Ր Է ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԻԾԸ

Պատմութիւնը պիտի գրէ օր մը.

— Քանի ճոխացան, այնքան լճացան :

Արդէն իսկ գրգլի չե՞ն ախտանշանները, սկսելով մեր գաղութէն :

Երբեմնի խանդավառութեան եւ գործնական աշխատանքին յաջորդած է թաթափումը : Նկուն, աժգոյն վիճակ մը, որ կը փարակէ շրջապատը :

Հետզհետէ գրգլի կը դառնայ վերանորոգիչ շունչի, շարժումի պակասը :

Տարուէ տարի կը մաշին, կը սպառին տրամադրելի ուժերը, եւ յայտնապէս կ'ընդարձակուի անջրպետը՝ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ամէն համրանք դասազան մասերու բաժնուած է, ինքն իր մէջ : Կարծես տարբեր դասակարգեր են որոնք հոգեկան կապ չունին իրարու հետ :

Միեւնոյն գաղութին, մինչեւ անգամ նոյն քաղաքին մէջ կան քանի մը տեսակ «Հայ հասարակութիւններ» :

Հիները իրենց յատուկ հորիզոն մը ունին, որ շատ բան չի խօսիր նորերուն :

Այս վերջիններն ալ բաժնուած են այլազան դասերու : Ի զուր կը փնտռէք միութեան գիծ մը՝ նոյնիսկ 35–45 տարեկաններուն միջեւ :

Անոնք որ անդամ են քաղաքական կուսակցութեան մը կամ կը հետաքրքրուին Հանրային գործունէութեամբ, մեծ թիւ մը չեն կազմեր :

Իսկ ի՞նչ կը բանի մնացեալ մեծամասնութիւնը, որպէսզի կարենայ իր ետեւէն քաշել աւելի երիտասարդները : Ոգեւորել եւ գործի մղել զանոնք :

Այդ շարքին մէջ տժգոյն, բացասական դեր մը կը կատարեն մանաւանդ անոնք որ բաւական պաշար ամբարած են, ինքնաշխատութեամբ կամ բարձրագոյն ուսում ստացած ըլլալով :

Աչք մը նետեցէք եւ պիտի տեսնէք որ ամէն մէկը իրեն յատուկ աշխարհահայեացք մը ունի : Յաճախ, քանի մը հոգի միասին տեսակ մը «կաստա» կը կազմեն :

Իրենց համար բնական վիճակ դարձած է շքեղ մեկուսացումը :

Շատերը կարծիքներ կը յայտնեն եւ կ'անցնին կ'երթան, ինչպէս անցորդ մը որ ճամբան հանդիպած ատեն բարեւ կու տայ, կը ժպտի եւ կ'անհետանայ :

Ուրիշներ շատոնց անջրպետ մը բացած են իրենց եւ հայկական կեանքին միջեւ : Կը վախնան որ իրենց արժանիքէն բան մը կը կորսուի, եթէ հանրային ծառայութեան նուիրուին :

Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք, պիտի տեսնէք որ այս դասակարգը մշակոյթով անգամ չի հետաքրքրուիր :

Բուն մշակոյթը՝ իր գիտցածն է, կամ դպրոցին մէջ սորվածը, Ֆրանսերէնով, անգլերէնով եւ խեցբեկ հայերէնով :

Միութեան գիծ չկայ : Նաեւ, այս դասակարգին եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքի մը նոյն դասակարգին միջեւ :

«Ուսումնական» կղզեակներ կազմուած են ամէն տեղ, եւ ի զուր կամուրջներ կը փնտռէք :

Նոյն պատկերը՝ գաղութէ գաղութ,— Ֆրանսայէն Անգլիա, Պելժիա, Իտալիա եւ Զուիցերիա :

Եւ վերջապէս, միութեան գիծը կը պակսի ազգային կազմակերպութեան տեսակէտով :

Ո՛ր եւ է կապ կը տեսնէ՞ք մեր գաղութին մէկ հայաշատ քաղաքէն միւսը :

Մէկը միւսէն լուր ունի՞, տարիներէ ի վեր ...

Բաղդատաբար շէն շրջան կը համարուի հայկական գաղթաշխարհը՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ :

Եւ սակայն, ամէնէն աւելի մատնուած է անտիրութեան :

Անշուշտ անոր համար որ բազմութիւն մը կը կազմեն բանդէտները : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԱՒԵԼՑՆԵԼ ԶԻՆԵԱԼ ՈՒԺԵՐԸ

Քանի կը մօտենան Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման օրերը, այնքան սպառնալից դիրք մը կը բռնէ Խ. Միութիւնը, իր արբանեակներուն հետ :

Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը .—

Դեկտեմբեր 9 թուակիր ծանուցագրով մը, որ ուղղուած է երեք արեւմտեան պետութեանց, Մոսկուա կ'ազդարարէ թէ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները պիտի աւելցնեն իրենց զինեալ ուժերը, եթէ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները :

Ազդարարութիւնը մանաւանդ ուղղուած է Ֆրանսայի, որ կը պատրաստուի կատարել այդ վաւերացումը :

Ծանուցագիրը, որ միեւնոյն ատեն հերարձակուեցաւ ռատիօ – Մոսկուայի կողմէ, իր նախաբանին մէջ ցաւով կը յիշէ թէ արեւմտեան պետութիւնները չմասնակցեցան Մոսկուայի խորհրդաժողովին, կը բողոքէ Փարիզի համաձայնութեանց եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դէմ, կը յայտարարէ թէ այդ համաձայնութիւնները կը հակասեն Փոցտամի պայմանագիրներուն :

Յետոյ կ'ըսէ թէ «նկատի առնելով Ֆրանսայի եւ միւս պետութեանց յարձակողական քաղաքականութիւնը, խորհրդային կառավարութիւնը եւ խաղաղասէր երկիրները հարկադրուած են ձեռք առնել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, զօրացնելու համար իրենց զինեալ ուժերը եւ ապահովութիւնը, որպէսզի կարենան նախայարձակ պետութեանց ուժերուն դիմաց հանել համապատասխան ուժ մը, խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար» :

Աւստրիոյ մասին ծանուցագիրը կը յիշեցնէ Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ եղած առաջարկները եւ յետադայ դիրքը որ պարզուած է ուրիշ ծանուցագիրներով : Միեւնոյն ատեն կը հաղորդէ Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ ստորագրուած յայտարարութիւնը :

Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին յանձնուած պաշտօնագրին մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը դիտել կու տայ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը ոչ միայն մերժեց մասնակցիլ եւրոպական խորհրդաժողովի մը, հաւաքական ապահովութեան խնդիրը քննելու համար, այլ եւ որեւէ առաջարկ չներկայացուց, Եւրոպայի ապահովութեան մասին : «Ֆրանսայի կառավարութիւնը պէտք է ըմբռնէ թէ գերման զինապաշտութեան կարծեցեալ սահմանափակումները եւ այդ մասին թուղթի վրայ ստացած երաշխիքները չեն վայելեր Եւրոպայի ժողովուրդներուն վստահութիւնը, հասկնալի պատճառներով» :

Ծանուցագիրը յետոյ կը բացատրէ թէ գերմանական վերազինումը կը հակասէ զինաթափութեան ծրագիրներուն որոնք այժմ կը քննուին Ազգաժողովին մէջ, կը հակասէ 1944ի Ֆրանքօ-խորհրդային դաշնագրին որ կնքուեցաւ գերմանական նոր նախայարձակումի մը առաջքը առնելու համար : «Իրականին մէջ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը անիմաստ պիտի դարձնէ բանակցութիւնը չորս պետութեանց միջեւ, Գերմանիոյ միացման մասին եւ կարելի պիտի չըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ այդ մասին : Խ. Միութիւնը եւ միւս խաղաղասէր պետութիւնները ստիպուած են անյապաղ ձեռք առնել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, մէջտեղ հանելու համար ոչ նուազ հզօր ուժ մը նախայարձակ պետութեանց յաճուն ուժերուն դիմաց, որոնք կը սպառնան խաղաղութեան» :

Յիշեցնելէ ետք թէ «Ֆրանսայի եւ Ատլանտեան խմբակցութեանց միւս անդամներուն յարձակողական ծրագիրները յառաջ պիտի բերեն զինարշաւ մը, ծանուցագիրը կը յայտարարէ թէ վերոյիշեալ պետութիւնները պէտք է ստանձնեն ամբողջ պատասխանատուութիւնը իրենց ներկայ քաղաքականութեան որ կը հակասէ խաղաղութեան շահերուն եւ գլխաւորապէս կ'աւելցնէ նոր պատերազմի մը վտանգը Եւրոպայի մէջ» :

Ծանուցագիրը մանաւանդ կը ծանրանայ սա կէտին վրայ թէ «Ֆրանսա ամէն ճիգ կը թափէ գլուխ հանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման մասին, զայն առնելով Ատլանտեան յարձակողական խմբակցութեան մէջ : Այդ քաղաքականութեամբ արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերածուի զինապաշտ պետութեան մը, բոլոր վտանգաւոր հետեւանքներով» :

Իբրեւ եզրակացութիւն, ծանուցագիրը կ'առաջարկէ գործակցիլ եւ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծել, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար շահակից պետութեանց միջեւ :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

«ՉԱՐՇԱՖ» ԵՒ ՖԷՍ

Ինչպէս կ'երեւայ, պատմական «չարշաֆ»ը, քողը եւ փէսը նորէն ի պատուի են Թուրքիոյ մէջ :

Ոչ միայն խաւարակուռ Անատոլուի լուռ բերը, այլեւ Պոլսոյ, Իզմիրի, Ատանայի նման մեծ քաղաքներու մէջ, համաձայն թուրքերէն թերթերու մէջ հրատարակուած տեղեկութեանց :

Այն աստիճան որ, կառավարութիւնը ստիպուեր է նոր միջոցներ ձեռք առնել :

Ներքին գործերու նախարարութիւնը հրահանգած է կուսակալութեանց՝ «արմատական եւ խիստ պայքար մղել «չարշաֆ»ի, քողին եւ փէսին դէմ :

Այդ հրահանգին համաձայն, ոստիկանութիւնը կրնայ ի հարկին բռնագրաւել «չարշաֆ»ը :

Կրնա՞ք երեւակայել հետեւանքները, եթէ իսկապէս գործադրուի այս բռնագրաւումը : Այն ալ թուրք ոստիկաններու միջոցաւ :

Անցեալ շաբթու Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ «քաջագործութիւնը» կը պատմէին.—

Հանրակառքի մը մեքենավարը եւ տոմսակավաճառը տեսնելով որ միայն Հերմինէ անուն աղջիկ մը մնացեր է, լպիրշ խօսքեր կ'ուղղեն, համապատասխան շարժուձեւերով :

Յետոյ աւելի յառաջ երթալով, ամայի տեղ մը կը քշեն կառքը, խօսքէն գործի անցնելու համար :

Աղջիկը քաջաբար կը դիմադրէ, եւ օգնութեան կանչեր արձակելով, ի վերջոյ կ'ազատի :

Դեռ ինչե՛ր, իբրեւ ամենօրեայ դէպք :

Ուրեմն, տրուած հրամանին վրայ, ոստիկանները պիտի հրամայեն.

— *Չարշաֆը* հանեցէք, պայա՛ն :

— Դուք ինչո՞ւ կը խառնուիք, ես խլամ եմ եւ չեմ կրնար փողոց ելլել առանց *չարշաֆի*, *կեավուր* կիներուն պէս :

— *Եասա՛ք* : Եթէ չհանէք, մենք պիտի հանենք, պիտի պատռենք :

Եթէ տիկինը նորէն դիմադրէ, շարժանկարի տեսարաններ պիտի պարզուին, մէկը միւսէն խօսուն :

Տարակոյս չկայ թէ նոր հրահանգէն պիտի օգտուին զանազան խաչագողներ, ահուսարսափ տարածելու համար, իբրեւ կեղծ ոստիկան :

Քողի խնդիրն ալ կրնայ տեղի տալ զանազան գայթակղութեանց :

Իսկ փէսի արգելքը պարզ է : Կ'առնեն կը պատռեն, ինչպէս կ'ընէին, երբեմն գլխարկներուն համար, ոտքի տակ առնելով, հայհոյելով եւ ենթական ալ խոշտանգելով :

Իրապէս *փիւսկիւլլի պէլա* դարձաւ կարմիր փէսը :

Երէկ բանտարկութեան կամ տուգանքի կը դատապարտէին, եթէ փէս դրած չըլլային կամ մաշած փէս մը մունակի վերածէին :

Այսօր նոյն պատիժին ենթակայ են անոնք որ գլխարկի տեղ փէս կը դնեն :

Եւ տակաւին կ'ըսեն թէ բան մը չէ փոխուած Թուրքիոյ մէջ ...

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԱԼ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Դեկտ. 9ին, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Արքատի Սոբոլով Քաղաքական յանձնախումբին ներկայացուց գանգատագիր մը, բողոքելով թէ նախայարձակ արարք մը կատարուած է Չինաստանի հանրապետութեան դէմ : Կը պահանջէ որ ընդհ. ժողովը «դատապարտէ այդ «նախայարձակման եւ աւազակութեան արարքը» եւ Մ. Նահանգներէն պահանջէ միջոցներ ձեռք առնել, վերջ տալու համար այդ արարքներուն : Իր առաջարկած բանաձեւը կը թելադրէ որ ընդհ. ժողովը մտահոգութեամբ նկատի առնէ թէ Մ. Նահանգներուն ենթակայ զինուորական ուժեր Ֆորմոզայի շրջանին եւ Չինական Ծովուն մէջ յարձակողական արարքներ կը գործեն քաղաքներու եւ գիւղերու դէմ, պատերազմական վառարանի մը վերածելով աշխարհի այդ մասը եւ ծանրացնելով խաղաղութիւնը : «Թայվանը (Ֆորմոզա) վերածուած է պարենաւորման խարիսխի մը Ծայր. Արեւելքի ամերիկեան ուժերուն համար : Թայվանի ապաստաններուն չինական գերիշխանութեան կ'իյնայ : Օտար միջամտութիւն մը այդ գործին մէջ կը նշանակէ ոտնձգութիւն Չինաստանի ներքին գործերուն մէջ» :

Ամերիկեան պատուիրակը անմիջապէս պատասխանեց այս ամբաստանութեան, ձաղկելով համայնավարներուն յարձակողական արարքները Ծայր. Արեւելքի մէջ : Ըսաւ թէ Խ. Միութիւնն էր որ համայնավարական բանակ մը ստեղծեց Հիւս. Քորէայի մէջ եւ ժողովրդական Չինաստանն էր որ մէկ միլիոն «կամաւորներ» ղրկեց : Յիշելէ ետք թէ Ազգաժողովը դատապարտած է Չինաստանը իբրեւ նախայարձակ, ամերիկեան պատուիրակը մեղադրեց թէ Փէքինի կառավարութիւնը խախտած է զինադադարի պայմանները, բանտարկելով ամերիկացի օդաչուներ : Յետոյ բացատրեց թէ ամերիկեան 7րդ Նաւաբաժինը խաղաղասիրական գործ մը կը կատարէ, թոյլ չտալով որ համայնավարական սպառնալիքները նոր նախայարձակման մը վերածուին :

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ
ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգաժողովին Քաղաք. յանձնախումբը առջի օր սկսաւ քննել Մարոքի խնդիրը, ի բացակայութեան Ֆրանսայի : Առաջին անգամ խօսք առաւ Սուրիոյ պատուիրակը, Շուքայրի, պահանջելով ապատել, հայրենիք վերադարձնել եւ գահուն վրայ վերահաստատել Սուլթան Պէն Եուսէֆը : Այս առթիւ ըսաւ .— «Քառասուն տարի առաջ, Մարոք պետութիւն մըն էր իրապէս եւ իրաւապէս : Այսօր Ֆրանսական թեւարկութեամբ, գոյութիւն չունի այդ պետութիւնը : Մարոք կը գտնուի Ֆրանսայի ուղղակի տիրապետութեան տակ ... Զինուորական վարչութիւնը միշտ ի զօրու է այն օրէն ի վեր որ առաջին անգամ յայտարարուեցաւ քառասուն տարի առաջ : Կեդրոնացման կայանները դարձած են տեւական : Այժմ կան 15.000 քաղաքական կալանաւորներ եւ իրենց թիւը

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

Ազգային կուսակցութիւն մըն է Դաշնակցութիւնը, բազմապիսի առաքելութիւններով։

Ազգային, յեղափոխական կուսակցութիւն մը սակայն, իր ձգտումներով եւ գաղափարական գործունէութեամբ։ Յեղափոխական՝ ոչ միայն հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամիներուն դէմ իր մղած պայքարի ընթացքին, այլեւ իր ժողովուրդի հոգեկան աշխարհին յեղաշրջման ջանքերուն մէջ։

Յեղափոխութիւնը անպատճառ զէնքով ու արիւնով չըլլար, ոչ ալ միայն անողոք ու վայրագ թշնամիներու դէմ։ Յեղափոխութիւնը կ'ըլլայ, նաեւ, ժողովուրդի մը ներքին թշնամիներուն դէմ, անոր յետադիմական, քարացած ըմբռնումներուն, բորբոս կապած նախապաշարումներուն դէմ. սխալ, չարաչուք, կարծրացած մըտածման կերպերուն, մտայնութեան ու հոգեբանութեան դէմ։

Հայ Յեղափոխութիւնը պայթեցաւ, իբրեւ հետեւանք Հայուն պարտադրուած անմարդկային ճակատագրին, ինչպէս նաեւ իբրեւ արդիւնք դարաւոր ստրկութեան, որ անզօր ու տխուր կացութեան մը մատնած էր հայ ժողովուրդը, իր ֆիզիքական ու հոգեկան գոյութեամբը։

Զուրկ ազատութենէ ու անկախ գոյութենէ, Հայը զրկուած էր նաեւ պայքարի իր ոգիէն, իր ճակատագրին տէր դառնալու արդար իրաւունքէն։

Հայ յեղափոխութիւնը, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաւելապէս, եկաւ յեղաշրջելու հայութեան պարտադրուած արտաքին ու ներքին այս կացութիւնը. փոխելու չօշափելի ու անչօշափելի այս մթնոլորտը։ Յեղափոխութեան զինուոր եղաւ, ազատագրելու համար հայութիւնը, սակայն, միաժամանակ, յեղափոխելու համար անոր հոգեբանութիւնը, մտածելու եւ գործելու եղանակները։

Դաշնակցութիւնը, ամէն բանէ առաջ, այս աշխատանքին լծուեցաւ, հոգեկան նոր աշխարհ մը տալու համար մեր ժողովուրդին, յոյս ու հաւատք ներշնչելով անոր եւ պայքարի մղելով զայն, իբրեւ միակ ճանապարհը ազատագրութեան։

Հայը պէտք էր համոզուէր, նախ, թէ անզօր ու աննշան ժողովուրդի մը մնացորդը չէր ինք։ Ոչ ալ յաջորդը միշտ հալածուած ու կոխկռտուած գորշ բազմութիւններու, որոնք դատապարտուած էին անհետանալու։

Ժառանգորդն էր ինք հին ու ազատատենչ ժողովուրդի մը, որ պատմութիւն կերտած է, փայլուն գործեր տեսած, արժէքներ ստեղծագործած։ Ազատ ապրած է դարերով եւ ազատութեան համար մարանչած։ Հին դարերէն սկսած, հակառակ իրենց փոքր քանակին, իր նախահայրերը զինուած են հրաշքներ գործել. գժոխքին մէջ ծաղկաստաններ հաստատելով։ Կրցած են «արութեան գործք»եր արձանագրել հայկական «փոքր ածու»ին մէջ։ Պետութիւն, օրէնք, լեզու ու գրականութիւն, արուեստ ու գիտութիւն, մըշակոյթ ստեղծել, հակառակ դժնդակ, ճակատագրական դժուարութիւններու, արտասովոր արհաւիրքներու։

Եւ այս բոլորը եղած են աւելի, իրենց կչիռով ու արժէքով, քան թիւով ու զօրութեամբ չատ մը «մեծ» կոչուած ժողովուրդներունը։

Շատ աւելի, քան իր խայտաբղէտ դրացիներունը։

Կը յիշենք այս ամէնը, ոչ թէ պարծենալու, այլ պարզապէս յիշեցնելու համար, թէ մեր ժողովուրդը բազմութիւն մը, ցեղախումբերու հաւաքածոյ մը չէ եղած, այլ չատ կանուխէն ազգային դէմք ու դրոշմ ունեցող ժողովուրդ մը։ Ազգ մը, որ «մեծ»երու կարգը կրնայ նստիլ, իր հին արժէքներով, դէմքերով ու անոնց ստեղծագործութիւններով, ինչպէս նաեւ նոր արժէքներով։ Կրնայ նստիլ խոնարհութեամբ, այլ ինքնավստահութեամբ, պատուով ու պատուելով ուրիշներու կողմէ։

Յիշեցինք այս ամէնը, անգամ մըն ալ շեշտելու համար, թէ մեր ժողովուրդը, թէ իսկ պատառ պատառ ու բռնօրէն հայրենազուրկ, իրաւունք ունի իր հայրենիքը ունենալու, ազատ, ամբողջական ու անկախ։

Հայը իրաւունք ունի տէրը դառնալու իր ճակատագրին։ Լուսաւորելու զայն։

Դաշնակցութիւնը այս գիտակցումը, այս գիտակցութիւնը, այս ճշմարտութիւնը տուած է մեր ժողովուրդին։

Իր առաջին ու սրբազան գործը այս եղած է ու կը մնայ՝ մինչեւ այսօր ալ։

Պէտք է ազատագրուի այս ժողովուրդը եւ պէտք է տէր դառնայ իր հայրենի հողերուն, որոնք յափշտակուած են։ Այս նպատակին հասնելու համար ծագած է հայ յեղափոխութիւնը եւ Դաշնակցութիւնը, իբրեւ հայկական ոգիի արտայայտութիւնը, իր գոյութեան աւելի քան վեց տասնամեակներուն, այս նպատակը հետապնդած է յամառօրէն, կարելի բոլոր միջոցներով։ Կազմակերպելով հայ միտքը, յեղաշրջելով հայ հոգին, բանաձեւելով հայկական իրաւունքները, ճարտարապետելով Հայկական իրաւունքները, ճարտարապետելով Հայկական Դատը եւ ճանչցնել տալով զայն աշխարհի ղեկավարներուն։

Անշուշտ, չունինք այն միամիտ յաւակնութիւնը, թէ կարելի է լուծել Հայկ. Դատը, խլել մեր ազատութիւնը եւ մեր հայրենի հողերը, Հիւսիսի եւ Հարաւի բռնիններէն, միմիայն մեր ուժերով։ Սակայն կը հաւատանք, թէ ազատատենչ մարդկութիւնը, ուշ կանուխ, արդարութիւն պիտի ընէ բոլոր անիրաւուածներուն։

Երբ բռնակալութիւնները տապալին, երբ ազատութեան ու խաղաղութեան ժամանակաշրջան մը սկսի, պիտի գայ նաեւ արդարութիւնը, բոլոր անիրաւութիւնները ջնջելու եւ ոտնակոխուած իրաւունքները վերահաստատելու համար։ Պիտի գայ Արդարութիւնը, որովհետեւ առանց արդարութեան ոչ խաղաղութիւնը կրնայ ապահով ըլլալ, ոչ ալ ազատութիւնը տեւական։

Իսկ արդարութիւնը կը սկսի փոքրերէն, անոնցմէ՝ որոնք ամէնէն չատ զրկուած են։

Հայը փոքր ժողովուրդներու կարգէն է, մեծ զրկանքներով։ Թիւով փոքր, սակայն իր Դատով ինչպէս դարաւոր իր արժէքներով, մեծ. ազատութեան իր ձգտումով մեծերու կարգին։

Դաշնակցութիւնը այս ըմբռնումով կը պայքարի եւ կը հաւատայ ազատութեան պայքարին, որ համաշխարհային է այսօր։

Ազատութիւնը չէ պարտուած երբեք։ Եւ ունինք այն համոզումը՝ թէ Ազատ աշխարհի յաղթանակը պիտի ըլլայ ազատատենչ բոլոր ժողովուրդներուն յաղթանակը։

Դաշնակցութիւնը պատմական այս պայքարին, այս առաքելութեան լծուած է։

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կ'ԱՃԻ՞ ԹԷ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻ

«Ֆիկառօ» քննութիւն մը բացած է Միշէլ Համլէի միջոցաւ, գիտնալու համար թէ Ֆրանսայի մէջ ներկայիս աշխատաւորները ինչ չափով կը յարին համայնավար կուսակցութեան։ Այս առթիւ տարօրինակ կը գտնէ որ համայնավարութիւնը ըլլալով հանդերձ բանուորներու յատուկ կուսակցութիւն մը, կը բախի աշխատաւոր դասակարգին ընդդիմութեան։

«Ասոր հակառակ տարօրինակ երեւոյթ մը կը պարզուի մեր աչքին։ Այսօր միջանկեալ դասակարգ մը, մանաւանդ կարգ մը մտաւորականներ քաղքենի ծագումով կը դիմեն դէպի համայնավարութիւն, որովհետեւ կը մտածեն թէ «ժողովուրդը հոն է»։ Եւ կամ հետեւելով «պատմութեան ընթացքին», կը մտածեն թէ կազմակերպուած բանուորութիւնը ի վերջոյ պիտի գայ իշխանութեան գլուխ։ Համայնավար քարոզութիւնը, իր կեղծ – գիտական տրամախօսութիւնը (դիալեկտիկա) կրկնութիւնն է միեւնոյն նիւթերուն։

Համայնավար կուսակցութիւնը կոյր չէ ինչպէս իր նոր յաճախորդը։ Փիէռ Կաքսօթ արդէն քննութեան ենթարկեց Մարսէլ Սերվէնի տեղեկագիրը Համայնավար կուսակցութեան Ժ Գ. Համագումարին առթիւ (1954 Յունիս 5 – 13), ուր Կ. Կ.ի քարտուղարը աչհազանգը կը հնչեցնէր։

« 153·163 անդամներէն մնացած են այսօր 58·657 ճարտարագործութեան եւ նաւարաններու մէջ. այսինքն 38 առ հարիւրը։ Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնենք հանրային երեք մեծ սպասարկութեանց, երկաթուղիի, կազի եւ ելեկտրականութեան, նամակատան եւ երկրագործական բանուորները։ Կարելի չէ գոհանալ մեր կուսակցութեան ընկերային կազմով։

«Մասնաւոր ճիգ պէտք է ի գործ դնել որպէսզի տասնեակ հազար բանուորներ, որոնք մեր պայքարին մէջ լաւագոյնները եղած են, վերստին միանան մեզի։ Եւ ասիկա կարելի է իրականացնել ձեռնարկներու եւ բջիջներու միջոցաւ, հոն ուր գոյութիւն ունին, եւ ուր տակաւին կազմակերպուած չեն»։

Այս խոստովանութիւնը, որ սահմանուած է հրատարակութեան, չի պարզեր բանուորական տագնապին ամբողջ տարողութիւնը, որ կը տիրէ համայնավար կուսակցութեան մէջ։ Պէտք է խառնել ուրիշ յայտարարութեանց կամ ուրիշ թիւերու հետ եւ վերջապէս ուսումնասիրել հարցը բանուորական շրջանակներու մէջ, յստակ գաղափար մը կազմելու համար։

1947ին 809·030 անդամ ունէր Համայնավար կուսակցութիւնը, 1932էն ի վեր հետզհետէ աւելցած էր թիւը առոր հասնելու համար։ 1932ին 30·000, 1936ին 328·296, 1937ին, 323·283, 1944ին 309·681, 1945ին 775·342, 1946ին 804·229։

Այս թիւերը առնուած են Կեդր. կոմիտէի լիակատար նիստերէն։

Մինչեւ 1947 անդամներու թիւին յաւելումը կը բացատրուի անով որ Համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնապէս օրինականացած էր առաջին անգամ ըլլալով եւ կը մասնակցէր կառավարութեան։ 1944 – 45ին խիստ մաքրագործումները իր ծոցէն հեռացուցած էին, մանաւանդ արհեստակցական միութեան, այսինքն բանուորական ծոցին մէջ ամէնէն վտանգաւոր հակառակորդները։

1937 – 1947 Համայնավար կուսակցութիւնը ամէնէն աւելի չահած էր այն նահանգներուն մէջ ուր չատ տկար եղած էր եւ կամ գոյութիւն չունէր նախքան պատերազմը։ Արդ, այս նահանգները ամէնէն քիչ ճարտարարուեստականացած են։ Օրինակ, Պաս Ալփի մէջ այս տասը տարուան մէջ հարիւրէն 3500ի բարձրացած է, Քորէզի մէջ 2650էն 11000ի, Ֆինեսթէրի մէջ 1800էն 11000ի։ Օթ – Կառօնի մէջ 1·164էն 13000ի, Լանտի մէջ 900էն 5000ի, Մորպիհանի մէջ երկու հարիւրէն եօթը հազարի, Վանտէի մէջ 179էն երեք հազարի։

Համայնավար կուսակցութեան այս յառաջխաղացութիւնը կը տեսնուի ամէնէն աւելի երկրագործական կամ փոքր ճարտարարուեստի չրջաններուն մէջ։

Եթէ միեւնոյն բաղդատութիւնը ըլլայ ամէնէն չատ ճարտարարուեստական նահանգներուն մէջ, պիտի տեսնուի որ բացի քանի մը կեդրոններէ, յառաջխաղացութիւնը 1937 – 1947 չատ հեռու է այդ կա—

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

1.

— Դու միայն ընդհանուր բառեր ասացիր, — նկատեցի ես, — նկարագրիր օրինաւոր կերպով նրա արտաքինը, որպէսզի կարողանամ որոշ գաղափար կազմել նրա գեղեցկութեան մասին։

— Միեւնոյնն է, ոչ մի գաղափար չես կարող կազմել։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ..., — Գարեգինը յանկարծ կանգ առաւ առջիս։ — Դու կարդացե՞լ ես Ստերնի ինքնակենսագրութիւնը։

— Չէ։

— Նա սիրահարուած է լինում մի աղջկայ վրայ եւ ուզում է այդ աղջկայ նկարագիրը տալ ընթերցողին, բայց դրա փոխարէն տալիս է իր գրքի մէջ մի դատարկ երես այսպիսի մի ծանօթութեամբ մօտաւորապէս. «Թող այս երեսի վրայ ընթերցողն իր առաջին սիրոյ առարկայի արտաքինը նկարագրի։ Ես վախենում եմ, որ ընթերցողներս չհաւանեն իմ նկարագրած աղջկան, որին սիրեցի։ Թէ ասեմ՝ իմ սիրած աղջիկը, չէկ մազեր ունէր, նա, ով սեւ մազեր է սիրում, կ'ասի՝ «լաւ, ինչ մի գեղեցիկ բան է չէկ մազերը»։ Թէ ասեմ՝ նրա մազերը սեւ էին սաթի պէս, քթերը վեր կը քաշէին ոսկեգոյն մազերի սիրահարներ։ Դրէք այստեղ ձեր սիրած աղջկայ նկարագիրը։ Այդպէս էր եւ իմ սիրած աղջիկը։ Ուրեմն կարող էք երեւակայել, թէ որքան գեղեցիկ էր նա»։

— Ստերնը, կարծեմ, Անգլիացի է եւ «հումորիստ», — նկատեցի ես, — եւ այդ տողերը գրել է անշուշտ, իր ընթերցողներին ծիծաղեցնելու համար։ Բայց ես որ դեռ ոչ մի աղջիկ չեմ սիրել, ինչպէ՞ս երեւակայեմ, թէ որքան գեղեցիկ է քո սիրածը։

— Դէպ, որ չես սիրել, չես էլ հասկանայ — հազար նկարագրեմ։

— Լաւ, որ այդպէս է, այդ թողնենք, մինչեւ որ երեւի բախտ կ'ունենամ նրան անձամբ տեսնելու։ Այժմ պատմիր ինձ՝ ինչպէ՞ս պատահեց այդ բանը։

— Ի՞նչը։

— Այսինքն ինչպէ՞ս եղաւ, որ յանկարծ սիրահարուեցիր եւ նշանուեցիր։

— Իսկապէս որ յանկարծ, — ծիծաղեց Գարեգինը եւ նստեց իր առաջուայ տեղը։ — Այ, ինչպէս պատահեց։ Անցեալ չաբաթ, երեկոյեան, փողոցում հանդիպեց ինձ մեր հին բարեկամներից մէկը, մաքսատան մի հին ծառայող՝ Բաղիրեան ազգանունով, որին փոքր ժամանակս չատ էի սիրում, որովհետեւ քանի մեր տուն գար, միշտ «կոնֆետա» կը բերէր ինձ համար։ Հօրս մահից, առհասարակ մեր ընտանիքը քայքայուելուց յետոյ, համարեա ոչ մի անգամ չէինք պատահել իրար։ Ես իսկոյն ճանաչեցի նրան, բայց նա չճանաչեց։ Յետոյ որ իմացաւ ով եմ, այնքան ուրախացաւ, որ կարծես որդի ունէր ու յանկարծ գտաւ։ Մի առ մի հարցրեց հանգամանքներս եւ որ իմացաւ, ամուսնացած չեմ, կպաւ թէ՝ «քեզ պէտք է ինձ փեսայ դարձնեմ»։ Ու «զօրով» քարշ տուեց ինձ իրենց տուն, որ աղջիկը ցոյց տայ։ Ճիշդն ասած, չատ էլ չդիմադրեցի, որովհետեւ մտածում էի՝ մի բան, որ ամուսնանալու միտք չունեմ, զօրով հո չի կապուելու վզիս, թէկուզ ոսկի աղջիկ էլ ունենայ։ Բայց, բարեբախտաբար թէ դժբախտաբար, աղջիկը տուն չէր կամ, գուցէ տունն էր եւ չերեւաց — չկարողացայ իմանալ, — այնպէս որ այդ երեկոյ չտեսայ նրան։ Կարծում էի, թէ բանը դրանով էլ վերջացաւ։ Բայց չէ։ Տեսնեմ այս երեկոյ եկաւ ինձ մօտ, թէ՝ «վեր կաց գնանք, աղջկան, ասել եմ տանը մընայ, պէտք է ծանօթացնեմ քեզ նրա հետ»։ Դէհ, գիտես էլի, ինչքան փափուկ երես ունեմ, ոչ մի կերպ դիմադրել չկարողացայ, էլի զօրով քարշ տուեց։ Ճանապարհին ներս տարաւ իր ծանօթ ակնավաճառի խանութ, վերցրեց այս մատանին եւ սրա էլ մի հատը, զօրով գրպանս կոխեց, թէ՝ «կը հաւանես աղջկանս — կը տաս, չես հաւանի — կը բերես ետ կը տաս»։ Լաւ։ Վեր կացանք, գնացինք։ Գնացինք ու...

Գարեգինն սկսեց ծիծաղել։

— Դէհ, էլ ի՞նչ չարունակեմ, աւելացրեց, հա, նշանը տուի, էլի։ Տուի, ու սիրտս այնպէս կպաւ, որ հիմա մնացել եմ ապշած, թէ այս ի՞նչ բան էր, հրա՞շք, կախարդա՞նք... ոչինչ չեմ հասկանում։

— Ուրեմն աղջկան տեսար ու հաւանեցիր։

— Ծօ, աղջիկ մի ասի, հրաշալիք ասա, բացագանչեց Գարեգին իրեն յատուկ դեռ հիացումով։ Որ մտաւ ու նայեցի... էհ, չէ. պէտք է իմ դրութեանս մէջ լինես եւ տեսած լինես նրան, որ հասկանաս, թէ չէ՝ խօսքերով ի՞նչ կարող եմ հասկացնել քեզ։

— Ինձ խօսքեր հարկաւոր էլ չեն, որովհետեւ տեսնում եմ, որ արդէն խելքդ կորցրել ես, նկատեցի ես ակամայ ժպտելով նրա խանդավառութեան վրայ։ Դու միա՛յն, եթէ կարող ես հանգիստ կերպով, պատմիր ինձ լոկ իրողութիւնը։

— Լոկ իրողութիւնը, հանգիստ կերպով, առ քեզ։ Ամէնից առաջ ասեմ, որ մեզ ու մեզ էինք, այսինքն՝ ես էի, աղջիկը եւ հայրն ու մայրը։ Այսինքն՝ հայրն ու մայրը նրա ծնողները չեն։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շաբաթ 4 Դեկտ. 1954, երեկոյեան ժամը տասնին, Բլիւալի շքեղ սրահներուն մէջ, տեղի ունեցաւ, Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան տարեկան պարահանդէսը, ի ներկայութեան ընտրեալ հասարակութեան մը։

Բացումը կատարեց պարով մը Պ. Ս. Էքսէրճեան, Միութեան ատենապետը, իր ազնիւ տիկնոջ հետ։ Յետոյ միացան ուրիշ զոյգեր եւ տաք մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին, Օր. Ալիս Պոյաճեան (Փարիզէն), որ իր հայկական, կովկասեան եւ հնդկական պարերով, փոխադրեց հանդիսականները արեւելեան միջավայր մը։ Այս խոստմնալից օրիորդը ջերմապէս ծափահարուեցաւ։ Դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սիւզան Շահպազեան (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)։

Դադարէ մը ետք, կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ Միութեան ատենապետը, շեշտելով թէ ազգային անհրաժեշտութիւն մըն է բոլոր ճիգերը ի գործ դնել, այլասերման վտանգը խափանելու համար։

«Այս մտահոգութեամբ, Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը ստանձնած է ծանր ձեռնարկ մը, — ապահովել տնտեսապէս, քանի մը հայ հքաւոր եւ որբ պատանիներու դաստիարակութիւնը Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարաններու մէջ, Փարիզ կամ Վենետիկ։ Մենք տարաբախտ եւ հալածուած Հայերս, ցիրուցան՝ օտար արեւներու տակ, ցորչափ հայկական արիւն կը կրենք մեր երակներուն մէջ, պէտք չէ զլանանք մեր աջակցութիւնը ամէն տեղ, բարոյական թէ տնտեսական, բոլոր այն ազգօգուտ ձեռնարկներուն որոնք կը ծառայեն ազգապահպանման նուիրական գործին։ Ներկայ դարուս կնճռոտ պայմանները կը պարտադրեն մեզ, զրական ըլլալ, մէկդի դնելով վերացական վարդապետութիւնները, եթէ կ'ուզենք մեր նպատակին հասնիլ, այն է պատել մեր երիտասարդութիւնը օտարացման հոսանքէն»։

Պարի միջնարարներուն տեղի ունեցան խիստ հաճելի անակնկալներ, բոլորովին նոր հայ միջավայրի մէջ, սարսափներու եւ կանացի վարսայարդարի ցուցադրութեամբ։

Հանդէսը վերջացաւ առաւօտեան դէմ, գոհունակութիւն պատճառելով ամէնուն։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

բնաւորութիւնը ներկայացնել։

Օրինակ, Լուառի մէջ 4440էն 4500ի, Մէօզթ է Մօզէլի մէջ, վեց հազարէն վեց հազար հինգ հարիւրի, Սէն Էնֆէրիէօրի մէջ 6500էն 8200ի։

Միեւնոյն ատեն ճիշդ է որ ապաստագրութեան պայմանները սաստում մը ընել տուին Հիւսիսի մէջ 20800էն 38500ի, Փա տը Քալէի մէջ 12000էն 34000ի, Պուշ տիւ Ռոնի մէջ 9832էն 28.000ի, Ռոնի մէջ 5970էն քսան հազարի, Սէն, Սէն է Ուազի եւ Սէն է Մառնի մէջ 115.367էն 143.500ի։

Սակայն 1947էն ի վեր շարունակ կը նուազի թիւը։ Օրինակ Հիւսիսի մէջ 1947էն 1953 անոնց թիւը իջած է 38500էն 24.000ի, Փա տը Քալէի մէջ 34000էն 22 հազարի, Պուշ տիւ Ռոնի մէջ 28000էն 20 հազարի, Ռոնի մէջ քսան հազարէն 12 հազարի։

Միեւնոյն նուազումը կը նշմարուի Փարիզեան շրջանին մէջ ալ։ Սէնի նահանգին մէջ 1947ին 105.000էն իջած է 59.000ի, 1953ին։

1954 Յունիսի Ժ.Գ. համագումարին առթիւ «Իւմանիթէ» կը գրէր թէ 174 կին պատուիրակներու տեղ միայն 39 կիներ կային։ Իսկ այրերու համեմատութիւնը աւելի մեծ է 46 առ հարիւր ճարտարարուեստի բանուոր, մէջն ըլլալով նաւաշինարաններունը։

Համայնավար կուսակցութեան անդամներ

Այնպէս, «Ֆիկարօ» կ'եզրակացնէ թէ բուն թիւը 1947էն ի վեր կէս առ կէս իջած է։ Այսօր կը հաշուեն մօտ 350.000, ամէնէն շատը։

ԻՆՉՊԷՍ ԲԱՆՏԱՐԿԵՑԻՆ ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՃԱՀԻՏԸ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի բանտարկութեան մասին.—

Դեկտ. 1ի առտուն ժամը տասնմէկին, Ապահովութեան Ա. ճիւղի տնօրէնի օգնական Մուստաֆֆէր Ագըլըա դատախազի ոստիկանի մը հետ կը ներկայանան Եալչընին, որ կը յայտնէ թէ գիրենք շատ չպիտի սպասցնէ ու «պեռէն» գլխուն կ'անցընէ, մինչ աղջիկները, հարսը ու սպասուհիները կը սկսին լալ։

— Ինծի համար մի լաք, կը դառնայ անոնց Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, մարդիկ լացի արժանի չեն. հաւանաբար որոշ պատճառով արցունք կը թափեն։

Հիւսէյին Ճահիտը կը նստեցնեն իր սեփական ինքնաշարժը եւ կը տանին։ Տնեցիք ետեւէն ջուր կը թափեն։ Շիշլիէն Գասըմփաշ եւ անկէ բեռնաբարձ նաւով Սկիւտար կ'անցնին ու Ճահիտ կը յանձնեն Փաշաքափըի բանտին։

Ծերունի խմբագիրը իր հետ տարած է բաւական քանակութեամբ գիրքեր ու ճերմակեղէն. լրագրողներ բազմաթիւ պատկերներ քաշած են։

Ինչպէս յայտնի է օրէնքով բանտ մտնողներուն մազերը կը կտրեն հասարակ ոճրագործներու պէս։ Կանոնագիրը բացայայտ է, սակայն ընդհ. դատախազին մասնաւոր մէկ հրամանով Հիւսէյին Եալչըն զերծ մնաց այս պատիժէն։ Մինչդեռ օր մը առաջ նոյն բանտը տարուած էր Զօր. Սադըք Ալտօղան, որուն մազերը կտրած են սակայն, ինչ որ զարմանք ու ցաւ պատճառած է։

Բոլոր թերթերը Ա. էջերու վրայ կը հրատարակեն Հիւսէյին Եալչընի լուսանկարները, ընտանիքէն հրաժեշտ առած պահուն, եւ ոմանք յաւելուածական տեղեկութիւններ կուտան։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

«Ակադեմի տէ Սիանս»ը գիտական մրցանակներու բաշխումին մէջ «Լափլաս» պարգեւը եւ «Ռիվճէ» պարգեւէն բաժին մը յատկացուցած է մեր նոր սերունդէն՝ Ժան Ռոժէ Պալեանի, զաւակը Տէր եւ Տիկին Նուպար եւ Նուարդ Պալեանի (Նիս)։

«Լափլաս» մրցանակը կը տրուի մաթեմատիկական բարձր վարժարաններու հաւաքաբար եւ ընդհանուր ուսանողներուն մէջ լաւագոյն նկատուածին։

«Յառաջ» քանիցս հաճոյքով յիշատակած էր արտակարգ յաջողութիւնները 1933ին ծնած այս հայ երիտասարդին՝ որ այս տարի ալ առաջին հանդիսացաւ «Էքոլ Փոլիթեքնիք»ի 220 շրջանաւարտներուն մէջ։

Իրեն հետ վարձատրուած ծանօթ գիտնականներու շարքին, ինչպէս Լիոնի համալսարանէն փրոֆ. Փոլ Մէօնիէ, Քանի համալսարանէն փրոֆ. Միշէլ Հեռվէ, Թուլուզի համալսարանէն փրոֆ. Ժան Լակաս, Ռոժէ Պալեան իր պարգեւները պիտի ստանայ Դեկտեմբեր 13ին այս մրցանակաբաշխութեան համար յատկապէս գումարուելիք գիտական կաճառի հանդիսաւոր նիստին մէջ։

Զինուորական ուսմանց իշխանութեանց հրահանգով, Ռոժէ Պալեան ներկայիս փոխտեղակալի աստիճանով կը հետեւի Նիմի հակօդային պաշտպանութեան վարժարանի դասընթացքին։ Իր զինուորական պարտաւորութիւնները աւարտելէ վերջ, յառաջիկայ հոկտեմբերին պիտի մտնէ «Էքոլ Նասիոնալ տէ Մին» որուն մուտքի մրցումին ինչպէս եւ «Էքոլ Նորմալ Սիւփերիէօր»ի մրցումին յաջողած էր արդէն 1952ին, բայց նախապատուութիւնը տուած էր «Փոլիթեքնիք»ին։

ՀԱՅ ՄԱՆՉՈՒԿ ՄԸ ԷԼԻԶԷԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Կ'իմանանք թէ տասնամեայ Մելքոն Խաչիկեան, որ կը յաճախէ Փարիզի 17րդ թաղամասի մանչերու վարժարաններէն մին, իր ուսուցիչներուն կողմէ ընտրուած է ներկայ ըլլալու Էլիզէի պալատին մէջ Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ կազմակերպուած Կաղանդի ծառահանդէսին։

Այս փոքրիկը «Արաքս» մանկական թերթին ընթերցող է ու կը յաճախէ նաեւ Ազգ. Տան Հայկազեան կրթարանը։

ԱՐԱՄ.— Ինչո՞ւ կը վազէիր խեղճ տղուն ետեւէն։

ԿՈՅՐԸ.— Անպիտանը, կեղծ դրամ մը կ'ուզէր ողորմութիւն տալ ինծի...

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դեկտեմբեր հինգին մեր դաշտին վրայ կ'ընդունէինք ԻՒ ԷՍ Մոնթրէօյի զօրաւոր խումբը որ մեր դասակարգին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ։

Մեր պահեստի խումբը այդ օրը յաղթանակը շահեցաւ 3 – 1ով։

Ժամը 15ին տեղի ունեցաւ առաջին խումբերու մրցումը։ Ճիշդ է որ վստահ չէինք մեր յաղթութեան։ Այս խումբը տասնեակ տարիներէ ի վեր աւերներ կը գործէ այս դասակարգին մէջ եւ անցեալ երկու տարիներուն Ֆրանսայի ամաթէօր ախոյեանութեան կը մասնակցէր։

Հազարէ աւելի բազմութիւն մը կը հետեւէր խաղին որ շատ արագ կ'ընթանար։ Զուեթիւնը սակայն չվատեցուց մեր տղաքը թեւերնին վեր առած «օֆսայտ»ը ցոյց կուտային, դատաւորը անտեսեց, հակառակորդ մը մօտեցաւ մեր բերդին ու գլուխ գնդակը ներս մղուեց 1–0։

Հակառակորդին այդ անակնկալ յաջողութիւնը սակայն չվհատեցուց մեր տղաքը ու սկսան նեղը դնել դիմացի բերդը։ Կէս ժամ վերջ հակառակորդ մը դիտմամբ ձեռքով կեցուց գնդակը որ արդէն իրենց բերդին մէջ պիտի մտնէր։ Փէնալթի մը սուլուեցաւ, մեր խմբապետ Սրապ զայն կէտի վերածեց ուժգին հարուածով։ Հաւասարեցանք 1–1։

Հինգ վայրկեան էր մնացած դադարին, երբ մեր կեդրոն պաշտպան Գուանօ ծանրապէս վիրաւորուած գլուխէն, դուրս տանեցինք։ Օգտուելով այդ պատեհութենէն հակառակորդը երկու կէտ նշանակեց ու 3 – 1ով հասանք կիսախաղին։

Երբ խաղը վերսկսաւ աւելի ծանր պարտութեան մը կը սպասուէր, սակայն այդպէս չեղաւ։ Սրապ կեդրոն անցաւ, իսկ մեր վիրաւորը մասնակցեցաւ դարձեալ խաղին, իբրեւ աջ ծայր։

Հակառակորդը, այլեւս, չէր կրնար մեր բերդին մօտենալ, կիսախաղէն վերջ, միայն երկու յարձակումներ ունեցան, ապարդիւն։ Մեր տղաքը կացութեան տէր էին։ Անդադար կը հարուածէին դիմացի բերդը, բայց գնդակը չէր յաջողեր ներս մտնել այնքան լաւ պաշտպանուած ըլլալով։ Քսան վայրկեան վերջ միայն մեր վիրաւորը զեղեցիկ կէտ մը նշանակեց։ Ուժ առինք։ Ժողովուրդը կը հաւատար մեր յաղթանակին։ Մեր տղաքը ալ աւելի։ Բայց դիմացի բերդապահին շնորհիւ անկարելի եղաւ արդիւնքը փոխել. Պարտուած էինք 3–2ով։

Այս կիրակի, կը մասնակցինք Փարիզի բաժակի մրցումին. Ընդդէմ Մէզօն Լաֆիթի իրենց դաշտին վրայ։

Զ. ՄԻՒՐԱՏԵԱՆ

Ա.— Դեռ սոոր պէս կենդանի չարժանկար չէի տեսած։

Բ.— Ի՞նչ էր։

Ա.— Միայն 13 ապանութիւն կար մէջը...։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Չկար Աղբիւր – Սերոբը։ Չկար Աղուլեցի Գուրգէնը։

Սասունը աւերակ էր։ Հրայրը, Վահանը նահատակուել էին։

1904ի կռիւները վերջացել էին, եւ Սասնոյ ժողովուրդի հետ դարձել էին բնաւեր։ Այլեւս անառիկ վայրերում օձի ձագերն էին վխտում։ Մենք իջանք լեռներից դաշտ։

Կառավարութիւնը հալածում էր մեզ։ Փամփուշտ չունէինք։ Օթեւան չկար։ Եւ մի քանի ընկերներ էլ վիրաւոր էին։ Պէտք էր որ նրանց ապահով տեղեր փոխադրէինք։

Զինուորական Խորհուրդի որոշումով, մենք 16 ընկերներով Զուխորի վրայով անցանք Ջրհոր եւ իմաց տուինք Տելեմաքին, որ անմիջապէս գայ։

Եկաւ Տելեմաքը։ Արցունքը աչքերին ասաց. «Սասունը աւերուեց, որով դուք եղաք բնաւեր թուչուն եւ այժմ թափառում էք սար ու ձոր»։

— Հա, Սիրելի Տելեմաք, աւերուեց քանդեց Սասունը, բայց ոչ Դաշնակցութեան գաղափարը։ Դաշնակցութիւնը անսասան ժայռ է։ Նրան զարնողը վերջ ի վերջոյ կը փշրուի, կը հալուի նրա անհաղթելի ուժից։ Մենք՝ Դաշնակցականներս արհամարհում ենք թուրքի սատանայական դաւերը։ Թող նզովուած միւռլիմանները իրենց ճիւաղային միջոցներին դիմեն, կատաղին, ոռնան, իսկ մենք առանց այլեւայլի կը շարունակենք մեր ճանապարհը։ Ի՞նչ ըրաւ քեզ Թուրքը։ Խլեց հարստութիւնդ, առողջութիւնդ, բայց ոչ գաղափարդ։ Դրան ապացոյց՝ ահա այսօր եկել ես մեզ ճանապարհի դնելու։ Ահա Մուրատը, Աւօն, Կայծակ – Առաքելը, Քեռին քո կարգադրութեան են սպասում։ Դէ, ասա, ի՞նչ ես արել։ Պատրաստ նաւ կա՞յ։

— Դաշնակցութիւնը ողջ մնայ, ամէն բան պատրաստ է։ Այս գիշեր դուք կրնաք մեկնիլ։ Ես խօսացել եմ նաւավարների հետ։ Նրանք ձեզ կը տանեն մինչեւ Կտուց Անապատ։

— Չէ, մենք կ'ուզենք Աղթամար մնալ, արդեօք չէ՞ կարելի։

— Նաւը ձեր տրամադրութեան տակ է։ Ուր ուզէք, կրնաք գնալ։ Միայն հրամայեցէք։ Նաւավարն էլ մեզ պէս Դաշնակցական է։

Նստանք նաւ։ Վանեցի Գրիգորը երգեց «Էյ նաւաստի»։

Մեր Ջրհոր հասնիլը արդէն կառավարութեան ականջին հասած էր, շնորհիւ հայ լրտեսներին։

Անմիջապէս քաղաք կուղան ոստիկաններ եւ կը ձերբակալեն քաւութեան նոխազը՝ Տելեմաքը։ Կը տանին եւ կը նետեն բանտ։

Նրա ձերբակալումից յետոյ, անմիջապէս հետապնդիրներ կը տեղան Ծովի (Վանայ) շրջակայքում գտնուած դաւաճանների եւ Վանի նահանգապետին։ Իմաց կուտան որ՝ «Սասունից մի խումբ ֆետայիներ անցել են նաւով դէպի Վանի կողմերը, ջանացէք անմիջապէս ձերբակալել»։ Կարծես թէ մենք հաւի ձագեր էինք։

Այդ հետապնդիրները մինչեւ իրենց հասցէին հասան, մենք արդէն վաղուց դուրս էինք եկած եւ Վանի Այգեստանի մէջ, Բնենց Վահանին տունը, Վանի նշանաւոր տաւեխ ձուկով մեր քաղցն էինք յագեցնում։

Վահանը նախ՝ Արմենական քաջ կռւող էր եղել, ապա դարձել մոլի Դաշնակցական։ Գինիից դարձած քացախը թունդ կը լինի։

Մենք ապատ էինք։ Հանգստանում էինք։ Բայց, հազար ափսոս, որ Տելեմաքը բանտումն էր։

Նրան նորից չարչարում են, որ ասէ թէ Վան գնացողները քանի՞ հոգի են եւ ո՞վ է խմբապետը։ Բոլոր չարչարանքները ի զուր են անցնում։

«Չգիտեմ, չեմ տեսել», այդ էր եղել քաջարի հայրենասէրի պատասխանը։

Նկարագրել անզօր է իմ գրիչը Տելեմաքի կրած տանջանքները։ Այնքան ծեծում են նրան, որ մարմինը սեւանում է, քթից եւ բերնից արիւն է հոսում, աչքերը դուրս են գալիս։ Բայց դարձեալ որեւէ մի խոստովանութիւն չի անում։

Տելեմաքը եւ նրա հետ եղողները կըրթուել, մեծացել եւ թրծուել են Դաշնակցութեան դպրոցի մէջ ու չեն սոսկում ծեծից, այլ միայն՝ «դաւաճան» բառից։ Նա տանում էր բանտ, հալածանք, առանց տրտունջի, եւ շարունակ քթի տակից մրմռում էր. «Ազատութիւն սիրողին այս աշխարհը խիստ նեղ է»։

«Միացեալի» դպրոցի աշակերտներից էր։ Կարդացել էր բուլղարական մի քանի վէպեր՝ «Էծի Տակ», «Լուսադէմին» եւ յունական կեանքից «Անդրոնիկէ»ն։ Գիտէր, կը հաւատար, համոզուած էր, որ ազատութիւնը միայն կռւով ձեռք կը բերուի եւ երկինքից իբրեւ պարգեւ չի գար։

Տանջանքն ու չարչարանքը վերջանում է, եւ փարաբած գետը իր հունի մէջ է մտնում։ Թուրքերը այժմ սպասում են կաշառքի, եւ մարդիկ ընկնում են մէջտեղ եւ՝ բաւականին ոսկիներ տալով՝ ազատում Տելեմաքին իր ընկերների հետ։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

մինչ կ'անի։ Օր չանցնիր առանց նոր պոհերու, առանց նոր ձերբակալութեանց, առանց դատավարութեան։ Ամբողջ շըրջաններ ենթարկուած են պաշարման վիճակի»։

Պատուիրակը ապա ժողովին ներկայացուց կարճ բանաձեւ մը, յանուն արաբական եւ ասիական պետութեանց։ Բանաձեւը կը պահանջէ ընդհ. ժողովէն յանձնարարել 1. Ցարմար մթնոլորտ մը ստեղծել Մարոքի մէջ, խաղաղ կարգադրութեան համար.— 2. Բանակցութիւններ կատարել Մարոքի ժողովուրդին ճշմարիտ ներկայացուցիչներուն եւ ֆրանսական կառավարութեան միջեւ, իրականացնելու համար ժողովուրդին օրինաւոր տենչերը, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին։

× Ազգ. ժողովը կը շարունակէ վիճաբանութիւնները, Հիւս. Ափրիկէի մասին։ Առջի օրուան նիստին մէջ բուռն քննադատութիւններ ուղղեցին նախկին վարչապետներ Պլիտօ, Ռընէ Մայէր եւ ուրիշներ, կառավարութիւնը պատասխանատու համարելով ստեղծուած կացութեան։

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, ընդդիմադիր երեսփոխան մը պահանջեց դատի ենթարկել մարեշալ Մոնթկոմըրին, այն ամբաստանութեամբ թէ պատերազմի վերաբերեալ գաղտնի վաւերագիրներ պահած է իր քով։ (Կ'ակնարկէ Չըրչիլի կողմէ 1945ին ղրկուած հեռագրին)։ Չըրչիլ ուժգնօրէն մերժեց այս առաջարկը, պաշտպանելով հրամանատարը որ տակաւին կը փնտռէ հեռագիրը։

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ անդամներէն 23 ամբաստանեալներ եւս պիտի դատուին Գահիրէի մէջ, ժողովրդային ատեանի մը առջեւ։ Ամէնքն ալ ամբաստանուած են թէ զաւեր կը սարքէին, ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար։ Դեկտ. 5էն ի վեր դատուած են 90 ամբաստանեալներ, որոնց քանիին համար մահապատիժ պահանջած է ընդհ. դատախազը։ Վճիռները պիտի յայտնուին բոլոր դատավարութիւններէն ետք։

ՀԱՐԻՒՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ նիքելէ դրամները մեծ դժգոհութիւն կը պատճառեն առեւտրականներուն։ Շատ փոքր են, քան ֆրանքնոցին մեծութեամբ եւ խեղճ կ'երեւան բաղդատելով 50 ֆրանքնոցի հետ։ Փոքրաքանակ առեւտրականները գանգատագիր մը ուղղեցին ելմտական նախարարին։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ անձնատուր եղած ըմբոստներուն թիւը բարձրացաւ 2415ի, բազմաթիւ զէնքերով։

ԱՐՏԱՔԻՆ գործերու յանձնաժողովը վերջացուց Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը։ Վարչապետին առաջարկով եւ առնուեցան երկու փոփոխութիւններ, այնպէս որ վաւերացումը ապահով կը համարուի։ Խորհրդարանն ալ Բշ. օր պիտի սկսի նոյն համաձայնութեանց քննութիւնը։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ աւերներ կը գործեն Ռոնի հովիտին եւ ամբողջ հարաւային-արեւելեան շրջանին մէջ։ Ճամբաներ խզուած, դաշտեր ջուրերու տակ թաղուած են։ Լիոնէն կը հեռագրեն թէ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ռոնի եւ Իզէրի յորդումը։ Միջերկրականի ջուրերն ալ կը բարձրանան։ Փոթորիկը սաստկացած է Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ։ 64 ֆրանսացի նաւաստիներ կորսուած են։ Անգլիոյ մէջ եւս տեղատարափ անձրեւներ, փոթորիկ եւ ողողումներ։ Քանի մը քաղաքներ վտանգուած են հարաւ. Անգլիոյ մէջ։

45 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅ ՄԸ, Արթաքի Քեկիկեան? մուրճի հարուած մը իջեցուց իր կնոջ գլխուն, Նիմի մէջ։ Յետոյ ջրհոր մը նետուեցաւ, բայց փրկեցին։ Կինը, Մառի Ժիրօֆ, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ շատ ծանր վիճակի մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉ

Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակեցին իր պարահանդէսի յաջողութեան։

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր. Պ. Ղազարոս Գապաղճեանէ, Պ. Սարեանի մահուան առթիւ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Կայանի չէնքին ի նպաստ, երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեանէ (Շաւիլ) եւ հազար ֆրանք բարեկամէ մը (Պէլվիլ)։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք համակիր ընթերցողէ մը (Լիոն) հազար ֆրանք իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ։

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԻՆ

Պ. Աբրահամ Շահպազեան Անթիլիաս այցելութեան առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրէ վանքին, Յառաջի միջոցաւ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԱՄՈՒՌԷՕ նուագախումբը այս կիրակի ժամը 17·45ին Սալ Փլէյէլի մէջ պիտի ներկայացնէ շահեկան յայտագիր մը, ղեկավարութեամբ Ժան Մարթինոնի.— Ենէաս (Ռուսել), Փսոմ (Մառթինոն)։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԷՅՎԷԻ եւ շրջակայ գիւղերու նահատակներուն, ինչպէս նաեւ երջանկայիշատակ Տէր Պսակ Ծ. Վ. Տէր Խորէնեանի յիշատակին կը մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, այս կիրակի 12 Դեկտ.։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Օթէլ Նորմանտիի շքեղ սրահներուն մէջ 28 Պուլվ. տ'Աթէն (Մարսէյլ), 12 Դեկտ. կիրակի ժամը 3–24։

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ։

Խաղերու մրցում եւ ուրիշ անակնկալներ։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐ»Ը

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւրանի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան։

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր խումբերուն։

Դեկտեմբեր 11, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Քլիպ»ի գեղեցիկ սրահին մէջ (51 ռիւ Կոբինեան)։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԳԱՊԱՍԱԳԱԼԵԱՆ։ Կը խօսին ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սեւրանի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

Ա. մաս.— Գեղարուեստական բաժին ժամը 9էն մինչեւ 12։

Բ. մաս.— 12էն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ EDDIE TOURNEL նուագախումբին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20·30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօն-ֆուա։

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամատետրերը միասին բերել։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւրանի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ։ Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սեւրանի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։ Ճոխ պիւֆէ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 12 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7545 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2956

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ...

Երբ ժողովուրդ մը իր մշակոյթին զարգացման եւ հանրային – քաղաքական հոգերուն ամբողջ ծանրութիւնը կը ձգէ փոքրամասնութեան մը վրայ, իր միտքն ու սիրտը սառ կը կապեն, աստիճանաբար :

Երբ ինք չի խանդավառուիր եւ որ եւ է դեր չստանձներ, կը նշանակէ թէ բախտին ձգած է իր ճակատագիրը :

Եւ երբ իր ուսումնական կոչուած զաւակներն ալ նոյն ճամբուն կը հետեւին, վճարուոր կամ անվճար չքախումբերով, տարակոյս չկայ թէ կը գտնուի զառիթափի մը վրայ:

Մօտաւորապէս քառասուն տարի է որ փրկուած ենք անլուր բարբարոսութեանց եւ արեան ճապաղիքներու մղձաւանջէն :

Կը վայելենք խաղաղութիւն, ազատութիւն եւ բազմազան պատեհութիւններ՝ համաձայն տեղական պայմաններուն :

Մեր գիտակցութենէն եւ գործունէութենէն կախում ունի առաւելագոյն բարիքը քաղել այդ պատեհութիւններէն :

Արդ, գիտակցութի՞ւնը տկարացած է, թէ կորուսած ենք յարատեւ գործունէութեան վարժութիւնը :

Ո՞ր մինչ ուժին կը սպասենք, շարունակելու, աւելի զօրացնելու համար ինքնապաշտպանութեան պայքարը, բոլոր ճակատներուն վրայ :

Վստահաբար եւ ցիրուցան սերունդի մը վերջին մնացորդները իրենց կարելին փորձեն, անընդհատ արծարծելով անշէջ բոցը :

Դամբարան մը լուսաւորելու կոչուած չէ այդ բոցը, այլ ճամբայ ցուցնելու : Մոլորածները դարձի բերելու :

Հաւատքի եւ աշխատանքի ջահն է այդ բոցը: Սերունդէ սերունդ փոխանցելի կրակը, որ վառ կը պահէ ժողովուրդներու արեւը:

Արդ, մէկ տարիէն միւս տարին, մէկ շրջանէն միւսը կ՚աւելնա՞ն թէ կը նուազին հերթապահները :

Կը հասնի՞ն յաջորդներ, անհետացածներուն եւ յոգնածներուն տեղը բռնելու համար :

Կը կատարուի՞ համապատասխան աշխատանք, որպէսզի ընդունակ տարրեր գրաւեն թափուր դիրքերը, քայլ մը աւելի յառաջ նետուելով :

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, սերունդ մը ուրիշ սերունդի մը յաջորդած ատեն, իրեն հետ կը բերէ նոր շունչ եւ լաւագոյն արժանիքներ :

Տարագիր բազմութիւնները ամէնէն աւելի կը կարօտին այդ առաւելութեանց, օրուան պահանջները գոհացնելու, դիմադրական ճակատը զօրացնելու եւ աւելի երկար տոկալու համար :

Այն զրոյց – բրոյները եւ մեկուսացեալ հոսանքները որ կը խրտչին քաղաքական կուսակցութեանց կարգապահութենէն, իրենք ի՞նչ կը բանին :

Ի՞նչ յանձնառութիւններ կը ստանձնեն, որպէսզի սառուցեալ զօտի մը չկազմուի գաղութէ գաղութ: Նոյն իսկ միեւնոյն գաղութին զանազան մասերուն մէջ :

Մասնաւորապէս արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, հասեր ենք այնպիսի շրջանի մը որ կուռ կազմակերպութիւն, որոշ ծրագիր եւ յարաճուն գործունէութիւն կը պահանջէ :

Հարիւրին քանի՞ն կ՚ըմբռնեն այս պահանջին առողջականութիւնը :

Եւ եթէ կ՚ըմբռնեն, ո՞ր օրուան կը սպասեն, խօսքէն գործի անցնելու համար :

Հեռաւոր սուրբի մը այցելութեա՞ն, կաթողիկոսական կոնդակի՞ թէ Հոգեգալստեան ...

Առաջին անգամ չէ որ կ՚ուղղենք այս հարցումները: Բայց հարկադրուած ենք յիշեցնել պարբերաբար, իբրեւ տեսակ մը ահազանգ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՀԱՄԱՄԻՏ Է ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆ ԱԼ՝ 15Ի ԴԷՄ 16 ՁԱՅՆՈՎ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ծերակոյտը Դեկտ. 10ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, ստուար մեծամասնութեամբ: Սակայն միաձայնութեամբ մերժեց անմիջապէս ճշդել իր դիրքը Սարի մասին եղած կարգադրութեան հանդէպ :

Քուէարկութեան կը մասնակցէին ինը պետութեանց անդամները, որոնք 9ի դէմ 29 ձայնով քուէ տուած էին երկրին գերիշխանութեան վերահաստատման համար: Ատլանտեան դաշինքին անդամակցելու բանաձեւը քուէարկուեցաւ 9ի դէմ 26 ձայնով եւ երեք ձեռնպահութեամբ : Դէմ քուէարկած էին ընկերվարականները որոնք հակառակ են վերազինման : Սարի խնդիրը քննուած ատեն, ժողովը միաձայնութեամբ հրաւիրեց կառավարութիւնը նոր լուսաբանութիւններ տալ : Իր վերջնական որոշումը պիտի տայ երբ երեսփ. ժողովը ճշդէ իր դիրքը:

Այժմ Փարիզի համաձայնութիւնները յղուած են երեսփ. ժողովին (Պունտեսթագ), ուր երեք տարբեր քուէարկութիւններ պիտի կատարուին: Երրորդ քուէարկութենէն ետք միւս ժողովը, Պունտեսրաթ վերջնական որոշում պիտի տայ Փարիզի դաշնագիրներու մասին :

Երեսփ. ժողովին առաջին քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 15ին: Կը յուսացուի թէ երկու ժողովներն ալ վերջնական որոշում տուած պիտի ըլլան Յունուարին: Բուռն պայքար մը կը սպասուի երեսփ. ժողովին մէջ ուր ընկերվարականները պիտի ընդդիմանան Փարիզի համաձայնութեանց, զանոնք խոչընդոտ համարելով Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման: Իսկ վարչապետին կուսակիցները հակառակ են Սարի համաձայնութեան :

× Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուց մէկ ձայնի առաւելութեամբ, 15ի դէմ 16: Յանձնաժողովը աչքի առջեւ ունէր երեք տեղեկագիրներ: Առաջինը կը վերաբերէր արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման եւ Ատլանտեան դաշինքին անդամակցութեան : Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 15ի դէմ 16 ձայնով: Ձեռնպահ մնացին 11 անդամներ: Երկրորդ տեղեկագիրը, որ կը վերաբերէր Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման, քուէարկուեցաւ 15ի դէմ 24 ձայնով եւ երեք ձեռնպահութեամբ: Իսկ երրորդ տեղեկագիրը, Սարի մասին, քուէարկուեցաւ վեցի դէմ 24 ձայնով եւ 12 ձեռնպահութեամբ :

Տեղական թերթերը այս արդիւնքէն կ՚եզրակացնեն թէ Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման եւ Սարի վերաբերեալ համաձայնութիւնները Ազգ. ժողովին կողմէ պիտի վաւերացուին ստուար մեծամասնութեամբ, իսկ վերազինման խնդիրը կրնայ տեղի տալ բուռն վիճաբանութեանց :

ՃԱՓՈՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Հաթոյամա, որ դաւազանով կը պտտի, իսկ արտաքին նախարարը՝ անթացուպով : Երկուքն ալ նախապէս «մաքրուած էին» ամերիկեան իշխանութեանց կողմէ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ հինգի դէմ 45 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ կը պահանջէ ազատ արձակել Չինաստանի մէջ բանտարկուած 11 ամերիկացի օդաչուները :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ՉՄՆԱԼ

«Յառաջ»ի սաներէն Կարօ Մխիթար կը գանգատի թէ մոռցեր եմ յիշել իր անունը եւ առաջին գիրքը, «Տանջուածները» :

Ես միջանկեալ յիշած էի քանի մը անուններ :

Ուրիշ սաներ ալ կան որոնց անդրադարձեր էի առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու :

Համրանք չունին անոնք որ ծաղկեցան Յառաջի միջոցաւ:

Կարեւորը անուններու յիշատակութիւնը չէ, այլ երեւոյթը :

Յառաջ երբեք չէ մոռցած իր անդաստանին ամէնէն համեստ աշխատաւորն ալ: Կը բաւէ որ ան մոռցած չըլլայ ինքզինքը, եւ իր կոչումին հետեւի: Ոչ միայն հաւատարմութեամբ, այլ եւ աշխատանքով:

Վա՜յ անոնց որ կէս ճամբան կը մնան, հակառակ ամէն բարեացակամութեան : Կամ իրենց յատուկ պատճառներով :

Եթէ նոյնիսկ աղբիւրը մոռցած ըլլան, իրենց շահը կը պահանջէ արթուն պահել միտքն ու գրիչը:

Բնական ձիրքը ամէն բան չէ :

Ամէն ընդունակութիւն կը զարգանայ համաձայն կատարուած աշխատանքին :

Ո՛վ որ կը գոհանայ իր գիտցածով, դատապարտուած է կանգ առնելու :

Ո՛վ որ չի քրտնիր որեւէ ձեռագրի վրայ, չի յղկեր, չի մշակեր զայն, պարզապէս թուղթ մրոտած կ՚ըլլայ :

Յառաջի համար հանելի չէ տարիներով նոյն դասարանին մէջ տեսնել այս կամ այն սանը, ուղեկիցը կամ թեկնածուն :

Ամէն մարդու տրուած չէ առաջին կարգի գրող դառնալ :

Բայց ամէնուն պարտքն է, ըլլայ իսկ վաստակաւոր հեղինակ, զգուշանալ միջակութենէ, տափակութենէ, անխնամութենէ :

Պարտաւոր է գոնէ այնքան հոգ տանիլ իր շարադրութեան, որքան իր վրայ – գլուխին, որպէսզի թափթփած չերեւայ:

Գիտեմ որ ամէնէն անհոգն ալ օրական առ նուազն կէս ժամ կը վատնէ, շապիկը շիտակ հագնելու, փողկապը լաւ կապելու, կօշիկները փայլեցնելու համար :

Մե՞ղք է մէկ ժամ աւելի յոգնիլ, որեւէ բան գրած ատեն : ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

Դեկտեմբեր 10ին մեծ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Մոսկուայի մէջ, ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքի տասներորդ տարեդարձին առթիւ, ի ներկայութեան ֆրանսական դեսպանին: Արտաքին նախարարը, Մոլոթով, առիթէն օգտուեցաւ, անգամ մը եւս հակաճառելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման դէմ : Ըսաւ թէ «Խ. Միութիւնը մեղադրելի չէ, եթէ զինուորական սպառնալիք մը կը նկատէ արեւմտեան զինակցութիւնը»: Յետոյ յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը չի քնանար: «Խորհրդային ժողովուրդը վստահութիւն ունի իր ուժին վրայ եւ եթէ հարկ ըլլայ պիտի ապացուցանէ իր զօրութիւնը եւ իր դատին արդարութիւնը: Խ. Միութիւնը, Չինաստանի հանրապետութիւնը եւ արեւելեան Եւրոպայի ժողովրդական հանրապետութիւնները այնպիսի մարդկային ուժեր ունին եւ այնքան աջակցութիւն կը վայելեն արտասահմանի մէջ որ, աշխարհի վրայ չկայ ուժ մը որ կարենայ կասեցնել մեր հետապնդած յառաջդիմութիւնը »:

Մոլոթով յետոյ բացատրեց թէ ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքը «պէտք է կազմէ անկիւնաքարը Եւրոպայի խաղաղութեան» եւ թէ՝ հակառակ իրենց քաղաքական կարգուսարքին տարբերութեան, քաղքենի Ֆրանսան եւ ընկերվարական Ռուսիան կրնան գործակցիլ այս ճամբուն վրայ :

Հանդէսէն ետք, Մալենկով, Խրուշչեւ եւ Մոլոթով Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանը հրաւիրեցին յարակից սրահ մը որուն մուտքը արգիլուած էր միւս հրաւիրեալներուն համար :

Մոլոթովէն առաջ, բուն Ռուսաստանի վարչապետը, Պուզանով եւս ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ ոչ մէկը կրնայ խանգարել Եւրոպայի խաղաղութիւնը, եթէ Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը միասին գործեն: Այս տարեդարձին առթիւ, Խ. Միութեան վարիչները եւ թերթերը դարձեալ կը պնդեն թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը կը հակասէ ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքին :

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը առջի օր ալ մինչեւ գիշերը ուշ ատեն շարունակեց վիճաբանութիւնները Հիւս. Ափրիկէի կացութեան մասին: Դարձեալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան: Ընդդիմադիրները խստօրէն քննադատեցին կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Թունուզի եւ Մարոքի գործերու նախարարը, Պ. Ֆուշէ, լուսաբանութիւններ հաղորդեց, հանդարտեցնելու համար անոնք որ կը կարծեն թէ Ֆրանսա նոր պարտութիւն մը պիտի կրէ, ինչպէս Հնդկաչինի մէջ: Վարչապետն ալ երկար ճառ մը խօսեցաւ գիշերային նիստին մէջ, շեշտելով թէ անհրաժեշտ է ազգային միութիւնը, այս հարցերու բարւոք լուծման համար: «Տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսայի ճակատագիրը եւ Հիւս. Ափրիկէի ճակատագիրը իրարու կապուած են անքակտելի կերպով: Միանանք, ուրեմն,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ.

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 9 Դեկտ. (Յառաջ).—Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթող. Տեղապահ Խադ Արք. Աճապահեան Ազգ. ընդհ. ժողովի եւ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգ. ժողովի հրաւէրները ղրկած է Կիլիկեան Աթոռի բոլոր թեմերուն :

Ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ հինգշաբթի Դեկտեմբեր 16ին, իսկ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգ. ժողովը՝ կիրակի, Դեկտեմբեր 19ին :

Այս առթիւ յիշեցնենք թէ Լիբանանի թեմը կը ներկայանայ երեք եկեղեցական եւ 16 աշխարհական պատգամաւորներով, Բերիոյ թեմը՝ երեք եկեղեցական եւ 14 աշխարհական, Անթիլիասի միաբանութիւնը՝ հինգ պատգամաւորներով: Միւս կողմէ Դամասկոսի թեմը ունի երկու աշխարհական պատգամաւորներ, իսկ Կիպրոսի թեմը՝ մէկ: Էջմիածին պիտի ներկայանայ երկու պատգամաւորներով: Ժողովին կը մասնակցին նաեւ չորս թեմական Առաջնորդները: Պատգամաւորներու ընդհանուր թիւն է 50:

× Արաբական Աս – Սահափաթ եւ Պայրաք թերթերը կը գրեն.—

Երկուշաբթի օր լրագրողներու պատասխանելով, վարչապետ Սամի Սոլհ կտրուկ եւ բացորոշապէս հերքեց կարգ մը զրոյցներ հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Տիգրան Թոսպաթի կարծեցեալ միջամտութեանը շուրջ՝ կաթող. տեղապահ Խադ արք.ի պարգեւատրման առթիւ :

Վարչապետը վճռապէս յայտարարեց. — «Այդ զրոյցները անհիմն են: Երկու երեսփոխաններն Պ. Պ. Թոսպաթ եւ Տէր Գալուստեան երբեք չմիջամտեցին Տ. Խադ արք.ի պարգեւատրուիլը արգիլելու համար »:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ «Էջմիածնական» կոչուած թեմին առաջնորդ ընտրուած է տեղապահը, Մամբրէ արք. Գալֆայեան, յաջորդելով Ներսոյեան արք.ի: Երկրորդ թեկնածուն, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ստացած էր 48 քուէ:

ԵՐԱԶԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

(ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Քառորդ դար առաջ երկու երազողներ՝ որոնք միանգամայն հաւատացեալներ էին, մեր հին դարերու վերացեալ վանականներուն պէս, հազիւ պլպլուն ճրագ մը վառեցին: Իրենք ալ կը վախնային որ ամենաթեթեւ փոթորիկն իսկ կրնար շիջել զայն: Բայց իրենց հեւքոտ կուրծքերով, ալեհեր պատկառազդու գլուխներով պահպանեցին անոր լոյսը, հրահրեցին իրենց շունչով. ամէն անգամ որ անիկա մօտ էր սպառելու, անոր վճիտ իւղին վրայ աւելցուցին իրենց սրտաբուխ արցունքը. եւ եթէ անհրաժեշտ ըլլար, պիտի աւելցնէին նաեւ իրենց արիւնը: Այսպէս, յարատեւօրէն, անխոնջօրէն, իրենց ողջութեանը, անոնք, այդ երկու մեծ անմոռանալի երազողները, վառ պահեցին սրբազան ճրագը :

Երբ իրենք մեկնեցան, արդէն իսկ ճրագին շողը բաւական էր մինչեւ իսկ հեռուները լուսաւորելու: Ոչ մէկ մրրիկ, ոչ մէկ ամբոխ այլեւս կրնար սպառնալ անոր: Երկրորդ արեւի մը պէս ան ծագած էր արեւելքէն եւ Հայաստան Աշխարհի ոգին խորհրդաւոր գեղեցկութեամբ կը ճաճանչէր անոր չուրջը :

Երազը տարած էր չքեղափառ յաղթանակ մը, վհատեցուցիչ դառն իրականութեան դէմ :

Անապատին մէջ եկած էր տարօրինակ ծաղկազուարճ դարուն մը՝ որուն պսակները դեռ մինչեւ այսօր կը զարդարեն Հայկական Մշակոյթի լուսեղէն կամարները :

Մեր քաղած հունձքը այսօր ոսկեղէգ կալերով կը բարձրանայ երկու վսեմ երազողներուն գերեզմաններուն մօտ: Անոնց հաւատքը իրեն անխորտակելի կռուան ունէր նուիրումը միայն. բացարձակ, անհաշիւ զոհաբերութիւնը :

Անոնց աչքին առջեւ ուրիշ տեսիլք չկար, ուրիշ թեւատարած յայտնութիւն չկար, բայց հայրենիքէն, զրահուած իր դարաւոր անմահական գանձերով՝ որոնք մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը, մեր աւանդութիւններն էին նահատակներու եւ հերոսներու պատկերով գեղեցկացած :

Իրենք ալ սուրբեր եղան: Իրենք ալ հերոսական կամքով փարեցան տեսլականին: Ոչ իսկ վայրկեան-մը յուսալքումը տիրապետեց անոնց հոգիին վրայ: Անոնք անվկանդ հաւատքը ունէին իրենց տարած պայքարի յաղթանակին: Ոչ մէկ օղակ ինկած է այսօր այն ոսկի շղթայէն՝ զոր անոնք ձգեցին հոգիէն հոգի, մաքէն միտք, մեր ողբերգական ցաւատանջ ներկան կապելով անցեալին, երբ հայ ցեղը իր յաւերժութիւնը կը կերտէր գեղեցկութեան պաշտամունքին մէջ :

Անոնց շնորհիւն էր որ ամբողջ սերունդ մը խմբուեցաւ այն սրբազան կրակին շուրջ՝ զոր մեր նախնիքը վառած էին, երբ խաւարը կը թանձրանար մեր երկնքին վրայ եւ աստղերուն շողը չէր իջներ Հայոց լիճերուն եւ գետերուն մէջ:

Անոնց խօսքն էր որ շնչաւորեց, ոգեւորեց ամբողջ սերունդ մը եւ անոր առջեւ բացաւ «դէպի լոյսին աղբիւրը» տանող բոլոր ճամբաները՝ որոնք երէկ փշոտ մացառներով ծածկուած էին :

Անոնց ձեռքին մէջ ադամանդէ մուրճ մը կար: Անոնք զարկին եւ քանդակեցին նոր խաչքարեր, հարազատ եւ չքեղ արձանագրութիւններով: Քանդակեցին անջնջելի դրոշմներով, հայրենիքին պատկերը ամբողջ սերունդի մը սրտին մէջ : Ոչ մէկ գիծ կրնայ սրբուիլ այսօր, ոչ մէկ բառ աղաւաղիլ, անսահմանելի այն մատեանէն՝ որուն խորաքանդիր էջին վրայ Երգը եւ Աղօթքը հիւսուած են, Հայաստան Աշխարհի լուսաճաճանչ փառքին համար:

Երկու երազողները աւելի տեսանողներ էին քան ուխտաւորներ անուրջի : Անոնք աւելի հաւատացեալներ էին քան յուսախնդիր ուղեւորներ, երբ ճամբայ ինկան արեւելքէն, լուսաշող աստղ մը: Անոնք հզօրապէս կը հաւատային Արդար Արեւգակին՝ որուն ճաճանչներէն բռնկեցուցին իրենց ճրագին սպիտակ պատրոյգը:

Անոնք իրենց մէջ կը պահէին միշտ սրբազան ցոլքերը մեր վանքերուն եւ տաճարներուն: Անոնց հոգիին մէջ կը բնակէին գրիչներ եւ ծաղկողներ իրենց հըլկումներուն անսահման խորհուրդովը, իրենց գոյներուն անշէջ ծիածաններով : Ոչ մէկ ատեն լքուեցան կամ բաժնուեցան անոնցմէ: Ծարականներով յուզուած լռութիւնը սիրեցին: Խունկերով լեցուն ստուերը շրջապատեց անոնց բեղնաւոր առանձնութիւնը : Բայց կեանքի ամէնէն սոսկալաշունչ փոթորիկներէն անցան՝ միշտ սեւեռաբիբ լուսաշող հորիզոնի մը՝ որ այսօր փառապանծ կամարով մը իր ոսկեվառ աղեղը կը բանայ մեր իրականութեան մէջ :

Երազը յաղթանակեց, որովհետեւ երազողները իրաւ սուրբեր էին: Անոնք ոչ մէկ վայրկեան երազեցին հասնիլ անձնական հաճոյքներու: Անանձնական եւ խորունկ եւ անսահման եղաւ անոնց ուրախութիւնը, երբ նկատեցին որ իրենց վառած պլպլուն ճրագին լոյսը հետզհետէ աւելի կը պայծառանար, հետզհետէ աւելի բարձր ճաճանչով տեսանելի կը դառնէր մեր անցեալին հորիզոնները:

Անոնք աւելի ներահայեաց դարձան, աշխարհէն կտրուած մենակեացներու պէս, իրենք իրենց հոգիներուն հայելիին վրայ խոնարհած՝ միակ Տեսիլքի մը, միակ Տիեզերքի մը, միակ Աստուծոյ մը սեւեռեցան, բացարձակ նուիրումի խորհուրդներով գինուած :

Եւ այսօր, քսանեւհինգ տարի ետք, երբ ոչ մէկ վայրկեան շիջեցաւ սրբազան ճրագը, անմահօրէն յիշատակելի երկու դէմքեր, երկու սուրբեր, իրենց գերեզմաններուն մէջ արթնցած՝ նոր պատգամ մը կը խօսին մեզի :

Անոնք հիմա մարմնացեալ Երազն են՝ որուն չհաւատալը մեղանչումի հաւասար պիտի նկատուէր: Անոնք հիմա բոցավառ կրակն են՝ որուն ջերմութենէն չազդուիլ պիտի նշանակէր հայորդիի արիւն չկրել իր երակներուն մէջ: Անոնք հիմա մեծախորհուրդ եւ սքանչելի մատեանն են՝ որուն վրայ ազնուապաշտ խոնարհութեամբ ծռելու պիտի գան լուսածարաւ հոգիները :

Պատգամը լսուած պիտի ըլլայ, եթէ անոնց պէս նուիրեալներ քառորդ դար եւս իրենց շունչովը չարունակ արծարծեն առաջին անգամ վառուած փոքրիկ ճրագին լոյսը: Եթէ իրենք ալ իւղ աւելցնեն անոր իւղին վրայ, եւ եթէ հարկ ըլլայ, արիւնով եւ արցունքով փոխարինեն զայն, մինչեւ որ լոյսը մրրկավառ ըլլայ, իր շուրջը հրդեհ ձգելու աստիճան :

Այսօր, աւելի քան երէկ, սրբազան հրդեհն է որ պիտի կարենայ փարատել մեր շուրջը տիրող թանձրամած խաւարը :

Ես կը հաւատամ որ կան այդ նուիրեալները :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

1917 Դեկտ. 20ին, խումբ մը ճեմարանցիներ կը մեկնինք Կարին: Մեզի հետ է Ակսել Բակունց: Կարսի զինուորական պահեստներէն ճարած ենք ձմրան տաք հագուստներ ու թիկնոցներ. կը նետուինք ապրանքատար կառախումբի մը մէջ : Ձիւն ու սառնամանիք ճամբու ամբողջ երկայնքին: Ծնունդի երեկոյեան կը հասնինք Կարին: Կայարանի շուրջ կը պլպլային հովուական կրակներ: Կը տեղաւորուինք լքուած վրանի մը տակ, մինչեւ ընկեր Ե. Հայրապետեանի ժամանումը : Կը փոխադրուինք Քաղաքներու Միութեան յատկացուած շէնքերէն մին: Յաջորդ օր կը ներկայանանք Կարնոյ պահակազօրի հրամանատար գնդ. Թորգոմին:

Կարինը գլուխը կորսնցուցած էր :

Մեր ընկերները կը լծուին այլազան աշխատանքներու :

Քանի մը օր ետք, երբ Երզնկա մեկնելու պատրաստութիւններ կը տեսնէինք, Կարնոյ գլխաւոր պողոտային վրայ կը հանդիպինք Բակունցին, որ ձիակառք մը կը քշէր — էյ, խապարտա, պոռալով :

Բակունց ջերմ հայրենապաշտ մըն էր :

Երկու ամիս ետք ճակատին փլուզումը սկսած էր: Վեհիպ փաշայի բանակները քայլ առ քայլ կը յառաջանային: Ընդհանուր խուճապ, բարոյալքում, նահանջ ու պարտութիւն: Չեմ ուզեր յամենալ այդ անցքերուն վրայ, որոնց մռայլ պատմութիւնը բոլորին ալ ծանօթ է :

1918 Ապրիլի սկիզբները արդէն Երեւան ենք հասած: Բակունցի հետ քանի մը օր կը մնանք «Զանգ»ի խմբագրատունը: Հոն էր, որ զարմանքով նշմարեցի Բակունցի քով հաստափոր տետրակ մը՝ Գարնանայիճ խորագրով: Պատմուածքներու փունջ մըն էր Կարնոյ դէպքերուն առնչութեամբ: Հետագային, չեմ գիտեր ինչ ձեւ տուած էր այդ գործին, խորհրդային կարգերուն պատշաճելու համար :

Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին օրերուն, առժամաբար Երեւանի ռամկավար թերթի սրբագրիչն էր դարձած, բայց շուտով հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն :

Այդ օրերուն, գաւառական թերթի մը մէջ գրած էր, երգիծական շունչով եւ Ձլօնիր խորագրին տակ, յօդուած մը, խայթելով քանի մը նորաբոյս խմբագետներ: Նման խայթող գրութիւն մըն ալ հրատարակած էր Շուշիի «Փայլակ» թերթին մէջ, խիստ քննադատութեան ենթարկելով իր ծննդավայր Գորիսի քաղաքագլուխն ու վարչութիւնը :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, դուրս չելաւ երկրէն: Մնաց հոն եւ լծուեցաւ աշխատանքի: Մեր հայրենիքի կարմիր մարզպանները առաջին հերթին ուզեցին արմատախիլ ընել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

1923 Նոյեմբեր 20ին, Երեւանի մէջ համագումար մը սարքեցին 250 դաւանափոխ դաշնակցական պատգամաւորներու ներկայութեամբ: Ժողովին նախագահ ընտրուած էր Ակսել Բակունցը …

Համայնավար եղկելի տոնավաճառ …

Բ.— ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Բակունց կը պատկանի յետխորհրդային գրականութեան անդրանիկ սերունդին : Տակաւին դպրոցական նստարաններէն, 1911 – 1912 թուականներուն կ՚աշխատակցէր Տիգրան Նազարեանցի Աղբիւր–Տարազ մանկական ամսաթերթին: Գրի կ՚առնէր հայրենի հէքիաթներ եւ աւանդավէպեր, վառ երեւակայութեամբ եւ աշխոյժ ոճով: Իր վերերեւումը խորհրդահայ մամուլին մէջ՝ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց: Նախ սկսած էր հրատարակել, «Մարտակոչ»ի մէջ, գաւառական նամակներու շարք մը: Այնուհետեւ հրատարակած էր պատմուածքներու երկու ժողովածուներ՝ «Մթնաձոր» եւ «Սեւ ցելերի սերմնացանը»: Առանձին հատորներով լոյս տեսած են «Խաչատուր Աբովեանի անյայտ բացակայումը», Վարդան Այգեկցիի «Աղուէսագիրքը», Գոգոլի «Տարաս–Բուլբա»ն (հայերէն թարգմանութիւն), «Նոր Ուղի» հանդէսին մէջ ալ սկսած էր ընդարձակ վէպ մը՝ «Կարմրաքար», որ անաւարտ մնաց(*):

Իր պատմուածքներուն մեծ մասը թարգմանուած է ռուսերէնի, վրացերէնի, թուրքերէնի եւ ուկրայներէնի :

Հակառակ իմ բոլոր ջանքերուս, Բակունցի գործերուն կարեւոր մէկ մասը անկարելի է եղած ձեռք անցընել: Գրադէտի մը վերելքը պատկերացնելու, մտաւոր եւ հոգեկան հասունացման ուրուագիծը լրիւ տալու համար, ժամանակագրութիւնը մեծ դեր կը խաղայ :

Ամէնէն ուշագրաւը, որ իր գրականութեան տեւական արժէքը պիտի մնայ, իր կրաւորական, անտարբեր գիծն է խորհրդային գաղափարախօսութեան եւ քարոզչութեան հանդէպ: Անշուշտ ինքն ալ տուաւ իր տուրքը քարոզչութեան, էականը փրկելու համար:

(*) Ակսել Բակունց, «Պատմուածքներ» Ա. շարք, Փարիզ, 1938, էջ 5:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

1.

— Ուզում ես ասել Սառան, այդպէս ասացիր, չէ՞, նրա անունը,— նրանց որդեգրուհին է :

— Ոչ, նրանց աղջիկն է, բայց ոչ հարազատ աղջիկը : Այ ,ինչպէս: Սառան աներոջս խորթ զաւակն է: Այսինքն՝ աներս իր այժմեան կնոջից առաջ ամուսնացած է եղել մի այլի կնոջ հետ, որի ձեռքին եղել է Սառան մօտ տաս տարեկան հասակում: Յետոյ այդ կինը, այսինքն Սառային հարազատ մայրը մեռել է, եւ աներս ամուսնացել է իր այժմեան կնոջ հետ: Այսպիսով Սառան դառնում է երկուսին էլ խորթ զաւակը : Հասկանալի՞ է :

— Հասկանալի է: Հիմա շարունակիր քո պատմութիւնը, այսինքն ինչպէ՞ս նըշանուեցիր :

— Դէհ, ինչպէ՞ս են նշանւում : Աղջիկը տեսայ, հաւանեցի ու նշանը տուի: Եկի, տեսի, յաղթեցի,— վրայ բերեց Գարեգինը ծիծաղելով : Յետոյ նստեցինք, կերանք, խմեցինք, քո կենացն էլ անուշ արինք իբրեւ թէ իմ ապագայ խաչեղբօր : Լաւ է, չէ՞ :

— Շատ շնորհակալ եմ այդ պատուին համար: Բայց դու էլի այն չես ասում, ինչ որ ինձ է հետաքրքրում :

— Հարցրու, հարցրու, ես քեզ բոլորը կը պատմեմ :

— Դու ինձ այս ասա, թէ ինչպէ՞ս ծանօթացար աղջկայ հետ, ի՞նչ խօսեցիք, ինչպէ՞ս յանկարծ սիրահարուեցիր, վերջապէս՝ ինչպէ՞ս յայտնեցիր սէրդ եւ …

— Ես նրան սէր չեմ յայտնել :

— Հապա՞ :

— Հապա չկա՛յ: Ասածս միայն այս էր. «Օրիորդ, ես ձեզ հաւանում եմ. ՚ եթէ դուք էլ ինձ էք հաւանում, խնդրեմ ընդունեցէք այս մատանին »:

— Հէնց այդպէ՞ս:

—Հէնց այդպէս, ոչ մի բառ ոչ աւելի, ոչ պակաս :

— Եւ նա էլ ընդունե՞ց :

— Ընդունեց եւ դրեց սեղանի վրայ :

— Ինչպէ՞ս թէ սեղանի վրայ :

— Սեղանի վրայ, էլի:

— Եւ ոչ մա՞տը :

— Զարմանալի է. ես, կարծեմ, կարողանում եմ զանազանել սեղանն ու մատը:

— Եւ այդ դառաւ նշա՞ն տալ:

— Դէհ, ես ի՞նչ գիտեմ ինչ ըրաւ ,— խնդաց Գարեգինը, — այսքանս միայն գիտեմ ,որ դրանից յետոյ հայրն ու մայրը շնորհաւորեցին, համբուրեցին, օրհնեցին մեզ, եւ ես այնքան ուրախ էի, որ ծափ տային , պար կը գայի: Իսկապէս օրէնքով որ գնանք, — աւելացրեց նա, — եթէ չեմ սխալւում, ես ինքս իմ ձեռքով պէտք է մատանին դնէի մատը, բայց որովհետեւ չփոթմունքից այդ բանը մոռացայ անել, երեւի նա էլ ամաչեց եւ մատը չդրեց :

— Է, յետո՞յ:

— Յետոյ էլ ի՞նչ :

— Ի՞նչ ասացիք, ի՞նչ խօսեցիք :

— Ես ու նշանա՞ծս: Ոչինչ: Առհասարակ նա ինձ համարեա թէ չի խօսել: Միայն շարունակ պինդ – պինդ նայում էր աչքերիս :

— Լաւ, որ հետդ չի խօսել, բա որտեղի՞ց գիտես, թէ խելօք, կրթուած աղջիկ է :

— Հայեացքից: Շատ ուրիշ տեսակ հայեացք ունի, կարծես ուղղակի թափանցում է հոգուդ խորքը եւ պրպտում, թէ ինչ կայ այնտեղ: Իսկ երբ չի նայում քեզ, այլ աչքերն ուղղում անորոշ տարածութեան մէջ կամ անշարժ յառում մի կէտի, այդ հայեացքն այնքան մտածկոտ է, այնքան լուրջ եւ, միեւնոյն ժամանակ, այնքան, ինչպէս ասեմ, լացող, այո, ուղղակի լացող, որ կարծես հոգիդ առնում է բռան մէջ եւ սեղմում: Ահա այդ հայեացքն է որ տեսնելուս պէս գերեց ինձ : Քանի անգամ այս երեկոյ, երբ նա չէր նայում ինձ, ես դիտում էի նրան եւ, զարմանալի է, ամէն անգամ կարծես մի բան պոկւում էր սրտիցս եւ գալիս բկիս դէմ առնում: Ահա այս րոպէին էլ,որ մըտաբերում եմ նրա այդ հայեացքը, ակամայ մի անորոշ տխրութիւն է պատում ինձ :

— Գուցէ մի վիշտ ունի,— հարցրի հետաքրքրուած :

— Չեմ կարծում. այդ պէտք է որ նրա հայեացքին յատկանիշը լինի: Առհասարակ ես երբեմն տեսել եմ կանայք, որոնց աչքերը կարծես լաց են լինում, եւ այդ աչքերն են առաւելապէս, որ նրանց գեղեցկութիւն ու գրաւչութիւն են տալիս : Աւենք ես դեռ լաւ չեմ ճանաչում նրան, որովհետեւ միջոց չեղաւ նրա հետ առանձնանալու եւ, բացի, այդ, ինքս էլ մի քիչ քաշւում էի :Ընթրիքի ժամանակ, երբ, ինչպէս ասում են, կարասս մի քիչ տաքացել էր եւ բաւական համարձակութիւն էի ստացել, կարող էի շատ մօտենալ, բայց , դժբախտաբար նա չմասնակցեց ընթրիքին :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Բակունցի միջավայրը հայ գիւղն է: Իր նախասիրութիւնները միշտ կը դառնան հայ գիւղին ու գեղջուկին չուրջ: Կեանքի հասարակ գիպուածներ, առօրեայ, սովորական հոգեր ու մտատանջութիւններ, գիւղական հաւատաւոր ու միամիտ տիպարներ Բակունցի գրչին տակ կը ստեղծեն հոգեբանական կնճիռներ ու հանգոյցներ, ազգային եւ ընկերային գանազան խնդիրներու չուրջ: Անձանձրոյթ կը կարդաք էջեր, նկարչագեղ պատկերներ, եւ մերթ այն պատրանքը կ'ունենաք, թէ խրախանը երազային շղարշ մը նետած է իր վրայ: Օժտուած է հարուստ երեւակայութեամբ, դիտելու եւ պատկերացնելու հրամայիչ կարողութեամբ: Պիրկ ու վճիտ լեզուն, ջերմացած յորդահոս զգացումի թափով եւ վարակիչ շունչով, իր պատմուածքները կը դարձնեն գրաւիչ ու առինքնող: Պարզ ու ժուժկալ քանի մը գիծեր կը բաւեն, երեւոյթները թանձրացած կերպով ներկայացնելու համար: Գիտէ պատմուածքը չծանրացնել աւելորդ տարբերով, քովնտի շեղումներով եւ երկարապատում նկարագրութիւններով: Միշտ պարզ ու յստակ արտայայտութիւն մը պատմուածքը կը դնէ իր բնական հունին մէջ: Համադրելու, ներդաշնակելու, նիւթին ճշգրտութիւն տալու մէջ Բակունց պիտի մնայ մեր նորագոյն գրականութեան ակնառու ներկայացուցիչներէն: Մանաւանդ արձակի մէջ:

Հայ գիւղը, արտասահմանի եւ Հայաստանի մէջ, ունեցաւ երկու տաղանդաւոր եւ ինքնատիպ երգիչներ, — Համաստեղ եւ Բակունց: Համաստեղի գիւղաշխարհը, Փիղիքապէս փոխացած, կ'ապրի միայն իր հոգիին մէջ, մինչ Բակունցինը կ'ապրի ու կը շնչէ հայրենիքի մէջ: Կարդացէք թէ մէկը եւ թէ միւսը, անտեսեցէք աշխարհագրական անունները ու վայրերը եւ պիտի տեսնէք յաւերժական հայ գեղջուկը իր ներքին մտորումներով ու բարոյական խրայատուկ ըմբռնումներով: Եթէ Համաստեղ տիպարներու նկարագրին է յանձնած իր խորհրդածութիւնները, Բակունց տիպարներէն աւելի ընդհանրական երեւոյթներուն ու դէպքերուն վրայ ծանրացած է: Իր տիպարները ուժգոյն են, միամիտ, հաւատաւոր: Բայց անոնց վերեւ կը սաւառնի հաւաքական մթնոլորտ մը, հանրային եւ ազգային վիճակ մը, աւելի հզօր, քան անհատը: Բակունց չունի «աղմկալից» տիպարներ: Հազրոնները, Արթին պապերը, Սիմոնները, Լեւոնները գաղափարական արտայայտութիւնն են մեր ժողովրդի խոէալներուն, յոյսին ու հաւատքին:

Մեր վերջին` երեսնամեայ գրականութեանց մէջ Համաստեղ եւ Բակունց հայ գիւղի ամենափայլուն նկարիչները դարձան: Երկուքն ալ լսեցին Մեծ Համբին ցաւերը եւ զայն բարձրացուցին գրականութեան, նոր շեշտով ու նոր ապրումներով: Երկուքն ալ իրենց ներշնչման աղբիւր դարձուցին երէկուան եւ այսօրուան հայ գիւղն ու գեղջուկը:

Բակունցի արծարծած նիւթերուն, լեզուին եւ ոճին մասին գաղափար մը կազմելու համար, ստորեւ կը ներկայացնենք իր մէկ քանի պատմուածքներուն ամփոփումը:

ՎԱՀԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

*

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Երեւան փոխադրուած եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմութեան թանգարանի երաժշտական բաժնին մէջ դասաւորուած են Կոմիտաս վարդապետի ձեռագիրները եւ բոլոր թուղթերը, որոնք հաւաքուած էին Փարիզի Կոմիտասեան յանձնախումբին կողմէ: Երեւանի թերթերէն կ'իմանանք թէ հինգ հատորով լոյս պիտի տեսնեն վարդապետին բոլոր ստեղծագործութիւնները: Այս առթիւ Ս. Գասպարեան շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այդ ձեռագիրներու մասին:

Կոմիտասի այդ նոր արխիւը կը պարունակէ հետեւեալ ինքնագիր ստեղծագործութիւնները.—

1.— Ժողովրդական երգեր, գրի առնուած հայկական ձայնանիշներով, 236 էջ:

2.— Հեքիարի եւ Մշոյ Շորոր, դաշնամուրի համար, 18 էջ:

3.— Շարական, հին եղանակ, 1905 թ. Ս. Էջմիածին, այս տետրը բաղկացած է 140 էջից:

4.— Արեւելեան եւ թուրքական եղանակներ, 140 էջ:

5.— Ձայնագրութիւն, Ֆրից Ալբերդի, Թարգմանութիւն Կոմիտասի, Ս. Էջմիածին, 1904 թ. 64 էջ:

6.— «Նկարագիր երգոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» Ն. Մ. Տնտեսեանի: Տպագիր, որի մէջ կան Կոմիտասի նշումները եւ որի հետ կազմուած է նաեւ Ն. Շ. Թաշճեանի «Դասագիրք եկեղեցական ձայնագրութեան Հայոց»:

7.— Խազաբանութիւն, բառերը` հանուած հին հայկական ձեռագրերից եւ տպագիր գրքերից:

8.— Անտիպ երգեր, Կոմիտասի, 65 էջ, ընդօրինակուած բնագրից:

9.— Տարրական երաժշտութիւն, բնագրութիւն, որ անաւարտ է:

10.— Տետրակ, նշաններ, խազեր եւ նրանց նշանակութիւնը, գրուած է միայն սկզբից, 3 էջ:

11.— Հոգեւոր եղանակներ, գրուած են սկզբի 15 էջերը, 34 էջ:

12.— Խառը նիւթեր, որոնց մէջ կան երգերի բառեր, քառողներ, մանկական խաղեր, հանելուկներ, մանկական դաստիարակութեան խորհրդաւոր զրոյցներ, խրատներ եւ Հայոց նշանագրեր:

13.— Անջատ թերթերի մի մեծ ծրար, 53 էջ:

14.— «Նօթա ըսելով ի՞նչ կը հասկընանք», 3 պրակնոց մի տետրակ:

Կոմիտասի ձգած երաժշտական ստեղծագործութիւնները եւ գիտական ժառանգութիւնը նշանակելի դեր կը խաղայ մեր ժողովուրդին գեղարուեստական դաստիարակութեան եւ խորհրդային երաժշտագիտութեան մէջ: Այս պատճառով ալ մեր ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ Կոմիտասի ձեռագիրներու հանդէպ, ինչպէս ամէն մէկ վաւերագիր որ կը լրացնէ եւ կը հարստացնէ այդ ժառանգութիւնը:

Կոմիտասէն մնացած այդ նիւթերը այժմ կ'ուսումնասիրուին Խ. Հայաստանի երաժշտագէտներուն կողմէ եւ արդիւնքները պիտի հրատարակուին առանձին:

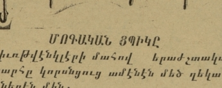
Նոր ստացուած թղթածրարի ազգագրական նիւթերուն մէջ ամէնէն շահեկանը հայկական ժողովրդական երգերու ժողովածուն է: Ցայտնի է որ Կոմիտաս իր կենդանութեան հաւաքած եւ գրի առած է երեք հազար ժողովրդական երգեր, որոնց կարեւոր մէկ մասը երաժշտագէտին հոգեկան ծանր հիւանդութեան հետեւանքով կորսուած է: Կոմիտասի աշակերտ Սպ. Մելիքեանի արտագրութեամբ, պատահաբար կորուստէ փրկուած է «Ազգագրական ժողովածոյ»ի մէջ զետեղուած (1931 Երեւան) ընդամէնը 254 երգ:

Այդ հրատարակութենէն քսան տարի ետք Կոմիտասի ձգած ազգագրական ժառանգութեան կարեւոր յաւելումը կարելի է նկատել 108 երգերէ բաղկացած «Ազգագրական ժողովածուն» (1950 Երեւան Հայպետհրատ), զոր Մ. Աղայեանը կազմած է եւ Կոմիտասի ազգագրական երգերու Բ. ժողովածուն կը համարուի:

Կոմիտասի թղթածրարէն հանուած այս նոր ազգագրական երգերը 238 հատ, գըլապէս կ'աւելցնեն հրապարակի վրայ եղածներու քանակը: Եթէ նկատի ունենանք նաեւ Կոմիտասի թղթածրարի մէջ եղած քանի մը տասնեակ ուրիշ գրուածներ որոնք անտիպ են, կրնանք ըսել թէ արդէն ծանօթ ժողովրդական երգերու թիւը այժմ կ'ըլլայ 700էն աւելի:

Նոր ժողովածուն բաղկացած է 237 առանձին թերթերէ, ամէն մէկի վրայ գըրուած է մէկ երգ, բացի մէկ թերթէն որուն վրայ երկու երգեր գրուած են: Որոշ է թէ բոլոր երգերը գրուած են հայկական ձայնանիշերով, բայց միշտ նոյնթերթերու վրայ Կոմիտաս սովորական նօթագրութեամբ ալ բոլոր երգերու կշռոյթը նօթագրած է: Այնպէս որ հայկական ձայնագրութեան քիչ թէ շատ ծանօթ ամէն երաժիշտ կրնայ դիւրութեամբ եւրոպական նօթագրութեան վերածել զայն: Երգերը գրուած են խնամքով, մաքուր, յստակ, մասնագէտի մը բարեխղճութեամբ:

Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՄՈԳԱԿԱՆ ՑՊԻԿԸ

Ֆիւռթվէնկլէրի մահով երաժշտական աշխարհը կորսնցուց ամէնէն մեծ ղեկավարներէն մին:

Երբ Ֆիւռթվէնկլէր ցպիկը ձեռքը կ'առնէր եւ նուագախումբին առջեւը կ'անցնէր կ'ելեկտրականացնէր ամբողջ խումբը: Իր ձեռքերուն տարօրինակ շարժումներով չէր որ կ'առաջնորդէր երաժիշտները այլ իր ներքին մագնիսական հոսանքով որ կը թափանցէր մինչեւ խորը իր վարած փառթիսիօնին բոլոր մանրամասնութիւններուն:

Եթէ Պէթովէն պահ մը գերեզմանէն ելլէր եւ լսէր Ֆիւռթվէնկլէրի վարած 3րդ, 5րդ, 7րդ կամ 9րդ սէնֆօնին պիտի համոզուէր թէ ան իրական թարգմանն է իր զգացումներուն եւ ներշնչումներուն: Արտայայտիչ մը կամ մեկնիչ մը (էնթէրփռէթ) երկրորդ հեղինակը պէտք է ըլլայ գործի մը, բայց այդ բոլոր երկրորդ հեղինակներուն մէջէն Ֆիւռթվէնկլէր կը զատորոշուի իր մասնայատուկ արուեստով եւ խոր հասկացողութեամբ իբրեւ իրական եւ հաւատարիմ երկրորդ հեղինակ: Այս տիտղոսը ամէնէն բարձր գնահատանքն է իր յիշատակին:

Ֆիւռթվէնկլէր իր փորձերու ընթացքին չէր հրամայեր նուագախումբին, այլ կը խորհրդակցէր իր անդամներուն հետ լաւագոյն արդիւնքին հասնելու համար եւ տոկա դարձնել իր մեծ արուեստագէտի ցայտուն մէկ յատկանիշն է:

Մտիկ ըրէք Պէթովէնի 3րդ սէնֆօնիին Բ. մուվըմանը (մահերգ) իր ղեկավարութեան տակ եւ առով լաւագոյն յարգանքը բերած կ'ըլլաք իր յիշատակին:

ՕՇԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

×

Իր նուագահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, Դեկտեմբերի 7ին Շոփէն-Փլէյէլ սրահին մէջ մի անգամ եւս հաստատեց իր յարատեւ յառաջդիմութիւնը եւ կատարելագործումը դաշնակի դժուար արուեստին մէջ:

Լիստի հոյակապ, զմայլելի «սոնատան սի մինէօր»ի, կամ Շոփէնի զգացմունքով լեցուն սոնատ օպ. 58ի թէ իր վարպէտ Ռօժէ Դիւկասի քնքուշիկ, քաղցրիկ էտիւտի մէջ օրիորդը ի ցայտ կը բերէ այն խոր, թափանցող, սրտով մտածուած իր երաժշտական եւ գործնական կարողութիւնը, որ իրեն առաջնակարգ տեղ կը տայ աշխարհիս լաւագոյն երաժիշտների շարքում:

Իսկ ինչ ասել այն գողտրիկ, ինքնաբուխ իր անձնական երաժշտական քերթուածների մասին, այն բանաստեղծօրէն հիւսուած «պօէմ Վառիէ», ներշնչուած Խարպութեանի բանաստեղծութենէն (Տան լէ Ժարտէն էնֆինի տը լ'Ռւպլի):

Գոհարիկ Ղազարոսեանը աւարտեց այս երաժշտական վայելքը Կոմիտաս վարդապետի մի պարի եղանակին վրայ յօրինուած իր ութ վարիասիօններով որին ամէն մէկը մի «պօէմ» կարելի է համարել, այնքան բանաստեղծօրէն ուժեղ է իր ներշնչումը:

Անվերջ ծափերը ստիպեցին օրիորդը կրկին ու կրկին բեմ ելնել եւ նուագել, Վահրամ Սփաճեանի «Արեւելեան պարը», Կուպէրէնի Տիկ-Տոկ-Տակ» սիրունիկ կտորը եւ իր յօրինուած «Թռչունը պատուհանի առջեւ»:

Մաղթենք որ այս նուրբ արուեստագէտուհին կարենայ երկար մնալ Փարիզի մէջ, իր մեծ շնորհը ցոյց տալով ի պատիւ իրեն եւ իր ազգին:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Իր ազատուելէն յետոյ, նա գիտէր այժմ, թէ ով էր որ ամէն անգամ այդ գումարը իր եւ իր ընկերների գլխին էր բերում: Թէեւ նախապէս էլ գիտէր դաւաճանի մասին, բայց կասկածում էր` խորհելով թէ կարող է անմեղ արիւն թափելու պատճառ դառնալ:

Երբ Հրայրը, իր կենդանութեան, Դատուան էր եկել, այն ատեն արդէն նա քննել էր գործը եւ մահուան վճիռ էր արձակել ու վերադարձել Սասուն:

Երբ վճիռը գիւղական կոմիտէներին յայտնի էր դարձել, մի մասը խղճացել էր դաւաճանին` ասելով. «Ջաւակի, կնոջ տէր է, չգործադրենք այդ վճիռը: Եւ կանխահաս համարենք: Կարելի է դարձի գայ»:

Փախանակ դարձի գալու, աւելի չփաթնում է եւ պատճառ է դառնում քահանայի մահուան ու մի քանի անգամ էլ զանազան գիւղացիների ու Տելեմաքի բանտարկութեան: Ինքը գիւղէն քաղաք չէր գնում, այլ Ջրհորցի Պղտոյին էր քաղաք ուղարկում եւ անոր միջոցով ձերբակալել էր տալիս գիւղացիներին: Ինքը տիկ էր լինում, Պղտօն` բերան:

Տելեմաքին պարզօրէն յայտնի է լինում, երբ բանտի մէջ, ոտքերը կապանքի մէջ առնուած, «Ֆէյղուլլահ» անունով չղթան վզէն կախուած, հազիւ էր կարողանում շարժուել, մտամոլոր, պարտասած, յանկարծ տեսնում է, որ մի ոստիկանի մօտ կանգնած է Գրիգորը:

Տելեմաքը երբ տեսնում է դաւաճանին, աչքերը մթնում են: Ջի հաւատում տեսածին: «Միթէ՞», մտածում է, այդ անպիտանը եկել է: Ցուղայի նման, մեզ մատնելու: Ուրեմն, ճիշդ էր այն վճիռը, որ Հրայրը արձակեց: Ափսոս որ մենք չգործադրեցինք այն մինչեւ այժմ»:

Այդպէս խորհելէն յետոյ, նայեց, որ Գրիգորը չէր զգջացած: Եւ խրոխտ բառ. «Լաւ է, ոստիկանին տեսնեմ, նրան հարցնեմ: Ոչինչ, մի բան էլ կաշառք կը տամ, միայն թէ ճշմարտութիւնը լսեմ»:

Հետեւեալ օրը ոստիկանը գալիս է նրա մօտ մի գործի համար: Տելեմաքը, յարմար գտնելով առիթը, անմիջապէս հարցնում է այն անձի մասին, որ իր մօտ էր կանգնած Քիւրտի հագուստով:

«Ան լաւ սատըզմանէ (հաւատարիմ) մարդ է,— պատասխանում է ոստիկանը.— Ան մեզ միշտ լաւ ծառայութիւններ կը հասուցանէ: Եթէ նա չլինի, մենք Հայ չենք կարող ձերբակալել: Մեր ուղեցոյցը ան է: Եթէ ան չլինի, մենք չենք կարող ապրել: Կառավարութիւնը մեզ ինչ ռոճիկ որ կուտայ, դա նոյնիսկ ծխախոտի դրամ չի լինիր: Ալլահը օրհնէ անոր ծնունդը: Այդ Դատուանցի ձեր գիւղացի Գրիգորն է»:

Քանի քանի անգամ Իբրահիմ Չաւուշը ասել էր, եւ ինք չէր հաւատացել: Բայց այսօր արդէն պարզ էր ամէն ինչ:

Որոշեց այլեւս օձիքը ձեռք չտալ: Եթէ մի բան լինի, անմիջապէս Վան կ'անցնի եւ կ'երթայ Իշխանի խումբին միանալու:

×

Բաւական ատեն, Վանում հանգստանալէ ետք, փամփուշտի, ռումբի մեծ պաշարով ես, Մուրատը եւ Կայծակը ճամբայ ընկանք դէպի Ախլաթ:

Ծովը փոթորկալի էր: Նաւը մի փոքրիկ տաշեղի նման ալիքների վրայ տատանւում էր: Նաւավարները ուղղակի դողում էին, որ նաւը կարող էր խորտակուել, այն ատեն ի՞նչպէս պիտի ազատուէին Իշխանի եւ Կոմսի ձեռքից:

Կարծում էին, որ երբ նաւը խորտակուի իրենք պիտի ազատուին, եւ մենք զոհ պիտի դառնանք ալիքներուն: Այդ պատճառով սուրբերին, Փութկայ Ս. Գէորգին, մատաղ էին խոստանում, որ մեզ ապահով ծովափ հանեն:

Նաւավարները խնդրեցին Կայծակ Առաքելից, որ մի մատաղ էլ նա խոստանայ: Գուցէ ընդունելի լինի եւ մենք ապահով ծովից ազատուենք: Առաքել աղան մի գէր մաքի խոստացաւ, եթէ ապահով մեզ կծուակայ Բլուրը հանեն:

Ծովը խաղաղեց, եւ մենք առաւօտ-արշալոյսին, ապահով հասանք ծովեզերք եւ դուրս եկանք Կծուակայ Բլուրը:

Երբ նաւից դուրս կ'ելլէինք, նաւավարը մօտեցաւ Կայծակին եւ ասաց.

— Աղա, դու մատաղ խոստացար եւ այժմ մենք ապահով հասանք ծովեզերք: Ուստի կատարէ խոստումդ, նախ քան նաւից ցամաք ելլելդ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

քանի որ խնդիրը կապ ունի Ֆրանսայի եւ մեծագոյն Ֆրանսայի հետ»: (Ծափեր):

× Ուրբաթ օր 206 Հիւս. Ափրիկեցիներ ճամբայ ելած էին դէպի Ազգ. ժողով, ցոյց մը կատարելու համար: Ոստիկանութիւնը ցրուեց բոլորը, զանազան պահականոցներ առաջնորդելով:

× Վիճաբանութիւնները տեւեցին 26 ժամ եւ վերջացան շաբաթ առտու ժամը 5.45ին: Կառավարութիւնը վստահութիւն չահեցաւ 265ի դէմ 294 ձայնով, շարունակելու համար իր ծրագրած քաղաքականութիւնը:

× Թունուզի մէջ անձնատուր եղած են 2539 ըմբոստներ, յանձնելով 1989 զէնք:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԷՆ ԵՏՔ ՋԼԱՄԱՐՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երէկ ամփոփած էինք Ռ. Միութեան նոր ծանուցագիրը, որով կ՚ազդարարէր թէ պիտի ստիպուին աւելցնել իրենց զինեալ ուժերը, եթէ արեւմտեան պետութիւնները վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները:

Այս ազդարարութիւնը, որ մասնաւորապէս ուղղուած էր Ֆրանսայի դէմ, մեծ ազդեցութիւն չգործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ «ոչ մէկ նորութիւն կայ խորհրդային ծանուցագրին փաստարկութեանց մէջ եւ թէ Մ. Նահանգները միտք չունին անմիջապէս պատասխանելու»: Բանբերը աւելցուց թէ արտաքին նախարարը առիթ պիտի ունենայ այս մասին խօսելու Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պաշտօնակիցներուն հետ, երբ Փարիզ երթայ, Ատլանտեան խորհուրդի ժողովին առթիւ:

Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակները չեն հաւատար որ փոփոխութիւն մը կատարուի Ռ. Միութեան եւրոպական քաղաքականութեան մէջ: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Աւստրիոյ մասին տրուած պատասխանը անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ թէ ոչինչ փոխուած է Մոսկուայի դիրքին մէջ, մինչդեռ այս խնդիրը նոր պատեհութիւն մը կազմէր, որպէսզի Ռ. Միութեան վարիչները հաստատեն թէ տրամադիր են օգտակար բանակցութիւններ կատարելու:

Անգլիոյ մէջ ալ նոյն համոզումն ունին եւ կ՚ըսեն բացորոշապէս,— Ռ. Միութիւնը իր վերջին ծանուցագրով անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ թէ այժմ անօգուտ է դրական բանակցութիւն մը կատարել Մոսկուայի հետ: «Ռ. Միութիւնը երբեք տրամադիր չէ թուլցնելու իր տիրապետութիւնը ոչ արեւելեան Գերմանիոյ, ոչ ալ Աւստրիոյ վրայ: Ծանուցագիրը ժխտական պատասխան մըն է Պ. Մենտէս Ֆրանսի կատարած փորձին որով կ՚ուզէր չօշափել Ռ. Միութեան տրամադրութիւնները: Ուրեմն Ֆրանսայի վարչապետին դիրքը աւելի կը զօրանայ, վաւերացնելու համար Փարիզի համաձայնութիւնները»:

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ ալ նոյն տպաւորութիւնը կրած են: Կարճ խօսքով, ջլամարտը կը շարունակուի:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ծանր ողողումներ պատահած են Ֆրանսայի արեւելեան եւ հարաւ-արեւելեան շրջաններուն մէջ: Փոթորիկն ալ մեծ աւերներ կը գործէ: Ռոն գետը անցած է վտանգի աստիճանը, Լիոնի շրջանին մէջ: Սօնն ալ յորդած է: Ողողումները մասնաւորապէս ծանր վնասներ պատճառած են Վիէնի մէջ: Գետակ մը յորդելով ողողած է շրջակայ արհեստանոցները եւ գործարանները, ինչ որ աննախընթաց աղէտ մը կը համարուի: Կամուրջ մը փլաւ Կրընոպլի մէջ: Հեռաձայնի եւ ելեկտրականութեան բազմաթիւ գիծեր խզուած են հիւս. շրջանին մէջ: Անընդհատ անձրեւ կը տեղայ Բոթ տ'Ազիւրի մէջ: Շատ մը ճամբաներ անանցանելի դարձած են ամէն տեղ:

Փոթորիկը եւ ողողումները մեծ աւերներ կը գործեն նաեւ Անգլիոյ եւ Իրլանտայի մէջ: Ձիւն – ձմեռը հետզհետէ կը սաստկանայ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Աւստրիոյ եւ Զուիցերիոյ կառավարութիւնները արտակարգ միջոցներ ձեռք առին, վախնալով ձիւնակոյտերէ:

× Լիոնէն կը հեռագրեն թէ անձրեւները կը շարունակուին անընդհատ, աւելի ծանրացնելով կացութիւնը: Ամբողջ Ռոնի շրջանը վտանգուած է:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ: Կիրակի 12 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի եւ երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ճոխ պիւֆէ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նոր տարուան առթիւ բարեսէր Տիկին մը կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման հազար, «Յառաջ»ի գրաշարներուն 500, հայ մայրիկներուն հազար, երկու Հանգստեան տուներուն հազար, Պ.Ա. Գմբէթեանին հազար, Լիոնի եկեղեցիին հազար, Ֆ. Կ. Խաչին հազար, Հ. Կ. Խաչին հազար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը 21-ին, Սօսիէթէ Սավանթ, Սալ Է, 28 ռիւ Սէրփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ:

Դասախօս ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին այս շահեկան դասախօսութեանց:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կէյվէի եւ շրջակայ գիւղերու նահատակներուն, ինչպէս նաեւ երջանկայիշատակ Տէր Պասկ Ծ. Վ. Տէր Խորէնեանի յիշատակին կը մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, կիրակի 19 Դեկտեմբեր:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայ բնակիչները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա:

Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Բառէի սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ (Պուէնոս Այրէսէն): Նիւթը՝ Հարաւային Ամերիկայի հայկ. գաղութներու վիճակը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * MARDI 14 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7546 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2957

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՁԼԱՄԱՐՏ

Անցեալ Հոկտ. 23ին 15 նախարարներ կը ստորագրէին 19 պաշտօնագիրներ որոնց հիման վրայ պիտի վերակազմուէր նոր Եւրոպան :

Այս համաձայնութիւնները մշակուած էին Լոնտոնի մէջ, եւ վերջնական ձեւ առացան Փարիզի մէջ :

Այդ օրէն ի վեր, ճլամարտը, որ մեղմացած կը համարուէր, նորէն սաստկացաւ :

Խ. Միութիւնը լարեց իր ուժերը, խափանելու համար համաձայնութեանց վաւերացումը :

Նոյեմբեր 13ին կ'առաջարկէր խորհրդաժողով մը գումարել Նոյ. 29ին, Մոսկուայի կամ Փարիզի մէջ, 25 պետութիւններով, քննելու համար Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան խնդիրը :

Արեւմտեան դաշնակիցները ժխտական դիրք բռնեցին այս ձեռնարկին հանդէպ, կռահելով անոր թաքուն միտքը :

Խ. Միութիւնը շարունակեց ճնշել, շարժման մէջ դնելով քարոզչական բոլոր հնարքները :

Նոյ. 21ին Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», հարց ու պատասխանի մը կը հրատարակէր, պարզելով Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարին տեսակէտները :

Պ. Մոլոթով անգամ մը եւս կը յիշեցնէր թէ «Փարիզի համաձայնութիւնները Եւրոպայի մէջ պիտի ստեղծեն նոր կացութիւն մը որ պիտի ծանրացնէ պատերազմի վտանգները » :

— Զինարշաւի ծանրացման եւ զինուորական ծախքերու յաւելման ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի իյնայ անոնց վրայ որ կը մերժեն հաւաքական ապահովութեան կազմակերպումը : Փարիզի համաձայնութիւնները կը ծառայեն նոր պատերազմ մը պատրաստելու Եւրոպայի մէջ » :

Այս ազդարարութենէն եւ ուրիշ ձեռնարկներէ ետք, Նոյ. 29ին Մոսկուայի մէջ կը գումարուէր Խ. Միութեան ծրագրած խորհրդաժողովը, մասնակցութեամբ իր արբանեակներուն եւ կարմիր Չինաստանի դեսպանին :

Այդ ժողովին մէջ եւս կրկնուեցան միեւնոյն ազդարարութիւնները, զանազան բերաններով :

Խորհրդակցութիւնները մեծ մասով գոնփակ էին : Այնպէս որ շատ մը որոշումներ գաղտնի կը մնան :

Բայց, ինչ որ հրատարակուեցաւ, բաւական է, գաղափար մը կազմելու համար ստեղծուած կացութեան մասին :

Մոլոթով խորհրդաժողովին ներկայացուց երկու բանաձեւեր, որոնց նպատակն է բոլոր միջոցներով խափանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը :

Արտաքին նախարարը այս առթիւ ալ կը պնդէր թէ այդ համաձայնութիւնները վտանգաւոր քայլ մըն են դէպի նոր պատերազմի մը պատրաստութիւնը » :

Աւելորդ է ըսել թէ բանաձեւերը քուէարկուեցան «միաձայնութեամբ », ինչպէս բոլշեւիկեան բոլոր որոշումները :

Վերջին պահուն Չինաստանի ներկայացուցիչն ալ, որ ժողովին կը մասնակցէր իբրեւ դիտող, ազդարարեց թէ արեւմտեան զինապաշտները «Հիթլէրէն շատ աւելի զառն պարտութիւն մը պիտի կրեն, եթէ փորձեն նոր աշխարհամարտ մը սարքել » :

Խորհրդաժողովէն վերջն ալ շարունակուեցան յայտնի եւ գաղտնի ազդարարութիւնները, միշտ միեւնոյն առաջադրութեամբ.— խափանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը :

Դեկտ. 9ին Մոսկուա կը սպառնար բազմապատկել իր եւ արբանեակներուն զինեալ ուժերը :

Եւ դեռ վերջին խօսքը չէ արտասանած :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ՊԻՏԻ ՃՇԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՆԴԷՊ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները հինգշաբթի օր ժողով պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, ճշդելու համար իրենց դիրքը Խ. Միութեան դէմ : Ուրբաթ եւ շաբաթ օր ալ պիտի գումարուի Ատլանտեան խորհուրդը, դարձեալ Փարիզի մէջ :

Երեք մայրաքաղաքներուն մէջ ալ յուսախաբութիւն պատճառած է Մոսկուայի բռնած դիրքը, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մասին :

Պ. Մոլոթովի վերջին ճառը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը երբեք տրամադիր չէ կարգադրելու, օրինակ, Աւստրիոյ խնդիրը եւ ուրիշ առկախ հարցեր : Իր ամբողջ բանախօսութիւնը ուղղուած է Փարիզի համաձայնութեանց դէմ եւ կը ձգտի Ֆրանսան անջատել անգլեւսաքսոն ճակատէն : Անշուշտ կ'ուզէ ազդել Ֆրանսայի խորհրդարանին վրայ, երբ կը պատրաստուին վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները : Տեղական թերթերը ուշադրաւ կը գտնեն որ այդ ճառէն ետք, Պ. Մոլոթով ճաշի հրաւիրած էր Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանը : Խօսակցութիւնը տեւեց երկու ժամ եւ անշուշտ քննուեցան զանազան խնդիրներ, մասնաւորապէս Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հարցը : Տարակոյս չկայ թէ դեսպանը լուսաբանութիւններ հաղորդեց, պարզելով Արեւմուտքի խաղաղասիրական նպատակները :

Ի ՆՊԱՍՏ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ

Միացեալ Եւրոպայի խորհրդակցական ժողովը վերջացուց 1954ի վերջին նստաշրջանը, Ստրազպուրկի մէջ : Այս առթիւ, քուէարկուեցան կարգ մը բանաձեւեր երկար վիճաբանութիւններէ եւ 21 յաջորդական քուէարկութիւններէ ետք : Փարիզի համաձայնութեանց վերաբերեալ բանաձեւը քուէարկուեցաւ 7ի դէմ 32 ձայնով եւ 14 ձեռնպահութեամբ : Քուէարկուած բանաձեւը կ'ըսէ թէ այդ համաձայնութիւնները կը զօրացնեն Ատլանտեան զինակցութիւնը եւ մեծ չափով կը համապատասխանեն իր առաջարկներուն : Յետոյ կը պահանջէ.— 1. Անյապաղ վաւերացնել այդ համաձայնութիւնները բոլոր շահակից պետութեանց կողմէ.— 2. Կարծիքի փոխանակութիւններ կատարել անմիջապէս արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ, որպէսզի շուտով բանակցութիւններ սկսին, Եւրոպայի ապահովութեան եւ առաջին առթիւ Գերմանիոյ վերամիաւորման եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութեան մասին, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ, առանց յապաղեցնելու անոնց գործադրութիւնը : Խորհրդակցական ժողովը միեւնոյն ատեն կը բաղձայ որ անյապաղ բանակցութիւններ կատարուին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, առանց թուլցնելու Արեւմուտքի ապահովութեան վերաբերեալ կարգադրութիւնները :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Կամալ Նասըր վերջնագիր մը ուղղեց արաբական պետութեանց, ազդարարելով թէ պիտի չմասնակցի ծրագրուած ժողովներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան Դեկտեմբերին եւ Յունուարին : Եգիպտոս կ'ուզէ իր ձեռքը առնել արաբական աշխարհին ղեկավարութիւնը :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Համմերշոլտ, հաւանեցաւ Չինաստան երթալ, պահանջելու համար 11 ամերիկացի օդաչուներու արձակումը, ինչպէս որոշած էր ընդհ. ժողովը : Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ. 26ին :

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ՈՐ ՑԱՆԵՍ ԱՅՆ ԿԸ ՀՆՁԵՍ

Ատենէ մը ի վեր իրարանցումի մատնուած են Խ. Միութեան լրագրական եւ կուսակցական շրջանակները :

Հրապարակաւ կը գանգատին թէ անտանելի չափերու հասած են գաղտնի, անանուն կամ կեղծանուն մատնութիւնները :

Մոսկուայի «Կուսակցական Կեանք» թերթը վերջերս բազմաթիւ պերճախօս փաստեր կը յիշէր, ապացուցանելու համար այս ախտին ծաւալումը, որ համաճարակի մը կը նմանի :

Այսպէս, կը գրէ թէ Կիեւի Մորթաբանական հաստատութեան մէջ « շարաթ չանցնիր որ տնօրէնը անանուն մատնութիւններ չստանայ պաշտօնեայի մը դէմ» :

Միայն բժիշկի մը դէմ կատարուած են 56 մատնութիւններ :

Ուրիշ քաղաքի մը մէջ կուսակցութեան գլխաւոր պաշտօնեաներուն դէմ կատարուած են քսան մատնութիւններ :

Թերթը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ 17 քննիչներ դրկուած են, ստուգումներ կատարելու համար, բայց կարելի չէ եղած հաստատել ամբաստանութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մատնիչները յաճախ կը չարախօսեն պաշտօնեաներու վարքուբարքի կամ ուղղամտութեան մասին, ենթադրութեամբ կամ անձնական քինախնդրութեամբ, մոլեռանդ հայրենասէր ձեւանալով :

« Կուսակցական Կեանք»ի այս յայտնութեանց վրայ, ուրիշ թերթեր ալ սկսան մերկացումներ կատարել, շատ աւելի պատկերազարդ մանրամասնութիւններով :

Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ այս մերկացումները պիտի ծառայեն չարիքը խափանելու :

Բոլշեւիկեան թերթը միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ թէ «անանուն նամակները երբեմն կրնան իրողութիւններ պարունակել, հետեւաբար, պէտք չէ միշտ մէկդի նետել ամէն անստորագիր նամակ » :

Անշո՛ւշտ : Բոլշեւիկեան կարգուսարքը կրնա՞յ կանգուն մնալ, առանց վճարովի կամ անվճար մատնիչներու որոնք միշտ կը վխտան գործարաններու, գրասենեակներու եւ ուրիշ ամէն հաստատութեանց մէջ : Կեդրոն քաղաքէն մինչեւ յետին գիւղը : Նեւայի ափերէն մինչեւ Արաքսի ջուրերը :

Նոյն վարդապետութեան շնորհիւ չէ՞ր որ տղան կը մատնէր հայրը, եղբայրը՝ քոյրը, բանուորը՝ իր գործատէրը, ուղեկիցը կամ դաւանափոխը՝ իր ընկերը :

Նոյն ապականութիւնները չտարածուեցա՞ն արտասահմանի մէջ ալ, ստորագիր կամ անստորագիր, հայերէն կամ օտարալեզու *ժուռնալ*ներով :

Մինչեւ այսօր ալ չե՞ն շարունակուիր նոյն պիղծ եւ պժգալի, թրքավարի քսութիւնները, բանսարկութիւնները, զրպարտութիւնները եւ մատնութիւնները :

Մոսկուայի «Կուսակցական Կեանք»ը իր աղանդին պատմութի՞ւնն ալ չի գիտեր, երբ կէս - բերան գանգատներ կը յայտնէ չարիքին ծաւալման առթիւ :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէի ժողովրդական ատեանը Դեկտեմբեր 12ին կախաղանի դատապարտեց Իսլամ Եղբայրութեան հինգ անդամներ, չորս հոգի՝ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի, հինգ հոգի՝ տասնըհինգ տարի թիապարտութեան, իսկ 17 հոգի՝ տասը տարի բանտարկութեան : Տասը հոգի ալ անպարտ արձակուեցան :

Ամէնքն ալ ամբաստանուած էին իբրեւ մեղսակից դաւադրութեան մը որ սարքուած էր տապալելու համար ներկայ իշխանութիւնը :

× Շաբաթ օր Իսլամ Եղբայրութեան անդամները ժողով գումարելով Դամասկոսի մէջ, նոր պետ մը ընտրեցին որ պիտի յաջորդէ դատապարտեալ Հասան էլ Հոտէյպիի :

× Գահիրէի զինուորական ատեանին ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց 13 Սիոնականներու դէմ որոնք ամբաստանուած են թէ լրտեսական ցանց մը կազմած էին Եգիպտոսի մէջ : Ներկայ 11 ամբաստանեալները պնդեցին թէ անմեղ են : Երկուքը փախած են :

Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 13 Սիոնականները լրտեսութեան եւ վնասարարութեան ձեռնարկ մը սարքած էին ի շահ Իսրայէլի, թէ երկու ամբաստանեալներ, Ֆիլիփ Նաթանսըն եւ Վիկտոր Լեւի պայթուցիկ նիւթերու փոխադրութեան սնտուկները գնած էին ակնոցավաճառէ մը, Աղեքսանդրիոյ մէջ : Ընդհ. դատախազը, գնդ. Սալեմ, ըսաւ թէ դաւադիր խմբակը յանձնարարած էր ամբաստանեալ Ռոպէռ Տասսայի հրկիզել Գահիրէի թատրոնները, թէ ուսուցիչ Սամուէլ Ազար կը գործակցէր իբրեւ մասնագէտ անթել հեռագրի : Գլխաւոր ամբաստանեալներէն Օր. Վիկտորին Նինօ զանգատեցաւ թէ ոստիկանութիւնը չարչարեց զինքը, խոստովանութիւն մը կորզելու համար : Օրիորդը յարաբերութիւն կը պահէր Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ :

ԼԻԲԻՈՑ կառավարութիւնը պահանջեց Ֆրանսայէն պարպել Ֆիզանի շրջանը (Օսմ. կայսրութեան երբեմնի աքսորավայրը) :

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ազգաժողովին Քաղաք. յանձնախումբին մէջ Փաքիստանի ներկայացուցիչը յայտարարեց.— Եթէ Ֆրանսա կրնայ Մարոքի մէջ ալ կատարել այն ինչ որ փորձեց Թունուզի մէջ իբրեւ առաջին քայլ դէպի ժողովուրդին օրինաւոր իղձերուն իրականացումը՝ պիտի շահի տասը միլիոն Մարոքցիներու երախտագիտութիւնը եւ աշխարհի մնացեալ մասին համարումը » : Եգիպտոսի պատուիրակն ալ Ապտէլ Մէկիտ Ռամատին յայտարարեց. — «Մարոքի լարուած կացութեան համար ուրիշ ելք չկայ եթէ ոչ շինարար քաղաքականութիւն մը Ֆրանսայի կողմէ՝ վերահաստատելու համար այդ երկրին գերիշխանութիւնը » :

Ինտոնեզիոյ եւ Իրաքի պատուիրակներն ալ կոչ մը ուղղեցին Ֆրանսայի, խնդրելով որ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ, որպէսզի Մարոքն ալ նոր Հնդկաչին մը չդառնայ :

Եգիպտոսի պատուիրակը մասնաւորապէս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է արագ եւ արմատական կարգադրութիւն մը :

Երէկ, երկուշաբթի, դարձեալ քննուեցաւ այս խնդիրը :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Թունուզի ըմբոստներէն անձնատուր եղած են 2713 հոգի, 2105 զէնքերով :

× Ութ հոգի մահուան դատապարտուեցաւ Ուժտայի, վեց հոգի ալ՝ Քազապլանքայի մէջ, ահաբեկչական արարքներու համար :

ԿԱԹԻ ԱՐՏԱԴՐԻՉՆԵՐԸ բողոքի ցոյց մը սարքեցին Միջ. Ֆրանսայի մէջ, գիներու յաւելում պահանջելով : Այս առթիւ ազդարարութիւններ փակցուած եւ թռուցիկներ ցրուած էին, բայց վերջին պահուն ետ կեցան ճամբաները փակելու որոշումէն : Վարչապետը կիրակի օր ճառ մը խօսելով Փոյի մէջ, թելադրեց հողագործներուն ազնուացնել իրենց արտադրութեանց որակը : Կառավարութիւնը բանակցութիւններ կը կատարէ օտար երկիրներու հետ, կաթի եւ միսի արտածումը աւելցնելու համար : Միեւնոյն ատեն պիտի օգնէ հողագործներուն որպէսզի կարենան աւելի աժան արտադրել :

Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ՚ՈՒՍՈՒՑԱՆԷԻՆ ՄԵԶԻ

•

Դանդաղատած էի մեր ուսուցիչներուն մանկավարժական ծանօթութիւններու պակասէն :

Արդարեւ, քանի՞ ուսուցիչ ունէինք յատկապէս իբրեւ մանկավարժ պատրաստուած, Եւրոպայի մէջ կրթուած ափ մը մանկավարժներէ զատ: Նախ որ, չունէինք ուսուցչանոց մը, կամ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ յաւելուածական դասընթացք՝ այդ նպատակով: Ուրեմն, ով որ, յետադային, բախտի բերումով ուսուցիչ կ'ըլլար, իբրեւ ուսուցանելու մեթոտ, իր ուսուցչին օրինակը միայն կրնար ունենալ: Ան ինչպէս որ սորվեցուցեր էր իրեն, նոյնը պիտի ընէր նաեւ ինք, երբեմն իր կողմէ բան մը աւելցնելով կամ պակսեցնելով : Ուսուցչին կարողութիւնն իր աւարտած դպրոցին աստիճանով կը չափուէր: Եթէ Կեդրոնականէն, Պէրպէրեանէն, Արմաշի դպրեվանքէն, Սանասարեանէն կամ Մխիթարեաններէն վկայուած էր, արդէն փնտռուած ուսուցիչ էր: Բայց ատոնք ալ բարձրագոյն վարժարաններու միայն վերապահուած ուսուցիչներ էին: Միւս դպրոցներուն ուսուցիչները, յաճախ պատահական մարդիկ: Իսկ, մանաւանդ, ծաղկոցին եւ փոքր դասարաններուն համար կօշկակարը, սափրիչը, ատաղձագործը, լուսարարը, ով որ ուզէք կրնար ուսուցիչ ըլլալ: Եւ արդէն բուն չարիքն ալ հոս է: Մանուկը առաջին դասէն սկսեալ, ծաղկոցէն իսկ, պէտք ունի գիտակից, բարեխիղճ, կարող առաջնորդ-օժանդակողի: Մինչդեռ, մեր մէջ տղուն մարտիրոսութիւնն էր որ կը սկսէր այդ շրջանին :

Քանի մը օրինակներ .—

Թողունք տղոց վիզերէն ամխաներով կախուած տախտակէ պնակներու, այբ, բէն, գիմ, այբ . ժէ – ճէ – ռաի, այբ խէ, չաի շրջանները, գանք ա, բը, գըի շրջանը որ համեմատաբար յառաջդիմութիւն կը համարուէր: Աչքիս առջեւն է Շահպազեան Մարուքէ էֆէնտին, երկար հասակով, թօքախտաւոր, կմախքի դէմքով, դժան նայուածքով, գաւազանը ձեռքը, գրատախտակին առջեւ կեցած, գրուած չարքէն գաւազանին ծայրով տառ մը ցոյց կուտայ.— Աս ի՞նչ է, Սարգիս. = Դը է, էֆէնտի: — Յակոբ, աս ի՞նչ է: = Խը է, էֆէնտի: Վայ որ մէկը սխալ ըսաւ: Գաւազանի հարուածները կը տեղան :

Դասարանը փոխած ենք, ուսուցիչն ալ հետը: Առաջին ընթերցարան կը կարդանք: Ուսուցիչը կ'ըսէ . — Դասերնիդ հոսէն մինչեւ հոս է (մատիտով նշան կը դնէ), տունը սորվեցէք այս գիծեր, որ վաղը ջուրի պէս կարդաք: Կարծես թէ սորվելուդ մէջ ինքը դեր մը չունի. դուն տունը պիտի սորվիս, վաղը պիտի գաս իրեն կարդաս: Եթէ չհաւնի ականջներդ կ'ոլորէ մինչեւ որ կարմրին :

Աւելի ուշ, կրօնի դաս մը կը յիշեմ : Վարժապետը բսած էր, հոսէն հոս գոց պիտի սորվիք եւ վաղը պիտի ըսէք: Սորվեցայ եւ կրցայ գոց ըսել, բայց երկու բառեր կային որոնց իմաստը չատ ու չատ ուշ հասկցայ: Յիսուսը բռնած Պիղատոսին առջեւ տարած են եւ բազմութիւնը կը գոռայ .— «Ի խաչ հան, ի խաչ հան զդա»: Պիղատոս ձեռքերը լուալով կը պատասխանէ . — Ես այդ մարդուն արիւնը չեմ մտներ: Ամբոխը կը պահանջէ .— Ատոր արիւնը մեր եւ մեր զաւակներուն վիզը թող ըլլայ:

Սա մեր եւ մերը զատուած նախադասութիւնէն, մտքիս մէջ մեկուսացած է, իմաստ կ'ուզէ, ի՞նչ ըսել է մեր եւ մեր, մեր եւ մեր, մեր եւ մեր: Չէ, գլուխս ալ ճաթեցնեմ չեմ հասկնար: Եւ, ով գիտէ, քանի տարի վերջ հասկցայ: Ես որչափ ալ անընդունակ եղած ըլլայի, ուսուցիչը յանցանքի բաժին չունէ՞ր ատոր մէջ: Իր պարտականութիւնը չէ՞, ամէն մէկ դասը տուած ատեն, առաջին անգամ կարդալ աշակերտներուն, բացատրել, յետոյ ալ ստուգել, թէ չհասկցուած կէտ, կամ չհասկցող մնացա՞ծ է: Այդպիսի պարտականութեան մասին մտածող չկար :

Յաջորդ տարին կրօնի ուսուցիչը փոխուած էր: Նորը խաղախորդարանի աշխատաւոր էր եւ եկեղեցիի ալ տիրացու եւ ամէնէն վերջ տէրտէր եղաւ: Աս, ընդհակառակն, աշակերտներուն բան չէր ձգեր, ամբողջ ժամը ինք կը պատմէր: Յիսուսի չարչարանքներուն մասին նոյն դասն է, աւելի ընդարձակ: Կը պատմէ ոգեւորուած, պատմութիւնովը տարուած: Մէկ ալ յանկարծ ոտքի ելաւ, գաւազանը բարձրացուց եւ չարունակեց .— «Մէյ մըն ալ նայիս Պետրոս առաքեալը պալըխճիի դանակը քաշած Մաղքոսին ականջին իջաւ վերէն վար, կըյրեց ու ձգեց»: Աշակերտներս սարսափած ենք, բայց պահն ալ լրացած է: Ուսուցիչն ալ մինչեւ ականջները կարմրած :

Աւելի բարձր կարգ մըն ենք: Հայերէն ընթերցանութեան ուսուցիչը, նորէն մատիտով նշան դնելով բսած է.— Հոսէն հոս պիտի սորվիք : Լաւ: Սորված ենք եւ կը կարդանք: Քանի մը հոգի կարդալէ վերջ հարցուց .— Ճարտարարուեստ ի՞նչ ըսել է: Բառը դասին մէջէն է, ամէնքս ալ կը կարդանք, բայց չենք գիտեր թէ ի՞նչ ըսել է: Բոլորին ալ հարցուց, գիտցող չեղաւ: Բարկացաւ: Բոլորիս ալ պակաս նիշ դրաւ: Ինք նորէն չբացատրեց, եւ պատուիրեց որ յաջորդ դասին անպատճառ սորված ըլլանք :

Ճիշդ քովս նստող դասընկեր մը, Յովակիմ Խաչիկեան, Ն տառը գրելու ատեն վարէն կը սկսէր եւ վերէն կը վերջացնէր, ինչպէս ալ արագ, բայց երբեք վերէն վար: Կարծես գրավարժութեան ուսուցիչ ունեցած չըլլայինք: Ուշադրութիւն ընո՞ղը ով: Դպրոցը աւարտելէն վերջ գրագիր եղած էր եւ նորէն այդպէս կը գրէր:

Վահան էֆէնտի մը ունէինք, Շապին Գարահիսարցի: Ճիշդ երեք դասապահ տեւած է իր մէկ պատմութիւնը, թէ, պատանի եղած ատեն, Պոլիս, Հրեաները ինչպէս գողցած ու պահած են զինքը տան մը մէջ, եւ թէ օրեր վերջ ինչպէս ազատած է, չնորհիւ փոքրիկ ատրճանակի մը, զոր առաջուընէ պահած ունի եղեր զըրպանին մէջ:

Բազկատարած բառը չատ փոքր հասակիս կարդացեր եմ բայց չեմ հասկցեր : «Կատարած աշխարհի»էն գիտեմ, որ « կատարած » կը նշանակէ լրումը, վերջը: Ուրեմն, «բազ – կատարած»ին կը մնայ բազը, որ չեմ գիտեր ինչ ըսել է: Եւ որքան տանջեր է գլխս այդ բազը: Շատ տարիներ ետք, 1923ին, Սելանիկ, Պ. Մողեանին «Ալիք»ը կը չարեմ: Օր մը այդ բառը յօդուածի մը մէջ չարած եմ եղեր, տառերը ցրուելու ատեն, տեսայ որ երկրորդ այբը ինկեր եւ մնացածը եղեր է բազկ – տարած: Այս «տարած»ը մտքովս տարածել չինելով ամէն բան պարզուեցաւ եւ սկսայ պոռալ,— գտայ, գտայ: Խմբագրին սեղանէն մինչեւ քովս չորս քայլ է, տախտակէ պատով մը զատուած: = Ի՞նչ գտար, տեսնեմ, ի՞նչ գտար ըսելով կուգայ քովս: Չէ, ճանըմ, կ'ըսեմ, տեսնելու բան չկայ: Բազկատարած բազուկները տարածուած ըսել չէ՞, կը հարցնեմ: « Այո, կ'ըսէ, ձեռքը ճակտիս դնելով, բայց Աստուած չատ քաշել չտայ...

Այս բոլոր օրինակները կը վերաբերին չուկայէն եկած անուս, տգէտ ուսուցիչներու, որոնք, ծաղկոցէն մինչեւ երկրորդ, երրորդ դասարանները կրնային [illegible] ըլլալ: Աւելի ետքն է, որ դպրոց աւարտած, ուսում առած ուսուցիչներ կ'ունենայինք, նաեւ երկրորդական վարժարան աւարտածներ: Մանրամասնութիւններու մէջ չեմ մտներ, կը բաւականանամ առաջին ակնարկովս,— անոնք ալ, որչափ ալ չատ ուսում ունենային, մանկավարժական դասընթացքի հետեւելով ուսուցիչ պատրաստուած չէին: Ուսուցանելու միօրինակ մեթոտ չկար եւ ամէն ոք ինք կը ստեղծէր իր մեթոտը :

Աւելի ուշ, դասագիրք պատրաստողներ, ջանացին մասամբ դարմանել այդ պակասը, իրենց յօրինած գիրքերուն մէջ հրահանգներ, հարցումներ, բացատրելի բառեր, եւ ընդհանրապէս, թէ ուսուցիչներուն թէ աշակերտներուն ուղեցոյցի դեր կատարող հրահանգներ տալով, երբեմն առանձին բաժինով ալ, գրքին սկիզբը կամ վերջը: Գրեթէ ամէն ճիւղի մէջ :

Բայց ասիկա առաջին քայլ մըն էր դէպի յառաջ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԻՐԵԱՆ

" ԱՄԻՏԱՅԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿՈՉՈՒՄՆ ».

Ա.

Ձեռքս անցաւ Տ. Մկունդի վերջին գիրքը (1953), փայլուն ու ընտիր թուղթի վրայ՝ լաթակազմ ու գեղատիպ,— «Ամիտայի Արձագանգներու վերակոչումն» Բ. հատորը (415 էջ):

Գիրքը երկու մասի բաժնուած է, Ա. մօտ քսան էջ «Ամիտայի Արձագանգներու»ն նուիրուած գրախօսականներ, նոյնքան ալ նամակներ: Բ. Ամիտայի տնտեսական, կրթական վիճակը մինչեւ 1907, Սամուէլ Զօրեանի յուշերը, յեղափոխական կուսակցութիւնները Ամիտայի մէջ, տեղահանութիւն – ականատեսի պատմուածքներ եւն.:

Գիրքը զարդարուած է բազմաթիւ պատկերներով — ողջ եւ մեռած քանի մը ծանօթ հայրենակիցներու նկարներ, քաղաքէն դուրս զանազան տեսարաններ, Թուրք խուժանի կողմէ՝ աքսորի ճամբուն վրայ սպաննուած Հայերու նկարներ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Ս. Դ. Հնչակեաններու նուագախումբի խմբանկարները, խումբ մը Դաշնակցական ընկերներու (1910) խմբանկարը, Հ. Յ. Դ. Յառաջդիմական երկրորդական վարժարանի ուսանողները՝ վարչական ու ուսուցչական կազմով, Ս. Դ. Հնչակեաններու թատերախումբը, Խարբերդի մէջ կախուած մեր 12 անձնազոհ Դաշնակցական զոհերը, կառավարութեան կողմէ գրաւուած բազմաթիւ զէնքերով ու ռազմամթերքով, նահատակուած եկեղեցականներու եւ յեղափոխականներու նկարներ եւն.:

Քանի մը գրագէտներ, գնահատելով հանդերձ իր տարած աշխատանքը, կատարած էին ճշդումներ, ուղղումներ եւ քննադատութիւններ:

Էջ 7, Բազմավէպ (Հ. Յ. Զ.), Ամիտայի մէկ կամ միւս պատկերը ցուցադրելու նպատակով՝ հեղինակը չափազանց մեծ շեղումներ կ'ընէ, մոռնել տալու աստիճան պատմութեան նիւթը կամ հերոսը : Այսպէս սիրոյ արտասունքի գլխուն մէջ երկար մաս մը Ամիտայի մէջ կարիճներու առատութեան, անոնց խայթուածքին՝ դէմ տեղացիներու գործածած միջոցներուն, կարիճներու եւ օձերու դէմ արտասանուած մոգական աղօթքներու, կարիճներու նիւքին կեանքին եւն.: (Պատկերներ կարիճներու բեղնաւորման, արագիլներու. Տ.): «Անյայտացող հացագործը» գլուխին ներքեւ կը խօսուի Տիգրանակերտի իրօք նախանձելի ձմերուկներուն եւ Արագիլներու վրայ: Նման շեղումներ էմին Պէկի նուիրուած գլխուն մէջ... իր անունին վերագրուած պատմութիւններ տարբեր տեղեր ուրիշ անուններով ալ պատմուած են: Բ.... Այդ աշխարհի դէմքերու կարգին չեմ նկատեր վերջինը՝ որ կամաւոր կ'երթայ ու կ'իյնայ օտար ազգերու միջեւ մղուած կռւին մէջ: (Կ'ակնարկէ Յովհ. Թիթիճեանին՝ որ կամաւոր գացած էր Սպանիա կարմիր բանակին ծառայելու. Տ.): Ինչ տիտղոսով ալ ըլլայ, հոն ուր դէթ հեռաւոր կերպով չունինք ազգային չահ մը, մենք թափելիք աւելորդ արիւն չունինք: Տիեզերական գաղափարապաշտութիւնը չէ ծանրացած մեր մատի համրանք ունեցող ազգի ուսերուն, մինչ ուրիշներ, տասնապատիկ աւելի համրանք ունեցող ազգեր, գաղափարականը կը գործածեն մի միայն իբրեւ խարուսիկ բանաձեւ մը, ապահովելու համար իրենց նիւթական չահերը :

Էջ 11, Հանդէս Ամսօրեայ (Հ. Ն. Ակինեան)... Կան նաեւ հատուածներ, ընդարձակ եւ համառօտ, որոնք որեւէ կապ չունին Ամիտայի հետ, գոնէ ինչպէս կ'երեւայ, «Ամիտ գիրքի առաջին մասն է այս ինչպէս կ'ըսուի՝, կը մաղթենք, որ յաջորդ հատորները աւելի ճոխ ըլլան հին եւ նոր Ամիտի փառապանծ անցեալը ներկայացնող նկարագրականներով:

Էջ 33.— «Հայաստանի Կոչնակ» (Միհրդատ Թիրեաքեան)... Անկեղծ ըլլալու համար պէտք է աւելցնեմ որ պատկերներէն ոմանք նիւթին բնաւ չեն վերաբերիր, որով դուրս ձգուած լինելու էին: Բաղէշ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

•

Գ.

— Ի՞նչպէս թէ չմասնակցեց :

— Ներողութիւն խնդրեց, որ մի քիչ տկար է զգում իրեն եւ հեռացաւ :

— Էլ չտեսա՞ր նրան :

— Չէ :

Ակամայ թօթուեցի ուսերս եւ վեր կացայ:

— Դէհ, հիմա կարող ես գնալ, որովհետեւ արդէն չատ ուշ է, եւ քունս տանում է: Բայց իմացիր, որ նշանտուքդ չատ տարօրինակ նշանտուք է, եւ մինչեւ որ չտանիս չծանօթացնես ինձ նշանածիդ հետ, ես բան չեմ կարող հասկանալ: Կը տանի՞ս:

— Երբ ուզես :

Պայմանաւորուեցինք, որ հէնց առաջիկայ չաբաթ երեկոյեան, երբ ես բոլորովին ազատ էի, նա կը գայ ինձ մօտ եւ միասին կը գնանք: Ու գրեթէ զոռով դուրս արի նրան :

×

Շաբաթ երեկոյեան, ճիշդ նշանակուած ժամին, Գարեգինը եկաւ ինձ մօտ նոյն «սիւրտուկով», սպիտակ ժիլետով. այս անգամ ուրիչ՝ կասկարմիր փողկապով, նոր սափրած դէմքով, անսովոր առոյգ ու կենսուրախ :

Բայց նախ մի – երկու խօսք այդ տարօրինակ երիտասարդի մասին :

Գարեգին Սիսակեանը քիչ թէ չատ ունեւոր ծնողների զաւակ էր: Թեմական դասընթացքն աւարտելուց յետոյ պատրաստւում էր գիմնազիական քննութիւն տալու, որ համալսարան մտնի, բայց որովհետեւ արդէն 21 տարեկան էր եւ չէր ուզեր հասարակ զինուոր գնալ, մտաւ «եունկերական» դպրոցը, որ վերջը սպայ դառնայ: (Այն ժամանակ մեռած էին նրա ծնողները, եւ նա զրկուել էր, իբրեւ ծնողների միակ զաւակը, զինուորագրութիւնից ազատուելու արտօնութիւնից) : Բայց չուտով տեսաւ, որ զինուորական «դիսցիպլինան» եւ չարքաշ կեանքը չէր համապատասխանում իր խառնուածքին, թողեց սպայ դառնալու մտադրութիւնը և հակառակ ծայրն ընկաւ — ուզեց կուսակրօն դառնալ: Այդ բանի համար գնաց էջմիածին, բայց երեք ամիս յետոյ վերադարձաւ, կատարելապէս հիասթափուած կուսակրօնների անբարոյական կեանքից: Ու այնուհետեւ էլ մի տարի անգործ մնալով չէր իմանում, ինչ անի, վերջը մտաւ պետական կալուածների տեղական վարչութիւնը իբրեւ հասարակ պաշտօնեայ չնչին ռոճիկով: Նա կարօտ չէր, ի հարկէ, այդ ռոճիկին, քանի որ միակ զաւակը լինելով, հօր ամբողջ կարողութիւնը, «բանկում» պահ դրուած զուտ դրամով, իրեն էր մնացել իբրեւ ժառանգութիւն: Իսկ այդ կարողութիւնն՝ այնքան չահ էր բերում, որ նա կարող էր առանց կողմնակի եկամուտի էլ լաւ ապրել, մանաւանդ որ չատ համեստ, կարելի է ասել՝ ճգնաւորի կեանք էր վարում, եւ այդ ոչ թէ նրա համար, որ ժլատ էր, — ընդհակառակն, չատ ընկերներ դիմում էին նրա օգնութեանը, եւ նա ոչ – ոքի չէր մերժում, — այլ այն պատճառաւ, որ պարզապէս չգիտէր թէ ինչ բանի վրայ կարելի էր փող ծախսել: Ուզում էր պաշտօն ունենալ, զբաղուած լինել որեւէ գործով,— միեւնոյն է թէ ինչ, որովհետեւ, ասում էր. « պարապութիւնը մելամաղձոտ էր դարձնում » :

Յիշում եմ նրա ծնողներին: Հայրը խստաբարոյ եւ կրօնասէր մարդ էր, եւ թէեւ տէրտէրներին ատելով ատում էր, համարելով նրանց իրենց կոչմանն անարժան մարդիկ, բայց միշտ ժամ էր գնում, կանգնած տեղից ձայնակցում ժամասացներին եւ բոլոր հին նաւակատիքներին պաս պահում ու հաղորդւում: Վերջը յարեց բողոքականութեան, բայց մահից առաջ զղջաց, խոստովանեց իր բոլոր մեղքերը եւ հաղորդութիւն առաւ իր նախկին ծխատէր քահանայից, որին մի քանի անգամ դուրս էր արել իր տնից:

Գարեգինի մայրը չատ գեղեցիկ եւ կենսաթրթիռ մի կին էր, ամուսնուց առնուազն մի քսան տարով փոքր: Բայց չուտով թառամեց, խելագարուեց եւ մեռաւ հոգեկան հիւանդների ապաստարանում : Եւ ասում էին, թէ պատճառն ամուսինն էր: Բանն այն է, որ նա կնոջը սիրում էր մի տեսակ հիւանդոտ, կատաղի սիրով եւ, որովհետեւ ծեր էր, կասկածում էր նրա հաւատարմութեան վրայ, ուստի տընից դուրս չէր թողնում, չատ անգամ ծեծում էր:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

անուան ծագման պատմութիւնը (էջ 142) մասալ է եւ գիտական արժէք ունի :

էջ 70.— (Արշակ Ալպօյաճեան) ... Ձեր հատորը չքեղ իր տպագրութեամբ, ընտիր իր կազմով, գեղեցիկ իր կողքով, դժբախտաբար իր բովանդակութեամբ համապատասխան չէր իր արտաքինին, չունենալով որոշ յատակագիծ եւ յստակ առաջադրութիւն, ընդհակառակն կը ներկայացնէր զարմանալի խառնուրդ մը ամէն բանի, ոչ մէկ որոշ բան ըլլալով: Անկեղծօրէն խօսելով չափազանց ցաւեցայ եղած ծախքին եւ սպառած ուժին համար :

« Շատ կարեւոր գործ մը պիտի ըլլար ձեր գործը, հին ու նոր արտադրութիւններով զայն լեցնելու տեղ եթէ հաճէիք նախապէս հրատարակուած տեղագրական, պատմական հատորներու նման ծրագիրով մը շարժիլ, այն ատեն ծառայած պիտի ըլլայիք նպատակի մը, մինչ հիմա, յայտնի չէ թէ ի՞նչի կը ծառայէ հատորը:

«Արձագանգ» բառը յարմար է վասնզի Ամիտ չէ այլ անոր արձագանգն է որ կը ներկայացուի մեզի :

Այս իրողութիւնը զիս կասեցուց եւ հրաժարեցայ գրախօսելէ ձեր գիրքը, որուն համար վերոգրեալ խորհրդածութիւնները առանց յանձնելու խաբը, կեղծիք մը պիտի ըլլար: Իսկ խօսիլ, ալ գուցէ վնասէր գրքին վաճառումին, ինչ որ ես չէի ուզեր, վասնզի կը տեսնեմ թէ ինչ զոհողութիւն ըրած էք զայն երեւան հանելու համար»:

էջ 59 (Յառաջ, Յ. Հիսայեան).— Բոյց տալ, հակառակ հեղինակին Պ. Տիգրան Մկունտի (Մղրտճեան) յառաջաբանին թէ «Ամիտայի» (Տիգրանակերտ) պատմութիւնը պիտի տայ, հոն կը գտնենք հասարակ պատմուածքներ: ... Մաս մը հրատարակութեան չարժանացած գրութիւններ: Լեզուն ու ոճը միջակ, կիսկատար ծանօթութիւններ որոնց խառնուած են քաղաքական թերխաշ տեսութիւններ, թրքական տիպարներու գովաբանութիւններ, որոնք կապ չունին 1895ի հայկական ջարդերուն հետ :

« Ամիտայի Արձագանգներ» գիրքը այսպէս շահեկան պիտի ըլլար, եթէ մեզի տար անկողմնակալ եւ ամփոփ պատկերը հայկական Տիգրանակերտին, բոլոր նահատակներու մասին առանց կուսակցական դաւանական նախապաշարումներու: Միայն Ռամկավար, Հնչակեան, Բարեգործակա՞ն կային Ամիտայի մէջ : Հեղինակը գրքին վերջին բաժնին մէջ կը խոստովանի թէ ինչպէս մէկ խմբագրատունէն միւսը դիմած է իր գրուածքները հրատարակելու, ինչպէս չհանուած կտորները քշած է ուրիշի մը :

Թուած խայտաբղէտ թերթերու ցանկէն կարելի է չափել իր կարողութիւնը : Գիրքը ոչ պատմութիւնն է Ամիտայի ,ոչ ալ գրական, գեղարուեստական երկ մը , այլ հաւաքածոյ մը տեղագրական եւ ժողովրդական նիւթերու :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ Բ. ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

«ՀԱՅԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԷՏՔ Է ԽՕՍԻ»

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Արամ Խաչատուրեանի Բ. նուագահանդէսը Ալպըրթ Հոլի մէջ: Ինչպէս Նոյեմբեր 25ին, այս անգամ ալ նուագահանդէսը շատ փայլուն անցաւ: Բազմաթիւ Անգլիացիներ չէին կրցած տոմսակ ճարել: Այս անգամ Պ. Խաչատուրեան յայտագրին մէջ դրած էր երկու հայկական եղանակներ իր գործերէն: Խանդավառութիւնը աննկարագրելի էր :

Պ. Խաչատուրեան ծանուցած էր թէ նուագահանդէսէն վերջ ամէն Հայ ազատ է բեմին ետեւը գալու եւ զինքը տեսնելու : Այս պատեհութենէն օգտուելով բաւական թիւով Հայեր եւ մանաւանդ ուսանողներ շրջապատեցին տաղանդաւոր երաժշտագէտը: Ոմանց հարցումներուն Խաչատուրեան, հակառակ իր յոգնութեան սիրով կը պատասխանէր: Հակառակ իր դիրքին, համեստ է, փառքը եւ յաղթանակը երբեք չեն շլացուցած զինքը: Խօսակցութեան ատեն ըսաւ.— «Մոսկուայի մէջ երբեք չէին լսած Բարիկեանի անունը, բայց վերջերս երբ Երեւան այցելեցի եւ մեր դպրոցական մանուկները երբ իմացան որ Լոնտոն պիտի գամ, գիս շրջապատեցին եւ հպարտօրէն ասին.— « Ընկեր Խաչատուրեան, գիտէ՞ք Լոնտոնի ամենամեծ նուագախումբին վարիչը Հայ մըն է, ջութակահար Մանուկ Բարիկեան: Նոյնպէս ասին որ արտասահմանի մէջ երեք մեծ Խաչատուրեան արուեստագէտներ կան, մէկը դաշնակ է նուագում, երկրորդը երգ է յօրինում, իսկ երրորդը նուագախումբ է վարում»:

— Մեծ երաժշտագէտը շարունակեց . ուրախ եմ որ դուք բոլորդ էլ հայերէն էք խօսում, անցած օրերը չեմ գիտեր ո՞ր հաւաքոյթին մէջ մի Հայ բժիշկ գիս շնորհաւորեց անգլերէն լեզուով: Երբ ես հայերէն պատասխանեցի ասաւ թէ հայերէն չի հասկանում: Ասացի Հայ ես, պէտք է հայերէն խօսիս. Ամէն Հայ պէտք է հայերէն խօսի եւ սիրէ իր հայրենիքը: Ապա ինչի՞ս Հայն ենք երբ հայերէն չենք խօսում »:

Ուրիշ հարցումի պատասխանելով ըսաւ.— Ռուբէն Մամուլեանին ճանաչում եմ մանաւանդ իր մօրը շատ մօտից եմ ճանաչում :

1954 Նոյեմբեր եւ Դեկտեմբեր ամիսները յիշատակելի պիտի մնան Լոնտոնի պատմութեան մէջ: Անգլիացի բազմաթիւ ժողովուրդը ջերմապէս ողջունեց հայ արուեստագէտը, որ Դեկտեմբեր 8ին վերադարձաւ Մոսկուա, իսկ «Կոմիտաս» քառեակը Դեկտեմբեր 5ին Մոսկուայի ճամբով մեկնեցաւ Երեւան :

ՅՈՎՀ. Կ. ՁԱԼԸԳԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

LES LETTRES DE MON MOULIN

Մարսէլ Փանեօլ շարժանկարի վերածելով Ալֆոնս Տոտէի երեք պատմուածքներէն կազմուած վերոյիշեալ գործը, ցոյց տուած է իր սէրը, հարաւային Ֆրանսայի մարդոց եւ բարքերուն :

Շնորհիւ իր մտքի նրբութեան, Փանեօլ կրցած է ճոխացնել գրական այս ծանօթ գործը նոր անձերով եւ հնարքներով: Հակառակ իր դանդաղութեան, այս շարժանկարը ծաղկեփունջ մըն է հարաւային Ֆրանսայի, իմացական արժէքներուն :

LE ROUGE ET LE NOIR

Հոգեբանական այս վէպը որ կը նկատուի ֆրանսական գրականութեան տեղական գործերէն մին, շարժանկարի վերածուած յայտնի բեմադրիչ Օթան Լարայի կողմէ, պահած է իր գրական արժէքին ամբողջութիւնը :

Դժուար էր սթանտալեան բարդ մթնոլորտը պատկերի վերածել բայց եւ այնպէս տաղանդաւոր արուեստագէտներ, գլխաւորութեամբ Ժէրար Ֆիլիփի եւ Տանիէլ Տարիէօի, յաջողած են վերապրեցնել տաղանդաւոր գրողին հերոսները :

Սթանտալը սիրողներու հոծ բազմութիւնը լիովին գոհ պիտի մնայ այս շարժանկարէն :

LA BELLE OTERO

Սպանիացի գեղեցիկ պարուհի մը մուտք գործելով Ֆրանսական թատերական շրջանակներուն մէջ, մեծ համբաւ կը շահի շնորհիւ ամերիկացի մեծահարուստի մը աջակցութեան :

Իրական կեանքէ առնուած այս պատմութիւնը, որուն հերոսուհին դեռ ողջ է եւ կ'ապրի հարաւային Ֆրանսա, գեղեցկօրէն պատկերացուած է այս շարժանկարին մէջ :

Անոնք որ կը սիրեն, ճոխ պարահանդէսները, ճաշարանները, սիրահարութիւնները, մենամարտները, ինչպէս նաեւ 1900ական թուականներու փարիզեան մթնոլորտը յուսախաբ չեն ըլլար այս գործէն ,որուն գլխաւոր դերասանուհին է Մարիա Ֆէլիքս :

Անգամ մը եւս շարժանկարի պիտի վերածուի Վիքթոր Հիւկոյի անմահ գործը , «Նոթր Տամ տը Փարի»ն :

Ֆրանսական այս մեծ արտադրութեան բեմադրութիւնը յանձնուած է հանրածանօթ հայ արուեստագէտ Հանրի Վէրնէօյին:

ԱՌԼԷՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ
Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ...

Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի իմաստասիրական պարբերականը , «Իմաստասիրութեան Հարցեր», որ լոյս կը տեսնէ տարին վեց թիւ, իր 1954ի 5րդ թիւով կը գրէ .—

Հայպետհրատը կը պատրաստէ հրատարակութեան տալու Խ. Ն. Մոմճեանի աշխատութիւնը, նուիրուած հայ ժողովուրդի չարագոյն թշնամիներու՝ Դաշնակներու յետադիմական գաղափարախօսութեան քողազերծումին »:

Այս գիրքը «Իմաստասիրութեանց Գիտութեանց դոկտոր» տիտղոս ունի եւ հեղինակն է կարգ մը աշխատութեանց :

ՆՈՐ ՇՔԱՆՇԱՆ ՄԸ ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՕ.— Նոյեմբեր 16ին մեծ երեկոյթ մը սարքուած էր Սան Ֆրանչիսքոյի Սիվիք Օտիթորիմին մէջ, մասնակցութեամբ երեք հազար Պօյ սկաուտներու եւ իրենց ծնողաց: Երեկոյթին գլխաւոր խօսողն էր Քորէայի պատերազմի հերոս զօրավար Ուիլեըմ Ֆ. Տին, որ ներկայացուեցաւ Պ. Ճ. Մարտիկեանի կողմէ :

Այս առիթով Մ. Նահանգներու սկաուտներու կազմակերպութեան կեդր. Մարմնի կողմէ ամենաբարձր շքանշանը— Սիլվըր Պիվըր (արծաթէ ջրշուն) — ղըրկուած էր չորս յայտնի Սան Ֆրանչիսկոցիներու, որոնք մեծ ծառայութիւններ մատուցած են սկաուտական կազմակերպութեան: Շքանշանները բաշխուեցան այս մեծ հանդէսին մէջ: Պատուանշանը ստացողներէն մին էր Պ. Ճ. Մարտիկեան:

Իւրաքանչիւր շքանշանի հետ տրուեցաւ վկայագիր մը որ կը թուէ այն բոլոր ծառայութիւնները զորս յիշեալ անձերը ըրած են մարդկութեան, երկրին ու սկաուտական շարժման: Պ. Մարտիկեանի տրուած վկայագրին մէջ ի միջի այլոց գրուած է.— « Այս ականաւոր սկաուտը յեղափոխութեանց ու բռնութեանց շրջանի մը մէջ էր որ դարձաւ սկաուտ, իր հայրենի երկրին մէջ, եւ երբ չափահաս առաջնորդ մըն էր վտանգեց իր կեանքը պատանիներու սորվեցնելու սկաուտի ուխտն ու օրէնքը:

1922ին եկաւ Ամերիկա, շատ մը գաղթական տղոց պէս, եւ գտաւ անսահման պատեհութիւններ » :

Ապա՝ վկայագիրը կը յիշէ այն բոլոր ծառայութիւնները եւ զոհողութիւնները , նիւթական ու բարոյական, զոր ան ըրած է Ամերիկայի համար, անոր պտոյտները Եւրոպա ու Միջին Արեւելք՝ բարեկամական տրամադրութիւններ մշակելու զանազան ժողովուրդներու մէջ յօգուտ Մ. Նահանգներու, անոր աջակցութիւնը տարագիրներու՝ կառավարական մարմիններու միջոցով, խորհրդատուի դերը՝ Ամերիկեան բանակի պարենաւորման վերին մարմնին մօտ: Անդամակցութիւնը ամերիկեան կառավարութեան վերակազմութեան ուսումնասիրող Հուվըրի յանձնաժողովին, հիմնադրութիւնը հայ տարագիրներուն օգնող ԱՆՉԱյին, գործօն անդամակցութիւնը Սան Ֆրանչիսքոյի սկաուտներու գործադիր մարմնին, Քալիֆորնիայ Գրողներու Ակումբին, Մանուկներու Փրկութեան Մարմնին, Սան Ֆրանչիսկոյի Օփերայի Ընկերակցութեան եւն. եւն.:

ԼՐԱՏՈՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Աղան իր սովորական ծիծաղով դարձաւ դէպի նաւավարը եւ, առանց պաղարիւնութիւնը կորսնցնելու, ասաց.

— Ընկեր նաւավար, իրօք, խոստացայ, բայց չեմ կատարեր: Գուցէ ձեր մտքից անցնի, որ Աղան խոստացող է, բայց կատարող չէ: Հաւատացէք, այդպէս շատ մատաղներ արած եմ եւ սուրբերի առաջ հարիւրներով մոմեր վառած, օխաներով խունկ եմ ծխած, բայց, մինչեւ այսօր նրանց հրաշքը չտեսայ: Նրանց գլխու վերեւ կը հսկէ Աստուած, ինչպէս այսօր մեր գլխին կը հսկէ այս Սեբաստացի հերոսը: Սա մինչեւ այսօր, ինչ որ խոստացել է, կատարել է .ինչ որ պահանջել ենք, տուել ենք :

Մուրատը ջղայնացած ասաց.

— Տէ, Առաքել Աղա, ինչ որ պիտի անես, արա շուտ, մի խօսա, ժամանակ չունենք. սարը պիտի բարձրանանք:

— Հա, Մուրատ ջան, ճիշդ ես: Դու կը յիշես, երբ Թուրքերը Սասունի վրայ կը յարձակէին, Սուրբ Կարապետ վանքի վարդապետը եկած էր Սասուն այդ դէպքերից մի քանի օր առաջ պտղի հաւաքելու պատրուակով՝ մեզ յայտնելու Սասնոյ սպառնացող վտանգի մասին: Ես, անմիջապէս ոչ թէ մի մաքի, այլ մի երինջ խոստացայ եւ նրա արժէքը մէկուկէս ոսկի տուի: Ի՞նչ եղաւ հետեւանքը : Սասունը քանդուեց ,եւ մենք դարձանք բնաւեր: Այժմ տեսնելով, որ Աստուած մեզ հազար անգամ է խաբել , մի անգամ էլ ես պիտի խաբեմ, եւ ոչ մի բան պիտի չտամ :

Բլուրը ծովից բաւական բարձր էր: Ամէն կողմից կարելի էր տեսնել ճանապարհները ,կարելի էր հեռաւորութիւնից նկատել շարժումները:

Երբ, արշալոյսին նաւերը մեզ ցամաք հանեցին, անմիջապէս նաւերը իրենց քիթը դարձուցին դէպի Դատուան, որպէսզի մեր ժամանումը հաղորդեն Տէլեմաքին :

Ծովը խաղաղուեց: Հայելիի նման պարզ, վճիտ եւ հանդարտ էր: Առագաստանաւերը կը սահէին ջրի վրայից կարապների նման: Գիշերուան ալեկոծութիւնից յետոյ, այժմեան հանդարտութիւնը չափազանց հաճելի էր:

Երբ Կտուց Անապատից մեկնել էինք , լրտեսները հաղորդել էին կառավարութեան մեր մեկնումի մասին: Կառավարութիւնը, ի հարկէ, յայտնել էր ծովեզերեայ գաւառապետներին, որ հսկեն :

Ինչպէս որ Թուրքերն լրտեսներ ունէին Հայոց մէջ, նոյնպէս եւ մենք ունէինք իրենց մէջ: Նրանք ժամէ ժամ հաղորդում էին մեզ կառավարական որոշումները : Մի հետաքրքրական փաստ :

Երբ Տէլեմաքը, մի քանի ժամ յետոյ մեր մօտ եկաւ ասաց.

« Ես, ձեր մեկնելէն մի քանի ժամ յետոյ, գիտէի, որ դուք ծովի վրայ էիք: Բայց գիտէի նոյնպէս, որ ալեկոծութեան պատճառով ափերի վրայ այնքան ուժեղ պահակախումբեր պիտի չդրուէին: Այդ յայտնեց ինձ Իբրահիմ անունով մեր բարեկամը, որի մասին անցեալ անգամ պատմած էի: Այժմ որ ծովը խաղաղած է, ամէն կողմ պահպաններ հանում, գուցէ մի քիչ յետոյ, այս բլուրի ստորոտն էլ Թուրք պահապաններ դրուեն»:

Խօսքը հազիւ թէ վերջացրել էր, երբ մի ընկեր եկաւ գիւղից (Դատուանից) եւ հաղորդեց, որ նաւավարները ձերբակալուել են այն ամբաստանութեամբ թէ՝ «ֆէտայիներ ծովեզերք են հանած»: Նրանք, ի հարկէ, պնդել էին թէ՝ « միայն ապրանք են բերած Բաղէշի վաճառականների համար » :

Հետեւանքը ի՞նչ էր եղել, Տէլեմաքը չգիտէր. աճապարել էր, որ մեզ տեղեակ պահէր պատահարին :

Ինչպէս ըսի, մեր բլուրի վրայից բաւական հեռու տարածութեան վրայ պարզ աչքով կարելի էր, տեսնել շարժումները:

Թուրքերը պահակներ էին դրած ամէն կէտի վրայ: Նոյնպէս եկան ճիշդ մեր բլուրի ստորոտը ծովափի վրայ պահակներ հաստատելու: Կարելի էր մի քիչ վար իջնելով լսել նրանց ամէն մի խօսքը: Բլուրը բաւական լաւ կաղնիի թաւուտներով ծածկուած էր: Մինչեւ որ ամբողջ բլուրը չխուզարկուէր, հեշտ կերպով կարելի չէր մարդ գտնել :

Մինչեւ երեկոյ Տէլեմաքը մնաց մեր մօտ: Երկար խորհրդակցեցինք մեր ապագայ անելիքների մասին :

Երբ Տէլեմաքը, մի քանի ժամ յետոյ մեր մօտ եկաւ, մենք Կծուակի Բլուրն ենք հասել, ուրախութիւնից մոռացել էր, որ ֆէտայիներին պէտք է պաշար բերել: Երբ դէպի Կծուակ ճամբայ է ելնում, անմիջապէս յիշում է որ տղաքը անպայման հետերնին պաշար չեն ունենար, իսկ ձեռնունայն գնալ՝ կը նշանակէր վտանգել ամէն ինչ: Ուստի, անմիջապէս վերադառնում է գիւղ եւ գնում ուղղակի Աղուէս Կարոյի տունը:

Աղուէս – Կարօն հին յեղափոխական էր, Աղբիւր Սերոբի մկրտածներից : Վերին աստիճանի գաղտնապահ էր: Ինչպէս Տէլեմաքին էին չարչարել, նոյնպէս էլ յարատեւ չարչարել էին նրան եւ միշտ կաշառքով ազատուել էր:

Մի անգամ դաշտումն է լինում: Սովորութիւն ունէր միշտ հետը հրացան առնելու :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԱՆՁՐԵՒԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Հիմա որ անձրեւը դադրած է եւ հեղեղը իր սաստկութիւնը կորսնցուցած, Վիէնի զանազան թաղերու մէջ վնասներու գումարը յիսուն միլիոնէ աւելի կը հաշուեն։

Հինգշաբթի ամբողջ օրը անընդհատ անձրեւը տեղաց եւ երեկոյեան ժամը 5ի առենները, հայկական թաղամասին (Ռիւ Լաֆայէթ, Ռուտ տը Բանքան) երկու առուակները (Վեկա, Ժեր) մէկէն յորդեցան, որընթաց պղտոր ջուրերը ճամբաները ողողեցին եւ խուժեցին տուներէն, խանութներէն ներս։

Բարեբախտաբար մարդկային կորուստ չկայ ամբողջ քաղաքին մէջ։

Ռիւ Լաֆայէթի բնակչութեան մէջ քանի մը հայ ընտանիքներ եւ խանութպաններ մեծ վնասներ կրեցին այս աղէտէն։ Այսպէս Զաքարեան նպարավաճառատունը ջուրերու տակ մնալով, ապրանքները փճացած են։ Որոշ չափով վնասուած են Սապունճեանի, Մուրատեանի եւ Խ. Պետրոսեանի խանութները, ինչպէս նաեւ Ս. Գալուստեանի կառատունին մէջ եղած ապրանքները։

Փօնթ Էվէքի շրջանին մէջ՝ Սուրէն Թէրզեանի կառաշինարանը ջուրերու տակ մնացած է։ Իսկ քիչ մը անդին, երկու հայ մամիկներ (Զէնկիլէրցի) ճիշդ ատենին ազատուած են շնորհիւ Վիէնի հրշէջներու անձնուիրութեան։— Ա. Կ. Բ.

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն փակել իրենց հաշիւները Դեկտ.ի ընթացքին։ Բոլոր անվճար թերթերը պիտի դադրեցնենք Դեկտ. 31ին։

× Անոնք որ Դեկտեմբերի ընթացքին կանխիկ կը վճարեն 1955 բաժնեգինը, նուէր պիտի ստանան Յառաջի պատի օրացոյցը։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ։ Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Սօսիէթէ Սավանթ, Սալ Է, 28 ռիւ Սէրփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ։

Դասախօս ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Բոլոր երիտասարդները կը հրաւիրուին այս շահեկան դասաւանդութեանց։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Պատուակալ նախագահութեամբ գրագէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ։

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ շքեղ սրահներու մէջ։

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն, Կ. Զարեանէ), երգ՝ Պ. Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (Մարսիլիոյ երաժշտանոցէն)։

Օր. ԷՏՈՒԻՃ ՊԱԼԵԱՆ կը պարէ։

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլի ուսանողներուն սահմանափակ տոմսեր կէս գինով, նոյն օրը կիշէն։

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ...

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի Պ. Ե. ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ (Փարիզէն)։ Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ (կատակերգութիւն երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միքիճան Շիրվանեանի, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու։

Այս ձեռնարկին հասոյթը պիտի յատկացուի երկու ուսանողներու Հայեցի բարձրագոյն դպատիարակութեան ծախքերուն։ Մուտք 100 փրանք

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— «Արղութեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն Պ. Բարսեղ Սէրճանեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Քըլճըքի, Լոնտոն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէի սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ (Պուէնոս Այրէսէն)։ Նիւթը՝ Հարաւային Ամերիկայի հայկ. գաղութներու վիճակը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ

Ծախու է Ավընիւ Կրանտ Արմէ, Փարիզի Մայօ թաղին մէջ, շէնք մը երկու յարկաբաժիններով, չորսական սենեակով, խոհանոց, կեդր. ջերմութիւն եւ 100 քառ. մեթր տարածութեամբ գործատեղի եւ խանութ մը, ամբողջութեամբ ազատ։ Դիմել ՅԱՌԱՋԻ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ շարք մը նաւեր պիտի ստանայ արեւմտեան Գերմանիայէն, իբրեւ հատուցում։ Առաջինը, որ եօթը հազար թոն տարողութիւն ունի, Թէլ Աւիվ հասած է արդէն։ Ուրիշ հինգ նաւեր եւս պիտի յանձնուին յառաջիկայ տարուան ընթացքին։

ՎԱՌՕԴԱՊԵՏ ՏԱՏԵԱՆԻ ժառանգորդները, եղիպտահպատակ Աննա, Նեւրիկ, Նուարդ, Առաքել, Զարեհ եւ Եւա դատ բացած են Թուրքիոյ պետական գանձին դէմ, պահանջելով իրենց վերադարձնել Եշիլքէօյի ընդարձակ հողերը որոնք Տատեան ընտանիքին կը պատկանին եւ որոնց վրայ քաղաքային եւ զինուորական օդակայաններ շինուած են։ Հողերուն փոխարժէքը նուազագոյն 50 – 60 միլիոն ոսկի կը հաշուեն։

ՊՈԼՍՈՅ Գոց Շուկան պիտի վերաշինուի երկու տարիէն, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Վնասը 19 միլ. ոսկի կը հաշուեն։ 500.000 ոսկի յատկացուած է առժամեայ տաղաւարներու շինութեան համար։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ կիրակի օրուան Ֆրանսական ախոյենական հանդիպումներուն իրբեւ հետեւանք, Թուլուզ կորսնցուց իր տեղը։ Ա. բաժանումին գլուխը կը գտնուի Ռէնս 24 կէտով։ Կարեւոր մրցումներէն էր Լիլ – Ռասինկը Փառը տէ Փրէնս, ուր Լիլ պարտութեան մատնեց իր հակառակորդը 1ի դէմ 3ով։

Այրի Տիկ. Պետրոս Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արա Հօտաղեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Փափազեան եւ զաւակները (Մ. Նահանգներ), Պ. Պ. Ս. եւ Կ. Փափազեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Երմօքեան, Տիկին Մ. Գըլըճեան, Պ. Նազիկեան, Տէր եւ Տիկին Քիւրտեան, Տէր եւ Տիկին Նասիպեան եւ զաւակը, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՊԵՏՐՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(58 Տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 67 Ավընիւ Կամպէթա, Սեւռան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը։

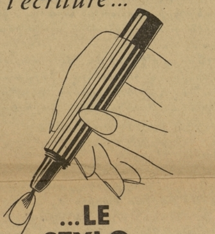
Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կողմէ։ Կիրակի 19 Դեկտ. կէսօրէն վերջ ժամը 4.30էն մինչեւ 10։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւններ, երգեր, հայկական պարեր եւ անակընկալներ, ապա Կաղանդ Պապայի ժամանումը, առատ եւ օգտակար նուէրներով։ Շքասեղան եւ համով – հոտով ընթրիք, ժողովրդական գիներով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * MERCREDI 15 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7547 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2958

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԲՌՈՒՆՑՔԻ ՏԱԿ

Այսօր, չորեքշաբթի, 15 Դեկտեմբեր, կը բացուի Խորհրդային Գրողներու Բ. Համագումարը, Մոսկուայի մէջ, մասնակցութեամբ աւելի քան հազար պատգամաւորներու:

Խ. Միութեան միւս հանրապետութիւնները շատոնց վերջացուցին իրենց համագումարները: Կեդրոնական համագումարն է որ տեղի կ'ունենայ այսօր, թէեւ նշանակուած էր անցեալ Նոյեմբերին:

Ինչպէս գրած կուտայ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտուան Փիէռ, բացառիկ դէպք մըն է այս Խ. Միութեան համար: Մանաւանդ որ տեղի կ'ունենայ նախընթաց ժողովէն քսան տարի ետքը:

Ահագին վերիվայրումներ պատահեցան 1934էն ի վեր:

Երկրորդ աշխարհամարտ: Հիթլերական արշաւանք: Դպրոցին փլուզումներ: Եւ ի վերջոյ յաղթանակ՝ դաշնակից բանակներու միացեալ ուժերով:

Պատերազմը կը կոչուէր «հայրենական»: Ուստի Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները բաղդատաբար ազատ ձգուեցան, որպէսզի հայրենասիրական գրականութիւն եւ արուեստ մշակեն, ոգեւորելով անցեալ փառքեր եւ յիշատակներ:

Ռուսերը «ողեշնչումներ» (ներշնչում) փնտռեցին ետ երթալով մինչեւ Մեծն Պետրոս եւ Իւան Ահեղ:

Հայաստանի մէջ լոյս տեսան պատմական վէպեր, — Վարդանանք, Պապ թագաւոր, Արա Գեղեցիկ եւայլն:

Սառունցի Դաւիթը դարձաւ ներշնչարան, կրակ տեղալու եւ հրասայլեր հալածելու համար:

«Ծովինարական» եւ «կոնտրռեւոլուցիոն» քայլերգը, «Մեր Հայրենիք» վերակենդանացաւ պատերազմի դաշտին վրայ, նոյն ինքն կառավարութեան թելադրութեամբ, ոգեւորելու համար զինուորները:

Նոյն երեւոյթը՝ միւս բոլոր ժողովուրդներուն մէջ, հիւսիսէն մինչեւ հարաւ:

Պատմութիւն չունեցողներն անգամ հերոսապատումներ հիւսեցին մէկ օրէն միւսը:

Պատերազմէն ետք, հետզհետէ սեղմուեցան օղակները:

Պաշտօնական եւ անպաշտօն քննիչներ սկսան մաղել «պատմական» հրատարակութիւնները: Եւ նոր բանաձեւ մը գտան, վարկաբեկելու համար շատ մը հեղինակներու գործերը, — «Անցեալի իդէալականացում»:

Անշուշտ այս բոլոր խնդիրները պիտի քննուին Մոսկուայի համագումարին մէջ:

Մթնոլորտը շատոնց պատրաստուած է, հարթելու համար շարք մը առեղծուածներ:

Համագումարին պիտի մասնակցին ներկայացուցիչներ միւս ժողովուրդներէն, ինչպէս որ անոնց ժողովներուն ալ ներկայ էին Մոսկուայի դէտերը:

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կ'իմանանք թէ այս առթիւ զեկուցումներ պիտի կարդան ութ ականաւոր դէմքեր, որոնց վեցը Ռուսեր են, մէկը՝ Ուկրայնացի, վերջինը՝ Ազերի, Ս. Վուրկուն որ պիտի խօսի բանաստեղծութեան մասին:

Կարելի է մօտաւոր գաղափար մը կազմել համագումարին եղրակացութեանց մասին, ակնարկ մը նետելով Հայաստանի Գրողներու համագումարին վրայ որ տեղի ունեցաւ անցեալ Յուլիս 21 – 27:

Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը անցեալ Սեպտեմբերի թիւին մէջ ամբողջութեամբ հրատարակած էր համագումարին առեղծուածները եւ խօսուած ճառերը:

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ կուսակցութեան բռունցքը կապարի ծանրութեամբ կը ճնշէր գրական-գեղարուեստական արտադրութեանց վրայ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ուրբաթ եւ շաբաթ օր Փարիզի մէջ պիտի գումարուի Ատլանտեան խորհուրդը, նախագահութեամբ Յունաստանի արտաքին գործերու նախարար Պ. Ստեֆանոփուլոյի: Տարեվերջի սովորական նստաշրջանն է այս եւ պիտի զբաղի կատարուած աշխատանքներու քննութեամբ, յառաջիկայ շրջանի զինուորական ծրագիրներով: Այս տարի մասնաւորապէս պիտի քննեն հիւլէական զէնքերու գործածութեան խնդիրը, որ դուռ բացած է տաք վիճաբանութեանց: Ի հարկին պիտի գործածուի՞ն, ո՞վ պիտի արձակէ գործածութեան հրամանը, քաղաքային իշխանութի՞նը թէ զինուորական հրամանատարութիւնը:

Երկուշաբթի օր 14 անդամակից պետութեանց սպարապետները սկսան քննել այս խնդիրը եւ երէկ ալ շարունակեցին, իբրեւ նախապատրաստական աշխատանք: Իսլանտա բանակ չունենալով, միւս 13 սպարապետները տեղեկագիր մը կը պատրաստեն Ատլանտեան Խորհուրդին համար, որուն գլխաւոր անդամները արտաքին նախարարներն են: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին այս տեղեկագրին առթիւ: Ատլանտեան խորհուրդին կարգ մը անդամները, մասնաւորապէս Տանըմարքա կը պահանջեն որ Ատլանտեան ճակատին սպարապետը՝ զօր. Կրուենթըր զինակից պետութեանց արտօնութիւնն առանայ, հիւլէական հակայարձակում մը կատարելէ առաջ:

Անգլիացի սպարապետը, մարեշալ Մոնթկոմըրի, որ ընդհ. հրամանատարին օգնականն է, կը կարծէ թէ առաջին ճակատամարտը կրնան կորսնցնել, եթէ նախապէս քաղաքական խորհրդակցութիւններ կատարեն: Մասնագէտներու կարծիքով, Ատլանտեան կազմակերպութիւնը չի կրնար յուսալ թէ ի վիճակի պիտի ըլլայ զինուորի դէմ զինուոր հանել, դիմադրելու համար բոլշեւիկեան յարձակման: Հետեւաբար ստիպուած են ուրիշ զէնքեր գործածել, զօրքի գերազանցութեան դիմանալու համար:

Վերջին 12 ամիսներու ընթացքին արեւմտեան դաշնակիցները Գերմանիոյ մէջ տեղաւորած են թնդանօթներ որոնք հիւլէական ուժով կը շարժին: Նոյնպէս ունին ռազմական օդանաւեր, բոլորն ալ օժտուած նորգինարուեստի վերջին կատարելագործումներով: Հիւլէական թնդանօթները եւ ռմբաձիգները հետզհետէ դասական զէնքեր կը համարուին եւ գործածելի՝ որեւէ նախայարձակման առեն: Արեւմտեան մեծ պետութիւնները արդէն համաձայնած են իրարու հետ, հիւլէական ռմբակոծութեան մը մասին խորհրդակցելու համար:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, զինուորական յանձնախումբին տեղեկագիրը կը յանձնարարէ հիւլէական զէնքեր գործածել անմիջապէս, եթէ նոյն իսկ նախայարձակը չգործածէ: Քաղաքական շրջանակները տարբեր տեսակէտ ունին: Անոնք գիտեն կուտան թէ ահազանգ մը կամ սահմանային միջադէպ մը անպատճառ նախայարձակում չի նշանակեր: Ցետոյ կը վախնան թէ հիւլէական զէնքերու անմիջական գործածութիւնը անխուսափելի կերպով յառաջ պիտի բերէ ընդհանուր բռնկում: Այդ պարագային շատ մը քաղաքներ պիտի ոչնչանան, փոխ վրէժի հետեւանքով: Այն կառավարութիւնները որ հակառակ են հիւլէական զէնքերու գործածութեան, գիտել կուտան թէ երբ պատերազմի վտանգ ծագի, նոր զէնքերը գործածելու արտօնութիւնը կանխաւ կը տրուի, հետեւաբար ժամանակ պիտի չկորսուի խորհրդակցութիւններ կատարելու համար:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԴԵՌ ՉԵՆ ՀԱՍԿՑԱԾ

Ամէն անգամ որ օտարաբանութեանց մասին խօսուի, բանգէտներ եւ թութակներ կը բուսնին աջէն – ձախէն, կրկնելով գոց եղած խօսքեր.

— Հազարաւոր բառեր փոխ առած ենք պարսկերէնէ, յունարէնէ, արաբերէնէ...

= Այո, առած, մարսած, իւրացուցած, հայացուցած ենք, հարազատ լեզու մը ստեղծած ենք, որ այժմ ունի անփոխարինելի բառապաշար մը, նոյն, ճկուն եւ միշտ ընդունակ զարգանալու:

Ինչո՞ւ կը մոռնաք հարազատը, եւ կը բօշայացնէք մայրենիքը, օտարին դուռը ափ առնելով, իբրեւ ճկուն եւ թշուառ մուրացիկներ:

Հարցը *կոլխոզի*, *սովխոզի*, *կոմսոմոլի* կամ *սովետի* մասին չէ:

Երբ ունինք փառաւոր «ծովակալ»ը, ինչո՞ւ կը գրեն *ադմիրալ*: Եւ դուք ինչո՞ւ կը ծափահարէք, մինչեւ գետին խոնարհելով:

Երբ *գնդապետը* կ'ընդունին, ինչո՞ւ կը մերժեն *զօրավարը* եւ կը գրեն *գեներալ*:

Ո՞րն է գեղեցիկ-տեղակա՞լը թէ բարբարոս «լէյտենանտ»ը:

Երբ *լաուրիատ* կ'արտասանէք, ձեր լեզուն չի՞ ծռիր:

Լենինի աւետարանէն թո՞ւղթ պատռած կ'ըլլան, երէ փոխ – նախագահ, դեր-նախագահ գրեն, փոխանակ *վիցէ-պրեզիդենտի*: Հապա *պրըմիէր-մինի՞ստրը* (վարչապետ):

Տակաւին *դեպուտատ*, *դելեգատ*, *ռեֆերատ*, *աամբլեա*, *սեսիա*, *օկուպացիա*, *պկտուալ*, *էկսպոզիցիա*, *էմոցիա*, *կոնստիտուցիա* եւ հարիւրաւորներ:

Լեզուի հարստացո՞ւմ է այս թէ աղքատացում եւ աղճատում:

Կը թելադրեն «քայլ պահել հայրենիքի լեզուին հետ»:

Հայրենիքի ո՞ր լեզուին հետ: Ա՞յն լեզուին զոր ստիպուած ենք թարգմանել «Սովետ. Հայաստան»էն:

Ինչո՞ւ չէք պահանջեր նորահնար, հարազատ բառերուն ցանկը, որպէս զի մենք ալ գործածենք եւ տարածենք:

Շատ մի խօսիք Ակադեմիաներու մասին, որոնք ստիպուած են գլուխ ծռել կեդր. Կոմիտէներու առջեւ, հակառակ իրենց համոզումներուն:

Միւս կողմէ, մի մոռնաք որ այդ ակադեմիաներէն շատ բան մնացած չէ այսօր, եւ, բնութեան հետ, տգիտութիւնն ալ մամուռ կը բանի, դժբախտաբար:

Ազատ արտասահմանն ալ ունի ակադեմականներ առանց Ակադեմիայի, եւ գիտութեան, բանասիրութեան, լեզուաբանութեան գանձեր որոնք իսկապէս անփոխարինելի են:

Շատ մը յատկութեանց հետ, պատուախնդրութի՞ւնն ալ կորսնցուցիք, սեւ շուկայի վերածելով հայրենասիրութիւնը:

ՎԱՀԷ

ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահը, Պ. Մայէր, որ առջի օր ճաշի հրաւիրուած էր օտար մամուլի ընկերակցութեան կողմէ, յայտարարեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին բաւարար մեծամասնութեամբ: Այս առթիւ բացատրեց թէ նոյնիսկ զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն եւ ժողովրդական Շարժումի անդամներէն շատեր պիտի քուէարկեն վաւերացումը, թէեւ հակառակ էին յանձնախումբին մէջ: «Փարիզի համաձայնութիւնները սահմանուած են պաշտպանելու ազատութիւնը: Արեւելքի հետ բանակցութիւններու երաշխիք մը կը կազմեն խաղաղութեան համար: Ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը անբաժանելի միութիւն մը կը կազմեն: Մենք պէտք է երկու խնդիրները քննենք առանց մտածելու թէ մէկուն յաջողութիւնը կրնայ վնասել միւսին յաջողութեան»:

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Ճափոնէն եւ Խ. Միութենէն թղթակիցներ անդամ ընտրուեցան ընկերակցութեան վարչութեան:

× Կառավարութիւնը Ազգ. ժողովին յանձնեց Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը որ մաս կը կազմէ Փարիզի համաձայնութեանց:

× Իրաւագէտ Ժագ Իզօրնի, որ համաձայնութեանց տեղեկաբերներէն մէկն է, օգտակար չի գտներ վաւերացման մերժումը: Ուրիշ ականաւոր դէմքեր ալ գիտել կուտան թէ Ֆրանսա շատ բան պիտի կորսնցնէ իր վարկէն, եթէ նորէն մերժէ վաւերացումը:

Խ. Միութիւնը եւ բոլոր համայնավար կազմակերպութիւնները եւ թերթերը կը շարունակեն պայքարը, խափանելու համար վաւերացումը: Մոսկուայէն հեռագիր մը ուղղուեցաւ միացեալ Եւրոպայի խորհրդաժողովին, ազդարարելով թէ այլեւս կարելի պիտի չըլլայ բանակցիլ, եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին: Հեռագիրը ստորագրած են Մոսկուայի ականաւոր գրագէտները եւ լրագրողները:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ Ա. ՀՈՒՆՁՔԸ

Նոր ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին Սեպտեմբերի թիւը, որմէ կ'իմանանք թէ Սեպտ. 12ին արեղայ ձեռնադրուած են Գէորգեան ճեմարանի սաներէն չորս ընծայացուներ, իբրեւ առաջին հունձք:

Առաջինը, Քաջիկ Գէորգեան, ծնած 1925ին Վայոց Ձորի մէջ (Ազիզբէկով), կոչուած է Պարգեւ աբեղայ: Երկրորդը, Անդրանիկ սարկաւագ Գալստարեան, ծնած 1928ին, Քէսապի Գալատուրան գիւղը, կոչուած է Վահան աբեղայ: Երրորդը՝ Սարգիս սարկաւագ Սարգսեան, որ ծնած է 1929ին, Էջմիածին քաղաքին մէջ, կոչուած է Եղիշէ աբեղայ, իսկ չորրորդը, Հենրիկ սարկաւագ Աւետիսեան, որ ծնած է 1928ին եւ որուն ծնողքը գաղթած են Թուրքիայէն, կոչուած է Հայրիկ աբեղայ:

Ձեռնադրութիւնը կատարած է Վահան արք. Կոստանեան:

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՀՐԴԵՀԸ

Գրած էինք թէ հրկիզուած է Թեհրանի «Արարատ» Մշակութային Միութեան թատերասրահը:

«Ալիք»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ ամբողջապէս ոչնչացած է մեծ եւ շարժական բեմը, փլած է առաստաղը, եւ այրած են կահ-կարասին: Շատ մեծ է հրդեհին պատճառած կորուստը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետ Մալենկով ունկնդրութեան ընդունեցաւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարքը, Ալեքսի արք., ի ներկայութեան եկեղեցական գործերու վարիչին: Գաղտնիք են այս տեսակցութեան շարժառիթները: Կարծողներ կան թէ կապ ունի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հետ, եւ կամ պատրիարքը ուզած է շնորհակալութիւն յայտնել, քանի որ կառավարութիւնը վերջերս նոր հրահանգներ տուաւ կուսակցութեան, որպէսզի չվիրաւորեն հաւատացեալներու եւ կրօնականներու զգացումները:

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Հռոմէն կը հեռագրեն թէ 48 ժամուան մէջ երկու անգամ արիւն ներարկուեցաւ: Կը կարծուի թէ ստամոքսի կեղ ունի (իւլսէր):

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Վերջերս մեր մամուլը շատ զբաղեցաւ հայ մտաւորականութեան խնդրով: Բոլոր յօդուածագիրներն ու խմբագիրները համաձայն էին մէկ կէտին շուրջ. այն է՝ մեր հանրային կեանքին մէջ հայ մտաւորականը ամէնէն անտեսուած խաւն է, հակառակ որ ան գովելի նախանձախնդրութեամբ եւ անձնազոհ, նուիրուած է հայկական մշակոյթին ծառայելու գաղափարին եւ նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն տալու նպատակին: Հայ ուսուցիչը, հեղինակը, լրագրողը եւ գիտնականը ըստ արժանւոյն չեն գնահատուիր եւ ամէնէն նուազ վարձատրուողներն են, որ շատ յաճախ հնարաւորութիւն չի տար նոյնիսկ նուազագոյն ապրուստ մը ապահովելու: Ցաւկալիս ծանր է կացութիւնը այն գաղափարապաշտ մտաւորականներու, որոնք, հեռու նիւթական որեւէ շահագրգռութենէ, ինքզինքնին նուիրած են ժողովուրդի ծառայութեան:

Եւ որքա՜ն համեստ է հայ մտաւորականին պահանջը: Անոր միակ ձգտումն ու փափաքն է, որ իրեն հնարաւորութիւն տրուի ամբողջովին նուիրուելու իր կոչումին եւ հայ մշակոյթին: Ամէնէն համեստ հնարաւորութիւնը, որպէսզի ամէն օր ստիպուած չըլլայ զբաղելու ստամոքսի հոգերով:

Դժբախտաբար մեր ժողովուրդը տակաւին վարժուած չէ մտաւոր աշխատանքը ճանչնալու, գործ մը, որ կրնայ մտաւորականին ապրուստ ճարելու: Յաճախ կը պատահի, որ դրականութեամբ, լրագրութեամբ կամ գիտական ուսումնասիրութիւններով զբաղած մէկուն հարց կ'ուղղեն՝ «ապա ինչո՞վ կ'ապրիս» ... Տակաւին մեր մէջ կ'իշխէ սա հոգեբանութիւնը «որքան ունիս դրպանիդ մէջ, այնքան կ'արժես...»:

Նպատակս չէ կրկնել բազմաթիւ անգամներ արծարծուած այս ցաւոտ հարցերը: Կ'ուզեմ մատնանշել մէկ ուրիշ պարագայ: Այն է՝ ցոյց տալ մետալին միւս երեսը: Մտաւորական մարդու պարտականութիւնը հանդէպ ժողովուրդին եւ պատասխանատուութեան զգացումը անոր մէջ: Խօսքս չի վերաբերիր այն թերեւս եւ կէս - մտաւորական անձանց, որոնք իրենց կարելին կ'ընեն բան մը տալու ժողովուրդին: Թէեւ անոնք կրնան իրենց ուսումին պակասը լրացնել ինքնաշխատութեամբ: Խօսքս կ'ուղղեմ անոնց, որ մտաւորականի կոչումը ունին եւ պատասխանատու են իրենց ըսածներուն եւ արարքներուն: Ժողովուրդը ասոնցմէ աւելին պահանջելու իրաւունքն ունի:

Յաճախ գաղութին մէջ բեմ կը բարձրանան ճանչցուած մտաւորականներ՝ բանախօսելու կամ դասախօսելու համար: Բեմը հիմնովին կը տարբերի թերթէն: Ամէն թերթ ունի պատասխանատու խմբագիր մը, որուն իրաւունքն է զամբիւղ նետել կամ չտպել յօդուած մը, որուն մէջ սխալ մտքեր կան կամ պատմական անճշդութիւններ: Իսկ բեմ ելլողը հակակշռէ դուրս է եւ ազատ է բեմէն արտայայտելու իր մտածումները, գիտցածը եւ կամեցածը: Ասոնց միակ քօնթրոլը իրենց խիղճն է եւ պատասխանատուութեան զգացումը, եթէ միայն այդ առաքինութիւնները գոյութիւն ունին իրենց մէջ:

Նախ եւ առաջ, երբ մէկը բեմ կը բարձրանայ խօսելու, ան իր մտքին մէջ նախօրօք պատրաստ պիտի ունենայ իր ըսելիքները: Վերջերս, «Արմենիա»ն խմագրականով մը կը մատնանշէր «պարզ ոճի» նշանակութիւնը եւ շատ ճիշդ կը նկատէր, թէ՝ պարզ ու հասկնալի ոճով գրելու համար պայման է, որ յօդուածագիրը նախ եւ առաջ յստակօրէն գիտնայ իր գրելիքը եւ մտքին մէջ պատրաստ ունենայ գրածնիւթը: Նոյն օրէնքը պարտադիր է նաեւ խօսողին համար: Երբ մէկը կը բարձրանայ բեմ, ան պէտք է տիրապետած ըլլայ իր նիւթին եւ յստակօրէն գիտնայ, թէ ինչ պիտի խօսի: Իսկ ատ ձեռք կը բերուի աշխատութեամբ: Միայն քիչերու տրուած է հռետորական ձիրք, որ յանպատրաստից կրնան գեղեցիկ ճառեր արտասանել եւ մարնխասցնել ունկնդիրները:

Երբեմն ականատես կ'ըլլանք հանդէսներու ընթացքին, թէ ինչպէս բանախօսը մտքին թելը կորած, սար ու ձոր կ'իյնայ՝ ծամծմելով բառերը, կրկնելով միտքերը եւ չփոթելով եղրակացութիւնը: Ինչո՞ն յառաջ կուգայ այդ խայտառակութիւնը: Արհամարհանք դէպի ունկնդիրները եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեան պակաս: Ժողովուրդը կը ձանձրանայ եւ նոյնիսկ կը խուսափի հանդէսներէ, որպէսզի նման անհամ ու տափակ բանախօսութիւններ մտիկ չընէ: Արդեօ՞ք լաւագոյնը չէ, որ այդպիսի բանախօսները իրենց ըսելիքները պատրաստեն գրաւոր եւ բեմէն կարդան: Բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ ընդունուած ձեւ մըն է կարդալ բանախօսութիւններն ու դասախօսութիւնները: Միայն մենք, Հայերս ենք, որ ի ծնէ ճառախօսներ ու բեմասացներ ենք... Գրաւոր պատրաստելը այն առաւելութիւնն ունի, որ գոնէ բանախօսին կամ դասախօսին խորհելու °առիթ կուտայ եւ գերծ կը պահէ արտառոց գաղափարներ արտայայտելէ կամ անպատշաճ խօսքեր արտասանելէ:

Սակայն, աւելի սարսափելին այն է, երբ բեմ ելլողը հանդիսականներուն առջեւ իր գիտութիւնը կը ցուցադրէ, այդ արդէն ոչ միայն արհամարհանք է հանդէպ ժողովուրդին, այլ եւ անարգանք մը մտաւորականութեան հասցէին:

Տգիտութեան ասպետները պէտք չէ որ համարձակութիւնը ունենան բեմ բարձրանալու եւ չգիտցած նիւթերու մասին խօսելու:

Կարելի է բերել բազմաթիւ ուրիշ օրինակներ, ուր բանախօսները եւ դասախօսները անճիշդ ու սխալ մտքեր կ'արտայայտեն, պատմական դէմքերն ու դէպքերը իրարու կը շփոթեն, նիւթէն կը շեղին ու ծակ սոփեստութիւններ կ'ընեն եւ նոր Ամերիկաներ կը գտնեն:

Այո, ընդունինք որ հայ մտաւորականը տակաւին ըստ արժանւոյն չի գնահատուիր ու վարձատրուիր: Բայց ընդունինք նաեւ, թէ մտաւորականն ալ յաճախ իր կոչումի բարձրութեան վրայ չի կենար:

ԱՇՈՏ - ԱՐԾՐՈՒՆԻ

" ԱՄԻՏԱՅԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿՈՉՈՒՄՆ »

Բ.

« Յառաջ »ի մէջ (3 Ապրիլ, 1953) — ըսած էի — իր գոված գրադատները եթէ Տիգրանակերտցի են եւ ինտեւած են Տիգրանակերտի հանրային ու ազգային շարժումներուն, երէ անկեղծ եւ անկողմնակալ են, իմ ըրած դիտողութիւններս ու ճշդումներս պիտի ընէին անպայման:

Մնացեա՞լները (առհասարակ իրեն գաղափարակիցներ) գոված էին գրքին կազմը, փայլուն թուղթը, պատկերներուն յստակութիւնը, շքեղ, լայնածաւալ, հաճոյանալու իր մտածումները, գիտցածը ուսկան, ոսկի փոր, դոհար, գեղապարդ, գեղատեսիլ, սքանչելի նկարներ սխոր - ժալից, եւայլն... ածականներով, յլշած էին իր հաւաքած նիւթերուն ու հեղինակներուն անունները:

Իսկ երեք Տիգրանակերտցի գրագա՞տ-ները (Յառաջընթմականներ) փոխանակ բուն գրքին մասին խօսելու, բանաստեղծական մարզանքներ կը փորձեն: Մէկը Տիգրանակերտցի ճնճղուկները պարիսպներէն մինչեւ Տիգրիս գետը կը պտտցնէ, Տիգրան Բ., կայսրութենէն ալ, Տիգրանուհիի պալատները, — միւս երկուքը — կը փառաբանեն Ս. Կիրակոս եւ Ս. Սարգիս եկեղեցիները, — եօթը խորաններն եւ վերնատունը..., վերջապէս եկեղեցւոյ զանգակատան մշտալուռ զօղանջները կը լսեն՝ այս նորօդ հայաստանաւէր եկեղացաւէրները:

Գ. Տ. Մկունդ՝ այս քննադատութիւններուն եւ գովասանքներուն պատասխանելէ առաջ, կը սահեցնէ հետեւեալ տողերը, — (էջ 107) — «Տիգրանակերտցի» ըստորագրութեամբ երեք երկար յօդուածներ երեւցան «Յառաջ»ի մէջ, թիւ 2394 - 5 - 6, որոնք կը ձգտէին ամէն կերպով անարժէք ներկայացնել «Ամիտայի արձագանգները»... Ինծ համար նշանակութիւն չունին այդպիսի յօդուածներ, քանի խոհուն գրախօսականներէ վերջ ծանծաղամիտ գրութիւն մը պէտք է ակնկալել »:

Գ. Մկունդ կ'ըսէր — («Յառաջ», 25 Մարտ 1953), 18 գրախօսներուն մէջ ինքն եղական է:

Այս «խոհուն» գրախօսականները ուշիուշով կարդալէս վերջ՝ ըսածներս վաւերական եւ իրաւ, եղական ըլլալը հաստատեցի:

Եթէ Տ. Մկունդ գովասանք ալ կը սպասէր, ես ալ լրիւ յիսուն տողով (մէկ սիւնակ) գոված էի իր գիրքը, վերջացուցած էի հետեւեալ տողերով. — Գնահատանքի արժանի գործ քառասուն տարուան աշխատանք: Բայց, իբրեւ նախանձախնդիր ու անկողմնակալ տեղացի, խղճի պարտ համարած՝ ու հարցուցած էի — Ինչո՞ւ կարճ կապել 1915ի Հայաջինջ Սարսափները, ինչո՞ւ չյիշել տանջանքներու ենթարկուած իր արենակիցները ու եղբայրները, Խարբերդի մէջ կախաղան բարձրացած իր 12 անմահ հայրենակիցները: Գ. Մկունդ 1895էն 1950 չհետաքրքրուեցա՞ւ իր ծննդավայրով, ուր ահաւոր դէպքեր պատահեցան, Տիգրանակերտի նահանգէն 80.000 հայութիւն բնաջնջուեցաւ տասնեակ հազար «Անձնուէր»ի անդամ կամ նկար մը չկա՞ր:

Եթէ քաղաքական անդաստանէն ներս չմտնէր, մնար զուտ Տիգրանակերտցիական գետնի վրայ, եթէ քողարկուած բառերու տակ՝ քաղաքական մարզանքներ չփորձէր՝ պիտի չհարցնէի: Զանգալեանը 1917ին Բաղէշի մէջ, ո՞ր կուիւին, որո՞նց հետ, ո՞ր բանակին կամ ո՞ր զօրագունդին հետ կռուեցաւ: Յարակն «գեներալներու» պատկերները, անոնց կողքին ալ Բաղրամեանի պատկերը տպած ատեն, ինչո՞ւ կ'անտեսէ, Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, Անդրանիկը, Սեպուհը: Եթէ չըսէր « Եւրոպական շահամոլ կառավարութիւն»ներուն թւոյն վրայ այսօր աւելցած է Ամերիկայի Միաց. Նահանգաց կառավարութիւնը զօրացնելու համար Թուրք կառավարութիւնը. — պիտի չհարցնէի — Հապա 1920էն 1945 սովետական Ռուսիա՞ն: Վերջապէս եթէ չըսէր սովետական Ռուսիոյ հովանւոյն տակ 1920ին գոյութիւն առաւ անկախ Հայաստան » մը, պիտի չհարցնէի 1918 Մայիս 28ի ազատ ու անկախ Հայաստան մը գոյութիւն չունեցաւ, եղածը «վայաստան էր» Սարտարապատ, Բաշ Ապարան, Ղարաքիլիսէ, հանրապետութիւն, բանակ չունեցա՞նք: Գ. Մկունդ 1895ին Տիգրանակերտի պարիսպներէն դուրս գալէն ի վեր՝ Ամերիկայի չինական պարիսպներուն մէ՞ջ կ'ապրէր:

Փոխանակ այս շատ պարզ ու յստակ (իրեն համար նեղացուցիչ) հարցումներուս՝ ուղղամտօրէն եւ քաջաբար պատասխանելու սարէն ու ձորէն քաղուած մասալներ կը պատմէ, քան գրախօսականներով կը պարծենայ, ծածկանուն գործածելու մասին ստուգաբանութեան դասեր կուտայ եւ նորէն պատասխան չունենալով կը դառնայ, կը հարցնէ թէ ո՞վ է Տիգրանակերտցին:

Քանի որ այնքան կը հետաքրքրուի՝ իր փափաքին գոհացում տամ: — Մենք տաբեկիցներ չենք, ուրեմն գիս չէք ճանչնար: Հօրս անունն է Թովմաս Նալպանտեան (Թերեւս ճանչնաք), արհեստով պէզագ էր

«ՅԱՌԱՋ«Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Գ.

Վերջը նրա կասկածամտութիւնն այն աստիճանի հասաւ, որ կտրել տուեց իր տան դէպի փողոց նայող պատշգամբը եւ փակել տուեց բոլոր պատուհանները, որպէսզի կինը հնարաւորութիւն չունենայ դէպի դուրս նայելու եւ աչք ունքով խօսելու դիմացի տան վերին յարկում ապրող մի գեղեցիկ երիտասարդի հետ, դէպի որը ամէնից աւելի կասկածամիտ էր խելքից ցնդած ծերունին:

Ընտանեկան այսպիսի պայմաններում էր ծնուել Գարեգինը, որը իր հօր ու մօր առաջին եւ վերջին զաւակն էր:

Այսպէս, ուրեմն, շաբաթ երեկոյեան, ժամը 8ին, երբ արդէն մութ էր, Գարեգինը եկաւ ինձ մօտ, որ տանի ծանօթացնի ինձ իր հարսնացուի հետ:

— Արդէն յայտնել եմ նրան, որ խաչեղբօրս, այսինքն քեզ, այս երեկոյ պիտի ներկայացնեմ իրեն, — ասաց նա:

— Եւ ի՞նչ ասաց:

— Ասաց. « Շատ ուրախ կը լինեմ»:

— Եւ պինդ պինդ չնայե՞ց աչքերիդ. ծիծաղեցի ես:

— Հա, — վրայ բերեց Գարեգինը մի տեսակ մտահոգութեամբ, — չգիտեմ, իմ մէջ որեւէ բա՞ն է տեսել, թէ այդ առհասարակ նրա սովորութիւնն է, որ նայում է, շատ պինդ է նայում եւ յետոյ քիչ է խօսում: Եւ, գիտե՞ս, որ ինձ այդպէս նայում է, ես չեմ նայում նրան:

— Ինչո՞ւ:

— Չեմ կարողանում: Նրա հայեացքի մէջ, երբ նայում է այդպէս, մի տեսակ բան կայ, մի անբացատրելի բան, որ ակամայ ճնշում է ինձ:

— Հապա այդ գիշեր այնքան հիացմունքով էիր խօսում նրա հայեացքի մասին եւ ասում էիր, թէ այդ հայեացքն է գերել քեզ:

— Նա երկու տեսակ հայեացք ունի. մէկը՝ խիստ ու պրպտող, երբ նայում է քեզ չեշտակի, եւ միւսը՝ մտածկոտ ու մելամաղձիկ, երբ չէ նայում քեզ եւ, կարծես, մոռանում է, որ դու ներկայ ես: Ահա այս հայեացքն է, որ ես սիրել եմ, եւ կ'ուզէի նրան միշտ այդպէս տեսնել:

Ջեռաց հագնուեցի, եւ դուրս եկանք:

Գարեգինը եկել էր կառքով, որը եւ սպասում էր դրանը: Կառքի մէջ, ետեւի կողմը, թղթի մէջ փաթթած ինչ-որ բան կար, որ նա վերցրեց եւ ծնկների վրայ դրեց:

— Անուշեղէն է, բացատրեց: Գրպանումս մի ուրիշ բան էլ ունեմ. ականջի օղեր: Իսկ մատանին արդէն մատն է դրել:

Ինձ ականջի օղերուց եւ մատնուց աւելի նրա հարսնացուն էր հետաքրքրում, ուստի ասացի.

— Այդ գիշեր մոռացայ հարցնել, քանի՞ տարեկան է:

— Ո՞վ, Սառա՞ն: Ձեմ հարցրել, բայց փոքր չի երեւում: Եթէ քսանհինգ չլինի, քսաներկու տարեկան անպատճառ կը լինի: Իսկ պինդ-պինդ որ նայում է, աւելի մեծ է երեւում:

— Բայց ասում ես, որ նա պինդ-պինդ նայելիս դու չես նայում նրան, ուրեմն որտեղի՞ց գիտես, թէ այդ ժամանակ աւելի մեծ է երեւում:

— Զգում եմ: Դու չե՞ս փորձել. շատ բան մարդ տեսնում է զգալով: Օրինակ, պատը որ փուլ է գալիս, դու, չնայելով որ աչքերդ բնազդաբար փակում ես, բայց եւ այնպէս ամենայն մանրամասնութեամբ տեսնում ես, թէ ինչպէս գլորգլելով գալիս տակովն է անում քեզ:

— Դու այդ փորձե՞լ ես, ծիծաղեցի ես:

— Չէ, բայց պէտք է այդպէս լինի հոգեբանօրէն. ուրիշ կերպ չի կարող լինել:

Զգիտեմ ինչու, ակամայ փորձող հայեացքով նայեցի նրա աչքերին:

— Լսիր, Գարեգին, ասացի, եկ խոստովանիր, որ թէեւ նշանուել ես եւ այն գիշեր էլ հիացմունքով էիր խօսում նրա մասին... բայց... վախենում ես նրանից:

— Ինչպէ՞ս թէ վախենում, հարցրեց մեքենաբար, բայց նկատեցի, որ շփոթուեց:

— Վախենում, էլի, ուղղակի վախենում, ինչպէս հարցաքննութեան ժամանակ աշակերտը կը վախնայ ուսուցչից: Եւ այդ է պատճառը, որ նրա պինդ-պինդ նայելիս դու չես կարողանում նայել նրան:

— Այո, մի տեսակ ճնշւում եմ:

— Եւ զարմանալ դրա համար է, որ նա աւելի մեծ է երեւում, երբ պինդ - պինդ նայում է քեզ:

— Այո, զարմանալի է, կարծես, շատ ճիշդ նկատեցիր, դասը չիմացող աշակերտ լինեմ ուսուցչի առաջ կանգնած: Մի տեսակ կուչ եմ գալիս ոչ միայնմարմնով, այլեւ հոգով:

— Այդպէս, որովհետեւ զգում ես, որ նա բարոյապէս մեծ է, բարձր եւ քեզանից, չէ՞:

— Ինչպէ՞ս թէ բարոյապէս:

— Այսինքն իր ներքին ուժով, կամքով, բնաւորութեամբ, խելքով:

— Անցեալ գիշեր հօ ինքս ասացի, որ շատ խելօք աղջիկ է:

— Այսինքն զգում ես, որ խելօք աղջիկ է, որովհետեւ, կարծում եմ, նրա խելքը դեռ չես չափել:

— Ճիշդ է: Նա շատ քիչ է խօսում, և նրա լռութիւնից ես աւելի շատ բան եմ զգում, քան եթէ շարունակ խօսի:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ՎԻՃԱԿԸ

★

Ինչպէս գրեցինք «Ֆիկառօ» հիմնուելով աշխատակցի մը պրպտումներուն վրայ, կ'եզրակացնէ թէ համայնավարներու թիւը կէս առ կէս իջած է: Թերթը միեւնոյն երեւոյթը կը նշմարէ արհեստակցական ամէնէն մեծ կազմակերպութեան Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէջ, որ կը գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ: Անդամներու թիւը, որ հինգ միլիոն էր 1948ին, երկու միլիոն եօթը հարիւր հազարի իջած էր 1953ին:

Այս թիւն ալ կարեւոր գտնելով, թերթը գիտել կուտայ թէ եթէ աւելի քիչ նուազած է քան համայնավար կուսակցութեան անդամներուն թիւը, պատճառն այն է որ բոլոր ոչ-համայնավար բանուորներու համար, այս սենտիքան ամէնէն զօրաւոր արհեստակցական միութիւնն է: «Անդամները անոր կը կառչին սովորամոլութեամբ, զգայումով, բանուորական միութեան մտահոգութեամբ: Բազմաթիւ ճարտարարուեստական շրջաններու մէջ կ'անդամագրուին անոր, սակայն կը քննադատեն երբ կը տեսնեն թէ շատ վարակուած է համայնավար քարոզութեամբ:

«Համայնավար կուսակցութեան ուժը կը կայանայ իր կազմակերպութեան մեթոտներուն մէջ: Պէտք է ընդունիլ թէ ան շատ լաւ գիտէ վերլուծել կացութիւն մը եւ անոր յարմարցնել իր գործելակերպը: Անտարակոյս, կ'աշխատի շատ թիւով անդամներ առնել իր մէջ, իսկ իր կազմը այնպէս է որ անոնց նուազումը շատ բան չի պակսեցներ գործունէութեան ազդեցութենէն:»

Ամբողջ աշխարհի համայնավար կուսակցութեանց ներքին կազմը կաղապարուած, Խ. Միութեան կուսակցական կազմակերպութեան վրայ:

Մինչեւ Համլէի կարծիքով, Ֆրանսայի մէջ կան մօտ վաթսուն ընկերութիւններ իբրեւ ուղեկից համայնավար քաղաքականութեան, — նախկին պատերազմիկներ, տարագիրներ, մարզական, երիտասարդական, արուեստագէտներու, կինւորու, փոքր առեւտրականներու, երաժշտագէտներու եւայլն, մէկ խօսքով կազմակերպութիւններ որոնք ժողովուրդի խաւերուն մէջ թափանցած են: Իսկ ամէնէն կարեւորը միշտ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը մնայ:

Ֆրանսայի արեւելեան եւ հիւսիսային շրջանները ամէնէն բանուկ ճարտարարուեստական կեդրոններն են, Մօզէլի մէջ, օրինակ, որ երկաթեղէնի ամէնէն մեծ կեդրոններէն մէկն է, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 2500 անդամ ունէր 1945ին: Այս թիւը վեց հազարի բարձրացած է 1947ին, բայց 2500ի իջած էր 1954ին:

Մէօռթ է Մօզէլի մէջ ուր կը գտնուի Ֆրանսայի ամբողջ երկաթի հանքերը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— 3510 անդամ 1945ին, 6500 1947ին, 2500 1954ին: Այդ շրջաններուն մէջ ժողովուրդի թիւն է 760 հազար (որուն 350 հազարը գիւղական շրջաններուն մէջ): 576 հազար Մօզէլի մէջ (որուն երկու հարիւր հազարը գիւղական շրջաններու մէջ):

Աշխատանքի Դաշնակցութեան յարողներու թիւը 95 հազար էր 1947ին Մօզէլի մէջ, իսկ 150 հազար Մէօռթ է Մօզէլի մէջ: Այսօր քառասուն հազար եւ ութսուն հազար են:

1947էն ի վեր երկու դէպքեր ազդեցին Աշխատանքի Դաշնակցութեան վրայ: Մէկը Բանուորական Ուժին ստեղծումն է, կազմակերպութեան պառակտումէն ետք, միւսը Քրիստոնեայ աշխատաւորներու միութեան վերելքը:

Կազմակերպուած աշխատաւորներու այս զանգուածէն անդին կայ տակաւին արհեստակցական միութիւններէն դուրս մնացած բազմութիւն մը որուն կրաւորականութիւնը յայտնապէս կը ճնշէ սենտիքաներու գործունէութեան վրայ:

Օրինակ, 1954 ապրիլ 28ի գործադուլին ուր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ Բանուորական Ուժը միացուցած էին իրենց ճիգերը որոշ շրջաններու մէջ, միայն 7400 հոգի գործադուլ ըրին 21 հազար աշխատաւորի վրայ:

Հետեւաբար յիսուն տարուան քարոզութենէ ետք, բանուորներու մեծ զանգուած մը անտարբեր կը մնայ սենտիքաներու հանդէպ:

Յօդուածագիրը կը կարծէ թէ Բանուորական Ուժի ստեղծումը օգտակար եղած է, որովհետեւ կացութիւնը յստակ վիճակի վերածուած է: Այս կազմակերպութեան կարգ մը վարիչները, նախկին համայնավարներ են:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶՕՐ. ՀԱՅԿ ՇԷՔԷՐՃԵԱՆ Եւրոպա վերադարձած ըլլալով, Տանըմարքա մնալէ ետք, պիտի այցելէ Եւրոպայի մնացած հայ տարագիրներուն, իբրեւ ԱՆԶԱՅի ներկայացուցիչ: Պիտի զբաղի մասնաւորաբար Թրիէսթէի եւ Յունաստանի տարագիրներու խնդրով: Յետոյ պիտի անցնի Լիբանան, Սուրիա եւ Յորդանան զբաղելու համար Պաղեստինի հայ գաղթականներու հարցով: Մ. Նահանգներու նոր օրէնքը կ'արտօնէ երկու հազար Պաղեստինցի գաղթականներու մուտքը Ամերիկա: Զօրավարը պիտի զբաղի նաեւ այս հարցով:

ՀԱՅ ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՄԸ, Րապըրթ Մոբիսըն՝ Արիզոնա նահանգին (Մ. Նահանգներ) ընդհ. դատախազ ընտրուած է: Ամերիկահայ պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ Հայ մը ընդհ. դատախազ կը նշանակուի: 1952ին Ստեփան Տէրունեան անդամ ընտրուեցաւ Մ. Նահանգներու Երեսփ. ժողովին եւ վերընտրուեցաւ այս տարի: Քաղաքացիական պատերազմին Թամըն Քորուին նոյնպէս ծագումով Հայ, Օհայօ նահանգին կառավարիչ ընտրուած եւ եղած էր Ծերակոյտի անդամ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին գործերու նախարարութեան տեղեկատու բաժնի տնօրէնը, Լէոն Պրասսր, վերջերս հիւրասիրուած էր Նիւ Եորքի մէջ հայ բարեկամներու կողմէ, Մանտէս Ֆրանսի այցելութեան առթիւ: Պ. Պրասսր վարժ ռուսահայերէն կը խօսի:

ՓԱՐՈՒՀԻ եւ չարժանկարի դերասանուհի Աստա Յարութ որ ելոյթներ կ'ունենար Հոլիվուտի մէջ, վերջերս Նիւ Եորք մեկնած է 1954-55 եղանակին Մեթրոփոլիթըն օփերայի մէջ ներկայացումներուն եւ պարերուն մասնակցելու: Աստա Յարութ 19 տարեկան է, զաւակը՝ դերասան Եղիշէ Յարութի որ Հոլիվուտի մէջ ունի «Այվար» թատրոնը եւ «Յար-Օմար» ճաշարանը:

ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ (Մ. Նահանգներ) կըրթական դեղարուեստական յանձնախումբի երկրորդ շրջանի դասախօսութեանց շարքը սկսած է Հոկտ. 4ին: 1954ի սկիզբը հիմնուած է այս յանձնախումբը եւ ունեցած է վեց դասախօսութիւն: Նպատակը՝ նոր սերունդին մէջ արթնցնել ազգային ոգին, եւ ներշնչել Հայերէնի սէրը:

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ երկու մեծադիր նկարները Պոլսոյ Պատրիարքարանին նուիրած է Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեան: Մէկը կը ներկայացնէ Նոյ Նահապետը Տապանէն իջած ատեն, միւսը Իսրայէլցիներուն կարմիր Ծովէն անցքը, երբ Փարաւոնին բանակը ջուրերուն տակ կ'անհետանայ:

ՄԻՒՆԻԽԻ «Ազատագրութիւն» ռատիօ-կայանը «Համազգային»ի 25ամեակի առթիւ բացատրելով այս Մշակութային Միութեան նպատակը, տեղեկութիւններ տըւած է անոր գործունէութեան մասին: Ըսած է թէ Համազգայինը կը նպաստէ հայկական մշակոյթի գործին, հրատարակութեան յանձնելով մեր գրողներու գործերը, — տարեգիրքեր, դասագիրքեր: Կ'աջակցի թատերական բոլոր ձեռնարկներուն, դերասանական խումբերու կազմութեամբ: Բայց իր ամէնէն կարեւոր ձեռնարկն է Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, բարձր մակարդակի վրայ դըրուած հաստատութիւն մը, որ դարձած է Մշակոյթի գլխաւոր կեդրոններէն մէկը: Մեծ է Հայ ճեմարանի դերը մտաւորականութիւն պատրաստելու մէջ: Հիմնուած ժողովուրդի կողմէ նուէրներով եւ քանի մը ծանօթ դէմքերու Լեւոն Շանթի, Ն. Աղբալեանի, Համօ Օհանջանեանի եւ Գ. Իփէկեանի անօրինակ զոհաբերութեանց շնորհիւ: Համազգայինի գործունէութիւնը ստացած է Համազգային, համահայկական նշանակութիւն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ վերաջացուցին աշխարհի ամենամեծ օդանաւակիրը, «Ֆորեսթալ», որ ունի 80.000 թոն տարողութիւն, 316 մեթր երկայնութիւն, 76 մեթր լայնութիւն եւ աւելի քան երկու հարիւր հազար ձիու ուժ: Շինութիւնը արժած է 197.869.000 տոլար:

առեւտրական, խանութը ցորենի շուկայի դրանը ճիշդ քովը, մեր տունը Ս. Կիրակոս եկեղեցւոյ՝ արեւմտեան դրան, ժամու Գասըլի (աղբիւր) քովի երկրորդ դուռն էր:

Պ. Մկունդ կ'ըսէ. — (էջ 106). — Սա ապացոյց է որ Վռամեանի պաշտօնավարութեան ատեն Զարչափճեան ժողովներու բեմի վրայ չերեւցաւ, ներքին անցուդարձերէ տեղեկութիւն չունիմ, սակայն սա ալ ապացոյց է որ ոչ մի Ամիտացիի (Տիգրանակերտցի) արժէքը գնահատուեցաւ Դաշնակցութեան մէջ: Նախ յիշեմ մեռած «ընկեր»ները, Յարութիւն Տէվէյեան, «Հ»ի առաջին դրաշարը, երբ Թոքաթի լինելով Եգիպտոս պիտի դըրկուէր՝ քաղքցիներու աջակցութեամբ միայն յաջողուեցաւ տանիլ: Պետրոս Գալէմքարեան՝ մոռցուած եւ լքուած իր մահկանացուն կնքեց: Պօղոս Տէմիրճեան յուսահատեցաւ ոչ միայն կուսակցութենէն, այլ ամբողջ ազգէն: Ողջերէն՝ Ս. Ա. իր յօրինած թատերգութիւնները ղրկեց «Հայրենիք»ին, հրատարակուելու համար, ոչ հրատարակուեցան, ոչ ալ վերադարձուեցան, խմբագրատան անկիւն մը թերթերու կոյտին մէջ մնացած են:

Մ. Զ. որմէ այնքան գուրգուրանքով պահած «Դրօշակ»ները կ'առնէի «Ղարիբ» ստորագրութեամբ, գրուածքները կարդալու համար, 1900-1901, այսօր ան ալ մոռցուած է: Ասոնք առաջին հիմնադիրներն էին հին Ուէստ Հօպօքընի Դաշնակցական կոմիտէին, իսկ յաջորդներէ՞ն, կը կարծեմ որ կարճ ժամանակուայ համար ընկերներէն Պ. Գ. գործիչ նշանակուեցաւ, յիսուն տարուան մէջ մէկ անձի միայն արժանիքը ճանչցուած: Որպէս Ամիտացի կը մեղքնամ Զարչափճեանին:

... Անպայման Դաշնակցութիւնը իր ներքին ծրագիր կանոնագրին մէջ գաղտնի յօդուած մը ունի (անմատչելի՝ Տիգրանակերտցիներուն՝ մանաւանդ Ամերիկա), «որ է չգնահատել Տիգրանակերտցիները կուսակցութեան ծոցին մէջ»: (Արդեօք ինչո՞ւ) տասնեակ հազարներով եկող, մնացող, ու գացող Տիգրանակերտցիները չե՞ն նկատածայս շատ գաղտնի յօդուածը, — Մի միայն մէկին արժանիքը ճանչցուած է 50 տարուան մէջ» — այդ մէկն ալ անպայման ինքնութիւնը քողարկած՝ սողոսկած է շարքերէն ներս:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

»ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մի օր Հրացանը չի թաղցնում ակօսի մէջ, այլ բացօթեայ մի տեղ է ձգում: Յանկարծ նկատում է հեռուից, որ երկու ոստիկաններ են գալիս եւ ուղղակի հրացանի մօտէն պիտի անցնին: Անմիջապէս մաճը թողնում եւ վազում է հրացանի կողմը եւ մինչեւ նրանց այնտեղ հասնիլը, յաջողում է պահել հրացանը հողերի մէջ:

Ոստիկանները նկատում են նրա վազելը, բայց բլուրի ետեւը ի՞նչ անելը չեն տեսնում: Երբ հասնում են Կարոյի մօտ, տասնց այլեւայլի ծեծում են նրան՝ պահանջելով որ բացատրէ թէ ինչո՞ւ համար այդպէս կը վազէր:

Կարօն ասում է.

— Աղա, աղուէսն եկաւ պաշարս ուտելու, դրա համար վազեցի, որ թոյլ չտամ որ ան կտոր մը հացս ուտէ:

— Վայ անիրաւ, ինչպէս կ'ուզես հաւատացնել, դու խորամանկ աղուէս, փոխանակ ըսելու, որ դու բլուրի ետեւ գտնուած ֆետայիներին գնացիր լուր տալու թէ ոստիկաններ կուգան:

Եւ սկսում են աւելի սաստիկ կերպով ծեծել:

— Աստուած վկայ, ֆետայի չկայ այս կողմերը: Ես նրանց տեսած չեմ:

Բոլոր աղաչանքները, խնդրանքները ի զուր են անցնում: Մինչեւ որ մի ոսկի տուգանք չեն առնում, բաց չեն թողնում նրան:

Ահա այդ օրուանից գրացիներն ու ընկերները կոչում էին նրան «Աղուէս-Կարօ»:

Նա զգջում էր, որ այդպէս բան էր պատմել եւ այդպէս աւելորդ մի անուն էր վաստակել:

Տելեմաքը այդ Կարոյի տունն է մտնում եւ յայտնում նրան մեր ժայռի վերեւը լինելու մասին: Միասին պաշար են վերցնում եւ գալիս մեզ մօտ:

×

Երեկոյեան դէմ էր: Կարօն սեւարտեց իր պատմութիւնը թէ՝ ինչպիսի սպառնալիքներ էր լսել կառավարութիւնից եւ ոստիկանութիւնից: Բացարձակ կերպով ասել էին. «Երկար ատենէ ի վեր Կէօք-Մէյտանի վրայ Հայի դիակ չէ ճօճացել: Երեւում է, որ քոնը պիտի լինի, որովհետեւ դու «եաթախ» (պատսպարող) եղած ես Վանից եւ Մուշից գնացող եկող ֆետայիներին»:

Այդ պատճառով էլ բանտարկել էին, եւ նա օրհնեալ կաշառքով միայն ազատուել էր թուրք դահիճների ձեռքից:

Այդ օրը թէեւ բոլոր ծովեզերքը բռնուած է պահակներով, բայց մեզ չէին նկատում բլուրի վրայ: Մենք էլ ընդհարումի առիթ չէինք ստեղծում:

Աղուէս-Կարօն կ'ուզէր, որ մի քանի ոստիկանների վիզը ճկէինք, բայց մենք, այդ օրը անյարմար նկատելով, Աղուէսին համոզեցինք որ այդ թողնենք մի ուրիշ օրի:

Աղուէս Կարօն ասաց.

— Պարոն Մուրատ, ես Պոլիս եղած եմ: Զգիտնաս, որ միշտ գիւղում հօտաղ եղած եմ, մաճ բռնած եմ: Եթէ դուք այսօր մի բան չանէք, էլ Ախլաթը Ֆետայու հրացանի ձայնը չի լսեր:

— Սխալ ես, իմ Աղուէսս: Դու վկայ եղիր, որ տասնից կռուի մենք այս վայրէրից այլեւս Վան չենք մեկնիր:

— Ասա, Պ. Մուրատ, ե՞րբ պիտի լինի: Չէ՞, այդ անիրաւի Կոտանը, մեր խողին տաւ, մեր նամուս մի փարայի իջեցուց եւ մեզ մրթրպի նման զանէ-զուռ ձգեց:

— Երբի մասին որոշ բան չեմ ասի, միայն թէ՝ մի օր փափաքիդ կը հասնի:

— Թէհօ... մինչեւ որ տասն ջուր գայ, գորտին աչքը դուրս կուգայ: Ես կ'ուզէի մկա ըլլար, ես էլ դուրս հանէի իմ մօսինը, որի համար «Աղուէս»ի պոչը փակցուցին ինծի»:

— Լաւ, լաւ, Կարօ, այլեւս «Աղուէս» չենք ասի, այլ՝ Պ. Կարօ»:

Կարօն ծիծաղեց.

— Ես, «պարոն» վալլահ դապուլ չեմ անի: Մենք այժմ մի «պարոն» ունինք, Սերոբի, Հրայրի, Վահանի մահից յետոյ: Այդ պարոնը Անդրանիկն է»:

— Լսիր, Կարօն, մտիկ ըրէ Տելեմաքի հետ մեր ծրագիրը: Դու գիտես, որ մենք գնացինք Վան, ռազմամթերք ստանալու եւ ստացանք: Այժմ հետերնիս ունինք 4-5 հազար փամփուշտ, ռումբ: Սրանց մի մասը կը փոխադրենք մեզ հետ Տարօն, ուր այժմ մեր ընկերները անհաւասար կռուի մէջ են: Իսկ մի մասն էլ հոս Սեպուհի հետ կը թողնենք, և այդ կարգադրութիւնը Սեպուհը ինքը կ'ընէ: Նա կը մնայ այս շրջանը տեղական գործերը վարելու, միեւնոյն ժամանակ կապ կը պահէ թէ մեզ եւ թէ Վանի հետ: Մենք ունինք մեր ծրագիրը ապագայի մասին, բայց մինչեւ որ Գէորգ Չաւուշի եւ հրամանատար Պ. Անդրանիկի հետ չտեսնուեմ, ես որոշ բան չեմ կարող ասել: Այդքանը կ'ասեմ, որ միշտ յարաբերութիւն կը պահենք Սեպուհի հետ՝ միջնորդ ունենալով քեզ եւ գիւղական խմբապետները:

Կարօն ասաց.

— Աղուէս Կարօն չմոռնաս, Պ. Մուրատ: Ան է որ քո նեղ օրին օգնութեան պիտի հասնի իր մօսինով:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԱՆՁՐԵՒՈՒՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Երէկ գրած էինք հեղեղներու պատճառած վնասներու մասին Վիէնի մէջ: Այսօր ստացանք հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները.— Այրի Տիկին Տուրեանի միայարկ տունը ողողուած էր եւ հրշէջները հազիւ կրցան փրկել: Հոն գտան մայր ու աղջիկ (88 եւ 65 տարեկան) իրարու փաթթուած, սեղանի մը վրայ, կիսովին ջուրերու մէջ յուսահատութեան մատնուած: Պ. Մկրտիչ Մարգարեանի գետնայարկ բնակարանը նմանապէս ողողուած էր: Ինք կը բացակայէր: Հինգ պզտիկներու ամէնէն մեծը, 16 տարեկան, անդամ Նոր Սերունդին, չդիմանալով պզտիկներուն աղեկտուր ճիչերուն, ջուրի խողովակներէն վեր բարձրանալով կը հասնի առաջին յարկի պատուհանը, կոտրելով ներս կը մտնէ ու օգնութիւն կը պոռայ: Դրացիները կը հասնին, չուաններով վեր կը քաշեն բոլորը եւ կ'ազատեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ զինուորական ատեանը կը ծանուցանէ թէ 13 ամբաստանեալ Սիոնականներէն չորսը խոստովանեցան թէ իրենք հրկիզած էին Աղեքսանդրիոյ ամերիկեան տեղեկատու սպասարկութեանց շէնքը: Դատավարութեան ատեն, ատեանին նախագահը, փաշտապետ Ֆուատ Տիկւի, հրամայեց, — «Ոտքի թող ելլեն անոնք որ հրկիզեցին շէնքը»: Ոտքի ելան չորս ամբաստանեալներ եւ քարտուղարը կարդաց անունները: Նոյն մարդիկը երկրորդ անգամ ալ ոտքի ելան, նոյն շէնքին ուրիշ մէկ մասին հրկիզման առթիւ: Այս պարագան վերջնական խոստովանութիւն համարուած է:— Իսրայէլի վարչապետը բողոքեց այս դատավարութեան դէմ, ատելութեան զոհ նկատելով 13ամբաստանեալ Հրեաները:

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բանտարկուած 11 ամերիկացի օդաչուներու արձակումը պահանջած էր Ազգաժողովը, եւ իր քարտուղարն ալ Փեքին պիտի երթար: Զինական կառավարութեան պաշտօնաթերթը խմբագրականով մը կ'ազդարարէ թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի խառնուելու այս գործին: «Մենք վճռապէս որոշած ենք պատժել այս լրտեսները»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը եւ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահը չկրցան համաձայնիլ, Փարիզի դաշնագիրներու վաւերացման հարցին առթիւ, որ պիտի քննուի մօտերս: Ընկերվարականները վաւերացման հակառակ են կարգ մը պատճառներով:

ԻՐԱՆԻ Շահը Նիւ Եորքէն Ուաշինկթըն հասնելով, ճաշի հրաւիրուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ:

ԱՀՌԵԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ ահագին աւերներ գործեց Յոնիական կղզիներուն մէջ, որոնք անցեալ տարի քանդուած էին երկրաշարժի ցնցումներէն:

ՊՈԼՍՈՅ Գօզ Շուկային հրդեհին հետեւանքով անձնասպան եղած են հայ խանութպան մը, Արթին Սիմեան, Թուրք մը եւ երրորդ մը: Մէկ հոգի ալ խենդեցած է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաթէի սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ (Պուէնոս Այրէսէն): Նիւթը՝ Հարաւային Ամերիկայի հայկ. գաղութներու վիճակը:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած՝ Լիլայի Հայկ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Կիրակի, 26 Դեկտ., ժամը 15ին դպրոցին սրահին մէջ, 32–34 Ավընիւ Փորթ տը Լիլա, մէթրօ Փորթ տը Լիլա:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբին բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, Ուէժանի վերնայարկը, Քաւէ:

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris
ԴԵԿՏ. 18ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 17·30ԻՆ
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ ՄՈՑԱՐԹ, ՊԱՔ եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ Սիւիթ Լիթիւրժիքը եւ երեք փասթոռալները:

Տոմսերը 200էն 500 փրանք: Դիմել գրատուն Հրանտ Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ, Հեռ. Փռովանս 25–46, եւ Պարսամեան, 46 Ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 64–90:

ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Խմիտէին: Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՈՇի եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու, այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիքի սրահը: Կը ներկայացուի՝

ԿՈՅՐ ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ՁՔՆԱՂ ՄԱՐՕՆ

երաժշ. թատ. (4 արար), հեղինակ Թրագօշ: Մուտք 120 եւ 150 փրանք:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տարեվերջի խնջոյք–հանդէսը, Մարսէյլ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Մաղրիօ, 88 ռիւ տ'Օպաներ:

Գեղարուեստական բաժին: Տոհմիկ պարեր: Կը պարէ Պ. Աւետիս Նահապետեան: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր:

Արծիւ Թատերախումբը կը ներկայացնէ ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ, ղեկավարութեամբ Պ. Աշոտ Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ

Եւ գրչոյթական հանդէս Հայկազեան վարժարանի, Յունուար 2ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կողմէ: Կիրակի 19 Դեկտ. կէսօրէն վերջ ժամը 4·30էն մինչեւ 10:

Կը մասնակցին Միլտոնեան քոյրեր (Վենետիկէն, Պեննեաիթօ Մառչելլօ մրցանակ) թաւջութակով, տաւիղ եւ դաշնակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւններ, երգեր, հայկական պարեր եւ անակընկալներ, ապա Կաղանդ Պապայի ժամանումը, առատ եւ օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ համով — հոտով ընթրիք, ժողովրդական գիներով:

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Պատուակալ նախագահութեամբ դրագէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ շքեղ սրահներու մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն, Կ. Զարեանէ), երգ՝ Պ. Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (Մարսիլիոյ երաժշտանոցէն):

Օր. ԷՏՈՒԻՃ ՊԱԼԵԱՆ կը պարէ:

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլի ուսանողներուն սահմանափակ տոմսեր կէս գինով, նոյն օրը կիչէն:

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. Ե. ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ (Փարիզէն): Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ (կատակերգութիւն երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միրիճան Շիրվանեանի, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

Այս ձեռնարկին հասոյթը պիտի յատկացուի երկու ուսանողներու Հայեցի բարձրագոյն դաստիարակութեան ծախքերուն: Մուտք 100 փրանք

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԷՅՎԷԻ եւ շրջակայ գիւղերու նահատակներուն, ինչպէս նաեւ երջանկայիշատակ Տէր Պսակ Ծ. Վ. Տէր Խորէնեանի յիշատակին կը մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, կիրակի 19 Դեկտեմբեր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մակարեան եւ զաւակը (Նոթր Տամ Լիմիթ), Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Սարգիսեան եւ զաւակները (Էքս), կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Մարսէյլ Սէնթ Անթուանի Քամփանյի Փէրի Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն Արաքսի Մակարեանի մահուան առաջին տարելիցին եւ փոքրիկն Ատրիէն Սարգիսեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ազգականները եւ բարեկամները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Կեդր. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ Ակնունի ենթակոմ. ժամը 9ին:

Այս շաբաթ Հայաստան ենթկմ. ժամը 9:

Կիրակի առաւօտ Մուրատ խումբը 10ին:

Կիր. կէսօրէն վերջ Վռամեան ենթկմ. ժամը 3·30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէն եւ Փոթորիկ խումբերը, այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— «Արդութեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 4 Ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը այս շաբաթ օր ժամը չորսին Ուէժանի վերնայարկը:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8·30ին քաֆէ Քաւէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պուէնոս Այրէսէն դրամէր Տիկին մը 1000 Ֆր. կը նուիրէ, իր այցելութեան առթիւ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 16 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7548 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2959

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՁԵԼՈՒԹԻՒՆ

Նորութիւն մը յայտնած պիտի չըլլանք, ըսելով թէ տեսակ մը խաչելութիւն է գրագէտին եւ արուեստագէտին գործը՝ մուրճ – մանգաղին տիրապետութեան տակ :

Երկուքն ալ ստիպուած են հաւատար – մօրէն ծառայել հաստատուած կարգու – սարքին, իբրեւ պետական պաշտօնեաներ :

Ամէն տեղ ալ, Կեդր. Կոմիտէները եւ կառավարութեան դէտերը իրենց սեւեռ – ծաւուրծութեանց կը հետեւին բարակի հոտառութեամբ :

Մոսկուայէն մինչեւ յետին ծայրագա – ւառը, կուսակցութեան եւ պետութեան թաթն է որ ուղղութիւն կուտայ, դէպի աջ կամ դէպի ձախ դառնալու համար :

Տարակոյս չկայ թէ այս իրողութիւնը անգամ մը եւս պիտի դոնաւորուի Մոս – կուայի համագումարին մէջ որ բացուե – ցաւ երէկ, չորեքշաբթի :

Կը քննեն, կը դատեն, կը դատափետեն : Տեսակ մը վիրահատութեան կ՚են – թարկեն ձեռագիրը կամ գիրքը : Կը մաս – նանշեն ծուռն ու շիտակը՝ համաձայն մասնաւոր կաղապարի մը : Եւ վճիռներ կ՚արձակեն :

Հեղինակը հարկադրուած է համակեր – պիլ : Իբրեւ մեղք եւ ձախողանք ընդունիլ ինչ որ ինք արժանիք մը կամ առաւելու – թիւն մը կը նկատէր :

Եւ անվերջ վերանհատումներ կամ սրբագրութիւններ կըկատարուին : Ցաճախ հեղինակը ինքն ալ չի կրնար դատել թէ ո՛րն է հարազատ, ո՛րը չինծու :

Հաւատաքննութիւնը, բռնութիւնը եւ տգիտութիւնը աւերներ կը գործեն մարդ– կային ստեղծագործութեան բոլոր ասպա– րէզներուն մէջ, — գրականութիւն, գե – ղարուեստ, պատմութիւն, գիտութիւն :

Սկիզբն իմաստութեան՝ Աւետարան ըստ Մարքս – Լենինի :

Վա՛յ անոնց որ բաւական ճկուն չեն, իրենց միտքն ու արուեստը յարմարցնելու համար օրուան պահանջներուն :

Եթէ ըմբոստանան, դուռները կը փակ– ուին իրենց առջեւ, անօթի մնալու աստի– ճան : Բախտաւոր պէտք է համարուին, եթէ իրենց գլուխն ալ վրայ չտան :

Կարելի եղա՞ւ որեւէ տեղեկութիւն ստանալ այն տարեց եւ երիտասարդ աք – սորականներու մասին, որոնք զոհ գացին 1937 – 38ի զանգուածային մաքրագոր – ծումներուն :

Պաշտօնական կամ վարձու բերաններ յաճախ կը խօսին խորհրդային գրագէտին ազատութեան եւ անկախութեան մասին :

Իրականութիւնը ուրիշ բան կ՚ըսէ :

Հեղինակները այնքան ազատ են որ, կը ստիպուին շարունակ «վերամշակել» ի – րենց արտադրութիւնները, հետեւելով ոչ թէ իրենց համոզումներուն, այլ պատա – հական քննադատութեանց կամ նոր հրա– հանգի մը :

Հայաստանի սովետական գրողներու վերջին (Գ.) համագումարին մէջ, Թա– տերական գրականութեան զեկուցաբերը, Ս. Ցարութիւնեան, դիտել կուտար թէ « հրապարակ եկող առանց այն էլ փոքրա– թիւ պիէսները շարունակաբար մշակւում են, երբ նրանց առաջին վարիանտ (փո– փոխակ) արդէն յայտնի է հանդիսատե – սին » :

Նոյն համագումարին մէջ, ուսւ դէտը, Սիմոնով, «Պապ Թագաւոր» վէպի մասին խօսած ատեն, իբրեւ պատմական վէպի նիւթ կ՚առաջարկէր Հայաստանի միացու– մը Ռուսաստանի (1828) կամ ... 1920ի մայիսի բոլշեւիկեան ապստամբութիւնը :

Իսկ մեր երկրին հետեւակ իշխանաւո – րը, Ս. Թովմասեան, Ա. քարտուղար Կեդր. Կոմիտէի, նոյնպէս իբրեւ պատմա– կան վէպի նիւթ կը թելադրէր Ստ. Շա – հումեանի եւ Ս. Սպանդարեանի կեանքը :

Պատահաբար յիշեցինք այս երկու օրի – նակները : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՎԱՂԸ ԿԸ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ
ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Այսօր, հինգշաբթի, մասնաւոր ժողով մը կը գումարեն Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար – ները, խորհրդակցելու համար կարգ մը հրատապ հարցերու մասին :

Երեք նախարարները մասնաւորապէս պիտի քննեն Մոսկուայի տրամադրու – թիւնները շօշափելու խնդիրը : Մ. Նա – հանգներու արտաքին նախարարին կ՚ըն – կերանան զանձային նախարարը, ար – տաքին օգնութեանց պաշտօնատան պետը, Սթէսըն, եւ բազմաթիւ խորհրդականներ ու մասնագէտներ : Միւս նախարարնե – րը եւս իրենց հետ ունին մասնագէտներ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս ժողովին, որ կապ ունի, նաեւ, Փարիզի համա – ձայնութեանց վաւերացման հետ : Պ. Տը– լըս Ուաշինկթընէն մեկնած ատեն յայտա– րարեց թէ «ինչ որ կ՚ընենք Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ պէտք չէ մտա – հոգութիւն պատճառէ որեւէ խաղաղասէր երկրի : Ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ ու – րիշներ ալ այնպիսի դիրք մը բռնէին որ չստիպուէինք շարունակ մտածել Ատլան – տեանի զաշինքին զօրացման մասին : Բայց եւ այնպէս, մինչեւ որ շօշափելի փաստեր չտեսնենք թէ փոփոխութիւն մը յառաջ եկած է միջազգային համայնավա– րութեան յարձակողական դիրքին մէջ պէտք չէ թուլցնենք մեր ճիգերը : Մենք պիտի շարունակենք միջոցներ ձեռք առ – նել հաւաքական ապահովութեան համար, համբերութեամբ եւ յար···տեւութեամբ » :

× Սպարապետներու ժողովը վերջա – ցուց իր աշխատանքները, տեղեկագիրը յանձնելով Ատլանտեան խորհուրդին, որ նիստ հրաւիրուած է ուրբաթ եւ շաբաթ, Տեղեկագիրները զանազան միջոցներ կ՚ա– ռաջարկեն հիւլէական զէնքերու գործա – ծութեան մասին, որ լրջօրէն կը զբաղե – ցնէ զինւորագէտները եւ ռազմագէտները : Իրազեկներու կարծիքով, սպարապետնե – րը կարգ մը պարագաներ նախատեսած են, հիւլէական զէնքերու գործածութեան համար :

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողո– վը շուտով կը սկսի քննել Փարիզի համա– ձայնութեանց վաւերացման խնդիրը : Կը կարծուի թէ Տոքթ. Ատընաուըր լուրջ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, մանա – ւանդ Սարի մասին եղած կարգադրու – թեան առթիւ : Բայց վաւերացումը ապա– հով կը համարուի, քանի որ պիտի վե – րահաստատուի Գերմանիոյ գերիշխանու – թիւնը, վերազինման իրաւունքով : Ընկեր– վարականները հակառակ են վերազինման, բայց կառավարութիւնը կը յուսայ յաղ – թել չնորհիւ վստահելի մեծամասնու – թեան մը : Դժգոհները կը վախնան որ տե – ւական դառնայ Գերմանիոյ բաժանումը, եթէ վերազինում կատարուի : Ցետոյ, կը մերժեն Սարի մասին եղած կարգադրու – թիւնը :

× Ֆրանսայի կառավարական շրջա – նակներուն ստացած տեղեկութեանց հա – մաձայն, Խ. Միութիւնը տակաւին կը հաւատայ թէ Ազգ. ժողովը պիտի մերժէ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւն – ները, ինչպէս մերժեց միացեալ բանակի ծրագիրը : Իսկ Ֆրանսական կառավարու – թիւնը վճռապէս համոզուած է թէ դաշ – նագիրները պիտի վաւերացուին :

Համաձայնութեանց վերաբերեալ բոլոր պաշտօնագիրները Ազգ. ժողովին պիտի յանձնուին Բչ. օր : Խ. Միութիւնը վաւե– րացման չի հաւատար, նկատի առնելով ոչ միայն համայնավարներուն, այլ եւ Ժողովրդական Շարժումին բացասական դիրքը : Այս վերջինը ամուր կառչած էր միացեալ բանակի ծրագրին եւ միշտ կը քննադատէ Մենտէս Ֆրանսի դաշինքին քաղաքականութիւնը :

Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ վաւե – րացումը անխուսափելի է, քանի որ երկ– րորդ ձախողանք մը պիտի տկարացնէր Ֆրանսայի դիրքը արտաքին քաղաքակա – նութեան մէջ :

❁ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❁

*

ԱՆՏԷՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ Յունիսին, երբ Ա. Զօպանեան զոհ կ՚երթար եղերական արկածի մը, ա– մէնուն դէմքին վրայ կար հետեւեալ հար– ցումը .

— Ի՞նչ պիտի ըլլան իր գիրքերը, թուղ– թերը, հաւաքած թանկագին նիւթերը ո– րոնք սերտ կապ ունին մեր ժամանակա – կից պատմութեան հետ ...

Բարեմիտներ կը կարծէին թէ Բարեգոր– ծականին ձգած պիտի ըլլայ, մասնաւոր կտակով մը :

Եւ կամ Բարեգործականը պիտի ներկա– յանայ իբրեւ օրինաւոր ժառանգորդ :

Ժամանակին հետ, ըսի – ըսաւները ալ շատցան :

Այն աստիճան որ, մեզմէ խնդրուեցաւ առ այժմ արձագանգ չհանդիսանալ որեւէ զրոյցի, «մինչեւ որ կացութիւնը պար – զուէր » :

Որքան կրցայ ստուգել, կացութիւնը շատոնց պարզուած է, դառնալով «Փոլի – շինէլի գաղտնիք» :

Կը հաստատուի առաջին զրոյցը, — Ա. Զօպանեան իր գոյքերը մասնաւոր կը– տակով մը նուիրած է Տէր եւ Տիկին Ք.ի :

Բարեգործականը, որ մասնագէտ է կը– տակներ որսալու, դանդաղ կը շարժի այս անգամ

Անշուշտ անոր համար որ գրագէտին ստացուածքը ոչ դրամ է, ոչ ալ շէնք, այլ թուղթ եւ գիրք :

Բայց եւ այնպէս, ձեռնարկներ կը կա – տարէ, ժառանգութեան տէր դառնալու համար :

Եւ կը սկսի սակարկութիւնը :

Անծանօթ ժառանգորդը պատշաճական գումար մը կը պահանջէ :

Բարեգործականը կը մերժէ, համեստ գին մը առաջարկելով :

Վերջին պահուն, իր ներկայացուցիչը յանձն կ՚առնէ կրկնապատկել առաջար – կուած գումարը :

Համաձայնութիւն կը գոյանայ այս հի– ման վրայ :

Եւ նորէն «զգայացունց» անակնկալ մը :

Բարեգործականի ներկայացուցիչը երբ կ՚երթայ համաձայնագիրը ստորագրել տալու, կը պատասխանեն թէ ուրիշ յա– ճախորդներ եկած են, շատ աւելի շահա– ւոր գին առաջարկելով :

Եւ համաձայնութիւնը ջուրը կ՚իյնայ :

Իրազեկներ կը վկայեն թէ նորեկները յառաջդիմական էին. հետեւաբար եւ բնա– կանաբար աւելի յառաջ պիտի երթային, ինչպէս պիտի ըսէր Պաղտասար աղբարը :

Չեմ գիտեր թէ աճուրդը վերջացա՞ծ է :

Առ այժմ կը գոհանամ արձանագրելով իմացածս :

Եթէ ուրիշներ աւելի բան գիտեն, թող բարեհաճին լրացնել : ՎԱՀԷ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

*

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր ա – ռաջին անգամ ըլլալով հակամերիկեան ցոյց մը տեղի ունեցաւ Աթէնքի մէջ, Կիպրոսի խնդրին առթիւ : Ցոյցը սարքած էին աւելի քան հինգ հազար ուսանողներ, իմացած ըլլալով որ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը որոշած է չպաշտպանել Յունաստանի պահանջը՝ Ազգաժողովին առջեւ :

Ցուցարարները խորտակեցին Աթէնքի Թամէյքօ շէնքը, որ ծանօթ է իբրեւ ամե– րիկեան հաստատութիւն, բայց չկրցան ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանա – տուները հասնիլ, հանդիպելով ոստի – կաններու դիմադրութեան : Ի վերջոյ ցի– րուցան եղան :

Հակամերիկեան զգացումները զօրացա – ւեցան երբ Յունաստանի արտաքին նա – խարարը կը ծանուցանէր թէ Մ. Նա – հանգները պաշտօնապէս հաղորդած են ի– րեն որ չեն կրնար ուժ տալ իրենց պահան– ջին :

Ազգաժողովին Քաղաք. Յանձնախումբը 15ի դէմ 28 ձայնով քուէարկեց Նոր Զե – լանտայի բանաձեւը, որ կ՚առաջարկէ վի– ճաբանութիւնը յետաձգել, գլխաւոր դէ – կուցումները լսելէ ետք : Ուրիշ խօսքով, յանձնախումբը խոհեմութեամբ մէկդի կը դնէ որեւէ որոշում Կիպրոսի ներկայ ի – րաւակարգի փոփոխութեան մասին :

Յանձնախումբը խնդիրը նկատի առած էր հետեւեալ խորագրով . — « Կիպրոսի ժողովուրդին հանդէպ գործադրել իրա – ւունքներու հաւասարութեան եւ ինքնո – րոշման սկզբունքը ընդ հովանեաւ Միաց– եալ Ազգերու » :

Նոր Զելանտայի պատուիրակը բանա – ձեւ առաջարկած ատեն բացատրեց թէ Կիպրոսի մասին վիճաբանութիւն մը կը – նայ վնասել կարգ մը անդամակից երկիր– ներու բարւոք յարաբերութեանց եւ թու– նաւորել միջազգային մթնոլորտը : Յու – նաստանի պատուիրակը դիտել տուաւ թէ եթէ Ազգաժողովը այսօր հանդարտօրէն չքննէ Կիպրոսի մէջ հանրաքուէ մը կա– տարելու խնդիրը, պիտի հարկադրուի այդ քննութիւնը կատարել աւելի վերջը, ծանր դէպքերու ճնշումին տակ :

Թուրքիոյ ներկայացուցիչն ալ պաշտ – պանեց Նոր Զելանտայի բանաձեւը, որուն համաձայն էին Անգլիա եւ Մ. Նահանգ – ները : Իսկ Խ. Միութիւնը յայտնած էր թէ հակառակ է յետաձգման : Անգլ. պատ– ուիրակը դիտել տուաւ թէ Յունաստան կ՚ուզէ ճնշում բանեցնել Ազգաժողովին վրայ, Կիպրոսը կցելու համար, հակառակ իր կողմէ ստորագրուած միջազգային հա– մաձայնութեան մը :

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան համար Էջմիածինէն պատուիրակ նշանակուած են Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ Պ. Աշոտ Աբ– րահամեան, ինչպէս կը հաղորդէ Ան – թիլիաս հասած հեռագիր մը : Եղիշէ արք. Անթիլիաս կը սպասուի այսօր – վաղը, իսկ փրոֆ. Ա. Աբրահամեան կը թուի թէ պիտի չկրնայ հասնիլ Երեւանէն, եթէ ընտրութիւնները չյետաձգեն, որովհետեւ պայմանաժամը շատ կարճ է վիզայի գործողութեան եւ ճամբորդութեան հա – մար :

Ինչպէս գրած էինք, ընտրութիւնը պի– տի կատարուի այս կիրակի, 19 Դեկտ.

ՀԱՅ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Երեւանի մէջ յանկարծամահ եղած է ա– ւագ զօր. Ս. Կարապետեան : Ծնած էր 1899ին : 1948ին բանակի մէջ մտնելով կը դառնայ զօրավար : Բ. աշխարհա – մարտի միջոցին իր քաջագործութեանց համար ստացած էր Լենինի շքանշանը, Կարմիր Դրօշի Գ., Սուվորովի Բ. աստի– ճանի, Կուտուզովի Բ. աստիճանի պատ – ւանշանները եւ ուրիշ բազմաթիւ շքա – նշաններ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ
ՍՏԵՓ. ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այս խիկարէս առաքինի, հովուապետական մասին յաճախ կը գրուի թերթերու մէջ, բայց որքան ալ գրուի՝ շատ չէ: Լուսահոգին բազմաթիւ յիշատակելի գործեր ունի, եւ կ'արժէ որ, գիտցողներ գրի առնելով կորուստէ փրկեն:

Փորձ մըն ալ, ես կը կատարեմ:

ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԲՆԻՈՆԸ

Մեր դպրոցը սրահային գրութեամբ էր: Բոլոր աշակերտները սրահին մէջ իրենց որոշ տեղերը ունէին, կարգերու բաժանումով: Դասի պահերուն կարգերը դասարան կ'երթային: Երբ երրորդ կարգ էի, տեղս սրահին մուտքի դրան մօտն էր: Այդ դրան ճիշդ քովն ալ խորհրդարանին դուռն էր, ուր ուսուցիչները կը հաւաքուէին դասի պահերէն դուրս: Խոշոր սենեակ էր եւ միեւնոյն ատեն Առաջնորդարան: Սրբազանը երբեմն լուր օրերն ալ առաւօտեան ժամերգութեան եկեղեցի գացած կ'ըլլար եւ աւարտած ատեն առաջնորդարան կուգար, մինակը, շատ անգամ: Առաւօտ մը նորէն եկած էր: Այդ օրը ամսագլուխ ըլլալով, աշակերտներէն թոշակները հաւաքելու օր էր: Սրահին կառավարիչը կը հաւաքէր թոշակները, իրիկուընէ պատուիրելով աշակերտներուն, որ ով որ պարտք ունի վաղը բերէ: Առտուն դասերը չսկսած, պարտք ունեցողները անուններով կը կանչէր: Ով որ բերած էր կը վճարէր, ով որ չէր բերած, կ'ըսէր — այսինչ օրը պիտի բերեմ: Իսկ կային քանի մը ամսական պարտք ունեցողներ, որոնք նորէն չէին բերած: Այդպիսիներուն ազդարարուած էր թէ վաղը չբերողները տուն պիտի ճամբուին: Այդպիսիներէն, կային որ դպրոց չէին եկած: Եկողներն ալ սկսան ճամբուիլ:

Սրբազանը Առաջնորդարանին դուռը բաց ձգած ըլլալով, կը տեսնէր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ: Ճամբուած աշակերտը սրահէն դուրս ելլելու ատեն կը տեսնուի Առաջնորդարանէն: Առաջնորդը կը կանչէ աշակերտը, որ ներս կ'երթայ:

— Օրհնած, գիրքերդ առած ո՞ւր կ'երթաս:

— Սրբազան, հայրիկս փարայ չունէր որ թոշակս չբերի, ատոր համար վարժապետը գիս տուն կը ճամբէ:

— Քանի՞ ղուրուշ պարտք ունիս:

— Իրեք ամսական, էօտուն ղուրուշ:

Սրբազանը գրպանէն հանելով քսակը կը թափէ սեղանին վրայ, կուտայ տղուն դրամը, ու կ'ըսէ.— Տար վարժապետիդ եւ տեղդ նստէ:

Յաճախ չէր պատահեր, որ սրբազանը դրամ ունենար: Այդ օրը ունեցեր է:

Կ'անցնի երկրորդ ճամբուածը: Անոր ալ կուտայ: Յետոյ երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը, մինչեւ որ դրամը կը հատնի: Վերջինին պարտքն է եղեր 12 ղրուշ, բայց սրբազանին քով մնացեր 10 ղրուշ միայն: Գնա ըսէ վարժապետիդ որ, մնացած երկու ղրուշն ալ սրբազանը վաղը պիտի տայ: Այսպէս, մինչեւ վերջին բնիոնը սպառելէ ետք ելաւ գնաց:

Վարժապետը Նազարէթ էֆ. Պուրմաեանն էր, ապաքաս Տէր Սերովբէն:

Ես, ականատես, կենդանի վկայ, մանուկի մտքիս մէջ անմոռանալի կերպով դրոշմուած է այս դէպքը:

Այսպէս էր մեր ՍՐԲԱԶԱՆԸ:

ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ ԵՒ ՄԶԿԻԹ ՄԸ

Ատափազարի հայկական չորս թաղերուն ամենափոքրը, որ քաղաքին մէկ ծայրը կը գտնուէր, քիչ մը անջատ, Սաքարիա գետին եզերքը, կը կոչուէր Սուրբ Ստեփաննոս, (բոլոր թաղերն ալ իրենց եկեղեցիներուն անունով կը կոչուէին): Սրբազանին անունն ալ էր Ստեփաննոս:

Այս թաղի եկեղեցին փայտաշէն էր եւ շատ հին: Նորը պէտք էր շինել: Բայց Սուլթան Համիտի օրերն էին, արտօնութիւն ստանալը դժուար էր: Սրբազանը որոշած էր շինել այդ եկեղեցին, մանաւանդ որ նոյն անունն ունէր:

Եւ ահա թէ ինչ կ'ընէ:

Քաղաքին հարաւ-արեւելքը 20-25 քիլոմեթր հեռու, բազմաթիւ թրքական գիւղերու կարգին, երեք հայաբնակ գիւղեր կային, իրարմէ քիչ հեռու, Փէրիզլի, Էյմալը եւ Ֆընտըքլը: Տարին քանի մը անգամ Սրբազանը կ'այցելէր այդ գիւղերը ձիու կառքով: Ճամբուն գրեթէ կէսին, բաւական մեծ թրքական գիւղ մը կար, Սէօյիւտլի, 80-100 տուն: (Թրքական գիւղերը ընդհանրապէս 10-20-30 տունոր կ'ըլլան այդ կողմերը): Ճամբան ճիշդ գիւղին մէջտեղէն կ'անցնի: Ամէն անգամ այդ ճամբէն անցնելուն, Սրբազանին ընկերացող սպասաւորը, քսակ մը մանր դրամ ձեռքը, ափով մաս մաս կը նետէր ճամբուն վրայ, եւ ժողովուրդը, մեծով պզտիկով իրար խառնուած դրամ կը ժողվէին գետնէն: Այդ օրը ձիերուն հանգիստ տալու համար, այդտեղ փոքր դադար մը կ'առնէ կառքը: Սրբազանն ալ, տպաւորութիւն գործելու համար պահ մը իջնելով կառքէն, կը ցուցադրէ փառահեղ մօրուքն ու պարթեւ հասակը: Եւ այսպէս բոլոր գիւղացիները, մեծով-պզտիկով կը ճանչնային կեավուրներու պաշ փափազը, եւ շատ ալ կը յարգէին: Միշտ կը սպասէին յաջորդ անցնելուն:

Օր մը, կանչել կուտայ գիւղին «մուխթար»ը, կը պատուիրէ որ գիւղին երեւելիներէն քանի մը հոգի հաւաքէ, ըսելիք ունի: Կը հաւաքուին 8-10 հոգի: Կ'ըսէ անոնց, — Ձեր գիւղը բաւական բազմամարդ է եւ ձեզի կը վայլէր աղօթատեղի մը ունենալ: Բայց չունիք, չէ՞ք ուզեր ունենալ: Կը պատասխանեն թէ ժողովուրդը աղքատ է եւ չի կրնար այդպիսի ծախքեր ընել: Իրենց հաւատքին մէջ թէեւ ամուր են, բայց ճար չունին, ի՞նչ ընեն:

— Եթէ ուզէք շատ բան կրնա՞ք ընել, կ'ըսէ: Ես ալ ձեզի կ'օգնեմ եւ բան մը կ'ընենք:

Կը հետաքրքրուին, եւ Սրբազանը կը շարունակէ:

— Հինգ օրէն պիտի վերադառնամ: Այդ օրուան առաւօտը հոս կ'ըլլամ: Լուր տուէք ձեր գիւղի եւ շրջակայքի ժողովուրդին, այդ օրը ամէն մարդ իր ունեցածէն բան մը թող բերէ, դրամ ունեցողը դրամ, չունեցողը իր հողին բերքէն մաս մը, — ցորեն, գարի, եգիպտացորեն, բուրդ, հաւ, հաւկիթ, ոչխար եւն.: Ինչ որ հաւաքուի, սայլերով կը տանինք քաղաք, մուխթարը կուգայ ինծի հետ, կը ծախենք հաւաքուածը, դրամի կը վերածենք: Մզկիթը շինող վարպետները ես կը ղրկեմ ու անոնց դրամը ես կը վճարեմ:

Կը խորհրդակցին թուրքերը, կը համոզուին, եւ այդպէս ալ կ'ընեն: Հաւաքուած ապրանքը գիւղացիները սայլերով կը բերեն քաղաք: Սրբազանը քանի մը հայ առեւտրական կը կանչէ, լաւ գնով կը ծախեն ապրանքը եւ մուխթարն ու գիւղացիները կը ստանան դրամը: Անոնք կը պատմեն եղածը քաղաքի իրենց թուրք ծանօթներուն: Լուրը կը տարածուի թուրքերուն մէջ: Տպաւորութիւնը հրաշալի է: Արտօնութիւն առնելը ինծի ձգեցէք, կ'ըսէ Սրբազանը մուխթարին եւ կը ճամբէ գիւղ:

Արտօնութեան համար խնդրագիրը կը գրուի միացեալ.— Սէօյիւտլիի համար մզկիթ մը, Ատափազարի Ս. Ստեփաննոս թաղին համար ալ եկեղեցի մը:

Եւ արդիւնքը կ'ըլլայ այն, որ թուրքերը կ'ունենան իրենց մզկիթը, մենք ալ մեր Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին՝ քարաշէն:

ՍՐՏԱՌՈՒՉ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Սրբազանին վերջին բնակավայրը Պուլկարիան էր, ուր պաշտօնավարեց իբրեւ Առաջնորդ:

1928-29 թուականներուն թերթերէն կ'իմանայինք թէ իր յոբելեանը պիտի տօնեն, եւ այս առթիւ հաւաքուելիք դրամը պիտի յատկացնեն իր անունով դպրոց մը շինելու:

Կատարեցին յոբելեանը: Բայց թէ որչա՞փ դրամ հաւաքուեցաւ եւ ինչ բանի յատկացուեցաւ, չեմ գիտեր:

Այս առթիւ, ուրիշ դրուագ մը.—

Այդ օրերուն Փարիզի մէջ նոր կազմուած էր «Ատափազարի Հայր. Միութիւն»ը: Պարտք սեպեցինք Միութեան անունով շնորհաւորել իր յոբելեանը եւ փոքր գումարով մըն ալ մասնակցիլ նուիրատուութեան: Նոր էր Միութիւնը, մեծ գումար չունէինք, եւ կարծեմ 500 ֆրանք էր ղրկեցինք նամակին հետ:

Ժամանակ մը վերջ ինքնագիր նամակ մը կը ստանանք Սրբազանէն, իրեն յատուկ ձեւով ու ոճով (իր նամակները երբեք ուրիշի գրել տուած չէ): Մօտաւորապէս կը գրէր.—

« Փարիզաբնակ սիրելի Ատափազարցիներ, ստացայ յոբելեանիս առթիւ ձեր ղրկած նամակն ու դրամը: Պուլկարական դրամով սաչափ լէվա բրնեց, եւ սաչափ ժամանակ ՍԵՂԱՆՍ ԼԻՍԱՅՈՒՑ:

Ահա՛ թէ ինչ:

Ուրեմն խեղճ մարդը անօթի ձգեր էին իր վերջին օրերուն: Զարհուրելի չէ՞:

(ԽՄԲ.— Զարհուրելի, բայց իրաւ):

Այնուհետեւ երկար չապրեցաւ

Այդ նամակէն վերջ սա հարցականը կը մնայ մտքիս մէջ.— Այդ ազնիւ հոգին, որ իր ամբողջ կեանքին մէջ թշուառի արցունք սրբած էր: Իր վերջին օրերուն արդեօք ունեցա՞ւ իր արցունքը սրբող մը:

Այդ նամակը, որ թանկագին փաստաթուղթ մըն է իր իսկ ձեռքով գրուած, պէտք է մնացած ըլլայ լուծուած Հայր. Միութեան թղթերուն մէջ: Հրանդ Ականայեանը կրնայ աւելի տեղեկութիւն ունենալ այդ մասին:

Եթէ մնացած է պէտք է պահել մասունքի պէս:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓԻՓԵՐԵԱՆ

" ԱՄԻՏԱՅԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿՈՉՈՒՄՆ »

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ահա թէ ինչ կգուելի հողերանութիւն մը սողոսկած է այս գրքին մէջ:

Տ. Մկունդի գրքին մէջ Ա. Տապալեան փորձած է տալ Հնչակեան կուսակցութեան գործունէութիւնը Տիգրանակերտի մէջ:

«... Իրինճիլ գուտ հայաբնակ գիւղ մըն էր, կը պատկանէր Յակոբ Գարանֆիլեանի, այս մարդուկը յափշտակեր եւ անվերջ պարտքերու տակ ճնշած էր գիւղացին:... Տարիէ տարի բարդուած պարտքերը ոչ միայն ինք՝ — գիւղացին— այլ եթէ իր զաւակին զաւակն ալ վճարելու ըլլար չէր լմննար, որով գիւղացիք կը մերժեն կատարել վաշխառու ագային հրահանգը:

«Գիւղացին ճարահատ դիմեց Հնչակեան կուսակցութեան գործադիր յանձնախումբին՝ խնդրելով անոր հեղինակաւոր օժանդակութիւնն ու միջամտութիւնը: Շատ փորձեր եղան փոխադարձ զիջողութիւններով կացութիւնը դարմանելու համար, օրին մէկն ալ գիւղին պարակլուխներէն տասնեակ մը (հազիւ քսան բանջարներ կ'աշխատէին Տ.) ձերբակալեցին եւ առաջնորդեցին բանտ:

« Տնտեսապէս քայքայուած հայ գիւղացին մօտեցած էր գերեզմանի եզրին, եթէ չհասնէր Հնչակեան կուսակցութեան պաշտպանութիւնը՝ գիւղացին մեռած պէտք էր նկատել:

« Կատարուեցաւ դատավարութիւնը, Հնչակեաններ պաշտպան կանգնեցան եւ արդար վճիռով ձեռք բերին բանտարկեալ գիւղացիին արդար իրաւունքները: Գիւղացին ազատ արձակուեցաւ բանտէն եւ յաղթական մտաւ գիւղ՝ հողատիրոջ տալով չառաչուն ապտակ մը: (էջ 287):

— Պատմութիւնը հետեւեալն է, Յակոբ Գարանֆիլեանի (մօրեղբայրս) երկու տղաքները՝ ներկայիս Գամիշլի (Սուրիա) հաստատուած են), հազիւ 5-6 տարի էր գնած էր՝ Իրինճիլ գուտ հայաբնակ 15 տնուոր գիւղը (այդ կարճ ժամանակամիջոցին ի՞նչպէս պարտքերու տակ ճնշեց գիւղացին), ունէր երեք « համբաններ » (լուծքի տէր) որոնք բանջրբարները(մշակ) կ'աշխատցնէին, հերկել, ցանել, քաղել կուտային ցորենը, ինքը միայն հողին վարձքը կ'առնէր «տասանորդ» « բանջրբար»ներուն հետ գործ չունէր: Հնչակեանները որոշ գործունէութիւն չունէին քաղաքին մէջ: Յովհ. Երեցեան կ'ըսէ.— Մինչեւ սահմանադրութիւն որեւէ գործունէութիւն չեն ունեցած Տիգրանակեր-

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Գ.

Գարեգինի այդ խօսքերի վրայ յանկարծ մի նոր ենթադրութիւն ծագեց գլխումս, եւ նրա խորհրդաւոր հարցնացուն շատ զուարճալի գոյնով ներկայացաւ ինձ:

— Պա, մեր տղայ,— բացագանչեցի ծիծաղելով — կարող է եւ բոլորովին հակառակը լինել:

Գարեգինը նայեց ինձ զարմացած, երեւի այն բանի վրայ, որ լուրջ խօսակցութիւնը ես յանկարծ ծիծաղի փոխեցի:

— Այսի՞նքն,— հարցրեց:

— Այսինքն այն, որ նա կարող է տգէտ եւ յիմարի մէկը լինել, ինչպէս սովորաբար լինում են մեր նահապետական ընտանիքների մարդու տալու աղջիկները:

— Ի՞նչ ես ասում,— բացագանչեց Գարեգինը եռանդուն կերպով եւ այնպիսի մի եղանակով, որ կարծես մի ծանր վիրաւորանք լինէր հասցրած իր անձին: — Նա աւարտել է միջնակարգ դպրոց եւ պատրաստւում է եղել մանկավարժական դասընթացքները մտնելու, որ վարժուհի դառնայ, բայց ընտանեկան դժբախտ հանգամանքների պատճառով, այդպէս ասաց հայրը, չի կարողացել իրագործել այդ մտադրութիւնը, մանաւանդ որ մի տարուց էլ աւելի ծանր հիւանդ է եղել: Նա մինչեւ անգամ կարդացել է քո բոլոր գրուածքները եւ շատ լաւ է ճանաչում քեզ:

— Մինչեւ անգամ: Այ, այդ հաւանեցի,— շարունակեցի ես ծիծաղել:

— Չէ, հաւատացնում եմ քեզ, Միքայէլ, նա շատ կրթուած աղջիկ է: Այ, կը գնանք, ինքդ կը տեսնես:

Կառքը կանգ առաւ մի նեղ ու մութ փողոցում, մի տան բակի բաց դրան առջեւ: Այն միջոցին, երբ իջնում էինք կառքից, բակի դրան չէմքում կանգնած մի կին շտապով անհետացաւ կիսախաւար բակի մէջ:

Կառքը ճամբու դնելով, մտանք բակը եւ մի կողմի վրայ թեքուած ճռճռան սանդուխքով բարձրացանք մի շատ հեզ պատշգամբ, որ աղօտ կերպով լուսաւորւում էր պատից կախուած լապտերով: Մի շարք պատուհանների առջեւով, որոնց սպիտակ վարագոյրների ետեւից լոյս էր երեւում, Գարեգինն առաջնորդեց ինձ դէպի մի դուռ, որն եւ առանց նախապէս ծեծելու, բաց արեց ուղղակի, իբրեւ տանու մարդ, եւ հրաւիրեց, որ մտնեմ:

Այն սենեակը, ուր մտանք, ըստ երեւոյթին հիւրասենեակն էր: Այդտեղ ոչ ոք չկար, բայց հին ձեւի գահաւորակի առջեւ, կլոր սեղանի վրայ վառվող լամբը ցոյց էր տալիս, որ մենք անսպասելի հիւրեր չէինք:

Գարեգին անուշեղէնի ծրարը դրեց պատի երկայնքով զինուորների պէս շարուած աթոռներից մէկի վրայ, վերարկուն ու գլխարկը հանեց դրեց հարեւան աթոռի վրայ, մեքենայաբար շտկեց մազերն ու փողկապը, հրաւիրեց ինձ, որ հետեւեմ իր օրինակին:

Սուսուփուս նստեցինք եւ սպասում էինք:

Սենեակի կահաւորանքը ցոյց էր տալիս որ տանտէրներն ունեւոր մարդիկ չէին, բայց ըստ կարելւոյն աշխատում էին ծածկել իրենց չքաւորութիւնը: Բացի հին, շատ հին ձեւի գահաւորակից, որի կարմիր պաստառի խաւը նստելու եւ մէջքը դէմ տալու տեղում իջել, գորշ գոյն էր ստացել, եւ նրա առջեւը դրուած բաւական մեծ կլոր սեղանից, որի ծաղրանկար սփռոցի ծայրերը հազիւ էին ծածկում ներքեւը երեք ճիւղի բաժանուած մի հաստիկ ոտը,— սենեակում կային գահաւորակի այս ու այն կողմը դրուած երկու բազկաթոռ, երեք հայելի՝ մէկը հորիզոնական ձեւով գահաւորակի գլխին պատից թեք կախած, միւս երկուն իրար դէմ ու դէմ պատն ի վեր ցից կանգնած, ինչպէս վարասուրանոցում. վերջիններիս տակ դրուած էր թղթախաղի ծալովի մի-մի սեղան, որոնցից իւրաքանչիւրի վրայ բազմած էին մի-մի զոյգ բրոնզի ժանգոտ շամադան չվառուած մոմերով եւ ապակեայ ցոլուն գինդերով. իսկ յատակի վրայ, այդ բոլոր կահաւորանքի տակ, պատից պատ փռուած էր մի շատ ընդարձակ գորգ՝ հնութիւնից խաւը մաշուած և տեղ տեղ թելերը դուրս թափուած: Պատերից մէկի մէջ նկատեցի երկու պահարան, որոնց գոյութիւնը ծածկելու համար դռներին կպցրած էր միեւնոյն պաստառը, ինչ որ պատերին: Կլոր սեղանի վրայ դրուած էր մի ալբոմ եւ մի գիրք սեւ կաշեպատ կազմով:

Գարեգինը վերցրեց գիրքը, բաց արեց եւ խորհրդ մեկնեց ինձ, ասելով.

— Ահա, որ ասում էի:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

նի մէջ (էջ 307) ։

էջ 323, 1910ին Հնչակեանները ինքնապաշտպանողական գործին հրաւիրեցինք, — պատասխանեցին մեզ հետեւեալ մտքերով, թէ՝ «իրենք չեն կրնար գործակցիլ այն կուսակցութիւններուն հետ, որոնք ընկերվարութեան զուտ ու իրաւական հողին վրայ կանգնած չեն ...» ։

էջ 341, 1915ին ինքնապաշտպանութեան պայքարը միասնական ու յաջող դարձնելու համար Դաշնակցութիւնը կը դիմէ Հնչակեաններուն, ու Հնչակեանները կը պատասխանեն.— «Զէնք չունինք, եթէ մեզ տաք ձեզի հետ ենք»— ։ Կ'որոշեն սոսիալիզմ կառուցանել այս փոքրաթիւ հայրենակ գիւղին մէջ «Տիգրանակերտի հազարաւոր Թուրք գիւղատէրերէն հազիւ՝ տասնեակ մը Հայեր կային, հնչակեաններ Թուրք գիւղատէրերէն կը փախնային), կը դրդեն ու կը դրդուեն խեղճ ու միամիտ րանջբարները Գարանֆիլեանին դէմ (որուն հետ գործ չունէին) ։ Այս վերջինները հաւատք ընծայելով այս մարքսիզմի ճուտիկներուն պոռոտախօսութիւններուն՝ քարիւղով կ'այրեն գիւղին պօրանխանան(*) ,ծառերը 1 ժամ հեռու՝ «Սահտիք» գիւղին մէջ ունեցած պարտէզներուն ծառերը ։ Բնականաբար ձերբակալուեցան ։ Հերոս Հնչակեանները խաբուած գիւղացիները կրակը նետելէ վերջ լքեցին, երեսի վրայ ձգեցին անտէր ու աննեցուկ, ծակուծուկերը փախան ։ Բանտարկեալներուն ընտանիքները Գարանֆիլեանին տունը ափ առնել սկսան աղաչել պաղատելով, դրդող Հնչակեաններուն անունները տալով, բայց Գարանֆիլեան բարի եւ անյիշաչար հայ մարդ (վերապրող Տիգրանակերտցիները շատ լաւ կը ճանչնան) չուզեց խնդիրը շատ հեռուները տանիլ եւ ներեց ։ Բանտարկեալները ազատ արձակուելէ ետք եկան ներողութիւն խնդրեցին ։ Այսպէս փակուեցաւ խնդիրը, իսկ «սոցիալիզմ» կառուցանողներն ալ խայտառակուեցան ։ Այս եղաւ իրենց առաջին եւ ամենավերջին փորձը ։

(*) Աղաւնիներու բոյն, Տիգրանակերտի յատուկ, բարձր առաստաղով շէնք մըն է, տունին վերի մասի հարիւրաւոր քառակուսի ծակոտիքներով շրջապատուած՝ հազարաւոր պորաններուն – մոխրագոյն վայրի աղաւնիները, Փարիզի փողոցները, հանրային պարտէզներուն մէջ կը տեսնենք ամէն օր — մուտքին ու ելքին համար, ներսը պատերէն հազարաւոր կողովներ կախուած էր անոնց թառելու եւ թխսելու համար, ձմեռը կը չունեն տաք երկիրներ գարնան վերադառնալու համար իրենց բնակավայրերը ։ Գիւղատէրերը հանոյքի համար չէ որ կը խնամեն այս թռչունները, այլ այս վերոյիշեալ տուներուն մէջ ամբարուած 2 – 3 մեթր բարձրութեամբ ծիրտը (աղբը), ամէն տարի թոներով կը ծախեն՝ ձմերուկ, սեխ – վարունգ, սմբուկ եւն., ցանողներուն՝ որոնք կը գործածեն Տիգրանակերտի գետեզերքի (Տիգրիս) բերքերը պարարտացնելու եւ աւելի համեղ դարձնելու համար) ։

Քաղաքին բնակչութիւնը հայ, Թուրք, ասորի, արաբ, յոյն, պարսիկ, քիւրտ, Եթովպիացի եւն. 1915ին սկիզբները կը հաշուուէր 40.000 (էջ 275) ։

— Այդ Թուականներուն քաղաքին մէջ Եթովպիացի, Պարսիկ, Արաբներ չկային ։

««Թուրք խալական պատերազմի օրերուն ... մեր ընկերները դիրքերէն վար չեկան ... ամիսներով ։ (էջ 285) ։

— Կ'ուզէի գիտնալ թէ, ո՞ր դիրքերու մասին է խօսքը ։ Տիգրանակերտի մէջ որոշ դիրքեր չկային բացի պատուհաններէն, որ հանրութեան սեփականութիւնն էր ։ «Սահմանադրութիւնէն վերջ քննութեան հանդէսի մը կառավարիչը իր պաշտօնեաներով կը հրաւիրուի ներկայ լինելու, ուր Թուրքերէն փոքր տրամախօսութիւն մըն ալ կը ներկայացուի ։ Կառավարիչը շատ ազդուելով աշակերտներու յաջողակութենէն կ'ուզէ գիտնալ թէ ո՞վ է անոնց ուսուցիչը, կը տեղեկացնեն որ վարժուհի մըն է ։ Կառավարիչը կը փափաքի որ այդ վարժուհին Թուրքաց դպրոցին մէջ ալ դասախօսէ դոհացուցիչ վ... ումով, եւ որոշեալ օրերուն Թուրք զինուորական մը կուգայ վարժուհին առաջնորդելու Թրքաց թաղը, հեռադրատան մօտ (էջ 152) ։

— Այս լուրին հեղինակէն պիտի խնդրէի որ յիշէր՝ այդ վարժուհիին անունը եւ պաշտօնավարութեան Թուականը ։ Սահմանադրութենէն վերջ՝ Տիգրանակերտ ապրողներուն համար իրապէս նորութիւն մըն է այս պարագան ։

Զանգակատունը Թնդանօթներով փլցուցեր են՝ սխալ ։ Զանգակատունը քանդած էին կարող վարպետներ, 1895ի ջարդերէն շատ վերջ, մէկը Աւետիս, Թրքացած (ուստա Մուհամմէտ անուանեալ) ։ Իսկ միւսը Թաշճի Հաճի Սահակ (էջ 77) ։

— Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել ոչ ուստա Մուհամմէտը, եւ ոչ ալ զանգակատան յատակագիծը գծող եւ կառուցանող Դաւիթ Խզրճեանը մասնակցած են այս քանդումի գործին, այլ միայն ճապաղջուրցի Թաշճի Սահակը փլցուցեր է ։ Այս ազգադաւը 1919ին Պոլիս գնաց, ի հաշիւ եւ յօգուտ ջարդարար Եասինզատէ Շէֆքի էֆէնտիին՝ վկայելու թէ Տիգրանակերտի հայկական ջարդերուն չէ մասնակցած ։ Այս հրէշն ալ ուրիշներուն կարգին ձերբակալուած էր, Մալթա աքսորուելու համար ։

Զանց կ'առնեմ ուրիշ վրիպումներ որոնց մասին խօսեր էի նախապէս ։

Պ. Մկունդ առաջին հատորը փակած էր հետեւեալ բառերով —«Սովետական Ռուսիոյ հովանիոյն տակ գոյութիւն առաւ անկախ Հայաստան մը» ։ Իսկ այս երկրորդ հատորը (էջ 400) կը փակէ հետեւեալ բառերով.— «Ռուսական հզօրագոյն զօրութեան տակ կենդանութեան չունչ կ'առնէ» ։

— Գաղափարի յեղաշրջո՞ւմ ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԻ

Անցեալ շաբաթ գիշեր, Ֆրանսահայ Լըսարանի վարչութիւնը սեղան մը սարքած էր ի պատիւ Լիբանանի խորհրդարանի անդամ, «Լը Սուար» եւ «Այգ» թերթերու տնօրէն Պ. Տիգրան Թոսպաթի ։ Մօտ վաթսուն բարեկամներ, արուեստագէտներ, խմբագիրներ, ծանօթ մտաւորականներ եւ լսարանականներ եկած էին յարգելու օրուան հիւրը ։ Լսարանի վարչութեան նորընտիր նախագահը, Պ. Նուպար Յովհաննէսեան քանի մը բառով ողջունեց օրուան հիւրը, իբրեւ Լիբանանի զաղութին գործօն մէկ ներկայացուցիչը, յետոյ առաջարկեց սեղանապետ ընտրել Պ. Մ. Գույումճեանը ։

Սեղանապետը մօտէն ծանօթ ըլլալով Թոսպաթ ընտանիքին նկարագրեց աքսորին յաջորդող դժնդակ օրերը, երբ հայր Թոսպաթ, Հալէպի մէջ ձեռք ձեռքի Պարոնին հետ (Օննիկ Մաղըմեան) կ'աշխատէր օգտակար ըլլալ քաղաք հասնող Թշուառ բեկորներուն ։ Անցնելով Տիգրան Թոսպաթի ազգօգուտ գործունէութեան, Լիբանանի Երեսփ. Ժողովին մէջ, քանի մը գիծերով ներկայացուց եռանդուն, ժողովրդականնւսրտցաւ Հայը ։

Յետոյ առաջին խօսքը տուաւ Պ. Շ. Միսաքեանի իբրեւ պաշտօնակիցը խմբագիր Թոսպաթին ։ Պ. Միսաքեան որ հետեւած էր օրուան հիւրին պետական եւ լրագրական գործունէութեան, յիշեց անոր արի պայքարը Ֆրանսերէն օրաթերթին բեմէն, յանուն հայկական իրաւունքներու պաշտպանութեան ։ Դեռ վերջերս կը պահանջէր հաւասարութիւն՝ նաեւ պետական պաշտօններու մէջ, համաձայն մեր համրանքին եւ արժէքին ։ Յետոյ մաղթեց որ փութացնէն նոր ձեռնարկը, թիթեղէ, քուրջէ շինուած խրճիթներուն քանդումը, որպէսզի մաքրուի երեսնամեայ արատը եւ հիւղաւանը դառնայ Հայկաւան ։

Հետզհետէ խօսք տրուեցաւ սեղանակիցներէն Պ. Պ. Շ. Նարդունիի, Ֆէյտիի, Գ. Կիրակոսեանի (Պուէնոս Այրէսէն), Կաքաւեանի, Տավոյեանի եւ ուրիշներու ։ Պ. Գ. Վահան կարդաց սրամիտ «Ֆանթէզի մը, իբրեւ ականատես Պէյրութի մէջ Պ. Թոսպաթի եղած զանազան եւ զարմանազան զիմումներուն» ։

Հայկերոյթին ներկայ էր նաեւ երիտասարդ գրագէտը, Պ. Վ. Խաչատուրեան (Քաջա) որուն «Կիրակիի Կճատները» անուն գիրքը այնքան ուշադրութիւն գրաւած էր անցեալ տարի ։ Երիտասարդը քանի մը բառով ողջունեց իր աշխատակցած թերթին՝ «Լը Սուար»ի տնօրէնը եւ բարեկամը ։ Օր. Ի. Պիւլպիւլեան եւ Օր. Շ. Պէնկեան ժողովրդական սիրուն երգերով ոգեւորեցին ներկաներուն հայրենասիրութիւնը, արթնցնելով անոնց մէջ Հայ ըլլալու հպարտութիւնը ։

Վերջին խօսքը օրուան հիւրինն էր, որուն ճառը Պ. Գ. Մելիքեան յաջողութեամբ ձայնագրեց, ինչպէս գրեթէ ամբողջ հաւաքոյթը ։

Պ. Թոսպաթ ըսաւ մասնաւորապէս թէ ինք ուշ եկած է հայութեան, բայց ալ աւելի հպարտ եղած է երբ գտած է հայ մըշակոյթը, հայ միտքը, հայ բանաստեղծները ։ «Ես լաւ Հայ մը պէտք է ըլլամ եւ լաւ Լիբանանցի մը, մէկը միւսը չի խանգարեր» ։ Յետոյ խօսելով Լիբանանի մասին, շեշտեց թէ մեծ ուժ մըն է հոն հայութիւնը որ կը ներկայացնէ այդ ազատ եւ գեղեցիկ երկրին տասը առ հարիւրը, հայութիւն մը որ տարիներու աշխատանքով հասած է նախանձելի դիրքի մը եւ այսօր մեծ տեղ կը գրաւէ Լիբանանի ճարտարարուեստին, առեւտուրին, արհեստագիտական բոլոր ճիւղերուն մէջ, ունի զօրաւոր դիրք մը, մտաւորական գետնի վրայ եւս, երիտասարդ ուժեր որոնք կը շարունակեն իրենց վարպետներուն՝ Շանթի, Աղբալեանի եւն. գործերը ։ Պ. Թոսպաթ խօսեցաւ նաեւ Հայու«քոմփլեքս»ին մասին շեշտելով — «Մասնաւոր արժէք մը կուտանք Օտարին, եւ այդ մեր «քոմփլէքս»էն կուգայ ։ Միշտ օտարինը լաւ կը գտնենք ։ Անշուշտ լաւ է «օտարին» երախտապարտ ըլլալ, բայց ոչ այդ «քոմփլէքս»ով ։ Հոմ էի, սքանչելի նկարիչ մը կայ, Օրաքեան, ան ալ այդ Հայու «քոմփլէքս»ը ունի, եւ ցուցահանդէս ալ չիտար, մտածելով որ Իտալացին աւելի լաւը կ'ընէ ։ «Վերադառնալով Լիբանան, «Այգ»ի եւ «Լը Սուար»ի խմբագիրը յիշեց թէ փառաւոր դիրք ունեցողներուն հետ կան նաեւ 35.000 Հայեր որոնք կ'ապրին վրաններու, թիթեղէ խրճիթներու մէջ ուր կենդանիներ անգամ չեն կրնար ապրիլ ։ Երեւի Աստուած Հայ է եւ կը պաշտպանէ ։ Այս հիւղաւանները պէտք է քանդել եւ տեղը շինել հայկաւաններ որոնց համար պէտք ունինք 9 միլիոն լիբանանեան ոսկի ։ Այս ալ կ'ըլլայ երբ հատուածական խնդիրներ չծագին, համաձայնութիւն տիրէ բոլոր կազմակերպութիւններուն միջեւ եւ օգտուինք նաեւ ամերիկեան օգնութեան Դ. յօղուածէն» ։

Մեր բարեկամը ճառը վերջացուց շնորհակալութիւն յայտնելով այս հանդիպումին առթիւ ։

Հաւաքոյթը վերջացաւ տաք մթնոլորտի մը մէջ ։ ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հինգշաբթի իրիկուն Թէաթր տը Փառին ծայրէ ծայր լեցուած էր ,տեսնելու համար Օր. Լիւթիս տը Լիւզի (Շատինով) սպանիական պարերը ։ Օրիորդը որուն մասին գրած էինք արդէն, կը մասնակցի Մարքիզ տէ Քուէվասի պարախումբին ։ Տաղանդաւոր պարուհի մըն է, օժտուած իր արուեստին վայել բոլոր ձիրքերով ։

Դասական, Ֆլամէնքօ եւ բոլոր ժողովրդական պարերու մէջ Օր. Շատինով ի յայտ բերաւ հաստատուն արուեստ մը, նուրբ շարժումներ ։ Իւրաքանչիւր պարի համար ունէր հաղուագիւտ ճաշակով պատրաստուած հագուստներ ։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Լաւ, լաւ, Կարօ, ես քեզ չեմ մոռանայ, քեզ համար Պ. Անդրանիկին եւ Գէորգ Չաւուշին կը խօսիմ ։

— Անոնք ինծի կը ճանչնան իրենց չոքս մատին նման, բայց ոչ Աղուէս անունով, այլ Կարօ – Չաւուշ անունով ։

— Կարօ, ե՞րբ ստացար «Չաւուշ անունը» ։

— Օհ, այդ շատ երկար պատմութիւն է ։ Սերոբի տուած տիտղոսն է ։ Պ. Մուրատ, քանի որ կ'ուզես գիտնալ իմ Չաւուշի պատմութիւնը, համառօտ պատմեմ լսէ ։ Ախ, երանի Չաւուշ ասէին ինձ եւ ոչ Աղուէս ։

— Աղուէս ։ Չաւուշ, միեւնոյնն է, ի՞նչ կայ որ ։ Աղուէս՝ խորամանկ ըսել է, կը նշանակէ թէ Թուրքը կրնաս խաբել, ասաց Մուրատը ։

— Հա, կրնամ խաբել, բայց Չաւուշ կը նշանակէ քաջ, ինչպէս որ Սասնոյ Արծիւի անունն է Գէորգ Չաւուշ ։ Օ, նա շատ քաջութիւններ է արել ։ Ես էլ եմ արել ։ Մի տարբերութիւն միայն ։ Նա լեռներում է արել, ես քաղաքում. նա Թուրքի եւ Քիւրտի դէմ է կռուել, ես՝ Ցոյների դէմ ։

— Ի՞նչ Ցոյների դէմ ։

— Այո, Կրետէի ապստամբութեան ժամանակ ։

— Ուրեմն, Թուրքերի հետ միացած, Ցոյների՞ դէմ ։

— Այո, ի՞նչ մեղքս պահեմ ։ Վերջը զղջացել եմ եւ մինչեւ էս օր էլ տանջւում եմ, որ Քիւրտերի եւ Թուրքերի հետ միացած՝ փամփուշտ եմ նետել քրիստոնեաների դէմ ։ Այն ժամանակ իմ քաջագործութիւնների համար Չաւուշ տիտղոսը տուին ։ Սերոբին այնքան աղաչեցի, որ գիս իր խումբին մէջ առնէ ։ Ասաց. « Չաւուշ, գիւղերում էլ քեզ նման մարդ պէտք է» ։ Ես ասեմ քեզ, Պ. Մուրատ, այդ բոլորը Աւազն ըրաւ ։ Աղբիւր–Սերոբին համոզեց, որ ես գիւղերում աւելի օգտակար կը լինեմ քան լեռներում, որպէս թէ աչքերս գիշերը չեն տեսներ ։ Խնդրեցի, որ ինքն անձամբ ստուգէ, բայց ուշադրութիւն չդարձուց ։ Եւ ո՛վ կարող էր անոր որոշումներուն դէմ գնալ ։ Անմիջապէս կը չանթահարուէր ։ Ես ինձ յանցաւոր եմ զգում քրիստոնեաներուն դէմ կռուելուս համար ։ Կ'ուզէի մի կռիւ լինէր, որ այդ արատը մաքրէի վրայէս ։ Այժմ յիսունը անց եմ, բայց այդ ոչինչ է ։ Կորովէս ոչ մի բան չի պակսիր ։ Երիտասարդի նման կը վազեմ, արծիւի նման կը տեսնեմ եւ նշանակէտիցս փամփուշտ չի շեղիր ։

Տելեմաքը կը լսէր լուռ ու մունջ Աղուէսի պարծենկոտութիւնը, բայց ձայն չէր հաներ ։ Էհ մարդ է, հողածին է, ամէն մարդ իր թոյլ կողմն ունի, Աղուէսն էլ քիչ մը փառասէր էր, բայց պէտք էր խոստովանիլ, լաւ զաղտնապահ էր, իր նմանը չկար ։

Տելեմաքը երկարօրէն խօսեցաւ տեղային գործերի եւ ինքնապաշտպանութեան, կառավարութեան բռնած ընթացքի եւ մեր առնելիք քայլի մասին ։

Տելեմաքն ասաց.

— Սասնոյ ապստամբութիւնից յետոյ, Բաղէշի կառավարութիւնը Սասնոյ բնաջնջումի ծրագիրը պատրաստած է ։ Խիստ հրամաններ է արձակած նահանգին ամէն կողմերը, որ հալածեն հայ յեղափոխականները ։ Եւ վայ նրանց, որ յեղափոխականներ կը պատսպարեն կամ ռազմամթերք կամ պաշար կը հասցնեն ։ Որոշած են այդպիսիները գնդակահարել եւ տուներնին, տեղերնին հրոյ եւ սրոյ ճարակ դարձնել ։

Այդ տեղեկութիւնները տալէ յետոյ աւելցուց.

— Զկարծէք որ այդ սպառնալիքներէն ազդուած՝ կ'ուզեմ ձեզ ասել, թէ այս կողմերը այլեւս չերեւաք ։ Ոչ, ընդհակառակն, ես ուժերս աւելի կրկնապատկած եմ եւ կը հաւատամ, որ մենք մեր երկար եւ ձիգ ճանապարհի հանգրուանին մօտ ենք ։ Օրհնեալ լինի Դաշնակցութեան կամքը ։ Այն, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնից կուգայ, անոր կամքը ժողովուրդի համար սուրբ է ։ Ֆետային տուն տեղ թողած, թափառում է սար ու ձոր, եւ ամէն բոպէ նրա կեանքը վտանգի տակ է ։ Անօթի, ծարաւ, սովալլուկ գայլի նման կը թափառի ։ Յանուն ինչի՞ ։ Յանուն հայ ժողովրդի ազատագրութեան ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերին մարմնից բխած ամէն մի հրահանգ սուրբ է ։ Ան ուրիշ ձգտում չունի, բացի մեր ճնշուած ու զրկուած ժողովրդի ազատագրումից ։ Ֆետային կռւում է, վիրաւորւում է ։ Ինչո՞ւ ։ Մի՞թէ նա իր մաշող կեանքից պեղարել է ։ Ոչ ։ Հապա գիտէ եւ համոզուել է, որ միայն այդ միջոցով կարելի է ազատել հայ ժողովուրդը Թուրքի գազանային ճիրաններից ։ Ֆետային էլ տուն տեղ ունի ։ Ան խոմ խելագար չէ, որ գիտամամբ իր տունը քանդէ ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԱՐԺԱՆԱՒՈՐ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Տիկին Եօլանտ Աճէմեան, որ վերջերս Փարիզ կը գտնուէր, Պէյրութի մէջ արժանացած է Ֆրանսական կառավարութեան «Փալմ Ակադեմիկ» շքանշանին, կրթական նախարարութեան կողմէ ։ Տիկինը Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանին Ֆրանսերէնի ուսուցիչն է տարիներէ ի վեր ։ Մեր շնորհաւորութիւնները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանը դեկտեմբեր 14ին մահուան դատապարտեց ուրիշ երեք Իսլամ Եղբայրներ։ Դատուած 34 ամբաստանեալներէն եօթը դատապարտուեցան ցկեանս թիապարտութեան, 13ը 50 տարի տաժանակիր աշխատանքի, ինը տասը տարուան, մէկը հինգ տարուան։ Մէկ հոգի ալ անպարտ արձակուեցաւ։ Ցեղ. Խորհուրդը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց նախապէս դատապարտուած հինգ ամբաստանեալներու կախաղանը։ Դեկտ. 14ի դատապարտեալները կը պատկանին գաղտնի մարմնին Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղին։

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ դէմ յարձակում կատարուած ատեն Անգլիա պիտի աջակցի Մ. Նահանգներուն, յայտարարեց Ազգաժողովին անգլ. պատուիրակը, Նըթինկ։ Այս յայտարարութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Անգլիոյ մէջ, ուր սկիզբէն ի վեր վերապահ դիրք մը բռնած են Չինաստանի հետ կապուած խնդիրներու հանդէպ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ բանտարկուած չորս Ամերիկացիները ազատ պիտի արձակուին Դեկտեմբեր 21ին, 1500 ոսկի երաշխաւորութեամբ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Թրքական դրօշ մը վար առնելով կոխոտած են, Իզմիրի մէջ։ Դատավարութիւնը պիտի սկսի մօտերս։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ Վիէննայի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ զանգակատունը բարձրացած էր, 130 մեթր բարձրութենէ վար նետուելու եւ անձնասպան ըլլալու համար։ Քահանայ մը երկու անգամ եռեւէն վեր ելլելով, յաջողեցաւ փրկել յուսահատը։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, աջակցութիւն խնդրեց արեւմտեան երկիրներէն, որպէսզի երկիրը քաղաքական ապահովութիւն եւ տնտեսական բարգաւաճում վայելէ։ «Իրանը մեծ կարեւորութիւն ունի քաղաքակրթութեան եւ համաշխարհային ռազմագիտութեան համար»։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ աշխարհահռչակ բժիշկ մը, փրոֆ. Շիրէ, բժշկական Ակադեմիոյ առջի օրուան հանդիսաւոր նիստին մէջ, երբ յարգանքի խօսք կ'արտասանէին ուրիշ դասախօսի մը, Շոֆարի մասին։ Փրոֆ. Շիրէ մանուղէտ մըն էր լեարդի եւ ստամոքսի հիւանդութեանց։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբին բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը, Քաւէ։

ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Դոմի-տէին։ Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՈՇի եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու, այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը։ Կը ներկայացուի՝

ԿՈՅՐ ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ՉՔՆԱՂ ՄԱՐՈՆ

երաժշ. թատ. (4 արար), հեղինակ Թրագօշ։ Մուտք 120 եւ 150 փրանք։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայ - բենակիցները եւ մանաւանդ երիտասարդութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

39րդ տարեդարձի տօնակատարութեան, 2 Յունուար 1955, Սէրքլը Միլիթէոի մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

Dr. BERNARD LAFAY ի

Նախկին նախարար եւ Փարիզի քաղաքապետ։

Նախագահութեամբ՝

Général DUFIEUX ի

Ընտիր նուագախումբ՝

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տարեվերջի խնջոյք-հանդէսը, Մարսէյլ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Մագընօ, 88 ռիւ տ'Օպաներ։

Գեղարուեստական բաժին։ Տոհմիկ պարեր։ Կը պարէ Պ. Աւետիս Նահապետեան։ Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր։

Արծիւ Թատերախումբը կը ներկայացնէ ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ, ղեկավարութեամբ Պ. Աշոտ Յակոբեանի։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԳԵՂԱՐՈՒՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՊԱՐ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 17ին, Թավէրն Րօայլի սրահներուն մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկնանց օժանդակ մարմնի եւ հովանաւորութեամբ Գաղթ. վարչութեան, ի նպաստ կարօտեալներու։

Այս առթիւ Փարիզէն հրաւիրուած է ծանօթ երգչուհի Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի մարզականը այս կիրակի ժամը 13.30ին Վիթրի Ա. Սէի դէմ (առաջին դասաւորման) իրենց դաշտին վրայ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին։

ՆՈՒԷՐ.— Պ. Յարութիւն Խուպէսէրեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Յ. Կապ. Խաչին, Տիկին Թագուհի Արըճեանի մահուան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Յ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Պատուակալ նախագահութեամբ դրագէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆի։

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ շքեղ սրահներու մէջ։

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն, Կ. Զարեանէ), երգ՝ Պ. Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (Մարսիլիոյ երաժշտանոցէն)։

Օր. ԷՏՈՒԻԾ-ՊԱԼԵԱՆ կը պարէ։

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլի ուսանողներուն սահմանափակ տոմսեր կէս գինով, նոյն օրը կիշէն։

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի Պ. Ե. ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ (Փարիզէն)։ Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ (կատակերգութիւն երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միրիճան Շիրվանեանի, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու։

Այս ձեռնարկին հասոյթը պիտի յատկացուի երկու ուսանողներու Հայեցի բարձրագոյն դաստիարակութեան ծախքերուն։ Մուտք 100 փրանք

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Շավիլի մատրան մէջ, երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ։

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս դպիրներէն Պ. Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի եւ Յակոբ Դաւիթեանի հանգուցեալ ծնողքին համար։ Սկիզբ Ս. Պատարագի ժամը 10.30ին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ Ակնունի ենթակոմ. ժամը 9ին։

Այս շաբաթ Հայաստան ենթկմ. ժամը 9։ Կիրակի առաւօտ Մուրատ խումբը 10ին։ Կիր. կէսօրէն վերջ Վռամեան ենթկմ. ժամը 3.30ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Ռաֆիի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը, այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— «Արզութեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 4 Ռիւ Քօմփան, Փլաս տէ Ֆէթ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին քաֆէ Քաւէ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 17 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7549 30e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2960

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԷ ԳՕՏԻ

Առաջ բառը կ'արտասանուէր պատահաբար: Գիտական խնդիր էր եւ շատ քիչեր կ'ըմբռնէին :

Այսօր հասարակ մահկանացուներն անգամ «աթոմիք»ի մասին կը խօսին, իբրեւ սովորական բան :

Եւ երբ Մեծերը ժողով կը գումարեն, հիւլէական խնդիրներ քննելու համար, մարդիկ դժոխքը չէ որ կը տեսնեն, այլ տեսակ մը նոր մրցակցութիւն :

Մասնագէտներուն ու ռազմագէտներուն հետ, լրագրողներն ալ ազատօրէն կը խօսին հիւլէական զէնքերու զարգացման մասին :

Արդէն իսկ հրատարակուած են հազարաւոր գիրքեր, շնչալից մանրամասնութիւններով եւ պետական գաղտնիքներով:

Միեւնոյն ատեն, զարգացաւ լրտեսութեան նոր ճիւղ մը ։

Հռչակաւոր հիւլէագէտներ իրենց երկրին գաղտնիքները յայտնեցին մրցակից պետութեանց: Կամ անոնց երկիրը գացին, անձամբ ծառայելու համար :

Մինչ այս մինչ այն, կը բազմապատկուէր հիւլէական զէնքերուն արտադրութիւնը: Պարզ հիւլէականին յաջորդեց ջրածինը :

Գաղտնիքը հազիւ յայտնուած, «մենք ալ ունինք», աղաղակեցին դիմացի կողմէն :

«Ճարտարարուեստը» այնքան ընդարձակուած է որ, բանգէտներ սկսած են չափել իւրաքանչիւրին արտադրութեան կարողութիւնը, պատրաստ ու պահեստի զէնքերու քանակը :

Եւ ահաւասիկ նոր խորհրդակցութիւն, անոնց գործածութեան ժամանակի եւ եղանակի մասին:

Հինգշաբթի օր, Փարիզի մէջ ժողով գումարեցին Ատլանտեան Կազմակերպութեան 14 զինակիցներուն ռազմագէտները, քննելու համար այս խնդիրը :

Անշուշտ գաղտնիք են մանրամասնութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են հետեւեալ հարցի մասին.

— Ո՞ր պարագաներուն մէջ պիտի գործածուին հիւլէական զէնքերը: Նախայարձակումէ մը անմիջապէս ե՞տք, թէ նախապէս խորհրդակցելով 14 զինակիցներուն հետ :

Ո՞վ պիտի արձակէ գործածութեան հրամանը, — զինուորակա՞ն թէ քաղաքային իշխանութիւնը : Ատլանտեան ճակատին ընդհանուր հրամանատարութի՞ւնը թէ արտաքին նախարարներէն բաղկացած Խորհուրդը :

Սպարապետներու ժողովը իր տեղեկագիրը ներկայացուց Ատլանտեան Խորհուրդին, որ նիստի հրաւիրուած է այսօր, ուրբաթ, եւ վաղը, շաբաթ :

Կը թուի թէ այս ժողովն ալ պիտի չկրնայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ եւ առաջարկներ պիտի բանաձեւէ, որպէսզի ամէն զինակից կարենայ լայնօրէն քննել :

Ամէն պարագայի մէջ, այլեւս տարակոյս չկայ թէ կրակէ գօտի մը կազմուած է աշխարհի երկու մասերուն միջեւ: Արուեստական հրաբուխ մը, որ վախ կը պատճառէ փոխադարձաբար : Պայթի թէ չպայթի :

Պետութիւնները իրենք ալ ենթակայ են այդ վախին, ինչ որ կրնայ փրկարար երեւոյթ մը համարուիլ :

Արդարեւ, ո՞վ պիտի համարձակէր պայթեցնել առաջին հիւլէական կամ ջրածին ռումբը, առանց մտածելու հետեւանքները :

Մարդկութեան շահը կը պահանջէ որ երկար տեւէ այդ վախը, եւ կրակէ գօտիները մնան պարզ սպառնալիք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ե՞ՐԲ ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները բացառիկ ժողով մը գումարեցին երէկ, հինգշաբթի, արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, իբրեւ գլխաւոր օրակարգ ունենալով երկու հրատապ խնդիրներ.— 1. Յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ.— 2. Հիւլէական զէնքերու գործածութեան եղանակները՝ պատերազմի պարագային : Իրենց եզրակացութիւնները պիտի հաղորդուին Ատլանտեան խորհուրդին որ նիստ պիտի գումարէ այսօր, ուրբաթ եւ վաղը, դարձեալ Փարիզի մէջ :

Աւելորդ է ըսել թէ քաղաքական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին այս խորհրդակցութեանց, որոնց ելքէն կախեալ ունի խաղաղութեան պահպանումը :

Այս առթիւ թերթերը լայն տեղ կուտան պատասխանատու անձերու յայտարարութեանց : Մ. Նահանգներու նախագահը, Այզընհաուըր, իր շաբաթական ասուլին մէջ մերժեց ճշգրիտ պատասխաններ տալ իրեն ուղղուած հարցումներուն, հիւլէական զէնքերու գործածութեան մասին : Թղթակից մը հարցուց թէ որո՛ւ պիտի յանձնուի այդ զէնքերը գործածելու որոշումը: Նախագահը մերժեց յայտնել իր կարծիքը, չուզելով դժուարութեան մատնել իր ներկայացուցիչները Փարիզի ժողովին մէջ: Բայց ըսաւ թէ վիճելի չէ Մ. Նահանգներուն իրաւունքը՝ իրենց յարմար դատած եղանակով գործելու՝ կարգ մը պարագաներու մէջ: Երբ դաշնակիցներն ալ չհամոզուած ըլլան, Մ. Նահանգները պարտաւոր են նկատի առնել անոնց դիրքը եւ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ խորհրդակցութիւններ կատարել :

Այս մասնաւոր խնդիրէն անցնելով ընդհանուր քաղաքականութեան, Այզընհաուըր բացատրեց թէ Մ. Նահանգներուն պաշտպանութեան սկզբունքն է ուժգին գործողութիւններ կատարել փոխադարձաբար, եթէ յարձակում կատարուի : Այս առաջադրութեամբ, ամերիկեան կառավարութեան ջանքերը կը ձգտին.— 1. Վհատեցնել թշնամի յարձակում մը.— 2. Վհատեցնել թշնամին, որպէսզի մտքէն չանցընէ յարձակում գործել :

Ուրիշ հարցումի մը եւս պատասխանելով, նախագահը յայտարարեց թէ չի հաւատար թռչուն սկաւառակներու որոնք իբրեւ թէ կուգան ուրիշ մոլորակներէ :

× Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, Փարիզ գալէ առաջ խորհրդակցեցաւ իր պաշտօնակիցներուն հետ, հիւլէական զէնքերու գործածութեան մասին, մասնաւորապէս ճշդելու համար թէ որո՛ւ պիտի մնայ վերջին խօսքը, եթէ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը հարկադրուի գործածել այդ զէնքերը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, անգլ. կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ քաղաքական հակակշիռ մը, որոշ ազատութիւն տալով հանդերձ պատասխանատու հրամանատարներուն, կարգ մը պարագաներու մէջ : Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքով, բանաւոր չէ հիւլէական զէնքեր գործածել, եթէ աւելի կամ նուազ ծանր դէպքեր պատահին անդամակից ազգերէ մէկուն սահմաններուն վրայ: Ուաշինթընի մէջ այն տեսակէտն ունին թէ ամերիկեան օդատորմիղը անմիջապէս պիտի փոխադարձէ, եթէ օդանաւային յարձակում կատարուի Փարիզի կամ Լոնտոնի վրայ: Բայց ամերիկեան կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն խոստացած է չգործածել Անգլիոյ մէջ տեղաւորուած վիթխարի ռմբաձիգները, առանց խորհրդակցելու իր դաշնակիցներուն հետ: Այզընհաուըրի յայտարարութիւնն ալ կը հաստատէ այս պարագան :

Ատլանտեան կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, լորտ Իսմէյ եւ Ֆրանսայի զինուորական գերագոյն խորհուրդին նախագահը, զօր. Կէյոմ կը հաստատեն թէ հիւլէական զէնքերու գործածութեան որոշումը կ'իյնայ զինակից կառավարութեանց եւ ոչ թէ զինուորական իշխանութեանց : Քորէայի պատերազմին ատեն ալ, Ազգաժողովին հրամանատարութեան երբեք իրաւունք չտրուեցաւ ռազմական ամէն միջոց գործածելու, թէեւ պատեհութիւններ չէին պակսեր :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Կը յիշէք թէ քննութիւն բացուած էր Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին դէմ, իբրեւ հետեւանք թուրք թերթի մը այն քսութեան թէ Գարեգին արք. հայկական դըպրոցները կ'այցելէ եւ աջը համբուրել կու տայ, հետեւողութեամբ Յունաց պատրիարքին:

Վերջին լուրը այն էր թէ Անգարա ղրկուած է կրթական քննիչին տեղեկագիրը:

Արդիւնքը — բացարձակ լռութիւն : Այլեւս ոչ մէկ լուր այդ մասին :

Յետոյ կար Գեղամ Վանի խնդիր մը :—

Ոստիկանները չարաչար խոշտանգած էին այս տպագրիչը : Իր եղբայրն ալ մեռած էր տպարանին մէջ:

Քանի մը թուրք թերթեր մանրամասնօրէն նկարագրած էին չարչարանքի տեսարանները, պատկերներ ալ տպելով :

Մինչեւ անգամ գրած էին թէ տղան ցիցի զարնուած է, թէ «չսատկեցա՞ր, կեավո՛ւր», պոռացեր են երեսին :

Ի՞նչ եղաւ: Վերջին լուրը այն էր թէ Ապահովութեան տեսչութիւնը քննութիւն բացած է, թէ յանցաւորները պիտի պատժուին եւլն:

Արդիւնքը,— Յանկարծ լռութիւն : Այլեւս ոչ մէկ տեղեկութիւն :

Ընդդիմադիր թերթերը այժմ զբաղած են ուրիշ «զգայացունց» դէպքով մը, — տխրահռչակ իթթիհատական Հիւսէյին Ճահիտի բանտարկութեամբ :

Եւ ամէն օր շռնդալից տեղեկութիւն մը կը հաղորդեն, գրգռելով հանրային կարծիքը :

Անցեալ օր գրած էին թէ Ճահիտի բարեկամները օգտուելով իր անգլիացի թղթակիցներու այցելութենէն, խնդրեր են որ միջամտեն, 80 տարեկան բանտարկեալը արձակելու համար :

Կառավարական թերթ մը կրակ կը տեղայ այս ձեռնարկին առթիւ, զայն համարելով հայրենադաւութիւն :

Յետոյ դիտել կու տայ թէ այս դիմումը կը յիշեցնէ «էրիկէն բաժնուած կնիկ մը որ փողոց կ'իջնէ մօրէ մերկ, օգնութիւն խնդրելով »:

Դեռ ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ թուրք թերթը, — քիչ կը մնայ որ անգլիական զրահաւորները ալ օգնութեան կանչեն, բանտարկեալը ազատելու համար :

Ի՜նչ հանճարեղ նմանութիւններ :

Բարեբախտաբար դիմացինը թուրք է, ոչ թէ *կեավուր* :

ՎԱՀԷ

ՍԱՐԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ՎԻՃԵԼԻ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ԿԷՏԵՐ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ. Ժողովը Դշ. օր սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները; Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Տոքթ. Ատընաուըր դիտել տուաւ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը կը մեկնէ այնպիսի ձեւով մը որ նախատեսուած չէր անցեալ հոկտեմբերին: Հետեւաբար, ինք անհրաժեշտ կը գտնէ նոր խօսակցութիւն մը, որպէսզի վէճը չխանգարէ Գերմանիոյ վերազինման եւ գերիշխանութեան վերահաստատման վաւերացումը: Եթէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա չհամաձայնին, Տոքթ. Ատընաուըր պիտի խնդրէ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները բարեխօսեն :

Այս յայտարարութեան վրայ, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը պատասխանելով լրագրական հարցումներու, ըսաւ թէ կառավարութիւնը պատրաստ է մասնակցելու խորհրդակցութեան մը, լուսաբանելու համար հոկտ. 23ին կնքուած համաձայնութեան կարգ մը կէտերը, պայմանաւ որ այդ խորհրդակցութիւնը դուրս չելլէ Փարիզի մէջ ստորագրուած պայմանագրին շրջանակէն եւ երկու կառավարութիւնները ուղղակի դիմում կատարեն: Այն ատեն վիճելի խնդիրները կրնան քննուիլ կա՛մ Չորսերու եւ կամ արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան Խորհուրդին կողմէ: Բայց եւ այնպէս, անգլ. կառավարութիւնը կը նախընտրէ որ բոլոր վիճելի կամ լուսաբանութեան կարօտ կէտերը կարգադրուին ուղղակի բանակցութիւններ կատարելով Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ :

Ինչպէս կ'երեւայ, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը մեծ դժուարութեանց հանդիպած է, այս հարցին առթիւ, հիմա որ կը քննուի Փարիզի դաշնագիրներուն վաւերացման խնդիրը : Ստուար մեծամասնութիւն մը համաձայն է վաւերացման, բայց կ'ուզէ անջատել Սարի խնդիրը, ինչ որ ընդունելի չէ Ֆրանսայի համար: Տոքթ. Ատընաուըրի կուսակցութեան մէջ ալ ընդդիմադիրներ կան, այս հարցին պատճառով: Միւս կողմէ, վարչապետը կ'ըմբռնէ թէ իր առաջարկը մեծ դժուարութիւններ պիտի պատճառէ Փարիզի մէջ, ուր երբեք համաձայն չեն նոր բանակցութեանց: Մենտէս Ֆրանս միշտ մերժեց որեւէ նոր խօսակցութիւն: Այս է պատճառը որ Տոքթ. Ատընաուըր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն բարեխօսութեան կը դիմէ :

Երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց ատեն, ծերունի վարչապետը բուռն ընդհարում մը ունեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչին հետ, որ հակառակ է դաշնագիրներուն վաւերացման : Սարի պայմանագրի մասին հրատարակուած ֆրանսական բացատրութիւնը — մեկնութիւն — կը տարբերի գերմանականէն : Օրինակ, ֆրանսական բացատրութիւնը կ'ըսէ թէ Սարի համաձայնութիւնը «եւրոպական» կազմ կուտայ Սարի շրջանին, մինչ Գերմանները կ'առարկեն թէ «եւրոպական» բառը կարելի չէ գործածել առժամեայ կարգադրութեան մը համար որ հաստատուած է գերմանական հողի մը վրայ: Ֆրանսա տեւական կը նկատէ եղած կարգադրութիւնը, մինչեւ որ հաշտութեան վերջնական դաշնագիր մը կնքուի Գերմանիոյ հետ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Մամիկոն Կոստանեանէ (Թէհրան) երեք հազար ֆրանք, իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ սպառնալիքներ կ'ընեն առեւտրական պաշտօնեաները, կայարաններու թղթատարական պաշտօնեաները եւ ուրիշներ: Մաքսային պաշտօնեաներն ալ, 18.000 հոգի, գործադուլ սարքած են իրենց հասկցած եղանակով :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, չորեքշաբթի օր բացուեցաւ խորհրդային գրողների համագումարը, Մոսկուայի մէջ: Այս առթիւ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտոէ Փիէռ կը գրէ իր թերթին մէջ.—

Մեծ դէպք մը, որուն բացառիկ կարեւորութիւն կուտան Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը: Հասկնալի է, որովհետեւ նախորդ համագումարը տեղի ունեցաւ քսան տարի առաջ: Այս ժամանակաշրջանին պատահեցան մեծ դէպքեր (պատերազմ եւ արշաւանք, յաղթութիւն եւ վերաշինութիւն), որոնք ուղղակի ազդեցութիւն ունեցան մտաւորական կեանքին վրայ:

Համագումարը անտարակոյս հաշուեկշիռը պիտի տայ 1934 – 1954ի գրական ստեղծագործութեանց, ինչպէս եւ վերաքաղը պիտի ընէ յաջողութեանց եւ ձախողութեանց: Կը թուի թէ յաջողութիւնները շատ ծանր պիտի չկշռեն: Խորհրդային մամուլը միայն մէկ երկու երկոտասնեակ կը հաշուէ այդ գործերը որոնք կրնան դիմանալ ժամանակի փորձութեան: Մինչդեռ հարիւրաւոր միջակ գիրքեր կարելի է հաշուել որոնք այսօր դրեթէ մոռցուած են, մինչեւ անգամ Սթալինի մրցանակին արժանացած գիրքեր: Գրագէտներու թիւը անդադար աւելցաւ եւ Գրողներու Միութիւնը իր մէջ ունի չորս հազար անդամներ: Սոսկ մէկտեղ տաղնապ մը կայ որակի եւ այնքան խոր է որ այլեւս չեն բաժներ Սթալինի մրցանակը: Նշանակելի երեւոյթ մըն է որ ներկայ համագումարին պիտի նախագահէ Ալեքսանդր Ֆադեյեւ, մինչ 1934ին կը նախագահէր Մաքսիմ Կորքի, որովհետեւ որեւէ համեմատութիւն չկայ Ֆադեյեւի, որ գրականութեան լաւ աշխատաւոր մըն է եւ Գորկիի միջեւ, որ մեծ արուեստագէտ մըն էր համաշխարհային համբաւով:

Համագումարին օրակարգը շատ ծանրաբեռնուած է: Կան ութ երկար զեկուցումներ, ուրեմն օրեր պիտի տեւեն վիճաբանութիւնները:

Երեք գլխաւոր զեկուցումներ են Ալեքսիս Սուրկովի «Խորհրդային Գրողներու կացութիւնը եւ ճիգերը», Նիքոլա Տիխոնովի «Ներկայ յառաջդիմական գրականութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ» եւ Կոնստանդին Սիմոնովի «Խորհրդային արձակը»: Այս երեք անձերը կորիզը կը կազմեն խորհրդային գրողներու քարտուղարութեան: 1953 Հոկտեմբերէն ի վեր Սուրկով առաջին քարտուղարի պաշտօնը կը վարէ:

Ութ զեկուցաբերներէն վեցը Ռուս են, ինչ որ կ'ընդգծէ ռուս գրականութեան առաջնութիւնը համագումարին մէջ, ուր ներկայացուցիչներ ունին «եղբայրական ժողովուրդները»: Երկու ոչ – Ռուսներէն մէկը Ուկրայնացի է Կորնեյչուկ որ պիտի խօսի թատերագրութեան մասին, իսկ միւսը Ազիրի, Ս. Վուրկուն որուն նիւթն է բանաստեղծութիւնը:

Համագումարին պատրաստութիւնը խիստ վիճաբանութեան դուռ բացած է, մամուլին մէջ: Ազատ բեմ մը բացուեցաւ ոչ միայն գրական պարբերականներու եւ հանդէսներու, այլ եւ Մոսկուայի եւ գաւառներու ամէնէնմեծ օրաթերթերու մէջ: Վիճաբանութեան անսպառ նիւթ դարձուցին ժամանակակից գրականութեան բոլոր խնդիրները, մարքս–լենինեան գեղեցկագիտութիւնը, «ընկերվարական իշապաշտութիւն» սկզբունքները, որ սովետական արուեստին ոսկեղէն կանոնն է, «Դրական հերոս»ի, «Տիպարի (կերպար) «Կնճիռի բացակայութիւն» թատերագրութեան մէջ, երգիծանքին արժէքին եւ սահմաններուն մասին «գիւցազնական եւ քնարական բանաստեղծութեան»մասին եւայլն: Վերջին ամիսներու ընթացքին բուռն բանավէճ մը տեղի ունեցաւ գրողներու միջեւ որոնք փոխադարձաբար իրար կը մեղադրեն գաղափարական սխալներու եւ «շեղումներու» առթիւ: Ամէնէն շռնդալից վէճը տեղի ունեցաւ Կոնստանդին Սիմոնովի եւ Իլիա Էրէնպուրկի միջեւ այս վերջինի «Ձիւնահալ» վէպի մասին: Սիմոնովի վարկաբեկիչ գրութիւնը որ «Լիտերատուռնայա Կազէտ»ի մէջ երկու երկար թերթօններ լեցուց: Ուրիշ գրողներ մինչեւ անգամ պարզ ընթերցողներ միջամտեցին: Ի վերջոյ Էրէնպուրկ մեղադրուեցաւ թէ գրած է խորհրդային արուեստի եւ արուեստագէտներու դէմ անճիշդ գիրք մը, նկարագրած է հերոսներ որոնց լաւը բացառութիւն է եւ դէշը կանոն: «Կոմունիստ»ի վերջին թիւին մէջ (17 Նոյեմբեր) Կրիպաչեւ բանաստեղծը մինչեւ իսկ գրեց թէ «Ձիւնահալը» ձեւապաշտութիւն կը հոտէր եւ կը հեռանար «ընկերվարական իրականութեան» մեթոտներէն, ինչ որ ամէնէն մեծ յարձակումն է Խորհրդային Միութեան մէջ գրողի մը դէմ:

Կ'արժէ ընդգծել նաեւ թէ քննադատութեան եւ փոխադարձ մեղադրանքներու այս խիստ պայքարին մէջ, ամբաստանութեան տակ դրին Խորհրդային գրողներու Միութեան վարիչ մարմինները — իր նախագահութիւնը եւ քարտուղարութիւնը: Բաց նամակ մը եօթը բանաստեղծներու եւ վիպասաններու կողմէ դրկուեցաւ իրենց «աշխատանքի ընկերներուն», (Լիտերատուռնայա Կազետա, 26 Հոկտ.), ուր կը մեղադրէին Միութիւնը թէ զուտ դրասենեկային մարմին մը դարձած է, տեսակ մը «պաշտօնատուն գրական գործերու», ուր սառնօրէն կը նախատեսէին իր հաշուեյարդարը, բողոքի մեծ աղմուկ հանեց:

«Լիտեռատուռնայա Կազետա»ն իր նոյեմբեր 18ի թիւին մէջ փորձեց հանդարտացնել, ընդհակառակն թելադրելով որ պէտք էր ամրապնդել Միութեան դերը», վերակենդանացնել իր գործունէութիւնը որ խափանուած էր պաշտօնակալութեամբ, ցնցել իր բազմաթիւ յանձնախումբերու անհողութիւնը: Եւ յիշեց թէ Միութիւնը անհրաժեշտ է, որովհետեւ «ժողովուրդի համայնավարական դաստիարակութեան գործին մէջ կուսակցութեան հաւատարիմ դաշնակիցն է»: Յայտնի է որ նախագահութեան եւ քարտուղարութեան անդամները շատ պիտի քննադատուին համագումարին մէջ:

Համաձայն համամիութենական ընկալեալ սովորութեան, համագումարներ տեղի ունեցան աշնան, Խ. Միութեան բոլոր հանրապետութեանց մէջ: Ամէն տեղ վիճաբանութիւններ կատարուեցան ի ներկայութեան կուսակցութեան քարտուղարներու եւ տեղական կառավարութեան անդամներու: Խ. Միութեան մէջ գրողները երբեք առանձին չեն եւ ամէն խնդիր կը քննուի կուսակցութեան արթուն աչքին առջեւ: Համայնավար վարիչները երբեք լուռ դիտողներ չեն եւ ընդհանրապէս խօսք կ'առնեն վիճաբանութիւններէն վերջ, յիշեցնելու համար կուսակցութեան նշանախօսքը անոնց որ Մոսկուայի մէջ կը կոչուին «մարդկային հոգիներու ճարտարապետներ», Գրական արտադրութեան մասին համագումար մը ամէն մէկ տեսակէտով կը նմանի մետաղագործական կամ քարիւղի ճարտարարուեստի համագումարի մը, եւ կուսակցութեան պատասխանատուներուն կ'իյնայ գովեստ կամ պարսաւ բաշխել, ուղղութիւն տալ, աւելցնելու եւ բարելաւելու համար արտադրութիւնը: Հետեւաբար, բոլորովին «բնական» է որ Ազախստանի համագումարին նախագահեցին կուսակցութեան երկու քարտուղարները, ճիշդ անոնք որ պատասխանատուութիւնը ունին մշակելու այդ հանրապետութեան խոպան հողերը: Նոյն պարագան Ուկրայնայի մէջ: Համագումարը որ 27 Հոկտեմբերէն մինչեւ Նոյեմբեր մէկ տեւեց, վերջացաւ Ուկրայնայի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարին ճառովը:

«Մտաւորականութեան» հանդէպ կուսակցութեան նպատակները հասկնալու համար կ'արժէ հետեւիլ Մոսկուայի համագումարին վիճաբանութեանց: Նշանախօսքերու մեղմացումը, որ աչքի կը զարնէր մէկ տարիէ ի վեր, պիտի հաստատուի: Բազմաթիւ անդամներ «Փրաւտա»ն կամ «Կոմունիստ»ը յիշեցուցին մարքսեան Լենինեան գեղեցկագիտական կանոնները, ինչպէս եւ «պատմական» որոշումները զոր կուսակցութիւնը առաւ Ժդանովի դրդումով: Միւս կողմէ մեծ երգիծաբան Զոշչենկօ որ կը կարծուէր թէ գլուխ կը բարձրացնէ տարուան սկիզբը, իսկոյն կարգի հրաւիրուեցաւ: Մեծ բանաստեղծ Պորիս Պաստերնակ միշտ կը նկատուի իբրեւ «անկումային» գրագէտ եւ յոռետես, որու ազդեցութիւնը չարաբաստիկ պիտի ըլլայ, նոր սերունդին վրայ: Եւ վերջապէս չեն մոռցուած այս ամառուան մաքրագործումները եւ պատիժները, որոնց զոհ գացին Մոսկուայի երկու մեծ պարբերաթերթերու «Հոկտեմբեր»ի եւ «Նովի–Միր»ի խմբագրապետները, որոնք մեղադրուեցան թէ կուսակցութեան հրահանգներուն հակառակ ուղղութեան կը հետեւէին: Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ «Ժդանովականութիւնը» չէ մեռած:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ԺԸՆԵՒ, (Յատուկ).— Դեկտեմբեր 4ի երեկոյեան, Զուիցերիոյ Հայկ. Միութիւնը իր տարեկան երեկոյթը կազմակերպած էր ի նպաստ Աղքատախնամի սնտուկին:

Այս առթիւ Մարսիլիայէն հրաւիրուեցաւ երիտասարդ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, ֆրանսերէն դասախօսութիւն մը տալու համար: Նիւթը՝ «Հայ ազգին կենդանի ուժը՝ բանաստեղծութիւնը»:

Ներկաներու թիւը, դժբախտաբար, մեր սպասածին կէսն էր միայն, բայց եկողները շատ գոհ մնացին դասախօսութենէն եւ առ հասարակ երեկոյթէն: Ներկաներուն մէջ էր, յայտնի լեզուաբան, փրոֆ. Ռոպէր Կոտէլ, հայագէտ Զուիցերիացին, ընտանիքով:

Միութեան նախագահը, Պ. Շարլ Փիլիպպոսեան ներկայացուց բանախօսը:

— «Տասնեակ մը տարիներ կան, որ Պ. Փօլատեան հոգեւին նետուած է հայ գրականութեան, դառնալով հայ գրական նոր սերունդին ամէնէն խոստմնալից ներկայացուցիչներէն մին: Իր առաջին վէպով իսկ, Արեւելքի տղաքը, վէպով ուշագրաւ մուտք մը գործեց հայ գրականութեան անդաստանէն ներս:

Այդ վէպին մէջ կը տեսնենք հայ երիտասարդութիւնը, փրցուած իր հայրենի հողէն եւ փոխադրուած նոր երկրի մը մէջ, ուր ան դժուարութեամբ կը համակերպի տեղական պայմաններուն եւ կը տարուբերի այդ նոր կեանքի թոհուբոհին մէջ հայրենիքի կարօտը սրտին:

Իր երկրորդ վէպը, որ լոյս տեսաւ շուրջ երեք տարի առաջ, կը կոչուի «Կը հրաժարիմ Հայութենէ»: Այս վէպը տեսակ մը շարունակութիւնն է առաջինին: Գրագէտը հոն կը ներկայացնէ ապազգայնացման խնդիրը: Հոն կը տեսնենք Ֆրանսայի հայ երիտասարդութիւնը, որ կը տատանի երկու կենցաղի միջեւ, իրենց ծնողներուն եւ Ֆրանսական կենցաղներուն միջեւ, եւ կը քաշքշուի երկու մշակոյթներէն ալ, հայկական մշակոյթը եւ Ֆրանսականը:

Իր երկրորդ հատորը կը կոչուի «Զրոյցներ», ուր գրագէտը մեզ կը ներկայացնէ այն խօսակցութիւնները զորս ունեցած է հայ եւ օտար կարեւոր անձնաւորութեանց հետ, ինչպէս Շ. Նարդունի, բանաստեղծ Ահարոն, Լիւք Անտրէ Մարսել, Փոլ Էլիւար, եւայլն:

Պարոն Փօլատեան կը թարգմանէ ֆրանսերէնէ հայերէն եւ հայերէնէ ֆրանս–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Գ.

Գիրքն առայ եւ նայեցի:
— Ի՞նչ էիր ասում:
— Որ շատ կրթուած աղջիկ է:
Գիրքը Ժիւլ Սիմօնի «Բանուոր կինը Եւրոպայում» գրուածքի ռուսերէն թարգմանութիւնն էր:
— Ի՞նչ ես կարծում,— ասացի, մոռացմա՞մբ է դրել այստեղ թէ դիտմամբ:
— Ինչո՞ւ դիտմամբ:
— Որ ցոյց տայ, թէ՝ տեսէք ինչպիսի գրքեր եմ կարդում:
— Ով գիտէ:
— Ու նորից սուս արինք:

Ես դիտում էի բարեկամիս: Անհանգիստ դրութեան մէջ էր եւ մի քիչ էլ շփոթուած, երեւի այն պատճառով, որ ինձ հիւր բերելով՝ ոչ ոք չէր դիմաւորել եւ ոչ ոք ներս չէր գալիս: Խօսում էր կամաց եւ անդադար կէս – անհամբեր, կէս – վախկոտ հայեացք էր գցում դէպի հարեւան սենեակի դուռը, որը աւելի փոքր ու ցած էր, քան այն, որտեղով մտանք:
— Գուցէ չեն իմանում, որ եկել ենք, ասացի:
— Սըսս, շշնչած Գարեգինը, ձեռքը շրթունքներին դնելով եւ աչքերը չռած, ականջները խլշեց:

Հարեւան սենակից նախ ինչ որ յուզուած քչփչոցի ձայներ լսուեցին, յետոյ յանկարծ — կանացի մի ջղային ծիծաղ, եւ ապա ամէն ինչ լռեց առաջուայ պէս:

Գարեգինը, գոյնը նետած, վեր կացաւ եւ կանգնած տեղը քարացաւ, ականջը դէպի հարեւան սենեակի դուռը լարած:
— Այս ի՞նչ էր, հարցրի զարմացած:
— Այս նրա ձայնն էր,— շշնչած Գարեգինը մեքենայաբար:
— Ո՞ւմ հետ էր:
— Երեւի մօր հետ:
Կարճ ժամանակ մնաց նոյն քարացած դրութեան մէջ. յետոյ կամաց նստեց եւ դարձաւ ինձ խորհրդաւոր շշունչով.
— Գիտե՞ս, ես նկատել եմ, որ մօր հետ չունի …
— Ինչո՞ւ:
— Չգիտեմ:
— Լաւ, ժամանա՞կ էին գտել կռուելու, հարցրի կարճ լռութիւնից յետոյ:
Գարեգինը չպատասխանեց:

Դարձեալ սուս արինք եւ դարձեալ սպասում էինք այս անգամ շատ անախորժ դրութեան մէջ, եւ Գարեգինը — առաւել քան ես:

Վերջապէս հարեւան սենեակի դուռը բացուեց, եւ ներս մտաւ վրացնակ հագնուած մի դիրուկ, ցածրահասակ կին՝ դեռեւս բաւական ջահել եւ սիրունատես:

Գարեգինը շտապեց ընդառաջել նրան, համբուրեց նրա ձեռքը եւ մեզ ներկայացրեց իրար:

Դա հարսնացուի մայրն էր:

Շրթունքները կուչ ու հուպ ածած՝ նա անվստահօրէն դարձաւ եւ կէս Թիֆլիսի բարբառով, կէս – գրական լեզուով ներողութիւն խնդրեց, որ այսքան սպասեցրեց: Ու սկսեց մի ինչ որ պատմութիւն, թէ իր քրոջ երեխան յանկարծ վատ էր դառել, թէ եկել կանչել էին իրեն, թէ երեխան հիմա, փառք Աստուծոյ, լաւ է, եւ ինքը հէնց նոր է վերադառնում այնտեղից: Պարզ տեսնում էի, որ սուտ էր ասում. ուզում էր մի կերպ արդարացնել իրենց տարօրինակ հիւրընկալութիւնը եւ ծածկել այն անախորժութիւնը, որ պատահել էր հարեւան սենեակում:

Բայց այդ անախորժութեան տպաւորութիւնը դեռ եւս այնքան թարմ էր, որ՝ երբ նստեցինք, ոչ մէկս չկարողացանք որեւէ խօսք արտասանել: Դրութիւնը չափազանց անհամ էր, լռութիւնը խիստ ճնշող:
— Ո՞րտեղ է Սառան, վերջապէս առաջինը խօսեց Գարեգինն այնքան կամաց, որ կարծես հարեւան սենեակում հիւանդ կար պառկած:
— Սառան իսկոյն կուգայ, պատասխանեց զոքանչը, ոլորելով դիրուկ թշերին կախ ընկած շաղանակագոյն «կավիքներ»:
— Իսկ հայրի՞կը:
Գարեգին իր ապագայ աներոջ արդէն հայրիկ էր անուանում:
— Շաբաթ գիշեր նա մի փոքր ուշ է տուն գալիս, կարճ պատասխանեց զոքանչը:

Խօսակցութիւնն այդ եղանակով շարունակուեց մի կարճ ժամանակ, մէջընդմէջ ընդհատումով: Նկատում էի մի ընդհանուր տրամադրութիւն.— ամէնքս էլ սպասում էինք Սառային եւ ես՝ ամէնից անհամբեր:
Վերջապէս մտաւ եւ նա:

Դ.

Եթէ նախապատրաստուած չլինէի Գարեգինի պատմածով, կը կարծէի, թէ մտնողը ոչ թէ մի օրիորդ է, այլ հասուն մի կին՝ միջահասակ ու բարեկազմ եւ բաւական, ճկուն իրանին անհամաչափ փարթամ, սնդստու կրծքով: Եւ առաջին իսկ հայեացքից լիովին ըմբռնեցի, թէ ինչո՞ւ Գարեգինը սիրահարուել էր նրա վրայ «տեսնելու պէս», թէ այդ երեկոյ ապարդիւն անցաւ իմ աշխատանքը՝ գտնելու համար նրա աչքերի մէջ այն «լացող հայեացքը», որ այնպէս գերել էր բարեկամիս:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ներէն, այսպէս ջանալով ծանօթացնել Հայկ. գրականութիւնը Ֆրանսացիներուն եւ ֆրանսական գրականութիւնը հայկական շրջանակներուն մէջ:

Վեց ամիս առաջ, Պ. Փոլատեան երկար ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Միջին Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա, երկու ֆրանսացի ականաւոր մատենագիրներու՝ Լիւք Անտրէ Մարսէլի եւ Ժան Պալարի հետ, Ֆրանսայի լաւագոյն ամսագրին, Քաիէ տիւ Սիւտի հեղինակաւոր տնօրէնը: Այս ճամբորդութեան ընթացքին, ֆրանսացի մատենագիրները այցելեցին հայկական կեդրոններ եւ աւելի մօտէն ծանօթացան հայկական կեանքին: Պ. Փոլատեանի ճամբորդական տպաւորութիւնները լոյս կը տեսնեն հիմա Փարիզի «Յառաջ»ին մէջ»:

Նախագահը իր խօսքը վերջացուց ըսելով.— «Ձեր ամէնուն կողմէ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Պ. Փոլատեանի, որ յանձն առաւ այս իրիկուն գալ եւ մեզի խօսիլ արդի հայ բանաստեղծութեան մասին»:

Ծափերէն ետք խօսք առաւ դասախօսը որ մէկ ժամ ուշադիր պահեց մեզ իր խօսքին: Գլխաւոր մասերը թարգմանաբար կը դրկեմ առանձին:

Դասախօսութեան յաջորդեց ընթրիքը, համեմուած հայկական կերակուրներով, որոնք ձրիաբար պատրաստուած էին գաղութիս «փափկասուն տիկնանց» կողմէ, եւ որոնք ծախուեցան ի հաշիւ Աղքատախնամի սնտուկին: Դժուար պիտի ըլլար յիշել հոս անունները բոլոր այն բարեացակամ անձերուն, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին այս երեկոյթին: Յիշեմ միայն Նիկոլեան, Փափազեան, Քանթար եւ Սաաքեան ընտանիքները, ինչպէս նաեւ Սարգիս Կարապետեանը եւ պոլսահայ ուսանողուհիները: Շնորհակալութիւն ամէնուն:

Ընթրիքին յաջորդեցին վիճակահանութիւնը եւ պարահանդէսը մինչեւ առտուան ժամը երկու: Մթնոլորտը հետզհետէ տաքցաւ եւ կէս գիշերէն ետք ալ հայկական էր: Աջէն ձախէն քանի մը հայկական եղանակներ ալ լսուեցան եւ առաջին անգամ ըլլալով, Պերճ երգեց իր նշանաւոր «Ա՛յ կօշիկս, կօշիկս»ը:

Ոմանք մոռցան որ ալ 40նոց եղած են եւ «պատասխանեցին» քսաննոցներու պէս: Ներկայ էր նաեւ մեր նշանաւոր Տիլէնեանը, միշտ հաւատարիմ, որ հեռաւոր Պալ քաղաքէն եկած էր, եւ որ հակառակ իր ճերմակ մազերուն, պար մը չփախցուց:

Հանդէսին քանի մը բացասական կողմերէն կ'անցնիմ, քանի որ առ հասարակ սովորական է հայկական կեանքին մէջ, այդ մասին «ձայն-ձուն» չհանել:

Յաջորդ օրը, կիրակի, Պ. Փոլատեան, իր համակրելի տիկնոջ եւ աներձագին հետ, հիւրասիրուեցան Փափազեան եւ Փիլիպպոսեան ընտանիքներու կողմէ, եւ հակառակ մշուշոտ օդին, կը յուսանք որ լաւ տպաւորութեան տակ մեկնեցան մեր քաղաքէն:

Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ

★

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— Հաբէշիստանի կայսր Հայլէ Սէլասիէի Վիէննա այցելութենէն օգտուելով Հայոց եկեղեցւոյ վարչութիւնը մասնաւոր սիրուն նամակով մը բարի գալուստ մաղթած էր: Կայսրը իր արարողապետին միջոցաւ պատասխանեց, իր գոհունակութիւնը յայտնեց անգլերէն գեղեցիկ նամակով մը:

Այս առթիւ գաղութիս վաղեմի անդամներէն, զորգի ու հնութեանց մասնագէտ Պ. Վահան Իսպէնչէրեան, զովելի գաղափարն ունեցած էր իր մէկ արժէքաւոր «Կօպլէն»ը, — Սաբայի Թագուհին իր հետեւորդներով Սողոմոն Թագաւորի ներկայացած պահուն,— իր հաւաքածոյէն ներկայացնել Արքայից Արքային, որ իր մօտ հրաւիրեց մեր ազգակիցը եւ անձամբ յայտնեց իր գոհունակութիւնը:

× Տիկին Մայրենի Տօնիկեան, որու մասին քանիցս արտայայտուած ենք, անցեալ հինգշաբթի տուաւ յաջող երգահանդէս մը: Տեղական թերթերը մասնաւոր գնահատանքով խօսեցան, երեկոյթին աստղը անուանելով մեր երգչուհին: Ցայտագրին մէջ հայերէն երգ մըն ալ առած էր, որ ջերմապէս ծափահարուեցաւ հայ թէ տեղացի հանդիսականներուն կողմէ:

× Պատերազմի զոհերու համագումարը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու, իբրեւ թարգման հրաւիրած էր եգիպտահայ ուսանող՝ Պ. Վահէ Պալըքճեանը: Պատուաբեր յաջողութիւն մը, մեր երիտասարդ հայրենակցին համար, որ միշտ համակրանքով կ'ողջունուի: Ինչպէս գրած էր «Յառաջ» այս համագումարին պատուակալ նախագահ ընտրուեցաւ Ֆրանսայի նախորդ նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ:

× Այս օրերը քաղաքիս մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը մանուկներու եւ երիտասարդներու յատուկ գիրքերու: Բազմաթիւ լեզուներով գիրքերու հրատարակութեանց հետ կը տեսնուի նաեւ հայկականը, քանի մը մանկական գիրքերով, տրամադրուած՝ մեր եկեղեցւոյ կողմէ:

× Ուրախութեամբ կը հաստատեմ թէ վաստակաւոր բանասէր Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեան որ արդէն խիստ ապաքինած է իր արկածէն, Մայրավանք վերադարձած եւ եռանդով փարած է կրկին իր փայփայած գործին:

Նոր լոյս տեսաւ Հ. Վահան վրդ. Ինկիլիզեանի գրքոյկը, որ ամբողջովին նուիրուած է բազմամեայ ու բազմարդիւն վանական՝ Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեանի յիսնամեայ գրական գործունէութեան:

Հեղինակը այս հրատարակութեամբ պատուոյ կոթող մը կ'ընծայէ մօտէն մշակին ու իր ուսուցչին, յաւերժացնելով անոր բեղուն աշխատանքը: Սրտանց կը շնորհաւորենք Հ. Ակինեանը եւ կը մաղթենք որ իբր դոկտոր փիլիսոփայութեան, նոր աշխատութիւններով ճոխացնէ Հայկ. մատենագրութեան անդաստանը: Կ'իմանամ թէ դոկտորի տիտղոսին պաշտօնական տուչութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունուարին, ձեռամբ համալսարանի տեսչութեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինի հայ գաղութը առաջիններէն էր որ առենին արձագանգ տուաւ Մշակոյթի օրը արժանավայել կերպով տօնելու եւ տարիներ յարգուեցաւ այդ «Օրը» իբր մէկ նոր ձեւը Սրբոց Թարգմանչաց տօնին:

Սակայն երկրորդ աշխարհամարտը եւ անկէ վերջին ինը տարիները անցան առանց յիշատակութեան այդ «Օր»ին:

Այս տարի, Նոյեմբեր 27ին, նորակազմ Հայկ. Միութիւնը կազմակերպեց «Մշակոյթի Օր»ուան նուիրուած հաւաքոյթը եւ կատարեց միանգամայն Պերլինի հայկական գրադարանի բացումը:

Պ. Հ. Եաղճեան մէկ ժամ տեւող կուռ բանախօսութեամբ մը պարզեց Հայկ. մշակոյթի նշանակութիւնը, յիշեց հայ գիրի գիւտէն մինչեւ Նարեկ եւ նոր գրականութիւնը, հայկ. ճարտարապետութիւնը եւ հայկ. երաժշտութիւնը, որոնցմով մեր ժողովուրդը հպարտ կրնայ ըլլալ:

«Ով մեծասքանչ դու լեզու»ն նուագեց Օր. Ա. Ֆրունճեան եւ նոյն ոտանաւորը արտասանեց փոքրիկն Պետիկ Ֆրունճեան: Յետոյ կարդացուեցան Ստ. Նազարեանցի «Մայրենի լեզու»ն, Եղիշէ Զարենցի «մեր լեզու»ն ինչպէս նաեւ Վահան Թէքէեանի «Հայոց լեզուն»ի թարգմանութիւնը գերմաներէն, զոր շնորհալի առոգանութեամբ կարդաց Օր. Վ. Եաղճեան:

Կարճ դադարէ մը ետք, որու ընթացքին սուրճով եւ կարկանդակով հիւրասիրուեցան ներկաները, վարչութեան կողմէ պաշտօնապէս բացուած յայտարարուեցաւ Պերլինի հայկական փոքր գրադարանը: Իր քանակով համեստ այս գրադարանը իրական պահանջ մը կը լրացնէ: Վարչութիւնը յոյս ունի որ շատեր պիտի օգտուին եւ պիտի ճոխանայ գրադարանը ժամանակի ընթացքին:

Հրապարակային շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ գրքի նուիրատուներուն եւ յատկապէս Միլանի հայկ. գաղութին (56 գիրք եւ գրքոյկներ), Ռուբէն Տէր Մինասեան ընտանիքին, Մկրտիչ Պարսամեան եւ Հրանտ Սամուէլ գրատուններուն, «Յառաջ»ի, Պ. Փաշանեանի եւ Տքթ. Եաղճեանի (60 ընտրուած գիրքեր) որ նաեւ տրամադրած է ընթերցասրահ իր տան մէջ:

Իբրեւ «աւուր պատշաճ»ի դրութիւն կարդացուեցաւ Շաւարշ Նարդունիի յօդուածներէն մէկը՝ «Հայկական հողը», որ կը շեշտէր հայերէն գրքի դերը ազգապահպանման գործին մէջ. այսինքն՝ անիկա պէտք է փոխարինէ հայրենիքը, Հայկական հողը, որմէ հեռու ստիպուած է ապրելու արտասահմանի Հայկ. զանգուածը: Պէտք է ամփոփուինք մեր ընթերցարանին մէջ. հոն մեզ չեն խանգարեր, մեր հոգեկան ապրումներով կրնանք տեսնել, «մտէք այս խուցէն ներս»:

Պ. Ա. Վանիփուշի խրախուսիչ խօսքերով փակուեցաւ հաւաքոյթը, որ առիթ տուաւ ցիրուցան այս փոքր գաղութին վերանորոգման:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»ի եւ ճեմարանի 25-ամեայ յոբելեանի առթիւ Լիբանանի մէջ կատարուած հանգանակութիւնը 70 հազարէն բարձրացած է 84 հազարի: Արձանագրուած են.— Վահէ Սէթեան երեք հազար լ. ոսկի, Ապրօ Ապրոյեան, Ալեքսան Գըլպաչեան երկու հազարական, Կարապետ Թէճիրեան, Մելանթոն Ասլանեան, Մամբրէ Հիսարեան, Մելքոն Ծառուկեան, Վահան Թէվրիզեան, Ռ. եւ Վ. Մավիսագալեան, Տոքթ. Ա. Պաղտասարեան հազարական:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Դեկտ. 8ին Գահիրէի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Հայկ Գաղանճեան: Դեռ պատանի հասակին անդամակցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ծնած էր Գոնիա: 1914-18 օգնած է Գոնիայի մէջ Պոլսէն դէպի Տէր Զօր քշուած Հայերուն, շատերը փրկելով: Այս վտանգաւոր գործը շարունակած էր մինչեւ քէմալական շարժումը: Թէոդիկ այս մասին գովեստով կը խօսի իր տարեցոյցներէն մէկուն մէջ: 1923ին ընտանիքով փոխադրուեցաւ Եգիպտոս եւ հիմնեց առանձին գործ մը:

× Նոյեմբեր 18ին Պէյրութի մէջ մեռած է Յովսէփ Գոփթիկեան: Բնիկ Ամանոսցի էր, ծնած 1914ին: Համարում կը վայելէր ազգային շրջանակներու մէջ եւ շահած էր կուսակցութեանց համակրանքը: Ատենապետն էր Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ամանոսի մասնաճիւղին եւ ատենապետ Գարանթինայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին:

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐ. վարչութիւնը իրաւագէտներու յանձնախումբ մը կազմած է, ազգային կալուածներու իրաւական կացութիւնը ճշդելու եւ անոնց վերաբերեալ դատական կարեւոր հարցերը լուծելու համար:

ՊՈՍԹԸՆԻ Հայկ. եկեղեցւոյ շինութեան համար հինգ հարիւր տոլար նուիրած է Խարբերդի Փէրչէնճ գիւղի Ուսումն. ընկերութիւնը, համաձայն իր 63րդ Պատգամ. ժողովի որոշման:

ՆԿԱՐԻՉ ԵԴՈՒԱՐԴ Թէրզեան ցուցահանդէս մը տուած է Հալէպի մէջ: Ծաղիկներու եւ բնանկարներու ներդաշնակ համադրութիւն մըն էր ուր կը տիրապետեն նրբութիւն եւ ճաշակ: «Արեւելք»ի մէջ, Հայր Վ. Յովհաննէսեան կը գրէ թէ Հալէպի համար հազուագիւտ եւ հաճելի անակնկալ մըն էր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Տելեմաք շարունակեց իր խօսքը.

— Սերոբի՝ Վարդանենց տունը գիւղի ամենահարուստ եւ ազդեցիկներից էր: Մեր տունը օրական՝ տասնեակ սեղան կը փռուէր. Հայ եւ Թուրք կ'ուտէին կը խմէին, Աստուծոյն փառաբանելով կը հեռանային: Բայց, կռիւ յանուն ազատագրութեան: Այդպիսով ազատուել են Յոյներն ու Պուլկարները, Իտալացիներն ու Սերպերը, եւ մենք բացառութիւն չենք կարող կազմել:

— Բարձր կը գնահատեմ քո այդ գաղափարները,—ասաց Մուրատը Տելեմաքին: Զուր տեղը չէ, որ Աղբիւր-Սերոբը քեզ է նշանակել Ախլաթի շրջանի գիւղական գործիչ: Քո ճարտարութիւնը հիացուց ինձ: Ապրիս Տելեմաք:

Եւ Մուրատ, ըստ իր սովորութեան, համբուրեց Տելեմաքի ճակատը:

Ժպիտը երեսին Մուրատ ասաց.

— Այս երեկոյ ես կը մեկնիմ: Կ'երթամ Կայծակի հետ՝ միանալու Անդրանիկին: Նա հիմա մեզ սպասում է անհամբեր: Փամփուշտի մեծ կարիք ունի:

Երեկոյեան Մուրատ բոլորիս համբուրեց եւ գնաց դէպի Տարօն՝ իր հետ ունենալով Կայծակն եւ մի քանի Շամիրամցի եւ Ջրհորցի կտրիճ տղաներ, որոնք թէ ճանապարհներին լաւ ծանօթ էին եւ թէ գիտէին զէնք գործածել: Քերելով Գրգուռի փէշերը, նրանք անյայտացան մթութեան մէջ:

Ինչ համար, ի հարկէ, դժուար էր բաժնուել տարիներով միասին ապրած, միասին կռուած, ուրախ ու դառն օրեր տեսած իմ ընկերներից: Աւօն՝ Վանում, Քեռին՝ Վանում, իսկ Մուրատն եւ Կայծակը՝ Մուշում:

Ես մնացի մինակ անառիկ Նէմրութի եւ անմատչելի Գրգուռի հետ:

Կ'ուզէի լինել Մշոյ աշխարհում եւ այնտեղի ընկերների հետ կռուել մեր դարաւոր թշնամու դէմ՝ անկոտրնչելի եւ անխորտակելի դարձնելու համար մեր դիրքերը Թուրքերի դէմ:

Թուրքի ուժը չէր, որ մեզ Սասունի անմատչելի լեռներից դուրս քշեց, այլ մեր ռազմամթերքի սակաւութիւնը, որ ստիպեց թողնել այդ լեռները եւ հեռանալ դէպի դաշտը:

Արիւնով ներկուած այդ սրբավայրը համբուրելով թողուցինք եւ հեռացանք՝ խոստանալով, որ մի օր էլ նորէն կը թառինք նրա բարձունքների վրայ: Այժմ Մուրատը եւ Կայծակը գնացին: Ես մնացի այստեղ:

Այո, մինակ մնացի այստեղ, ընկերներէս հեռու: Բայց այժմ հետս ունէի խելացի, գիտակ, յանդուգն Տելեմաքը, որ ամէն րոպէ պատրաստ էր վերից եկած հրահանգները գործադրելու:

Ինձ հետ կային 13 զինուորներ, որոնց մէջ էին Կծուակայ Ապրօն եւ Շամիրամի կտրիճ Սողօն:

Ապրօն մեր փորձուած զինուորներից էր: Սասունում վիրաւորուած էր: Մեր հետ բերինք նրան Վան մեկնելու ժամանակ եւ յանձնեցինք Տելեմաքին, որ Կծուակ գիւղի պահեստատեղիին մէջ պահէ մի ամիս: Կատարեալ կերպով առողջացել էր: Երբ Վանից վերադարձանք, անմիջապէս նա եկաւ միացաւ իմ խումբին:

Այդ օրերին ամէն տեղ խուզարկութիւններ էին կատարւում: Վանի նաւավարները բանտարկուած էին: Տելեմաքն էլ հսկողութեան տակ էր: Մնացել էինք մենք մեզի: Պէտք էր մեր գլուխը պահել եւ, որքան կարելի էր, խոյս տալ ընդհարումներից: Այս վայրերի մէջ կարելի էր բանակների դէմ կռուել եւ յաղթական դուրս գալ: Բայց Թուրք կառավարութիւնը իր պարտութեան թոյնը պիտի թափէր մեր անզէն գիւղացիների վրայ:

Որոշեցի մնալ Շամիրամի վերեւի ժայռերի վրայ: Ջրհորցիներից պահապաններ նշանակեցի Բաղէշի կողմը հսկելու, ուրտեղից մենք արդէն վտանգ էինք սպասում: Երբեմն էլ մնում էինք Նէմրութի եւ Գրգուռի կատարներում:

Մեզ համար Շամիրամի ժայռերում մնալը մեծ հաճոյք էր:

Մեր տեղը դարձած էր տեսակ մը ուխտատեղի: Գիւղի մեծերն ու փոքրերը, արեւը մարը մտնելու մօտ, կուգային մեզ այցի, որպէս իրենց հարազատ զաւակներին, եւ օրհնելով մեզ կը դառնային գիւղ:

Իսկ Սողոյի մայրը, որ բոլորիս մայրիկն էր, ամէն օր Շամիրամի յայտնի չոր սերը նուէր կը բերէր ինձ:

Ան կ'ըսէր.—

«Տղաս, հիմա դու սոնց մէջ ամէնից շատ աշխատողն ես, հսկողն ես, մանաւանդ գրողը»:

Իրօք որ 20-30ով նամակներ էի ստանում Բուլանըխից, Ախլաթի գիւղերից եւ պարտաւոր էի բոլորին պատասխանել: Երբեմն էլ գիւղերը գնում էի խումբովս եւ պատահած վէճերին վերջ դնում:

Անցան մի քանի օրեր: Կարծես խստութիւնները մի քիչ մեղմացան: Նաւավարները մի քանի ոսկի կաշառք տալով ազատեցան: Հետապնդումները գոնէ առ երեսս յետաձգուեցան:

Մի գիշեր Տելեմաքը մօտս եկաւ: Նէմրութ գտնուած օրս էր: Նա հաղորդեց բոլոր անց ու դարձերը: Յայտնեց թէ՝ Իբրահիմ Զավուշը, որ նոր էր դարձել Անդրանիկի մօտից, կ'ուզէր տեսնուիլ ինձ հետ եւ որոշ տեղեկութիւններ հաղորդել անձամբ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ. Միթըռան, նամակ մը գրելով նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտոյի, կ'առաջարկէ պատուոյ ատեան մը կազմել, իրենց միջեւ ծագած վէճը լուծելու համար: Ազգ. պաշտպա– նութեան գաղտնիքներու յայտնութեան առթիւ, Պ. Պիտօ եւս հարցաքննութեան կանչուած ըլլալով, գրաւոր վկայութիւն մը տուած էր: Այս առթիւ թերթերը գրեցին թէ վկայութիւնը մեղադրանքներ կը պարունակէ Պ. Մէթըռանի դէմ: Պիտօ մերժեց պատուոյ ատեանի առա– ջարկը:

ԿԻՆ ՄԸ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ Լոնտոնի մէջ. Դշ. օր: Երեսունեւմէկ տարիէ ի վեր ա– ռաջին անգամ է որ կին մը կը կախուի: Մահապարտը 54 տարեկան մեծ մայրիկ մըն է, Կիպրոսցի, Տիկին Քրիսթոֆի, որ բաղնիքին մէջ խեղդած էր իր խորթ աղ– ջիկը, 36 տարեկան գերմանուհի մը, յե– տոյ մերկ մարմինը վառած էր քարիւղով:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց ամբաստանեալ մը եւս, Ահմէտ Հասանէյն, Իսլամ Եղ– բայրութեան գաղտնի մարմնին վարիչը գաւառներու մէջ: Ցարդ դատուած 82 ամբաստանեալներէն 13ը անպարտ ար– ձակուած, միւսները զանազան պատիժնե– րու դատապարտուած են: Վերջին մահա– պատիժները ցկեանս բանտարկութեան կը վերածուին Յեղ. Խորհուրդին կողմէ:

ՈՒԹ ՌՈՒՄԲԵՐ պայթեցան Թունուզի քաղաքին եւ Սֆաքսի եօթը ազգայնական երեւելիներու բնակարաններուն մէջ: Մա– հափորձ մը տեղի ունեցաւ Քազապլան– քայի մէջ (Մարոք): Զինուորական գոր– ծողութիւնները կը շարունակուին Ալժե– րիոյ մէջ: 16 ըմբոստներ սպաննուեցան:

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարարը հրամայեց վե– րաքննել Տոմինիչիի դատը, Հարցաքննու– թիւնները պիտի կատարեն փարիզեան ոս– տիկաններ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքեց Մ. Նահանգ– ներուն եւ Ֆորմոզայի միջեւ կնքուած դաշնագրին դէմ, յարձակողական համա– րելով զայն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բանտարկուած 11 ամերիկացի օդաչուները պիտի փոխա– նակուին 36 չինացի ուսանողներու հետ որոնք վար դրուած են Ամերիկայի մէջ:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրա– ցոյցը (Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շաբաթական թեր– թիկներով եւ պատկերազարդ: Էջ՝ 54: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու հա– մար դիմել՝

Barsam Agopian. 22, Rue d'Aix, Marseille

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել նաեւ Յառաջին:

ԿԱՂԱՆԴԻ ՆՈՒԷ՞Ր

Ծատուր Պէրպէրեանի «Խաչին ճամ– բան», ժողովածու պատմուածքներու, տպուած սակաւաթիւ քանակութեամբ: Դիմել հեղինակին Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ՝ 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ, երգե– ցողութիւնները կը կատարուին եւաձայն Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ:

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշ– տօն եկեղեցւոյս դպիրներէն Պ. Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի եւ Յակոբ Դաւիթեանի հանգուցեալ ծնողքին համար: Սկիզբ Ս. Պատարագի ժամը 10·30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մակարեան եւ զաւակը (Նոթր Տամ Լիմիթ), Տէր եւ Տի– կին Մեսրոպ Սարգիսեան եւ զաւակները (Էքս), կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հո– գեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրա– կի առաւօտ, Մարսէյլ Սէնթ Անթուանի Քամփանյի Փէրի Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ, իրենց զաւակներուն եւ քոյրերուն Արաքսի Մակարեանի մահուան առաջին տարելիցին եւ փոքրիկն Ատրինէ Սարգիս– եանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին բոլոր ազգականները եւ բարեկամները:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբին բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հը– րաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, ուէ– ժանի վերնայարկը, Քասէ:

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris
ԴԵԿՏ. 18ԻՆ, ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 17·30ԻՆ
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝ ՄՈՑԱՌԹ, ՊԱՔ եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ Սուիթ Լիթիւրժիքը եւ երեք փասթոռալները:

Տոմսերը 200էն 500 ֆրանք: Դիմել գը– րատուն Հրանտ Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 25–46, եւ Պարսամեան, 46 Ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 64–90:

Ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Արշակ Ար– զուեան դժբախտութիւնն ունեցած է կոր– սնցնելու իր կինը, որ յանկարծամահ ե– ղած է չորեքշաբթի օր, Դեկտ. 15:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը, շաբաթ ժամը 8·30ին, Փարիզ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մանրամասնութիւնները վաղը:

Մեր ցաւակցութիւնները ընկեր Արզու– եանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմի– տէին: Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՈՇի եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու, այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրք– լը Կաթոլիկի սրահը: Կը ներկայացուի՝

ԿՈՅՐ ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ՉՔՆԱՂ ՄԱՐՕՆ

երաժշ. թատ. (4 արար), հեղինակ Թրա– գօշ: Մուտք 120 եւ 150 ֆրանք:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայագէտ Պ. ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻԻ կողմէ

Panorama de la Littérature Arménienne

Կազմակերպուած Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, Ուրբաթ, 17 Դեկտ. ժամը 21ին, Սալ Սէնթ Հէլէն, 10 ռիւ Սէնթ Հէլէն, Լիոն:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայ– րենակիցները եւ մանաւանդ երիտասար– դութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տարեվերջի խնջոյք–հանդէսը, Մարսէյլ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Մագընօ, 88 ռիւ տ'Օպաներ:

Գեղարուեստական բաժին: Տոհմիկ պա– րեր: Կը պարէ Պ. Աւետիս Նահապետեան: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր:

Արծիւ Թատերախումբը կը ներկայացնէ ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ, ղեկավարու– թեամբ Պ. Աշոտ Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կողմէ: Կիրակի 19 Դեկտ. կէ– սօրէն վերջ ժամը 4·30էն մինչեւ 10:

Կը մասնակցին Միլտոնեան քոյրեր (Վե– նետիկէն, Պենետիթօ Մաուչելլօ մրցանակ) թաւջութակով, տաւիղ եւ դաշնակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ծիծա– ղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն– ներ, երգեր, հայկական պարեր եւ անտ– կընկալներ, ապա Կաղանդ Պապայի ժա– մանումը, առատ եւ օգտակար նուէրնե– րով: Շքասեղան եւ համով – հոտով ըմպե– լիք, ժողովրդական գիներով:

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Պատուակալ նախագահութեամբ գրա– գէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ շքեղ սրահներու մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. ՅԱ– ՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն, Կ. Զարեանէ), երգ՝ Պ. Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (Մարսիլիոյ երաժշտանոցէն):

Օր. ԷՏՈՒԻՃ ՊԱԼԵԱՆ կը պարէ:

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլի ուսանողներուն սահմանափակ տոմսեր կէս գինով, նոյն օրը կիչէն:

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. Ե. ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ (Փարի– զէն): Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտ– եանի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ (կատա– կերգութիւն երեք արար), ղեկավարու– թեամբ Պ. Միհրան Շիրվանեանի, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ու– ժերու:

Այս ձեռնարկին հասոյթը պիտի յատ– կացուի երկու ուսանողներու հայեցի բարձրագոյն դաստիարակութեան ծախ– քերուն: Մուտք 100 ֆրանք

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

Օր. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ
(դաշնակահարուհի)
FRANZ VAN LAUWE
Ամուսնացած

Թօնօն լէ Պէն, Սէն Ֆրանսուա տը Սալ ե– կեղեցին: 11 Դեկտ. 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ Ակնունի ենթակոմ. ժամը 9ին:

Այս շաբաթ Հայաստան ենթկմ. ժամը 9: Կիրակի առաւօտ Մուրատ խումբը 10ին: Կիր. կէսօրէն վերջ Վռամեան ենթկմ. ժա– մը 3·30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովո– րական հաւաքատեղիները: Կարեւոր օրա– կարգ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եդիպտացի կոմի– տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստա– փոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղ– բիւր Սերոբ, Ռաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս ուրբաթ եւ շա– բաթ ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կա– րեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուր– բաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքա– տեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խում– բի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 4 Ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ: Բոլոր ըն– կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը մէջ– մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փա– րիզի շրջանի մասնաճիւղերը այս շաբաթ օր ժամը չորսին Ռէժանի վերնայարկը:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժո– ղովը այս ուրբաթ ժամը 8·30ին քաֆէ Քասէ:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆի ժողովը այս երեք– շաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հա– ւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի քաղաքի մաս– նաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Խ. Նաճարեանէ, իրենց մօրեղբօր՝ Յակոբ Շաքարեանի մահուան առթիւ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 18 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7550 30e ANNEE | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2961

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Ի՞նչ կը բանին Հայր. Միութիւնները, նոր աւաններու շինութեան եւ ներգաղթի ընդհատումէն ի վեր :

Ութ տարի անցած է արդէն, եւ երբ ակնարկ մը կը նետենք, այնքան ալ մխիթարական չէ հարցումին պատասխանը :

Ամփոփուելով մեր գաղութին վրայ, կը տեսնենք որ շատ մը Միութիւններ կազմալուծուած կամ անհետացած են :

Ուրիշներ իրենց գոյութիւնը կը զգացնեն պարբերաբար, բայց կը թուի թէ կը հեւան :

Տարիներ առաջ, 65 Հայր. Միութիւններ կը հաշուէին միայն Մարսէյլի մէջ :

Այսօր, եթէ վիճակագրութիւն մը կազմուի, պիտի տեսնէք որ տասը կէսն իսկ մնացած չէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

Ուրեմն, բնական մահուան ճամբա՞ն բռնած են Հայր. Միութիւնները :

Իրենց թողլով հարցումին պատասխանը, քանի մը խորհրդածութիւններ՝ այս առթիւ:

Հայր. Միութիւնը աւելորդ պերճանք մը պիտի դառնար, եթէ ամէնքս միասին գտնուէինք հայրենիքին մէջ, վայելելով կատարեալ ազատութիւն եւ հաւասարութիւն :

Թէեւ, անկախ պետութեանց մէջ ալ կան այդպիսի Միութիւններ, սկսելով մեր բնակած երկրէն, որ նոյնպէս ունի . . . որբեր գաւառներ :

Անշուշտ ամէն բանէ առաջ տեղական աւանդութեանց, մշակոյթի, ժողովրդական գրոյցներու պահպանման նուիրուած են այդ Միութիւնները:

Անցեալ տարի Պոլսոյ մէջ Հայր. Միութիւն մը կը կազմէին ակնցի Թուրքերը, բոլորովին թրքացնելով «էկին»ը, իր ժողովրդական բանահիւսութեամբ եւ մշակոյթով :

Հայր. Միութիւնները անհրաժեշտ պահանջ մը կը կազմեն, մեր տարագիր բազմութեանց համար :

Անոնք ոչ միայն վառ պիտի պահեն ծննդավայրին յիշատակները, ողեկոչելով անցեալը, այլ եւ պիտի ջանան փրկել ինչ որ ողջ մնացած է ահաւոր փլուզումէն, համրանք թէ պատմութիւն :

Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ հատորներ հրատարակուեցան Հայր. Միութեանց միջոցաւ, եւ դեռ կը շարունակուի շարքը:

Ամէն կերպով գնահատելի է այս աշխատանքը, որուն գլխաւոր բեռը առաւելապէս կը ծանրանայ ամերիկահայ գաղութին վրայ, ինչպէս ուրիշ այնքան դրամական հոգեր :

Հայր. Միութեանց գործունէութեան մէկ մասն է այս, եւ հետզհետէ պիտի դադրի:

Վա՜յ անոնց որ ուշ մնացած են այս ճակատին վրայ (Բարձր Հայք, Պոնտոս=Տրապիզոն՝ ամբողջ Սեւ Ծովուափերով, Բաղէշ, Բիւթանիա եւն.):

Ուրիշ ի՞նչ աշխատանքներ կ'իյնան Հայր. Միութեանց վրայ, ներկայ պարագաներուն մէջ:

Յայտնի է որ ամէնքն ալ ունին զուտ հայրենակցական հոգեր, — օգնել կարօտին եւ անկարին: Սաներ որդեգրել դպրոցներու մէջ: Հանդիպումներ սարքել պարբերաբար, վառ պահելու համար ծննդավայրին յիշատակները: Եւ վերջապէս պարտականութիւններ ստանձնել ընդհանուր ազգային ձեռնարկներու մէջ :

Իրենց կ'իյնայ, նաեւ, գործօն դեր կատարել, աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար հայրենիքին հետ :

Բայց, ամէնքս ալ գիտենք որ իրենց բարի կամքէն կախուած չէ այդ պարտականութեան կատարումը :

Կ'ընդունինք. սահմանափակ է ասպարէզը: Բայց, իրաւունք ունի՞ն անճրկելու, եւ գոհանալու սովորական ձեռնարկներով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

●

ՊԻՏԻ ԽԶԷ ՖՐԱՔԵՒՌՈՒՍ ԴԱՇԻՆՔԸ ԵԹԷ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Մոլոթով Դեկտ. 16ին Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին յանձնեց նոր ծանուցագիր մը, որով կը սպառնայ չեղեալ նկատել Ֆրանքեւխորհրդային դաշինքը, որ կնքուեցաւ 1944ին, Մոսկուայի մէջ :

Ահաւասիկ ծանուցագրին հիմնական մասերը .—

Խորհրդային կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ Ֆրանսայի ուշադրութիւնը հրաւիրել սա իրողութեան վրայ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները հիմնովին կը հակասեն այն յանձնառութեանց զորս Ֆրանսա ստանձնած է ֆրանքեւխորհրդային դաշինքով :

Այդ դաշնագիրը կնքուեցաւ 1944 Դեկտ. 10ին, երբ Խ. Միութիւնը եւ Ֆրանսա, ուրիշ հակահիթլերական պետութեանց հետ միասնաբար, սերտօրէն միացուցած ըլլալով իրենց ուժերը, դժուարին պայքար մը կը մղէին Եւրոպայի ժողովուրդներու հասարակաց թշնամիին՝ գերման զինապաշտութեան դէմ : Խորհրդային եւ Ֆրանսացի ժողովուրդներու լաւագոյն զաւակներուն արիւնով կնքուած դաշնագիրը կը նախատեսէ միջոցներ՝ կանխելու համար նոր նախայարձակում մը գերման զինապաշտութեան կողմէ եւ առով իսկ՝ կանխելու նոր պատերազմ մը Եւրոպայի մէջ :

Ծանուցագիրը այստեղ կը յիշեցնէ դաշնագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները, — զինակցութիւն կամ խմբակցութիւն չկնքել երկու կողմերէն մէկուն դէմ, փոխադարձ օգնութիւն ընծայել՝ գերմանական նախայարձակման մը պարագային եւն., եւ կը շարունակէ .—

Փարիզի համաձայնութիւնները զոր ստորագրած է ֆրանսական կառավարութիւնը, կ'առաջնորդեն գերման զինապաշտութեան վերահաստատման եւ առով իսկ կը ստեղծեն նոր նախայարձակման մը սպառնալիքը: Այդ համաձայնութիւնները կը նախատեսեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ գերմանական բանակի մը ստեղծումը գլխաւորութեամբ նախկին հիթլերական զօրավարներու որոնք դեռ վերջերս իրենց գրաւած երկիրներուն մէջ արիւնոտ ահուսարսափի փաշական կարգուսարքը կը հաստատէին :

Ոչ միայն մեծ բանակ մը կը ստեղծուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, օդանաւային կարեւոր ուժերով, հրասայլերով, ծանր հրետանիով եւ իրենց յատուկ սպայակոյտներով, այլեւ արեւմտեան Գերմանիոյ ամբողջ ծանր ճարտարարուեստը, մէջն ըլլալով Ռուրի ճարտարագործական շրջանը, նորէն յարմարցուած է զինամթերքի արտադրութեան:

Փարիզի համաձայնութիւնները գերման զօրականներուն եւ վրէժխնդիրներուն կը յանձնեն հիւլէական, քիմիական եւ մանրէական զէնքերը, կը նախատեսեն վերազինուած Գերմանիան առնել Հիւս. Ատլանտեանի յարձակողական խմբակցութեան, ինչպէս եւ Խ. Միութեան դէմ ուղղուած ուրիշ զինուորական խմբակցութեանց մէջ :

Ծանուցագիրը ապա յիշելով Խ. Միութեան հոկտ. 23 եւ Նոյ. 13 թուակիր ծանուցագիրները, կը շարունակէ. —

Ստորագրած ըլլալով Փարիզի համաձայնութիւնները, Ֆրանսա բրտօրէն կը բռնաբարէ ֆրանքեւխորհրդային դինակցութեամբ ստանձնած պարտաւորութիւնները, — որոնց համաձայն յանձն առած է ընդդիմանալ գերմանական նոր նախայարձակումի մը եւ չմասնակցիլ Խ. Միութեան դէմ ուղղուած զինակցութեանց :

Ծանուցագիրը կը յիշեցնէ թէ Խ. Միութիւնը ազատ ընտրութիւններ առաջարկած է միացեալ Գերմանիոյ համար, միջոցներ՝ խաղաղութիւնը ամրապնդելու, ինչպէս եւ Զօրս Մեծերու խորհրդաժողով մը Գերմանիոյ համար, եւրոպական համաձայնութիւն մը ի խնդիր հաւաքական ապահովութեան որուն կրնան մասնակցիլ բոլոր պետութիւնները, համաձայնութիւն մը որ պիտի պատրաստուէր խորհրդաժողով մը գումարելով Մոսկուայի կամ Փարիզի մէջ, Նոյեմբերի վերջը:

Եւ կ'եզրակացնէ .— Մերժելով խորհրդային կառավարութեան վերոյիշեալ առաջարկները եւ բարեկամական ազդարարութիւնները, Ֆրանսայի կառավարութիւնը հաստատեց թէ չուզեր նկատի առնել իր յանձնառութիւնները — որոնք կը բխին ֆրանքեւխորհրդային դաշնագրէն, — խաղաղութեան զօրացման եւ Եւրոպայի ժողովուրդներուն ապահովութեան շահերը :

Ի՞ՆՉ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԵՑ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

●

ԵՐԵՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութեան նոր ծանուցագիրը Փարիզ կը հասնէր ճիշդ այն պահուն երբ Պ. Մենտէս Ֆրանս, Իտըն եւ Տըլըս ժողով կը գումարէին, քննելու համար օրուան հրատապ հարցերը: Ֆրանսացի վարչապետը վճռած է այլեւս չյետաձգել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը: Ազգ. ժողովը երկուշաբթի օր կը սկսի այդ վաւերագիրներուն քննութիւնը եւ պիտի վերջացնէ Դեկտ. 23ին:

Այս առթիւ գիտել կուտան թէ Ֆրանսա աւանդաբար Ռուսաստանը բնական դաշնակից մը համարած է գերմանական վտանգին դէմ եւ շատ մը Ֆրանսացիներ խորհրդանշան մը կը նկատեն Ֆրանքեւխորհրդային դաշինքը, այն յոյսով թէ աշխարհը երկու պատերազմիկ ճակատներու պիտի չբաժնուի : Բայց եւ այնպէս, վարչապետը համոզուած է թէ Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը չի կրնար ազդել Ազգ. Ժողովին վրայ եւ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին յառաջիկայ տասը օրերու ընթացքին :

Երեք արտաքին նախարարները իրենց Եշ. օրուան ժողովին մէջ քննեցին Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութիւնները : Փարիզի մէջ կը յուսան թէ դեռ կարելի է խօսիլ Խ. Միութեան հետ, համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք :

Ժողովի ընթացքին, Պ. Տըլըս Ֆրանսայի վարչապետին յանձնեց երկու նամակներ՝ ամերիկեան զինամթերքի հայթայթման եւ Եւրոպայի ամերիկեան զօրքի պահպանման մասին: Նամակներէն մին կ'երաշխաւորէ վերջին պարագան, ի դիմաց Այզընհաուըրի: Ֆրանսայի վարչապետը լուրեր հաղորդեց նաեւ Սարի համաձայնութեան մասին, գիտել տալով թէ կարգադրութիւնը նոր մեկնութիւն չի կարօտիր: Ֆրանսա չընդունիր նոր բանակցութիւն կատարել այս մասին, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ կամ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մասնակցութեամբ :

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ գիտել կուտան թէ Խ. Միութեան նոր ծանուցագիրը նոր փորձ մըն է՝ խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Այս առթիւ կը հարցնեն — Խ. Միութիւնը իրապէս կը հաւատա՞յ թէ կարելի է ահաբեկել բաւական թիւով Ֆրանսացի երեսփոխան-

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՃՈՒՐԴԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ Է

★

ԽՄԲ. — Հինգշաբթի օրուան «Օրը Օրին»ի առթիւ (*Անտէր ժառանգութիւնը*), ստացած ենք հետեւեալ նամակը՝ Բարեգործականի Եւրոպայի Կեդր. վարչութեան ատենադպիր Պ. Հայկ Թոփաճեանէ.

Բարեգործականը օրինական որեւէ իրաւունք չունէր ողբացեալ Ա. Զօպանեանի ժառանգութեան վրայ, այլ միայն այն գիրքերուն վրայ, զորս մահուանէն կարճ մը յանձնած էր իր Նուպարեան Մատենադարանին : Բարեգործականը կ'ընդունի եւ կը գործադրէ կտակարարներու կամքը, այնպէս որ իր մասնաճիւղերուն անդամակցութեան կամ ուղղակի հաւաքոյթներէն դուրս մանուող պիտակ չունի որեւէ ժառանգական իրաւունք գնելու : Այս պատճառներով է որ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Եւրոպայի Կեդր. Մարմինը համեստ գումար մը առաջարկած էր Տիկին «Բ»ի: (50.000 ֆրանք): Տիկինը Դեկտեմբեր 7ին հրաժարեցաւ գրասենեակն, ուղղակի եւ անձամբ հաղորդելու իր վերջին պայմանները, Եւրոպայի Կեդր. Գործադիր դիւանին :

Մօտ մէկուկէս ժամ բանակցութենէ ետք, Տիկին Բ. ընդունեց հետեւեալ առաջարկը.— Կրկնապատկել Կեդր. վարչութեան կողմէ տրամադրուած գումարը, նոյնիսկ վճարել յաւելուածական գումար մը եւս գիրքերու դասաւորումէն վերջ՝ եթէ արժէքաւոր բաներ գտնուէին: Մինչեւ ըսեմ որ մեզի լուր տրուած էր թէ Ա. Զօպանեանի ողջութեան իսկ իր գիրքերէն մաս մը պարբերաբար ուրիշ տեղ փոխադրուած էր կամ ծախուած, եւ չէինք կրնար, առանց քննութեան, աւելի բարձր յանձնառութիւններ ստանձնել :

Տիկին Բ. համաձայնեցաւ եւ մեր վարչութեան անդամներէն Տիար Կ. Ցակըբեանի ձեռքերը համբուրելով՝ բաժնուեցաւ, ժամադրուելով յաջորդ օրը, Դեկտ. 8ին՝ գալ եւ ստորագրել համաձայնագիրը՝ որուն խմբագրութիւնը յանձնուած էր իրաւագէտ Ա. Իւթիւճեանի :

Մնացեալը ճիշդ է :

Ճիշդ է նաեւ որ Դեկտ. 9ին, երբ ներկայացանք նոտարին, Տիկին Բ. մեզի յայտնեց թէ ինք որոշած է ամէն բան «նուիրել» Երեւանի պետական մատենադարանին, եւ թէ իրեն փոխանորդ նշանակած է կարգ մը երիտասարդներ որոնք արդէն իսկ հոն էին: Ի պատիւ այս վերջիններուն ըսենք որ աւելի ազնիւ գտնուեցան քան Տիկին Բ., որ նոտարին եւ հաշտարար դատարանի քարտուղարին ներկայութեան կեղծ յայտարարեց Հ. Բ. Ը. Մ.ի յատկացուած մասնաւոր կտակը :

Եզրակացութիւն.— Հ. Բ. Ը. Մ.ը չէր կրնար խաղալիկ դառնալ Տիկին Բ.ի հեւքը եւ մասնակցիլ անվերջանալի աճուրդներու, քանի որ չեղեալ յայտարարած էր չորս վկաներու ներկայութեան կնքուած համաձայնութիւնը: (Տեսէք Տօքթ. Պէօյիւքեան, Պ. Պալըգճեան, Կ. Ցակըբեան եւ այս տողերը ստորագրողը):

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ազգ. պաշտպանութեան փոխ-նախարարը, մարեշալ Ժուկով յօդուած մը հրատարակելով կուսակցութեան պաշտօնաթերթին մէջ, կ'ամբաստանէ Չըրչիլը իբրեւ « «դաւաճան եւ նենգամիտ»: Կ'ըսէ թէ «Եւրոպայի բրիտանական հրամանատարը 1945ին ոչ միայն հաւաքեց եւ պահեց պարտուած գերման զինուորներուն զէնքերը, Չըրչիլի ուղղակի հրահանգներուն վրայ, այլեւ բաւական ատեն պաշտպանեց գերման բանակին կազմակերպուած զօրամասերը: Այս բոլորը կը հակասէին Մեծն Բրիտանիոյ ստանձնած պարտաւորութեանց որոնք ճշդուեցան Փոցտամի մէջ՝ 1945 Օգոստոսին: Մարեշալը այս առթիւ կարգ մը փաստեր կը յիշէ, եւ կ'ըսէ թէ Ամերիկացիներն ալ տեղեակ էին անցուդարձին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր» խմբագրականով մը կը ներկայացնէ այս նոր հրատարակութիւնը, որ լոյս տեսաւ Պէյրութի մէջ:

« Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի քսանհինգամեակ, 1929 – 1954».— այս խորագրին տակ « Համազգային » Հայ Մշակութային Ընկերութեան Կեդրոնական վարչութիւնը հրապարակած է շքեղ հատոր մը, դայն նուիրելով իր զոյգ Ցօբելեարներուն՝ «Համազգային»ի եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի:

Հատորը, բաղկացած 256 մեծածաւալ էջերէ, տպագրուած է Պէյրութ, « Համազգային»ի տպարանին մէջ, երեք հազար օրինակ տպաքանակով. իր ընտիր թուղթով, մաքուր տպագրութեամբ եւ բազմաթիւ — ու յաջող — լուսանկարներով, այս հատորը կրնայ դասուիլ մեր լաւագոյն հրատարակութեանց շարքը:

Ձեռնարկը յաջողած է ոչ միայն իր արտաքին ու գրաւիչ տեսքով, այլ եւ իր ներքին ու հարուստ բովանդակութեամբ:

Հատորը բաղկացած է հետեւեալ 14 գլուխներէ.

1.— Երկու խօսք... Կեդրոնական վարչութիւն:

2.— Պատմութիւն Համազգային Ընկերութեան.— Գ. Գիւզալեան

3.— Երրորդութիւնը (Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան, Հ. Օհանջանեան).— Կ. Սասունի:

4.— Պատմութիւն Նշան Փալանճեան ճեմարանի.— Գ. Բանեան եւ Մ. Իշխան:

5.— Վիճակագրական Տախտակներ:

6.— Ճեմարանի բարերարներ եւ օժանդակողները:

7.— Պատմութիւն Ճեմարանի Շրջանաւարտից Միութեան Գ. Բ.:

8.— «Ակօս» ամսագիր.— Յ. Գեղարդ:

9.— Համազգայինի հրապարակային ձեռնարկները.— Գ. Բ.:

10.— Համազգայինի հրատարակչական գործը.— Պ. Շիրինեան:

11.— Համազգայինի թատերական գործը.— Ժ. Սարգիսեան:

12.— Ճեմարանի հունձքը:

13.— Լ. Շանթի եւ Ն. Աղբալեանի շիրիմին նախագիծը.— Փ. Փապուճեան:

14.— Ճեմարանի քայլերգը.— Մ. Իշխան:

Սպառումը դիւրին ընծայելու համար հատորին գին նշանակուած է ընդամէնը 5 լ. ոսկի (երկու տոլար):

Ինչպէս ընթերցողը կը նկատէ, Կեդր. վարչութիւնը կրցած է հատորի մը մէջ տալ զոյգ Ցօբելեարներու 25ամեայ գործունէութեան ամփոփ պատկերը:

Իր «Երկու Խօսք»ի մէջ որով հատորը կը բացուի, Կեդր. Վարչութիւնը կը նկատէ.

— « Համազգային » Հայ Մշակութային ընկերութիւնը եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանը քանհինգամեայ յամառ և յարատեւ աշխատանքով ջահակիրը հանդիսացան հայ մշակոյթին, դրականութեան, կրթութեան եւ հայապահպանման կենսական գործին: Քառորդ դարու այս աշխատանքը նիւթական եւ բարոյական մեծ զոհողութիւններով՝ փրկարար դեր մը կատարեց տարագիր հայ բազմութիւններուն համար: Ու այսօր, արդար հպարտանքով, այս մշակութային զոյգ հաստատութիւնները քանհինգամեայ յոբելեանի տարի յայտարարեցին 1954 թուականը: Հայկական բոլոր գաղութներու մէջ պիտի տօնուի անոր քառորդ՝ դարու աշխատանքը՝ համահայկական հանդանակութիւններով ապահովելու համար հայ մշակոյթի ջահակիր այս հաստատութիւններու ապագայ գործունէութիւնը՝ վասն հայութեան յարատեւման »:

Քաջցր է երկրորդական հայ վարժարան նշակել հայրենի հողերէ հեռու, օտարութեան մէջ, սակայն դժուար է այդ երազը գործ դարձնել եւ զայն քառորդ դար կանգուն պահել, միշտ յառաջանալով եւ միշտ բան մը աւելի ստեղծելով:

Եթէ այսքան դիւրին ըլլար, մեծափարթամ հայ միութիւններն ու մեծահռչակ հայ արծաթատէրները վաղուց մէկէ աւելի միջնակարգ վարժարաններ հիմնադրած կ՚ըլլային Սփիւռքի մէջ:

Զըրին, որովհետեւ ոսկիի դէզերու վըրայ բազմած այդ միութիւններն ու արծաթատէրները թէեւ նիւթը ունէին, սակայն մեծագործելու համար համապատասխան ոգին չունէին:

Արդար դառնութեամբ «Համազգային»ի անմեռ հիմնադիրներէն Ն. Աղբալեան կը նկատէր.

« Դրամը գաղափար չունի, իսկ գաղափարը դրամ չունի, մեր մէջ նա, ով գաղափար ունի՝ դրամ չունի, իսկ ով գաղափար չունի՝ նա դրամ ունի »:

Այս անդրամ գաղափարակիրներն էին ահա, որ մեր կեանքի մէկ խաւար ու չփոթ շրջանին, ամէ քառորդ դար առաջ, յաւէրժ սիրելի Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ, հոյակերտեցին լոյսի այն տաճարը, որ այսօր Ն. Փալանճեան ճեմարան անունը կը կրէ:

Միայն «Հունձք»ը ճեմարանի, անուն առ անուն ցանկը 129 շրջանաւարտներու, որոնց լուսանկարներով պերճացած են հատորի 24 էջերը, բաւական է ըմբռնելու համար մեծութիւնը այն գործին, որ իր գոյութեան 25 տարիներու շրջանին կատարած է Ն. Փալանճեան ճեմարանը Սփիւռքի մէջ՝ Հայրենիքի եւ Հայութեան համար:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ

1951էն սկսեալ, հիմնական փոփոխութիւններ կրեց Խ. Միութեան նաւային ստրատեգիման ուղղութիւնը: Ներկայիս, շատ աւելի կարեւորութիւն կը տրուի սուզանաւերու եւ մակերեսի թեթեւ ռազմանաւերու շինութեան, քան թէ ծանր յածանաւերուն եւ օդանաւակիրներուն:

Այս յեղաշրջումը սկսաւ այն օրէն, երբ ծովակալ Կուզնեցով, 1951 Յուլիս 24-ին, ծովակալ Եումաշեւի տեղը անցաւ իբրեւ Ծովային նախարար, շատ լայն իրաւասութիւններով:

Կուզնեցովի ծովային ռազմավարութեան նոր ըմբռնումները կը ներշնչուին հաւանաբար այն տեսակցութիւններէն զոր ունեցաւ վերջին պատերազմին եւ Դաշնակիցներու միացեալ ապայակոյտի ժողովներուն ընթացքին, ամերիկացի եւ անգլիացի բարձրաստիճան սպաներու հետ: Ինքն էր խորհրդային ներկայացուցիչը, նաւային խորհրդաժողովներուն: Նաեւ այն պարագան՝ թէ խորհրդային ճարտարարուեստը որքան ալ զօրեղինդտքնի, չի կրնար կարճ ժամանակի մը մէջ արտադրել արեւմուտքի միացեալ տորմիղները հակակշռող ծանր մարտանաւեր: Իր դաշնակիցները,— օրինակի համար Չինաստան — նաւատորմիղ չունին: Խ. Միութիւնն է որ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ ռազմանաւերը: Իսկ եւրոպական արբանեակները, արդէն մեծ մասով ցամաքային պետութիւններ են:

Եւ այժմ ուժ կը տրուի մանաւանդ սուզանաւերուն, այսինքն ծովային պատերազմի նորագոյն միջոցին: Տեսակ մը ծովերու ապստամբութիւն:

Եւ կարգ մը լուրերու համաձայն, շնորհիւ գերման գիտնականներու գործակցութեան, շատ կատարելագործուած են Խ. Միութեան նոր սուզանաւերը: Ամէնէն կարեւոր նուաճումն է չարաթներ չարունակ մնալ ծովուն տակ, այն ալ շատ խորունկէն: Այսինքն անխոցելի՝ օդային յարձակումներու դէմ:

Պերճախօս են թիւերը, ռուսական նաւատորմիղին բարեփոխութեանց տեսակէտով: 1945ին, այդ նաւատորմիղը կը բաղկանար հետեւեալ տարրերէն.—

Մէկ օդանաւակիր, երեք ծանր զրահաւոր, ինը յածանաւ, 270 սուզանաւ, 50 ականակիր, 130 խորտակիչ:

Նոյն տարին Եալթայի մէջ, շնորհիւ Սթալինի ջանքերուն, աւելցաւ նաեւ գերմանական տորմիղին մեծագոյն մասը.— 1010 թեթեւ մարտանաւ, 121 պարեկանաւորման նաւ, 400 սուզանաւ, 212զանազան նաւեր:

Իսկ ա՞յժմ ...

Ծանր մարտանաւեր, գրեթէ չեն շինուած: Իսկ սուզանաւերու թիւը, ըստ կարգ մը աղբիւրներու 800ը կ՚անցնի: Հիները արդիականացած են եւ կան բազմաթիւ նորեր, նորագոյն յղացումով: Եւ դեռ կը շարունակեն շինել, Վլատիվոստոկի, Մուրմանսկի, Փորթ Արթիւրի, եւ Թէլլինի մէջ:

Ընդծովեայ այս հզօր զէնքը, ոչ միայն կրնայ ծառայել Խ. Միութեան քսան հազար քիլոմեթր ծովային սահմաններուն պաշտպանութեան, այլեւ յարձակման վըտանգաւոր գործիք մը կը կազմէ դաշնակից ծանր ռազմանաւերուն համար, որոնց շինութիւնը թէ սուղ է, եւ թէ տարիներու կարօտ:

Իսկ ռազմագիտական պատճառներով, խորհրդային նաւատորմիղը բաժնած են չորս գլխաւոր խումբերու, իւրաքանչիւրը գրեթէ անկախ հրամանատարութեան տակ, զանազան շրջաններու համար:

Ա. շրջան.— Ատլանտեան ովկիանոս եւ Հիւսիսային ծով:

Բ. շրջան.— Պալթեան եւ Ճերմակ ծով:

Գ. շրջան.— Սեւ ծով:

Դ. շրջան.— Խաղաղական ովկիանոս:

Ծովակալ Կուզնեցով, որ ոչ միայն ծովային նախարարն է, այլ եւ նաւատորմիղին ընդհանուր հրամանատարը, կը բաժնէ ուրիշ երեք ծովակալներու հետ չորս նաւախումբերուն հրամանատարութիւնը:

Այսպէս՝ անձամբ ստանձնած է Ա. խումբին հրամանատարութիւնը: Բ.ին հրամանատարն է հայազգի ծովակալ Իսակով: Գ.ինը Կոլովքօ: Դ.ինը Օքթիապրսքի:

Երբ վերջին պատերազմէն ի վեր այնքան փոխուած են ցամաքային ռազմագիտութեան ըմբռնումները երկու կողմերուն ապայակոյտներուն համար ալ, հըրատապ խնդիր է ճշդել ծովային ռազմավարութեան նոր պահանջները, ծա՞նր, թէ թեթեւ մարտանաւեր,— ընդհանրապէս ընդծովեայ,— ապստամբական ծովամարտի համար:

Ա.Վ.–Ա.

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ՀԵՏ

Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան պատասխանելով Պոլսոյ « Ժամանակ » թերթի հարցումներուն, ըսած է թէ «խիստ պատասխանատու եւ դժուար գործ է Էջմիածնի կաթող. տեղապահութիւնը, երբ նկատի ունենանք այժմու մեր եկեղեցական եւ ազգային կեանքի դասաւորումները եւ հետեւաբար վեր իմ ուժերէն: Միւս կողմէ դժուար է չմտածել Էջմիածնի մասին որ այսուհետեւ աթոռակալներ պիտի ընդունի արտասահմանէն, մինչեւ որ Էջմիածնի նոր հասնող սերունդը ի վիճակի ըլլայ գոհացնելու Մայր Աթոռին բարձրագոյն պահանջները: Կը կարծեմ թէ առ այժմ որոշ պատճառ չկայ խորհելու թէ Ամենայն Հայոց Կաթող. ընտրութիւնը կրնայ ուշանալ: Բոլոր հետաքրքրուող թղթակիցներուն ըսած եմ թէ որոշ չէ մեկնելուս թուականը, թէ անմիջապէս որ կարգադրեմ Երուսաղէմի Աթոռին գործերը պիտի մտածեմ մեկնիլ: Սփիւռքի հայութիւնը պէտք է կապուած մնայ Էջմիածնի հետ:

Այն հարցումին թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եպիսկոպոսները կրնա՞ն կաթողի–

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Դ.

Այդ հայեացքն, ընդհակառակը, շատ լուրջ էր, կասկածոտ եւ թափանցող եւ նրա նուրբ դծուած, մաքուր դէմքին մի տեսակ խստաբարոյ արտայայտութիւն էր տալիս: Չեմ կարող ասել, թէ իմ ստացած առաջին տպաւորութիւնը նպաստաւոր էր նրա համար, գլխաւորապէս նրա այդ անբարեհամբոյր հայեացքի պատճառով, թէեւ իմ առջեւ տեսայ մի ուրոյն գեղեցկուհի, որն իր արտաքինով կարող էր հըրապուրել բարեկամիցս շատ աւելի նուրբ ճաշակ ունեցող մարդկանց:

Սառան մտաւ ջղային արագ քայլուածքով, կարծես յուսահատական վճռականութեան մի ուժգին մղումով, եւ մանելիս գլխի մի շարժումով դէպի մէջքը գցեց ուսի վրայ ընկած մի հաստիկ հաստ դիսակը, որը ամենեւին չէր սազում նրա ոչ – օրինորդական արտաքինին: Երեւում էր, որ նա տնային սովորական հագուստով էր — շատ պարզ, բայց ճաշակով կարուած եւ շատ մաքուր: Թէ այդ եւ թէ ա՛յն հանդամանքը, որ մազերը չէր շինել, ենթադրել էր տալիս, թէ բնաւ չէր նախապատրաստուել մեզ ընդունելու կամ կարեւորութիւն չէր տուել մեր այցելութեանը: Եւ մի բոպէ ինձ թուաց, թէ դըռանով պիտի բացատրուէր նրա եւ մօր միջեւ տեղի ունեցած կռիւը հարեւան սենեակում:

Նրա մտնելուն պէս Գարեգինը վեր թըռաւ տեղից, վազեց դէպի նա, ուզեց ձեռքը առնել, բայց որովհետեւ Սառան ուշադրութիւն չդարձրեց նրա վրայ եւ իր հայեացքն ինձ էր ուղղել, ձեռքը յետ քաշեց եւ շշնչաց.

— Այս... մեր խաչեղբայրն է:

Ես չսպասեցի առաջ եւ ներկայացայ: Սառան ոչ մի խօսք չարտասանեց, միայն գլխով մի թեթեւ շարժում գործեց եւ սեղմեց ձեռքս, շարունակ նայելով աչքերիս « պինդ – պինդ», ինչպէս ասում էր Գարեգինը: Այնուհետեւ պաշտօնական չոր ու ցամաք ձայնով խնդրեց, որ նստեմ, եւ շարունակելով ոչ մի ուշադրութիւն չդարձնել փեսացուի վրայ, նստեց մեկուսի, չիփ – չիտակ, գլուխը բարձր ու հըպարտ, եւ հայեացքը, համարձակ ու թափանցող, չէր հեռացնում ինձանից, որով կարծես ասում էր. «Դուք եկել էք ինձ տեսնելո՞ւ եւ դիտելո՞ւ: Համեցէք, ինչքան ուզում էք նայեցէք եւ դիտեցէք, ես ձեզանից ոչ վախենում եմ, ոչ էլ ձեր կարծիքին որեւէ նշանակութիւն տալիս. ես ձեզ ամէնքիդ էլ արհամարհում եմ եւ մոռացնել կը տամ ձեզ ամուսնացող աղջըկայ վրայ՝ իբրեւ ծախու ձիու վրայ նայելու ձեր զարշելի սովորութիւնը »:

Ա՞յս էր ասում արդեօք նրա հայեացքը, թէ՞ այդ հայեացքի ազդեցութեան տակ ես էի նրա փոխարէն այդպէս մտածում, — չգիտեմ, միայն ակամայ շփոթուած՝ հեռացրի նրանից իմ դիտող հայեացքը, զգալով, որ առջեւս նստած է « ծախու ձիերից » հազարից հազիւ մէկը, որ ծայր աստիճան նախանձախնդիր է իր մարդկային արժանապատուութեանը եւ գիտէ, թէ ինչպէ՞ս պէտք է հակահարուած տալ իր այդ արժանապատուութիւնը նուաստացնողներին:

Ա՛յնքան ներս մտնելուց մի կարճ ժամանակ յետոյ մայրը վեր կացաւ, ինչ որ փափսաց նրա ականջին եւ ներողութիւն խնդրելով մեզանից, դուրս գնաց: Սառան նրան ճանապարհ դրեց մի երկար, անհաշտ հայեացքով: Պարզ երեւում էր, որ ատում էր մօրը եւ ամենեւին չէր ծածկում այդ բանը:

Գարեգինը, կարծես յանկարծ յիշելով, վեր թռաւ, գրպանից հանեց ականջի օղերի տուփը, բաց արեց եւ բռնեց ճրագի դիմաց այնպիսի մի ձեւով, որ կարծես ուզում էր մեկուսի եւ բաւական հեռու նստած հարսնացուին հրապուրելով մօտեցնել: Ադամանդներն օղերի մէջ ճրագի լոյսի տակ պսպղացին խոշոր աստղերի բոլոր ցոլուն երանգներով:

— Այս մեր խաչեղբօր նուէրն է,— ասաց Գարեգինը եւ, նայելով ինձ, չգիտեմ՝ յիմարաբար թէ խորամանկօրէն՝ ժպտաց:

Այտչած նայեցի նրան, թէ կատակ էր անում, շատ յիմար կատակ էր: Իմ լուրջ եւ յանդիմանական հայեացքի ազդեցութեան տակ երեւի հասկացաւ իր յիմարութի՛ւնը եւ կարմրեց, բայց շարունակում էր ժպտալ:

— Բարեկամս կատակ է անում, օրիորդ, ասացի, դառնալով Սառային.— այդ ինքն է նուէր բերել ձեզ համար:

— Որ դու յիմարութիւն անուանեցիր, — չգիտեմ որտեղի՞ց եւ ինչո՞ւ համար հնարելով, վրայ բերեց Գարեգինը եւ այս անգամ խնդաց:

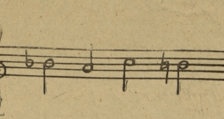
Սառան փոխնիփոխ նայում էր մերթ ինձ, մերթ Գարեգինին: Ըստ երեւոյթին, շատ զարմացած էր եւ չէր հասկանում, թէ ինչ ենք խօսում մենք: Նա ոչ միայն չմօտեցաւ, այլեւ բնաւ ուշադրութիւն չդարձրեց չքնաղ շարաբաստիկ օղերին:

— Լաւ, օղերը որ ես եմ նուէր բերել, հապա այս ո՞վ է բերել, — Գարեգինը, գնաց աթոռի վրայից վերցրեց անուշեղէնի կապոցը, բաց արեց եւ բերեց դրեց օղերի տուփի կողքին: Այս հօ դու ես նուէր բերել:

Ու այս անգամ քրքջաց պարզապէս մի խոժոռական քրքիջով:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Արուեստներու կեդրոն Փարիզ քաղաքին մէջ, ուր, ըստ վիճակագրութեանց միշտ կ՚ապրին վաթսուն հազար նկարիչներ, երկու հարիւր հազարի մօտ երաժիշտներ, Օ. Տուրեան քանի մը տարի առաջ հազիւ տեղաւորուած՝ արդէն կը փայլի որպէս միջազգային արժէք մը :

Այս անգամ հրաւիրուած է ճպոտը ձեռք առնելու Անսամպլը Օրքէսթրալ տը Փարիի հերթական երեք նուագահանդէսներուն համար, ուր օտար գլուխ գործոցներու կողքին, պիտի վարէ նոյնպէս իր անտիպ գործերուն առաջին ունկնդրութիւնը :

Ասոնց առաջինը, ինչպէս կ՚երեւայ «Յառաջ»ի մէջ տպուած ազդէն, տեղի կ՚ունենայ այս շաբաթ օրը, Կավոյի սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն Պախի Մաքնիֆիքաէն (Մեծացուցէ) զատ երաժշտագէտին ստեղծագործութիւններէն չորս կտորներ, որոնց երեքը անտիպ :

Ինչպէս բոլոր մեծ երգահանները, որոնք իրենց ժողովրդական արուեստը բարձրացուցած են մեծակառոյց երաժշտութեան, Օհան Տուրեանն ալ, ճիշդ կեցուածքով մը, մեր ժողովրդական եւ եկեղեցական երաժշտութեան մոթիֆները կ՚օգտագործէ իբրեւ նախանիւթ: Կոմիտասի, Սպիրիդոն Մելիքեանի, Սիւնիի եւ ուրիշներու հաւաքած ու ներդաշնակած ժողովրդական երգերը անսպառ գանձեր են մեր երաժշտագէտներուն համար, ներշնչման աղբիւրներ : Այդպէս ըրին Սպենդիարեանը, Անուշաւան Ղեւոնդեանը, Արամ Խաչատուրեանը, մասնաւորապէս իր «Գայիանէ» պալէին եւ ուրիշ ստեղծագործութեանց մէջ:

Օտարներ իսկ ներշնչուած են մեր գունագեղ երաժշտական ոճէն: Աշխարհահռչակ, հմայիչ ու անմահ Զայքովսկին, օր մը, Թիֆլիսի մէջ պատահաբար մտնելով հայկական եկեղեցիէ մը ներս, քաղեց կրօնական երանգ մը եւ զայն վերածելով երաժշտական նախադասութեան լայթ-մոթիֆի մը, տուաւ իր «Սէնֆոնի Փաթէթիք»ին հաւասարող «Զորրորդ Համանուագը»:

Օհան Տուրեանի Սիւիթ Լիթուրժիքը ներշնչուած է հայ եկեղեցական շարականներէն, իսկ մնացեալ երեք Փասթորալներն ալ հայկական ժողովրդական բանահիւսութենէն :

Մտադրութիւն չունինք մանրամասնութեանց մէջ մտնելու: Մեր կատարածը արձանագրում մըն է միայն: Մասնագէտներ կրնան յետոյ արտայայտուիլ :

Օհան Տուրեան երկրորդ նուագահանդէսը պիտի վարէ յառաջիկայ փետրուար 5ին, որուն յայտագիրը կազմուած պիտի ըլլայ Պէթհովէնի գործերէն: Իսկ երրորդ եւ վերջինը՝ Մարտ 8ին, ուր պիտի լսենք Վէպեր, Պրամս եւ Շուպէրթ :

Աւելորդ կը նկատեմ հոս թուել երիտասարդ արուեստագէտին արժանիքները : Տուրեան բառին իսկական առումով խմբավար ծնած է: Երբ կ՚անցնի նուագախումբի մը առջեւ, անմիջապէս կ՚այլափոխուի: Կ՚ըլլայ մեր ամէն օր տեսած Տուրեանէն տարբեր էակ մը: Կ՚անհետանան իր մանկունակ արտայայտութիւնները ու ճպոտը ձեռք առնելով կարծէք լռելեայն մեզի ըսել կ՚ուզէ թէ «այժմ գործի վրայ է»:

Երթանք վայելել իր այս գործը :

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ԱՐՁԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

★

Միքայէլ Նալպանդեանի արձանի հանդիսաւոր բացումը կատարուած է Երեւանի մէջ Նոյեմբեր 25ին իր ծննդեան 125-ամեակի առթիւ: Այս առթիւ տեղի ունեցած է համաժողովրդական միթինկ : Գրողներու Միութեան կողմէ խօսած է Ստ. Զօրեան, որ ըսած է թէ ռուս յեղափոխականներու, դեմոկրատներու հետ գործակցելով Մ. Նալպանդեան կը պայքարէր ցարական Ռուսաստանի ժողովուրդներու ազատութեան համար, ինչ որ կը նշանակէր նաեւ հայ ժողովուրդի ազատութիւնը: Նալպանդեան պայքարեցաւ Թուրք սուլթանական բռնակալութեան դէմ :

× Նոյեմբեր 25ին Երեւանի Օփերային մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ մը ի ներկայութեան կուսակցութեան ականաւոր դէմքերու, գրագէտներու: Հանդէսը բացած է վարչապետ Անտոն Քոչինեան բացատրելով թէ՝ Միքայէլ Նալպանդեան իր կեանքը ի սպաս դրաւ հայ ժողովուրդի ազատութեան Աբովեանի, Հերցենի, Չերնիշեւսկիի գաղափարական ազդեցութեան տակ: Մ. Նալպանդեան կը պաշտպանէր այն գաղափարը թէ հայ ժողովուրդի ազատագրութիւնը կապուած է ռուս ժողովուրդին ազատութեան հետ: Խօսած է նաեւ Եդ. Թոփճեան: Յետոյ խօսք առած են Ռուսիոյ, Բելոռուսիոյ, Ազրպէյճանի, Վրաստանի, Լատվիայի, Ուկրայնայի, Կիրգիզիայի, Էսթոնիայի, եւ ուրիշ հանրապետութեանց պատգամաւորները: Հեռագիրներ ղրկած են Խ. Միութեան գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահը, ակադեմական Օրբելի, գրագիտուհի Մաթիետա Շահինեան եւ ուրիշներ : Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը որոշած է Մ. Նալպանդեանի կիսանդրին կանգնել նաեւ Լենինականի մէջ, «Նալպանդեան» Մանկավարժական Կաճառի շէնքին առջեւ, Ակադեմական հրատարակութեան յանձնել Մ. Նալպանդեանի երկերու ժողովածոն, եւ պետական թոշակ սահմանել Մ. Նալպանդեանի անունով թեկնածուներու համար :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խադ արք. Դեկտեմբեր 2ին Դամասկոս գացած է, իր ազգին մաղթանքները ներկայացնելու համար Սուրիոյ կառավարութեան: Իրեն կ՚ընկերանային Շահէ Վ. Աճէմեան եւ Դամասկոսի ազգ. մարմիններու ներկայացուցիչները: Հիւրերը ընդունուեցան զինուորական պատիւներով: Սուրիոյ վարչապետը Ֆարէն Խուրի, բարի գալուստ մաղթելով դրուատեր է հայ համայնքը եւ անոր դրական աջակցութիւնը սուրիական հայրենիքին : «Մեզի համար Հայերն ու Սուրիացիները ոչ մէկ բանով կը տարբերին: Ձեր Հայերուդ օրինապահութիւնը եւ ազգային գիտակցութիւնը կը ստիպէ մեզ որ հաւասարէ հաւասար իրաւունքներով օժտենք ձեզ »:

Խադ արք. պատասխանած է.— «Մենք սուրիական կառավարութիւնը օժտուած կը տեսնենք օրինակելի սահմանադրութեամբ եւ ժողովրդանուէր կարգերով : Այս առթիւ Սուրիայի ազնիւ ցեղին եւ ձեզ արեւշատութիւն եւ երկար կեանք կը մաղթեմ»: Այս տեսակցութենէն ետք տեղապահը իր հետեւորդներով այցելած է խորհրդարանի Նախագահ Նազըմ Քուտսիի ու ըսած է.— «Ի սրտէ կը փափաքիմ որ մեր հայ հայրենակիցները մնան իրենց բարձր եւ օրինակելի դիրքին վրայ: Դուք Հայերդ ձեր բացառիկ ձիրքերով տիպար քաղաքացիներ էք, ընդունակ՝ գծուած հաշիներէ վեր մնալու: Ուրախ եմ եւ կը մաղթեմ որ շարունակէք մնալ մեր լաւագոյն բարեկամները»: Յետոյ Խադ արք. իր շքախումբով գացած է Նախագահական պալատը ուր Նախագահը, Հաշէմ Աթասի, անձնապէս դիմաւորած է Խադ արք. Աջապահեանը: Հայ հայրենակիցներու մասին իր հիացումը յայտնելով Նախագահը ըսած է.— «Վաղուց կը ճանչնամ Հայերը, Օսմանեան շրջանէն ի վեր, երբ Հաճընի գայմագամ էի: Գիտեմ թէ Հայերդ գիտակից եւ պարտաճանաչ ազգ մըն էք եւ ունիք փառաւոր անցեալ մը: Կը գնահատեմ ձեր սքանչելի յատկութիւնները եւ չեմ ծածկեր նաեւ սէրս բոլորիդ հանդէպ: Ձեր տրամադրութեան տակ եմ : Սիրով կը փափաքիմ ընդ առաջ երթալ եւ օգտակար ըլլալ ձեզի»: Խադ արք. բաժակ պարպած է Սուրիոյ ժողովուրդին եւ անոր ալեհեր պետին արեւշատութեան համար :

կոսական թեկնածու ըլլալ, պատասխանած է թէ կաթողիկոսական աթոռներու դատորոշումէն ի վեր Ազգը նախընտրած է Մայր Աթոռի միաբաններէն բարձրացնել Էջմիածնի ընդհանրական հայրապետութիւնը: Հիմնական արգելք չկայ, սակայն անհրաժեշտ է որ Կիլիկիոյ Աթոռին միաբանը իր ընտրութենէն առաջ ընդունի Էջմիածնի Աթոռին ուխտը: Նոյնն է կանոնական պարագան Երուսաղէմի Աթոռի պահակալութեան :

Թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Երուսաղէմի Աթոռին վիճակը եթէ տեղապահը մեկնի: Ըսած է թէ դժուար է պատասխանել : Բարեբախտաբար Երուսաղէմի միաբանութեան մէջ փոխարինողներ կան :

Եղիշէ արք. միշտ կը կրկնէ թէ պիտի մեկնի երբ որ իր գործերը վերջացնէ Երուսաղէմի մէջ: Այս առթիւ ըսած է թէ երբ Հնդկաստան կը գտնուէր, հեռագրով հրաժարեցաւ կաթող. տեղապահութենէն, բայց մերժեցին ընդունիլ իր հրաժարականը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՋԱՆԱՁԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Այս տարի սրահի անյարմարութեան եւ մաս մըն ալ ընկերներու փափաքին համաձայն, Անտոք կոմիտէն Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Դաշնակցութեան Օրը տօնեց ընկերահամակրական խնջոյքով, այս շաբաթ 11 Դեկտեմբեր :

Իր տանին սեղանները խնամքով շտկուած եւ բոլորս շարուած էինք շուրջը : Ընկեր Խ. Ղարիպեան (Սէն Շամոնէն) ընտրուեցաւ օրուան սեղանապետ որ յաջողութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը: Բոլոր ներկաները օրուան պատշաճ խօսքերով, երգերով, արտասանութիւններով փայլ տուին խնջոյքին : Երկար պիտի ըլլար յիշել անունները: Ամէնքն ալ շեշտեցին թէ անձնուէր ընկերներու եւ համակիրներու պէտք ունինք :

× Հոկտեմբեր 24ին հաճոյքով ունկնդրեցինք Վիէնի Յ. Լեւոնեան վարդապետի կազմած երգչախումբը: Մեր գաղութին մէջ առաջինն էր որ այսպիսի փորձ մը տեղի կ՚ունենար: Իսկապէս մեծ ընդունելութիւն գտաւ եւ սրահը լեցուն էր: Բոլոր խաւերէ ընտանիքներ եկած էին լսելու հայ երգը :

Դադարէ ետք տաղանդաւոր ջութակահար Կ. Պէպիրեան (Վիէնէն) նուագեց «Ջինուորի երգը», «Կռունկը», «Ծիրանի ծառ», «Բարձր սարեր», ջերմ ծափերու մէջ: Երգչախումբը շարունակեց յայտագրին մնացեալ մասերը:

Լեւոնեան վարդապետ պիտի ջանայ ուրիշ տեղեր ալ սորվեցնել մաս մը երգեր, եւ խումբեր կազմել, ի հարկին միացնելով «Վիէնի» երգչախումբին: Նոր Տարիէն վերջ Սէնթ Էթիէնի երիտասարդութիւնը պիտի օգտուի իր ձեռնարկներէն :

× Դեկտեմբեր հինգին Սէնթ Էթիէնի հոգաբարձութիւնը կազմակերպած էր ներկայացում մը ի նպաստ կրթական գործին, նիւթն էր «Աշխարհի Դատաստանը», ղեկավարութեամբ դերասան Թրագօշի եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու : Շնորհաւորելի են բոլոր դերակատարները, որոնք ամէն յոգնութիւն յանձն առած էին ներկայացման համար, դժբախտաբար գաղութէն շատ բացականեր կային, կարծես երդում ըրած են խուսափիլ որեւէ հայկական ձեռնարկէ: Շարժանկարի ամենայետին տեսարան մը շատ աւելի արժէք ունի այս դասակարգի մարդոց համար :

× Քանի մը խօսք ալ դպրոցի մասին : Կրթական յանձնախումբը ամէն ջանք կը թափէ աւելի արդիւնաւոր դարձնելու դպրոցին եկամուտը: Մօտ 38 աշակերտներ կան որոնց դասեր կ՚աւանդուին ձրիաբար: Սակայն ծնողներն ալ պէտք է նկատի առնեն որ եթէ օժանդակութիւնը դադրի, նոր դժուարութիւններ պիտի ծագին : Ամէն Հայու պարտքն է, եթէ նոյնիսկ զաւակներ ալ չունի, կարելի միջոցներով օժանդակել հայապահպանման գործին : Գնահատելի են Պ. Կ. Տէրմոյեանի ջանքերը: Իբրեւ ուսուցիչ եռանդով փարած է դաստիարակչական գործին :Ուրախ ենք որ Նոր Սերունդի անդամներն ալ դասեր կ՚առնեն ամէն հինգշաբթի գիշեր :

ՆՇԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

« Էհ, երբ Ցոլակին վստահելի է, երբ Անդրանիկը տեսել է, ես էլ կրնամ տեսնուել: Միայն թէ՝ հետս կը վերցնեմ Սոզոյին եւ Ապրոյին, իսկ միւս տղաքը թող մնան հեռու, որ նա չգիտնայ մեր թիւն ու քանակը:

Գիտես, Տելեմաք, որքան էլ նա վստահելի լինի, նա մեզ համար օտար է եւ միշտ խօսք տալու ենք ոեւէ գաղափար տալու նրան մեր ուժերի մասին: Մենք նրան կը սպասենք վաղը ցերեկը, Շամիրամի վերեւ ժայռերի մէջ:

Կ՚ուզէք ցերեկով կը գաք, կ՚ուզէք գիշերով: Միայն թէ՝ երբ Շամիրամ հասնիք, Գասպարին անմիջապէս ղրկէ, որ ես ողջմէն բաժնուիմ, եւ երկու ընկերով գամ տեսութեան, կամ աւելի ճիշդը՝ ինձ ժայռերի մէջ գտնէք»:

«Այս այսպէս, երկրորդ, դու ասացիր այդ երեք մաւզերների մասին: Այո, ատոնք շատ վտանգաւոր են դարձել մեզ համար: Նրանք մեզ էլ հանգիստ թողնելու չեն: Աւելի լաւ է վերցնել մէջտեղից »:

«Այդ գործը մենք գլուխ կը բերենք : Իբրահիմ Ջավուշի հետ մեր տեսակցութիւնը ունենալէ յետոյ Տելեմաք, գիտեմ, դու հաւատում ես Իբրահիմ Ջավուշի անկեղծութեան, բայց կը յանձնարարեմ, որ մի բան չասես նրան մեր մտադրութեան մասին: Նա թող միայն իմանայ նրանց մահը, երբ մենք այդ գործը գլուխ կը բերենք: Մինչ այդ ոեւէ մէկը գիտնալու չէ: Դու ես պատասխանատուն, եթէ այս լուրը երեւան ելլէ, կամ ես: Որովհետեւ միայն երկուքս գիտենք այդ երեք սրիկայ գաւաճանների մասին: Այժմ բոլորս միասին լեռնէն վար կ՚իջնանք. մենք կը հանգստանանք Հոխք ժայռերի մէջ, դու էլ գիւղ կը վերադառնաս, վաղը իրար հանդիպելու պայմանով »:

Տելեմաքը իր զինուորի հետ գնաց դէպի գիւղ՝ բռնելով «Ուղտի Քարեր»ի ճանապարհը :

« Ուղտի Քարեր»ը, նշանաւոր են մեր յեղափոխութեան պատմութեան մէջ :

Յաճախ ժամադրավայր են եղած հայդուկների համար եւ ամենավտանգաւոր ժամանակներում պատսպարուելու վայր են հանդիսացել :

Մի ժայռ է : Ուղտի առաջին ոտքի վրայից բացւում է մի ծակ մի մարդ սողմուելու չափ հազիւ, եւ գնում գետնի տակ : Ժայռի մէջ ծակը լայնանում է եւ դառնում սենեակ, ուր կարող են պատսպարուիլ բաւական մեծ թիւով մարդիկ :

Ի հարկէ ամէն մարդ չի յանդգնիր հոն մտնել. եթէ յանկարծ նկատուին, խեղդամահ կարող են լինել :

Այդ գաղտնի վայրը գիտէր միայն ինքը՝ Տելեմաքը: Նրան էլ յայտնել էր Աղբիւր – Սերոբը :

Այդ « Քար»երը , ուղտի կարաւանի նման են: Ամէնէն առաջը կանգնել է ուղտապան Պարսիկը, նրա ետեւից գնում է իշուկը եւ իշուկը քաշում է իր ետեւից մի տասնեակ ուղտեր: Պատմում են, որ մի չար պառաւի անէծքի հետեւանքն է այդ քարացումը :

Այդ տեղ շատ ատեն եղել է ռազմամթերքի պահեստ Տելեմաքի գիտութեամբ : Նա բացի իր չափիկից եւ մի քանի յեղափոխական պետերից, ոչ մէկին չէր ասել այդ թաքստոցի մասին:

Հայդուկները հանգստանում էին ուղտերի արանքներում գիշերները, իսկ ցերեկները բարձրանում էին Նէմրութի փէշերէն վեր, եւ հոն գտնում իրենց ապաստանը: Իսկ «Ուղտի» փորում աննկատելի կերպով պահուած կը լինէր ռումբը կամ փամփուշտը, Տելեմաքի միջոցով :

Տելեմաքի հեռանալէն յետոյ, առանց ձայնի ու աղմուկի քարերից պատրաստեցինք մեր բարձերը, պէտք եղած պահակները նշանակեցինք, իսկ մնացած հայդուկները անուշ, անուշ քնեցին՝ ըսպասելով թէ վաղը ի՞նչ կը լինի:

Զարմանալի էին մեր հայդուկները : Անօթի ծարաւ կը մնային շաբաթներով , եւ ոչ մի տրտունջ: Նրանք ազատ էին, կրնային մերժել այդ անտանելի լուծը : Բայց հազիւ գտնուեցաւ հարիւրէն մէկը, որ այդ դրժումն անէր :

Պահապանները փոխւում էին, եւ ես անձամբ հետեւում էի: Լուսոյ դէմ , թիկունքս տուած մի ժայռի, քնեցի :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ներ, որպէսզի չվաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները, Ուաշինկթընի մէջ ալ կ'ըսեն թէ Մոսկուա նոր «շանթաժ» մը կը փորձէ որ դատապարտուած է ձախողման: Փարիզի մէջ շատ մը երեսփոխաններ հրապարակաւ յայտնեցին իրենց տեսակէտը, «անընդունելի ճնշում» համարելով Մոսկուայի ծանուցագիրը:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը յաջողութիւն մը չահեցաւ, երբ ժողովը որոշեց իր յանձնախումբերուն յղել Փարիզի համաձայնութիւնները, քննելու եւ վաւերացման ճամբան հարթելու համար: Ժողովը մերժեց ընկերվարական խմբակցութեան բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր Զորս Մեծերու խորհրդակցութիւն մը կատարել, Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացնելէ առաջ:

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբը ժխտական դիրք մը բռնած է, վաւերացման հարցին մէջ: Միւս յանձնախումբերը համաձայն են վաւերացման:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցին առթիւ Սելանիկի ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին դէմ ալ ցոյց մը կատարեցին Յոյները, բողոքելու համար Մ. Նահանգներու ժխտական դիրքին դէմ: Շէնքը շատ ծանր վնասներ կրեց: Ոստիկանութիւնը ցուցարարները ցրուեց բիրերը շարժելով եւ ջուր հոսեցնելով: Վիրաւորուած են 40 հոգի, վեցը՝ ոստիկան զինուոր: Ամերիկեան հիւպատոսը կ'ըսէ թէ ցուցարարները խորտակած են հաստատութեան բոլոր պատուհաններուն ապակիները: Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ ուսանողները նախ ճամբայ ելած էին դէպի Թրքական հիւպատոսարան, յետոյ դէպի ամերիկեան հաստատութիւնը: Յունաստանի վարչապետը ցաւ յայտնեց ամերիկեան դեսպանին: Վերջին լուրերու համաձայն բոլոր ցոյցերը արգիլուած են: 140 հոգի վիրաւորուած են երեք օրուան մէջ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ յետաձգեց Թունուզի եւ Կիպրոսի խնդիրներուն քննութիւնը:

ՓԱՊԸ ջողաքննութեան ենթարկուեցաւ առջի օր: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հիւանդը կը տառապի ստամոքսի խիթերէ: Երէկ նոր տագնապ մը անցուց:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ արաբական պետութիւնները որոշած են փոխադարձ «պաշտպանութեան դաշնագիր մը կնքել օտար նախայարձակման դէմ, ընդլայնելով հաւաքական ապահովութեան դաշինքը»: Յառաջիկայ յունուարին ժողով մը պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, զինուորական եւ մատնագիտական միջոնները ճշդելու համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մարաջախտ Թիթօ, որ երկար պտոյտ մը պիտի կատարէ Հնդկաստանի մէջ, Պոմպէյ հասաւ Դեկտեմբեր 16ին եւ ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով: Մարտանաւը նաւահանգիստ մտած ատեն թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուեցան, մինչ օդանաւեր կը սաւառնէին քաղաքին վերեւ: Նաւահանգիստ մը վերջ, Թիթօ այցելեց «Փիղերու Քարայրը» եւ Նոր Տէլհի առաջնորդուեցաւ մասնաւոր կառախումբով մը:

ՄԻՋԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆՑ աշխարհի ախոյենական մրցումը (կափամարտ) տեղի ունեցաւ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, բացառիկ խանդավառութիւն ստեղծելով մարզական շրջանակներու մէջ: Ֆրանսացի Լանկլուա կը փորձէր Օլսընէն խլել Աշխարհի Ախոյեանի տիտղոսը, բայց ինչպէս կը նախատեսուէր, Հաւայացի Օլսըն 11րդ շրջանին յաղթեց «թեքնիք նօք աութ»ով, այսինքն իրաւարարը դադրեցուց բժշկին թելադրութեամբ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հողագործական նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը տրամադիր է կարգ մը բերքեր ծախելու Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու, ուղղակի կամ փոխանակութեամբ:

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ Լանսի մէջ (Թուրքիան): Օթոքար մը, որ 40 ուսուցչուհիներ կը փոխադրէր, թանձր մշուշէն մոլորելով կամուրջին վրայ ընդհարեցաւ ուրիշ կառքի եւ թաւալգլոր ինկաւ տասը մեր խորութեամբ: Զոհերուն թիւը,— տասը մեռեալ, 25 վիրաւոր:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՓԱՐԻԶ, Հ. Պէզիրկանեան.— Ստացած ենք ձեր նամակը: Կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ, կարգ մը ճշդումներ կատարելու համար:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբին բոլոր անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը, Քատէ:

Արշակ Արզունեան եւ զաւակները, խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՐԻ ԱՐԶՈՒՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Չէրքէզեան)

մահը: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չաբաթ, ժամը 8·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէոյի գերեզմանատունը:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հայ Կարմիր Խաչի (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) կեդր. վարչութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ իր անդամուհիներէն Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահը: Յուղարկաւորութիւնը այսօր չաբաթ, ժամը 10·45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Տարեվերջի խնջոյք–հանդէսը, Մարսէյլ

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Սալ Մազընօ, 88 ռիւ տ'Օպանեը:

Գեղարուեստական բաժին: Տոհմիկ պարեր: Կը պարէ Պ. Աւետիս Նահապետեան: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր:

Արծիւ Թատերախումբը կը ներկայացնէ ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ, ղեկավարութեամբ Պ. Աշոտ Յակոբեանի:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նժդեհ (?) տէին: Ղեկավարութեամբ՝ դերասան ԹՐԱԳՈՇի եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու, այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը: Կը ներկայացուի՝

ԿՈՅՐ ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ԶՔՆԱՂ ՄԱՐՕՆ

երաժշ. թատ. (4 արար), հեղինակ Թրագօշ: Մուտք 120 եւ 150 փրանք:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Պատուակալ նախագահութեամբ գրագէտ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ ՍՓԼԱՆՏԻՏԻ շքեղ սրահներու մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (արտասանութիւն, Կ. Զարեանէ), երգ՝ Պ. Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (Մարսիլիոյ երաժշտանոցէն):

Օր. ԷՏՈՒԻԺ ՊԱԼԵԱՆ կը պարէ:

ԾԱՆՕԹ.— Մարսէյլի ուսանողներուն սահմանափակ տոմսեր կէս գինով, նոյն օրը կ'իջէն:

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՏԷՍԻՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Այս չաբաթ ժամը 20·30ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. Ե. ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ (Փարիզէն): Պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱՆ (կատակերգութիւն երեք արար), ղեկավարութեամբ Պ. Միհրեան Շիրվանեանի, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպուած Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կողմէ: Կիրակի 19 Դեկտ. կէսօրէն վերջ ժամը 4·30էն մինչեւ 10:

Կը մասնակցին Միլտոնեան քոյրեր (Վենետիկէն, Պենետիթօ Մառչելլօ մրցանակ) թաւջութակով, տաւիղ եւ դաշնակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւններ, երգեր, հայկական պարեր եւ անգլեւ (?) կընկալներ, ապա Կաղանդ Պապայի ժամանումը, առատ եւ օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ համով – հոտով ընթրիք, ժողովրդական գիներով:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հիւ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չաբաթ Հայաստան ենթկմ. ժամը 9: Կիրակի առաւօտ Մուրատ խումբը 10ին: Կիր. կէսօրէն վերջ Վռամեան ենթկմ. ժամը 3·30ին:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒՍ. Միութեան ժողովը այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթի է. սրահը:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը խօսի Ստեփան Միլտոնեան: Նիւթը՝ «Հին եւ նոր սերունդները»: Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը այս չաբաթ օր ժամը չորսին Ռէժանի վերնայարկը:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Շաւիլի մատրան մէջ, երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ:

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս դպիրներէն Պ. Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի եւ Յակոբ Դաւիթեանի հանգուցեալ ծնողքին համար: Սկիզբ Ս. Պատարագի ժամը 10·30ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 19 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7551 30e ANNEE | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2962

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԻ ԱՐՏ, ՎԱՐԻ ԱՐՏ

Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք.

— Հայրենիքի եւ ժողովուրդի բարե-կամ չեն կրնար ըլլալ անոնք որ կը փոր-ձեն սարսափ, նիւթ, խեղճ կերպա-րանք մը տալ տարագիր բազմութեանց, մշակոյթի ճակատին վրայ :

Սարսափագարութեան կնճիռ մը կա՛ր, սկիզբէն ի վեր, օտարին հանդէպ :

Այժմ նոյն մթնոլորտը կ'ուզեն ստեղծել Հայկական Արտասահմանի եւ Արարատ-եան դաշտին միջեւ :

Բառերը միշտ չեն արտասաներ : Բայց ըսել կ'ուզեն — վերի արտ, վարի արտ :

Անոնք իշխան են, մենք ղուլամ :

Այնտեղ կ'արտադրեն, կը ստեղծագոր-ծեն : Մենք խոտ կը մշակենք :

Այնտեղ Ակադեմիաներ, Կաճառներ, ինստիտուտներ ունին : Մենք հասարակ ծաղկոցներ :

Այնտեղ ակադեմականներ կան : Մեր մէջ միայն վարժապետներ եւ վարդա-պետներ :

Անոնք հարազատ ժառանգորդ են : Մենք խորթ կամ աղքատ ազգական :

Անշուշտ կարելի չէ բաղդատել անոնց եւ մեր կացութիւնը :

Անդին՝ ամբողջ ժողովուրդ մը ամփոփ-ուած հայրենիքի մէկ մասին վրայ, պետական կարգուսարքով :

Աստին՝ նոյնքան ժողովուրդ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի :

Մշակոյթի զարգացումը շատ աւելի դիւրին է հոն, քանի որ հող ունին ոտքի տակ, եւ հոսուն աղբիւրներ՝ պետական գանձէն :

Օտարութեան մէջ, ամէն ինչ կախուած է մեր դիտակցութենէն : Մեր աշխատան-քէն եւ նիւթական կարողութենէն :

Ոտքի կանգնիլ եւ մշակոյթի կրակը վառ պահել ահաւոր փլուզումէ մը ետք, մէկը միւսէն անծանօթ, խորթ ափերու վրայ, հրաշք պիտի համարուէր ուեւէ ժողո-վուրդի համար :

Այդ հրաշքը գործուած է, ապահովելով թանկագին վաստակ մը որ պիտի ծառա-յէ իբրեւ լրացուցիչ մաս համահայկական մշակոյթին :

Այդ վաստակը անփոխարինելի է շատ մը տեսակէտներով :

Այնտեղ, հայրենիքին մէջ, արդարեւ իշխանութիւն մը ի՛ր ուզածն է որ կը պարտադրէ, իբրեւ հրամանակատար կեդ-րոնաձիգ դիկտատորութեան մը :

Մենք ազատ ենք օտարին կապանքէն : Կը բաւէ որ ըմբռնենք մեր կոչումը եւ դերը : Եւ աշխատինք :

Վայրերան եւ ծուլերան մարդիկ ի զուր կը ճգնին այլասերում նախատեսել արեւմտահայ աշխարհաբարին եւ անոր միջոցաւ մշակուած բեղուն գրականու-թեան համար :

Ինչ որ ամբարուած է եւ դեռ կ'ար-տադրուի հայրենի սահմաններէն դուրս, անսպառ գանձ մը կը կազմէ ամբողջական հայրենիքին համար : Բովանդակու-թեամբ, ծանրութեամբ թէ խորութեամբ :

Բուն դժբախտութիւնը այն է որ, ներ-կայ հայրենիքը չի գիտեր, չի կրնար կամ չուզեր օգտուիլ այդ սքանչելի եւ անկո-րնչելի վաստակէն :

Հայկական Արտասահմանի բառապա-շարէն մինչեւ գիտութիւնը եւ արուեստը մեծ մասով գոց գիրք են Երեւանի համար :

Եւ մեր դիմակաւոր դպիրները եւ կեղ-ծարարները կ'ուզեն որ այդպէս ալ մնայ :

Կ'ուզեն որ մենք դառնանք աղքատ ազ-գական : Գլուխը կախ, աչքերը կիսա-խուփ, ձեռքերը դողդոջուն :

Անոնց համար վերի արտին յարդն ան-գամ աւելի յարգի է քան վարի արտին ատոք ցորենը :

Ոչ մէկուն միտքէն կ'անցնի թելադրել որ աւելի ուշադրութեամբ հետեւին արեւ-մտահայ մշակոյթի նուաճումներուն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ՆԱԽԱՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՎՃՌԵՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ատլանտեան Խորհուրդին 13րդ նստա-շրջանի Ա. ժողովին առթիւ, որ գումար-ուեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, 14գլխակից պետութեան արտաքին եւ ելմտական նա-խարարները միաձայնութեամբ որոշեցին ճակատ յարդարել Խ. Միութեան նոր ռազմախաղերուն դէմ, որոնք հետզհետէ կը սաստկանան, քանի կը մօտենայ Փա-րիզի համաձայնութեանց վաւերացման քննութիւնը Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին կողմէ :

Խորհուրդը ուրբաթ օր առտուան ժամը տասնէն մինչեւ կէս օր վերջացուց օրա-կարգի առաջին երեք կէտերուն քննու-թիւնը, քուէարկելով ընդհ. քարտուղա-րին՝ Լորտ Իսմէյի, զինուորական յանձ-նախումբին եւ քաղաքական մասնախում-բին տեղեկագիրները խորհրդային սպառ-նալիքի մասին, «որ չէ մեղմացած» : Յե-տոյ, կրճատեալ նիստի մը մէջ, քննեց ա-մէնէն կենսական խնդիրը, — հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը՝ նախայար-ձակման պարագային :

Այս առթիւ, նախարարները նկատի ա-ռին թէ կարգ մը դժուարութիւններ մտահոգութեան մատնուած են, տեսնելով որ զինուորական իշխանութիւններ ի-րենց ռազմական ծրագիրները հիմնած են հիւլէական զէնքերու գործածութեան վը-րայ : Յետ քննութեան որոշուեցաւ այդ զէնքերուն գործածութեան վերջնական վը-ճիռը ձգել կառավարութեանց : Խորհուր-դը երկրորդ տրամաբանական որոշում մը եւս քուէարկեց, խնդրելով զինուորական իշխանութիւններէն որ շարունակեն նա-խատեսել նոր զէնքերու գործածութիւնը՝ իրենց ռազմական ծրագիրներուն մէջ : *Ուրեմն, զօրավարները պարտաւոր են պատրաստ ըլլալ ամէն պատահականու-թեան հանդէպ, նկատելով որ հակառա-կորդը կրնայ ամէն միջոցի դիմել, ազատ աշխարհին դէմ յարձակած ատեն :*

Վիճաբանութեանց ընթացքին կարգով խօսք առին Պ. Պ. Տըլլս, Իտըն եւՄենտէս Ֆրանս, Մոսկուայի վերջին սպառնալի-քին առթիւ եւ այն եզրակացութեան յան-գեցան թէ Արեւմուտքը որեւէ պատճառ չունի թուլնալու իր ինքնապաշտպանու-թեան ճիգերը Սովետներու յուսահատա-կան փորձերուն հանդէպ որոնցմով կը ձգտին խառնակութիւն ստեղծել արեւմտ-եան ճակատին վրայ :

ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կ'ըսէ թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'երեւայ խորհրդարանին ճակատի քաղաքականու-թեան մէջ : Վիճաբանութիւնը տեւեց մէ-կուկէս ժամ : Յաջորդաբար խօսք առին Իտալիոյ, Թուրքիոյ, Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախա-րարները : Տեղական թերթերը գիտել կու-տան թէ ամէնէն ուժգին լեզուն գործածեց Ֆրանսայի վարչապետը, չեշտելով թէ Սովետները չափը կ'անցնեն «փորձելով ահաբեկել Ֆրանսայի խորհրդարանը եւ հանրային կարծիքը :«Անոնք չեն ճանչնար Ֆրանսան, եթէ կը կարծեն թէ կրնան սպառնալիքներով համոզել Ֆրանսան որ փոխէ իր քաղաքականութիւնը : Խորհր-դային ծանուցագիրը որեւէ կերպով պի-տի չփոխէ Ֆրանսական կառավարութեան որոշումը՝ կարելի եղածին չափ շուտ վա-ւերացնելու համար Փարիզի համաձայ-նութիւնները » : Յետոյ բացատրեց թէ այդ համաձայնութիւնները ոեւէ մէկուն չեն սպառնար :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՉԻ՞ ԲԱՒԵՐ «ՔԱՇԱԾՆԻՍ»...

Վերջապէս, ճիչ մը լսեցաւ այն շրջա-նակէն որ կը սիրէ ամէն ինչ փայլուն տեսնել Երեւանի մէջ :

Ո՞վ չուրախանար, տեսնելով իր հայ-րենիքին կատարած նուաճումները՝ զա-նազան ճակատներու վրայ :

Բայց, որեւէ հայրենիք իր լոյսերուն հետ ստուերներ ալ ունի :

Մեր բնակած երկրին մէջ իսկ, մամու-լը Արգոսի աչքերով կը հետեւի անցու-դարձին : Եւ ի հարկին կարգի կը հրաւիրէ օրուան իշխանութիւնը :

Շարժումը կանգ պիտի առնէր, եթէ օրն ի բուն ներմակը եւ շիտակը փառաբա-նէինք, անտեսելով սեւը եւ ծուռը :

Շատեր կը մոռնան այս տարրական գի-տելիքը, դուռ բանալով անտեղի վիճա-բանութեանց :

Պէյրութի «Երիտասարդ Հայուհին», որ ցարդ խոհեմ լռութիւն կը պահէր հայրենիքի բացասական իրողութեանց հանդէպ, ձայն կը բարձրացնէ Սեպտ. Հոկտեմբերի միացեալ թիւին մէջ.

— «Սուր բնոյթ առած է հայ լեզուի հարցը : Առանց միացնելու երկու Հայաս-տանները, կարելի՞ է միթէ պարտադրել, գոնէ թէ կատարելութեան հասած Արեւմը-տահայ աշխարհաբարին, որ ծալլէ քերա-կանութիւնը եւ ենթարկուի արեւելահա-յերէնի, այն ալ նորին, կարծես, բու-հէլլար աղդէն քաշածնիս» :

Այս տողերը կը յիշէ Շանթի օրինակը, «թէեւ այդ իսկ դժուարին է, բաղդատմամբ սովետահայերէնի » :

Ո՛ւր Շանթի կարգ մը ձախող փորձերը, ո՛ւր սովետահայերէնը ...

Եւ կը շարունակէ.

— « Մենք եթէ Հայաստանի ուղղա-գրութիւնը որդեգրենք, Պոլսահայերը (միայն Պոլսահայե՞րը — Վ.) ինչպէս պիտի գիտնան թէ կերածնին սե՞ր է թէ սեր (խայմախ) : Իսկ պետական ԽՕՍ-ՈՒԱԾ լեզուն մեզ կրնայ Ս. Փրկիչ կամ Աշֆուրիէ (Պէյրութ) տանիլ : Ինչո՞ւ ռուսերէն բառեր պիտի որդեգրենք, ո-րոնք գերմանական հնչումով Ֆրանսերէն բառեր են, երբ անոնց հարազատները ու-նինք : Ո՞ր ծնողքը ԻՐԸ (իրենը) կը ձգէ եւ դրացիին զաւակները կ'որդեգրէ » :

... Պուքրէշի տկանջը քաշելու ժամը ե-կած է կարծեմ» :

Միայն Պուքրէշի՞ : Հապա Սոֆիայի, Նիւ Եորքի, Թեհրանի շրջրջաններուն ա-կանջնե՞րը :

Այս արդար ցասումը արձանագրուած է ամսագրին Քրոնիկի բաժնին մէջ, ամե-նավերջին էջին վրայ որուն խորագիրն է « Հայրենիք » :

Անշուշտ պատահմունք է, եւ «Երիտա-սարդ Հայուհին» այսուհետեւ աւելի լայ-նօրէն պիտի քրքրէ այս խնդիրը :

Քանի որ «սուր բնոյթ » ստացած է լեզուի հարցը, ներելի չէ շօշափել «ի մի-ջի այլոց » :

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՐԷՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Երէկ Պէյրութէն ստացանք Դեկտ. 13 թուակիր պաշտօնական զեկոյց մը որով Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դիւանը կը ծանուցանէ թէ յետաձգուած են Դեկտ. 16ի եւ 19ի (վաղուան) ժողովները, որոնք պիտի գումարուէին կաթողիկոսական ընտրութեան համար :

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ կաթող. տեղապահը «կը յուսար, իրեն տրուած հաւաստիք-ներու հիման վրայ, թէ երկու ժողովնե-րուն նոյն օրը գումարուիլը պիտի դիւրա-ցնէր Աթոռին շուրջ ստեղծուած տարինե-ներու տարախոհութեանց վերացումը » :

— « Սակայն ցաւ ի սիրտ Ն. Սրբազնու-թիւնը համոզուեցաւ թէ յանուն սիրոյ եւ համերաշխութեան առնուած այս որոշու-մը, փոխանակ փարատելու այս դժուա-րութիւնները, առիթ կրնայ տալ նոր բարդութիւններու եւ դժգոհութեանց :

« Նկատելով որ ստեղծուած այս նոր կացութեան մէջ Ազգ. ժողովի գումարու-մը եւ կաթող. ընտրութեան հարցը աւելի եւս կը խորացնեն տիրող անհամաձայնու-թիւնները, փոխանակ ստեղծելու սպաս-ուած համերաշխութիւնը, Նորին Սրբազ-նութեան կողմէ կը հաղորդենք թէ առ այժմ յետաձգուած է վերոյիշեալ զոյգ ժողովներուն գումարումը » :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ուրբաթ օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. ժողովին մէջ, Հնդ-կաչինի կացութեան մասին որ կը վատ-թարանայ օրէ օր : Ձիգերը այնքան դըր-գռուած էին որ վարչապետը պարտութիւն մը կրեց, երբ 291ի դէմ 301 ձայնով մեր-ժուեցաւ ընկերակից պետութեանց ել-մտացոյցը : Բայց գիշերը ուշ ատեն Ազգ. ժողովը քննեց ուրիշ բանաձեւ մը, նոյն ինքն վարչապետին պահանջով : Այս առ-թիւ յայտարարուեցաւ թէ Վիէթ Նամ ա-ւելցուցած է իր զինուորական ուժը, հա-կառակ Ժընեւի մէջ կնքուած համաձայ-նութեանց, թէ 35 հազար դերիներու վը-րայ միայն 15 հազար հոգի յանձնուած են եւայլն :

Ի վերջոյ երեսփոխանները սկսան քննել ուրիշ բանաձեւ մը որ նպաստաւոր էր կառավարութեան համար : Ինչպէս կ'երեւայ, Ազգ. ժողովը չուզեր տապալել դահլիճը, սպասելով Փարիզի համաձայ-նութեանց քննութեան, որ կը սկսի վաղը, երկուշաբթի :

Ելմտական յանձնաժողովը կ'առաջար-կէր մերժել Հնդկաչինի յատկացուած վարկերը, նկատի առնելով կացութեան ծանրացումը, որ կը սպառնայ հարաւա-յին շրջանին :

Պ. Մենտէս Ֆրանս մասնաւոր տեսակ-ցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ եւ Մ. Նա-հանգներու արտաքին նախարարներուն հետ : Ֆրանսա որոշած է մեծ մասով հայ-րենիք վերադարձնել 175.000 զինուորնե-րը : Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտոյի միջեւ : Պահպանողական երեսփո-խան մը ողբալի գտաւ Հնդկաչինի հաշ-տութեան պայմանները, ջատագովելով Պ. Պիտոյի առաջարկները : Վարչապետը «առասպել» կոչեց այդ վերագրումները :

Ելմտացոյցը մերժուած ատեն, վարչա-պետը յորդորեց որ անդրադառնան, այ-լապէս պիտի հարկադրուի վստահութեան խնդիր յարուցանել : Եւ իսկապէս վստա-հութիւն պահանջեց շաբաթ առտու ժամը 5ին : Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի Բշ. առտու ժամը 9.30ին : Կացութիւնը վտանգաւոր կը համարուի :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը հաւա-նեցաւ որ Ազգ.ժողովին ընդհ. քարտու-ղարը Փեքին հանդիպի, քննելու համար 13 ամերիկացի օդաչուներու արձակման խնդիրը :

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը նորէն ծան-րացաւ : Սնունդ չի կրնար առնել, մէջ ընդ-մէջ կլթիկ կ'ունենայ եւ չափազանց տկա-րացած է :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այ-զընհաուըր Ծնունդի աւանդական պատ-գամաբերը ուղղելով ազգին, ըսաւ թէ Ամերիկան ընտրած է «խաղաղութեան դժուարին ճամբան եւ ամէն միջոց պիտի փորձէ որպէսզի հակառակորդները հաս-կնան մեր խաղաղասիրական նպատակնե-րը : Թող չկարծեն թէ մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք ամէն գնով, թէ մէկդի պիտի դնենք մեր սկզբունքները, համակերպե-լով եւ թոյլ տալով որ տարածուի ակնե-րեւ չարիքը » :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՅ ԱԶԳԻ ԿԵՆՍԱՐԱՐ ՈՒԺԸ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ամփոփումը այն ֆրանսերէն դասախօսութեան, զոր մեր աշխատակիցը Կ. Փօլատեան կատարեց Ժընեւի մէջ, Դեկտ. 4ին.—

Հայ ժողովուրդին պատմական ճակատագիրը գծուած է սուրբի մը, Մեսրոպ Վանականին մատներով Ե. դարուն: Այս հանճարեղ մարդը, որ շատ լաւ կը ճանչնար իր ժողովուրդին ոգին, մարգարէական տեսիլքի մը մէջ մշտնջենապէս ճշդեց միակ ճամբան, զոր պէտք էր առնել:

Շինականներէ, հովիւներէ եւ պատերազմիկներէ կազմուած ընկերութենէ մը Մեսրոպ կերտեց ազգ մը հոգեկան առաքելութեամբ, որուն շնորհիւ դիմացանք դարերուն եւ հասանք մինչեւ այսօր: Այս հոգեկան միութեան շնորհիւ է որ հայ ազգը պահեց իր ինքնուրոյնութիւնը, զոր կարելի պիտի չըլլար պահել միայն զէնքով:

Ինչպէս որ հելլենական հրաշքի մասին կը խօսուի, նոյնպէս ալ կարելի է «հայկական հրաշքի» մը մասին խօսիլ, այն տարբերութեամբ որ այս «հայկական հրաշքը» կը տեւէ մինչեւ այսօր, հակառակ չարչարանքներուն, աւերներուն եւ սոսկալի ջարդերուն, քանի որ մեր մտաւորական հայրենի ժառանգութիւնը այսօր տակաւին կենդանի ուժ մըն է:

Ամէն անոնք որ հակեցան իմ ժողովուրդիս ողբերգական ճակատագրին վրայ — ինչպէս վերջերս Լիւք Անտրէ Մարսէլ վերադառնալ գայն — ամէնքն ալ գտնուեցան սա երեւոյթին առջեւ, — միակ եւ առեղծուածային ժողովուրդի մը, ամէնէն հիներէն մին, որ ապրած է բանաստեղծութեան շնորհիւ եւ որ ի վերջոյ փրկուեցաւ բանաստեղծութիւնով:

Բանաստեղծութի՜ւն... առաջ պէտք է հասկնալ առօրեայ անտանելի կեանքին փոխուիլը ուրիշ կեանքի մը, աւելի գեղեցիկ եւ աւելի դրաւիչ: Որովհետեւ երգելը կը փոխադրէ մեզ լուսաւոր աշխարհի մը մէջ:

Շատերուն համար հայկական մշակոյթը «անցած» բան մըն է: «Այո, կ'ըսեն, գիտենք որ հին ատեն մեծ բանաստեղծութիւն մը ունեցած ենք, իսկ այսօ՞ր...»:

Հայ մշակոյթին մէջ խզում չէ տեղի ունեցած, ինչպէս ուրիշ ժողովուրդներու մշակոյթին մէջ — Եգիպտոս, Յունաստան — շարունակ ստեղծագործած ենք եւ կը շարունակենք այսօր ալ: Ստորադասութեան զգացումը մեր վրայ կը ճնշէ եւ մեզ կը կուրացնէ: Բայց ոչ մէկ խորտակումի շրջան գոյութիւն ունի հայ ժողովուրդին պատմութեան եւ հոգիին մէջ: Ոսկի շղթան չէ կտրած երբեք, մեր սեփական հողին վրայ, կամ երբ ցրուած ենք աշխարհի չորս ծագերուն: Մեսրոպի կերտած կամուրջը մէկ խոյանքով կը միացնէ հինգերորդ դարու մեր ժողովուրդը այսօրուան հայ ժողովուրդին:

Մի դատէք մեզ մեր այսօրուայ թշուառութիւններէն, մեր սրտերուն մէջ միեւնոյն երգը կայ, աշխարհի լուսաւոր երգը:

(Հոս, դասախօսը, իր միտքը պարզելու համար, քանի մը մէջբերումներ ըրաւ Զարենցէն, Վարուժանէն, Շնորհալիէն եւ Նարեկացիէն):

Հայ երգը իր բոլոր փոփոխութիւններով, նոյնը կը մնայ: Հայ գրողները, իրենց կեանքով եւ գործերով եւ իրենց մահով, հայ ազգին գերագոյն առաջնորդները եղած են, անոր խիղճը: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը իրական հայելի մըն է, ուր կը ցոլանան բոլոր պատահարները, բոլոր տենչանքները, եւ իրենց ժամանակակից ազգային եւ միջազգային բոլոր խնդիրները: Իրենց քերթուածներով կարելի է Հայոց պատմութիւնը գրել:

Մեր բանաստեղծները սուրբերու կարգը դասած ենք, որովհետեւ սուրբի պէս ապրած են, հերոսի եւ մարտիրոսի պէս: Շատերը մեռած են գրիչը իրենց ձեռքին մէջ, ինչպէս քաջը կը մեռնի սուրը ձեռքին:

Հիմա հարկ է որ տամ ապացոյցներ:

Սիրելի բարեկամներ, ընտրութեան մէջ կը վարանիմ: Եթէ ուզէի ձեզի գաղափար մը տալ միայն վերջին դարուն գրուած հայ բանաստեղծութեան վրայ, պիտի ստիպուէի ձեզ ժամերով վար դնել հոս: Մի վախնաք, այդ անգթութիւնը պիտի չունենամ: Սակայն եւ այնպէս պիտի ուզէի ներկայացնել իւրաքանչիւր բանաստեղծ, կամ ամէնէն կարեւորները գոնէ, եւ ցոյց տալ այն գեղեցկութիւնները զորս անոնք կը բերեն հայ գրականութեան եւ ձեզի ապացուցանել հայկական բանաստեղծական հանճարին երկարատեւութիւնը:

Դժուարութիւնը հոն է որ իսկական քերթուած մը անթարգմանելի է: Թարգմանել՝ դաւաճանել կը նշանակէ: Այն քերթուածները, զորս ձեզի պիտի ներկայացնեմ, ողբալի պայմաններու մէջ թարգմանուած են — մի քանին ինձմէ — հետեւաբար պէտք է որ շատ ներողամտութիւնով դատէք զանոնք:

Հոս՝ դասախօսը ընթերցումներ ըրաւ:

Միքայէլ Նալպանտեանի «Երգ Ազատութեան»ը, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի «Անդգլին երգը», Պետրոս Դուրեանի «Տրտունջ»ը, Սիամանթոյի «Մօր մը երազը», Դանիէլ Վարուժանի «Ականջները» եւ «Հարճ»էն առնուած մաս մը, «Ասպետները», Արմէն Դարբինեանէն եւ Ահարոն Տատուրեանէն մէկ – մէկ քերթուած եւ ի վերջոյ Եղիշէ Չարենցէն «Պալլադ առ Լենին»ը:

Ներողամիտ եղէք որ հոս դադրեցնեմ ընթերցումներս: Միայն այս քանի մը քերթուածները բաւական են ապացուցանելու համար թէ հայ բանաստեղծութիւնը կ'ապրի տակաւին եւ մշտնջենական կենսարար ուժ մըն է: Ան կը շարունակէ մեզի կենդանութիւն տալ, հաստատ պահել իմ ժողովուրդս իր դժբախտութեան մէջ եւ օգնել որ չյուսահատինք:

Հայկական բանաստեղծութիւնը փոքր է, բայց գեղեցիկ, ժողովուրդիս պէս: Ես խոր յարգանք կը տածեմ արդի ազգերու բանաստեղծութեան հանդէպ, մասնաւորապէս Ֆրանսականին հանդէպ: Անոնք անդին ղօհարներ են, որոնք կը փայլին հազարաւոր ճաճանչներով: Մերինը մեծ չէ, արդարեւ, հազիւ քանի մը կերատ (ƙառաթ), բայց անբիծ է, արուեստական քար մը չէ, այլ իսկական ադամանդ:

Հայ «բանաստեղծութիւնը լաւագոյն ապացոյցն է զոր կրնանք տալ մեր վեհութեան», ինչպէս կ'ըսէ Պոպլը:

Ես անոր գեղեցկութեան մէկ շատ խոնարհ ծառան եմ: Ինքզինքս երջանիկ կը զգամ, եթէ կրցայ ձեզի ներշնչել քիչ մը սէր դէպի հայ բանաստեղծութիւնը: Հետեւաբար ջերմեռանդ կերպով կը գոչեմ.
— Կեցցէ բանաստեղծութիւնը, որովհետեւ ան գեղեցկութիւն է, ընդհանրական ճշմարտութիւն, ազատութիւն եւ հրճուանք է:

Պ. Ն.

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԲԵՄ

●

ԼԻՎԻՆԿ ՐՈՒՄ.— «ԿԵԱՆՔԸ ԶՈՐ ՔԵԶԻ ՏՈՒԻ» — «ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ»

Վերամուտին լաւագոյն ներկայացումներէն է «Լիվինկ – Րում»ը (Հիւրասենեակ) որ կը ներկայացուի Թէաթր Սէն Ժոռժի մէջ, քանի մը ամիսէ ի վեր:

Կրէհըմ Կրինի այս շահեկան թատերախաղը ֆրանսերէնի վերածած է ԺանՄեռքիւռ, տաղանդաւոր արուեստագէտ մը, որ ստանձնած է նաեւ խաղին բեմադրութիւնը:

Կրին, իր բոլոր գործերուն մէջ մտավախութիւնն ունի կրօնի եւ Աստուծոյ: Կաթողիկէ գրագէտը, միշտ փորձած է բացատրել քրիստոնէութեան դերը կեանքի, եւ մարդոց խիղճին մէջ: Յիշենք «զօրութիւնը եւ փառքը», իր առաջին վէպը՝ «Մարդը ինքնիրեն հետ» (1929), «Սիրային բարեկամութեան մը վախճանը» (Լա ֆէն տ'Իւն Լիէզօն) եւն.:

Կրին Անգլիա ծնած 1904ին, ուսած է Օքսֆորտ, յետոյ եղած խմբագիր Թայմզի մէջ եւ թատերական քննադատ «Սփէք – թէյթըր»ի:

«Լիվինկ Րումը» իր առաջին գործն է, գրուած ուղղակի բեմին համար:

Երկու ծերացած օրիորդներ եւ իրենց անդամալոյծ եղբայրը, որ վարդապետ է, կ'ապրին իրենց մանկութենէն ի վեր ընտանեկան տունին մէջ: Թէեւ մոլեռանդ կաթոլիկ են, բայց մահուան գաղափարը սարսափ ազդած է իրենց վրայ եւ կարգով դատապարտած են այն սենեակները, ուր մէկը մեռած է: Երբ խաղը կը սկսի այս 70ը անց օրիորդները կը բնակին վերի յարկի մէկ սենեակը՝ «Լիվինկ Րումը» որ իրենց մանկութեան սենեակն է, եւ կը սպասեն իրենց քրոջ թոռանը, քսան տարեկան աղջիկ մը, որբ մնացած:

Րոզ (որբուհին) կուգայ 12 ժամ յապաղումով մը իր խնամակալին հետ, 42 տարեկան մարդ մը, ուսուցիչ հոգեբանութեան: Կամաց կամաց յայտնի կ'ըլլայ որ այդ մաքուր եւ կրթուած աղջիկը գիշերը Միշելին (խնամակալը) հետ անցուցած է: Օրիորդները վրդովումով կը նկատեն այդ սէրը, մանաւանդ որ Միշել ամուսնացած է եւ նոյնիսկ եթէ ամուսնալուծուի, կրօնական պսակ չի կրնար կատարուիլ: Ամէն ինչ ի գործ կը դնեն որ վերջ գտնէ այս տարփանքը: Նոյնիսկ օրինաւոր կինը կը բերեն եւ Րոզին դիմացը կը դնեն: Աղջիկը, որ կը սիրէր Միշելը առանց հաշիւի, առանց բարակը մտածելու, կը տեսնէ այդ կնոջ վիշտը, կը նկատէ նաեւ որ Միշել մեծ գուրգուրանք ունի իր կնոջ հանդէպ — ինքն ալ կը տանջուի, վարդապետը՝ կրօնքը եւ աղօթքը օգնութեան կը կանչէ... ի զուր: Րոզ կը տեսնէ թէ խաբուած է, թէ բացարձակ սէրը ունայնութիւն է: Ոչ ոք, եւ ոչինչ կրնայ փրկել զինքը, ո՛չ Միշելի հոգեբանութիւնը, ոչ ալ կրօնը: Սէրը շատ մեծ է, ինք ալ շատ երիտասարդ, գիտնալու համար թէ աւելորդ է իր յուսահատութիւնը: Եւ կը դիմէ անձնասպանութեան:

Հեղինակը իր մտածումը կ'ըսէ վարդապետին բերնով: Երբ Միշելը, տակաւին անգիտակից թէ ինչ դեր կատարած է այդ յուսահատ արարքին մէջ, անձնասէր եւ վատ, որ քաջութիւնը չունեցաւ ընտրելու, չուզելով ոչ աղջիկէն ձեռք քաշել, ոչ ալ տառապանք պատճառել կնոջը, կ'ըսէ՝ «սակայն կը սիրէի զինքը»: Վարդապետը կը պատասխանէ.

— «Ես ալ: Բայց պէտք եղածին չափ չենք սիրեր, մենք ոչ ոք, թերեւս սուրբերը, ան ալ...»:

Այս է Կրինի ըսել ուզածը, — մարդուն սէրը երբեք բաւարար չէ:

Այս թատերախաղը լաւագոյն ձեւով ներկայացուց Ժան Մեռքիւռ, որ թարգմանութենէն եւ բեմադրութենէն զատ ստանձնած է վարդապետին դերը: Իվ Վէնսան շատ յաջող է Միշելի դերին մէջ ինչպէս նաեւ բոլոր դերակատարները:

× Փիռանտէլլոյի ժամանակաւրէպ գործերէն մէկն է՝ «Կեանքը զոր քեզի տուի» որ կը ներկայացուի Մաթիւրէնի մէջ:

Այս թատերախաղը, որ մայրական սիրոյ պատկերացումն է, գրուած է առաջին մեծ պատերազմին, գիշեր մը, երբ Փիռանտէլլօ կը մտածէր տղուն մասին որ ճակատն է, եւ զոր մեռած կը կարծէր: Անձնական զգացումէ տարուելով գրած է այս դրամ, կծու ողբերգութիւնը: Մայր մը որ չուզեր հաւատալ թէ տղան մեռած է եւ աւելի կ'երջանկանայ, երբ տղուն սիրուհին կուգայ ըսելու թէ զաւակ պիտի ունենայ: Հերոսուհիին գաղափարը որ հեղինակին իսկ մտածումն է, այն է թէ մարդիկ կը մեռնին եթէ մեր միտքին եւ յիշողութեան մէջ մեռցնենք եւ եթէ մենք մերժենք զանոնք մեռած նկատել, անոնք կ'ապրին: Ուժեղ գործ մը, խիստ, իրաւ եւ տպաւորիչ: Մօրը ծանր եւ յուզիչ դերը սքանչելի խաղարկութեամբ մը կը տանի Թանիա Պալաշովա:

× Զուարթ և թեթեւ ներկայացում մըն է Վիքօ–Քոլոմպիէի Ուրուականը: Սան–Թէլլի, ներշնչուելով Պղտոսէն, հինգ ծիծաղաշարժ արարներ գրած է, ուր սրամիտ եւ հաճելի զրոյցներ յաջող ներկայացում մը մէջտեղ կը բերեն: Եթէ վերջը նոյնիսկ ձեր միտքը բան մը չմնայ, 2ուկէս ժամ խնդացած կ'ըլլաք ձեր կամքէն անկախ, ինչ որ անհրաժեշտ բան մըն է:

Յաջորդով՝ այս տարուան կարեւորագոյն ներկայացման մասին՝ որ Մօնթերլանի «Փոռ – Րուայալ»ն է:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

Դ.

Արդէն համը տարաւ, եւ ես սկսեցի այլեւս չնեղանալ նրանից, որովհետեւ պարզ երեւում էր, որ ուրախութիւնից յիմարացել էր եւ չէր նկատում, որ իւր վարմունքով խօսքերով աւելի ու աւելի էր ապշեցնում հարսնացուին:

Դիտելով Սառային, որը շարունակում էր ապշած նայիլ մերթ ինձ, մերթ իր փեսացուին, ինձ զարմացնում էր մի բան — թէ ինչպէս էր եղել, որ այդ անշուշտ խելացի ու լուրջ աղջիկը, հէնց նշանտուքի գիշերը, երբ իր փեսացուն այդպէս յիմարութիւններ շատ պիտի լինէր արած, չէր ճանաչել նրան եւ համաձայնել էր նրա կինը լինել: Բայց որ Սառան ամենեւին չէր հաւանում իր փեսացուին եւ նրա վրայ բարձրից էր նայում, այդ պարզ տեսնում էի նրա արհամարհական վերաբերմունքից:

Սակայն ես աւելի իմ մասին էի հոգում: Բանն այն է, որ վախենում էի, թէ ընկերըս իր յիմար վարմունքով, մի գուցէ ինձ էլ վարկաբեկի Սառայի առջեւ, որը զարմանալի է, միմիայն այն բանով, որ չէր խօսում եւ շարունակ դիտում էր մեզ զարմացած, մի տեսակ երկիւղ էր ազդում ինձ եւ ստիպում զգոյշ լինելու: Այդ պատճառաւ շտապեցի վերջ տալ Գարեգինի յիմարութիւններին, եւ, օգուտ քաղելով այն հանգամանքից, որ Ժիւլ Սիմոնի գիրքը ձեռքումս էր, հարցրի.

— Այդ դո՞ւք էք կարդում, օրիորդ:

— Ոչ, — պատասխանեց նա կտրուկ:

— Հապա ինչո՞ւ էր այստեղ դրուած.

—մէջ ընկաւ Գարեգինը:

Սառան, նրան պատասխանելու տեղ ինձ դիմեց.

— Մի ընկերուհի ունեմ, նա էր տարել կարդալու. այս երեկոյ վերադարձրեց:

— Ուրեմն քո՞նն է, — հարցրեց Գարեգինը եւ, վեր կենալով, գնաց նստեց նրա մօտ:

Այդ եղակի դիմումը, ըստ երեւոյթին, բաւականին անհաճոյ թուաց Սառային: Նա յօնքերը կիտեց եւ, թերթերունքների տակից նայելով դէպի ցած, պատասխանեց ոչ – խկոյն.

— Այո:

— Իսկ դու կարդացե՞լ ես, հարցրեց Գարեգինը, ըստ երեւոյթին, ուրախացած, որ առիթ ունի զրոյց անելու, հարսնացուի հետ, եւ ամենեւին չնկատելով, որ այդ հարցափորձը եւ մանաւանդ իր մերձաւորութիւնը անախորժութիւն է պատճառում նրան, ինչպէս ես էի եզրակացնում Սառայի դէմքի արտայայտութիւնից:

Սառան յանկարծ վեր կացաւ եւ արագ քայլերով դիմեց դէպի ինձ:

— Ներեցէք, տուէք այդ գիրքը պահեմ:

Ու նախ քան ես Ժիւլ Սիմօնը կը մեկնէի, նա գիրքն առաւ ձեռքիցս այնպիսի մի ձեւով, որ ինձ թուաց թէ խլեց, եւ տարաւ դրեց պատի մօտ, հայելու տակ դրուած սեղանի վրայ: Զսպած ներքին զայրոյթից նրա դէմքին թեթեւ շառագոյն էր պատել, աչքերը չար արտայայտութիւն էին ստացել:

Հարսնացուի այդ, — կոպիտ որ չասեմ, — խիստ տարօրինակ վարմունքը շատ կոտրեց խեղճ փեսացուի սիրտը: Սկզբում Գարեգինը տեղնուտեղը սառեց, յետոյ, երբ Սառան վերադարձաւ եւ յօնքերը կիտած նստեց իր տեղը, նա մինչեւ անգամ վախկոտութեամբ իր աթոռը մի քիչ հեռու քաշեց:

— Դու վիրաւորուեցի՞ր, հարցրեց վարանքով:

— Ես առ հասարակ չեմ սիրում, որ ինձ հարցաքննում են, պատասխանեց Սառան խստօրէն, առանց նրան նայելու:

— Ցետոյ ես քեզ ե՞րբ հարցաքննեցի, թոթովեց խեղճ բարեկամս:

— ԴՈՒՔ (Սառան առանձնապէս շեշտեց այս «դուք»ը) այս րոպէիս հարցրիք՝ կարդացե՞լ եմ ես այն գիրքը: Ասացէք խնդրեմ, ինչո՞ւ չպէտք է կարդացած լինէի:

Գարեգինը բոլորովին կուչ եկաւ:

— Ես... ներողութիւն... ես չէի կարծում... հարցրի այնպէս.. որ գիտնայի.. դու ի զուր....

— Խնդրեմ ինձ հետ ԴՈՒով չխօսէք, — յանկարծ ընդհատեց նրան Սառան այնպիսի մի եղանակով, որ ինձ թուաց, թէ այդ խօսքերի տեղ եթէ ապտակ տար, տպաւորութիւնը միեւնոյնը կը լինէր:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՈՍԿԵՐԻՉՆԵՐՈՒ ՇՈՒԿԱՅԻՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Պոլսոյ Գոց Շուկան, որ մեծ մասով մոխիր դարձաւ հրդեհի մը հետեւանքով, հայ ոսկերիչներուն պատմական կեդրոնն է: Այս առթիւ հատուած մը *«Վարժապետին Աղջիկը»* վէպէն, ուր հեղինակը, Տիգրան Կամսարական կը նկարագրէ ոսկերիչներու բարքերը .—

Անդրանիկ աղան Պոլիս իջաւ, որպէսզի մատանին վաճառէ: Շուկենալին մէջ չատ մտահոգ երեւոյթ մը ունէր վարժապետը, գիտէր՝ որչափ դժուար բան էր խուլյումնի չարշիսին դռնարեղէն մը ծախել. գիտէր, թէ այդ «չարշի»ին մէջ իր գիտցած ճարտասանութենէն տարբեր ճարտասանութիւն մը կար, զոր քաջ գի-տէին ոսկերիչները, բայց դեռ ինչ ապշեցուցիչ պատմութիւններ չէր լսած այդ արուեստաւոր դասուն վրայ. կը վախնար, որ ձրի պիտի խլէին ձեռքէն իր աղջկան մատանին, շուկային ճիշդ մէջտեղը պաշարելով զինք, այդ սատանորդի ոսկերիչները :

Երկար մտածեց այսպէս վարժապետը եւ որոշեց վերջապէս երթալ գտնել Արթաքին, իր եղբօրորդին, որ իբր ժամադործ թերեւս օգտակար կրնար ըլլալ իրեն՝ իր դոհարին վաճառման համար :

... Գացին Զուխաճի խան, որ ոսկերչաց կեդրոնավայրն է. դիմեցին ոսկերիչի մը, ցոյց տուին. ոսկերիչը կշռեց շողակնը իր նժարին մէջ, զննեց զայն ակնոցով, յետոյ խոշորացոյցով եւ ըսաւ .

— *Դեղին է,* լեքէլի *է. չասունը ութը կարմրուկ ունիմ :*

— *Ի՞նչ,—գոչեց վարժապետը զայրացեալ,— հարիւր ոսկի կ'արժէ այս մատանին, հարիւր ոսկի. փարայի մը պակասի չեմ տար: Տուր, տուր, ուրիշի ցուցնեմ, դուն առնող չես :*

— *Քէֆդ գիտէ, աղաս,— պատասխանեց ոսկերիչը լակոնաբար: Բայց երբ վարժապետը մեկնելու կը պատրաստուէր, առաջարկեց, որ իրեն դիւրութիւն մը ընծայելու համար բոլոր գնել ուզող ոսկերիչները իր սենեակը ժողվէ եւ աճուրդի դնէ անոնց մէջ մատանին, միշտ իրեն վերապահելով ամէնէն աւելի գին տուողին իսկ չտալ զայն, եթէ իր յուսացած գինը չըլլայ այն. չատ բանաւոր էր այս առաջարկը, եւ վարժապետը չմերժեց .*

*Տասը վայրկեան յետոյ ամբողջ շուկան փոխադրուած էր այդ դոհարավաճառին սենեակին մէջ. իրարու ձեռքէ կը յափշտակեն մատանին եւ քարը կշռելէ առաջ ենթադրութեամբ կ'ըսէին ոմանք՝ «ա-*ռաֆեալ *է, առաքեալներուն թիւին չափ քարաթ կը կշռէ ըսել ուզելով, մինչ ուրիշներ՝ «ինչ առաքեալ,* պատուիրանք *ալ չկայ» կը գոչէին, ենթադրելով թէ տասնաբանեայ պատուիրանաց թիւին չափ հազիւ կը կշռէր քարը: Եւ Անդրանիկ վարժապետ, իր բոլոր հայագիտութեամբ չէր հասկնար անոնց հայերէնը. «առաքեա՞լ, պատուիրա՞նք», կ'ըսէր իւրովի, առանց կարենալ մեկնելու ինքնիրեն, թէ ինչ կը նշանակէին այդ բառերը :*

Սկսաւ աճուրդը, եւ մինչեւ որ մատանին քառասունեւչորս ոսկիի բարձրացաւ՝ հարկ եղաւ, որ աճուրդին մասնակցողները զիրար յանդիմանէին, հայհոյէին, թէ «ի՞նչ խելքով այդ դեղին քարին գին կուտային .թէ «խույումճի»ութիւն ընելու տեղ աղէկ էր, որ հօմիտասին մէյտանը ընկուզ խաղային» :

— *Լեքէլի է, աղա, լեքէլի, — կը պոռային քանի մը արուեստաւորներ՝ վարժապետին գլուխն հաւաքուած :*

Վարժապետը առաւ անոնց ձեռքէն խոշորացոյցը եւ իր կարգին զննելով ադամանդը, իր չուարման մէջ լիօք բիծ մը տեսնել կարծեց, մինչ շողակնը առաւել քան երբեք կը նշուլէր անբիծ :

Յարութիւն, վարժապետին երեսը նայելով, վեր առաւ յօնքերը, եւ այս կը նշանակէր, թէ այդ գնով կարելի չէր ձգել մատանին. ուստի չվաճառեցին զայն եւ խանութ վերադառնալով՝ Յարութիւն պատմեց, թէ այդ աճուրդը խաբէական աճուրդ մըն էր միայն, վասնզի այդ ոսկերիչները նախապէս համաձայնած ըլլալով միմեանց հետ, կէս գնով մատանին իրենց ձեռքէն խլելէ յետոյ՝ սովորութիւն ունէին վերստին իրենց մէջ աճուրդի դնել զայն եւ տալ անոր, որ ամէնէն բարձր գինը կուտայ, այնպէս որ, եթէ քառասունեւչորս ոսկիի գնուած քարը բարձրանար եւ վաճառուէր իրենց մէջ ութսունեւութի, այդ ոսկերիչները կը բաժնէին իրենց մէջ գնման եւ վաճառման տարբերութիւնը, քառասունեւչորս ոսկի, hիսէի *(բաժնի) խնդիր մը յարուցանելով միշտ :*

*Յարութիւն, պատմելով հանդերձ ոսկերչաց այս խարդաւանանքը, կ'ըսէր վարժապետին, որ եթէ այս ամէնը գիտնալով չէր միջամտած ինք աճուրդին՝ դադրեցնել տալու համար զայն, պատճառն այն էր, որ «*էնափ *էին, պէտք կ'ըլլային օր մը իրեն. գէշ մարդ ըլլալ չէր ուզեր անոնց հետ» :*

ՏԻԳՐԱՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ»

« Ֆրանսայի գրական երիտասարդները» միութիւնը որ կազմուեցաւ Հոկտեմբեր 8ին, կը փափաքի նոր շեշտ մը տալ գրականութեան, ուրկէ դուրս պիտի ձգուի յուսահատութիւնը :

Միութեան երիտասարդ եւ կորովի նախագահը՝ Ժան Հիւկէ կ'ըսէ թէ ուսուցիչի պաշտօն վարած ըլլալով, առիթ ունեցած է շփման մէջ մտնելու ուսանողներու հետ, որոնք վայելուչ արտաքինի մը տակ, կը պահեն իրենց խորքին մէջ խանդավառութեան այնպիսի ուժ մը, որ ցարդ չէ յայտնուած, նաեւ մեծ լրջութիւն մը կեանքի հանդէպ եւ մանաւանդ գրականութեան: Ապա իբրեւ գրավաճառ շփման մէջ մտած է երիտասարդներու հետ որոնք ծարաւի էին ծանօթութեան եւ ամէն հորիզոնէ եկած խորհուրդներու: Եւ վերջապէս իբրեւ ընդհանուր քարտուղար Ֆրանսայի գրատուններու, կրցած է թափանցել հրատարակչական աշխարհի գաղտնիքներուն եւ այսպէս տեսնել թէ երկու դիմագիծ կը ներկայացնէին երիտասարդութիւնը — անոնք որ կը ծառային գրականութեան անշահախնդրօրէն եւ անոնք որ կ'ապրին գրական ասպարէզին մէջ առանց զայն փոխել փորձելու :

« Անկեղծօրէն կը մտածեմ թէ հրատարակիչները պիտի ուզէին երիտասարդներուն հասնիլ, սակայն հրատարակչութեանց մեթոտները այնպէս են եւ կազմակերպութիւնները այնքան զօրաւոր են, որ անոնք իրենք զիրենք կը գտնեն անդէմ հանրութեան մը առջեւ, անծանօթ, եւ բացարձակապէս չեն ճանչնար իրական պահանջները եւ ձգտումները: Երիտասարդը որ կը կարդայ, կ'ուզէ հասկնալ եւ հասկցուիլ: Ան պիտի ուզէր գտնել իր մըտածումներուն ցոլացումը, իրեն ներկայացած գրականութեան մէջ, ինչպէս եւ պատասխանները իրեն տրուած հարցերուն :

Ոչ միայն հրատարակիչը, այլ նաեւ անոնք որ խորհուրդ կուտան երիտասարդին հաշուապահի աչքով կը նային: «գրական նպարավաճառութիւն է ասիկա, որ կապ չունի գրականութեան հետ»:

«Առ այժմ նախապատրաստական աշխատանքներու մէջ ենք: Ժամանակաւոր կոմիտէ մը կազմած ենք, վեցերորդ թաղամասին մէջ :

« Պիտի ուզէինք աշխատիլ մշակութային միութեանց հետ սերտ գործակցութեամբ, ազդելու համար մեր գրականութեան վրայ: Նեցուկ պիտի դառնանք համալսարանական տարրին, ուսանող թէ դասախօս, որոնք չեն կրնար մշակութային աշխատանքներու մասնակցիլ, որովհետեւ ծանրաբեռնուած են իրենց գործերով:

Կ'ուզենք ի մի բերել գործունեայ ժողովուրդ մը առանց ճնշում բանեցնելու գրական ստեղծագործութեան վրայ :

Ամէն ամիս պիտի ընտրենք այնպիսի գործեր, որոնք իբրեւ «անվաճառ» կը նըկատուին: Եւ գրավաճառներու միջնորդութեամբ հրատարակիչներուն քով, պիտի աշխատինք որ երիտասարդները վերջով օգտուին ատոնցմէ: Եւ եթէ գրավաճառները համաձայնին, գրքի «նուաղահանդէսի սրահ» մը պիտի հաստատենք ամէն գրատան մէջ :

Անոնց գործունէութիւնը պիտի ըլլայ կազմակերպել քննարանական ժողովներ հրատարակ ելած գիրքերու մասին: Եւ ծարբ ըրու այս փոխանակութիւնը ցոյց պիտի տայ Ֆրանսայի գրական բարեխառնութեանը աստիճանը:

Անոնք պիտի զբաղին նաեւ գրական ձայնագիրներով, ձայնասփիւռով, հեռատեսիլով եւ թատրոնով եւն.:

✶

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Երկուշաբթի օր տրուեցաւ գրական վերջին կարեւոր մրցանակը, էնթէռալիէն*: Այս մրցանակը հիմնուած է 1930ին լրագրողներու կողմէ եւ առաջին պսակաւորը եղած է Անտրէ Մալրօ «Արքայական պողոտան» գիրքով :*

Ռընոտոյի մրցանակէն վերջ, էնթեռալիէն ալ «սեւ» գիրքի մը տրուած է այս տարի :

*Լրագրող մըն է, «Ֆիկարօ»ի խմբագիրներէն, Մոռիս Պուասէ որ արժանացաւ այս մրցանակին: Գիրքը՝ «*Լը Կու տիւ Փէշէ*» տեսակ մը բողոք է բողոքական կեղծ կրթութեան դէմ որ կը պատրաստէ կամ կեղծ եւ ննջամիտ մարդիկ կամ անբարոյական եւ լիրբ տխմարներ :*

Այս է հեղինակին նիւթը, — Բողոքական կրթութեան արդիւնքը ընտանիքի մը երեք տղոց վրայ: Մէկը խաթարուած՝ բարեպաշտական խրատներէ, չի համարձակիր անկեղծօրէն դոհացում տալ իր փափաքներուն եւ իղձերուն, միւսը յանդուգն, քիչ մը անպատկառ, որ ամէն ինչ կ'ընէ «ապրած» մարդու հով մը ունենալու համար: Իսկ երրորդը, որ մաքուր մնացած է, անձնասպան կ'ըլլայ երբ կը տեսնէ թէ սիրած աղջիկը, զոր իբրեւ կին պիտի առնէր «Աստուծոյ եւ մարդոց առջեւ», իր կարծած մաքուր աղջիկը չէ :

Ասով, հեղինակը, որ ժամանակին բողոքական եղած է, կ''ուզէ ապացուցանել այդ կրթութեան վնասները :

Պ. Մոռիս Պուասէ 53 տարեկան է եւ քսան տարեկանէն ի վեր լրագրութեամբ կը զբաղի: Ունի ուրիշ նիւթ մըն ալ, որ աւելի մութ է քան իրեն, ինչ որ աւելի քան յուսահատական է :

Ծ Ա Ռ Ը

Անունդ ի՞նչ է, ո՛վ մանուկ ծառ, վայրի ծառ,
Հնդկաստանէն բերուած այստե՛ղ Եգիպտոս,
Մէկ երկիրէն ուրիշ երկիր մը պայծառ,
Բայց կը տանջէ քեզ լուռ կարօտ մը անխօս...
Ե՛ս ալ քեզ պէս պանդուխտ մըն եմ, տա՛մ քեզի
Թախիծն հոգւոյս, եւ դուն շուքովըդ սարսուռն
Ծածկէ ճամբա՛ս՝ ուր անցորդ մ'եմ երազի,
Օտարութեան երկնքին տակ՝ մըտորուն..
Դեռ կը յիշես գուցէ քաղաքը՝ որուն
Կորադրի՞ւր է քաղցրր անունը հնչող,
Ե՛ս ալ ունիմ յուշիկ մ'անշէջ, տրտմաշող,
Մեր տընակին առջեւ հսող ջինջ առուն..

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ

(ՍԵՒԱՆԱՅ ԿՂԶՈՒՄ)

Դու հեռաւոր ու մենաւոր ծիրանի ծառ,
Այն ո՞վ է քո ոսկէ կորիզն այստեղ բերել,
Ի՞նչ ես գտել այս վայրերում կեանքի համար,
Եւ ինչպէս ես արմատներդ ժայռում խրել:
Ո՞րտեղ է քո հողը նախնի, օրրանը հին,
Ո՞ւր քո բունը կը գրէին կանաչ ու խոտ,
Ե՞րբ ես թողել, ո՞ւմ ես թողել քո քոյրերին,
Ընծայելով անցորդներին միրգդ յակինթ:
Ճեղքել ես դու կուրծքը ժայռի, բխել կանաչ,
Տարեցտարի փարթամացել, ծաղկել նորից,
Քանդել ես դու վարսերը քո հողմի առաջ,
Բայց չես բեկուել, չես տապալուել քամիներից:
Դու հեռաւոր ու մենաւոր ծիրանի ծառ,
Քարից անզամ քամել ես դու կեանքի աւիշ
Եւ կանգնել ես ամուր, հպարտ, կանաչավա՛ռ,
Իբրեւ կեանքի յաւերժութեան խորհրդանիշ:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Առաւօտ կանուխ հայդուկները, իրենց փափուկ անկողնից վեր ելած, նստում են իրենց տեղում: Մէկը իր թելն է ամրացնում, մի ուրիշը յօրանջում, բերանը բաց անում, մի ուրիշը մարդանք է անում, մի ուրիշն էլ գլգլացող ուղիների պաղ եւ զուլալ ջրով իր երեսն է զովացնում :

Այդ նախնական անելիքներից յետոյ, սկսում են լուրջ գործի —

— *Ամէն մի հայդուկ պարտական է իր հրացանը ամէն օր լաւ մաքրել եւ իւղոտել :*

2.— *Պէտք է հաշուէ իր փամփուշտները՝ տեսնելու թէ պակա՞ս են եւ մի տեղ ձգե՞լ է: Եթէ ձգել է՝ կը նշանակէ թէ խումբը վտանգուած է, պատահածը պէտք է իսկոյն խմբապետի ուշադրութեան յանձնէ :*

3.— *Պէտք է ասեղը առնէ իրեն պատռուած հագուստը կարկտէ: Իսկ եթէ սեւէ մէկը կարելու ընդունակութիւն չունի, ընկերը կ'օգնէ նրան :*

Հայդուկները պարտաւոր էին իրար մէջ սեւէ վէճ չյարուցանել եւ իրենց խմբապետը չըրաղեցնել: Գիւղացիների հետ նըրանք պարտաւոր էին վարուել այնպէս, ինչպէս որ կը վարուէին իրենց ընկերների հետ, իսկ իգական սեռին հետ, որպէս իրենց հարազատ քոյրերի, մայրերի հետ:

Վայ, այն հայդուկին, որ կը յանդգնէր խոժոռ նայիլ հայ աղջկան մը կամ հարսի մը, նոյնիսկ թուրքի կամ քիւրտի կնոջ մը: Տեղն ու տեղը գնդակահար կը լինէր իր խմբապետին կողմէ: Երկաթէ կարգ ու կանոն կար հայդուկների մէջ :

✕

Կէս օրի մօտ էր: Գասպարն եկաւ եւ հաղորդեց, որ Իբրահիմ Զավուշը արդէն գիւղումն է եւ շուտով պիտի գայ տեսութեան :

Լուրն ստանալուս պէս խումբը զրկեցի Փոքր – Պետրոսի հետ դէպի Նեմրութի սարերը, մեզանից մի վզնաչափ հեռու՝ հոն սպասելու, մինչեւ որ նոր կարգադրութիւն անեմ: Յետոյ ես էլ Սողոյի եւ Ալբոյի հետ մի քիչ գիւղին մօտեցայ, եւ ժայռերի մէջ մի յարմար վայր նստեցի :

Քիչ վերջը Իպրահիմ Զավուշն եկաւ Տելեմաքի հետ: 35ը անց, բարձրահասակ, մոնկոլական դէմքով մէկն էր: Բարեւեց ինձ եւ ձեռք երկարելով ասաց .

— *Սերոբի հետ բարեկամ եմ եղած: Այս օրերս տեսայ Անդրանիկին եւ այժմ էլ կը տեսնեմ քեզ: Ափսոս որ Մուրատին եւ Ալոյին չտեսայ: Երեւում է բախտ չունիմ :*

Մեզի նուէր բերած էր Ղըզըլ Աղաճի ամենանշանաւոր ծխախոտը, որին կարօտը կը քաշէինք, Սասունի անկումից յետոյ:

Ծխախոտը տալէն յետոյ ասաց .

— *Հովիւի նուէրը լերան պլուլն է եւ մայրի ծառի ձուլը: Ծխախոտից զատ, ուրիշ բան չունիմ տալու, վստահ եղէք: Ծխեցէք: Ասիկա Գիւզաշէնի Ալոյի թունաւորած ծխախոտը չէ :*

Մի քիչ ծիծաղեցինք: Նա պատմեց իր կեանքից եւ ասաց .

— *Փոքր հասակէս մինչեւ հիմա բարեկամ եմ եղած Հայերին: Նոյնպէս իմ հայրս եղած է, որովհետեւ իմ պապս Հայ է եղած: Մի Թուրքի սպանութիւնից ազատուելու համար, նա ննտուել է ճամին, հոն, ուրացել է իր կրօնը եւ ամուսնացել մի Թուրք աղջկայ հետ, որից ծնել էր հայրս: Մանկութենէս մինչեւ հիմա, ամէն վտանգ յանձն առած եւ աջակցած եմ յեղափոխութեան գործին: Մինչեւ այսօր, որեւէ վտանգի չեմ հանդիպած: Եթէ այսուհետեւ հանդիպիմ, հոգ չեմ աներ: Բաւական մեծ պարտականութիւն կատարել եմ, եւ այս մի քանի օրերը արեան դաշտից եմ վերադարձել: Յովսէփի միջոցով 2,060 փամփուշտ հասցուցի Անդրանիկ փաշային, ճիշդ Գոմերի կռուից յետոյ: Արդէն այս կռուին մէջ տղաքը իրենց փամփշտակալների մէջ ունեցածը սպառած էին եւ տրտում տխուր սպասում էին վաղուան իրենց անբուժ ճակատագրին: Կամ Երկրից մի կերպ պէտք է հեռանային եւ կամ Թուրքի դաղանութիւնների զոհ պիտի դառնային: Երբ ես այդ փամփուշտները հասցուցի նրանց, կարծես երկնքից ընկած մի դանձ էր: Անդրանիկը գիտէր, որ դուք շուտով Վանից կը դառնաք ապ-մամթերքով:*

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ պաշտպանելով արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը, գիտել տուաւ թէ խաղաղ համակեցութիւնը մասնաւոր, աւելի ճիշդ՝ ժխտական իմաստ մը ունի Ռուսերու մտքին մէջ: «Արեւմուտքը պէտք չէ իջեցնէ իր աստիճանը, մնալով հանդերձ համբերատար եւ պատրաստ՝ բանակցելու Խ. Միութեան հետ, հոգ չէ թէ երբ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք»:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս իր կարգին մատնանշեց երեք վտանգներ, — առաջին՝ սխալ է խորհիլ կեղծ ապահովութեամբ, երբ վտակի մը մակերեսը հանդարտ է, բայց յորձանքը կը մնայ նոյնը: Երկրորդ՝ Արեւմուտքի հանրային կարծիքը պէտք չէ անհուզողի մատնուի, երբ մակերեսը կը խլրտի, ինչպէս ցոյց կուտայ Ֆրանսայի ուղղուած սպառնալիքը: Եւ վերջապէս, Արեւմուտքը պէտք է զգուշանայ հապճեպ կամ անխորհուրդ ձեռնարկներէ: Այս առթիւ յիշեց 13 ամերիկացի օդաչուներու բանտարկութիւնը Չինաստանի մէջ,— կանխամտածեալ փորձ մը որ կը ձգտի հապճեպ, միակողմանի գործողութեան մը մղել Մ. Նահանգները եւ տկարացնել Ատլանտեան զինակցութիւնը տագնապալի պահու մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ վաւերացուց Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրներուն քննութեան յետաձգումը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կոչ մը ուղղեց Ճափոնի, վերահաստատելու համար բարեկամական յարաբերութիւնները:

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆՆՈՑ պահեստի բանակ մը կազմել կ'ուզեն Մ. Նահանգներուն մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ աւազակախումբ մը երեք տարիէ ի վեր կը բանար օտար երկիրներէ եկած նամակները, գողնալով չէքերը, տոլարները եւ ֆրանքները: Յարդ գողցուած դրամը կը հասնի մէկ միլիոնի: Աւազակախումբը կը բաղկանար տասը հոգիէ, գլխաւորութեամբ խալայի Նեկրիի:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ կառավարութեան որոշումով, կրնան երկիր վերադառնալ այն հանրապետական աքսորականները որոնք ոճիրներ չեն գործած:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 19 Իսլամ Եղբայրներ որոնք երդում ըրած էին շարունակել իրենց դաւադրական աշխատանքը, հինգ պետերու կախաղանէն վերջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցին քննութեան յետաձգումը մեծ սրտաբեկութիւն պատճառեց Յունաստանի մէջ: Քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ Թուրքիոյ ներկայացուցիչը բուռն միջամտութիւն մը կատարած էր Ազգաժողովին մէջ, ինչ որ կրնայ ազդել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութեանց վրայ: Թուրքերը վճռած են ի դերեւ հանել Աթէնքի ջանքերը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ահարոն Կալճեանէ երեք հազար ֆրանք եւ տասը հազար ֆրանք արժող պատի ժամացոյց մը գլրոցին եւ եկեղեցիին համար, իրենց Ամերիկա մեկնումի առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳ-ԱՄԵԱԿԸ պատկերազարդ շքեղ հատոր մը, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ:

Գին 700 ֆրանք:

Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) կամ «Յառաջ»ի:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,
փետրուար 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք:
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը խօսի Ստեփան Միլտոնեան: Նիւթը՝ «Հին եւ նոր սերունդները»: Մուտքը ազատ է:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ Փետր. 12-ին, շաբաթ օր, ժամը 15էն կէս գիշեր: Խնջոյք - պարահանդէսով մը:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Հ. Բ. Ը. Մ. Տարեկան պարահանդէսը՝
ՄԱՐՏ 13ԻՆ, ԺՕՐԺ Ե.

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի նախագահը՝ Պ. Պօղոս Տէր-Տէրեան հիւանդանոց փոխադրուած ըլլալով, վարչութիւնը շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * MARDI 21 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7552 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2963

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ

Երեք օր անընդհատ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան Փարիզի մէջ, քննելու համար կարգ մը հրատապ խընդիրներ։

Հինգշաբթի օր ժողով կը գումարէին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, իբրեւ նախապատրաստական աշխատանք։

Ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը տեղի ունեցաւ Ատլանտեան Խորհուրդին տարեկան ժողովը, մասնակցութեամբ 14 գինակից պետութեանց արտաքին եւ ելմտական նախարարներուն։

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կը գոհանայ ընդհանուր խօսքերով, այնպէս որ կարելի չէ ամբողջական գաղափար կազմել բուն անցուդարձի մասին։

Զանազան յայտարարութիւններ եւ կողմնակի տեղեկութիւններ աւելի շատ բան կը բացատրեն, քան պաշտօնական զեկոյցը։

Անոր չորրորդ կէտը, անգամ մը եւս կը յիշեցնէ, ի լուր աշխարհի.—

«Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը յեցած՝ զինուորական յարաճուն ուժի մը վրայ, հակառակ մեղմացման կարգ մը երեւոյթներու, միշտ կը ներշնչէ արեւմտեան ազգերը տկարացնելու եւ պառակտելու ծրագրէն եւ որեւէ չինարար լուծում չի ներկայացներ ամրապնդելու համար աշխարհի ապահովութիւնը եւ ժողովուրդներու ազատութեան պաշտպանումը։ Ան չի ներկայացներ որեւէ պարագայ որպէսզի կարելի ըլլար հաւատալ թէ նուազած է ազատ աշխարհին վրայ ծանրացող սպառնալիքը»։

Այս բացայայտ եզրակացութենէն ետք, դժուար չէ նախատեսել թէ ինչքան ծանրակշիռ որոշումներ կրնան տրուած ըլլալ, զօրացնելու համար ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը։

Այսպէս, զինուորական յանձնախումբին տեղեկագիրը քննած ատեն, զեկոյցը կ'ըսէ թէ ժողովը նկատի առաւ «վերջերս կատարուած փոփոխութիւնները ռազմագիտութեանց մէջ եւ վաւերացուց տեղեկագիրը, որ իբրեւ հիմք պիտի ծառայէ Ատլանտեան կազմակերպութեան զինուորական իշխանութեանց պաշտպանողական ծրագիրներուն եւ պատրաստութեանց»։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը յայտնեն թէ այս խորթին բացատրութիւնը կը վերաբերի արդիական զէնքերուն, պարզ հիւլէականէն մինչեւ ջրածինը։

Մնաց որ, նոյն հատուածին վերջին մասը մասամբ կը բանայ վարագոյրը, հաստատելով թէ կառավարութեանց վրայ կ'իյնայ «այդ ծրագիրներու գործադրութեան մասին որոշումներ տալ գինեալ ընդհարումի մը պարագային»։

Ուրիշ վաւերական տեղեկութիւններ աւելի բացորոշ կը խօսին այս մասին, հաւաստելով թէ վերջնական որոշումը կառավարութեանց վերապահելով հանդերձ, զինուորական իշխանութիւնները պիտի շարունակեն նկատի առնել նոր զէնքերու գործածութիւնը իրենց ռազմական ծրագիրներուն մէջ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ժողովը երեւան հանած է շարք մը կարեւոր պակասներ՝ պաշտպանութեան աշխատանքներուն մէջ։

Այս պարագան ալ կը հաստատէ թէ արեւմտեան ճակատը իր գլխաւոր յոյսը դրած է նոր զէնքերուն վրայ։

Այդ զէնքերը — հիւլէական եւ ջրածին — Մ. Նահանգներուն մենաշնորհը կը համարուէին քանի մը տարի առաջ, բայց այժմ Խ. Միութիւնն ալ նոյն լեզուով կը խօսի։

Ամէն պարագայի մէջ, փոխադարձ երկիւղն ալ բարենշան կը համարուի խաղաղութեան բարեկամներուն կողմէ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳՐԵՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

31 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԽՕՍՔ ՈՒԶԱԾ ԵՆ

*

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՒԵՆ 38 ԺԱՄ

Ազգ. ժողովը նիստ գումարեց երէկ առտու ժամը 10ին, որոշելու համար իր դիքը դաշինքին հանդէպ որ վստահութեան քուէ պահանջած էր շաբաթ առտու ժամը 5ին, Հնդկաչինի ելմտացոյցին քուէարկութեան առթիւ։

Կէս օրէն ետք պիտի սկսէր Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը։

Ինչպէս գրել կուտան տեղական թերթերը, Պ. Մենտէս-Ֆրանս ամէնէն տաժանելի փորձին ենթարկուած է այս անգամ, վճռած ըլլալով ապահովել այդ համաձայնութեանց վաւերացումը, երեք օրուան ընթացքին։ Այս առթիւ պիտի լըսուին 11 յանձնախումբերու տեղեկագիրները։ Խօսք ուզած են 31 երեսփոխաններ եւ վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն 38 ժամ։ Դահլիճը հարկադրուած է ամեհի պայքար մը մղել, իր դիմացն ունենալով բաւական զօրաւոր հոսանք մը, ինչպէս հաստատուեցաւ Հնդկաչինի ելմտացոյցին քննութեան առթիւ։

Հակաճառութեանց գլխաւոր կէտը կը կազմէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, որուն կ'ընդդիմանան զանազան հոսանքներ եւ որ կը բխի բուն իսկ այդ համաձայնութիւններէն։ Պ. Մենտէս Ֆըրանս այս մասին ալ խորհրդակցած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն հետ որոնք իրենց երկիրները վերադարձան կիրակի օր։ Երկուքն ալ համամիտ են Ֆրանսայի վարչապետին որ Խ. Միութեան հետ նոր բանակցութիւններ կատարուին Փարիզի համաձայնութեանց, հետեւաբար եւ Գերմանիոյ վերազինման վաւերացումէն ետք։

Վիճաբանութեանց ընթացքին պիտի խօսին նախկին վարչապետներ Փլեւէն, որ հեղինակն է Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքին (մերժուած), Ռոպէր Շուման, Ժիւլ Մոք (ընկերվարական), որ բոլորվին հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման, էտ. Տալատիէ, ինչպէս եւ համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ։ Այս վերջին կուսակցութիւնը սկիզբէն ի վեր բուռն պայքար կը մղէ վաւերացման դէմ, մամուլով, հրապարակային ժողովներով եւ քարոզչական բոլոր միջոցներով։ Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Իւմանիթէ անգամ մը եւս կ'ազդարարէր երէկ, խոշոր խորագիրներ դնելով առաջին էջի վեց սիւնակներուն վրայ.— «Մի վաւերացնէք Փարիզի համաձայնութիւնները»։

Ընդդիմադիրներէն Պ. էտ. Տալատիէ յայտնած է իր կարծիքը, առանց սպասելու վիճաբանութեանց։ Կ'ըսէ թէ դէմ պիտի քուէարկէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման։ Իր կարծիքով, որեւէ արգելք չկայ որ վերազինեալ Գերմանիան նոր դաշնագիր մը կնքէ Խ. Միութեան հետ, փոխանակ օգնելու արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան։

Եւ սակայն լաւատես են վաւերացման կուսակիցները, այն պատճառաբանութեամբ թէ Մ. Նահանգները եւ միւս դաշնակիցները անհրաժեշտ կը գտնեն վաւերացումը եւ թէ Ֆրանսա կրնայ բաժնուիլ իր զինակիցներէն, եթէ այս դաշինքն ալ մերժէ, ինչպէս մերժեց միացեալ բանակի ծրագիրը։

Վաւերացման հակառակորդները շատ մը վերապահումներ ունին եւ կը պահանջեն որ վերջին փորձ մը կատարուի Խ. Միութեան հետ համաձայնելու համար,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԳՈՎԱՍԱՆՔ ՑԵՏ ՄԱՀՈՒ

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի Նոյեմբերի թիւէն կ'իմանամ թէ Երեւանի մէջ լոյս է տեսած նոր գիրք մը՝ «Եղիշէ Չարենց», հրատարակութիւն Գիտութեանց Ակադեմիայի։ Հեղինակը՝ պրոֆ. Ն. Դաբաղեան։

Ընթերցողները կը յիշեն թէ տարաբախտ բանաստեղծը աչքի փուշ էր դարձած տարիներէ ի վեր, եւ մահացաւ բանտին մէջ, 1937ին։

Այս տարուան ընթացքին էր որ նոր հով մը փչեց հիւսիսէն, եւ վերահաստատեցին իր պատիւը իբրեւ «ռեւոլուցիոն» բանաստեղծ։

Միեւնոյն ատեն «կը սրբագործուէին» Ստ. Նազարեանց, Ռ. Պատկանեան, Րաֆֆի եւ ուրիշներ։

Վերահաստատման ազդանշանին արձակեց Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարարը, Անաստաս Միկոյեան, «նիհիլիստական» (ոչնչական) կոչելով անոնք որ վարկաբեկած, յետադիմական կոչած էին այդ արժէքները։

Յետոյ, «վերահաստատումը» հանդիսաւորապէս հաղորդեց Կեդր. Կոմիտէին Ա. Քարտուղարը, Ս. Թովմասեան, Հայաստանի սովետական գրողներու Գ. Համագումարին մէջ (Յուլիս 21 – 27), հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— «Մենք ուղղեցինք այն կոպիտ սխալը որը թոյլ էր տրուել Եղիշէ Չարենցի ու նրա ստեղծագործութիւնների նկատմամբ»։

Ուրեմն, «սխալը ուղղելով» այժմ կը փորձեն փառաբանել հանգուցեալ բանաստեղծին արժանիքները։

Շռայլաբան ճառերէն, յօդուածներէն ետք, ահաւասիկ առանձին հատոր մը։

Պրոֆ. Ն. Դաբաղեան կը պատմէ թէ «խոշոր տաղանդը», Եղիշէ Չարենց իր գրական ասպարէզն սկսաւ «1912 թ. ռեւոլուցիոն վերելքի եւ 1914 թ. իմպերիալիստական պատերազմի տարիներին»։

Յետոյ պարծանքով կը յիշէ թէ «Չարենցի 1920ական թուականների բանաստեղծութիւնների մէջ աչքի ընկնող տեղ է գրաւում «Ես իմ անուշ Հայաստանի...» սքանչելի բանաստեղծութիւնը»։

— «Հայրենասիրական բացառիկ զգացմունքներով գրուած այդ երգի մէջ դեղարուեստօրէն արտայայտուած է հայ ժողովրդի անցեալ հնամեայ կուլտուրայի, իր ժամանակի անհիւրընկալ վիճակի, գալիք լաւ ապագայի նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքը»։

Անշուշտ գիտէք թէ այս «սքանչելի» երգը ցարդ ջնջուած էր Չարենցի գիրքերէն, եւ դարձաւ ժողովրդական, յարատեւօրէն արտասանուելով արտասահմանի հանդէսներուն մէջ։

Տակաւին ձեռքի տակ չունիմ գիրքը, աւելի լայնօրէն խօսելու համար։

Գրախօսականէն կը տեղեկանամ թէ հատորին վերջին մասը նուիրուած է «Գիրք ճանապարհին» ժողովածուին։

Այս գիրքն ալ սեւ ցանկը անցած եւ անհետացած էր հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ...

Իր քննադատութեանց կարգին, գրադատը դիտել կուտայ թէ «չափից աւելի համառօտ է շարադրուած Չարենցի կեանքը եւ հասարակական (հանրային) գործունէութիւնը»։

Չեմ գիտեր թէ գիրքը որեւէ տեղեկութիւն կը պարունակէ՞ բանաստեղծին դէմ սարքուած հալածանքներու եւ մահուան պարագաներու մասին։

ՎԱՀԷ

«ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԳԱՂՏՆԻ»

Ատլանտեան Խորհուրդը շաբաթ օր վերջացուց իր աշխատանքները, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակելով, ինչպէս բացատրած ենք այսօրուան խմբագրականին մէջ։

Խորհուրդը համաձայնած է որ հիւլէական զէնքերու գործածութեան մասին որ եւ է որոշում տրուի բացարձակապէս գաղտնի։ Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Փոլ Սփաք (ընկերվարական) հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց այս մասին, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ.

— Կառավարութիւնները իրենք պիտի քննեն սա խնդիրը թէ ինչպէս որոշում պիտի տրուի օր մը։ Այս պարագան բացարձակապէս գաղտնի պիտի պահեն, իբրեւ զինուորական խնդիր։ Մինչեւ անգամ կրնայ ըլլալ, որ ժողով չգումարենք այս մասին եւ որոշումը տրուի դիւանագիտական խորհրդակցութեամբ։

Ծայրայեղ գաղտնապահութիւնը անհրաժեշտ կը համարուի որպէսզի Խ. Միութիւնը բան չիմանայ հիւլէական զէնքի գործածութեան ժամանակի եւ վայրի մասին։

Թղթակից մը հարցուց թէ միաձայնութիւն պիտի գոյանա՞յ, հիւլէական զէնքերու գործածութեան որոշում տալէ առաջ։ Պ. Սփաք պատասխանեց.

— Ենթադրենք թէ հեռաձայն մը չի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Գերմանիոյ վերազինման մասին անդառնալի որոշում մը տալէ առաջ։

Ազգ. ժողովին 11 յանձնախումբերը հակասական տեսակէտներ կը յայտնեն որոնք պիտի գրաւեն առաջին նիստին մեծ մասը։ Արտաքին գործերու յանձնախումբը համաձայն է վաւերացման, ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբը կ'առաջարկէ յետաձգել վիճաբանութիւնը, իսկ ելմտական յանձնախումբը հակառակ է վաւերացման։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, նորէն յետաձգուած է Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար կիրակի օր։

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը (13 Դեկտ.) կը գրէ թէ քառասուն հոգիէ պատուիրակութիւն մը պահանջած է այս յետաձգումը եւ թէ չորս հազար ստորագրութեամբ հանրագրութիւն մը ղրկուած է Սուրիայէն, այս պահանջին ուժ տալու համար։

Նոյն թերթին համաձայն, Կիլիկիոյ միաբանութիւնը հնգանուն ցանկ մը պատրաստած է գաղտնի քուէարկութեամբ, իբրեւ թեկնածու նշանակելով Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքը, Գարեգին արք. Խաչատուրեան, կաթող. տեղապահը՝ Խադ արք., Եգիպտոսի առաջնորդը՝ Մամբրէ արք. Սիրունեան, Փառէն եպս. Աւլքոնեան եւ Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը՝ Տիրան արք. Ներսոյեան։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԱՅԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱ՞Ն Կ'ԵՐԹԱՆ

Պէյրութի թերթերը կ'արձանագրեն Եաֆայի հոգեւոր հովիւ Բարդէն վարդապետի մէկ յայտարարութիւնը, որուն համաձայն Իսրայէլ բնակող Հայերուն համար ներգաղթի կարելիութիւն ստեղծուած է։ Գաղութին անդամներէն անոնք որ կը փափաքին պիտի կրնան անհատապէս վիզա ստանալ Իսրայէլի խորհրդային դեսպանատունէն եւ յարմար առիթով մը ներգաղթել Խ. Հայաստան։ Կ'ըսուի թէ մօտ երկու հարիւր հոգի մաս պիտի կազմեն առաջին կարաւանին։

ԿԱՍԹՈՆ ՏՈՄԻՆԻՔԻ նոր հարցաքննութիւնը սկսաւ Փարիզէն ղրկուած երկու ոստիկանական տեսուչներու կողմէ։ Մահապարտը շատ ծանրակշիռ խոստովանութիւններ կատարած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։

ՀԱՄԱԽՈՒՄԲ ԱՊՐԻՆՔ

●

Քառորդ դար վերջ մեզի համար դժուար դառնալ սկսած է համախումբ ապրելու պէտքը, Սփիւռքի զանազան շրջաններուն մէջ :

Առօրեայ աշխատանքը եւ կեանքի պայմանները ստիպեցին մեզմէ շատերը, որ Հայի համար հեռանան կեդրոնական քաղաքներէ եւ հաստատուին նոյնիսկ գիւղաքաղաքներու կամ հեռաւոր վայրերու մէջ :

Առաջին օրերու համար հասկնալի էր ատիկա :

Այդ թուականներուն շատեր կը խորհէին թէ հայրենադարձը քանի մը տարիներու հարց է միայն, հետեւապէս ակռանին սեղմած կրնային ապրիլ իրարմէ հեռու :

Փոքր էին նաեւ եկուոր ընտանիքներու տղաքը, որոնք, սակայն, քառորդ դար վերջ, պիտի թեւակոխէին ամուսնութեան տարիքը, ստեղծելով մղձաւանջ ծնողքներու համար :

Այսօր հարիւրաւորներ են ամուսնութեան տարիքի մէջ գտնուող երկու սեռէ հայորդիներ, որոնք ապրած իրենց միջավայրերուն մէջ չունին համապատասխան կեանքի հայ ընկերներ :

Կտրուած ազգային շրջանակներէ, անոնք կը յարաբերին տեղացիներու հետ, ինչ որ շատ բնականօրէն կը մղէ զիրենք դէպի օտար շրջանակներ : Հետեւանքը հասկնալի է :

Երբ հեռաւոր արուարձաններու մէջ կամ մեկուսացած քաղաքներու մէկ անկիւնը կ'ապրի հայ ընտանիք մը, անոր փոքրիկները ճակատագրուած են օր մը օտար ամուսնութիւններ կազմելու :

Որպէսզի առաջքը առնուի այս անպատեհութեան, ծնողքներ պէտք է հրաժարին փայլուն նկատուած իրենց կարգ մը գործերէն ու հաստատուին այնպիսի տեղեր, ուր հայութիւնը կ'ապրի համախումբ, ուր կարելի է կապեր հաստատել ու մղել իրենց զաւակները հայկական ակումբներ կազմելու :

Անոնք որ նման ծրագրի մը ատեն իրենց տարիներու վաստակը փճացնելու չափազանցուած մտավախութիւնը ունին, պէտք է նկատի առնեն, որ իրենց յաջորդները օտար ամուսնութիւններ կնքելով ոչ միայն ձեռքէ պիտի հանեն տարիներու իրենց վաստակը, այլ եւ պիտի կորսնցնեն հայկական արիւնն ալ :

Գորտոպայի մեր հայրենակիցները իմաստութիւնը ունեցած են ատենին Պարիօ Ինկլէզի մէջ հայկական թաղամաս մը հիմնելու : Շնորհիւ համախումբ իրենց կենցաղին, խառն ամուսնութիւնները հազուագիւտ են այդ շրջանին մէջ : Անշուշտ բացառութիւններ կը գտնուին : Անոնք պիտի ըլլան ամէն տեղ · բայց մեծամասնութիւնը դեռ ատեն մը կապուած պիտի մնայ ազգային աւանդութիւններու, եւ ատիկա՝ շնորհիւ համախումբ անոնց կենցաղին :

Երբ թաղամասի մը մէջ հարիւրի վրայ եօթանասունը կամ ութսունը Հայեր են, պարզ է, որ յարաբերութիւնները պիտի ըլլան համարիւն ցեղակիցներու հետ : Այս յարաբերութիւններով է որ պիտի ստեղծուին մտերմութիւններ, համակրանքներ, որոնք պիտի յանգին օր մը ամուսնութեան :

Հայկական բարքերու խոտոր շատ մը երեւոյթներու հանդուրժեցին հիները : Անոնք նոյնիսկ քաջալերեցին այդ երեւոյթները, ինչպէս, պարահանդէս, դաշտագնացութիւն, երգչախումբ, եւայլն, պարզապէս մեր երիտասարդութեան համար առիթներ ստեղծելու, որպէսզի կապուին հայկ. շրջանակներու :

Մեր ակումբները, մեր հաւաքատեղիները եւ հանդէսները եղան ու պիտի շարունակուին ըլլալ երկու սեռէ մեր երիտասարդութեան հոգեկան վայելքին զուգահեռ զիրար մօտէն ճանչնալու միջոցներ :

Ինչ որ պիտի վարանէինք ընել երէկ, երբ կ'ապրէինք հայրենի հողին վրայ, այսօր կ'ընենք սիրայօժար, պարզապէս պահելու համար մեր թիւը, որ ամէն ինչ է մեզի համար ներկայիս :

Ահա թէ ինչու կը նկատենք կարեւոր համախումբ ազգային կեանքը :

Մեկուսացած շրջաններէ հայութիւնը կամաց կամաց պէտք է դիմէ հայաշատ կեդրոններ :

Որքան ալ դժուարին հարց մը ըլլայ ատիկա, ընտանիքները անձամբ պէտք է փնտռեն միջոցներ ու կամաց կամաց փոխադրուին հայամերձ վայրեր, ստեղծելու համար յարաբերութիւններ ազգայիններու հետ :

Սխալ պիտի ըլլար փայլուն հեռանկարներու սիրոյն լքել ազգային համախմբումները եւ կորսուիլ օտարութեան ծովուն մէջ :

Եթէ վտանգը անպակաս է անգամ համախումբ կենցաղի ատեն, ան հարիւր առ հարիւր իրողութիւն կը դառնայ՝ երբ օտար բազմութիւններու մէջ առանձին կ'ապրին ծնողքներ իրենց զաւակներուն հետ :

Անշուշտ աւելի կազմակերպուած համայնքներ կրնային խորհիլ յարաբերութեանց գործնական տարբեր ձեւերու մասին, որ խոտոր կը թուի մեզի · ինչպէս՝ միջնորդներու օժանդակութեամբ մեկուսացածներու զաւակներուն համար կեանքի հայ ընկեր փնտռելու հարցը · բայց այդ արդէն գործնապաշտ ժողովուրդի գործ է, ու վեր մեր ուժերէն :

Թելադրութիւն մըն է մեր ըրածը : Թելադրութիւն մը, որուն դժուարին կողմերը նկատի ունինք, բայց կը մտածենք, թէ տարիներու վաստակին անգամ կէսը վրայ տալով եթէ կարելի է փրկել սեփական արիւնը, դարձեալ շահ մըն է եւ յաջողութիւն, որուն մասին կ'արժէ մտածել, ու լրջօրէն :

ԱՐՄԵՆԻԱ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Յովհաննէս Թաշճեան : Այս էր անունը, բայց աւելի ծանօթ էր իբրեւ ձայնաւոր Յովհաննէս էֆէնտի, եւ մեր հայերէնի ուսուցիչն էր :

Որքան համեստ էր եւ հեզ, այնքան խստապահանջ եւ աններող՝ դասարանէն ներս : Հոն բոլորովին կ'այլափոխուէր, իր կոչումին տէրը կը դառնար : Փոքր թերացում մը մեր կողմէ, պատճառ կ'ըլլար փոթորիկներ յարուցանելու : Եւ իր ձայնը, ոհ ձայն չէր, այլ որոտում մը : Երբ պոռթկար, դպրոցին մէկ ծայրէն միւսը դող կ'ազդէր աշակերտներուն : Թէ կը վախնայինք, թէ կը յարգէինք :

Այն օրերուն, մեզի համար, բացի Թուրքերէնէ բոլոր լեզուներն ալ, ֆրանսերէն, անգլիերէն, նոյնիսկ հայերէն, օտար էին : Դիւրին է երեւակայել թէ ինչ չարչարանք էր էջերով գոց սորվիլ առանց բառերուն իմաստը հասկնալու : Եւ դեռ ատիկա բաւական չհամարելով, մեր երանելի վարժապետը, փոխանակ գոհանալու աշխարհաբարով, կը ստիպէր որ սորվէինք նաեւ գրաբարը, որուն խրթին կանոններուն վրայ, մեզմէ շատերը կը սայթաքէին :

Մենք մեզի հարց կուտայինք.— «Սա աշխարհաբարը լաւ պէտք է որ սորվինք, բայց գրաբարը մեր ինչի՞ն պիտի ծառայէ, ոչ քահանայ պիտի ըլլանք, ոչ ալ տիրացու» :

Այս խօսքը կրկնուելով, տարածուելով օրին մէկն ալ յանգեցաւ անսպասելի ըմբոստութեան եւ ծայրայեղ որոշումի մը, որ այն ժամանակներուն համար, աննախընթաց դէպք մըն էր դպրոցներէն ներս :

Հետեւեալ օրը երբ դասարան մտանք, ի պատասխան առաջին հարցումի · առաջին աշակերտը կ'ըսէր.— «Պարոն չեմ սորված», երկրորդը.— «Ժամանակ չունեցայ սորվելու» : Երրորդը՝ —«Այնքան դժուար էր որ չկրցայ պատրաստել», եւ այսպէս յաջորդաբար : Հեւ ի հեւ կը սպասէինք որ ամէն մէկը զէրօյի պիտի արժանանար կամ գաւազանի հարուած մը պիտի ստանար, որ մեզի առիթ պիտի ընծայէր մեր բողոքները ներկայացնելու : Եւ սակայն յուսախաբ եղանք : Վարժապետը, առանց այլեւայլի, գիրքը գոցելով՝ սեղանին վրայ դրաւ, եւ ակնարկը սեւեռելով աշակերտներուն վրայ, սկսաւ խօսիլ :

— «Հասկցայ տղաք, շնորհաւորութիւններս, հիմա հասկցայ թէ ձեր հայրերուն հարազատ զաւակներն էք, գործնական մարդեր : Կ'ուզէք սորվիլ բան մը որ ապագային ծառայէ դրամ վաստկելու, այնպէս չէ՞ : Բայց չէ՞ք կարծեր թէ այդ հոգեբանութիւնը մեզ մղած է հոն՝ ուր կը գտնուինք այժմ : Ես միամտութիւնը չունէի կարծելու թէ օր մը գրաբարը պիտի ծառայէ ձեզի ինչպէս աշխարհաբարը : Իմ նպատակս ուրիշ էր, ես կ'ուզէի ձեր հոգիները կերտել, ձեր դդում գլուխներէն ներս, կեանքի իմաստը ներմուծել, հոս գրաբարը միայն պատրուակ մըն է : Կրնանք զայն փոխարինել որեւէ ուրիշ նիւթի մը հետ, բաւական է որ վարժուիք աշխատիլ, ձեր ժամանակը զոհել սորվիք բան մը որ ձրի ըլլայ, որմէ ոչ շահ, ոչ ալ նպատակ ակնկալուի : Միայն այս գիծով պիտի կրնաք հասկնալ եւ ըմբռնել՝ գեղեցկութիւնը եւ վեհութիւնը՝ գրականութեան, երաժշտութեան եւ ճարտարապետութեան, կամ անձնազոհութեան, ազգասիրութեան եւ հերոսութեան : Եւ այսպէս շատ մը վերացական կարծուած բաներու որոնք կեանքի հմայքը կը կազմեն : Խոչընդոտներով թրծուած հոգիները միայն կրնան դիմագրաւել եւ յաղթահարել կեանքի ելեւէջները, հասնիլ լուսափայլ բարձրութիւններու, մինչդեռ դիւրութիւնը, նիւթապաշտութիւնը, շահամոլութիւնը եւ փառասիրութիւնը, մարդը կ'առաջնորդեն դէպի ստրկութիւն» :

Անկէ ի վեր, քառասուն տարիներ անցան, եւ այս երկար ժամանակի ընթացքին յաճախ առիթը կ'ունենամ հարցնելու երբ հանդիպիմ բարեկամի մը.— «Տեսա՞ր այսինչ նկարը կամ նկատեցի՞ր այնինչ գեղակերտ արձանը : Պատասխան.— Ոչ չեմ կարծեր որ հետաքրքրական բան մը ըլլայ : Կը մօտենամ, ուրիշի մը.— Ունկնդրեցի՞ր այսինչ երաժշտութիւնը կամ կարդացի՞ր այնինչ գիրքը : = Ոչ, բարեկամ կը կարծես թէ այդպիսի պարապ բաներով զբաղելու ժամանա՞կ ունիմ : Եւ կը հեռանայ արագաքայլ : Ու կը խորհիմ թէ, հակառակ մեր բարեկամութեան, այս տողերս կարդալու համար ալ ժամանակ պիտի չունենայ : Ու ակամայ, տրտմօրէն կը դիտեմ անոր վազքը դէպի անծանօթը... : Չեմ գիտեր թէ ո՛ւր մնացին վարժապետիս անթաղ ոսկորները եւ սակայն ուրուականը կ'այցելէ ինծի, լուսաւորելու համար հոգիս, երբ դառնութիւնը պատէ զայն :

ԱՐԱՄ ՍՊԷՆՋԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Լոնտոնէն վերադարձին, Փարիզէն անցնելով Սուրիա մեկնեցաւ Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռանդուն մարզիկներէն Վազգէն Տէր Ղուկասեան :

Վազգէն, որ ծանօթ է իբրեւ Սուրիոյ գնդախաղի լաւագոյն ուժերէն մին, եւ մասնակցած՝ պետական խումբին մէջ միջազգային մրցումներու, տասնեակ տարիէ աւելի է որ կը գտնուի Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ին գնդախաղի Ա. խումբին մէջ : Երկար տարիներ՝ խմբապետ նոյն խումբին : Անգլիա գացած էր գնդախաղի տեսական դասընթացքներու հետեւելու :

Այժմ, յաջողութեամբ քննութիւնները անցնելէ ետք, կը վերադառնայ Սուրիա, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծոցը, իբրեւ գնդախաղի վկայեալ մարզիչ : Ա.

«ՅԱՌԱՋ««ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

Դ.

Խեղճ բարեկամս գոյնը նետեց եւ պապանձուեց : Այդ րոպէին այնքան արգահատելի տեսք ունէր նա, եւ այդ տեսարանն ընդհանրապէս այնքան ճնշող էր ինձ համար, որ ինչ չէի տալ, միայն թէ ներկայ չլինէի :

Եւ Աստուած գիտէ, թէ ինչով պիտի վերջանար այս տարօրինակ ընդհարումը նոր նշանուած զոյգի միջեւ (հոգիս պարզապէս մի շատ վատ «սկանտալ» էր գուշակում), եթէ, բարեբախտաբար, չմտնէր այդ րոպէին Սառայի հայրը :

Խեղճ բարեկամս այնքան էր շփոթուած, որ բոլորովին մոռացաւ ինձ ներկայացնելու իր աներոջը : Ուստի ներկայացայ ինքըս անձամբ :

Ե.

Բարձրահասակ, բայց մէջքից կորացած մի ժիր ծերունի էր Բաղիրեանը, արծաթի պէս սպիտակ մազերով եւ կենսուրախ հայեացքով : Նայելով նրա խորամանկ, ծիծաղկոտ աչքերին, թւում էր, թէ երբեք ոչ տխրել է, ոչ էլ բարկացել : Ինձ ընդունեց վերին աստիճանի սիրալիր կերպով եւ առաջին իսկ խօսքերից այնպիսի մի տրամադրութիւն ստեղծեց իմ մէջ, որ կարծես շատ հին բարեկամներ էինք :

Երբ առաջին ծանօթութեան սովորական խօսքերը փոխանակելուց յետոյ, տանտիրոջ հրաւէրով նորից նստեցի, տեսայ Սառան այլեւս չկայ սենեակում :

— Օ՜օ, սուվըճի՞ր, — բացականչեց Բաղիրեանը, տեսնելով սեղանի վրայ, բաց տուփի թաւշեայ բարձիկի մէջ խրըւած ոսկէ օղերը եւ մի քննական հայեացքը գցեց նախ ինձ, յետոյ փեսայի վրայ, կարծես կամենալով առանց մեր թելադրութեան իմանալ, թէ ո՞ւմ ընծան էր : Յետոյ մի «ըհըմ» արաւ, բաճկոնի գրպանից հանեց ակնոցը, դրեց քթին, վերցրեց տուփը, մօտեցրեց լոյսին եւ սկսեց դիտել ակնոցի մերթ միջից, մերթ վերեւից եւ մերթ տակից, որի ժամանակ շատ զուարճալի կերպով բարձր ու ցած էր անում գլուխն ու յօնքերը : Օղերը դիտելուց յետոյ բաց արեց անուշեղէնի արկղիկը եւ դարձաւ Գարեգինին .

— Այս ո՞վ է սովորեցրել քեզ, թէ նշանածի համար պէտք է այսպիսի բաներ բերել : Իսկ ես կարծում էի, թէ դառան պէս միամիտ ես : Ախ դու, ժուլիկ, ժուլիկ :

Ու մի ձեռքը դնելով Գարեգինի կրծքին, միւսը մէջքին, խտտեց նրան խնդալով :

Բայց Գարեգինի շփոթմունքը դեռ չէր անցել · վերին աստիճանի խղճալի դրութեան մէջ, նստած տեղում մնացել էր կաշկանդուած : Աներոջ հայրական բարեսիրտ խօսքերին պատասխանելու համար, ըստ երեւոյթին, ուզեց մի բան ասել, բայց ոչինչ չկարողացաւ արտասանել, միայն դէմքին վրայ լացախառն մի ժպիտ երեւաց :

Բաղիրեանը կարծես նոր նկատեց, որ ինչ որ բան է պատահել նրան, մի կարճ ժամանակ նայեց նրա աչքերին քննական հայեացքով ուղղակի ակնոցի միջից, յետոյ նստեց նրա մօտ եւ հարցրեց լուրջ դէմք առած :

— Ի՞նչ է պատահել : Նեղացրե՞լ են քեզ :

Լացախառն ժպիտը ծամածռեց եւ նայեց ակնոցի վերեւից :

— Ինչպէ՞ս :

— Զգիտեմ, կմկմաց Գարեգինը պատժուած երեխայի պէս աչքերը վայր թողած :— Կարծեց, թէ ուզում են հարցաքննել նրան, մինչդեռ այդպիսի միտք ամենեւին չեմ ունեցել : Ներողութիւն խնդրեցի... չներեց եւ ... դուրս գնաց :

Ու ողորմելին քիչ մնաց լաց լինի · «վայ խեղճ մեծ երեխայ» արտասանեցի մտքումս ակամայ ժպտելով :

— Ա՞յդ միայն — հարցրեց Բաղիրեանը :

— Յետոյ... նեղացաւ, որ ԴՈՒով էի խօսում հետը :

Բաղիրեանը յանկարծ այնպէս պինդ ծիծաղեց, որ ակնոցն ընկաւ քթից եւ կախ ընկաւ վզովն անցկացրած ղայթանից :

— Վայ, վայ, — բացականչեց նա, տեսա՞ք ինչ է պատահել · էդ հօ ամէն բան ծաւ, գնաց, մութ, խաւար, տարտարոս... քանդուեց, կործանուեց, վերջացաւ, պրծիմ ի՞նչ անենք :

Ու սկսեց նայել մերթ ինձ, մերթ Գարեգինին այնպիսի մի կոմիկական սարսակուսանքով, որ ծիծաղս չկարողացայ զսպել :

Բայց որովհետեւ Գարեգինը, ըստ երեւոյթին, տրամադրութիւն չունէր ոչ ծիծաղելու եւ ոչ նոյնիսկ ժպտալու, Բաղիրեանը յանկարծ լուրջ դէմք առաւ, ղայթանից կախ ընկած ակնոցը բաճկոնի գրպանը կոխեց, մի ձեռքով կէս - գրկեց փեսացուին եւ սկսեց մխիթարել :

— Բան չկայ, բալիկս, բան չկայ, սիրտդ մի կոտրի : Այդպիսի դատարկ բաներին որ ուշադրութիւն դարձնես, ուր կ'երթայ հա : Դուք դեռ չէք ճանաչել իրար : Երէկ մէկ, էսօր երկու : Քանի գնաք, այնքան կը ճանաչէք, կը հասկանաք եւ կը սիրէք իրար :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

●

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 10ին։ Նախագահ Մ. Պարսամեան օրուան դասախօսը ներկայացուց։ Դասախօսը, Պ. Գ. Ճիլմէճեան որ իբրեւ նիւթ ունէր Աջի եւ ձախի գաղափարները ժողովուրդներու կեանքին մէջ։ Մասնագիտական, բայց եւ այնպէս շահեկան նիւթ մը, որ ամբողջ մէկուկէս ժամ ներկաներուն ուշադրութիւնը լարուած պահեց։ Ահաւասիկ դասախօսութեան ամփոփումը .—

Մարդկային մտածումը աջ ձեռքի կենսունակութեան պատճառները մարդակազմութեան մէջ պիտի ուզէր փնտռել։ Անշուշտ որոշ ճշմարտութիւն մը կայ այդ տեսակէտին մէջ, բայց եւ այնպէս աջի եւ ձախի գաղափարները, աւելի ընդհանուր եւ համայնական արժէք մը ունին։ Այս տեսակէտը հաստատելու համար նախնական ժողովուրդներէ բազմաթիւ օրինակներ բերաւ։ Կրօնական գրականութեան մէջ մասնաւորաբար ուզեց տեսնել աջին գաղափարը։ Ամբողջ տիեզերքը իր շնչաւոր ու անշունչ ձեւերով եւ արտայայտութիւններով սրբագործի (սաքրէ) եւ սըրբազանցի (փրօֆան) ըմբռնումներով կը ներկայանայ։ Այս երկուութիւնը յատկանշական վիճակը կը կազմէ յիշեալ աշխարհայեացքին։ Սեռերը, աշխատանքը, երկնի ուղղութիւնները, միջոցի որեւէ մաս, ընկերային կազմակերպութիւնը, բնութիւնը ամբողջութեամբ, սրբագործի եւ սրբազանցի սկզբունքներով կ՚արտայայտուին։ Աջը ուրեմն կը համապատասխանէ սրբագործին, իսկ ձախը՝ սրբազանցին։ Մարդկային մարմինը միջոցի եւ տարածութեան երեւոյթներէն ըլլալով եւ անոնց մաս կազմելով, չէր կրնար իր կարգին զերծ մնալ այդ բաժանումէն։ Ձախ ձեռքը ըլլալով արտայայտիչը սրբազանց աշխարհին, չէզոքացուած վիճակ մը պիտի ստանար։ Մինչդեռ աջ ձեռքը, իբրեւ արտայայտիչը սրբագործի, պիտի դառնար կենսունակ ու անոր արտայայտիչը։

Դասախօսը դիմեց նաեւ լեզուագիտութեան, հաստատելու համար իր տեսութիւնը։ Մեծանուն լեզուաբաններէ քաղուած ապացոյցներով վերլուծեց աջին եւ ձախին առած իմաստները դարերու ընթացքին եւ զանազան ժողովուրդներու մէջ, քննելով նաեւ բազմաթիւ բառերու գոյութիւնը լեզուներուն մէջ։ Բերաւ նաեւ Հայերէնէն՝ օրինակներ։ Առանձին գլուխներով ներկայացուց նաեւ աջի եւ ձախի գաղափարները ժողովրդական բանահիւսութեան, ինչպէս նաեւ փիլիսոփայութեան մէջ, իբրեւ մտածման եւ արտայայտութեան հանգամանքներ։

Մէկ խօսքով, ակադեմական – համալսարանական դասախօսութիւն մըն էր, ութ գլուխներու բաժնուած, հեղինակներու եւ վկայութիւններու յիշատակութեամբ։

Ներկաները գոհ մեկնեցան, իրենց մտքին մէջ պահելով բազմաթիւ հարցումներու տրուած գոհացուցիչ պատասխանները, զոր մեկնարանեց դասախօսը։

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՄՈՌՆԱԼ

★

ԽՄԲ.— Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» կը գրէ այս խորագրով. 1944 Դեկտ. 11ի եղերական տարեդարձին առթիւ.—

1944 Դեկտեմբեր 11։ Մահաբոյր գիշեր մը։ Ամեհի եւ սառն քամի մը կը սուլէր Աթէնքի վրայ։ Մեռելութիւն՝ փողոցներու մէջ։ Ահ ու սարսափ՝ տուներէ ներս։ Մերթ ընդ մերթ կը լսուէր համայնավար ահաբեկիչներու համազարկներուն ոռնոցը՝ անկիւններէն եւ տուներու կտուրներէն։

Այդ չարագուշակ ժամերուն էր, որ դաւադիր ոճրագործներու վոհմակ մը իրենց բոյներէն կը խլէր մեր անմոռաց չորս նահատակները,— Մանուկ Մանուկեանը, Միհրան Փափազեանը, Արշալոյս Փափազեանը եւ Սերգօ Օնպաշեանը,— քիչ ետք հասարակաց փոսի մը մէջ նետելու համար անոնց դիակները։

Ճիշդ տասնամեակ մըն է անցեր անոնց նահատակութենէն ի վեր։ Կարծէք երէկ էր։ Զոհերուն դիմաստուերները չեն աղօտած տակաւին մեր երեւակայութեան մէջ։ Անոնց ձայնը կը հնչէ մեր ականջներուն եւ կուգայ բախելու մեր հոգիին դռները, վերստին արիւնելով սպիացած վէրքերը, որոնք ամէն տարուան այս օրը կփոթորկեն մեր ներաշխարհը ու կը ցնցեն մեր ջիղերը։ Ձենք հաշտուած տակաւին անոնց մահուան գաղափարին հետ։ Եւ ոչ ալ պիտի կրնանք հաշտուիլ։ Ժամանակը անզօր է այս պարագային իր բուժիչ դերը կատարելու։ Իրենց դամբանին մէջ հանգիստ չէ նաեւ յաւիտենական քունը նահատակներուն, որոնք անդադար կը կրկնեն.

— Մի մոռնաք մեզի հանդէպ գործուած զազրելի ոճիրը։

Ձենք մոռնար։ Որովհետեւ կարելի չէ մոռնալ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը վերակազմուեցաւ անցեալ շաբթու։ Այս առթիւ որոշուեցաւ Ա. 15 առ հարիւր աւելցնել աշխատավարձքը. Բ. Հատուցում վճարել որեւէ աշխատաւոր ճամբած առեն. Գ. Մասնաւոր ստուկ մը հաստատել բանուորական բնակարաններ շինելու համար. Դ. Ազատութիւն տալ արհեստակցական միութեանց։ Կառավարութիւնը կը խորհի ուրիշ միջոցներ ալ գործադրել, ժողովուրդին տնտեսական վիճակը բարելաւելու համար։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԴՐՕՅԻ ԵՒ ՀՐԱՉ Փափազեանի Հ. Յ. Դ. Գահիրէի կոմիտէն ընդունելութիւն – ճաշասեղան մը սարքած է «Յուսաբեր»ի Տան Նուաստրդարահին մէջ։ Ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը, եւ սեղանապետութիւնը վարած է ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան։ Խօսած են ընկերներ Գ. Նէգիպյեան, Վ. Մինասեան, Բժ. Ե. Խաթանասեան, Մ. Տէր Սարգիսեան, Օ. Մարաշլեան եւ Թ. Խաչատուրեան։ Ապա ընկերներ Հրաչ Փափազեան, Վ. Նուասարդեան եւ Դրօ։ Բոլորն ալ բացատրած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործօն դերը հայկ. կեանքի մէջ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՍԷՆ Պալեանի աշակերտներն ու բարեկամները որոշած են գերեզմանին հող գնել եւ դամբարանով մը յաւերժացնելու անոր յիշատակը Աթէնքի մէջ։ Ուստի կոչով մը կը հրաւիրեն Արժանթին բնակող Յունահայ իր աշակերտներն ու բարեկամները որ մասնակցին հանգանակութեան։ Արդէն հաւաքած են երկու միլիոն տրախմի, որ չի բաւեր ծախքերուն։

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ԳԻՐՔ ՄԸ հրատարակած է Մ. Նահանգներու մէջ Տիկին Իպրի, ամերիկացի միլիոնատէրուհի մը, որ իր վերապատուելի ամուսինին եւ ուրիշ չորս միսիոնարուհիներու հետ Հաճըն գտնուած է 1914ին, եւ 1920ի դիւցազնամարտին։ Գիրքը, որուն խորագիրն է «Թուրք աւազակներու գութին յանձնուած», կը բաղկանայ 285 էջերէ եւ 22 գլուխներէ։ Ընթերցողը կը զգայ թէ գորովագութ հայ մօր մը սիրտն է որ կը բաբախէ։ Հայ ցեղի խաչելութիւնը նկարագրող հոյակապ երկ մը, եւ սրտաճմլիկ պատմուածք մը։ Ամբաստանագիր մը Թրքական անլուր բարբարոսութեան դէմ։ Հայկ. Դատի պաշտպանութեան նուիրուած կորովի գիրք մը։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՄԱՆՈՒԿ Բարիքեան որ վերջերս մասնակցեցաւ Արամ Խաչատուրեանի նուագահանդէսներուն Լոնտոնի մէջ, այս տարեշրջանին նշանակուած է ջութակի ուսուցիչ Լոնտոնի երաժշտական քոլէճին։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»ի Գահիրէի վարչութիւնը ձեռագործներու ցուցահանդէս մը տուած է Քոնթինանթալ պանդոկի շքեղ սրահին մէջ։ Հայ եւ օտար բազմաթիւ այցելուներ հիացումով դիտած են նուրբ եւ գեղեցիկ ձեռագործներ, որոնց պատրաստութեան մէջ բացառիկ դեր մը ունի Տիկին Տիգրանուհի Խուպէսէրեան։ Ցուցահանդէսը ունեցած է վեց հարիւր ոսկի հասոյթ։ Մնացեալ ձեռագործները պիտի ցուցադրուին եւ ծախուին «Յուսաբեր» Տան մէջ։

ԱԹԷՆՔԻ ձայնասփիւռը ամէն չորեքշաբթի «Ակօս» անունին տակ Հայու տիպարը կը ներկայացնէ վիրաւորելով ժողովուրդին դիւրազգացութիւնը։ Ասոր դէմ ընդվզած են մինչեւ անգամ մեր հելլէն բարեկամները, կը գրէ «Ազատ Օր» եւ կը հարցնէ թէ ազգ. իշխանութիւնը ինչո՞ւ չի բողոքեր։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՈՃԻՐԸ

★

Միւնիխէն կը գրեն Յուսաբերի (13 Դեկտեմբեր).—

Գրած էի ձեզի Ամեր. Կոմիտէի «Ազատագրութիւն» ռատիոկայանի մէջ գործող Ֆաթալի պէյ Դուդալինսկիի խորհրդաւոր սպանութեան մասին։ Գերման ոստիկանութիւնը այս սպանութեան կապուած որոշ պարագաներ ճշդած է արդէն։ Անվիճելի է այլեւս, որ սպանութիւնը քաղաքական հանգամանք ունի, կատարուած է ազերի Իզմայլովի ձեռքով եւ բոլշեւիկներու հրահանգով։ Դուդալինսկիյ վարիչն էր ռատիոկայանի ազերիների բաժնի եւ գնահատուած էր իբրեւ փորձ գրիչ եւ հըմուտ խօսնակ։ Իբրեւ Կարմիր Բանակի նախկին մէյճըր, որ երկար տարիներ ապրած ու գործած է Խ. Միութեան մէջ, լաւապէս կը ճանչնար թէ Բոլշեւիզմը եւ թէ խորհրդային երկիրը՝ իր այս հմտութիւնը լայնօրէն օգտագործելով ռատիոկայանի մէջ տարած իր քարոզչական աշխատանքի մէջ։ Ոճրագործը՝ Իզմայլով (ազերի)՝ որ այժմ անհետացած է Միւնիխէն, որոշ է այլեւս, որ Միւնիխ ղըրկուած էր բոլշեւիկներու կողմէ Դուդալինսկիի սպանութիւնը գլուխ հանելու համար։ Սպաննուածի գրպանին մէջ թուղթ մը գտնուած է հետեւեալ գրութեամբ.— «Լաւագոյն բաղձանքներս բոլոր Ազերիներուն. ձեզի կը սպասեմ Իտալիոյ մէջ։ Ողջոյններս ամէնքիդ ???»։ Գրութեան տակ ստորագրութիւն չկայ. այս քանի մը բառերը գրուած են անընթեռնելի գրչով եւ աղէտ ռուսերէնով, երբ սպաննուողը յստակ գիր ունէր եւ լաւապէս կը տիրապետէր ռուս լեզուին։

Ամերիկ. Կոմիտէն հինգ հազար գերմ. մարք խոստացած է այն անձին, որ նոր ցուցումներ կուտայ գործուած ոճիրի լըրիւ պատկերը պարզելու համար. իր հերթին գերման ոստիկանութիւնը նոյն անձին կը խոստանայ վճարել հազար գերմ. մարք։

Ամերիկ. Կոմիտէի նոր նախագահը՝ Հ. Սարճընթ՝ սպանութեան առիթով խիստ յայտարարութիւն մը հրապարակած է ամերիկեան մամուլին մէջ, բոլշեւիկներուն դէմ։

Այս սպանութեան առնչութեամբ խոր յուզում կը տիրէ ամբողջ Միւնիխի մէջ։

ԼՈՒՂՈՐԴ Ալբերդ Կարապետեան (Իրան) այս տարի առաջին եղած է լողալու մրցումին մէջ տիրանալով «երկրի ախոյեան տիտղոսին»։ Անցեալ տարի երկրորդ եղած էր։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ինծի յատուկէն պատուիրեց, որ անմիջապէս ձեզի եւ Մուրատի հետ տեսնուեմ եւ յայտնեմ, որ որքան կարելի է շուտ ազատամթերք հասցնէք։ Երէկ, երբ Յովսէփը տեսայ, նա ասաց, որ արդէն եկել էք եւ Մուրատը մեկնել է։ Ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս, բայց կը ցաւիմ որ Աղային եւ Մուրատին չտեսայ։

Նա խոստացաւ իր ստացած բոլոր տեղեկութիւնները օրը օրին հաղորդել մեզ, Տելեմաքի միջոցով։ Ասաց, որ որքան փամփուշտ ձեռք բերէ, կը յանձնէ Յովսէփին, որ մեզ հասցնէ։

Հաղորդեց, որ կառավարութիւնը որոշել է ոչնչացնել Փետայիների խմբերը։ «Ուստի, ասաց, արթուն եղէք, գոնէ դուք ձեզ արժեցնէք, իսկ ես, կ՚աշխատիմ, որքան կարելի է, մոլորեցնել զայն, իմ ուժերի ներած սահմանների մէջ։ Ոստիկաններ ունիմ իմ հրամանատարութեան տակ։ Անպիտանները Թուրք օղլի Թուրք են։ Շատ անգամ կը կատարեն այնպիսի ոճիրներ, որոնք ինծի զարհուրանք կը պատճառեն։ Կը ցաւիմ հոգւովս, բայց, գայթակղութիւն առաջ չգալու համար, դառնութեամբ կապ եմ կապում»։

Բաւական երկար տեւեց մեր տեսակցութիւնը։ Երեկոյեան դէմ մնաս բարով ասաց ու մեկնեց Բաղէշ՝ իր հետ տանելով մեր անկեղծ բարեկամութեան հաւաստիքները։

Այդ տեսակցութենէն մի օր յետոյ, Տելեմաքը նորից եկաւ մեզ մօտ։ Մեզ հետ էին նաեւ Գասպարը, Ազուէս Կարօն, Փոփեը։ Զանազան նիւթերի մասին խորհրդակցութիւն կատարեցինք։

Յետոյ մօտեցանք Երկրի մէջ գտնուած մատնիչների խնդրին։ Այդ նիւթի շուրջ երկար վիճելէն յետոյ, ինձ թողուցին յարմար պահուն երեք դաւաճաններին մէջտեղէն վերցնելու գործը։

Իմ ընկերները կ՚ուզէին ուղղակի մտնել մատնիչների տները եւ սրախողխող անել նրանց տեղն ու տեղը։ Այդ յարմար էր։ Մի քիչ վիճելէն յետոյ, եկանք այն եզրակացութեան, որ «որոշումը, որոշում է»։ Իսկ այդ որոշումը գործադրելու ձեւը կը թողնենք պարագաների բերումին։

Երեք դաւաճաններն էլ երեք տարբեր գիւղերի մէջ էին գտնւում։ Որոշուեց, որ Փոփեը աջակցէ Տելեմաքին՝ իրենց գիւղի մատնիչին համար, իսկ Ազուէսը՝ Սոխորդի մատնիչին համար։ Այս վերջինի մասին յայտնեցին, որ արդէն այնքան ծանր հիւանդ է որ չարժէ տեռորիստ ղրկել, մի քանի օրէն միւս աշխարհը կը տեղափոխուի, եւ Թշուառականին պատճառով պէտք չէ որ գիւղը տուժէ։

Գործին գլխաւոր առանցքը կը կազմէր Տելեմաքը։ Նա էր պատրաստում ծուղակը։

Առանձին դժուարութիւն չէր լինի, եթէ Դատուանի մէջ վերջերս ոստիկանական պահականոց չհաստատուէր։

Տելեմաքը, ուշի ուշով հետեւում է մատնիչ Գրիգորի ամէն մի քայլին։ Թող հետեւի, իսկ մենք բարձրանանք Գրգուռ։

Մեր տեղը միայն Գասպարը գիտէր։ Բոլոր տեղեկութիւնները մեզ պիտի հասնէին նրա միջոցով, իսկ Գասպարի բացակայութեան՝ նրա մօր միջոցով։

Մեր ընդհանուր ժողովէն հազիւ 4–5 օր անցած էր։ Գասպարը ինծի երկարեց Տելեմաքի մէկ նամակը, որ երեք տեղից կնքամոմով զմռսուած էր։ Ուրեմն, խիստ կարեւոր նամակ էր։ Բացի եւ կարդացի։

Տելեմաքը գրում էր թէ՝ «Ամէն գործ կարգին է։ Ծուղակը պատրաստուած է։ Այս երեկոյ թէ մեր գիւղին (Դատուան) եւ թէ Ջրհորի դաւաճանը կրնամ ձեր ձեռքը յանձնել։ Ուստի, եթէ ձեզ յարմար կը թուայ, անմիջապէս իւրաքանչիւր գիւղ երկու տղաներ ղրկեցէք, որ մենք առաջնորդենք նրանց՝ ձերբակալութեան վայրը»։

Անմիջապէս ուղարկեցի չորս հայդուկներ, երկուքի բաժանուած, մէկ մէկ առաջնորդող երիտասարդի հետ միասին։ Նրանց ամէն մէկին պատուիրեցի, որ Ջրհորից եւ Դատուանից ինչ որ իրենց յանձնուի, ուժեղ հսկողութեամբ բերեն «Ուղտի Քար»երից դէպի հարաւ, Բաղէշի ճանապարհի վրայ գտնուած մեծ ու գարաւոր կաղնիի մօտ, ուր ես կը սպասեմ իմ խումբով։ «Հակառակ պարագային, ասացի, եթէ անյաջողութիւն պատահի ձեզ, տեղեկացրէք մեզ իմաց տալու նոյն կաղնիի մօտը, որ տեղափոխուենք ապահով դիրքի մէջ»։

Անոնք մեկնեցան յիշեալ գիւղերը, իսկ ես խումբով գնացի դէպի նպատակավայրը։

Հետս էր Փոքրիկ – Պետրոսը։ Նրան յանձնել էի պարանը, եւ պատուիրել, որ լաւ օղակներ շինէ եւ օճառէ, որպէսզի այս իժի ձագերը մի ծառից կախէինք, երկուքը մի պարանով։

Արդէն մի օր առաջ որոշուած էր նրանց մահը։ Դրա համար խորհեցայ գրել անոնց մահավճիռը եւ կախել իրանց վզերից։ Այդպէս էլ արինք վերջը։ Մահավճիռին մէջ գրուած էր թէ՝ ինչեր արել են, ինչ կաշառքներ են ստացել պաշտօնեաները իրենց միջոցով եւ իրենք էլ բաժին են ունեցել։ Այդ բոլորը՝ փաստուած էին։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ղործեր: Կը կարծէ՞ք թէ մնացեալներս պիտի նստինք եւ պիտի սպասենք որոշում տալու համար, մինչ հեռաձայնը կը նո-րոգուի:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս իր շաբաթական սաւլիսին մէջ խօսելով Մ. Մոլոթեան վերջին ծանուցագրին վրայ, որով կը սպառնար չեղեալ համարել Ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքը, բացատրեց թէ ձախողման դատապարտուած է Փարիզի համաձայնութեանց դէմ ուղղուած նոր ռազմախաղը: «Անգլիան ալ դաշնագիր կնքած է Մ. Մոլոթեան հետ, ինչո՞ւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի կ'ուղղեն այդ ազդարարութիւնը: Մոսկուայի մէջ աւելի դիւրին կը նկատեն ազդել Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վրայ, որովհետեւ գիտեն որ մեր երկիրը պառակտուած է եւ իր հանրային կարծիքը խոցելի: Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին մենք միշտ սպասեցինք որ Մ. Մոլոթիւնը որեւէ զիջում կատարէ, փոխադարձ համաձայնու-թեամբ կարգադրելու համար առկախ հարցերը: Այդ զիջումը տեղի չունեցաւ ոչ Գերմանիոյ միացման, ոչ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին, ոչ ալ ուրիշ որեւէ հարցի առթիւ: Փարիզի համաձայնու-թիւնները կը նախատեսեն սպառազինու-թեանց սահմանափակումը եւ հակակշի-ռը, կը նախատեսեն կարգ մը ռազմանիւ-թերու չինութեան արգելքը Գերմանիոյ մէջ: Այսպիսի հիմերու վրայ հաստատ-ուած կազմակերպութիւն մը յայտնապէս պաշտպանողական հանգամանք ունի»:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կարգ մը կայարաններու թղթատարական պաշ-տօնեաները, ինչպէս եւ օդանաւերու ա-պահովութեան պաշտօնեաներուն մեծ մասը որոշած են աշխատանքը դադրեցնել զանազան ձեւերով, Գշ. օրէն սկսեալ (այսօր): Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ կայարաններու թղթատարական պաշ-տօնեաներու ինքնավար սենտիքան կ'ու-զեն գործնական ցոյց մը կատարել այս շաբթու, աշխատավարձքի յաւելում պա-հանջելով: Բանուորական Ուժը եւ Քրիս-տոնեայ Աշխատաւորները հակառակ են այս շարժումին: Օդանաւերու ապահո-վութեան պաշտօնեաները ամէն աշխա-տանք պիտի դադրեցնեն ամբողջ երկրին մէջ: Բանթողներուն թիւը կը հասնի 3600 հոգի: Մաքսային պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի:

ՀԱԿԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր հականգլիական ցոյց մը տեղի ունեցաւ Նիկոսիոյ գլխաւոր հրա-պարակին վրայ եւ Կիպրոսի միւս քաղաք-ներուն մէջ: Կառավարութիւնը բացա-ռիկ օրէնք մը հրատարակեց: Անգլ. զօր-քը կրակ բացաւ Լիմասոլի մէջ եւ ար-տասուաթոր կազեր արձակուեցան Նիկո-սիոյ մէջ: Քաներկու ոստիկաններ վի-րաւորուեցան: Բացառիկ օրէնքին համա-ձայն, ոստիկանութիւնը կրնայ կրակ բա-նալ ցուցարարներուն վրայ: Նոյն պատի-ժին ենթակայ են բոլոր անոնք որ կը վը-տանգեն խաղաղութիւնը: Ոստիկանները արտասուաբեր կազ արձակեցին Նիկոսիոյ մէջ երբ ցուցարարները կը քարկոծէին անգլ. շէնքերը: Աշակերտներ եւ ուսա-նողներ կը շրջէին փողոցներուն մէջ, պա-հանջելով Յունաստանի կցել Կիպրոսը: Միեւնոյն ատեն գործադուլ մը սարքուե-ցաւ բողոքելու համար Ազգաժողովին դէմ որ յետաձգած էր Կիպրոսի հարցին քննութիւնը: Նոր հրամանով մը արգիլ-ուած են բոլոր ժողովները եւ որեւէ հա-մախմբում՝ հինգ հոգիէն աւելի:

Աթէնքի մէջ ալ հականգլիական ցոյցեր կատարուեցան ուսանողներու կողմէ: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւ մը կը պահանջէ եւ կանչել Անգլիա գրկուած ու-սանողները եւ արձակել անգլիացի պաշ-տօեաները ամբողջ Յունաստանի մէջ, եւ գրկել անգլիական պատուանշանները եւն: Միեւնոյն ատեն կը դատապարտեն դաշ-նակիցներուն թշնամական դիրքը: Բանա-ձեւը կը յայտարարէ.— «Մենք պատ-րաստ ենք բարձր գին մը վճարելու եւ ա-մէն ինչ զոհելու, բայց ի վերջոյ պիտի յաղթենք»:

ՀԻՒԼԷՍԱԿԱՆ նոր փորձեր պիտի կա-տարուին Մ. Նահանգներուն կողմէ, Մարշալ կղզիներուն մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէկ շրջանին՝ Պայատի մէջ 500 կասկածելիներ հարցաքննուեցան: Զինուորական գործողութիւնները կը շա-րունակուին լեռնային շրջաններուն մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ՝ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Փետրուար 13ին, Կիրակի կէսօրէ ետք:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԼԻԼԱՅԻ ՁԱՐԹՕՆՔԻ (REVEILLON)

ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿԸ (1500 ՖՐԱՆՔ)

Հայկական թօփիք, միտիա եւ տերեւով տոլմա, բազմաթիւ տեսակ աղանդերներ, (ապուխտ, երշիկ, թթուներով), պէօրէկ, փորը լեցուած հնդկահաւ, սալատ, պա-ներներ, ԱՆՈՒՇԱՊՈՒՐ, արեւելեան ա-նուշեղէններ (փակլավա, էքմէք քատա-յիֆ) եւ զանազան պտուղներ:

Ընտիր խմիչքներ (շամփանեա, օղի եւն.)

ԿԸ ՆՈՒԱԳԵՆ ՔԱՆՈՆԻ ՊՕՂՈՍ, ՈՒՏԻ ԵՒ ՔԵՄԷՆՉԻՍՏ ԱԼՖՈՆՍ եւ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՀԱՅԿ:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝

TRI. 31-62, 24, Rue St. Lazare
Métro Notre Dame de Lorette

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցին հոգաբարձութեան: Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Ծոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ: Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկնե-րուն:

Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուի ամ-բողջ գաղութը անխտիր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի գիշեր:

Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ: Նիւթը՝ Ազգային Անկախութեան եւ ազա-տութեան հարցը ըստ պետութեան նոր ըմբռնումներու:

×

Պ. Գ. Մելիքեան կուտայ գեղարուեստ-ական բաժին ձայնագրի վրայ: Մուտ-քը ազատ է:

× Լսարանի հիմնադիրներու տնօրէն ժողովը ընտրեց իր դիւանը միաձայնու-թեամբ հետեւեալ անդամներով.— Արշա-ւիր Խանճտանեան, Գր. Մելիքեան, Նու-պար Յովհաննէսեան, Գր. Ադամեան եւ Վռամ Գույումճեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համաչարսանճաղի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը, Յունուար 16ին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դա-սախօսութիւնը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը խօսի Ստե-փան Միլտոնեան: Նիւթը՝ «Հին եւ նոր սերունդները»: Մուտքը ազատ է:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը այս երեք-շաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հա-ւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
*
MERCREDI 22 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7553 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2964

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՓԱՑԱԾ ԴՐԱՅԻՆ

●

Տարօրինակ երեւոյթ մը ։

Ամիսներէ ի վեր, Խ. Միութիւնը յարձակողական, գրգռիչ դիրք մը բռնած է արեւմտեան պետութեանց դէմ ։

Պայքար կը մղէ գրաւոր կամ բանաւոր, աշխարհի բոլոր լեզուներով ։ Հրապարակային ժողովներ սարքել կու տայ ։ Երբեմն ալ ծանուցագիրներ կ'ուղղէ, զանազան մեղադրանքներ բանաձեւերով ։

Յետոյ նաեւ «բարեկամական» կոչեր, երկդիմի ազդարարութիւններով ։

Եւ վերջապէս բացորոշ սպառնալիքներ, ինչպէս տեսանք անցեալ շաբթու, երբ կը սպառնար խզել Ֆրանքեւխորհրդային դաշինքը ։

Այս անգամ ալ նոյն սպառնալիքը կ'ուղղէ Անգլիոյ, ազդարարելով թէ չեղեալ պիտի նկատէ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինքը, եթէ վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները ։

Այս ջլամարտը սաստկացուցած ատեն, նոյն կառավարութիւնը յայտնապէս բարեացակամ, նոյնիսկ փաղաքշական դիրք մը բռնած է Թուրքիոյ հանդէպ, որ նոյնպէս մաս կը կազմէ արեւմտեան ճակատին, թէ իբրեւ զինակից Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ, իբրեւ պաշտպանեալը Մ. Նահանգներուն եւ վերջապէս իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին ։

Առաջին արտայայտութիւնը տեսանք անցեալ Հոկտ. 29ին, երբ Մոսկուայի անթելը ջերմապէս կը շնորհաւորէր Թուրքիոյ Հանրապետութեան 25ամեակը ։

Այն ատեն խօսնակը մասնաւորապէս կը յիշէր 1921 Մարտ 16ի Թուրքեւխորհրդային դաշնագիրը, որուն շնորհիւ ոտքի կանգնեցաւ կիսակործան Թուրքիան ։

Այնուհետեւ կրկնուեցան փաղաքշանքները, միշտ նոյն առաջադրութեամբ, — վերահաստատել բարեկամական յարաբերութիւնները, քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութեամբ ։

Խ. Միութիւնը այս անգամ ալ յանձն կ'առնէր նիւթական օգնութիւն տրամադրել իր հարեւանին, ինչպէս ըրաւ անկախութեան պատերազմին ատեն, դրամով, զինամթերքով եւ ապրանքով ։

Կարգ մը նորութիւններ եւս կ'իմանանք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Դեկտ. 12–13) ։

Աթէնքէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Յունաստանի պաշտօնական շրջանակները ուշադրութեամբ կը հետեւին Խ. Միութեան բարեկամական արտայայտութեանց՝ Թուրքիոյ հանդէպ ։

Կառավարութեան բանբերը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է.

— «Սովետները 18 ամիսէ ի վեր կը կրկնեն թէ հրաժարած են Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներէն եւ կը հաւաստեն թէ այլեւս այդպիսի պահանջ մը պիտի չդնեն ։ Հետեւաբար խնդիր չկայ երկու երկիրներուն միջեւ ։ Կը մնայ Նեղուցներու հարցը, որմէ գոհ է Թուրքիա եւ բնաւ չընդունիր որեւէ փոփոխութիւն» ։

Ի՞նչ դիրք բռնած են Թուրքերը, Խ. Միութեան զարպասին հանդէպ ։

Բոլորովին անտարբեր, եթէ ոչ դժկամակ եւ կասկածամիտ ։

Դատելով Թուրք մամուլին լեզուէն, Անգարա չի հաւատար բարեկամական հաւաստիքներուն ։ Միւս կողմէ, արտաքին նախարարութեան շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ «Թուրքիա տալիք պատասխան չունի» ։

Բայց եւ այնպէս, ուշադրաւ կը գտնեն որ Անգարայի խորհրդային դեսպանը նորէն Մոսկուա գացած է, 45 օրուան համար ։ (Յիսուն օր առաջ ալ կանչուած էր) ։

Կը տեսնէք թէ որքան չփացած է բոլշեւիկեան Ռուսաստանի անդրանիկ սանը, երես դարձնելով եւ նոր զինակիցներու թեւին տակ մտնելով ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱՆ ԱԼ ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ ՍՏԱՑԱՒ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԽԶԷ 1942Ի ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Փարիզի մէջ կը զարմանային որ Խ. Միութիւնը կը սպառնար խզել Ֆրանքեւ-ռուս դաշինքը, եթէ վաւերացնէին Փարիզի համաձայնութիւնները, բայց նոյն դիրքը չի բռներ Անգլիոյ հանդէպ, որ նոյնպէս անդամ է Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր կնքած է Մոսկուայի հետ ։

Զարմանքը երկար չտեւեց ։ Դեկտ. 20ին Խ. Միութեան արտաքին նախարարին օգնականը, Կրոմիքօ Մոսկուայի անգլիական դեսպանին յանձնեց պաշտօնագիր մը, որով կը ծանուցանէ թէ չեղեալ պիտի նկատեն 1942ի քսանամեայ զինակցութեան դաշինքը, եթէ Անգլիա վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները ։

Լոնտոնի մէջ անտարբերութեամբ լսեցին այս ազդարարութիւնը ։ Այս առթիւ հեգնութեամբ դիտել կու տան թէ Խ. Միութիւնը կը նմանի մարդու մը «որ կը փորձէ կղպել դուռը, ձին փախչելէ ետք», վասն զի Անգլիա Նոյ. 18ին վաւերացուցած էր այդ համաձայնութիւնները, 4ի դէմ 264 ձայնով ։ Միեւնոյն ատեն ցաւ կը յայտնեն որ Մոսկուա չէ յարգած դիւանագիտական բարեկրթութիւնը, որովհետեւ ծանուցագիրը մամուլին հաղորդուած էր Լոնտոն հասնելէ առաջ ։

Անգլեւխորհրդային դաշինքը կնքուած էր 1942ին, երբ երկու երկիրները միասնաբար կը պատերազմէին Գերմանիոյ դէմ ։ Դաշնագրին տրամադրութեամբ, երկու երկիրները պիտի օգնէին իրարու, եթէ նոր պատերազմի մը բռնուէին Գերմանիոյ հետ ։ Յետոյ յանձն կ'առնէին զինակցութիւն չկնքել իրենցմէ մէկուն դէմ ։ Այդ դաշնագիրը մեռեալ տառ կը համարուէր, քանի որ Խ. Միութիւնը պաղ պատերազմ սարքեց տասը տարի առաջ, իսկ Անգլիա Ատլանտեան կազմակերպութեան միացաւ, ի նախատեսութիւն խորհրդային նախայարձակման մը ։ Այս առթիւ, Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ անգամ մը եւս կը բացատրեն թէ Ատլանտեան դաշինքը եւ Արեւմտեան Գերմանիան վերազինելու ծրագիրը պաշտպանողական հանգամանք ունին, ուղղուած՝ նախայարձակներու դէմ եւ ոչ թէ յատկապէս Խ. Միութեան դէմ, պայմանաւ որ այս վերջինը նախայարձակ չդառնար ։

Հետեւաբար, Անգլիոյ մէջ կը մեղադրեն թէ Խ. Միութիւնը կը խզէ հանդիսաւորապէս կնքուած համաձայնութիւն մը, առանց արդարացուցիչ պատճառի ։

Պաշտօնական շրջանակները լուռ են առայժմ ։ Բայց երբ ծանուցագիրը Լոնտոն հասնի, արտաքին նախարարը պիտի արտայայտուի Երեսփ. Ժողովին մէջ, դատապարտելով Մոսկուայի ընթացքը ։

Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ խորհրդային սպառնալիքը չի կրնար որ եւ է փոփոխութիւն յառաջ բերել Անգլիոյ քաղաքականութեան մէջ ։

Խորհրդային ծանուցագիրը, որ մամուլին հաղորդուեցաւ տեղեկատու դիւանի վարիչին կողմէ, կ'ըսէ թէ 1942 Մայիս 26ի դաշնագրին համաձայն, Մեծն Բրիտանիա եւ Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէին միասնաբար գործել պատերազմէն վերջ, սերտ եւ բարեկամական գործակցութեամբ, կազմակերպելու համար Եւրոպայի ապահովութիւնը եւ փոխադարձաբար տրամադրել զինուորական եւ ուրիշ օգնութիւն գերմանական նախայարձակման դէմ, մինչդեռ Փարիզի համաձայնութիւնները որոնք ստորագրուած են Անգլիոյ կողմէ կը ձգտին վերակենդանացնել գերման զինապաշտութիւնը, հետեւաբար նոր նախայարձակման մը վտանգը ստեղծել ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ...

Շատեր հեւ ի հեւ կը հետեւին միջազգային ամուսնական գայթակղութեանց եւ լեւէջներուն ։ Եւ իրարու ալ կը պատմեն, յաւելեալ եւ նոխազեալ մանրամասնութիւններով ։

Քիչեր կ'անդրադառնան թէ այդ որդը քանիլ սկսած է, նաեւ, մեր ընտանեկան բարքերուն մէջ, որոնք «նահապետական» կը համարուէին ։

Ո՛րքան երիտասարդներու կամ երիտասարդուհիներու ամուսնական կեանքը դժոխքի վերածուեցաւ, տարիներու ընթացքին ։

Եթէ Դատաստանական խորհուրդ մը ունենայինք Փարիզի մէջ, անոր անդամները պիտի թաղուէին լեռնակուտակ թղթածրարներու ծանրութեան տակ ։

Այդ անդամները ոչ միայն պիտի մերժէին «ազգասիրաբար» աշխատիլ, ինչպէս Պոլսոյ մէջ, այլեւ շարունակ յաւելում պիտի պահանջէին, գործադուլի սպառնալիքով ։

Երբեմն պատահաբար կ'իմանամ զարմանազան դէպքեր, որոնք սովորական կը համարուին մասնագէտներու կամ բանգէտներու կողմէ ։

Քանի մը տարի առաջ, հայ երիտասարդ մը կ'ամուսնանայ պատուախնդիր ընտանիքի մը աղջկան հետ ։

Վերջին պահուն կ'իմանան որ մեծապատիւ փեսան արդէն տեղացի «բարեկամուհի» մը ունի, երկու զաւակներով ։

Յիսունը անց սալոնական մը նշանած կը փնտռէր տարիներէ ի վեր, հասցէներ տալով մինչեւ Միջին Արեւելք ։

Բանից դուրս կուգայ որ պարոն սալոնականը ոչ միայն հաւնոց մը շտկած էր արդէն, այլ եւ առտու մը անհետացեր է, տեսնելով որ երեխայի մը ճիչը պիտի խանգարէ իր «կառոռնիէռ»ին անդորրութիւնը ...

Ուրիշ մը — այս անգամ հարեւան գաղութէ մը — կ'երթայ հեռաւոր երկիր մը, կը նշանուի եւ հարսնիքի պատրաստութիւն կը տեսնեն ։ Բայց վերջին պահուն կը չուէ, նախընտրելով իր ազատ բոյնը ։

Դեռ կան տուներ փախած նորաբոյս «մատամ»ներ, հայ կամ օտար ։

Բարեկամս այս «աննշան» պարագաները նկարագրած ատեն, իսկական ողբերգութիւն մը եւս պատմեց ։

Սահմանակից գաղութի մը մէջ 8–10 երիտասարդներ ազգակից չգտնելով, նապոտ կը կապեն օտար աղջիկներու հետ ։

Չեմ գիտեր որքան կը տեւէ մեղրալուսինը կամ բուն ամուսնական կեանքը ։

Իրողութիւնը այն է որ առ նուազն վեցը ամուսնալուծուած են արդէն. անտանելի դժբախտութեանց մատնուելով ։

Դեռ ի՛նչ ընկերային վէրքեր կան որոնք պատահաբար կ'իմացուին ։ Կամ կը մնան իբրեւ լուռ ցաւեր ...

ՎԱՀԷ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

172Ի ԴԷՄ 310 ՁԱՅՆՈՎ

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՔՆՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հնդկաչինի մասին կատարուած վիճաբանութիւնները վերջացան առջի օր եւ Ազգ. Ժողովը վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, 172ի դէմ 310 ձայնով ։

Կէսօրէն ետք ժողովը սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները ։ Հնդկաչինի վիճաբանութեանց առթիւ դարձեալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, մասնաւորապէս դէմ դիմաց հանելով Պ. Մենտէս Ֆրանսը եւ Պ. Ժորժ Պիտօն ։ Վարչապետը քանի մը անգամ խօսք առաւ, պաշտպանելով դահլիճին քաղաքականութիւնը ։ Ըսաւ թէ անցեալ Յուլիսին կացութիւնը այնքան ծանրացած էր որ «աղէտ մը կը սպառնար, քիչ մնաց որ Ֆրանսական բանակը ծուղակը իյնար ։ Ահա թէ ուր առաջնորդած էին մեզ ութ տարուան սխալները» ։ Երեսփոխան մը մատնանշելով Պ. Մենտէս Ֆրանսը, բացագանչեց.— Ա՛ն է առաջին պատասխանատուն ։

Վարչապետը.— Անոնք որ ճշմարտութիւնը կ'ըսեն միշտ պատասխանատու են ճշմարտութիւնը ծածկողներուն աչքին» ։

Ժողովրդական Շարժումի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իրենք ձեռնպահ պիտի մնան, իբրեւ անվստահութեան ցոյց ։ Համայնավար ներկայացուցիչը կրկնեց թէ դէմ պիտի քուէարկեն ։ Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը պաշտպանեց կառավարութիւնը, — «Թող առաջին քարը նետեն անոնք որ անմեղ են եւ քարեր կը տեղացնեն» ։

Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ վստահութեան բանաձեւը ։

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Կէսօրէն ետք առաջին ճառը խօսեցաւ արտաքին գործերու յանձնաժողովին տեղեկաբերը, զօր. Պիյոթ, բացատրելով թէ ինչու պէտք է վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները ։ Այս առթիւ պարզեց Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի ներկայ վիճակը ։ «Կնքուած համաձայնութիւնները չեն ձգտիր լաւագոյն կազմակերպութիւն տալ Եւրոպայի ։ Պէտք է մեկնակէտ մը համարել զանոնք ։ Պէտք է նկատի առնել քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմագիտական իրականութիւնները, այն դէպքերը որոնք տեղի ունեցան պատերազմի վախճանէն ի վեր ։ Այդ շրջանին զգալապէս աճեցաւ Խ. Միութեան ուժը, սպառնալով ազատ ազգերուն որոնք ճիգեր փորձեցին վտանգը դիմագրաւելու համար, միացեալ ճակատ կազմելով յանուն ապահովութեան ։ Կացութիւնը վրդովիչ է տնտեսական տեսակէտով ։ Եւրոպան տեւական տագնապի մը մատնուած է որուն տոկալու համար պարտաւոր է միանալ ։ Եւ վերջապէս, ռազմագիտական տեսակէտով հարկ է նկատի առնել հիւլէական զէնքերը» ։

Տեղեկաբերը յետոյ լուսաբանութիւններ տուաւ համաձայնութեանց բովանդակութեան մասին, շեշտելով թէ անոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ կանխել գերմանական վտանգը, Գերմանիան ամրապէս կապելով արեւմտեան Եւրոպայի եւ ամրապնդելով ապահովութիւնը ։

× Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Ամսթերտամի մէջ, Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութեան դեր-նախագահը, Հըրպըրթ Մորիսըն եւ Ֆրանսայի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ ազգու կոչ մը ուղղեցին արեւմտեան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԻՒՂԱՒԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱՆԴՈՒԻՆ

Պէյրութի վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Պուրճ Համուտի քաղաքապետութեան առաջարկին վրայ, Լիբանանի ներքին գործերու նախարարութիւնը արտօնած է գնումը հողամասի մը, ուր պիտի կառուցուին շէնքեր, պատսպարելու համար հիւղաւաններու բնակիչները ։

Այս առթիւ կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը, որուն անդամ է նաեւ Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Հ. Պօղոս Արիս ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Բարեգործականի դրամատնեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան բարեհաճած է 100.000 (հարիւր հազար) ֆրանք տրամադրել Ֆր. Կ. Խաչին, կազդուրման կայանին վերաշինութեան համար ։

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾ ԲԱՐՔԵՐ

●

ԽՄԲ.— Պէյրութի Ազդակը արդար դառնութեամբ կը գանգատի, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.—

Եթէ ժողովուրդի մը առաքինութիւններուն մասին խօսիլը անհրաժեշտ է ազգային ինքնագիտակցութեան ոգին վառ պահելու համար, կը կարծենք թէ նոյնքան կարեւոր է ընդգծել մեր կարգ մը թերութիւնները, որոնք սքողուելով չէ որ կը դարմանուին: Հայը հակամէտ է օտարամուտ սովորութիւններն ու բարքերը դիւրաւ իւրացնելու: Անշուշտ առիկա որոշ առաւելութիւններ կուտայ՝ միջավայրին յարմարելու տեսակէտէն, բայց միւս կողմէ կը խաթարէ մեր ցեղային նկարագիրը, որ անաղարտ պէտք է պահուի մեր ստտանդական գոյութեան ընթացքին:

Մեր մատը դնելով բուն վէրքին վրայ, ըսենք թէ բարքերու այլասերում մը տարիներէ ի վեր նկատելի է մեր ժողովուրդին մէջ: Պարագայ մը սակայն՝ որ շատ աւելի հասկնալի կը դառնայ երբ խօսինք օրինակներով,

Ունինք նորահաս սերունդ մը, որուն հայեցիութեան մասին կասկածիլը աւելորդ է: Հայութիւնը ամէն բանէ վեր է իրեն համար: Բայց, դժբախտաբար, իր արտաքին կերպը չի համապատասխաներ իր ժողովուրդի դարաւոր աւանդութիւններուն:

Յաճախ ականատես կ՛ըլլանք այնպիսի ցաւալի դէպքերու, որոնք դժբախտաբար կոչուած չեն լաւ կարծիք մը կազմել տալու մեր մասին: Այսպիսի դէպքեր կը պատահին յատկապէս հանրակառքերու եւ օթօպիւսներու մէջ: Հայ պատանիներ եւ երիտասարդներ հայհոյանքներով լեցուն լեզու մը կը գործածեն: Առանց նկատի ունենալու իրենց շրջապատը, յաճախ տգեղ ու գռեհիկ կատակներ կ՛ընեն իրարու հետ: Թրքերէն կը խօսին ու կ՛երգեն: Ու եթէ փորձուիս դիտողութիւն մը ընել՝ անքաղաքավարութեամբ կը պատասխանեն: Այս բոլորը կը պարզեն դաստիարակութեան հիմնական պակաս մը եւ երիտասարդական ազատութեան թիւր ըմբռնում մը:

Ճիշդ է որ երիտասարդին մօտ տկար է ինքնագիտակցութեան զգացումը: Որոշ առաւելութիւններ ունի երիտասարդութեան անկաշկանդ եւ ազատ արտաքին կերպը, բայց այդ ազատութիւնը կը վերջանայ հոն, ուր իրենց վարմունքը վնաս կը պատճառէ հայութեան մաքուր համբաւին:

Նոյն տեսարանը կը պարզուի նաեւ մարզադաշտերու մէջ: Պատկերալից յայտարարութիւններով մարզիկներ կը հրահրուին, յաճախ հայհոյութիւններ կը լսուին: Այն ատրճան որ օտար հանդիսականները շատ դէշ կը տրամադրուին հայութեան հանդէպ, դայն դառնալով իր երիտասարդութենէն:

Երիտասարդները պէտք է նախանձախնդիր ըլլան հայութեան համբաւին անաղարտ պահպանման, որովհետեւ այդ համբաւը բարոյական անդին դրամագլուխ մըն է իրենց համար:

Ճիշդ է որ մեր ձեռքին մատները իրարու հաւասար չեն: Ազգ մը կարելի չէ դատել հանրակառքերու կամ մարզադաշտերու մէջ տեսնուած իր անկարգ զաւակներով: Հայ ժողովուրդը իր մեծութիւնը փաստելու բազմաթիւ վկաներ ունի՝ յանձինս միջազգային համբաւի տիրացած իր զաւակներուն: Բայց օտարներ միշտ հակամէտ են տեսնելու մեր թերութիւնները, եւ ասիկա շատ բնական է: Հայու մը գործած լաւ տպաւորութիւնը կրնայ շուտով կորսուիլ ուրիշի մը թողած դէշ ազդեցութեամբ:

Իսկ մենք որ գիտենք թէ այդ նորամուտ բարքերը անհաշտ են մեր ցեղային նկարագրին հետ, արդիւնք՝ մեր ստտանդական կեանքին, այլազան միջավայրերու ազդեցութեան խառնուրդին, առաւել եւս հարկ կը զգանք պայքար շղթայազերծելու այդ բարքերուն դէմ:

Անուղղայ չեն հայ ժողովուրդին զաւակները, եթէ անոնց խօսուի համոզիչ լեզուով: Փոխանակ զանոնք յանդիմանելու, պէտք է համոզել որ իրենց ընթացքը արատ կը բերէ իրենց պատկանած ժողովուրդին: Անոնց մէջ արթնցնել ազգային գիտակցութեան զգացումը: Վստահ ենք որ ասիկա լաւագոյն միջոցն է վերջ տալու կարգ մը տգեղ երեւոյթներու, որոնց ականատես կ՛ըլլանք ամէն օր:

Ժողովուրդի մը հոգեկան առողջութիւնը դրաւականն է անոր ապագային: Այս համոզումով պէտք է մօտենալ խնդրին եւ լուրջ աշխատանքի լծուիլ բարքերու այլասերումը կասեցնելու համար:

(ԱԶԴԱԿ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

●

«Լա Նուվէլ Կազէթ տը Պրիւքսէլ»ի աշխատակիցը Ժան Տէպոստ որ Հոկտ. 29ին Պոլիս գտնուած է, Թուրքիոյ հանրապետութեան հաստատման տարեդարձին առթիւ, կը գրէ թէ ոչ մէկ բաղդատութիւն կայ թրքական այդ օրուան տօնակատարութեան եւ Փրանսական Յուլիս 14ին միջեւ: Թուրքիոյ մէջ չկայ ջերմութիւն, կարծես թէ աշխատանք մը լրացնելու համար կը տօնեն այդ օրը, դիտակցօրէն առանց ինքնաբուխ որեւէ արտայայտութեան: Թէեւ ճիշդ է որ անոնց երաժշտութիւնն ալ զուարթութիւն չի տար, եւ արդէն պար ալ տեղի չունենար: Կը մնան ալքոլը, թղթախաղը եւ նարկիլէն: Ասով մէկտեղ պէտք չէ կարծել թէ պիտի փոխուէր կացութիւնը, եթէ տարբեր վարչաձեւ մը տիրէր Թուրքիոյ մէջ: Եւ հաւանական է որ աւելի դէշ ըլլար, որովհետեւ ներկայ վարչաձեւը յարմարած է ժողովուրդին, եւ այդ կէտին վրայ որեւէ անհամաձայնութիւն չկայ:

Այս տխրութիւնը կը նշմարուէր նաեւ զինուորներուն, սկաուտներուն, երիտասարդ, աղջիկներուն, ուսանողներուն վրայ թափօրի միջոցին: Ո՛չ նուագը, ոչ դրօշները, ոչ ալ ծափերը կրնային անհետացնել զայն:

Յօդուածագիրը ապա կը նկարագրէ Պոլսոյ տեսարանները, Ոսկեղջիւրը եւ մանաւանդ բեռնակիրները, որոնք բոպիկ են եւ թշուառօրէն հագուած եւ կրնան կրել իրենց կռնակին վրայ ամէնէն ծանր բեռները, մինչեւ իսկ դարակներ եւ մահճակալներ: Թէեւ ներկայիս ամերիկեան բեռնատար կառքեր օգնութեան կը հասնին կառքերուն եւ փոքր բեռնատարներուն: Այս փոքր կառքերը երբեմն պէտք եղածին չափ չեն կրնար վեր բարձրանալ եւ բեռնակիրները միշտալ անհրաժեշտեն:

Վերջին դրութեամբ մօտ քսան հազար ինքնաշարժ կառքեր եկած են Ամերիկայէն: Այս կառքերուն շարժավարները չափազանց արագ կը քշեն Պոլսոյ փողոցներուն մէջ, որոնք լաւ շինուած չեն, եւ ուր մայթերը դրեթէ անհետացած են, փոսեր ձգելով: Այս ինքնաշարժներուն գինը շատ աժան է, աւելի աժան քան Փրանսական հանրային ինքնաշարժը:

Ասոնցմէ զատ կայ նաեւ «տոլմուշ»ը, հասարակաց ինքնաշարժ մը, որուն գինը շատ աժան է, նշանակուած քաղաքապետութեան կողմէ, նոյնքան արագութեամբ կը քշեն որքան ինքնաշարժը, եւ քեզ ուզած տեղդ կը տանին:

Ուրիշ զարմանալի երեւոյթներ օտարականին համար ջուրի վաճառականն է, ինքնաշարժ կշիռքները, որ քու չափդ ցոյց կուտան, բազմաթիւ կօշիկ ներկողները, հանրային դրագիրը (արզուհալճի) որ հիմա դրամեքենայ ալ կը գործածէ, անշուշտ այս բոլորը բացօթեայ, հովին տակ, աղաւնիներու եւ սրբազան կենդանիներու միջեւ, որոնք այնքան կը բազմանան որ երբ մզկիթներու բակը կը մտնես երկինքը չես տեսներ:

Բանուորին վիճակը շատ փայլուն չէ տակաւին Թուրքիոյ մէջ. թէեւ կառավարութիւնը կ՛աշխատի բարելաւել: Ամսական 120էն 150 Թ. ոսկի աշխատավարձք ունի, իսկ մեծամասնութիւնը շատ աւելի պակաս կը շահի: Տնական գործի դացող կին մը ամսական հինգ ոսկի կը շահի: Օտար լեզուի ծանօթ մէկը 16.000 Փրանք կ՛առնէ ամսական: Իսկ տնօրէնները գրեթէ նոյնքան կը ստանան որքան Ֆրանսայի մէջ: Ընդհանուր դադարի կամ տօնական օրերու համար հիմա կը վճարուին եւ կառավարութիւնը յոյս ունի թէ նուազագոյն թոշակը պիտի որոշուի գալիք տարիներու ընթացքին:

Թուրքիոյ տուներու վարձքերը շատ բարձր են, ոչ թէ անոր համար որ բաւաբար չափով տուն չկայ, այլ որովհետեւ ազատ են եւ չափազանց պահանջ կայ:

Նոր շինուած տուն մը համար 150-200 Թ. ոսկի վարձք կը պահանջեն ամսական պարապ յարկաբաժնի մը համար, որ չորս սենեակ ունի եւ արդիական յարմարութիւններ: Եւ եթէ կահաւորուած է կ.-կին արժէքը կը պահանջեն:

Բանուորը կ՛ապրի փայտաշէն տուներու մէջ, քաղաքէն դուրս, հիւղակներու մէջ: Անատոլուէն հիւսներ կուգան, որոնք չլրացած տուներու մէջ կ՛ապրին, հովին տակ: Ուրիշներ մէկ գիշերուան մէջ աւերակ տունի մը վրան կը ծածկեն եւ մէջը կը բնակին, (գիշերաբոյս տուներ), հոգ չէ թէ հողը իրենց չպատկանի: Կառավարութիւնը ոչ կրնայ հանել տունէն, ոչ ալ քանդել տունը: Կարգ մը կալուածատէրեր այս ձեւը կը գործածեն իրենց տունը շինելու առանց քաղաքապետութեան արտօնութեան: Այս բարձր վարձքերը կը քաջալերեն շինութիւնները եւ դրամատէրները կանխիկ կը վճարեն, երկար տարիներ ետք ստանալու պայմանով եւ բաւական աժան գինով:

Ուրեմն, բանուորը իր աշխատավարձքին մեծ մասը կուտայ բնակարանի: Անոր անծանօթ է շաբաթական քառասուն ժամուան աշխատանքը: Պաշտօնեաները եւ մեծ հաստատութիւններուն մէջ 48 ժամ կ՛աշխատին եւ կը վայելեն արձակուրդի օրեր ինչպէս արեւմտեան երկիրներու մէջ: Մնացեալներուն համար, տիրոջ բարեկամեցողութենէն կախում ունի: Խանութները առտուան ժամը 9էն մինչեւ 19 բաց են առանց ընդմիջումի: Ճաշը տեղւոյն վրայ կ՛ընեն, թաղին ճաշարանէն բերելով:

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովը փակեց իր նստաշրջանը, մերժելով Խ. Միութեան եւ Չինաստանի մեղադրանքները Մ. Նահանգներուն դէմ: Ժողովին ելքը նպաստաւոր կը համարուի նաեւ Ֆրանսայի համար:

ՀԱՐԻՒՐ համայնավարներ ձերբակալուեցան Մատրիտի մէջ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն կրօնի եւ բարոյականի դասերը պիտի աւանդուին ուսուցիչներուն կողմէ, առանց եկեղեցական իշխանութեանց միջամտութեան:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը Սթոքհոլմ հասաւ եւ Փէքին պիտի երթայ Դեկտ. 30ին, բանակցելու համար 13 ամերիկացի օդաչուներու արձակման մասին:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը Անգլիա գնաց, բանակցելու համար դաշնագրի վերաքննութեան մասին:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

Ե.

Այս էլ ասեմ, որ սկզբում կռուիլը լաւ նշան է, այդ նշանակում է, որ վերջը իրար սիրելով կ՛երդուէք: Ճիշդ է. թագցնելու ի՞նչ կայ. նա մի քիչ ուրիշ տեսակ աղջիկ է, ջղային է, բայց դու նրա լեզուին մի նայիր, սիրտն ուղղակի աղաւնու սիրտ է: Լուցկու պէս ձեռաց կը վառուի եւ իսկոյն էլ կը հանգչի: Այդպէս է նրա դրդումունքը: Այ շուտով, Աստուած տայ կը պսակուէք, կ՛ապրէք միասին, եւ կը տեսնես՝ ճիշդ եմ ասում թէ ոչ:

Նկատեցի, որ Գարեգինն անհերոջ այդ պերճախօսութիւնից բաւականին հանդստացաւ եւ սկսեց ժպտալ գուրգուրուած երեխայի պէս:

— Ախր ընծայիս էլ ուշադրութիւն չդարձրեց,— գանգատուեց նա:

— Այս հրաշալի օղերի՞ն: Հըմ, բա դու իսկապէս որ շատ միամիտ մարդ ես եղել եւ ամենեւին չես ճանաչում կանանց: Ասա, խնդրեմ, ինչպէ՞ս կարող է կին արարածը այսպիսի բաների վրայ ուշադրութիւն չդարձնել: Հը՞, Պ. Մարգարեան, այդպիսի բան կարելի՞ է,— դիմեց ինձ Բաղիրեանը եւ ինքն էլ պատասխանեց իրեն.— Իհարկէ, ոչ:

Հա, այս մէկը ճիշդ է, որ Սառան ուրիշների պէս յիմար չէ, — աւելացրեց նա, նորից դառնալով Գարեգինին,— եւ իսկոյն վրայ չէր ընկնի ուրախացած. Նա ծանրաբարոյ, խելացի, «ինտելլիգենտ» աղջիկ է, որի համար այսպիսի «չիզ-պիզի» բաները կարող են այնքան էլ նշանակութիւն չունենալ: Բայց եւ այնպէս, էլի եմ ասում, նա կին է, հասկանո՞ւմ ես, կին, եւ մէկ անգամ որ բերել ես այս ընծան, արդէն գիտէ, որ սա իրենն է, իր սեփականը եւ մենակ մնացած ժամանակ էլ շատ լաւ կարող է տողել, անցկացնել ականջներին, շուռումուռ գալ հայելու առջեւ եւ ուրախանալ: Հը՞, ճիշդ չե՞մ ասում, Պ. Մարգարեան:

Բաղաքավարութիւնը ստիպում էր ինձ հաւանութիւն տալ այդ շատախօս ծերունու խօսքերին, մանաւանդ որ,— այդ բանը տեսնում էի նրա ինձ վրայ նետած խորհրդաւոր հայեացքներից եւ խօսակցութեան եղանակից,— նա ուզում էր, որ ես օգնեմ իրեն փեսացուի կոտրուած սիրտը տեղը դցելու:

Մտաւ Բաղիրեանի կինը, կավիճները ոլորելով: Օղերը տեսնելուն պէս նրա աչքերը փայլեցին, չգիտեմ՝ հիացմունքի՞ց թէ նախանձից (սպիտակահեր ամուսնու մօտ այդ կինն աւելի եւս ջահել երեւաց իմ աչքին):

Գարեգինի տրամադրութիւնը բոլորովին բացուեց, եւ ես նորից տեսայ նրան առաջուան պէս պարզամիտ, սրտաբաց, ուրախ ու շատախօս, կարծես ոչինչ չէր պատահել:

Բայց նրա ուրախ տրամադրութիւնը նորից խանգարուեց շուտով: Խանգարողը դարձեալ իր հարսնացուն էր:

Սկսուել էր մի ընդհանուր կենդանի խօսակցութիւն, երբ մտաւ Սառան, մատուցարանը ձեռքին, որով թէյ էր բերում:

Գարեգինը, որ, ոտքի կանգնած, իրեն յատուկ պարզամտութեամբ ինչ որ փիլիսոփայութիւններ էր դուրս տալիս, հարսնացուին տեսնելուն պէս լռեց, ինչպէս յանկարծ կը լռի չարութիւն անող աշակերտն ուսուցչին տեսնելիս, եւ նստեց, մի վախկոտ հայեացք գցելով նրա վրայ:

Մի անյարմար լռութիւն տիրեց սենեակում: Եւ այդ ընդհանուր լռութեան մէջ Սառան սկսեց բաժնել բաժակները կենտրոնացած, հայեացքով, առանց ոչ-ոքի նայելու: Ինչ թուաց, թէ ամենից աւելի նա պէտք է ճնշուէր այդ լռութիւնից, քանի որ պատճառն ինքն էր, եւ ամէնքի հայեացքը հրան էր ուղղուած, բայց ընդհակառակը, շատ հանգիստ էր երեւում: Երբ մօտեցաւ հօրը, Բաղիրեանը, բարեսիրտ հեգնական ժպիտով ներքեւից նայելով նրա վայր թողած աչքերին, նկատեց.

— Լսիր, ինչու ես նեղացրել մեր սիրելի պարոնին:

Սառան ոչինչ չպատասխանեց:

— Ինձ նայիր:

Սառան հօր առջեւ եւ մատուցարանը ձեռքին, աչքերը միշտ վայր թողած, կանգնած էր, եւ մի չարաշուք հանդըստութեամբ սպասում էր որ նա վերցնի իր բաժակը:

— Քեզ հետ չե՞մ: Ինձ նայիր, կրկնեց հայրը:

Սառան դարձեալ կանգնած էր լուռ եւ արձանացած: Նկատեցի որ մատուցարանը սկսեց թեթեւակի դողալ նրա ձեռքին:

— Տես, ինչ սիրուն բան է բերել քեզ համար, ասաց հայրը եւ օղերի տուփը վերցնելով՝ ուզեց կամացուկ խփել նրա կզակին:

Բայց Սառան ջղային յանկարծական մի ցնցումով գլուխը ետ գցեց, մատուցարանը պահեց մի ձեռքում, միւսով վերցրեց վերջին բաժակը, դրեց հօր առջեւ եւ դիմեց դէպի դուռը: Նրա դէմքն այնպիսի մի զզուած զայրոյթ էր արտայայտում, որ ես ուղղակի սարսափով սպասում էի, թէ ահա, որտեղ որ է, մի «սկանդալ» կը հանի:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԵՑՑԷ ԽԱՆՈՒԹՊԱՆԸ

●

— Օհօ՜, անունդ նորէն լրագիրներուն մէջ կը փայլի կոր…

— Հապա ի՞նչ կարծեցիր: Ոսկերիչնե-րու Միութեան հանդէսին պիտի երգեմ..

— Այո, այդպէս ալ գրուած է: Ըսէ նայիմ, սա ծանուցումները դո՞ւն գրել կուտաս կոր — «Ցայտաղբին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ տաղան-դաւոր եւ շնորհափայլ երգչուհի Տիկին Մամադեղեան»…

— Կը նախանձի՞ս կոր…

— Չէ, չէ, նախանձող չկայ: «Սիրա-յօժար» ի՞նչ ըսել է…

— Աստուած իմ, ինչ տգէտ ամուսին ունիմ: «Սիրայօժար» կը նշանակէ ձրի, այսինքն ինծի չեն վճարեր…

— Ատ ինչ ոսկերիչներն են որ ասոր-անոր ձրի երգել կուտան: Թող վճարեն…

— Աստուած իմ, այդ ինչ ագահութիւն է, ինչ շուկայիկ մտայնութիւն…

— Ամա՛ նորէն մի բարակնար, եթէ շուկան չըլլար, անօթի մնացած էինք: Մէյ մըն ալ սա «տաղանդաւոր»ը: Երբէ՞ն ի վեր տաղանդաւոր եղար. իմ գիտցածո-վըս տաղանդաւոր կ՚ըսեն Կոմիտասին, Զըրչիլին, Խաչատուրեանին — ինչ մեղքս պահեմ, քառասուն տարի է կարգուած ենք, տաղանդ ունենալդ նոր կ՚իմանամ:

— Որովհետեւ տգէտ ես:

— Ապրիս, ինչ քաղաքավար կնիկ ունիմ եղեր: Հիմա ըսէ նայիմ, սա «շնորհա-փա՞յլ»ին նշանակութիւնը ինչ է…

— Շնորհափայլ կը նշանակէ… այ-սինքն ինչպէս բացատրեմ որ հասկնաս: Շնորհափայլ կ՚ըսեն այն կիներուն, որոնք … այսինքն ինծի պէս մէկը, որ …

— Երկանը անկիրթ պատասխաններ կու-տայ եւ խօսքի տակ չի մնար, անանկ չէ՞:

— Ինչ հին-գլուխ մարդ ես. մենք, արուեստագիտուհիներս…

— Օ՜, արուեստագիտուհի՞ ալ եղար: Վայ ինձ, վայ ինձ: Սա գիտցած երգերէդ հատ մըն ալ ինծի համար երգէ նայիմ, օր մը օրանց ձայնդ չլսեցինք:

— Դուն արուեստը գնահատել չես գի-տեր. հիմա, եթէ օփերայի կտոր մը եր-գեմ, կը քնանաս…

— Շատ վերերէն թռար. օփերան ձգէ, ինծի «Կուժն առայ» մը երգէ նայիմ…

— «Կուժն առա՞յ»: Զայնիս մեղքը չէ՞… Հայերէն երգերը մեզի պէս երգչու-հիներուն համար չեն. մենք բարձր կտոր-ներ կ՚երգենք:

— Որպէսզի բարձրէն վար իյնաք եւ կը-տոր կտոր ըլլաք, այնպէս չէ՞: Հայ երգ-չուհի ըսածդ հայերէն երգելու է:

— Ատիկա հայ խանութպանի կարծիք է:

— Ես հայ խանութպաններուն կարծի-քին մատաղ ըլլամ. Աստուած մեր ազգը իր խանութպաններէն չզրկէ եւ քեզի պէս կտրտուողներէն փրկէ: Ըսել է այդ հան-դէսին հայերէն պիտի չերգե՞ս:

— Ի հարկէ ոչ:

— Ուրեմն ես չեմ գար:

— Կ՚ուզես եկուր, կ՚ուզես մի գար. մենք, արուեստագիտուհիներս…

— Ցանցաւոր էք, ամէնքդ ալ, երբ մեր ազգին արուեստը չէք մշակեր: Փառք Տի-րոջը որ քեզի պէս մտածողներուն թիւը շատ քիչ է մեր ազգին մէջ: Մնացածնե-րու՝ արեւը սիրեմ: Աս Զարշըլը Արթին աղայի իմ կարծիքս է, կ՚ուզես հաւնէ, կ՚ուզես մի հաւնիր, գիշեր բարի…

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹՌՑՆԷԻՆ ՉԷՔԵՐՆ ՈՒ ՏՈԼԱՐՆԵՐԸ

★

Գրած էինք թէ Պոլսոյ ոստիկանութիւ-նը երեւան հանած է աւազակախումբ մը, որ նամակները բանալով կը գողնար չէ-քերը, տոլարները, ֆրանքները եւն.: Ոս-տիկանութիւնը յաջողած է ձերբակալել գողերը որոնք բոլորն ալ Թուրք են:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները այս գողութեան մասին որ կը տեւէր երեք տարիէ ի վեր: (Գողցուած գումարը կը հաշուէն 127 հազար տոլար) —

Այս տասը հոգինոց աւազախումբին վա-րիչն էր խալացի մը Նեկրի: Անդամնե-րուն մէջ կը գտնուէին նամակատան պաշ-տօնեաներ եւ չարժաւարներ: Երկու տե-սակ դիմումներու վրայ է որ ապահովու-թեան պաշտօնեաները չարժման անցան եւ յաջողեցան ցանցը մէջտեղ հանել ու աւա-զակները ձերբակալել:

Նախ տեղացի բազմաթիւ վաճառական-ներ ելեւմտական վարչութեան եւ ոստի-կանութեան դիմելով բողոքած էին որ արտասահմանէն ղրկուած տոլարները հը-րապարակի վրայ սուղ գինով կը ծախուէին իսկ չէքերն ալ սա կամ նա ձեւով կը քաշ-ուէին:

Միւս կողմէ Ամերիկայէն ալ բողոքներ եղած են: Այսպէս կարգ մը ամերիկաբը-նակ նախկին հայրենակիցներ, այստեղ իրենց ազգական կամ բարեկամներու եր-բեմն քանի մը տոլար ղրկած են, բայց [illegible] են որ անոնց ձեռքը չեն հասած գումարները: Ի վերջոյ դիմած են կառա-վարութեան, ան ալ Թրքական դեսպանա-տան, որ այդ բողոքը տեղեկագրած է կեդրոն, ուրկէ ոստիկանութեան անմիջա-պէս հրահանգուած է քննութիւն կատա-րել:

Ասոր վրայ է որ ոստիկանական պաշ-տօնեաներ իբրեւ թղթատարական պաշ-տօնեայ կամ չարժավար (շօֆէօր), կը սկսին աշխատիլ նամակատան վարչու-թեան մէջ ետնչիլքէօյի օդակայանէն մին-չեւ նամակատուները կը բանին ու կը հետապնդեն: Եւ վերջապէս կը յաջողին երեւան հանել աւազակներուն ցանցը:

Ոստիկանութեան ուշադրութիւնը դը-րաւած էր սա պարագան որ Պահա եւ Հիւ-սէին անուն երկու չարժավարներ առատ դրամ կը մսխեն և մօտիկ բարեկամ ենթը-թատարական վարչութեան մէջ իբրեւ չարժավար աշխատող եւ Եշիլքէօյէն ծը-րարներ եւ նամակներ փոխադրող Մու-հարրէմ Էրտօղանի, Իլհամի Այտան եւ Բիւշտիւ Այթէն եւ ձուլագործ Շէվքէթի ու Պալըքփազարի մէջ յանձնակատար Եա-նի, իսկ թղթատարական պաշտօնեաներէն Խալիլ:

Ասոնք խալահպատակ ժօրժ Նեկրիին Թարլապաշիի տունը կը հաւաքուէին եւ գաղտնի ժողովներ կը գումարէին:

Այս աւազակախումբը թղթատարական ծրարներ եւ նամակ ու ծրար պարունակող պայուսակներն անգամ թռցնելու յանդգ-նութիւնը ունեցած էր, մանաւանդ ապա-հովագրեալ նամակները թղթատարական պաշտօնեայի միջոցաւ իրենց հաւաքատե-ղին կը տանէին, կը բանային ու արժէքա-ւոր բաները կը գողնային եւ նամակն ալ կը պատռէին:

Մասնաւոր կերպով կը թռցնէին Նիւ Եորքէն, Լոնտոնէն, Փարիզէն, Հռոմէն, Գահիրէէն եւ Սուրիայէն եկած ծրարնե-րուն պայուսակները, մեծ վարպետու-թեամբ կը քննէին նամակները: Պայու-սակներուն գողութիւնը կը կատարուէր Եշիլքէօյի օդակայանին եւ Թօփգափուի մէջտեղուանքը, բնականաբար մեղսակ-ցութեամբ չարժավարներուն:

Այս բոլորը ստուգելէ վերջ, ոստիկա-նութիւնը անակնկալ կերպով կը խուզար-կէ անոնց տուները: Խալիլ Գայայի տան մէջ Դեկտ. 4ին նամակատունէն գողցուած 1026 տոլար, որ մեծ վարպետութեամբ զետեղուած էր տախտակամածին մոմլա-թին տակ: Հիւսէինի տան մէջ ալ գող-ցուած պայուսակներ, որոնց անկողնի ե-րեսի ձեւ տրուած էր:

Ցանցաւորներէն Կիւլպահար լուրը ա-նելուն պէս անհետացած է: Միւսները խմբովին տարուած են ոստիկանութեան կեդրոն, ուր ոմանք իրենց յանցանքը խոստովանած են, ոմանք ալ ամէն ինչ ուրացած:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

2000 ՀԱՏՈՐ գիրք նուիրած է Սերովբէ Պօյաճեանի Այրին Պոլսոյ Ս. Խաչ դպրե-վանքին: Ողբ. Ս. Պօյաճեան տարիներով գնած է մասնաւորաբար հայերէն գրական գործեր, պատմական, բանասիրական եր-կեր, վէպ եւ բանաստեղծութիւններ, ըն-ծախնդրութեամբ կազմել եւ ցուցակագրել տուած է: 1500 հատորը հայերէն են, մը-նացեալը թուրքերէն, հայատառ թուրքե-րէն եւ ֆրանսերէն: Հոն են գրեթէ մեր վերջին յիսնամեակի բոլոր արտադրու-թիւնները: Մասնաւորաբար արժէքաւոր են հին գրական պարբերաթերթերու հա-ւաքածոներ, տարեցոյցեր եւն.:

Մինչեւ որ դպրեվանքին մէջ վայել ար-դիական մատենադարանի մը սենեակ պատրաստուի, գիրքերը առժամաբար պահուած են սենեակի մը մէջ: Այս մատե-նադարանին վերանորոգութիւնը կազմա-կերպումն ու յարդարանքը ստանձնած է Պ. Մկրտիչ Սայեան:

ԳԱՀԻՐԷԻ Թեմական Ժողովը Դեկտ. 12-ին քննելով հաշուեքննիչ յանձնախումբի 1953ի հաշուեկշիռը, դիտած է որ քա-ղաքական ժողովները չեն գործեր վաւե-րացուած եւմտացոյցի սահմաններուն մէջ: Աւելի ծախսուած գումարներ են — Առաջնորդարան՝ 520, Գալուստեան՝ 506, Նուպարեան՝ 2306, Աղքատախնամ՝ 1100, եկեղեցիներ՝ 677, գերեզմանատուն՝ 161: Որոշուեցաւ ազգային պաշտօնէութեան վճարել մէկ ամսական իբրեւ Նոր տար-ուան նուէր:

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ Պետրոսեան, նուագահանդէս մը տուած է Գահիրէի ա-մերիկեան համալսարանին մէջ, ի ներկա-յութեան հայ եւ օտար ստուար բազմու-թեան մը: Այս տարի ալ Րաֆֆի ներկա-յացած է այլազան յայտագրով մը:

ՄԱՐԶԻԶ ընկեր Դր. Նեգիպլեան նշա-նակուած է վարիչ Գահիրէի Ակադեմիայի աթլէթիզմի ճիւղին, որ ոստիկանական սպաներ կը պատրաստէ: Ընկեր Նեգիպլ-եան առաջին Հայն է որ պաշտօնի կը կոչ-ուի այս ճիւղին մէջ:

ԵՐԳԶՈՒՀԻ Շաքէ Վարդենիսեան Պալ-թիմորի մէջ (Մ. Նահանգներ) պատրաս-տուած սոփրանօ մը, յառաջիկայ եղանա-կին պիտի մտնէ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլի-թըն Օփերան: Իր գլխաւոր դերերն են Քարմէն, «Լա Պոհեմի» մէջ Միմի, «Այ-տա»յի մէջ Փայլաչին, եւն. ինչպէս կը գրեն ամերիկեան թերթերը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ Պ. Րաֆֆի Միրաք-եան, որ ներկայացուցիչն է Օտարական-ներու Փերոնական Շարժումին, եղբայ-րական պատգամ մը կ՚ուղղէ տեղւոյն հայ համայնքին բացատրելով այս շարժումին մասնակցելու կարեւորութիւնը ազգային տեսակէտով: Կ՚ըսէ թէ կազմակերպուե-լով «Հայկական ազգային խմբաւորու-մին» մէջ, աւելի օգտակար կարելի է ըլ-լալ համայնքին եւ երկրին եւ ձեռք բերել ազգային ընդհանրական եւ մեծ նպատակ-ներ:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ եղբօր՝ Շահփուր Ալի Ռզայի եղերական մահուան առթիւ, Նիւ Ինկլենտի (Մ. Նահանգներ) Իրան ակում-բին դեր-նախագահը, Պ. Ճէյմս Գահրի-մանեան ցաւակցական հեռագիր մը ուղ-ղած է Շահն Շահին, արեւշատութիւն մաղթելով: Արքունիքէն պատասխանած են թէ «ցաւակցական հեռագիրը մխիթա-րութիւն պատճառեց կայսեր»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Իրենք, վերջի րոպէին, իրենց արածից զղջացել էին, բայց ուշ էր:

Ուշ գիշերին, ժամը մէկին, մեր խումբը, Դատուանի դաշտին մէջ, դա-րաւոր կաղնիին տակ սպասում էր անհամ-բեր: Հայդուկները չէին գիտեր թէ՝ ին-չո՞ւ են սպասում եւ թէ ո՞վ պիտի գար այդտեղ: Միայն Փոքր Պետրոսը գիտէր, որ այդ գիշեր վերջ պիտի դրուէր կեան-քին այն ոճրագործների, որոնք տարիներ շարունակ, առանց խղճահարութեան, քանդել էին խեղճ, թշուառ հայ շինակա-նին նահապետական օճախը եւ սրբապղծել մեր ընտանեկան սրբութիւնները:

Լուսինը, երբեմն, իր գլուխը հանում էր ամպի տակից եւ նորից պահում էր ե-րեսը սեւ շղարշի տակ: Դարերի այդ վը-կան տեսել էր այդ դաւաճաններին, որ գիշեր ժամանակ ծպտուած ընկել էին Թուրքերի, զափթիաների առաջ եւ ցոյց տուել անմեղ Հայերին, որպէս յեղափո-խականներ կամ ֆետայի պահողներ կամ զէնք կրողներ:

Վերջապէս, երկու հակառակ ուղղու-թիւններից լսուեցին ոտնաձայններ: Հե-ռուն կեցած պահապանները պահանջեցին գիշերուան անունը: Նրանք անմիջապէս պատասխանեցին. — «Աստղիկ»: Ու-րեմն, մերոնք էին:

Փոխանակ երեքով գալու, ամէն մէկը հինգով էր եկած: Երեքի հետ էին մէկ դաւաճան Ջրհորից եւ մէկ էլ Փոփերը: Իսկ Դատուանի դաւաճանի հետ էր Տելե-մաքը: Մեր խումբը բաւական ստուարա-ցաւ:

Հայդուկները այժմ գիտցան թէ ինչ նպատակով եկած էին հոս: Երբ Պետրոսը իր պայուսակից հանեց պարանը եւ ծառին կապեց, երկու օղակներ սկսան ճօճիլ օ-դին մէջ:

Ամէն մէկը ինք կ՚ուզէր դաւաճանների վզին օղակը սեղմել:

Թէեւ աւելորդ էր դաւաճաններին հարց տալը, միայն հարցուեց. «Ի՞նչպէս էք, երբ արդարութեան ձեռքն էք ընկել»:

Ջրհորի Պղտօն գղջալով ասաց. —

«Գրիգոր, ես քեզ ասել եմ հազար ան-գամ, տղայ, մեր արած ոճիրները երկինք հասան: Աստուած եթէ մեզ ներէ, Դաշ-նակցութիւնը չի ներեր: Դու կը հայհոյէ-իր Դաշնակցութեան եւ կը սպառնայիր ինձ, որ եթէ ասածս չկատարես, քեզ էլ անոնց նման բանտ նետել կուտամ: Այժմ մենք արժանի ենք այս պատիժին: Մեր մահով գուցէ ուրիշներուն օրինակ լի-նինք, որ այս ժողովուրդը այլեւս անօ-րէնների ձեռքը չիյնայ»:

— Պղտօ, դու որ ճշմարտախօս ես, ա-սա, այս շրջանում էլ ո՞վ էր գործում ձեզ հետ:

— Մե՞զ հետ: Ես չեմ ասի, մատնիչ չեմ: Թող Գրիգորը ասէ, նա է մեր խմ-բապետը:

Գրիգորի լեզուն բռնուեցաւ, երբ ծա-ռից կախուած պարանը տեսաւ: Լուսինը դուրս ելաւ ամպի տակից:

Այլեւս խօսելու միջոց չկար: Շուտով պէտք էր հեռանալ, որովհետեւ անցնող կարաւանները ճանապարհից շատ հեռու չէին: Կարող էին նկատել մեր խումբը եւ հաւար ձգել մօտակայ պահականոցներին:

Դաւաճանների մեղսակիցը կարգալէ յետոյ, Պետրոսը նրանց վզերից կախեց: Մահապարտներին կանգնեցուցին երկու հակայ ֆետայիների կռնակի վրայ: Պետ-րոս մի երրորդի կռնակին կանգնելով՝ օ-ղակները ձգեց նրանց վզին, վար ցատկեց եւ ասաց տղաներին. «Ելէք»:

Դիակները սկսան օդին մէջ ճօճալ: Ար-դէն նախապէս նրանց ձեռքերը կապուած էին իրենց ետեւը:

Լուսինը աւելի պայծառացաւ եւ լուսա-ւորեց հեռուները, կարծես աւետիք էր տալիս Հայոց աշխարհին, որ զուլումի զաւակները չանթահարուել էին Վրէժի Աստուծոյն կողմից:

Երկու տղաներին հետ Տելեմաքին եւ Փոփերին վերադարձուցինք գիւղերը:

Մենք արդէն որոշած էինք անմիջապէս բարձրանալ Նէմրութ եւ լուսաբացին այնտեղից հետեւիլ անցուդարձերին:

Նրանք հեռացան՝ իրանց հետ տանելով մեր ձգած տպաւորութիւնը: Հոս ասեմ որ, երբ պաշարի մասին հարցուցի, ասա-ցին, որ մեզանից առաջ հոն կը լինեն պա-շարով:

Մենք զարտուղի ճանապարհներով կա-մաց-կամաց բարձրացանք Նէմրութի վրայ: Երբ հասանք որոշուած տեղը, ուր մեր պաշարը պէտք է գտնէինք, մեծ զար-մանք, Տելեմաքին գտանք, քարի վրայ նստած:

Տարօրինակ էր որ նա մինակ էր եւ ա-հագին պաշար էր բերած:

Իմ հարցումին թէ՝ «Դու մեզի հետ է-իր, ե՞րբ գիւղ գնացիր, ե՞րբ այս պաշարը պատրաստեցիր եւ ի՞նչպէս մինակ հոս բերիր», պատասխանեց.

— Զարմանալու բան չկայ: Ես արդէն նախապէս պատրաստած էի ամբողջ պա-շարը եւ խմբի տղայոց յանձնած, որ բե-րեն սրբավայրի ծառերի մօտ եւ սպասեն հոն ինծի: Ես մահապարտների մօտից հե-ռանալէս յետոյ, Փոփերին «մնաս-բա-րով» ասի եւ աճապարանքով եկայ հոն, ուր ժամադրուած էինք: Անոնց հետ միա-սին ծիտի նման թռանք եւ ձեզանից ա-ռաջ հոս հասանք:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցու – թեան, յորդորելով որ դադրեցնեն իրենց ընդդիմութիւնը Գերմանիոյ վերազինման դէմ: Գերման ընկերվարականները նախ միացում կը պահանջեն, պարկելով թէ վերազինումը պիտի դժուարացնէ բանակ– ցութիւնները Մոսկուայի հետ :

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կիպրոսի հարցին առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, Յունաստանի Թագաւո– րը հրաւիրեց ժողովուրդը «հաւատարիմ մնալ իրենց բարեկամներուն »: Յետոյ բացատրեց թէ «աշխարհի վրայ չկայ ուժ մը որ կարենայ խափանել Կիպրոսի ժողո– վուրդին ինքնորոշման իրաւունքը : Կիպ– րոսի մեր եղբայրները ազատութիւն կը պահանջեն եւ կ'ուզեն ստանալ զայն յա – նուն ինքնորոշման որուն համար երկու պատերազմեր մղուեցան եւ որուն վրայ հիմնուած է Ազգաժողովին ուխտը : Մայր Յունաստանը հարկադրուեցաւ Ազգաժո – ղովին տանիլ խնդիրը, երբ Մեծն Բրի – տանիա մերժեց ուղղակի բանակցիլ յու – նական կառավարութեան հետ : Դժբախ – տաբար մեր յոյսերը անմիջական գոհա – ցում չգտան: Խնդիրը քննուեցաւ, բայց վերջնական լուծում չգտաւ: Մարդկու – թիւնը յամրաբար բայց ապահով դէպի ազատութիւն կ'ընթանայ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մառեչալ Թիթօ արտակարգ շուքով ընդունուեցաւ Նոր Տելհիի մէջ, յիշեցնելով Հնդկաստա– նի փոխարքայութեան օրերը: Մառեչալը եւ Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, շարք մը խորհրդակցութիւններ կատա – րեցին եւ որոշեցին միասնաբար գործել, յանուն խաղաղութեան, կարելի եղածին չափ շատ ազգեր համախմբելով Եւրոպա– յի, Ասիոյ, Ափրիկէի եւ լատինական Ա – մերիկայի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախարարական խորհուրդը սկսաւ քննել ապագայ սահմանադրութիւ– նը, կարելի եղածին չափ շուտ վերջ տա– լու համար ներկայ յեղափոխական շրջա– նին:Նոր Սահմանադրութիւնը պիտի ներ– շնչուի Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Ֆրան – սայի հիմնական օրէնքներէն:

ԱՆԳԼԻՈՅ Լորտերու ժողովին մէջ կա – ռավարութեան ներկայացուցիչը պատաս– խանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա որեւէ պարտաւորու – թիւն չունի պաշտպանելու Ֆորմոզան եւ թէ կարմիր Չինաստանի մաս չի նկատեր զայն :

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան տարեդարձը պիտի տօնուի այս անգամ: Անցեալ տարի զանց առած էին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դես – պանները ժողով գումարելով Դամասկո – սի մէջ, որոշեցին .— 1· Բացարձակ չէզո – քութիւն պահել արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի յարաբերութեանց մէջ .— 2· Բոլոր ժողովուրդներու բարեկամութիւ – նը փնտռել .— 3· Օգնել այդ ժողովուրդ– ներուն, որպէսզի զօրաւոր եւ տեւական կառավարութիւններ կազմեն. — 4· Ցար– գել ներկայ հողային դոյավիճակը :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան » խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—
Հինգշբ. ժամը 9ին Համազասպ խումբը:
Ուրբաթ ժամը 9ին Վարանդեան ենթակ.:
Շաբաթ, Քրիստափոր ենթակ. :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո – վորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ – ները : Ժողովները շարունակելի են :

(Շար;)

ՓԱՐԻԶ .— «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այսօր չորեքշաբթի ժամը 9ին, սովորա – կան հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտ – տոյի Վռամեան ենթակմ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին ,սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ շնորհակալու – թեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գարա – եանէ հազար Ֆր. Պ. Փափազեանի մահ – ուան առթիւ: Ազլագանեան հազար Ֆր.:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԷՆ ՎԵՐՋ

Թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդ– ները որոնք չեն փակած 1954ի հաշիւները:
Կանոնաւոր եւ կանխիկ վճարումները կը դիւրացնեն վարչութեան գործը, ա – պահովելով թերթին անընդհատ առաքու– մը .: Կանխայայտ շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր տարի եւ Ս. Ծնունդ

26 Դեկտ. Կիր. Տօն Ս. Ստեփաննոսի Նախավկային:

1 Յունուար, Շաբաթ, Ամանորի պաշ – տամունք :

5 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ճրագա – լոյց Ս. Ծնունդի :
Երեկոյեան պատարագ ժամը 5 :

6 Յունուար, Հինգշ. Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով :

9 Յունուար, Կիր., Յիշատակ Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք: Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով :

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԷՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, երեկոյեան ժամը 4·45ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Տ. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ:

× Հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցի՝ 24 Դեկտեմբեր, Ճրագալոյց Ծննդեան : Ժամը 17ին ժամերգութիւն, ձայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ:

25 Դեկտ. ԾՆՈՒՆԴ: Ժամը 9·30ին ժա– մերգութիւն, ժամը 10·30ին հայրապե – տական պատարագ, զոր պիտի մատուցա– նէ Գերապայծառ Ամատունի :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ .— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Ինպատ եկե – ղեցւոյ շինութեան .— Սեւանէն Տիկին Շաթէր երկու հազար ֆրանք, Տիկին մը հազար ֆրանք, Պէյրութէն Պ. Գարկա – եան 25 հազար ֆրանք, Լը Փիւյիյէն Տէր եւ Տիկին Ուզունեան տասը հազար Ֆր. : Տիկին Այանեան Տուտու Թէրզիեանդուեա– նի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո – րեքշաբթի գիշեր:

Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ : Նիւթը՝ Ազգային Անկախութեան եւ ազա– տութեան հարցը ըստ պետութեան նոր ըմբռնումներու :

Պ. Գ. Մելիքեան կուտայ գեղարուես – տական բաժին ձայնադրի վրայ : Մուտ – քը ազատ է :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ երգ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ:

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ճոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով :
Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 23 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7554 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2965

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԺԳՈՅՆ ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

Տժգոյն տարի մը եւս պատմութեան կ'անցնի, ետին ձգելով խոր հետքեր յուսախաբութեան, դառնութեան եւ տեւական անստուգութեան :

Քանի ըսին թէ աշխարհը երկու մասի բաժնուած է, այնքան խորացաւ խրամատը :

Եւ մարդիկ կը հարցնեն յարաճուն անձկութեամբ :

— Ե՞րբ։ Ի վերջոյ պիտի կրնա՞ն ապահովել խաղաղ համակեցութիւնը :

Հարցումին պատասխանը իրենք, Չորս Հինգ Մեծերն ալ չեն գտած տակաւին :

Աւելի ճիշդ, գտած են մէկ պատասխան — բազմապատկել սպառազինութիւնները, միեւնոյն ատեն ժողովներ սարքելով զինաթափութեան համար ...

Երբեք այսքան թանձրացած չէր մթնոլորտը փոխադարձ անվստահութեան եւ կասկածամտութեան զոլորշիներով :

Ամէնքն ալ փարած են զինեալ խաղաղութեան, իբրեւ սկիզբն իմաստութեան, ինչպէս երէկ։ Աւելի քան երէկ :

Առաջին Աշխարհամարտէն ետք, փրկարար գտի մը կը համարուէր Ազգերու Դաշնակցութիւնը :

Եւ սակայն երկու նոր պատերազմներ պայթեցան, առանց հաշուելու շարք մը ներքին եւ արտաքին ընդհարումներ :

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ետք ստեղծուեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, շատ աւելի կուռ եւ բազմանդամ. Բաղդատաբար աւելի զօրաւոր՝ իբրեւ միջազգային ագդակ :

Այս նոր ընկերակցութիւնն ալ չկրցաւ հիմնովին լուծել որեւէ ծանրակշիռ հարց :

Ամէն անգամ որ մթնոլորտը պղտորի, հարցին քննութիւնը կը յետաձգեն, չարը խափանելու համար :

Միեւնոյն ատեն օրակարգը միշտ կը բարդուի նոր դիմումներով ու վէճերով :

« Ազգաժողով » է, բայց ամէն ազգ իր առանձին տեսակէտներն ու շահերն ունի, որոնք շարունակ իրարու կ'ընդհարին, զանազան հոսանքներ կազմելով :

Ազգային գիտակցութիւնը, անկախութեան ոգին արթնցած են ամէն տեղ, եւ երբ դիմում կատարուի Ազգաժողովին, անոր ամէնէն զօրաւոր անդամները տհաճութիւն կը զգան, դիտել տալով թէ «ներքին խնդիրներ» կը յուզուին :

Այս տեսակէտէն ալ բացառիկ դիրք մը գրաւած է «աշխարհի ամէնէն՝ դեմոկրատիկ երկիրը», Խ. Միութիւնը :

Իր ներկայացուցիչները կրակոտ ճառեր կը խօսին, պաշտպանելու համար այս կամ այն ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքը :

Բայց, չլսելու կը զարնեն, երբ նոյն իրաւունքը յիշեցնեն իրենց տիրապետութեան ենթակայ ժողովուրդներու եւ արբանեակ երկիրներու մասին :

Ուրիշ ամէն բան մէկդի դնելով, միայն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ձրգձգումը կ'ապացուցանէ թէ որքան խոր արմատներ ձգած է կեղծիքը՝ խորհրդային դիւանագիտութեան մէջ :

Այդ իբրեւ թէ նոր եւ «ռեւոլուցիոն » դիւանագիտութիւնը ե՞րբ կանգ առաւ որ եւ է բռնութեան եւ ստորնութեան առջեւ, իր նպատակին հասնելու համար :

Ամենավերջին ապացոյց՝ 1953 Մայիս 30ի անպատեհ յայտարարութիւնը, որով Թուրքիոյ կը ձգէր Կարսն ու Արտահանը, միեւնոյն ատեն ըսել տալով թէ Հայաստան եւ Վրաստան որեւէ հողային առնելիք չունին Թուրքիայէն :

... Այսպէս, տարին կը վերջանայ իր ետին ձգելով լեռնակուտակ թնճուկներ, մէկը միւսէն երկիւղալի կնճիռներ, որոնց լուծումէն կախում ունի խաղաղութեան պահպանումը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՃԱՌԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԶԱՆՈՆՔ

Գիշեր ցերեկ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Ազգ. Ժողովին մէջ, Փարիզի համաձայնութեանց քննութեան առթիւ : Ընդդիմադիրները ամէն միջոց կը փորձեն, վաւերացումը խափանելու կամ գոնէ յետաձգելու համար : Հարիւրաւոր ոստիկաններ կը հսկեն խորհրդարանին շուրջը, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար, բայց որեւէ դէպք չպատահեցաւ :

Առջի օրուան նիստին մէջ վերջացան տեղեկաբերներուն զեկուցումները, որոնք թեր ու դէմ կարծիքներ կը յայտնեն։ Յետոյ սկսան ընդհանուր վիճաբանութիւնները։ Այդ օրուան գլխաւոր ճառախօսն էր զօր. Օմըռան, Ալժէի երեսփոխանը, որ երկար ճառ մը խօսեցաւ, խստօրէն դատապարտելով կնքուած համաձայնութիւնները։ Ըսաւ թէ այդ համաձայնութիւնները ոչ Ֆրանսայի, ոչ ալ Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը կը ներկայացնեն, այլ յղացուած են Պ. Ֆ. Տըլըսի կողմէ, վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըրի աշխատակցին՝ Հոյշթայնի ներշնչումով։ Եւ շարունակեց.

— « Անշուշտ ուրախ են Գերմանները եւ Ամերիկացիները, շահելով յաղթանակ մը զոր չէին յուսար : Ատլանտեան համերաշխութեան պատրուակով, Ֆրանսայէն կը պահանջեն պատրաստուիլ խորհրդային վտանգին դէմ, գերմանական վտանգէն առաջ։ Բայց ինկապէս կը հաւատա՞ն թէ Գերմանիան պիտի յարգէ կնքուած պայմանագիրները, իր քաղաքական եւ զինուորական ուժը վերագտնելէ ետք։ Շատեր կը կարծեն թէ գերմանական վերազինումը տեղի պիտի չունենայ, անտեսելով նախապատրաստական կազմակերպութիւնը որուն ձեռնարկուած է արդէն։ Պատրաստ է զինուորագրութեան աշխատանքը եւ կը պակսի միայն զինամթերքը որ ամբարուած է Ֆրանսայի մէջ։ Ազգ. Ժողովին քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ պիտի ձեռնարկուի գերմանական 12 զօրաբաժիններուն կազմութեան » :

Եզրակացնելով, զօրավարը բացատրեց թէ Ամերիկան Գերմանիոյ վերազինման պիտի չձեռնարկէ առանց Ֆրանսայի հաւանութեան։ Ինք չի կարծեր թէ Ատլանտեան դաշինքը պիտի խախտի, եթէ Ֆրանսա չվաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները։ «Նոյն իսկ եթէ խեղճ եւ տկար ըլլանք, պէտք ունին մեզի եւ մեր անդրծովեան երկիրներուն։ Վարչապետը պարզապէս Գերմանիոյ կը վերադարձնէ Սարի շրջանը եւ անոր կուտայ վերազինման գրեթէ անսահման հնարաւորութիւններ։ Ձեր առջեւ ունիք պատերազմի ոճրագործ մը » :

Բուռն բողոքներ լսուեցան այս վերջին յայտարարութեան առթիւ։ Զօրավարը բացատրեց իր միտքը, խորապէս յուզուելով ․

— «Ես հանդարտաբարոյ մարդ մըն էի, հողի զաւակ, երբ հարկադրուեցայ պատերազմիլ, պատասխանատուն այն քաղաքագէտներն էին որոնք չխափանեցին այդ պատերազմը » :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎՏԱՆԳՆԵՐ

Յետոյ խօսք առաւ Պ. Ժաք Սուսթէլ, նախկին ընդհ. քարտուղար զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան, որ առաջարկեց յետաձգել վաւերացումը եւ վերջին փորձ մը կատարել համաձայնելու համար Խ. Միութեան հետ, Գերմանիոյ վերազինումէն առաջ։ Ինք յետաձգումը անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ անոր համար որ տակաւին գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը չէ եղած Սարի մասին, ոչ ալ միջազգային գործակալութիւն մը հաստատուած՝ սպառազինութեանց սահմանափակման համար : «Ռուսիոյ հետ զինակցութիւն մը աւանդական պահանջ մըն է Ֆրանսայի համար, հակառակ երկու երկիրներու վարչակարգին տարբերութեանց։ Երբ Ռուսիան ցարական էր, Ֆրանսայի զինակիցն էր գերմանական հասարակաց վտանգին դէմ։ Պէտք է յիշենք թէ Բ. Աշխարհամարտին մասամբ Ռուսիոյ զոհողութեանց շնորհիւ էր գերմանական բանակը Ֆրանսայէն դուրս նետուեցաւ : Գերմանիոյ վերազինումը նուազագոյն չարիքն է լաւագոյն պարագային եւ պէտք չէ ընդունուի ցորչափ ուրիշ ելք մը կը մնայ։ Նախ պէտք է ամէն ճիգ, փորձել համաձայնութեան եղանակ մը գտնելու համար Արեւելքի հետ : Ես սկզբունքով հակառակ չեմ վերազինման, բայց, ներկայ պարագաներուն մէջ, կը կարծեմ թէ չափազանց շատ են վերազինման վտանգները։ Նախ եւ առաջ, անսահման պիտի ըլլայ այդ վերազինումը, որովհետեւ հակակշիռը եւ երաշխիքները խորհրդական արժէք ունին։ Վեթոյի իրաւունք մը տալով մեր երկրին ձեւական գոհացում մը կուտան։ Յետոյ, եթէ կարելի չէ կասկածիլ վարչապետ Ատընաուըրի ուղղամտութեան մասին, որ եւ է երաշխիք չունինք թէ ան իշխանութեան գլուխ պիտի մնայ եւ թէ վերազինումը կատարուելէ ետք ազգայնականները ձեռք պիտի չանցընեն իշխանութիւնը » :

Անդրադառնալով Ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքին, Պ. Սուսթէլ խոստովանեցաւ թէ տասը տարիէ ի վեր շատ բան պարպուած է դաշնագրէն, բայց եւ այնպէս վտանգաւոր կը գտնէ ձգել որ մեռեալ տառ վերածուի։ «Սխալ է ենթադրել թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի դիւրացնէ բանակցութիւնները Ռուսիոյ հետ։ Ընդհակառակն, յարաբերութեանց լարումը պիտի սաստկանայ վտանգաւոր դառնալու աստիճան : Հետեւանքը պիտի ըլլայ զինարշաւ որուն ելքը ոչ մէկը կրնայ նախատեսել։ Կ'ըսեն թէ Գերմանիան հիւլէական զէնքեր պիտի չունենայ։ Նոյն իսկ այդ պարագային կրնայ պայթուցիկի դեր կատարել եւ պատերազմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԱՊՏԱԿՈՎ ԿԸ ՓՐԿՈՒԻՆ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը Ազդակ, դառնօրէն կը գանգատէր խմբագրականի մը մէջ որ արտատպուեցաւ երէկ.

— Յաճախ ականատես կ'ըլլանք ցաւալի դէպքերու, յատկապէս հանրակառքերու մէջ։ Հայ պատանիներ եւ երիտասարդներ հայհոյանքներով լեցուն լեզու մը կը գործածեն։ Առանց նկատի առնելու շրջապատը, յաճախ տղեղ եւ գռեհիկ կատակներ կ'ընեն իրարու հետ։ Թուրքերէն կը խօսին ու կ'երգեն։ Եւ եթէ փորձուիս դիտողութիւն ընել՝ ամբարտաւանութեամբ կը պատասխանեն » :

Դարմա՞նը։ «Ազդակ» կը գոհանայ հոգեշահ խրատներ տալով.

— «Փոխանակ զանոնք յանդիմանելու, պէտք է համոզել թէ իրենց ընթացքը ամօթ կը բերէ իրենց պատկանած ժողովուրդին։ Անոնց մէջ արթնցնել ազգային գիտակցութեան ոգին» :

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, ես չեմ հաւատար այս ազգասիրական քարոզին :

Երբ տղան թուրքերէն կը խօսի ու կ'երգէ եւ կը հայհոյէ, լիրբ շարժուձեւերով, կը նշանակէ թէ ազգային ոգին շատոնց թռած է, իր տեղը տալով փողոցէն հաւաքուած գիտելիքներու :

Դարմա՞նը,— շառաչուն ապտակ մը, հոգեբանական պահուն :

— Ուրեմն կ'ուզէք որ կռիւնե՞ր սարքուին հանրակառքերուն մէջ, ամէնուն աչքին առջեւ, տեղի տալով աւելի ծանր դէպքերու :

= Այդ ըսել չեմ ուզեր։ Տարրական պայման է զգուշանալ հրապարակային ընդհարումներէ :

Եւ սակայն, ուրիշ ելք չեմ տեսներ, բացի ապտակէն։ Փողոցին եւ տունին մէջ կամ ուրիշ ուր որ յարմար դատուի :

— Ազատութեան բռնաբարում չէ՞ :

= Ի զուր կը շփոթէք ազատութիւնը եւ լրբութիւնը։ Երբ երիտասարդներ ոչ միայն թուրքերէն կը խօսին, այլ եւ կը հայհոյեն, անճոռնի կատակներ կ'ընեն իրարու հետ, միջազգային բազմութեանց առջեւ, հանրակառքին կամ փողոցին մէջ, ոեւէ անցորդի իրաւունքն է անմիջապէս կարգի հրաւիրել :

Մէկ ակնարկով կարելի է զանազանել մոլորածն ու լրբացածը :

Չափազանց երկար տեւեցին այս այլասերած բարքերը հիւրընկալ երկրի մը մէջ որ կը գտնուի Եւրոպայի դուռներուն առջեւ :

Չի բաւեր ողբալ։ Հարկ է ազդու դաս մը տալ նաեւ անոնց որ կը քաջալերեն այլասերումը, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ ։Եւ կամ անտարբերութեամբ եւ ապիկարութեամբ :

Աւելի քան երեսուն տարի անցած է վերջին արտագաղթէն ի վեր։ Ազդակի ակնարկած տղաքը, որոնք 18–20 տարեկան ըլլալու են, ուրկէ՞ ժառանգեցին այս գռեհիկ ունակութիւնները :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը պիտի մերժէ Խ. Միութեան վերջին ծանուցագիրը, որ կը սպառնար չեղեալ համարել 1942ի անգլեւխորհրդային դաշինքը, եթէ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները, Գերմանիան վերազինելու համար։ Այս առթիւ պիտի բողոքէ եղած սպառնալիքին դէմ : Նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ.

— « Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը խորապէս պիտի ցաւի, եթէ ջնջուի կամ չեղեալ համարուի 1942ի անգլեւխորհրդային դաշնագիրը որուն միշտ կարեւորութիւն ընծայած են։ Միեւնոյն ատեն, ցաւ կը յայտնէ այն եղանակին համար որով այդ կառավարութիւնը կը սպառնայ ջնջել դաշինքը։ Բրիտանական կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ խորհրդային կառավարութեան փաստարկութիւնները։ Հիմք չունի խորհրդային կառավարութեան այն առարկութիւնը թէ Փարիզի համաձայնութիւնները կը հակասեն անգլեւխորհրդային դաշինքին։ Բրիտանական կառավարութիւնը պիտի շարունակէ այն քաղաքականութիւնը զոր գիտակցօրէն ընտրած է, զօրացնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը » :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադառնալով յայտարարեց թէ արեւմտեան զինակիցները ի վիճակի են կասեցնելու խորհրդային յարձակում մը շնորհիւ իրենց յարաճուն ուժին եւ հիւլէական զէնքերու։ Եւրոպայի մէջ հաստատուած ամերիկեան ուժերը պիտի չկրճատուին :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ Գահիրէի մէջ դատուած Սիոնական գլխաւոր ամբաստանեալը, Մաքս Պենիթ։ Եգիպտոսի ներքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալը երակները բացած էր թիթեղի կտորով մը։ Անձնասպանը կը գրէ կնոջը ուղղուած նամակի մը մէջ.— « Ուրիշ միջոց չունէի օձիքս ազատելու համար։ Որոշումս տըւի հանդարտօրէն։ Առ նուազն հինգ տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուէի։ Պիտի չկրնայի տոկալ։ Նորէն ամուսնացիր, մեր զաւակի աղջիկը պէտք ունի հայրիկի մը» :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

Նոր հրատարակեցինք Հ. Ե. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի կոչը՝ Համազգային Ընկերութեան եւ Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեակին առթիւ:

Կ. Կոմիտէն «Պատմական Օր մը» կը կոչէ արդարօրէն, Համազգայինի կազմութեան թուականը, 1928 Մայիս 28, կրկնապէս խորհրդանշական:

Համազգայինը պատահականութեան արդիւնք չէր, իր ազգային ու մշակութային նպատակներով:

Անիկա արդիւնքն էր անհրաժեշտութեան, որուն առջեւ կը գտնուէր Հայութիւնը, իր Հայրենիքէն դուրս, զրկուած՝ իր մտաւորական ու յատկապէս կրթական գործիչներէն ու առաջնորդներէն:

Վերջին արտագաղթէն ետք, (1922), առաջին վեց տարիներուն, աշխարհացրիւ Հայութիւնը հազիւ տեղաւորուած իր ապաստանած երկիրներուն մէջ, կոչուած էր մտածելու իր հոգեկան ու իմացական կեանքի վերակառուցման մասին:

Սփիւռքը այդ օրերուն, մասնաւորաբար, պէտք ունէր հանրային առաջնորդներու, գործիչներու, գրողներու, ուսուցիչներու, առհասարակ մտաւորական դէմքերու: Պէտք ունէր ազգային ոգիով դաստիարակուած, հաւատքով մարդոց, մեր պատմութեան պարտադրուած արիւնոտ խեղդկապէն ազատելու համար. համազգային եղեռնագործութեան եւ անոր բերած ֆիզիքական ու հոգեկան աւերակներէն դուրս գալու եւ ոտքի կենալու համար:

Անդարմանելի էին Հայութեան կորուստները: Ջարդուած էին անողոքաբար մեր մտաւորականները, գործիչները, աշխարհական թէ կրօնական առաջնորդները: Ամբողջ հայրենիք մը, իր կրթական ու մշակութային հաստատութիւններով քանդուած էր ու լքուած: Ժողովուրդ մը, ահաբեկ ու կոտորակուած մնացորդաց մը ապաստանած էր երկրէ երկիր, եւ, մասնաւորաբար, Միջին Արեւելքի երկիրները: Ցուսաբեկութիւն, լքում, մութ ու խաւար ամէն կողմ. հին ու արիւնոտ յուշեր, կորսուած արժէքներու կսկիծ եւ ոչ մէկ սփոփանք, անստուգութիւն ու ամայութիւն հայ կեանքին մէջ,— այս էր ընդհանուր պատկերը մեր կեանքին:

Կենսունակ, մշակութային ժողովուրդ մը չէր կրնար ապրիլ այսպիսի մթնոլորտի մը մէջ: Պէտք էր վերակազմել հայկ. կեանքը. վերակառուցանել հայ միտքը. յուսադրել, վառել հաւատքի ջահերը, թէ իսկ աւերակոյտերու վրայ:

Այս գործը, այս հրաշքը կարելի էր միայն, գլխաւորաբար, կրթական ու մշակութային հաւաքական ճիգով մը, մտածուած ու մշակուած ծրագրով: Կազմակերպուած զոհաբերութիւններով եւ հաւատաւոր անձերու ձեռքով:

Անհրաժեշտ էր կազմակերպութիւն մը, ընկերութիւն մը, որուն նպատակը ըլլար մարդ պատրաստել, սերունդներ հասցնել՝ մտքով ու հոգիով Հայ ու հաւատաւոր:

Վերակառուցման նման գործ մը գլուխ հանելու համար էր որ ստեղծուեցաւ Համազգայինը, Եգիպտոսի մէջ, Գահիրէ, նախաձեռնութեամբ երկու փայլուն ու բացառիկ դէմքերու, Շանթի եւ Ահարոնեանի, խումբ մը գաղափարապաշտ ու զոհաբերող դէմքերով շրջապատուած, որոնց մէջ էին բժ. Օհանջանեան, Գ. Իփէկեան եւ ուրիշներ:

Գործունէութեան կեդրոն ընտրուեցաւ Լիբանանը, իր հոծ հայութեամբ եւ ազատ պայմաններով: Եւ առաջին դպրոցը, Ճեմարանը տարի մը ետք բացուեցաւ Պէյրութի մէջ, շատ համեստ նիւթական միջոցներով:

Այս գործին, առաջին իսկ օրէն, իր բոլորանուէր օժանդակութիւնը բերաւ հայ ժողովուրդը, յանձին իր ազգաշունչ տարրերուն, որոնք զգացին անմիջապէս թէ կարեւոր, պատմական ու անհրաժեշտ գործ մը կը կատարուէր հայ կեանքին մէջ:

Գործ մը՝ որ կոչուած էր յեղաշրջելու հայ կեանքը, հայ որակեալ մարդիկ պատրաստելու, ջարդուածներու առաջ բերած բացը գոցելու, վէրքերը դարմանելու եւ ապահովելու չափով մը, Հայութեան վաղուան գոյութիւնը:

Ճեմարանի բացումը ողջունուեցաւ սրտագին կերպով, թէեւ տարակոյսով միշտ, տրուած ըլլալով նիւթական աղբիւրներու չգոյութիւնը:

Ուրախութեամբ պէտք է յիշել սակայն, ի պատիւ ամերիկահայութեան, որ իր Օգնութեան կանացի մեծ կազմակերպութիւնը՝ Հայ Օգնութեան Միութիւնը, առաջին ու ամենակարեւոր օժանդակն եղաւ Ճեմարանի ղեկավարներուն, կարեւոր գումարներ յատկացնելով անմիջապէս եւ շարունակելով յաջորդ տարիներուն:

Հ. Օ. Միութեան հետ, Հայրենակցականները նոյնպէս օգնութեան հասան, սաներ որդեգրելով:

Գործը քալեց, ինչպէս կ'ըսուի, շնորհիւ արտաքին օժանդակութիւններու, Համազգային Ընկերութեան ջանքերուն եւ, նաեւ, Ճեմարանի տեսչութեան եւ ուսուցչական խումբի արժանավայել զոհողութեան:

Շարունակուեցաւ Ճեմարանը, դիմադրելով անհուն դժուարութիւններու, բայց կանգուն մնաց, հետզհետէ աճելով ու զարգանալով, կրթականին հետ հրատարակչական ալ գործունէութեամբ:

Համազգայինը, իր զանազան ճիւղերով, Եգիպտոս, Ցունաստան ու Ֆրանսա, եւ Ճեմարանը իր տենդագին աշխատանքով ու վճռականութեամբ, զարգացան ու արդիւնաւորուեցան. ցրուեցին տիրող տարակոյսն ու յոռետեսութիւնը եւ դարձան հայութեան լոյսի ու մշակոյթի վառարաններ:

Այս Ընկերութեան, Համազգայինի եւ իր Ճեմարանին 25ամեակն է որ կը տօնակատարուի այս տարի, դաղութէ գաղութ:

Կը տօնուի ոչ թէ անոնց ծնունդը, այլ կրնանք ըսել կը տօնուի անոնց հունձքը: Մինչեւ այսօր, քառորդ դարու մէջ ձեռք բերուած արդիւնքը.— 155 շրջանաւարտներ, աւելի քան 1200 թերաւարտներ, որոնք հայ ոգիով տոգորուն, այսօր իսկ նուիրուած են ազգային ու հանրային գործի, փայլուն դրօշակիրներով, որոնք կը ղեկեցկացնեն մեր գրականութիւնը, լրագրութիւնը, մեր դպրոցները եւ ազգային այլ ասպարէզները:

Հունձքի տօն մըն է Համազգայինի եւ Ճեմարանի այս յոբելեանը, որուն մասնակցութիւնը մեր նուիրական պարտքն է:

Ամերիկահայութիւնը, որեւէ այլ շրջանէ աւելի, շահագրգռուած է հոգիով այս տօնակատարութեամբ, որովհետեւ Ճեմարանը իր հոգեզաւակն է:

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Եւրոպական թերթ մը գրել կուտայ թէ համայնավարական շարժումը մասնայատուկ երեւոյթ մը կը պարզէ Թուրքիոյ մէջ: Մինչ Խ. Ռուսիոյ դրացի բոլոր երկիրներուն, եւ առհասարակ ամբողջ Եւրոպայի երկիրներուն մէջ համայնավարութիւնը որեւէ շրջանի աշխոյժ գործունէութիւն ունեցած է, Թուրք համայնավար կուսակցութիւնը չափազանց տկար եղած է սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը:

Թուրքիոյ տնտեսական կացութիւնը չափազանց ծանր էր երկու աշխարհամարտներու միջեւ, մանաւանդ առաջին աշխարհամարտէն ետք, թէեւ այս դժուարութիւնները համայնավարական որեւէ սատարկացում չունեցան:

Ընդհանուր առումով շարժման կեանք տուողը մտաւորականներ էին, որ համայնավարութիւնը ընդունած էին կամ Եւրոպայի եւ կամ Խ. Միութեան մէջ, թէեւ շատ դժուարութիւն կրեցին շփման մէջ մնալու համար բանուոր զանգուածին հետ:

Այս տկարութեան հակառակ, թրքական կառավարութիւնները երբեք չվարանեցան 1918էն ի վեր զսպողական միջոցներ ձեռք առնել համայնավարութեան դէմ, անկարելի դարձնելով որեւէ ազդու գործունէութիւն, մինչեւ իսկ Խ. Միութեան հետ բարեկամական շրջանին:

Թրքական համայնավարութիւնը սկսաւ Հոկտեմբերի յեղափոխութեան վաղորդայնին, սակայն հիմը դրուեցաւ Մոսկուայի մէջ, երբ հոն կը գտնուէին Թուրքեր իբրեւ ռազմագերի կամ ապաստանեալ: 1918 Յուլիս 25ին շրջանին էր, այս սաղմնային վիճակի մէջ գտնուող կուսակցութիւնը իր կեդրոնը հաստատեց Պաքու, որպէսզի թրքական սահմանագլուխին մօտ ըլլայ: Նորընծաները Մոտաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու համագումարին մասնակցեցան 15 պատգամաւորներով 1920ին: Իսկ 1921ին խմբակին վարիչները եւ անդամները Թուրքիա մըտան, ուր ձերբակալուեցան եւ աքսորի դատապարտուեցան: Մեծ մասը սպաննուեցան թուրքեւռուսական սահմանագլուխը հասնելէ առաջ կամ ծովը նետուեցան:

Փորձեցին վերստին հիմնել Թուրք համայնավար կուսակցութիւնը, սակայն այս անգամ Թուրքիոյ մէջ իսկ: Համահամայնավար բջիջ մը բաժնուելով Անգարայի պզտիկ քաղքենի կուսակցութենէ մը եւ Պոլսէն ընկերվարական խմբակ մը ձուլուելով կազմեցին համայնավար կուսակցութիւն մը, որ ճանչցուեցաւ Կոմինտէրնի կողմէ: Այս կուսակցութիւնը ունեցաւ երկու համագումարներ, առաջինը 1922ին, երկրորդը 1925ին: Այս նոյն տարին իսկ արգիլուեցաւ: Մոսկուա չուզեց միջամտել արգելքին, բարեկամական դաշնագրին պատճառով, որ Թուրքիան կը կապէր Խ. Միութեան:

Կոմինտէրնի համագումարներու տարեգիրքերը ցոյց կուտան թէ Թուրք համայնավար կուսակցութիւնը որքան կը զոհուէր իր տէրերուն կողմէ, երկու պատճառներով,— 1. Տկար էր: 2. Մոսկուան կ'ուզէր անպայման փրկել իր բարեկամական դաշինքը Քէմալի կառավարութեան հետ — որքան որ ալ հակաբոլշեւիկ ըլլար ան: Կոմինտէրնի չորրորդ համագումարին (1922) «Թրքական հարցի» մասին տեղեկագիր մը ներկայացուեցաւ եւ կոչ մը ուղղուեցաւ թուրք բանուորներուն եւ գիւղացիներուն: 1923 Փետրուարին Կոմինտէրնի դիւանը հրատարակեց յայտարարութիւն մը Թուրքիոյ մէջ յեղափոխական բանուորներուն եւ գիւղացիներուն հալածանքներուն դէմ: Հինգերորդ համագումարին Թուրք համայնավար կուսակցութիւնը երկու խորհրդակցական ձայն տուաւ, վեցերորդին մէկ միայն, եւ վերջապէս Կոմինտէրնի վերջին համագումարին (1935) խօսք իսկ չեղաւ Թուրք համայնավար կուսակցութեան մասին:

Անոր կացութիւնը փոխուեցաւ միայն Բ. աշխարհամարտէն ետք: 1946 մարտին Թուրք կառավարութիւնը ջնջեց քաղաքական ընկերակցութեանց օրէնքը: Համայնավարները իսկոյն օգտուեցան առիթէն մասնակցելով երկու արտօնեալ կուսակցութեանց կազմութեան, առաջինը բանուորական կուսակցութիւնը, երկրորդը բանուորական եւ գիւղացիական կուսակցութիւնը զոր հիմնեց Տոքթ. Շէֆիք Հիւսնի Դեկմեր, նախկին համայնավար մը, որ բազմաթիւ անգամներ դատապարտուած էր իր քաղաքական գործունէութեան համար: Այս կուսակցութիւնը 1946ին մօտ հինգ հազար անդամ ունէր եւ «Սէնդիքա» անունով շաբաթաթերթ մը կը հրատարակէր, ինչպէս եւ ուրիշ թերթ մը կիսամսեայ «Լիկին»:

1946ի վերջը, Թուրք կառավարութիւնը զսպողական միջոցներ ձեռք առաւ համայնավար գործունէութեան դէմ: Շէֆիք Հիւսնի Դեկմէր դատապարտուեցաւ 15 տարի բանտարկութեան, իսկ ուրիշ համայնավար ղեկավար մը՝ Զէքի Պաշթիմար յաջողեցաւ խոյս տալ:

Երբ դեմոկրատ կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ անցաւ 1950ին համայնավարները վերսկսան իրենց գործունէութիւնը եւ Դեկմերն ալ օգտուեցաւ այն ընդհ. ներումէն: Գաղտնի համայնավար կուսակցութիւն մը կար եւ արդէն 1949էն բջիջներ ունէր Անգարայի, Պոլսոյ եւ մեծ քաղաքներուն մէջ: 1953ին ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 167 հոգի, ընկերութեան զանազան խաւերէն: Անոնք տեղեկութիւններ կը հաղորդէին Խ. Միու-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Ե.

— Դէհ, այդ արդէն բանի նման չէ,— կէս կատակով, կէս լրջօրէն կանչեց նրա ետեւից Հայրը:— Դու մեզ բոլորովին խաղք ու խայտառակ ես անում:

Սառան յանկարծ կանգ առաւ դրան մօտ, մի շատ սուր հայեացք նետեց հօր վրայ եւ նկատեց չափազանց լրջօրէն.

— Հայրիկ, ճշմարիտ, ես չեմ հասկանում, թէ այդ ինչ վարմունք է: Երեխա՞յ եմ, ինչ է, որ···

Նա չվերջացրեց խօսքը, դարձաւ եւ դուրս գնաց, դուռը շրխկացնելով իր ետեւից:

— Քա, արտասանեց Բաղիրեանի կինն ամօթահար եւ ձեռքը բռունցք շինած՝ դրեց շրթունքին ի նշան ապշութեան:

Բաղիրեանը սկզբում բաւական շփոթուեց, բայց շուտով հաւաքեց իրեն եւ դարձաւ ինձ այնպիսի վարանոտ հայեացքով, որով կարծես ներողութիւն էր խնդրում պատահած անախորժութեան համար:

— Ասացի, չէ՞ ջղային է, եւ տրամադրութիւնն էլ այսօր, ինչպէս երեւում է, լաւ չէ: Ասենք մեղաւորը ես եմ: Զէ, սիրելի փիսիկս, դարձաւ նա Գարեգինին, մտերմօրէն դրկելով նրա ուսը:— Լսո՞ւմ ես, ՓԻՍԻԿՍ եմ ասում եւ ոչ ՓԵՍԻԿՍ: Մեղաւորը միշտ մենք ենք — ես ու դու, դու եւ ես:

Եւ Բաղիրեանը քահ քահ ծիծաղեց, ինչպէս ինձ թուաց, աւելի նրա համար, որ ցրի աղջկայ աւելի քան տարօրինակ վարմունքի թողած ընդհանուր անախորժ տըպաւորութիւնը:

Բայց այդ տպաւորութիւնն այնքան ծանր էր ինձ համար, որ ես հազիւ կարողացայ մի կեղծ ժպիտ խաղացնել դէմքիս՝ ընդառաջելու բարի ծերունու ցանկութեանը: Ես ուղղակի ամաչելով էի նայում նրան, որ նա իր եւ կնոջ ամօթը պարտկելու համար ստիպուած էր դրութեանը չյարմարող կատակների դիմել. կարծես ես մի կողմնակի եւ օտար անձնաւորութիւն — մեղաւոր էի, որ ներկայ էի նրանց այդ ընտանեկան անախորժութեան:

Եւ եթէ գիտնայի որ անքաղաքավարի բան արած չեմ լինի եւ աւելի խորացրած նըրանց ամօթահար դրութիւնը, իսկոյն վեր կը կենայի եւ կը գնայի: Ուստի, ստիպուած եղայ «վայելելու» թէյի երկրորդ բաժակն էլ, որ այս անգամ հրամցրեց տիկին Բաղիրեանը, որովհետեւ Սառան այլեւս չերեւաց: Այնուհետեւ մի քիչ մըդեղէն «անուշ արինք», դարձեալ առանց Սառայի ներկայութեան: Բաղիրեանը, մի քանի անգամ դուրս ու տուն անելուց յետոյ, փորձեց դարձեալ կատակների դիմել՝ աղջկայ բացակայութիւնը բացատրելու եւ արդարացնելու համար, բայց այդ էլ չօգնեց: Ոչ միայն մեր, այլեւ իր տրամադրութիւնը, ինչպէս նկատում էի, անդարձ փճացել էր այդ երեկոյ,

Ես վեր կացայ եւ, շնորհակալութեամբ հրաժարուելով Բաղիրեան ամուսինների, ի հարկէ, լոկ քաղաքավարութեան համար առաջարկած ընթրիքից, հրաժեշտ տուի: Գարեգինը ըստ երեւոյթին, ուզում էր մնալ, բայց տեսնելով որ ես գնում եմ, ինքն էլ վեր կացաւ: Զոքանչն ու աները, թերեւս իմ պատճառով, շատ էլ չթախանձեցին նրան, որ մնայ:

Ու դուրս եկանք միասին:

Զ.

Երկար տեղ գնում էինք լուռ: Գարեգինը հոգեկան չափազանց ճնշուած դրութեան մէջ էր:

— Ա՞յդ է քո շատ խելօք, շատ կրթուած եւ ես ինչ գիտեմ ուրիշ ինչ տեսակ աղջիկը, վերջապէս խօսեցի ես:

Գարեգինը ձայն չհանեց: Զգում էի որ աւելի շատ այն բանից էր ճնշուած, որ հարսնացուն իմ ներկայութեամբ ոչ միայն չէր արդարացրել իր գովասանքները նրա մասին, այլեւ բնաւորութեան այնպիսի գծեր էր դրսեւորել, որոնք իր համար էլ անսպասելի էին: Եւ մեղքս գալիս էր ասելու նրան այն, ինչ որ անհրաժեշտ էի համարում ասել, իբրեւ բարեկամ: Բայց նրան ժամանակին զգուշացնելն էլ յանցանք կը լինէր իմ կողմից: Ուստի ասացի ուղղակի.

— Ես կարծում եմ, ինքդ էլ զգում ես, որ քու այս այցը պէտք է վերջինը լինի, ի հարկէ, դու փոքր ի շատէ պատուոյ զգացում ունիս:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Նարդունի անունով մատենադարան մը հիմնուած է, կը գրէ «Ալիք», Ապատանի ազգ. վարժարանին մէջ, Մշակութային Միութեան հսկողութեան տակ: Գաղութին մեծագոյն կազմակերպութիւնն է այս Միութիւնը, որ ունի գրական, գեղարուեստական, թատերական եւ մարզական բաժիններ: Գրական բաժինին ենթակայ մատենադարանը «Նարդունի» կոչուած է, ի յիշատակ գրագէտին այցելութեան: «Նարդունի» մատենադարանը ունի 1300 հատոր գիրք, բոլորն ալ կազմուած: Վերջերս 18 հազար ռիալ արժէքով գիրքեր ապսպրեց Փարիզէն: Մատենադարանը կը ծառայէ նաեւ իբրեւ ընթերցարան, որ բաց է բոլորին առջեւ անխտիր: Մասնաւորաբար դպրոցին աշակերտութիւնը շատ ընթերցասէր է: Մատենադարանապետն է Թովմաս Աչուղեան: Գիրքերէն զատ, մատենադարանը կանոնաւորաբար կը ստանայ հայերէն եւ պարսկերէն թերթեր, ինչպէս «Յառաջ»ը:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

«Կաջառ» կը կոչուի Արժանթինի Հայ Համալսարանականներու Միութեան պարբերաթերթը, որու առաջին թիւը (Յունուար –Փետրուար, 1954) ստացանք վերջերս: Մաքուր տպագրութիւն, երկլեզուեան (կէսը տեղական լեզուով, կէսը հայերէն): Միութեան նպատակն է համախմբել Արժանթինի համալսարաններուն եւ բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ ուսանող հայ երիտասարդութիւնը, որու թիւը կը բարձրանայ հետզհետէ: «Օգտուելով պետութեան կողմէ ուսանողներու տըրուած շարք մը դիւրութիւններէն, ձրի դասախարակութիւն եւայլն, բազմաթիւ երիտասարդներ սկսան յաճախել տեղական երկրորդական վարժարանները, ապա համալսարան, հետեւելով զանազան մասնագիտութեանց: Այսօր համալսարանաւարտներուն թիւը կը հասնի երկու հարիւրի, յիսունը մտած է գործնական ասպարէզի մէջ, իբրեւ բժիշկ, փաստաբան, ատամնաբոյժ, ճարտարագէտ, հաշուակալ, փրոֆէսէօր, եւայլն»: Միութեան ատենապետը, Տոքթ. Պայրամեան այսպէս կը ներկայացնէ իրենց ծրագիրը.— 1. Սիրցնել ազգային արժէքները համալսարանական երիտասարդութեան, մանաւանդ անոնց որ առիթ չեն ունեցած հայկական շրջանակներու մէջ ապրելու: 2. Կազմակերպել մասնագիտական հմտութեան եւ ժողովրդական ընդհանրացման դասախօսութիւններ՝ պատմական, գիտական, գրական ու գեղարուեստական նիւթերու մասին: 3. Հաստատել մնայուն եւ շրջուն գրադարաններ: 4. Ստեղծել իրերօգնութեան զգացում: 5. Նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակ հանդիսանալ համեստ կարողութեան տէր ուսանողներու: 6. Օգնել յառաջադէմ ուսանողներու, որպէսզի յաջողին շարունակել իրենց ուսումը արտասահմանի կամ երկրին համալսարաններուն մէջ: 7. Հիմնել հայերէնի զոյգ դասընթացքներ, նախնական եւ բարձրագոյն: 8. Հրատարակել պարբերաթերթ մը գիտական եւ գրական բովանդակութեամբ: 9. Հիմնել հրատարակչական մարմին մը: 10. Ուղեցոյց դառնալ նախակրթարաններէ եւ երկրորդական վարժարաններէ շրջանաւարտ երիտասարդներու, որոնք կը փափաքին հետեւիլ մասնագիտութեան՝ համալսարաններու մէջ: 11. Հայ մեծ դէմքերը ներկայացնել Արժանթինի, բեմով եւ մամուլով: 12. Կապ պահել արտասահմանի ուսանողական կազմակերպութեանց հետ: 13. Աշխատիլ հեռու մնալ դաւանական եւ հատուածական վէճերէ:

Միութեան անդամներուն թիւն է 214, գործօն անդամներ, առանց հաշուելու Գորտոպայի համալսարանականները, որոնց ցանկը պիտի ղրկուի յաջորդով: Միութեան անդամներուն 64ը արուեստագէտներ են, 47 հոգի Արժանթինի, 17 հոգի օտար համալսարաններէ վկայուած: Ուսանող անդամներուն թիւն է 150, որոնց երկու երրորդը կը հետեւի ճարտարապետութեան, տնտեսագիտութեան եւ բժշկութեան:

Նկատելով որ տարուէ տարի կ'աւելնայ Արժանթինի հայ ուսանողներուն թիւը, Միութիւնը կը խորհի կազմել բոլոր երկրորդական վարժարան յաճախող հայ երիտասարդներուն ցանկը, զանոնք նկատելով «թեկնածու անդամներ»:

Օր. Ալեկրա Տիարպէքիրեան երկու թոշակաւոր մրցանակ հաստատած է հայ յառաջադէմ ուսանողներու համար:

Միութիւնը հաստատած է նաեւ Ուսանողներու Օր մը, որ տօնուած է Սեպտեմբեր 20ին:

1953ին Արժանթինի համալսարաններէն շրջանաւարտ եղած են.

Ա. Աջապահեան՝ Տոքթ. տնտեսութեան, Աբր. Աբրահամեան՝ փրոֆէսէօր ֆրանսերէնի, Ստ. Գալայճեան՝ բժիշկ, Լուսնեվարդ Քառամեան՝ Տոքթ. տարրաբանութեան, Հայկազ Թաթեան՝ երկրաչափ, Ստ. Էրնէկեան՝ ճարտարագէտ, Սիլվիա Մուրատեան՝ հաշուակալ, Ա. Պապահէկեան՝ դեղագործ, Եղիա Պոյաճեան՝ հաշուակալ, Խ. Պօղեան՝ ճարտարագէտ:

Շրջանաւարտներուն ի պատիւ ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ Միութեան կողմէ, եւ այս առթիւ շրջանաւարտներուն կողմէ ողեւորիչ ճառ մը խօսեցաւ Էրնէկեան:

Միութեան վարչութեան նոր կազմն է.— Ատենապետ Տոքթ. Պայրամեան, փոխ ատենապետ Յ. Մխիրլեան, ատենադպիր՝ Տոքթ. Արսլանեան, փոխ – ատենադպիր Ա. Մուրատեան, գանձապահ Յ. Օհանեան, խորհրդական ճարտարագէտ Գույումճեան եւ Ե. Քառամեան:

թեան: Որով Թրքական կառավարութիւնը խնդիրը յանձնեց զինուորական ատեանի մը: Այս առթիւ «Փրաւտա»ն ալ անդրադարձաւ եւ խստօրէն ճաղկեց անոնք որ ձերբակալած էին այս համայնավարները:

Պոլսոյ դատավարութիւնը մէջտեղ հանեց միեւնոյն կապը Թուրքիոյ եւ Ֆրանսայի համայնավարներուն միջեւ:

Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութեան կապ պահողը բժշկուհի Սեւիմ Թարին էր որ ձերբակալուեցաւ երբ նաւ կը նստէր: Իր պայուսակին մէջ գտնուեցաւ Թուրքիոյ համայնավար կազմակերպութեան ծրագիրը, վարիչներու ցանկը եւ բջիջներու թիւը:

Զինուորական ատեանը ծանր պատիժներու դատապարտեց ամբաստանեալները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐԸ»

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Դեկտ.— Անցեալ Շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան կազմակերպած հանդէսը: Սրահը ամբողջապէս լեցուած էր երիտասարդներով:

Որոշուած ժամուն ընկեր Օ. Ճարայեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, կարդաց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան գրութիւնը: Ահաւասիկ ամփոփումը.—

«Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթ «Հայաստան»ը, կը թեւակոխէ իր հրատարակութեան ութերորդ տարին: Հպարտ ենք որ օտարութեան մէջ հասակ նետած երիտասարդական կազմակերպութեան մը օրկանն է: Բոլոր անոնք որ մօտէն կը հետեւին երիտասարդութեան հոգեկան հոլովոյթներուն, աւելի խորապէս կը գնահատեն մեր թերթը: «Անոնք կը գիտակցին թէ «Հայաստան»ը Ֆրանսահայ իրականութեան մէջ, միակ երիտասարդական թերթն է որ կը ձգտի տարագիր երիտասարդութեան մէջ ստեղծել հոգեկան հայրենիք մը: Հեռաւոր Ամերիկայէն մինչեւ արեւելք, իբրեւ հայկականութեան լուսաւոր փարոս կը ձգտի լուսաւորել հայ երիտասարդութեան գաղափարական ուղին: Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդին սարքած այս հանդիսութիւնը ի պատիւ իր թերթին, փաստ է, որ ապարդիւն չեն անցած մեր աշխատանքները, եւ մեր տղաքը կ'ուզեն թիկունք հանդիսանալ «Հայաստանին»:

Մեր թերթին ութերորդ տարեդարձին առթիւ, անգամ մըն ալ կը կրկնենք մեր նշանաբանը «Հայրենիք եւ ազատութիւն»:

«Նոր Սերունդի ընկերներ, շարունակեցէք սիրել եւ պաշտպանել «Հայաստան»ը այն խոր համոզումով թէ ձեր սերունդին փրկութեան իսկ համար մարտնչող կայծը կը պաշտպանէք: Հաւատացէք որ՝ այդ կայծը անշիջելի է, ինչպէս անխորտակելի մեր ցեղին կամքը: Գիտցէք որ՝ օտարութեան համայնակուլ ափերուն վրայ, հոն՝ ուր հայու սիրտը դեռ չէ դադրած տրոփելէ՝ հոն կը գտնէք Վահագնեան հպարտութեամբ դուրս ցցուած, հայութեան լուսեղէն կայծը: Ողջունեցէք այդ կայծը եւ փառք տուէք անոր, քանի օտարութեան մռայլ վիհերուն ափին իսկ, իր հայեացքը անխախտ յառած է դէպի մեր յաւիտենական հայրենիքը:

«Պարզ է թէ այս լաւատեսութիւնը կը պակսի բոլոր անոնց, որ չեն գիտեր հրճուիլ եւ հպարտանալ մեր անցեալին մէջ կոթողուած գանձերով:

«Պարզ է թէ այս հաւատքը պակսի բոլոր անոնց որ չեն ուզեր կամ չեն կրնար տեսնել օտարութեան համայնակուլ յորձանքներուն մէջէն, իր առասպելական գեղեցկութեամբ եւ անսասան տոկունութեամբ յառաջացող նաւը՝ որ բեռնաւորուած մեր անցեալի փառքերով կը շարունակէ իր վսեմ արշաւը դէպի Հայուն լուսաւոր ապագան:

«Մենք, շառաւիղներ ազգի մը, որ անցեալի վիհերէն կրցած է խոյս տալ, մենք մնացորդացը ժողովուրդի մը, որ իր տանջանքներուն եւ ցաւերուն մէջ կրցած է թաղել ներկան եւ ոտքը դնել ապագայի սեմին, մենք մոլեռանդ հաւատացեալներու հետեւորդ, գաղափարապաշտ սերունդ՝ կը շարունակենք այս ուղին, այն խոր համոզումով թէ գալիք բոլոր ներկաներուն մէջ, հայ ժողովուրդը նման անհաս փառքի ծառայող ուխտաւորին, իր «ներկայ եմ»ը պիտի ըսէ եւ ողջունէ նոր ապագան:

Ահա Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան խօսքը, Մարսէյլի շրջանի այս տօնակատարութեան առթիւ: Ողջունելով այս հանդէսը, կ'ըսենք անգամ մը եւս, որ մեր գոյապահպանման հիմնական առանցքը, մեր պապենական դաւանանքն է: Անխախտ պահենք զայն, որպէսզի, մեր աչքերուն մէջ եւս արտացոլայ Հայու վեհ նկարագիրը»:

Այս խօսքին ընթերցումէն վերջ, Օր. Մարգարիտ Գաբրիէլեան երգեց «Մի լար բլբուլը», իսկ Ե. Կէօշքէրեան կտոր մը արտասանեց: Յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Յ. Պետրոսեան որ յանուն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ողջունեց հանդիսականները եւ Նոր Սերունդը: Ընկերը՝ բացատրեց օրուան տօնակատարութեան նպատակը, թուեց երիտասարդութեան պարտականութիւնները եւ ծանրացաւ Նոր Սերունդի կատարած օգտաշատ աշխատանքներուն վրայ (ծափեր):

Օր. Պ. Թիրքէքեանի երգէն վերջ, Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի կողմէ երեք երիտասարդներ ներկայացուցին դաւեշտ մը: Փրոֆ. Սանֆիլիփօ մարզանքի մասնագէտ ուսուցիչ, իր փոքրիկ աղջկան եւ աշակերտներու հետ մարզական փորձեր կատարեց:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Գ. Փիլիկեան որ քանի մը խօսքով յորդորեց ներկաները նիւթապէս ալ քաջալերել հանդէսը կազմակերպողներու այս ձեռնարկը, ի նպաստ «Հայաստան» թերթին:

Քանի մը վայրկեանի մէջ, չօշափելի գումար մը գոյացաւ նուէրներէ: Քղիի Հայր. Միութիւնն ալ չորս տարեկան բաժանորդ արձանագրեց:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի աղջիկները պարեցին քանի մը հայկական պարեր: Գեղարուեստական բաժինը վերջանալէն ետք սկսան եւրոպական և հայկական պարերը: Մարսէյլի ընտիր նուագախումբերէն մէկը, ինչպէս նաեւ Հայերէ կազմուած Արեւելեան նուագախումբը, խանդավառեցին բոլոր հանդիսականները եւ պարը տեւեց մինչեւ առտուան ժամը 4: Հանդիսականները ցրուեցան գոհ եւ ուրախ տրամադրութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

Հիմա, դեռ լոյսը չբացուած, կը մըտնենք գիւղ: Տղաներին հեռացուցի, որպէսզի նրանք ձեզ չտեսնեն: Այժմ նրանք սպասում են ինձ նորէն այն Ս. Դանիէլի սրբավայրի մօտ, որի մասին քիչ առաջ ասացի: Ես նկատում եմ, որ այսօր վտանգաւոր գիշեր է: Ձեզ գիտեր թէ վաղը մեզ ի՞նչ կը բերէ: Ինձ կը թուի թէ, բաւական մայրեր նորից արտասուելու են, մինչեւ որ այս վտանգն էլ անցնի: Այդ նկատի ունենալով, դիտմամբ տղաներին հեռացուցի, որ չտեսնան, թէ դուք ո՞ւր կը գնաք: Էհ, մարդը հողածին է, մէկ էլ տեսար, տանջանքի չդիմանալով՝ կրնայ ամէն բան յայտնել»:

— Լաւ, այժմ դու աճապարէ, քանի գաղաններն իրենց որջերից դուրս չեն եկած: Եթէ մի քիչ էլ ուշանանք, թէ ձեզ կը վտանգէք եւ թէ մեզ: Քեզ յայտնի է, թէ մենք այսօր ո՞ւր ենք, եւ վաղը գիշեր ո՞ւր պիտի լինինք: Եթէ մի արտակարգ բան պատահի, անմիջապէս իմաց տուր: Եթէ գիշերով գան մեր մօտ, այն ատեն մեր փառոլը կը լինի «Սողնակ»: Այս անունը լաւ պահէ միտքդ:

— Այո, այո, ասաց մեքենաբար Տելեմաքը, դու այդ մասին անհոգ եղիր:

Զգիտեմ ինչո՞ւ, այդ վերջին բառից յետոյ, Տելեմաքի ճակատը համբուրեցի եւ տղայոց ծիծաղը շարժեցի: Ես էլ չկարողացայ հասկնալ, միայն յետոյ անդրադարձայ, որ նա ասաց «անհոգ եղիր», եւ դրա մէջ գտայ մաքրութիւն եւ անկեղծութիւն:

— Ուրախ եմ, պարոն, որ այսօրուան իմ աշխատանքս վարձատրեցիր քո համբոյրով:

Աչքերս լեցուեցան, հազիւ հազ ինքզինքըս զսպեցի, քիչ մնաց որ մանուկի նման արտասուէի, երբ յիշեցի թէ վաղը ի՞նչ կրնար պատահիլ գիւղին եւ իրեն:

Նա գնաց: Ես նրան ետեւից նայեցի, մինչեւ որ անյայտացաւ մթութեան մէջ, եւ ոտների ձայնն էլ անլսելի դարձաւ:

Ան գնաց եւ միացաւ հեռաւոր ժայռի տակը սպասող իր ընկերներին:

Լուսինը դարձեալ ամպերի ետեւ պահուած էր:

Երկու դիակներ ճօճում էին քամու հարուածների տակ: Իսկ նրանք, որ այդ դաւաճանների կատարած մատնութեանց պատճառով բանտի ու գնդանի մէջ աւանդեցին իրենց հոգիները, այժմ ցնծում ու հրճւում էին:

Դաշնակցութեան սկզբունքն է արդարօրէն հաշիւ տեսնել թէ մատնիչներին եւ բռնապետին հետ: Դաշնակցութիւնը Հայոց փրկութեան նաւի նաւապետն է: Նրա անխախտ եւ հաստատուն որոշումն է նաւը հասցնել ապահով նաւահանգիստ: Մենք երբեք յուսահատ չենք մեր ապագայի վերաբերմամբ: Այսօր Սասունը ընկաւ, վաղը Զէյթունը գլուխ կը բարձրացնէ, միւս օր Կարինը եւ մի օր էլ՝ մենք մեր ազատութիւնը ձեռք կը բերենք:

Այդպէս էր մտածում Տելեմաքի գնալէն յետոյ:

Դեռ ականջիս մէջ հնչում էր նրա այն անկեղծ ու մաքուր շեշտը.

— Ես վաղը քեզ լուր կը հաղորդեմ, եթէ մի բան պատահի:

Ով անձնուէր կտրիճ, մի պահ խորհեցա՞ր թէ վաղը քեզ ինչ է սպասում: Գուցէ բանտ, գուցէ այն օղակը, որին ականատես եղար գիշերուան լուսինի լոյսով:

Քանի լուսածագը մօտենում էր, այնքան ես խորհուրդներով տառապում էի:

Արեւը ծագելուց դեռ բաւական առաջ հեռադիտակը ձեռիս կանգնած, ուշի ուշով դիտում էի դարաւոր կաղնիի շրջակայքը: Բայց ոեւէ բան չէի տեսնում: Լոյսը բացուեցաւ հետզհետէ, եւ արեւը բարձր լեռների կատարից սկսեց իր համբոյրները դրոշմել: Արեւի լոյսի տակ նըկատեցի երկու դաւաճանների դիակները:

Կաղնիից մինչեւ մեր մօտը երեք ժամ կը տեւէր վերելքը: Եւ զառիվերը այնքան ուղղաձիգ էր, որ կարելի էր նոյնիսկ սուր աչքով տեսնել կաղնին եւ նրա շուրջ հաւաքուած ձիաւորները: Մեր մէջ կային հեռատես հայդուկներ, որոնք տեսնում էին ճօճուող դիակները: Իսկ հեռադիտակով կարելի էր տեսնել ամէն շարժում:

Առաջին անգամ՝ Ուրթայի ոչխարները հովիտներից քշուեցին դէպի դարաւոր ծառը: Յանկարծ հովիւները սկսեցին հաւաքել ոչխարները եւ հեռանալ արագօրէն: Երեւում էր, որ նկատել էին ծառի վրայինները եւ արագ անցնում էին լեռան ետեւը:

Արեգակը հազիւ սկսած էր բարձրանալ, երբ տեսայ, որ մի ձիաւոր անցնում էր հեռուից: Յանկարծ ձին կանգնեցուց եւ մի լաւ դիտեց: Քշեց իր ձին ծառի կողմը եւ կանգ առաւ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

յառաջ բերել: Ուրիշ հաւանականութիւն մը՝ ռուսեւգերման համաձայնութիւն մը. Ռուսիա պիտի փորձուի համաձայնիլ Գերմանիոյ հետ այն օրէն իսկ երբ այդ աղբը աւելի զօրաւոր դառնայ քան Ֆրանսան – վաւերացումէն վերջ, Գերմանիան է որ պիտի փնտռուի » :

Բանախօսը կը կարծէ թէ Ատլանտեան դաշինքը խորապէս պիտի փոխէ իր հան – գամանքը , եթէ Գերմանիան անդամակ – ցի: Այժմ պաշտպանողական հանգամանք ունի դաշինքը, վաղը կրնայ դառնալ յար – ձակողական, քանի որ բազմաթիւ Գեր – մաններ, մէջն ըլլալով կառավարութեան անդամներ, ետ կը պահանջեն կորսուած հողերը:

Գիշերային նիստին գլխաւոր ճառախօ – սըն էր Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ, որ, իբրեւ Թունդ հակառակորդ վաւերաց – ման, յայտարարեց թէ «Ֆրանսայի ժողո – վուրդը երբեք պիտի չհաւանի գործիք դառնալ գերման վրէժխնդիրներու խաղե – րուն»: Յետոյ մեղադրեց զօր. Պիյոթը, դիտել տալով թէ կանխարգել պատերազմ կ'ուզէ իր տեղեկագրով » :

Զօրավարը բողոքեց նստած տեղէն, ֆրանսերէնի դաս մը տալով բանախօսին: Իբրեւ եզրակացութիւն, Տիւքլօ աղդա – րարեց թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը. «սոսկալի հարուած մը պիտի ըլլայ խաղաղութեան եւ երկրին տնտեսական վերելքին համար եւ աճռելի ջարդեր պիտի պատճառէ: Մերժել վա – ւերացումը՝ կը նշանակէ բանակցութեան, զինաթափութեան եւ խաղաղութեան ճամբան բռնել»:

Այս առթիւ ըսենք որ հարիւրաւոր հա – մայնավարներ խռնուած էին Ազգ. ժողո – վին առջեւ, բողոքի հանրագրութիւններ յանձնելու համար :

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ վերսկսան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ: Փարիզի մէջ ալ սաստ – կաշունչ քամի մը կը փչէր երէկ: Ֆրան – սական «Քոթ տ'Ազիւր» շոգենաւը խրեցաւ Քալէի առջեւ: Կարելի չէ եղած նաւը քա – րափ հասցնել նաւաձիգներով,— Երէկ ձմեռնամուտ էր :

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատա – պարտուեցաւ գեղանի Գերմանուհի մը, Մարգարիտ Շմիտ, այն ամբաստանու – թեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէր Պերլինի մէջ, ի հաշիւ Խ. Միութեան :

ՀԱՅԱԽԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՕՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, երեկոյեան ժամը 4.45ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Տ. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ:

× Հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցի՝ 24 Դեկտեմբեր, Ճրագալոյց Ծննդեան : Ժամը 17ին ժամերգութիւն, ձայնաւոր պատարագ եւ նախատօնակ:

25 Դեկտ. ԾՆՈՒՆԴ: Ժամը 9.30ին ժա – մերգութիւն, ժամը 10.30ին հայրապե – տական պատարագ, զոր պիտի մատուցա – նէ Գերապայծառ Ամատունի :

*

ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ այս կիրակի պիտի մատուցուի հան – դիսաւոր քառաձայն պատարագ, ղեկա – վարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Յետ պատարագի պիտի երգուի «Թա – գաւոր յաւիտեան», «Այսօր Դասք Հրեշ – տակաց»ը: Հոգեհանգստեան պաշտօն պի – տի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաս – տակ առաջնորդ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի յիշատակին:

Ժամերգութենէն ետքը հոգաբարձու – թիւնը կազմակերպած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ գպրաց դասու, խորհրդարա – նին մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչխարանձակի Հայր. Միութեան Լիոնի, Մարսէյլի եւ Փոն Շէրիւիի մաս – նաճիւղերու վարչութիւնները իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հանգուցեալ Տէր եւ Տիկին Միհրան եւ Մարիամ Մի – րաքեանի, ի սրտէ մխիթարութիւն մաղ – թելով իրենց սիրելի զաւակներուն Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միրաքեանի, Աբրահամ եւ Մարի Միրաքեանի, Տէր եւ Տիկին Կի – րակոս Միրաքեանի եւ բոլոր ազգական – ներուն :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Ահարոնեան » խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Հինգշբ. ժամը 9ին Համազասպ խումբը:
Ուրբաթ ժամը 9ին Վարանդեան ենթակ.:
Շաբաթ, Քրիստափոր ենթակ. :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո – վորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ – ները : Ժողովները շարունակելի են :

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտ – տոյի Վռամեան ենթակմ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին ,սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խում – բի ժողովը այս շաբաթ առաւօտ ժամը 10ին, 4 ռիւ Քոմփան :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆ. Կ. խաչի Փարիզի շրջանի մասնա – ճիւղերով :

29 Դեկտ. Չորեքշաբթի ժամը 15էն 19 :

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ 8 Ռիւ Տանթօն, մէթրօ Օտէոն կամ Սէն Միշէլ :

Խմբերգ, ներկայացում, արտասանու – թիւն, դաշնակ, հայկական պարեր եւն.:

Կաղանդ պապայի տեսարան :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ՝ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ : Ինչպէս նաեւ ՄԱՐԻԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ փոքրիկն Սրբուհի Քէչեանի յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին ող – բացեալներուն յիշատակը յարգողները :

★

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Աթմաճեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (Նոր Սերունդ) կը ծանու – ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պի – տի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր, ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ մահուան քա – ռասունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Անուշ Քաս – քասեան եւ Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Քըշքէլէքեան կը ծանուցանեն թէ այս կի – րակի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ե – կեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհան – գստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց եղ – բօր նորոգ հանգուցեալ Սարգիս Մըխճեա – նի (Եվերեկցի) համար :Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Հանգուցեալին կտակին համաձայն հե – տեւեալ նուէրները եղած են, Այնճարի « Յառաջ» վարժարանին .— Իր քոյրերը Տիկին Քասքասեան ,եւ Լուսիկ Քըշքէ – լէկեան հինգ հազարական ֆրանք, Քաս – քասեան եղբարք 3000, Պոմոնի Կապոյտ Խաչը երկու հազար, Պ. Մարկոսեան եր – կու հազար, Պ. Խաչիկ Պալեան 1500, Ար – տաշէս Վանոյեան 1500, Ն. Դարբինեան հազար, Տէր եւ Տիկին Թէրզիպաշեան հա – զար, Տէր եւ Տիկին Զինարեան հազար, Տէր եւ Տիկին Զաղալեան հազար, Ծա – պաղջուրեան հինգ հարիւր, Տիկին Վար – դուկեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Թոփալեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Չէօրտիկեան հինգ հարիւր, համագումար 26.000 ֆրանք .

Կը խնդրուի սիրելի «Յառաջ»էն շրկել իր հասցէին :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ, երգ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ:

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ճոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւփթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով :
Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

REVEILLON

Noël 54

AMBIANCE

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին կողմէ (Իւ – Ժի – Ա)
Պատւոյ նախագահութեամբ Ալֆորվիլի քաղաքապետ՝
RAOUL BLEUSE ի
(Անդամ Սէնի նահանգային ժողովի)

Ուրբաթ 24 Դեկտեմբեր , ժամը 21էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահը, վոլթէռ (Շառանթօն էքօլէն 103 թիւ օթօպիւս, իջնել ռիւ տը լ'Իւինիօն)

Կը մասնակցի Արժանթինցի յայտնի երգիչ՝

LOUIS SCALON et son orchestre de tango typique

ATTRACTIONS

NOMBREUX JEUX

COTILLONS

Ճոխ պիւֆէ — ՄՈՒՏՔ 300 ՖՐԱՆՔ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Սորպոնի մեծ Անփիթատրոնին մէջ

×

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 23ԻՆ

Ս. Մուրատեան Վարժարանի թատերա – հանդէսը :

×

Համաչխարանձակի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը, Յունուար 16ին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԼԻԼԱՅԻ ՋԱՐԹՕՆՔԻ (REVEILLON)

ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿԸ (1500 ՖՐԱՆՔ)

Հայկական թօփիք, միտիա եւ տերեւով տոլմա, բազմաթիւ տեսակ աղանդերներ, (ապուխտ, երշիկ, թթուներով), պէօրէկ, փորը լեցուած հնդկահաւ, սալատ, պա – ղիրներ , ԱՆՈՒՇԱՊՈՒՐ, արեւելեան ա – նուշեղէններ (փակլավա, էքմէք քատա – յիֆ) եւ զանազան պտուղներ :

Ընտիր խմիչքներ (շամփանեա, օղի եւն.) ԿԸ ՆՈՒԱԳԵՆ ՔԱՆՈՆԻ ՊՕՂՈՍ, ՈՒՏԻ ԵՒ ՔԷՄԷՆՉԻՍ ԱԼՖՕՆՍ եւ ՋՈՒԹՄԱՀԱՐ ՀԱՅԿ :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝
TRI. 31-62, 24, Rne St. Lazare
Mètro Notre Dame de Lorette

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ★ VENDREDI 24 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7555 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2966

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՀՈԳԵՐ

Տարին աժգոյն էր հայկական տեսակէտով ալ, երբեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Երբ ակնարկ մը նետենք այս կամ այն գաղութին վրայ, պիտի գտնենք շարք մը վրդովիչ երողութիւններ :

Աշխատանքներ կը կատարուին ամէն տեղ, եղածը պահելու համար : Բայց, ոչ մէկ արտակարգ ճիգ՝ յանուն հաւաքական ինքնապաշտպանութեան :

Գաղութներ կան որոնք ոչ կը շարժին, ոչ ալ ձայն կը հանեն, ինչպէս հարեւան Լոնտոնը, Մանչէսթըրը, Պրիւսէլը եւ Անվէրսը :

Իսկ մեր չէն եւ բազմամարդ գաղութը կարծէք զբաղած է եղածը մաշեցնելով, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ :

Թմրութեան համաճարակ մը կը տիրէ ամէն տեղ, եթէ նկատի չառնենք զանազան ձեռնարկներ, ինչպէս Լիոնի Ազգ. Տան եւ եկեղեցւոյ շինութիւնը :

Կը թուի թէ բանի մը կը սպասեն ամէնքն ալ, մոռնալով որ «գալիք»ը չի կրնար հրաշք մը գործել, առանց յարատեւ ինքնագործունէութեան :

Բացատրութեան չեն կարօտիր թմրութեան պատճառները, — օտարութիւն : Հայրենիք մը որ տարալիր բազմութեանց հետ կապուած է մետաքսեայ թելերով : Մէկը միւսէն լքրծուն միջավայր, ուր երխտասարդութեան աչքերը կը շլանան եւ ոտքերը կը սահին :

Եւ սակայն, չմոռնանք թէ կը գտնուինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական շրջաններէն մէկուն մէջ :

Անհրաժեշտ չէ խոշոր բառեր գործածել :

Նոր զոյամարտ մըն է որ կը մղենք, այնպէս դաժան եւ բազմաճակատ :

Մինակ ենք այս պայքարին մէջ, իսկ թշնամին բազմանդամ եւ բազմերես :

Չունինք դաշնակիցներ կամ հրաշագործ սուրբեր՝ այս ճակատամարտին մէջ :

Ուղեցո՞յց, — մեր պատմութիւնը եւ փորձառութիւնը :

Մի՞ջոց ո՞ւժ, — մեր հաւատքը, միտքը եւ կամքը :

Յաջողութեան գաղտնի՞քը, — եռանդուն եւ յարատեւ աշխատանք, բոլոր ճակատներուն վրայ : Ամէնէն հոծ բազմութենէն մինչեւ յետին համրանքը :

Վա՜յ անոնց որ մատը մատին չեն խփեր, իրենց տունը կարգի դնելու համար : Եւ կամ անթացուպեր կը փնտռեն, փոխանակ իրենց սեփական ոտքերով քալելու :

Եթէ ուրիշ ամէն դաս մոռնանք, միայն վերջին երեսուն տարիներու փորձառութիւնը բաւական է, մեր աչքերը բանալու եւ գործունէութեան ճամբան գտնելու համար :

Այդ փորձառութիւնը կ'ըսէ թէ կորսուելու դատապարտուած են այն բազմութիւնները որոնք ոչ մտածել, ոչ գործել, ոչ ալ դիմանալ գիտեն :

Ի՞նչ օգուտ հոգեչահ քարոզներէն եւ անցեալ յիշատակներէն, երբ հերթապահներ չեն հասնիր, թափուր դիրքերը գրաւելու համար :

Կարելի՞ է համրանք փրկել, երբ նորահասները կը հալին աչքիդ առջեւ, տգիտութեամբ, անհոգութեամբ կամ չառութեամբ :

Կրնա՞յ կանգուն մնալ ժողովուրդ մը, երբ օտար պորտաներու ազատութենէն կ'օգտուի միայն իր առեւտուրին դարկ տալու համար, առանց քանի մը ժամ ալ յատկացնելու իր մշակոյթին զարգացման :

Եւ այդ ժողովուրդին զաւակները կրնա՞ն ժառանգորդ համարուիլ, երբ ոչ պատմութեան ձայնը կը լսեն, ոչ ալ իրենց կոչումին կը հաւատան ...

Կրնաք ճոխացնել հարցումներուն շարքը, տարեվերջի առթիւ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԱՒԵՐԱՑՈ՞ՒՄ, ՅԵՏԱՁԳՈ՞ՒՄ ԹԷ ՄԵՐԺՈՒՄ

ՁԵՌՆՊԱՀՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ Կ'ԱՃԻ

Այսօր, ուրբաթ, վճռական օր մը կը համարուի Ազգ. Ժողովին համար, երբ վիճաբանութիւնները կը մօտենան իրենց վախճանին :

Վերջին լուրերու համաձայն, ձեռնպահներու թիւը հետզհետէ կ'աճի, պարագայ մը որ նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան որքան Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մերժումը կամ յետաձգումը :

Երրորդ օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը ուղղեց զոր պիտի կարդաք յաջորդ սիւնակներուն մէջ : Նոյն օրը, ընկերվարական Ժիւլ Մոքին եաք խօսք առին ուրիշ երկու ընկերվարական երեսփոխաններ, Ժաքէ եւ Լը Պայ : Առաջինը բացատրեց թէ «չէզոքացած Գերմանիա մը ծանր վտանգ մը պիտի կազմէ խաղաղութեան համար : Փարիզի համաձայնութիւնները մեզի կը բերեն ուրիշ երաշխիքներ, — Մեծն Բրիտանիոյ ներկայութիւնը ցամաքային Եւրոպայի մէջ, հակակշիռ սպառազինութեանց : Մենք պիտի վաւերացնենք համաձայնութիւնները, հակառակ անոնց անբաւականութեան, որովհետեւ գիտենք մերժումին հետեւանքները, — խախտում Ատլանտեան զինակցութեանց :

Երկրորդը չեշտեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի ըմբռնէ եւ պիտի ընդունի խաղաղ համակեցութիւնը, եթէ Արեւմուտքը կարելի եղածին չափ շուտ թօթափէ իր պառակտումները եւ վարանումները : Աւելի լաւ է որ Գերմանիոյ վերազինումը տեղի ունենայ Ֆրանսայի հաւանութեամբ, քան առանց անոր կամ անոր դէմ :

ԵՐԿՈՒ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐ ՎԵՐԱՊԱՀ

Յետոյ խօսք առաւ նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնօ (անկախ), որ ըսելով տուաւ թէ շատ քիչեր թեր արտայայտուեցան Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման : «Ինչո՞ւ, վասն զի անոնք կ'ապահովեն գերմանական բանակի մը վերածնութիւնը : Գերմանիա շատ շուտ պիտի կազմակերպէ իր զօրաբաժինները : Եթէ Ֆրանսա չուզեր ետ մնալ, պէտք է աւելցնէ իր զինուորական ծախքերը : Յետոյ, Փարիզի համաձայնութիւնները քաղաքական գերակայութիւն կուտան Անգլիոյ, իսկ զինուորական գերակայութիւն՝ Գերմանիոյ : Եւ վերջապէս չէ կարգադրուած Սարի խնդիրը. Ֆրանսա եւ Գերմանիա տարբեր կը մեկնեն այդ մասին կնքուած համաձայնութիւնը» : Ինք պիտի քուէարկէ վերապահութեամբ :

Ուրիշ նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ (արմատական), յայտարարեց թէ ինք հակառակ է վաւերացման, վասն զի «Փարիզի համաձայնութիւնները կը սպառնան ծանրացնել Եւրոպայի պառակտումը : Ռուրի շրջանը պիտի դառնայ Գերմանիոյ զինարանը, վերակազմելով զինուորական աճապին ուժ մը : Գերմանիան 12 զօրաբաժին պիտի ունենայ, 400.000 – 500.000 զինուոր, այսինքն իւրաքանչիւր զօրաբաժին 36.000 հոգի, ուրիշ խօսքով՝ ֆրանսականին կրկինը : Արդէն իսկ գերման ազգ. պաշտպանութեան նախարարը սպայակոյտ մը ունի որ հարիւրաւոր սպաներ կը հաշուէ : Ոչ թէ 12, այլ 24 զօրաբաժիններով բանակ մը չէ՞ պատրաստեր : Հիթլէր կը գոհանար 300.000 զինուոր պահանջելով» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ ԿՐՆԱՅ ԲՆԱՋՆՋԵԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ»

Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ամէնէն կարեւոր ճառը խօսեցաւ նախկին վարչապետ եւ նախարար Ժիւլ Մոք, այժմ նախագահ Ազգ.Ժողովին զինաթափութեան յանձնախումբին : Իր ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց մանաւանդ անոր համար որ կը պարունակէր շարք մը յայտնութիւններ հիւլէական պատերազմի հետեւանքներուն, ինչպէս եւ զինաթափութեան աշխատանքներու մասին :

Ըսաւ թէ ինք «պիտի համակերպի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման եւ պիտի քուէարկէ, աւելի ծանր սխալէ մը խուսափելու համար» : Յետոյ աւելցուց թէ պիտի չըսէ կամ պիտի չառաջարկէ որ եւ է բան որ կրնայ տագնապ մը յառաջ բերել Ատլանտեան զինակցութեան մէջ, — «Մեր ամէնէն հաստատուն երաշխիքը» : Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ եղական է վարչապետին ճակատագիրը : Վիշիի հալածանքները կրեց եաք, Պ. Մենտէս Ֆրանս այժմ հարկադրուած չալկել Գերմանիոյ վերազինման պատասխանատուութիւնը, որովհետեւ զէնքը ուղղակի պատասխանատու պիտի բռնեն խորհրդարանին եւ երկրին մէջ» :

Յետոյ սկսաւ բուն ճառը, երեք մասի բաժնելով իր տեսակէտներուն պարզաբանումը, — 1. Համաշխարհային պատերազմի վտանգի մը բացակայութիւնը. — 2. Ամբողջական պատերազմի մը արհաւիրքը. — 3. Զինաթափութեան ճամբուն վրայ կատարուած յաջողութիւնները, որոնք ... կը համարուէին :

— «Բոլոր իրազեկները կը հաստատեն թէ նախայարձակման տրամադրութիւն չերեւար Մոսկուայի կողմէ որ կը նախընտրէ կարգը փոխան թնդանօթի : Դասական զէնքերով սպառազինութեան վարկերը իրր տասը առ հարիւր կրճատուած են 1953էն 1954 : Հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու մասին որեւէ յիշատակութիւն չկայ, բայց կայ զանազան ծախքերու գլուխ մը շատ կարեւոր, քանի որ գումարը 1953ի 3500 միլիառ ֆրանքէն բարձրացած է 7500 միլիառի, 45.000 միլիառի եղմատցոյցի մը մէջ : Անկասկած այս գլուխին մէջ կը գտնուին հիւլէական ծախքերը» :

ՔՍԱՆ ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ՊԱՅԹՈՒՑԻԿ ՄԷԿ ՌՈՒՄԲԻ ՄԷՋ

Նախկին վարչապետը այստեղ յիշեց Ժոռէսի մէկ խօսքը, հաստատելու համար թէ խաղաղութիւնն ունենալու համար հարկ է նախ հաւատալ խաղաղութեան (ծափեր) : «Մեր սերունդին մարդիկը տեսեր ատեննացանցնորհը պիտի ունենան կործանումի երեք շրջաններ տեսնելու, — դասականը, հիւլէականը եւ ջրածինը, որ տարբեր է երկրորդէն, շատ աւելի քան այս վերջինը առաջինէն : Հո՞րկ է յիշել թէ 1945ին Նակազաքիի եւ Հիրոշիմայի (ծափեր) դէմ արձակուած 2 ռումբերը 215000 զոհ պատճառեցին : Այդ երկու քաղաքները կործանեցան, մէկը 75 առ հարիւր, միւսը 45 առ հարիւր : Արդ, արձակուած ռումբերը քսան հազար թոն դասական պայթուցիկներ կը պարունակէին : Այսօր պէտք է պայթուցիկները հաշուել ոչ թէ հազարաւոր, այլ միլիոնաւոր թոներով : Անշուշտ ամէնքդ ալ գիտէք թէ վերջերս փորձուած հիւլէական ռումբերէն մին քսան միլիոն թոն պայթուցիկ կը պարունակէր :

«Այս ռումբերէն տասներինգ հատ մը բաւական է բնաջնջելու համար Ֆրանսայի բնակչութիւնը : Եւ գիտէք թէ այդպիսի վտանգի մը դէմ չկայ պաշտպանութեան յարմար զէնք մը» :

Պ. Ժիւլ Մոք յետոյ երկարօրէն քննադատեց այն մասնագէտները որոնք կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները շատ յառաջ անցած են Խ. Միութեան վրայ, հիւլէական զէնքերու արտադրութեամբ :

— «Մէկ կամ երկու տասնեակ ջրածին ռումբ բաւական է բնաջնջելու Գերմանիոյ երկու մասերուն բնակչութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ կազմակերպուած զօրաբաժիններուն թիւը : Երեւակայեցէք այսպիսի յարձակում մը, — Ես կը կարծեմ թէ ողջ մնացողները պիտի կորսնցնեն ամէն զինուորական կապակցութիւն եւ փոխադարձելու ամէն կամք :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ բացակայ էր, ներս մտաւ այն պահուն երբ Ժիւլ Մոք կը սկսէր իր ճառին երրորդ մասը : Այս անգամ լաւատես կ'երեւար, նկատի ունենալով զինաթափութեան ճամբուն վրայ կատարուած յառաջդիմութիւնը : «Նշանակելի է տեսակէտներու մերձեցումը : Խ. Միութիւնը կ'ընդունի արեւմտեան պետութեանց կողմէ առաջարկուած ժամանակագրութիւնը, կ'ընդունի հակակշիռ մնայուն կազմակերպութիւն մը լայն լիազօրութիւններով : Դեռ շատ դժուարութիւններ կան, բայց առաջին անգամ ըլլալով ճամբայ մը գծուած է, նոր կացութիւն մը ստեղծուած : Յառաջդիմութիւն կատարուած է նաեւ ուրիշ գետնի մը վրայ, խաղաղ գործակցութիւն հիւլէական ուժի օգտագործման համար, իբրեւ հետեւանք ամերիկեան առաջարկին : Մենք Ռուսիոյ հանդէպ պիտի չգործենք նոյն սխալը ինչպէս ըրինք Հիթլէրի հանդէպ, կարծելով թէ ռուսական յայտարարութիւնները սնամէջ սպառնալիք են (ծափ) :

Ի պատասխան այս ճառին վարչապետը խօսք առնելով յայտարարեց .

— Ցուցումով լսեցի ձեր բառերը : Դուք եղերական ձեւով մը ներկայացուցիք խնդիրը : Ցոյց տուէք թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր կացութիւնը եթէ մերժուին կնքուած համաձայնութիւնները : Այն ատեն այլեւս կարելի չէ խօսիլ Զօրսերու բանակցութեանց մասին : Մենք այլեւս ձեռք պիտի չունենանք Ատլանտեան կազմակերպութեան մը մէջ : Վաւերացման պարագային, կրնանք դեր մը կատարել թէ Ատլանտեան զինակցութեան մէջ եւ թէ Զօրսերու բանակցութեանց ատեն : Ֆրանսական կառավարութիւնը հանդիսաւորապէս պարզեց իր դիրքը Ազգ.Ժողովին մէջ : Արեւմտեան երկիրները պարտաւոր են ճշդել իրենց դիրքը : Ցորչափ տարակոյս մը կը մնայ արեւմտեան գինակցութեան ամբողջութեան մասին, անոր խախտումի հաւանականութեան մասին, կարելի չէ հիմնական գործ կատարել. բայց անմիջապէս որ վճիռ մը տրուի, փարատելով բոլոր տարակոյսները, կարելի է արդիւնաւոր խօսակցութիւն մը սկսել Զօրսերու միջեւ : Ֆրանսական կառավարութիւնը ժամադրութիւն տուաւ մայիսին, բացորոշապէս հաստատելու համար թէ վճռած է թոյլ չտալ որեւէ ձգձգում :

«Եթէ երկրիմի կացութեան մը յանդին մեր վիճաբանութիւնները, եթէ Ազգ. Ժողովը գրեթէ հաւասար մասերու բաժնուի, կը յայտարարեմ խորին յուզումով, այն ատեն մենք պէտք եղածին չափ զօրաւոր պիտի չըլլանք յառաջիկայ Մայիսի ժամադրութեան համար : Բայց եթէ վիճաբանութենէն յայտնուի թէ մենք վճռած ենք ամէն բան ընել դաշնակից համերաշխութիւնը պահպանելու եւ յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար, այն ատեն խորհրդարանը լաւագոյն գործը կատարած պիտի ըլլայ : Կը յայտարարեմ ամենայն կարեւորութեամբ — Տկար մեծամասնութեամբ դրական վճիռ մը նոյնքան ծանրակշիռ պիտի ըլլայ որքան վաւերացման մերժումը : Եթէ մենք միջազգային ժողով մը առաջարկեցինք յառաջիկայ մայիսին, կը մտածէինք թէ այդ ժողովը պէտք է պատրաստուի այժմէն, ապացուցանելով թէ այլեւս թոյլ պիտի չտանք ձգձգումներ : Ոչինչ զանց պիտի առնուի, յանգելու համար այն նպատակներուն որոնց կը ձգտի ամբողջ ազգը — ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն» :

ՎԵՐՋԻՆ ԲԱԺԱԿԸ

Երբ Երեւան կը գտնուէի, ամէն խնջոյքի մէջ ներկաներէն մէկը բաժակ կ'առաջարկէր, ընդհանրապէս վերջինը, Սթալինի կենացը։

Կը յիշեմ Սողոմոն Տարօնցին՝ որ գլուխ ծռած ձայնով մը, հաղուստին կոճակները լաւ մը կոճկած, իր սպային առջեւ բարեւի կեցող տասնապետի մը պէս, կ'ըսէր, գինիի կամ քոնեակի բաժակը վերցնելով.

— Մեր մեծ ընկերոջ՝ Սթալինի կենացը։

Ցաւատանջ խուլքի կը մատնուի հոգիս, վերյիշելով սարսափով լեցուն այն լուռթիւնը՝ որ կը տիրէր, երբ բաժակները կը պարպուէին Կարմիր դահիճին կենացը։ Բոլորն ալ կարծես անտեսանելի ներկայութիւնը կը զգային հրէշին՝ որ իրենցմէ շատերը գերեզման ղրկած էր։ Կը տեսնէի՞ն արդեօք, երազի եւ կարօտի աչքերով, իրենց դէմը կանգնած Զարենցը կամ Մահարին, Բակունցը կամ Ալազանը՝ որոնք մահուան մռայլ պատուարներէն անցնելով՝ կուգային իրենց կեանքին չիջած ճրագները վառելու մեր սեղաններուն շուրջ։

Բայց կը խորհիմ որ արդե՞ք կարելի չէր մոռնալ Սթալինը, երբ օտար մէկը չկար մեր մէջ, եւ մենք բոլորս ալ Հայեր էինք, սրտագին ջերմութեամբ իրարու քով եկած։ Ինչո՞ւ անպատճառ բաժակ պիտի վերցնէինք մէկու մը արեւին՝ որուն լոյսը արիւնի հեղեղով ծածկած էր մեր փոքրիկ հայրենիքը։ Ի՞նչ բանէ կը վախնային։ Եթէ Երեւանի մէջ պատերը ականջ ունէին, Գառնիի եւ Արտաշատի մէջ ալ ծառերը կամ քարե՞րը կրնային նկատել այս յանդուգն անտեսումը։ Ուրեմն լրտես մը կ'ընկերանար միշտ մեզի։ Ո՞վ էր այդ վատոգին։ Կամ թերեւս բոլորն ալ պաշտօն ունէին մէկը միւսը լրտեսելու։

Բայց ծաղկազուարճ եւ անդորր ովասիս մը եղաւ ինծի համար սիրելի ընկերոջ մը համեստ բնակարանը՝ ուր երեկոյ մը ընթրիքի հրաւիրուած էի։ Մենք ամբողջ անցեալը ապրեցանք երկու ժամուան մէջ։ Ոգեկոչեցինք մեր դպրոցական քաղցր տարիները՝ երբ հակառակ Հայու մեր տառապանքներուն եւ սուգերուն, կեանքը տարբեր հմայք մը ունէր։ Կեանքը սոսկ ազատութեան մէջ է որ Աստուծոյ օրհնութիւնն է։ Եթէ ոչ՝ նախանձելի եւ փրկարար է մահը։

Մենք այդ գիշեր մեր բաժակները պարպեցինք, առաջինէն մինչեւ վերջինը, Հայաստանը ողջունելով, եւ պահելով օր մը զայն ազատ երկինքի տակ տեսնելու ամրակուռ հաւատքը։

Իմ հէք ընկերս աչքերը փակեց այդ յոյսով։ Եւ քանիներ, անոր պէս, իրենց աչքերը բաց գերեզման մտան։ Բիւրաւոր այդ աչքերը լայնածիր՝ կը տեսնեն դեռ Հայոց արեւին ծաղը, Հայոց արեւին դէպի գեղեցկավառ ճաճանչները Արագածի կատարին, եւ կը սպասեն, ամէն օր քիչ մը աւելի անդոհանքով կը սպասեն... Բայց կը դոցուին սարսափահար, ամէն անգամ որ Հայու մը ձեռքով գինիի բաժակը բռնակալներու կենացը կը վերցուի։

Կարելի՞ է ըսել ատելավառ զայրոյթով՝

— Կոտրի այդ ձեռքը...

Ոչ երբեք։ Որովհետեւ վստահ եմ որ երբ Սողոմոն Տարօնցին, հաղուստին կոճակները բոլորն ալ կոճկած, կը կանգնէր ուղիղ եւ անշարժ՝ բաժակ առաջարկելու համար մեծ ընկերոջ՝ Սթալինի կենացը, իր սրտէն, իր սրտին մէջ բացուած անբուժելի խորունկ վէրքէն արիւն կը հոսէր։ Կարելի բան չէր որ այս բանաստեղծը չմտածէր այդ պահուն իր բանաստեղծ եղբայրակիցներուն մասին, անոնց՝ որոնք անտեսանելիօրէն կը շրջապատէին զինքը կարօտալիր աչեղ լռութեամբ։

Իսկ այսօր, երբ միլիոնաւորներու սարսափելի ատելութիւնը հողին մէջ՝ բռնակալը ոչ եւս է, որո՞ւն կենացը կը պարպուի վերջին բաժակը՝ Հայաստանի մէջ։ Երբ Գառնիի կամ Արտաշատի խնկաբոյր այգիներուն մէջ խնջոյքի սեղանները կը բացուին եւ ոսկեվազը կը շողշղայ ապակեայ սափորներուն մէջ՝ արեւէն յափշտակուած ոսկեհուր բոցի նման, հայ բանաստեղծը կը կանգնի՞ դարձեալ դահիճը ողջունելու...

Բայց թող գիտնան բռնակալները։ Հայը միշտ իր հոգիին մէջ չղթայակապ առիւծ մը կը պահէ գաղտնօրէն։ Թող չխաբուին անոնք։ Իրենց կենացը պարպուած ամէն բաժակի մէջ դոհերուն արցունքը կայ։ Սուրբ է Հայաստանի այգիներէն քամուած գինին։ Սուրբ է ոչ միայն սիրոյ եւ հուրհրդով, այլ ամէնէն հզօր ու վրիժառու ատելութեամբ։

— Մեր մեծ ընկերոջ՝ Սթալինի կենացը...

Դեռ ականջներուս մէջ կը հնչէ Տարօնցիի ձայնը։ Ես կը ծիծաղիմ։ Բայց յանկարծ ծիծաղը կը մարի եւ ես կը տեսնեմ վերջալոյսի կրակներուն մէջէն վեհապատ ու փայլեշահասակ կերպարանքը Թագաւորի մը՝ որ իր թալսուէն դէպի մեր սեւցանը կուգայ, Գառնիի այգիներուն մէջ։

Ան մեր Թագաւորն է, Տրդատը։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Երբ Փարիզի փողոցներէն կ'անցնիմ, հոն պատահած արկածները եւ գլխաւոր դէպքերը գիս չեն հետաքրքրեր։ Կ'անցնիմ կ'երթամ հոն հաւաքուած բազմութիւնը ճեղքելով, ու շուրջս կը նայիմ հետեւելով մանր մունր անցուդարձերու, որոնք կամ կը զուարճացնեն զիս եւ կամ տուն կուտան զանազան խորհրդածութիւններու։

Այսօր, սիրելի ընթերցող, քեզ ալ միասին պիտի պտտցնեմ եւ ցոյց պիտի տամ այնպիսի բաներ զորս դուն ալ կը տեսնէիր եւ կարեւորութիւն չէիր տար. ու պիտի տեսնես որ աննշան կարծուած բաներն ալ իրենց հրապոյրը ունին։

Օն ուրեմն։ Կէս օրէն վերջ տունէս դուրս ելլելով կ'ուղղուիմ դէպի Թաղիս գլխաւոր փողոցը։ Ճամբաս շարունակելով հասայ գլխաւոր պողոտան։ Օդը քիչ մը սպառնական ըլլալով երկինք նայեցայ ամպերուն վիճակը գիտելու համար։ Ամպերը տեսնելէ վերջ աչքերէս չվրիպեցան զոյգ մը սիրահարներ որոնք տան մը ամէնէն վերի յարկը պատշգամին վրայ գիրկընդխառն կը համբուրուէին։ Անոնց նպատակն էր անշուշտ ցոյց տալ թէ սէրը ամէն բանէ վեր է։ Եթէ սիրոյ ուժգնութիւնը տեղին բարձրութեան հետ համեմատական ըլլար, ինչպէս անոնք կը կարծեն, այն ատեն Էյֆէլի աշտարակը բնակող զոյգերը Փարիզի ամէնէն կրակոտ սիրահարները պիտի համարուէին։

Երկու սիրահարները թողելով պատշգամին վրայ, ճամբաս կը շարունակեմ, գլխաւոր փողոցէն կ'անցնիմ ուրիշ մը, դարձեալ ուրիշ մը եւ ինքզինքս կը գտնեմ Սուրբ Միքայէլ պողոտային վրայ (Սէն Միշէլ)։ (Հոս միջանկեալ առաջարկ մը. — Ռուսերը Փարիզի փողոցներէն անոնք որ սուրբերու անուններ կը կրեն ռուսերէնի կը վերածեն, մենք ալ միեւնոյն բանը չենք կրնար ընել)։ Հոն առաջին տեսած կինս Հնդկուհի մըն էր իր ազգային տարազով։ Ճափոնցի, Չինացի եւ Հնդիկ կիները ընդհանրապէս իրենց ազգային տարազով կ'երեւան Փարիզի փողոցներուն մէջ։ Կը թուի թէ այդ Ասիացի կիները, աւելի նախանձախնդիր են իրենց հայրենի սովորութիւններուն քան թէ այրերը։

Կ'անցնիմ ուսանողական շարքերու մէջէն։ Նկատելի է որ այս օրուան ուսանողները 25 – 30 տարի առաջուան շէնշող եւ աղմկայոյզ ուսանողներուն չեն նմանիր, աւելի լուրջ եւ խոհուն կ'երեւին։ Քաղաքակրթութեան զարգացման հետ մարդոց հոգերն ալ բազմացան, ուսանողներն ալ անմասն չէին կրնար մնալ։ Այս մտածումներով կը հասնիմ Սուրբ Գերմանի – կոս պողոտային անկիւնը (Սէն Ժէրմէն)։ Հոն անցորդը երբ աջ կողմը կը նայի, պահ մը ինքզինքը միջնադարեան խաւարին մէջ կը կարծէ։ Քլիւնիի թանգարանը եւ իր բակն են որ անոր վրայ այս տպաւորութիւնը կը ձգեն։ Ս. Գերմանիկոս պողոտային մէջէն յառաջանալով կը հասնիմ Սուրբ Յակոբ փողոցը (Սէն Ժաք), ձախս կը նայիմ եւ անկիւնը կը տեսնեմ ճաշարան մը «Ալա պոն էթուալ»։

Այդ ճաշարանէն 32 տարուան քաղցր յիշատակներ ունիմ։ Հոն հացը ձրի էր եւ կրնայիր ուզածիդ չափ ուտել առանց ճաշարանապետին ծուռ նայուածքը վրադ հրաւիրելու։ Մենք խումբ մըն էինք այդ ճաշարանին մէջ, հոն մեր մասնաւոր սեղանը ունէինք որուն վրայ լեցուն սակառի մը մէջ պատրաստ կը գտնէինք ոսկեզօծ, ճերմակ, կակուղ հացի կտորները։ Երբ սեղան նստէինք անմիջապէս ձեռք կը զարնէինք հացերուն։ Իբրեւ ախորժաբեր ցամաք հաց կ'ուտէինք, այնպէս որ երբ սպասեակը կերակուրը կը բերէր արդէն սակառը պարպուած էր, բոլորս միաբերան կ'աղաղակէինք — «Մառիուս, հաց»։ Մառիուս քառասուննոց բարի մարդ մըն էր, մեզ կը սիրէր որովհետեւ իր հաւատարիմ յաճախորդներն էինք։ Սակառը լեցուցած կը բերէր եւ կը դնէր սեղանին մէջտեղը, եւ երբ կոնակը դարձուցած հազիւ հինգ վեց քայլ կը յառաջանար, դարձեալ կը պոռայինք «Մառիուս, հաց»։ Խեղճ մարդը գլուխը կը դարձնէր եւ կը տեսնէր որ սակառը նորէն պարպուած է։

Ճաշարանին քովը կայ Տանթէ փողոցը Մեծ Իտալացիին անունով։ Այդ փողոցէն անցնելով կը մտնեմ, ուրիշ մը եւ վերջապէս կը հասնիմ Սէնի ափը։ Ամէն անգամ որ 5րդ եւ 6րդ թաղամասերու նեղլիկ փողոցներէն կը հասնիմ Սէնի ափը, ծովեզերեայ քաղաքի մը մէջ ծովեզերք զացողի տպաւորութիւնը կ'ունենամ։ Կամուրջէն անցնելով կը հասնիմ Նոթըր Տամի առջեւ։ Հոն միջազգային զբօսաշրջիկներու բազմութիւն մը հիացած կը դիտէր հրաշակերտ տաճարը։

Փարիզ երթալ եւ Նոթըր Տամը չտեսնել՝ Ջուրը երթալ եւ ծարաւ վերադառնալու պէս բան մըն է։ Հոն կային երկու Ամերիկուհիներ որոնց մին «քաուչուի» թագաւորին աղջիկն էր։ Տեսայ նաեւ երկու Անգլիացիներ որոնք քով քովի կեցած իրարու հետ չէին խօսեր, երկու անծանօթներ անշուշտ, եւ կը սպասէին որ մէկը գայ եւ զիրենք իրարու ներկայացնէ։ Ըստ անգլիական սովորութեան, նկատեցի որ «քաուչուի» թագաւորին աղջիկը միշտ մարդոց ոտքերուն կը նայէր եւ երբ հաբիւր զոյգ ոտք համրեց պայուսակէն պզտիկ տետրակ մը եւ մատիտ մը հանելով գրեց թէ Փարիզի մէջ հարիւրին քանի՞ հոգի «քաուչուէ» կօշիկ կը հագնի եւ այդ հիման վրայ հաշուեց թէ Փարիզի մէջ տարեկան քանի՞ թոն քաուչու կը սպառի կօշիկ շինելու համար։

Գիտենք որ Ամերիկացիները վիճակագրութեան սիրահար են։ Տաճարին դուռը փակուելով միջազգային ամբոխը շարժեցաւ դէպի քաղաքին կեդրոնը։ Ես ալ անոնց խառնուեցայ։ Երկու Ամերիկուհիները խումբէն բաժնուելով մտան Շաթըլէի պարտէզը, ես ալ անոնց հետեւեցայ։ Ս. Յակոբ աշտարակին դուռը բաց գտնելով ներս մտան եւ սանդուղներէն վեր բարձրացան։ Ես յոգնած ըլլալով նստարանի մը վրայ նստեցայ։ Պահ մը վերջը մարդ մը եկաւ եւ աշտարակին դուռը գոցելով դէպի պարտէզին դուռը ուղղուեցաւ։ Անոր ըսի թէ աշտարակին մէջ երկու աղջիկներ կան։ Մարդը բարկացած

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Զ.

— Ինչպէս թէ վերջինը, — մեքենայաբար հարցրեց Գարեգինը։

— Այնպէս, որ անմիջապէս պէտք է ձեռք վերցնես այդ աղջկանից։ Դուք չէք կարող իրար մարդ ու կին լինել։

Գարեգինն իսկոյն չպատասխանեց։ Բայց այն բանից, ինչ որ ասաց, տեսայ, որ նա նոյն տարակուսանքի մէջ է եւ նոյնն է մտածում, ինչ որ ես։

— Ցետոյ կարո՞ղ եմ, — ասաց կամաց եւ այնպիսի եղանակով, որ կարծես ինձ չէր պատասխանում, այլ իր մտածմունքներին։

Ու ձայնից նկատեցի որ թուքը կուլ տուեց։

Ակամայ կանգ առայ եւ զարմացած նայեցի նրա երեսին։

— Միթէ՞ խսկապէս, այնքան սիրահարուած ես, որ չես կարող։

— Այո, չեմ կարող... ուղղակի չեմ կարող, ասաց լալագին, առանց ինձ նայելու։

— Բայց քո սէրը քանի՞ գրուշ արժի նրա համար։ Միթէ՞ չես տեսնում, որ չի հաւանում քեզ։ Եւ ոչ միայն չի հաւանում, այլեւ տեսնել անգամ չի ուզում։

— Ինչ անեմ, ես սիրում եմ, կրկնեց Գարեգինը քմահաճ երեխայի բուռն յամառութեամբ։

— Լսիր, Գարեգին, ինչ եմ ասում, ասացի ես համոզիչ եղանակով եւ նրա թեւն առնելով, առաջ տարայ։

— Դու երեխայ չես, տղամարդ ես՝ փոքր ի շատէ դատելու ընդունակ, եւ, ես կարծում եմ, սէրը դեռ եւս այնքան էլ չի կուրացրել քեզ, որ իրերը չտեսնես իրենց իսկական գոյնով։ Միթէ՞ այդ աղջկայ թէ դէպի քեզ եւ թէ դէպի ծնողները ցոյց տուած վարմունքից պարզ չէ քեզ համար, որ նրան զոռով են կպցրել քեզ, և նա վերջ ի վերջոյ պիտի մերժէ քեզ։ Միթէ՞ քեզ հաճելի կը լինէր այդ խայտառակութիւնը։

— Այդպիսի բան չի կարող պատահել, վրայ բերեց Գարեգինը եռանդով։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ նախ՝ նա որեւէ մի տըղէտ աղջիկ չէ, որ ծնողների կամքով շարժուի եւ ում տան՝ գնայ, եւ երկրորդ՝ ես առիթ չեմ տայ, որ դժգոհ մնայ ինձանից։

— Շատ բարի. համաձայն եմ, որ նա ծնողների քմահաճոյքով շարժուող աղջիկներից չէ, — այդ ես տեսայ այս երեկոյ. — բայց դու ի՞նչ գիտես, թէ ներքին ընտանեկան, ինձնից ու քեզնից ծածուկ ինչ հանգամանքներ կան, որոնք անշուշտ ստիպել են նրան հակառակ գնալ իր կամքին ու ցանկութեան։ Այս մէկ։ Երկրորդ՝ ասում ես, թէ առիթ չես տայ, որ դժգոհ մնայ քեզնից։ Շատ բարի հիմա առիթ տըւե՞լ, որ այն «օյիններըը» խաղաց գլխիդ։

— Տուր, ի հարկէ, տուի։ Ի՞նչ է նշանակում «կարդացե՞լ ես այդ գիրքը»։ Ի հարկէ, հարցաքննութիւն։ Եւ, իսկապէս, ինչո՞ւ չպէտք է կարդացած լինէր։ Ցետոյ, երէկ չէ, մէկալ օրը բոլորովին անծանօթ էինք իրար, իսկ այսօր վեր եմ կենում եւ «դու»ով եմ խօսում հետը։ Ի՞նչ անեմ թէ նշանուած ենք, քաղաքավարական պայմանները մի որոշ ժամանակ պէտք է պահպանե՞լ թէ ոչ։

— Բայց նրա ապտակներն ուտելուց յետոյ, քիթդ լաւ կախեցիր։

— Ոչ թէ քիթս կախեցի, այլ տեսայ որ արժանի էի։

— Լաւ, հայրը հօ, երէկ մէկալ օրուայ ծանօթը չէր, ինչո՞ւ նրա հետ էլ այնպէս վարուեց։

— Հայրն արդէն գլխովին մեղաւոր էր։ Որովհետեւ ճիշդ որ, ինչպէ՞ս կարելի է մի ահագին օրիորդի հետ օտար հիւրի ներկայութեամբ վարուել ինչպէս մի երեխայի հետ։ Շատ էլ որ հայրն է։

— Իսկ մայրը։ Ցիշո՞ւմ ես ծիկթոցը հարեւան սենեակում։

— Երեւի նա էլ մի բանով նեղացրել էր. եւ վերջապէս, հօ լսեցի՞ր, որ հայրն ասաց, թէ ջղային է։

— Եւ դու պիտի կարողանա՞ս ապրել այդպիսի մի ջղային աղջկայ հետ։

— Ինչո՞ւ չէ, քանի որ ոչ մի առիթ չեմ տայ նրան գրգռելու։

— Դու արդէն ինքդ ստով գլխով մի մեծ առիթ ես, ուրիշին էլ ի՞նչ առիթ։ Եւ ես յիմար եմ, որ քեզ պէս մի անհասկացողի աշխատում եմ համոզել, — ասացի ես ակամայ գրգռուած նրա յամառութիւնից, եւ նրա թեւը թողնելով, առաջ անցայ վճռական քայլերով։

Կարճ ժամանակ Գարեգինը լուռ հետեւում էր ինձ։ Վերջապէս քայլերն արագացրեց եւ, մօտենալով.

— Լաւ, ի՞նչ ես ուզում անեմ, հարցրեց։

Ես լուռ շարունակում էի քալել առանց պատասխանելու նրան։

— Զէ, սպասիր, նա կանգ առաւ եւ զոռով պահեց ինձ։ Ուզում ես թողնեմ, չէ՞։ Բայց ասա տեսնեմ, ինչի՞ համար։

— Էլ ասե՞մ ինչի համար։

— Չի հաւանում ինձ, չէ՞, «զոռով» են ինձ կպցրել, չէ՞, բայց ես չեմ հասկանում, թէ ինչպէ՞ս կարելի է մի կրթուած, հասկացող աղջկան «զոռով» կպցնել մի տղամարդի, որին չի հաւանում։ Ցետոյ, ասում ես, ընտանեկան ինչ որ հանգամանքներ։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

նա դարձաւ ու դուռը բանալով աղջիկները դուրս հանեց, յետոյ ինծի դառնալով ըսաւ.

— «Եթէ դուք չըլլայիք այս աղջիկները այս գիշեր հոս պիտի պառկէին, որովհետեւ այստեղի բանալին միայն ես ունիմ եւ ես ալ հեռաւոր արուարձան մը պիտի երթամ եւ միայն վաղ առաւօտ հոս պիտի վերադառնամ»։

Երկու աղջիկները պարտէզէն դուրս ելան, ես ալ անոնց ետեւէն, կառք մը կանչեցին ու Թռան գացին առանց մնաք բարով մը ըսելու իրենց ազատարարին...

Այժմ Պուլվառ Սեվաստոփոլի վրայ եմ։ Երկու կողմերս նայելով կը քալեմ, մինչ բան մը կը փնտռեմ գլխս զուարճացնող։ Բախտս նորէն ժպտեցաւ։ Ճապկալաձաւի մը խանութին առջեւ մարդ մը եւ կին մը կեցած կը դիտէին հոն ցուցադրուած ապրանքները։ Գեղեցիկ փողկապ մը աչքիս զարկաւ, կեցայ նայեցայ։ Մարդն ալ այս միեւնոյն փողկապը կնոջը ցուցնելով ըսաւ թէ շատ հաւնեցաւ եւ կ'ուզէ գնել։

Կինը.— Ես չհաւնեցայ։

Մարդը.— Դուն չհաւնեցար, բայց ես եմ կապողը։

Կինը.— Դուն ես կապողը, բայց ես եմ հրամայողը։

Մարդը Թուքը կլլեց ի սէր խաղաղութեան։

Գեղեցիկ կին մըն էր, նուրբ դիմագիծով։ Չէի կարծեր թէ այդպիսի կին մը հրամանատարի յատկութիւններ կ'ունենայ։

Եւ ահաւասիկ 30 տարի առաջ յաճախ, եւ հետզհետէ հազուադէպ, եւ այսօր գրեթէ անհետանալու մօտ տեսարանի մը հանդիպատես եղայ։ Իշուկ մը հողէ ամանները բեռան տակ կքած, գլուխը կախ եւ բարակ սրունքներուն վրայ երերուն, տէրն ալ առջեւէն Թին – Թոն, Թին – Թոն կը քալէին։ Խեղճ կենդանին՝ քարի եւ մետաղի Թագաւորութեան մէջ ինքզինքը օտար կը զգար, պատառ մը հող կը փնտռէր որպէսզի ոտքը վրան դնելով իր գիւղին կարօտը առնէր, գետինը տեղ տեղ կանանչ Թուղթի կտորներ կը տեսնէր որոնք խոտի պատրանքը կուտային ու ակռայ կը զարնէր, տարօրինակ համը առնելէ ետք պժգանքով ետ կը հրէր։ Պզտիկ քաղաքացիներ իրարու կը ցուցնէին զարմանքով։ Մին, երեքուկէս տարեկան տղայ մը աչքերը խոշոր բացած եւ Թոթովելով, կ'ըսէր թէ պատկերներու մէջ շատ տեսած էր, բայց միսով եւ ոսկորով էշ մը բնաւ չէր տեսած։ Միւսները վրան կը խնդային կարծես թէ իրենք մեծցեր մեծցեր պզտիկցեր են եւ իրենց կեանքին մէջ հազարաւոր էշեր տեսեր են։

Էշը եւ իշապանը ետեւս Թողելով, յառաջացայ եւ հասայ Ս. Դիոնեսիոսի (Սէն Տընի) եւ Ս. Մարտինոսի (Սէն Մարթէն) դուռներուն առջեւ եւ պտոյտս վերջ գտաւ։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ՆՈՐ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲՈՒԺԻՉ ջուր գտնուած է Սիսեանի շրջանը, 27 աստիճան ջերմութեամբ։ Զանազան փորձերէ ետք հաստատուած է որ այս հանքային ջուրը բուժիչ հանգամանք ունի, մասնաւորաբար սրտի հիւանդութեանց համար։

ՄԱՐԶԱՆՔԸ Խ. Հայաստանի աշխատաւորներու ամէնէն սիրած զբաղումներէն է։ Խ. Հայաստանի 21 մարզական ընկերութեանց մէջ կան 150 հազար երիտասարդներ, պատանիներ եւ աղջիկներ։ «Կոլտնտեսական» մարզական ընկերութիւնները շինած են 150 ֆութպոլի, 488 պասքէթպոլի եւ վոլէյպոլի խաղադաշտեր։ Հայաստանի 150 մարզիկները կը հանդիսանան Խ. Միութեան հաւաքական խումբերու անդամներ։ Միջազգային մրցումներու մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն Հայաստանի մարզիկները։ Անցեալ տարի Վարշաւայի կոփամարտի մրցումներուն Եւրոպայի առաջնութեան ախոյեանի տիտղոս տրուեցաւ երիտասարդ Վ. Ենգիբարեանին։ Աննախընթաց յաջողութիւններ ունեցան նաեւ Ազարեան, Մուրատով, Շահինեան, Փարիզի մէջ։ 1953ին Խ. Միութեան ախոյեանի տիտղոս ստացան ըմբիշ Ռ. Վարդանեան, սեղանի թէնիսմէններ Ս. Առաքելեան եւ Յ. Ակոբեան։ Հանրապետութեան պատանի կոփամարտիկներու խումբը Խ. Միութեան մրցումներուն մէջ գրաւեց առաջնութիւն։ Աւելի քան յիսուն անձեր մարզանքի տարբեր ձեւերու մէջ կը հանդիսանան կամաւոր մարզական ընկերութեանց խորհուրդի ախոյեան։ Հռոմի մէջ 1954ին մարզական ախոյեանութիւններու ընթացքին, ախոյեաններու մէջ են Ազարեան եւ Շահինեան։ Ռաֆայէլ Չմշկեան Վիէննայի մէջ ամենալաւ ծանրութիւն վերցնողի տիտղոսը ստացաւ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ժողովածու մը լոյս տեսաւ Հայաստանի առողջապահութեան նախարարութեան կողմէ, նուիրուած արեան փոխներարկման հարցերուն։ Նիւթեր կան սառմոքսի խոցի, ստեւապրինութեան, եւ այլ հիւանդութեանց ատեն արիւնատեղծ օրկաններու խանգարումներու մասին։

ՄԻՔԱՅԷԼ Նալբանդեանի ծննդեան 125–ամեակին առթիւ Միասնիկեանի մէջ (Դոնի Ռոստովի արուարձան) հաւաքուած էին Ռոստովի գրողները եւ քաղաքի աշխատաւորներու բազմաթիւ պատուիրակներ։ Այդ բարձր բլուրին վրայ, ուր Թաղուած է Միքայէլ Նալբանդեան, կանգնած են անոր պղնձեայ արձանը։ Հոն տեղի ունեցած է ժողով, յետոյ Հայաստանի պատուիրակութիւնը պսակ մը դրած է կառավարութեան կողմէ։

× Միքայէլ Նալբանդեանի հազուագիւտ երկերու հրատարակութեանց օրինակներ կը պահուին «Ալ. Միասնիկեան» հանրային գրադարանին մէջ, ինչպէս «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գրքի առաջին տպագրութեան օրինակը, որ լոյս տեսած է 1862ին Փարիզ, Սիմէոն Մանիկեան ստորագրութեամբ։ Հազուագիւտ օրինակներէն է 1868ին Փեթերսպուրկի Բ. Տէր Գրիգորեանցի տպարանը տպուած «Ղազար Փարպեցիի գրած Թուղթը՝ մեղադրութիւն ստախօս աբեղաներուն։ Թարգմանութիւն եւ բացատրութիւն, Մ. Նալբանդեանց» գիրքը 1882ին «Արեւ» ամսագրի յաւելուածը ուր տպուած է Նալբանդեանի «Կենսագրութիւնը Գէորգեայ Արովեանց» յօդուածը։

Ցուցահանդէս բացուած է Հայաստանի արուեստի աշխատողներու կողմէ Երեւանի գեղարուեստ – Թատերական կաճառի ուսանողներու ամառնային շրջանին աշխատանքներուն մասին։ Ցուցադրուած են աւելի քան 150 գործեր, բնանկարներ, դիմանկարներ եւ մանրանկարչութեան կարգ մը յաջող գործեր։

ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Թանգարանին կից երկուքուկէս տարի առաջ կազմակերպուեցաւ մոլորակացոյց (Պլանետար)։ Բնագիտական Թանգարանի հետ միասին, այս հաստատութիւնը լուրջ աշխատանք կը կատարէ բնակչութեան մէջ գիտանատուածեան քարոզութիւն ընելու։ Դասախօսները կը պարզեն բնութեան երեւոյթները, մարդու կեանքի ծագումը աստղագիտութեան, քիմիաբանութեան եւայլնի մէջ նուաճումները եւն.։ Այս տարի այս Թանգարանը այցելած են յիսուն հազար հոգի։ Վեց հարիւրէ աւելի ցուցադրուած առարկաներ եւ նկարներ կան։ Ուշագրաւ է բուսական աշխարհի բաժինը։ Բնագիտութեան Թանգարանը միակն է Հայաստանի մէջ, որ օգտակար կը հանդիսանայ ոչ միայն Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, այլեւ ուրիշ շրջաններու բնակչութեան։ Այս տարի Թանգարանի աշխատողները գացած են Արտաշատ, Հոկտեմբերեան, Կոտայք, ուր կազմակերպած են դասախօսութիւններ, «Միչուրինեան երկրագործութեան», «Մարդու բարեչրջումի» եւն. մասին։ «Սով. Հայաստան» գիտել կուտայ թէ կան Թերութիւններ եւ թէ աղքատ է «Կենդանական աշխարհ» բաժինը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ԷՆ ՎԵՐՋ

Թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որոնք չեն փակած 1954ի հաշիւները։

Կանոնաւոր եւ կանխիկ վճարումները կը դիւրացնեն վարչութեան գործը, ապահովելով թերթին անընդհատ առաքումը։ Կանխայայտ շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ։ Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ ազգ. Դաւթեան (Քուչեչ) դպրոցի շէնքի վերակառուցման եւ ընդարձակման համար Դպրոցաշէն Յանձնախումբ մը կազմուած է եւ կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ մասնակցի հանգանակութեան։ Շատ մը ունեւորներ մեծ գումարներ նուիրած են արդէն։

ԹԵՀՐԱՆԻ «Արարատ» Միութեան եւ արդիական Թատրոնին հրկիզման վնասը կը հաշուեն հարիւր հազար Թուման։ Արդէն իսկ ձեռնարկուած է վերաշինութեան եւ հանգանակութենէն գոյացած է աւելի քան 165.000 ռիալ։ Միութեան հիմնադրութեան տասնամեակը որ տեղի պիտի ունենար նոյեմբեր 21ին եւ յետաձգուած էր Թատրոնին հրկիզման հետեւանքով, տօնուեցաւ «Դիանա» սինեմայի սրահին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Ճառեր խօսեցանՊ. Հ. Մարութեան եւ տեղին վրայ հանգանակուեցաւ 210.000ռիալ։

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ

ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Դանիէլ Վարուժանի մտերիմ բարեկամին ու դասընկերը՝ Դերենիկ Ճիզմէճեան հրատարակութեան համար «Յուսաբեր» Մատենաշարի վարչութեան ղրկած է տասնըութը բանաստեղծին բազմաթիւ անտիպ նամակները, գրուած 1905 – 1911 Թուականներուն (Պելճիքայէն եւ Սեբաստիայէն)։

Որպէսզի ամբողջական գործ մը հրատարակենք, կոչ կ'ընենք Վարուժանի ուրիշ դասընկերներուն եւ բարեկամներուն, որ հաճին մեզի ղրկել ինչ որ ունին իրմէ, — նամակ կամ լուսանկար։ Զանոնք օգտագործելէ ետք, կը խոստանանք նոյնութեամբ վերադարձնել իրենց տէրերուն։

ՀԱՍՑԷ.— «Յուսաբեր» Պ. Փ. 868. Գահիրէ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ իր յիսնամեայ գրական գործունէութեան առթիւ։ Գրեց Հ. Վահան Վ. Ինգլիզեան։ Մխիթ. Ուխտէն։ Վիէննա, Մխիթարեան տպարան։ 1954։

ՈԳԻԻ ՈՒԺՈՎ (Հերոսական դրուագներ՝ ժողովրդական ոճով եւ յանգաւոր)։ Գրեց՝ Արմէն Սէ–Ջա։ Պէյրութ, 1954։ Գին կէս տոլար։ Տպ. «Մշակ»։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդային մարզպանը արտակարգ նիստի հրաւիրած էր իր պաշտօնակիցները, քննելու համար օրակարգ մը որ գաղտնի պահուած էր մինչեւ վերջին պահուն։ Ռուս մարզպանը կը պահանջէ որ հեռանան Թիրոլի շրջանին մէջ բանակած ամերիկեան զինուորները։ Արեւմտեան դաշնակիցները մերժեցին ռուսական մեղադրանքները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

Մօտեցաւ կախուած գիւղերին, չարժեց այս եւ այն կողմը, մէկ էլ ձին մտրակեց ու հեռացաւ՝ անյայտանալով բլուրների ետին։

Մօտաւորապէս մի ժամ յետոյ, չորս ձիաւորներ անցնում էին կամրջի մօտից։ Անմիջապէս կանգ առին, ուղղուեցան դէպի ծառը, երկար դիտեցին եւ սրընթաց քշեցին իրենց երիվարները քաղաքի ուղղութեամբ՝ աներեւութանալով Ռավայի դաշտի ձորերին մէջ։

Նկատեցի որ, նրանք ոստիկանների նման էին։ Երեւում էր, որ կ'երթային քաղաք։

Ես այն տպաւորութիւնը ստացայ, թէ կէսօրից յետոյ պաշտօնեաներ պիտի գան։ Խնդիրը ծանրակշիռ էր։ Չորս ոստիկանները չհամարձակեցան կախաղանից վար առնել գիւղերը. միայն վզերից կախուած Թղթերը առին եւ տարին։

Այն ձիաւորը, որ առաջին անգամ տեսած էր, իր ձին քշեց դէպի Դատուան։ Երկու ժամ յետոյ դարձաւ մի քանի ուրիշ ձիաւորների հետ։ Իրենց առջեւ ունէին մի սայլ եւ մի քանի հետեւակ մարդիկ։

Հասան ծառի տակ եւ կանգ առին։ Երկու ձիաւորներ սրընթաց քշեցին դէպի Բաղէշ։ Երեւում էր, որ կ'երթային հաղորդելու պատահածը։ Զգիտէին, որ իրենցից մի ժամ առաջ ուրիշ ձիաւորներ տեսել էին եւ վերադարձել քաղաք։

Այդտեղ մնացողները բոլորեցին ծառը եւ նստան։

Ժամը երկուքի ատենն էր։ Բաղէշի կողմից մի խումբ ձիաւորներ, արագ–արագ վազեցնելով իրենց ձիերը, եկան կանգ առին գիւղերի մօտ։ Ձիերից վար իջան։ Մի քիչ դիտեցին։ Պարանը կտրեցին, դիակները վար առին։ Ի հարկէ, գիտէին թէ ով էր անողը, եւ ինչու համար էին արել այդ։

Հարիւրապետներից մէկը ասել էր. «Դա պատիժն է՝ անմեղ մարդկանց մատնելուն»։ Մի մասը Դատուան մեկնեց, իսկ միւսը՝ երկուքի բաժնուեց, մէկը գնաց Ջրհոր, միւսը՝ քաղաք, իսկ գիւղերը սայլի վրայ դրուած տարին քաղաք։

Քաղաքից եկողների կողմից, Դատուան հասնող ոստիկաններին հրահանգ էր տըրւում անմիջապէս բանտարկել գիւղի աչքի ընկնող երեւելիները, որոնց մէջն է լինում Տելեմաքը։

Այս անգամ Տելեմաքի աստղը փայլում է։ Այն, ինչ որ սպասում էր, հակառակը կատարուեց։

Տելեմաքի հետ բանտարկուած գիւղացիներին հարց ու փորձի ենթարկում են Փէտայիների մասին։ Ոչ մի գաղտնիք չեն ասում։ Թուրքերը, ըստ իրենց սովորութեան, սպառնում են, մի քիչ էլ ծեծում են։ Երբ տեսնում են, որ մի բան դուրս չի գալիս, գիւղի երեւելիներից երեք հոգի չըԹայի զարկած՝ իրենց հետ են առնում եւ մեկնում Բաղէշ։

Տելեմաքին համարեա չեն ծեծում, չեն տանջում եւ բաց են Թողնում։

Վերջը Տելեմաքը ասում էր. «Անծանօթ դէմքեր էին, միայն ծանօթ էր Իբրահիմ Զավուշը, որ համարեա մի կերպ ջանաց ամէնից առաջ ազատ ձգել ինձ»։

Տելեմաքի հետ շատ քաղաքավար էին վարուել, որովհետեւ նա դատաձանների մէջից կախուած գրութիւնը Թուրքերէնի էր Թարգմանել բերանացի կերպով։

Արդէն ես նրան պատուիրել էի, որ ամանց վերապահութեան Թարգմանէ այն։ Գիտէի, որ Թուրքերը մի ուրիշի էլ Թարգմանել կը տան, եւ, եթէ Տելեմաքը սխալ Թարգմանէր, ի զուր տեղը պիտի տանջէին նրան։

Թարգմանութիւնից յետոյ, հարցնում են ստորագրութեան մասին։ Տելեմաքը պատասխանում է՝ «Դաշնակցական կուսակցութեան կողմից է կատարուել, որովհետեւ դատաձաններ են եղել»։

Ոստիկանները սարսափով իրար էին նայել եւ մեկնել քաղաք՝ տանելով իրենց հետ բանտարկեալներին։ Մինչ նրանք հետանում էին, գիւղացիք, հաւատալով որ խնդիրը այսպէս դիւրութեամբ չի վերջանայ, սկսել էին իրենց ունեցածը չունեցածը պահել զանազան պահեստների մէջ։

Մի քանի օր առաջ Տելեմաքն էլ «ապրանք»էր ստացել Տարօն փոխադրելու եւ պահում էր իր գիտցած ձեւով։

Գիշերուան մթութիւնից օգտուելով, գիւղական խմբով նա հասնում է Շամիրամ գիւղը եւ այնտեղից, իրան ընկեր առնում Գասպարին ու մեկնում դէպի Նէմրութ։ Իսկ կարգադրում է, որ տղաները իրեն սպասեն Ս. Դանիէլ անապատին մօտ։ Ինք անպայման գիշերը պիտի վերադառնար, որպէսզի վաղը գիւղը լինէր։

Երկուքը միասին, իրենց հետ քաւական պաշար առած, բարձրացան մեզ մօտ։ Տելեմաքը սկսաւ պատմել օրուայ անցքերից։

Ճիշդ է եղել, որ այն ոստիկանը, երբ առաջին անգամ տեսել էր կախուածներին, շտապել էր լուր տալու Դատուանի պահականոցը։ Ճիշդ է եղել նաեւ, որ քաղաքից եկած ոստիկանները, երբ տեսել էին կախուածներին, առել էին վզերից կախուած Թուղթը եւ վերադարձել նորից Բաղէշ։ Նրանք չէին համարձակուել կարեւորութիւնը, վախեցել էին պատասխանատուութիւնից։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Տալաթէլի կարծիքով, երբ Գերմանիան վերազինուի, Ռուսերը իր զինակցութիւնը պիտի փնտռեն, վասն զի անոնք միայն կրնան տնտեսական աճազին չահաստան – ներ տրամադրել: Թեր քուէարկելու համար, կը պահանջէ նախապէս բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, որոշ նպատակներով եւ անսահման տեւողութեամբ :

Վիճաբանութիւնները չարունակուեցան գիշերը ուշ ատեն :

«ՎՏԱՆԳԸ ՄԵՂՄԱՑԱԾ ՉԷ»

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Դշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, զեկուցում տալով Փարիզի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց մասին, ըսաւ թէ կատարեալ միաձայնութիւն կը տիրէր: «Տասնըչորս արտաքին նախարարները ստիպուեցան հաստատել թէ երբեք չէ մեղմացած խորհրդային սպառնալիքը: Խ. Միութեան զինուորական ուժը, որ արդէն ահագին չափերու հասած է, արագօրէն կ'աճի: Անոր քաղաքականութեան նպատակն է միշտ չփոթութիւն սերմանել ազատ աշխարհի չարքերուն մէջ, պառակտելու եւ տկարացնելու համար: Այս հաստատումները նկատի առնելով էր որ Ատլանտեան Խորհուրդը զինակից ազգերուն համար անհրաժեշտ դատեց ամրապնդել իրենց միութիւնը: Հակառակ իրենց ռազմական կազմակերպութեան ուժին, տակաւին չատ անելիքներ կան, որպէսզի այդ ուժը դառնայ բաւական զօրաւոր՝ վհատեցնելու համար նախայարձակ մը: Այս տեսակէտէն, կարեւոր ազդակ մը պիտի կազմէ արեւմտեան Գերմանիոյ բերելիք նպաստը »:

Իտընի կարծիքով, չատ աւելի կարեւոր ազդակ մը կը կազմեն այն նոր զէնքերը որոնցմով պիտի սպառազինուին Ատլանտեան ճակատին ուժերը : « Յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթացքին, Ատլանտեան դաշինքին ուժերը սպառազինուած՝ հիւլէական նոր զէնքերով, պիտի կրնան ետ մղել թուապէս գերազանց ռուսական ուժերու յարձակումը արեւմտեան Եւրոպայի դէմ» :

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան չրջանին ապահովութեան տեսչութեան նախկին վարիչը, Քոլպ, արեւելեան Գերմանիա փախաւ: Կ'ըսուի թէ գաղտնի վաւերագիրներ ալ փախցուցած է :

Օր. ՄԱՌԻ – ԹԵՐԵԶ ՓԷՐՁԷՄԼԻԵԱՆ
Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Նշան Փօլատեանի :

Պուլոնեը Դեկտ. 18, 1954 Մէօտօն

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Խրիմեան դպրոցին, «Յառաջ»ի տարածման եւ Մուրատ Ռաւունեանական Ֆոնտին, (այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերով :

29 Դեկտ. Չորեքշաբթի ժամը 15էն 19 :

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ 8 Ռիւ Տանթօն, մէթրօ Օտէոն կամ Սէն Միշէլ :

Խմբերգ, ներկայացում, արտասանութիւն, դաշնակ, հայկական պարեր եւն.:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կաղանդ պապայի տեսարան :
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :
Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր տարի եւ Ս. Ծնունդ

26 Դեկտ. Կիր. Տօն Ս. Ստեփաննոսի Նախավկային :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՏՐԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի Տօն Ս. Ստեփաննոսի: Երգեցողութիւն ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Բագոսեանի: Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Արմենակ Պետեանի մօր մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

●

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց :

25 Դեկտ. 1954, շաբաթ Տօն Սրբոյն Ստեփաննոսի նախասարկաւագին : (Պիտի կատարուի կիրակի առաւօտ) : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամ8, Սուրբ Պատարագ ժամ 10:

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ՝ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ : Ինչպէս նաեւ ՄԱՐԻԱՄ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ փոքրիկն Սրբուհի Քէչեանի յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

★

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գարակէօզեան , Տէր եւ Տիկին Աթմաճեան, Պ. Մարտիրոս Գարակէօզեան (Նոր Սերունդ) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր , ԱՍԱՏՈՒՐ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Անուշ Քասաքսեան եւ Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Քըշքէլէքեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց եղբօր նորոգ հանգուցեալ Սարգիս Մըլխնեանի (Եվերեկցի) համար :Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վռամեան ենթակմ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 20ին ,սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՎԱԼԱՆՍ— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30–ին: Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին: Անդամատետրը միասին բերել:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս չաբաթ առաւօտ ժամը 10ին, 4 ռիւ Քոմփան :

ՎՐԻՊԱԿ.— Պուէնոս Այրէսի Ուս. Միութեան պարբերաթերթին անունն է ԿԱՃԱՌ ոչ թէ Կաչառ:

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 25 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7556 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2967

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ԴԱՍԱՐԱՆ ՉԷ ՓՈԽԱԾ

●

Երիտասարդ իմաստակները բաւական չէին, ահ մը տարեց գալիներ ալ կը յամառին զարկ տալ մայրենի լեզուի աղճատման, սխեմակներ թխելով զանազան թերթերու մէջ։

Այդ ծանծաղամիտներէն մին, Սահակ Ջթչեան, որ քանի մը անգամ դաւանանք փոխեց, տակաւին դասարան փոխած չէ։

Եւ կը գործածէ խառնիճաղանճ լեզու մը, իբրեւ թէ հետեւելով արդիական պահանջներու։

Այս անգամ, ձախաւեր մարզանքներ ալ կը փորձէ, հակաճառելով անոնց որ կ՚ըմբոստանան օտար բառերու անլի եւ անտեղի գործածութեան դէմ։

Ծանծաղամտութեան եւ յամառութեան նոր նմոյշ մը կը ներկայացնեն իր վերջին երկու յօդուածները, Ամերիկայի ռամկավարներու պաշտօնաթերթին մէջ (Պայքար, 28 եւ 30 Նոյեմբեր)։

Ինչպէս կ՚երեւայ, պարոնը բազմաթիւ բողոքներ ստացեր է իր սանձարձակ օտարաբանութեանց դէմ եւ պարտք սեպեր է պատասխանել բոլորին, — «Ինչո՞ւ օտար բառեր եմ գործ ածում»։

Նոյն ամբոխավարութիւնը եւ կեղծիքը, այս անգամ ալ.

— «Օտար բառեր գործ ածելուն (իւրացնելուն) բողոքողին դէմ են տանկահայ մտաւորականները, իսկ գործ ածելուն կողմնակից են Ռուսահայերը, որոնք նոյնպէս բաժնուած են երկու հոսանքի — չափաւորականները եւ չափազանցները» :

Պարոնը կը տարփողէ Հայերէնի գերազանցութիւնը «բարդութեան եւ ճկունութեան տեսակէտից», բայց եւ այնպէս քար մը եւս կը գլորէ.

— «Օգտուելով մեր լեզուի այս հանգամանքից՝ տանկահայ գրագէտները շինում են ու շինում, եւ այն էլ մեծ պարծանքով։ Իսկ օտար բառերը թարգմանում են քմահաճօրէն, ինչ ձեւով որ կամենում են, քանի որ հաշիւ պահանջող չկայ»։

Միեւնոյն ատեն «ազգայնական» միտումներ վերագրելով օտարաբանութեանց հակառակորդներուն, կը յայտարարէ թէ անոնք «մեծ մասով միջակ կրթութիւնից վեր կրթութիւն չունին»։

Ինք, Ջօջ Վանեցի, որ Գէորգեան ճեմարանը աւարտած է, կը հետեւի եղեր Հայաստանի Լեզուի Ինստիտուտին։

Վասն զի, չի հաւատար «մեր լեզուն չինական պարիսպով սահմանափակելու սկզբունքին»։

Թէ նախապէս եւ թէ այս անգամ թխած տեսութիւններով, դաւանափոխ ճեմարանականը անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ թէ ինք իրեն համար շատոնց չինական պարիսպ մը հաստատեր է մայրենի լեզուին զարգացման եւ իր մուրացածոյ պաշարին միջեւ։

Եւ չարաչար կը չահագործէ Երեւանի լեզուական Ինստիտուտին անունը։ Բուն բառով, պարզապէս ար[illegible] ծառայութիւն կը մատուցանէ։

Որովհետեւ, շատ լաւ գիտէ որ այդ Ինստիտուտը ոչ ամէն բան է, ոչ ալ, մանաւանդ ազատ՝ իր ուզածին պէս պրպըտելու եւ յօրինելու։

Պարոնը գիտական բառերու պակասը յիշած ատեն, տգիտութեան ապացոյց մը եւս կու տայ։

Կ՚ըսէ թէ ««Թիւպերքիւլոզ»ը թարգմաներ են թոքախտ, մինչդեռ կայ ոսկորի, աղիքի, եւն. Թ. Պ.»։

Եթէ իր գիտցածը մէկդի դնէր եւ ուշադրութեամբ հետեւէր արդի աշխարհաբարի զարգացման, պիտի տեսնէր, որ ունինք բուն բառը՝ հիւծախտ, որ կը դանադանուի «Թոքախտ»էն։

Եւ դեռ ուրիշ օրինակներ, ապացուցանելու համար թէ՝ յիսուն տարի վերջն ալ, չուզեր ըմբռնել պայքարին էութիւնը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ՅԵՏԱՁԳԵԼ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԿՈՉԸ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դարձեալ յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, չորրորդ օրը։ Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ լոյս եւ երէկ ուրբաթ, վերջնական որոշումի մը կը սպասուէր։ Պահ մը մթնոլորտը այնքան պղտորած էր որ երեսփոխան մը առաջարկեց յետաձգել վիճաբանութիւնները։ Ազգ. Ժողովը մերժեց այս առաջարկը, 181ի դէմ 430 ձայնով։ Վիճաբանութեանց ամէնէն տագնապալի պահուն վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ, երկու ժամ տեւողութեամբ։ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ վարչապետը ինքն ալ կ՚ուզէր 24 ժամ դադար տալ, վիճաբանութիւնները վերսկսելու համար Ծնունդէն ետք, կիրակի կամ երկուշաբթի, բայց յետոյ ետ առաւ այդ առաջարկը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, երեսփոխանները պաղ եւ թշնամական դիրք մը բռնած էին աւելի քան մէկ ժամ, երբ վարչապետը կը խօսէր, բայց վերջին պահուն երեսփոխաններուն կէսէն աւելին սկսաւ ծափահարել։ Ճառը գերագոյն կոչ մըն էր, ազգային շահը ամէն բանէ վեր դասելու համար։

Այս կոչէն առաջ, յաջորդաբար խօսեցան բազմաթիւ երեսփոխաններ, պարզելով իրենց տեսակէտները։ Անկախ երեսփոխան մը, Փիէռ Անտրէ, մասնագէտ ռուսական գործերու, բացատրեց թէ Խ. Միութիւնն է ներկայ կացութեան պատասխանատուն։ «Եթէ Ամերիկան կ՚ուզէ վերազինել Գերմանիան, պատճառը Խ. Միութեան չկամութիւնն է, հաշտութեան դաշնագիր կնքելու համար։ Ի՞նչպէս մոռնալ թէ Սովետները 175 զօրաբաժին կը պահեն իրենց երկրին, վաթսուն զօրաբաժին ալ արբանեակ երկիրներուն մէջ, թէ անոնք են պատասխանատու Բ. աշխարհամարտին, Հիթլէրի հետ կնքուած դաշինքով, նաեւ Քորէայի պատերազմին պատասխանատուն, թէ ուժ տուին Հնդկաչինի պատերազմին եւ այժմ ալ կ՚օգտուին Հիւս. Ափրիկէի դէպքերէն»։

ԻՆՉՈ՞Ւ Կ՚ՈՒԶԵՆ ՎԵՐԱԶԻՆԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Բայց եւ այնպէս, Պ. Փիէռ Անտրէ հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման, նկատի առնելով հիւլէական ռազմագիտութեան յառաջ բերած փոփոխութիւնները։

— «Ինչո՞ւ կ՚ուզեն վերազինել արեւմտեան Գերմանիան։ Գերմանական 12 նրշանաւոր զօրաբաժինները անհրաժե՞շտ են արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Ծիծաղելի չէ՞ այդ ուժը, սովետական զօրաբաժիններու ահագին զանգուածին դիմաց, մանաւանդ որ Ռուսերը կրնան 12 նոր զօրաբաժիններ կազմել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։ Զինուորական տեսակէտով չարդարանար Գերմանիոյ վերազինումը։ Զրածին ռումբի պայթումէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ 1952ին, հարկ է վերաքննել ազգային պաշտպանութեան ըմբռնումը»։

Ուրիշ զինուորական եւ քաղաքական տեսակէտներ ալ պարզելէ ետք, երեսփոխանը եզրակացուց թէ միացեալ Եւրոպան պէտք է կազմել «կամաց – կամաց, ոչ թէ քառասմբակ արշաւելով»։

Նախկին վարչապետ Ռոպէռ Շուման բացատրեց թէ անհրաժեշտ էր ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնել խորհրդային սպառնալիքներուն առջեւ։ «Ոչ մէկը յարձակողական դիտումներ ունի. բայց անհրաժեշտ է ուժերու հաւասարակշռութիւն, փարատելու համար մէկուն միւսին մտահոգութիւնները։ Արեւմտեան երկիրները պէտք ունին ապահով զգալու իրենք զիրենք։ Խ. Միութիւնն ալ, եւ եթէ բանակցութիւններ կատարուին, պէտք է ձգտին ապահովութիւն ներշնչելու։ Ես չեմ դատապարտեր կառավարութեան դիրքը. ես զայն կը նկատեմ մեկնակէտ մը եւ համաձայն եմ վարչապետին, երբ վստահութեան խնդիր կը յարուցանէ. վասն զի աշխարհ պիտի չըմբռնէ ոչ քողարկեալ մերժում մը, ոչ ալ կեղծաւոր հաւանութիւն մը։ Բայց կառավարութիւնը պէտք է փարատէ մշուշը եւ բացորոշապէս ըսէ թէ ինչ կ՚ուզէ ընել, եւրոպական ճշմարիտ միութիւն մը կազմելու համար»։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

●

Իր երկար ճառին մէջ, Պ. Մէնտէս Ֆրանս մանրամասն լուսաբանութիւններ հաղորդեց բոլոր վիճելի կէտերու մասին։ Զափազանց յոգնած էր չորս օրուան վիճաբանութիւններէն, ընդմիջումներէն եւ աշխատանքէն։ Գաւաթ մը կաթ խմելով, մանաւորապէս ծանրացաւ նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտոյի առարկութեան վրայ։ Եւ բացագանչեց.— Աւելի լաւ է «ո՛չ» ըսել քան թէ ձեռնպահ մնալ»։ (կ՚ակնարկէ Պիտոյի կուսակցութեան)։ Յետոյ բացատրեց թէ խորհրդային շրջանակները պիտի քաջալերուին, տեսնելով Ֆրանսայի ներքին պառակտումները՝ իբրեւ հետեւանք ստուարաթիւ ձեռնպահութեանց։ «Զօրսերու նոր խորհրդաժողովը, որուն վրայ մեծ յոյսեր դրուած են, չի կրնար արդիւնաւոր դառնալ, եթէ Ֆրանսա յստակօրէն չյայտնէ իր կամքը։ Մի մտածէք կառավարութեան ճակատագրին վրայ, այլ նկատի առէք մեր ընդհանուր շահերը»։ Այս առթիւ յիշեց իր քաղաքական հակառակորդներուն խաղերը որոնք կը ձգտին տապալել զինքը յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին։ Կարգ մը երեսփոխաններ կ՚ուզէին որ վաւերացումը յետաձգուի մէկ տարի եւ նոր սահմանափակումներ հաստատուին։

Մոսկուայի վերջին ծանուցագրի մասին ալ խօսելով, Պ. Մէնտէս Ֆրանս շեշտեց թէ Ֆրանսա չի կրնար որոշում տալ սպառնալիքի տակ։ Այստեղ զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան նախկին ընդհ. քարտուղարը, [illegible] թէ, ընդմիջելով յայտարարեց.

— «Եթէ ես կը հաւատամ թէ Գերմանիա կազմակերպութեան գլուխը պիտի անցնի, պատճառը այն է որ ան առանձնաշնորհեալ զինակիցն է Մ. Նահանգներուն։ Միւս կողմէ, Գերմանիան ի վիճակի է իր զօրքը կեդրոնացնելու Եւրոպայի մէջ, մինչ Ֆրանսա իր ուժերը կը ցրուէ գաղթային շրջաններու մէջ»։

Վարչապետը պատասխանեց թէ այդ անպատեհութիւնները կ՚անհետանա՞ն, եթէ Ազգ. Ժողովը մերժէ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները։ «Վտանգը աւելի մեծ պիտի չըլլա՞յ, եթէ Գերմանիան չմիանայ արեւմտեան ճակատին։ Իր հողային պահանջները պիտի անհետանա՞ն։ Այն ատեն աւելի ազատ պիտի չըլլա՞յ զանոնք իրագործելու համար։ Իմ կարծիքով, այդ վտանգները եւ կորուստները կը նուազին, ձեզի առաջարկուած համաձայնութիւններով. բայց պիտի ծանրանան, եթէ մերժէք վաւերացնել»։

Վիճաբանութիւնները անընդհատ շարունակուեցան, երբ խօսք առաւ նախկին նախարար Փիէռ Քոթ, մերժելով վաւերացումը։

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ տեղի ունեցան Քազալանքայի մէջ (Մարոք)։ Հինգ հոգի մեռան, շատեր վիրաւորուեցան։ Ահաբեկիչները Թունցիկներ ցրուած են, Եւրոպացիները սպաննելու համար։

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԷՆ քառասուն հոգի եւս բանտարկութեան դատապարտուեցան, Գահիրէի զինուորական ատեանին կողմէ։ Մինչեւ հիմա դատապարտուած են 500 ամբաստանեալներ։

ԷՌԻՕ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

●

Ազգ. Ժողովին պատուակալ նախագահը, Պ. Էտ. Էռիօ, որ միացեալ բանակի ծրագրին ալ հակառակ էր, կրկնեց իր առարկութիւնները Փարիզի համաձայնութեանց դէմ։ Գնահատելով հանդերձ վարչապետին գործունէութիւնը, Էռիօ յայտարարեց.

— «Առաջարկուած համաձայնութիւնները խռովեցին խիղճս։ Նախ, այդ համաձայնութիւններով կը կորսնցնենք Փոցտամի պայմանագրով շահուած առաւելութիւնները եւ չեմ գիտեր թէ Պերլինի կարգուսարքը պիտի դիմանա՞յ։ Միւս կողմէ, կը մտածեմ թէ Գերմանիոյ վերազինումը ազդանշան պիտի դառնայ զինարշաւի վերսկսման։ Անցեալի փորձառութեամբ, կը վախնամ թէ կարելի չէ որ եւ է ազդու հակակշիռ գործադրել։ Եւ վերջապէս, տակաւին չէ լուծուած Սարի խնդիրը»։

Եզրակացնելով, Էռիօ խօսքը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, — «Լաւ գործ մը չեն կատարեր Ֆրանսան մղելով դէպի Գերմանիոյ վերազինումը։ Ամերիկացիները պէտք է յիշեն թէ մեր երկիրը ամենամեծ դոհը դարձաւ։ Անշուշտ Մ. Նահանգները արժանի են գոհողութեանց, բայց Ֆրանսան չի կրնար զոհել իր խիղճը»։

✕ Երէկ առտու Ազգ. Ժողովը վաւերացուց Սարի համաձայնութիւնը, 368 ձայնով։ Գերմանիոյ գրաւման վերջ տալու բանաձեւը քուէարկուեցաւ 144ի դէմ 372 ձայնով։ Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան զինակցութեան մերժուեցաւ 259ի դէմ 280 ձայնով։ Վարչապետը մերժեց այս որոշումը, պահանջելով երկրորդ ընթերցում մը եւ վստահութեան քուէ պահանջելով։ Այս խնդիրը պիտի քննուի երկուշաբթի օր։

✕ Զորրորդ օրուան նիստը շարունակուեցաւ գիշեր ցերեկ, տեւելով մինչեւ ուրբաթ առտու։ Վարչապետը հինգ անգամ վստահութեան քուէ պահանջեց եւ ժողովէն բաժնուած ատեն կ՚ըսէր.

— Երկուշաբթի օր ամէն բան պիտի քուէարկուի։

ԻՏԱԼԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Իտալիոյ երեսփ. Ժողովը դեկտ. 23ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 215ի դէմ 335 ձայնով։ Կը յուսացուի թէ Ծերակոյտն ալ պիտի վաւերացնէ նոր տարուան առաջին օրերը։

Վիճաբանութեանց ատեն թեր արտայայտուեցան միապետականները եւ նոր Ֆաշականները։ Համայնավարները մինչեւ վերջը պայքարեցան, վեց ամիս յետաձգելու համար վաւերացումը։ Վարչապետը յայտարարեց թէ քուէարկութեան արդիւնքը կ՚արտայայտէ Իտալիոյ ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութեան բաղձանքը, չէզոքացնելով համայնավարները եւ ձախակողմեան ընկերվարականները։ «Միջազգային համերաշխութեան եւ գործակցութեան քաղաքականութիւնը այս կամ այն կուսակցութեան քաղաքականութիւնը չէ, այլ ազգային քաղաքականութիւն մը»։

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Շահան Վահանեանէ (Փարիզ), 5000 ֆրանք, իրենց մեծ մօր՝ Տիկին Աբաքսի Սահակեանի յիշատակին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ գնդակահարուեցան Ապահովութեան նախկին վերատեսուչը, Աբակումով եւ ուրիշ երեք պաշտօնեաներ, իբրեւ մեղսակից Բերիայի, որ արդէն գնդակահարուած էր անցեալ տարի Դեկտեմբերին։

«ԾԱՌԱՅԵՑԷՔ»...

... Հիմա, Գաղթաշխարհի մէջ, մեր ազգային ճիգը կեդրոնացած է գրեթէ միակ առանցքի մը շուրջ,— ՀԱՅԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ : Ոչ միայն քանակ ունենալ, այլ եւ որակ ունենալ : Ոչ միայն Հայ մը կամ Հայեր փրկել, այլ եւ սերունդ մը եւ սերունդներ փրկել : Փրկել ուծացումէ, այլասերումէ, օտարացումէ : Փրկել վերջնական եւ անվերադարձ կորուստէ :

Հայը Հայ պահել կարելի է ոչ թէ բոցաշունչ ճառեր արտասանելով միայն, այլ դպրոց պահելով, գիրք եւ թերթ հրատարակելով, մշակոյթ ստեղծելով, միաժամանակ Դատ վարելով :

Հայը Հայ պահել կարելի է մտաւորականներ, բայց մանաւանդ մտաւորականութիւն պատրաստելով :

Մտաւորականը մահկանացու է եւ անցաւոր, մտաւորականութիւնն է, որ անմահ է եւ անանց :

Մտաւորականները կը ծնին, կ'ապրին եւ կը մեռնին. մտաւորականութիւնը կը ծնի, կ'ապրի, բայց չի մեռնիր :

Մտաւորականը անձ մըն է, մտաւորականութիւնը դասակարգ մըն է :

Մտաւորականութիւն ստեղծել, այս կը նշանակէ մօտենալ, գրեթէ հասնիլ մեր նշանակէտին : Ի՞նչ է մեր նշանակէտը .— Հայրենիքի անկախութիւն : Մէկ ազգ, մէկ հայրենիք : Մէկ լեզու, մէկ մշակոյթ : Հայութիւնը իր հայրենիքին մէջ համախումբ :

Մենք այս բոլորը կը կոչենք ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏ եւ կ'աւելցնենք .— Մտաւորականութիւնն է այդ Ուխտը ձեւակերպողը, մշակողն ու տարածողը :

Մտաւորականը ղեկավար տարր է : Գլուխ է : Առանց այդ տարրին՝ մենք կը դառնանք անգլուխ հաւաքականութիւն : Ասոր համար է, որ թշնամին, ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ, իր նետը ուղղած է միշտ մտաւորական, ղեկավար տարրին : Գլուխին :

Հայ մնալու, Հայը Հայ պահելու պայքարը մղողը հայ մտաւորականն է : Հայ գիրքն է : Հայ թերթն է : Հայ եկեղեցին է : Հայ դպրոցն է :

Այս բոլորին գումարը, ղեկավարը, առաջնորդը, գլուխը դարձեալ եւ միշտ հայ մտաւորականն է :

Օտար դպրոցը մտաւորական կը պատրաստէ, բայց հայ մտաւորական չի պատրաստեր :

Օտար դպրոցը մեր միտքը կը կրթէ, բայց մեր հոգին չի կրթեր, ինչպէս մենք պիտի ուզէինք, որ կրթէր :

Ազգային նախակրթարանը նոյնպէս մտաւորական չի պատրաստեր : Հայ կը պատրաստէ, բայց ոչ հայ մտաւորական : Հայ մըն է ան, բայց ոչ վերնաշէնք մը :

Միայն հայ ճեմարանները, միայն հայ երկրորդական վարժարանները կրնան հայ մտաւորական պատրաստել :

Համազգայինի նպատակն է հայ մտաւորական հասցնել, ինչ որ կը նշանակէ հայ ժողովուրդի կրթական մակարդակը բարձրացնել հայ լեզուով եւ հայկ. ոգիով : Այս «նպատակ»ը վերջնապէս ճշդուած, ձեւակերպուած եւ արձանագրուած է Համազգայինի Ծրագրին մէջ :

Համազգայինի նպատակն է նաեւ պատրաստել մտաւորականութիւն մը, որ իր ունեցածն ու գիտցածը անձնական սեփականութիւն չնկատէ, այլ միջոց մը՝ քանակէն որակ, հողէն՝ հայրենիք եւ Հայէն՝ հայութիւն ստեղծելու :

Ստեղծել, վերջապէս, հայութիւն մը, որ կառչած մնայ ազգութեան, յենարան դառնայ ազգութեան, աշխատի Հայկ. Դատի յաղթանակին համար եւ մանաւանդ հաւատք ունենայ այդ Դատի յաղթանակին վրայ :

Կ'ըսենք — հաւատք, այն խոր գիտակցութեամբ, թէ աւելի դժուար է խախտել հաւատքը, քան գիտութիւնը : Առաջինը խարխիս մըն է՝ երկրորդը՝ մակարդակ մը :

Առանց ազգութեան գիտակցումի՝ բանակ մը կրնայ ռազմիկանական ուժ ըլլալ, բայց ոչ ընդունակ՝ թշնամիին դէմ կռուելու :

Գիտենք, մեր վրայ իսկ փորձով հաստատած ենք, թէ ինչպէս ժողովուրդները միայն վտանգի առեն կը միանան, իսկ զօրաւորները միացած կը մնան միշտ, թէ պարտութեան առեն, թէ յաղթանակի :

Մեր ձգտումը, մեր վարժարաններուն եւ մեր ճեմարաններուն ձգտումը պիտի ըլլայ ուրեմն ստեղծել հայութիւն մը, որ հաւատք ունենայ, ռազմիկանական ուժէն աւելի բան մը ըլլայ, կառչած մնայ ազգութեան եւ հայրենիքի գաղափարին, միայն վտանգի առեն չմիանայ, այլ ըլլայ միացած, ուստի նաեւ զօրաւոր :

Հիմա կրնանք ըսել նաեւ .— Համազգայինը կոչուած է — եւ պարտաւոր է— հին առաջեալներուն տեղ նոր առաջեալներ պատրաստել : Հին Շանթերուն տեղ նոր Շանթեր, հին Ազբալեաններուն տեղ նոր Ազբալեաններ, հին Օհանջանեաններուն տեղ նոր Օհանջանեաններ ստեղծել :

Հիները կրնան ուղեցոյց ըլլալ մեզի, բայց նորերն են, որ պիտի վարեն մեզ :

Հին գլուխները տուին իրենց ունեցածը եւ գացին, նոր գլուխներն են, որ բան մը պիտի աւելցնեն անցեալի ժառանգութեան վրայ :

Հայ ժողովուրդը միշտ յարգած ու մեծարած է իր գերեզմանները, այսինքն՝ անցեալը : Բայց գուրգուրանքով հակած է միշտ իր օրօրոցներուն վրայ, այսինքն՝ ապագային :

Մեր գոյութեան հիմը մեր գերեզմանները չեն միայն, այլ նաեւ օրօրոցները :

Մեր գոյութեան հիմը անցեալը չէ միայն, այլ նաեւ ապագան :

Արդ, մեր ապագան մեր վարժարաններուն մէջն է, մեր եկեղեցիներուն մէջն է, մեր գիրքերուն մէջն է, մեր մշակոյթին մէջն է, մեր օրօրոցներուն մէջն է :

Մենք մեզմէ եւ ուրիշներէն կը պահանջենք սէր եւ գուրգուրանք այս բոլորին հանդէպ :

Համազգայինի հիմնադրութեան 25ամեակը վաղը պիտի տօնուի նաեւ մեր գաղութին մէջ, որ ծնողն է, հոգեւոր հայրն է կրթական եւ հրատարակչական այդ մեծ ու տարածուն ընկերութեան :

Կը հաւատանք, որ արժանի շուքով պիտի տօնուի այս 25ամեակը :

1935ին Փալանճեան ճեմարանը կուտար իր առաջին հունձքը, առաջին շրջանաւարտները՝ ուլթ հոգի :

Լեւոն Շանթ, տարեվերջի հանդէսին, ներկայացնելէ ետք իր տեղեկագիրը, խօսքը կ'ուղղէ առաջին աւարտականներուն եւ կ'ըսէ անոնց, իբրեւ եզրակացութիւն .

— «Ծառայեցէք, ամէն տեղ եւ ինչով որ կրնաք, ձեր ժողովուրդին, ձեր ժողովուրդի ազնուացումին, հայ ժողովուրդի հոգեկան բարձրացումին, հայ ժողովուրդի քաղաքական բարձրացումին» :

Այս պատգամը, զոր ուխտունամեայ դաստիարակը կ'ուղղէր իր սաներուն, մենք կը նկատենք ուղղուած նաեւ մեզի եւ հայ մտաւորականութեան :

Ծառայել .այս է փառքը :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՆՈՐ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը կը գրաղի նոր օրացոյց մը հաստատելու հարցով եւ արժանահաւատ շրջանակները կը հաւաստեն թէ այս ծրագրին իրագործումը կատարուած իրողութիւն մը պիտի ըլլայ 1956ին :

Արդարեւ մօտաւորապէս 25 տարի առաջ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծրագրած էր նոր օրացոյցի մը հաստատման որ պիտի ըլլար «համաշխարհային» եւ պիտի յարմարէր բոլոր ժողովուրդներուն : Այս ծրագիրը չկրցան իրագործել որովհետեւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը անհետացաւ առանց հրամցնելու իր ծրագիրը :

Եւ ահա այսօր, որպէսզի բոլոր ժողովուրդները ունենան նոյնանման օրացոյց մը, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր կարգին կ'ուսումնասիրէ ծրագիր մը որուն վերջնական կատարման իբրեւ թուական ցոյց կը տրուի 1956–1961 :

Մինչեւ այժմ մեր գործածած օրացոյցը կը պարունակէ եռամսեաններ՝ բաղկացած 90, 91 եւ 92 օրերէ : Ընդհակառակն նոր օրացոյցը պիտի պարունակէ 91 օրերէ բաղկացած չորս եռամսեաններ եւ տարուան օրերուն ընդհանուր գումարը պիտի ըլլայ հետեւաբար 364 :

Ըստ մեր օրացոյցին, բնականոն տարին բաղկացած ըլլալով 365 օրերէ, դուրսը մնացած մէկ օրը ըստ նոր օրացոյցին պիտի յայտարարուի «Միջազգային Օր», առանց թուականի եւ պիտի նկատուի իբրեւ «Միջազգային Տօն» :

Եթէ հաւատք ընծայենք նոր ծրագրին հեղինակներուն, Ծնունդը ամէն տարի պիտի հանդիպի երկուշաբթիի մը եւ իւրաքանչիւր եռամսեայ պիտի սկսի կիրակիով մը : Ասկէ զատ, իւրաքանչիւր անհատի անուան տարեդարձը պիտի հանդիպի ամէն տարի միեւնոյն օրուան :

Նոր օրացոյցի մասին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ծոցին մէջ կան թեր ու դէմ կարծիքներ : Ծրագրին ամենաջերմ ջատագովը կը հանդիսանայ Հնդկաստան եւ ասիկա շատ բնական է, վասնզի այս ընդարձակ եւ բազմամարդ երկիրը ներկայիս ունի 12 տեսակ օրացոյցներ որոնք խանգարումներ յառաջ կը բերեն երկրին վարչական եւ առեւտրական կարգուսարքին մէջ : Այս տեսակէտէն Հնդկաստան պէտք ունի լուրջ բարեփոխումի մը եւ ճիշդ այդ պատճառով ալ ջերմ պաշտպան կը կանգնի համաշխարհային օրացոյցի մը ծրագրին :

Մինչեւ այժմ մեր գործածած օրացոյցը գործն է Գրիգոր ԺԳ. Պապին եւ Ասոր համար ալ կը կոչուի իր անունով : 1582ին էր որ Գրիգոր ԺԳ. հաստատեց մեր օրացոյցին կանոնները եւ ահա մօտաւորապէս երեք դար է որ այդ օրացոյցը անգնահատելի ծառայութիւններ կը մատուցանէ մարդկութեան :

Գրիգոր ԺԳ.ի օրացոյցէն առաջ կը գործածուէր Հռոմի մէջ Յուլիոս Կեսարի կողմէ յօրինուած օրացոյցը : Այդ ժամանակներուն Հռոմի մէջ կային ազդեցիկ մարդիկ որոնք իրենց քմահաճոյքին համաձայն ետ ու առաջ կը տանէին օրացոյցին օրերը :

Յուլիոս Կեսար, վերջ տալու համար այս խառնակ դրութեան ազդու միջոցներ ձեռք կ'առնէ : Կը դիմէ Հելլէն յայտնի աստեղագէտի մը եւ հետեւելով անոր ճշգրիտ ուսումնասիրութեանց եւ հաշիններուն, կը հրամայէ որ իրենց օրացոյցը հիմնուած պիտի ըլլայ արեւին եւ ոչ թէ լուսնին երեւոյթներուն վրայ : Այսպէս ծնունդ կ'առնէ Յուլիոս Կեսարի օրացոյցը, որմէ Գրիգոր ԺԳ. Պապը կը ներշնչուի պատրաստելու համար իր նոր օրացոյցը, առանց սակայն խոր բարեփոխումներու :

Ֆրանսայի մէջ սակայն մեր օրացոյցը արդէնփոփոխութեան ենթարկուած է անգամ մը :

Արդարեւ, 6 Հոկտ. 1793ին, Ֆրանսայի Ազգ. ժողովը (Քոնվանսիոն) կը հաստատէր նոր օրացոյց մը :

Ըստ այդ նոր օրացոյցին, Հանրապետական տարին կը բաղկանար երեսուն օրերէ, կազմուած 12 ամիսներէ : Քոնվանսիոնի անդամներէն Ֆապըր տ'Էկլանթին ամիսներուն անունները փոխելով զանոնք մկրտեց հետեւեալ կերպով .—

Աշնան ամիսները՝ Վանտեմիէր, Պրիւմէր, Ֆրիմէր :

Ձմրան ամիսները՝ Նիվոզ, Փլիւվիոզ, Վանթօզ :

Գարնան ամիսները՝ Ժէրմինալ, Ֆլօրէալ, Փրէրիալ :

Ամառուան ամիսները՝ Մէսիտոր, Թէրմիտոր, Ֆրիւքթիտոր :

Նոյն օրինակին հետեւելով, Նահապէտ Ռուսինեան ալ հայկական անուններ հնարեց տարուան ամիսներուն համար :

Հանրապետական այս օրացոյցը գործածուեցաւ 13 տարի երբ 1 Յունուար 1806ին Նափոլէոն Պոնափարթ ջնջեց զայն :

Հիմա համբերութեամբ պէտք է սպասենք նոր օրացոյցի ծրագրին գործադրման, եւ յուսանք որ այդ նոր օրացոյցով մարդկութիւնը մտնէ աւելի խաղաղ կեանքի մը ճամբուն մէջ :

քաղեց՝ Ա. Գ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Զ.

Ի՞նչ հանգամանքներ : Դու այդ չգիտես, ես էլ չգիտեմ, ուրեմն այդ «արգումենտ»ն էլ ջրւում է : Մնում է, որ ասես, թէ ինձ չէր ճանաչում, նշանտուքի գիշերը սխալմամբ է ընդունել նշանս : Լաւ : Բայց նրանից յետոյ այս չորրորդ անգամն է, որ գնում եմ նրանց տուն, հիմա հօ ճանաչե՞ց :

— Պէտք է ենթադրել, որ ճանաչեց, որովհետեւ ոչ տարած թանկագին ընծայիդ վրայ ուղեց թքել եւ ոչ էլ... — ուզում էի ասել՝ «քեզ վրայ» — եւ քիչ մնաց, որ գիրքն ալ գլխովդ տար :

— Ընդունում եմ, ճիշդ է, այդ բոլորը ճիշդ է ,եւ այդ բանը սրտիս շատ դիպաւ : Բայց դու ինձ ասա, մատանին հօ մատի՞ն էր : Հը՞, հօ մատի՞ն էր :

— Ասենք թէ մատին էր...

— Ինչպէ՞ս թէ՝ ասենք : Զտեսա՞ր, որ մատին էր :

— Լաւ, մատին էր, յետո՞յ :

— Յետոյ այն, որ... ի՞նչ է նշանակում այդ, ինձ չի հաւանում եւ միեւնոյն ժամանակ տուածս մատանին մատն է դրել : Ինչո՞ւ չհանեց, չվերադարձրեց ու չասաց. «Պարոն, ահա ձեր մատանին, որ ես, չճանաչելով ձեզ, սխալմամբ եմ ընդունել : Այժմ, որ ճանաչեցի ձեզ, խնդրեմ ետ առէք, ես ձեր կինը չեմ կարող լինել» :

Ակամայ ծիծաղս եկաւ ոչ թէ այդ խօսքերի, այլ այն պարզամիտ լրջութեան վրայ, որով արտասանեց այդ խօսքերը :

— Բայց նա այդպիսի բան չարաւ, — շարունակեց Գարեգինը նոյն դրդիռով առանց ուշադրութիւն դարձնելու ծիծաղիս : Ինչո՞ւ չարաւ : Հը, քեզ եմ հարցնում :

— Երեւի վախեցաւ, թէ մի անգամ սխալուած լինելով՝ մի գուցէ այս անգամ էլ սխալուած լինի, — նկատեցի ես, շարունակելով ծիծաղել :

— Զէ, մի հեգնիր խնդրեմ : Այնպիսի բաներ անելուց յետոյ, այդ էլ որ անէր, ի՞նչ զարմանալու բան կը լինէր : Բայց չարաւ : Ինչո՞ւ :

— Ճիշդ այստեղ է, ահա որ ես չեմ ճանաչում նրան, ոչ էլ դու : Զեն ճանաչում նոյնիսկ ծնողները գուցէ, եւ դու իզուր ես չտապում : Ձեռք վերցրու նրանից, եթէ չես ուզում խայտառակուել վաղը :

— Ոչ, ես նրանից ձեռք չեմ վերցնի եւ նրա կողմից ստեղծուելու խայտառակութիւնից էլ չեմ վախենում, իմացա՞ր :

— Իմացայ :

— Դէ որ իմացար, էլ բան չունեմ ասելու եւ... բարի գիշեր :

Եւ նա ինձ համար բոլորովին անակնկալ կերպով թողեց ինձ եւ հեռացաւ արագ քայլերով, երեւի վախենալով, որ ես իմ յառետեւութեամբ, կարող եմ նորից փոխել իր տրամադրութիւնը, իր լաւատես ապագայի հեռանկարների նկատմամբ :

Ես մնացի նրա ետեւից նայելիս : Ինձ պարզապէս ապշեցրել էր նրա տարօրինակ դրդիռը եւ մանաւանդ, յամառութիւնն ու վճռականութիւնը, որովհետեւ մինչեւ այժմ, ես նրան ճանաչեր էի իբրեւ շատ հանդիստ, կամազուրկ ու կրաւորական բնաւորութեան տէր մի երիտասարդի, որ միշտ լսում էր ինձ :

Է.

Անցաւ մօտ մի ամիս : Այդ բոլոր ժամանակամիջոցում Գարեգինը ոչ մի անգամ չերեւաց : Ես արդէն այն համոզմանն էի եկել, որ նա թունդ խռովել է ինձանից եւ վճռել է առանց ինձ պսակուել կամ արդէն իսկ պսակուել է, եթէ միայն մերժում չի ստացել Սառայից, ինչպէս ես էի ենթադրում : Բայց ահա մի երեկոյ եկաւ ինձ մօտ աշխոյժ ու կենդանի եւ այն արտասովոր խանդավառ տրամադրութեան մէջ, որ համակել էր նրան նշանուելու օրից :

— Ո՞ւր էիր չքացել, — հարցրի :

— Ոչ մի տեղ :

— Բաս էլ չերեւացիր :

— Որտեղի՞ց երեւայի, քանի որ շունչ քաշելու ժամանակ էլ չունէի : Ամբողջ օրը փողոցներն ընկած՝ նոր բնակարան էի որոնում : Յետոյ օրինաւոր տունուտեղ պիտի դնայի՞ թէ ոչ : Այժմ որ ամէն բան պատրաստ է, եկել եմ յայտնելու, որ այս կիրակի պսակւում ենք :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

*

Տօնական օրերը կը մօտենան: Քանի մը օրէն դարձեալ, մեզի այցելութեան կու գայ Կաղանդը :

Ինչ խնճոյքներ, ինչ զինարբուքներ տեղիկ պատշաճօրէն տօնած ըլլան ՄեծՄարմէջ: Եւ ինչ գումարներ պիտի ծախսուին — ծովը պիտի նետուին — որպէսզի մարդիկ պատշաճօրէն տօնած ըլլան ՄեծՄարդու մը ծննդեան տարեդարձը եւ առօք–փառօք, ի ձայն փողոյ եւ թմբկի, գերեզման առաջնորդեն ծերացած տարին — խեղճուկ մարդ մը, որուն ծնիլն ու մեռնիլը մէկ կ'ըլլայ — եւ դրկարաց ողջունեն իր յաջորդը :

Խնջոյքներ ու «չքեղաշուք» հանդէսներ պիտի ունենայ նաեւ մեր գաղութը՝ Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղական ու չորս հովերուն պիտի ցանէ, նուազագոյն, երկու միլիոն տոլար, դեկտեմբերէն յունուար :

Որովհետեւ, աղան ուսխքի պիտի ճնկէ, Տիկինը նոր հագուստ մը պիտի առնէ, երախաները նորդնոր կօշիկներու պէտք ունին — անպիտան կօշիկները, միշտ տօնական օրերուն կը ծակին — մօրաքոյրը, մօրեղբայրն ու հօրեղբայրը նուէրներ կը սպասեն, կեարոջ վերարկուն հինցած է, զօքանչին ականջները օղ չունին եւ նոյնիսկ դուռ դրացի ձեռքերնին բացած են ...

Տարօրինակ երեւոյթ — մարդիկ Կաղանդին ու Ծնունդին կը սպասեն, կարծես ... անօթենալու համար: Եւ Կաղանդին ու Ծնունդին է որ անհրաժեշտ կը նկատեն ուտել, ուտել, ճաթելու չափ ուտել. եւ խմել: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Յիսուս ծնաւ եւ յայտնեցաւ ...

Ինչ մեծ ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլար ազգին այս պատուական ու հայրենասէր գաղութը եթէ նպարավաճառին, գինեվաճառին ու մնացեալ խանութպաններուն համար մէկդի դրած իր երկու միլիոնէն, սանկ, յիսուն հազար մը «թալըրներ», ի նպաստ մեր կարօտեալներուն, որոնց համրանքը, դժբախտաբար, տակաւին շատ մեծ է Միջին Արեւելքի մէջ :

Այս գթառատ գաղութը, խնայելով իր «քէյֆ»էն բան մը պակսեցուցած կ'ըլլա՞ր եթէ երկու միլիոնը, մէկ միլիոն 950 հազա՞րի վերածէր:

Տարակոյս չունիմ որ մեր հայրենակիցները, անխտիր, պիտի յիշեն իրենց նուազ բախտաւոր եղբայրներն ու քոյրերը ու տօնական օրերուն առթիւ, «պիտի խնդացնեն» զանոնք :

Պիտի յանձնարարէինք միայն որ անցեալ տարի այս կամ այն բարեսիրական հաստատութեան հազար փրանք նուիրողը, այս տարի երեք հազար նուիրէր: Մեծ զոհողութիւն մը չէ որ կը խնդրենք: Ո՞վ պիտի չուզէր երկու գաւաթ օղի պակաս խմել, այս տարի ու ժպիտ մը աւելի դնէր մեր դժբախտներուն շրթունքին :

Ձեր նուէրները ղրկեցէք ձեր նախասիրած հիմնարկութեան :

Ուր ալ ղրկէք, օգտուողը կ'ըլլայ, միշտ, մեր ժողովուրդը :

Յիշեցէք, ի միջի այլոց, Հայ Օգնութեան Միութիւնը եւ անոր «Պնակ մը կերակուրի» հանգանակութիւնը :

Պիտի չուզէի՞ք որ Կաղանդին առտուն Լիբանանի մեր ճուտիկներն ալ պնակ մը հնդկահաւ ունենային իրենց սեղանին վրայ, ձեր ճուտիկներուն պէս: Պիտի չուզէի՞ք լսել իրենց աղօթքը :

— Տէր, պահեա, պահպանեա հարք եւ եղբարք մեր որք ի սփիւռս աշխարհի ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Լը Կիտ տիւ Քօնսեռ» իր Դեկտեմբեր 10ի թիւին մէջ կը գրէ.— Արամ Խաչատուրեան (1904) Քօնչեռթօ Վիոլօն է Օռքեսթրը, Թոմաս Մաճխառ է լ'Օռքեսթրը Վիէն ղեկավարութեամբ Ռուտոլֆ Մօռէլի 17/33, Ֆիլիփս Ա. 00684 Ռ (Ա. Զ.)

Թարմ, հոգեյոյզ, նաեւ այլազան գործ մըն է, կը սկսի սատոստելով «Պախի Թոքաթայէն դէպի ուր մը», որ դարերու խորքէն կուգայ, եւ անկէ դէպի պար մը, որ ոստումով մը կը հասնի մոլեգնութեան սահմանին: Կովկասեան բանահիւսութիւնը ուրկէ կը քաղէ Խաչատուրեան իր նիւթերը քիչ մը գնչուական է, (ԽՄԲ.— սխալ), ինչպէս կ'երեւայ իր անունէն Թոմաս Մաճխար ճիշդ իր տեղն է: Աւելի փայլ կուտայ գործին քան վեհութիւն: Իսկ ձայնագրութիւնը թերեւս քիչ մը շատ ստուերի մէջ կը ձգէ նուագախումբը: Ինչպէս որ է, սակայն, սկաւառակը կը գոհացնէ բոլոր անոնք որ կը սիրեն այսօրուան երաժշտութիւնը, իբրեւ հաճելի փայլուն եւ յափշտակիչ :

× Ինչպէս գրեցինք Արամ Խաչատուրեան Անգլիա այցելութեան առթիւ տեղական թերթերը մեծ գովեստով արտայայտուեցան իր մասին: Հայ արուեստագէտը բոլշեւիկեան «Տէյլի Ուըրքըր» թերթին յայտներ է թէ մօտերս երաժշտութիւն մը պիտի գրէ Շէյքսփիրի «Մակբեթ»ի համար, իսկ յառաջիկայ տարի կը յուսայ սկսիլ աշխատանքը հայկական նիւթով օփերայի մը վրայ :

Խաչատուրեանի կինը՝ Նինա Մաքարովան նոյնպէս երգահան է, իսկ իր 22 տարեկան աղջիկը եւ 14 տարեկան տղան արդէն տաղանդաւոր դաշնակահարներ են :

« ՀԱՅ ԱՐՁԱԿԻ ԱՆԹՈԼՈԳԻԱ» մը լոյս ընծայած է Ատրբէջանի պետական հրատարակչականը : Այս հատընտիր գործերու հաւաքածոն կ'ընդգրկէ ԺԹ. – Ի. դարերու հայ արձակագիրներու ստեղծագործութեանց լաւագոյն նմոյշները ազերի լեզուով»: Գիրքը կը սկսի Խ. Աբովեանի « «Թուրքի աղջիկ» պատմուածքով եւ կը պարունակէ Ղ. Աղայեանի « Արեգնազան կամ կախարդական աշխարհ » հէքեաթը : Ալ. Շիրվանզադէի «Հրդեհ Նաւթաղորդանում», եւ «Հակայի տօնածառը », Մուրացանի « Նոյի ագռաւը», Նարդոսի « Նեղ օրերից մէկը», Վ. Փափազեանի «Ըմբոստի մահը», «Զգայնաչափ եւ լուրգալուր» պատմուածքները : Գրքին մէջ ամփոփուած են նաեւ արեւմտահայ լաւագոյն գրողներու գործերէն Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները », Գ. Զօհրապի «Թէֆարիկը», Երուխանի «Ձկնորսի սիրածը», Առանձարի « Բրդէ վաճառականութիւնը», Ե. Օտեանի «Համբարձում Աղան»: Գրքին երկրորդ մասին մէջ զետեղուած են Խ. Հայաստանի գրողներու գործերը, Աւ. Իսահակեանի «Գաբրալախականը», Դ. Դեմիրճեանի «Սաթօն», Արազիի «Ընկեր Մուկուչը», Ստ. Զօրեանի «Ռոմանտիկ պատմութիւն»ը, Հմ. Սիրասի «Մամէ եւ Աչէ», Հր. Քոչարի «Սրբազան ուխտ»ը, «Գեներալի քոյրը», եւ «Կոստան Պապի յիշողութիւնը», ինչպէս եւ Գ. Սեւունցի, Ք. Թափալցեանի, Արաքսի, Վ. Անանեանի, Հ. Մկրտիչեանի, Գ. Բէշի, Ստ. Կուրտիկեանի եւ ուրիշներու պատմուածքները, բոլոր հեղինակներու կենսագրութիւններով :

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ

Այս աշխարհէն անհիւրընկալ՝
Չե՛մ սպասում էլ ո՛չ մի բան,
Ո՛չ փառք, ո՛չ բախտ անակնկալ,
Ո՛չ էլ խոնաւ մի օթեւան :

Խորը խոցուած սրտո՛վը իմ,
Ո՛րբ, անփոփ երգերուս հետ
Թող ես անդարձ երթամ մեռնիմ ,
Անհանգրուա՛ն ու յուսաբեկ ...

— Գերեզման մ'իսկ, թող չփորուի՛
Թող մնամ դուրս՝ անապատում ,
Բայց դուք վաղը խնդութեամբ լի
Դարձէ՛ք նորէն հայրենի տուն :

Դարձէ՛ք զւարթ ու նո՛ր լոյսով,
Վառէ՛ք ջահերն ամէն հանգած,
Եւ ամէնուն անչար սիրով,
Կանչէ՛ք սրտա՛նց ու սրտաբաց :

Ու բոլորի՛ն ,ու բոլորի՛ն ,
Կանչէ՛ք անուշ, անյիշաչար ,
Թող գան ամէնքն ու բոլորին
Սեղանը ձեր եղբայրաբար :

Որ ամէնքդ մէկ՝ լիախնդում ,
Ստեղծագործ կամքո՛վ արի ,
Աշխարհի մեծ խառնարանում,
Տանէ՛ք փա՛ռքը Հայաստանի :

ՈՍՏԱՆԻԿ

ԽՄԲ.— Տարաբախտ բանաստեղծը որ երկար ատեն Փարիզ ապրած է յանկարծամահ եղաւ անցեալ Սեպտ. 7ին, Թեհրանի մէջ:

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԻԼԱՆՕ (Յառաջ).— Դեկտեմբեր 18ին, ժամը ճիշդ 21·30ին, Հայկ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ Արշակ Չօպանեանի յիշատակին նուիրուած երեկոյթը, կազմակերպուած՝ Իտալիոյ Հայոց վարչութեան եւ Մշակութային Միութեան կողմէ : Կը նախագահէր՝ Սեւրվէ Ծ. Վ. Մանուկեան, որ Փարիզէն Դեկտ. 17ին եկած էր հոգաբարձութեան հրաւէրով :

Գրաւոր ճառով մը, Բժ. Երուանդ Արզումանեան, յարգանքի խօսք արտասանեց յանուն իտալահայ գաղութին, մանրամասնօրէն ծանրանալով Չօպանեանի կատարած դերին վրայ, իբրեւ սրտի եւ մտքի մարդ, իբրեւ յոգնատանջ աշխատող, որուն գրչին տակ հրապարակագրութիւնն իսկ կը գտնէր փայլ ու շնորհ :

Նոյնպէս գրաւոր ճառով մը, Զգօն Ծ. վարդապետ, ներկայացուց հանդուցեալին գրական վաստակը, որ կ'ընդգրկէր գեղեցիկ գպրութեան գրեթէ բոլոր սեռերը: Այս առթիւ ջերմապէս ներբողեց գրչի մշակը :

Բժ. Բագրատ Եղիազարեան, խոր յուզումով կարդաց Չօպանեանի « Գեղօն Հայ լեզուին»ը:

Ապա խօսք առաւ Բժ. Արամայիս Սըբազեան, որ ամփոփ ճառով մը, պատկերացուց գաղափարական գեղեցկութիւններու եւ հոգեկան արժէքներու փառաբանութեան հետամուտ գրագէտը, որուն խօսքին եւ գործին մէջ ներկայ էին միշտ մեր ցեղին բարոյական կորովն ու ուժը :

Փակման խօսքը արտասանեց Սեւրվէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան, դրուատելով արկածահար գրագէտին բարեսրտութիւնը եւ անձնուիրութիւնը, բեղուն վաստակաւոր մը որուն գործին արժէքը ըմբռնած էր բծախնդիր, Յակոբ Օշականն ալ, զայն յուզումով դրուատելով հանդիսութեան մը առթիւ:

Ոգեկոչման երեկոյթը վերջացաւ ժամը 23ին, խոր տպաւորութեամբ:

Յաջորդ օր, կիրակի, ժամը 12ին, Սեւրվէ Ծ. Վ. պատարագ մատոյց եւ քարոզեց :

Դեկտ. 22ին երեկոյ, Հայկ. Տան մէջ, Փարիզի առաջնորդը ծանօթացաւ գաղութին հետ: Այս առիթով, հիւրամեծարութիւն մը տեղի ունեցաւ :

Յաջորդ օրը վերադարձաւ Փարիզ :

Ա.

ՏԱՍԸ ՋԱԽԱԿԻ տէր հայ ընտանիք մը՝ Կարապետեան ստացաւ Ֆրանսական ընտանիքի ոսկէ շքանշանը : Տիկին Կարապետեանի (ծնեալ Իպրահիմեան Ազնիւ) տասը զաւակներուն ամէնէն փոքրը ինը տարեկան է: Բնիկ Տիգրանակերտցի են եւ ամուսինը Պ. Մկրտիչ Կարապետեան Պուշ տիւ Ռոն թերթին աշխատակիցն է իբրեւ լուսանկարիչ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
ՅՈՒՇԵՐԻՍ

Թուրք ոստիկանները սոսկալի կերպով վայրացել էին: Ասել էին, թէ ֆետայիները երես են առել, մանաւանդ Դաշնակ կոմիտէին պատկանողները:

« Այո, դուք կախեցիք երկու մարդ, բայց դրանք ձեզի նման Հայեր չէին, այլ Թուրքի հաւատարիմներ »:

Ոստիկանները հեռացել էին իրենց հետ տանելով ոխ եւ ատելութիւն:

«Ինձ կը թուի թէ դեռ խնդիրը վերջացած չէ: Պէտք է դուք վերադառնաք եւ միջոցների մասին խորհիք: Ձեր գիւղէն մաս մը կանայք ծովի վրայ պէտք է հանէք կամ Կծուակ ղրկէք: Թուրքերը, դիակները տեսնելով, պիտի ատելութեամբ լեցուին: Կը հաւատամ, որ վաղը Կոտանի հրապարակ պիտի գայ իր անգութ ձիաւորներով»:

Այդ այն գազանն էր, որ գիտէր սոսկալի կերպով տանջել մարդկանց, կը դիմէր հրէշային միջոցների : Նա Ախլաթի գուլումն էր: Հարիւրաւոր մարդիկ նա կոտած, ներքինացուցած էր: Թշուառ կանանց փորտիքներուն մէջ կատու էր դրած, գանակոծած, որպէսզի կատուն, ծեծի հարուածներուն տակ բզքտէ հէք կնոջ մարմինը, եւ այդ տանջանքների տխրումով կարելի լինի կորզել գաղտնիքներ: Սակայն, ի զուր: Տանջանքը կը ծնի գաղտնապահութիւն: Եւ, ի պատիւ հայ կնոջ, այդ բոլոր զարհուրելի տանջանքները կրելէ յետոյ, նա ոբեւէ գաղտնիք չյայտնեց :

Ալի պէկ յայտնի դէմք է, որ իր արած գազանութիւններով մեր պատմութեան մէջ լայն տեղ պիտի գրաւէ:

«Երկար չենք կարող խօսիլ, ասացի, աճապարեցէք գիւղ: Ջանացէք դուք ձեզ ծածկել եւ ձեռք չանցնիլ: Հակառակ պարագային կը տեսնէք, որ կեանքը կը դառնայ անտանելի, անմիջապէս թողէք գիւղը եւ վստահելի ընկերներով բարձրացէք լեռ մեզ մօտ: Այդ խօսքերը քեզ էլ եմ ասում, Գասպար»:

«Այո, ճիշդը ասեմ, պատասխանեց նա, այժմեանից կը հաւատամ, որ կեանքը անտանելի է: Ինձ սպասում է տանջանքների գերագոյնը: Բայց, երբ նկատի կ'ունենամ մեր ժողովուրդի տառապանքը, այլեւս մոռանում եմ ցաւն ու տանջանքը: Այդ այդպէս լինելով հանդերձ՝ ասեմ, որ բացարձակապէս որոշել եմ այլեւս բանտ չգնալ: Եթէ այդպիսի մի փորձ անեն բանտարկելու, փախուստի ճանապարհը պիտի բռնեմ: Կարծում եմ որ Իբրահիմ Չավուշը Ալի պէկի հետ կը լինի եւ նրա հետ բաւական մօտիկ կը տեսնուի: Կրնայ Նրանից հասկնալ իմ բանտարկութեան մասին»:

Նրանք թողին մեզ լերան կատարին: Նրանց հաղորդեցինք որ մեր «փարոլ»ը ՍՈՂՆԱԿԻ փոխարէն ԾՈՎԱՍԱՐ է եւ այդպէս պիտի մնայ, մինչեւ որ իրենց հետ նոր տեսութիւն ունենանք:

Արդէն գիտէին գիշերուան եւ ցերեկուան մեր պատասխանների մասին:

Նրանց մեկնելէն յետոյ, լուսաբացին, մի կին սուրհանդակ եկաւ մեզ մօտ: Իրեն հետ բերած էր Ջրհօր գիւղացի Փափերի նամակը:

Այդ ծերունին այնչափ զրկանքներ էր տեսել, իր յառաջացած տարիքին մէջ շատ ծեծ ու նախատինք էր ստացել եւ, այդ բոլորից յետոյ կոտուել էր Կոտան Ալի պէկի ձեռքով, ինչպէս մի գոմէշ կամ եզ:

Նա գրում էր.

«Երեք ոստիկաններ եկան գիւղ: Մի քանի գիւղացիներ ձերբակալեցին, ծեծեցին եւ պահանջեցին, որ ցոյց տան ֆետայիների բնակութեան վայրը: Պատասխանը ի հարկէ ժխտական եղաւ՝ «չգիտենք», «չենք լսած», «չենք տեսած»: Նրանք այնքան համարձակ էին, որ լերան կողմը քշեցին իրենց ձիերը եւ սկսան խուզարկել գիւղի շրջակաները: Լաւ համոզուած եմ, որ այդ մի ցոյց էր: Իրենք շատ լաւ գիտէին, որ այդպիսի լուրջ բոյներին մէջ, ֆետայիները ոչ կը պատսպարուին եւ ոչ էլ զէնք կը բռնեն գիւղի մօտերը: Խուզարկութիւնից յետոյ, նորից մեզ բոլորիս գիւղական մի սենեակ հաւաքեցին: Պահանջեցին, որ ցոյց տանք փախչող հակառակորդներին: Կանչեցին Պզտոյի կնոջ եւ Պզտոյի եղբօրը, հարց ու փորձի ենթարկեցին եւ պահանջեցին որ, ասեն թէ ո՞ւր են յեղափոխականները: Նրանք ուրացան եւ ասին.

— « Պզտօն Քիւրտերի կողմից դուրս կանչուեց, այլեւս չվերադարձաւ, այսօր ձեզմէ լսեցինք անոր մահուան այլանդակ մանրամասնութիւնը »:

« Կը հաւատամ, որ եղբայրը, լսելով զարշելի մահը, փոխանակ ցաւելու, ուրախացել է: Ոստիկաններին մի երկուքը կաշառեցինք: Խնդիրը անուշի կապեցին եւ, գիւղէն երեք ականաւոր Հայեր իրենց հետ առնելով, հեռացան եւ ուղեւորուեցին քաղաք: Այժմ գիտեմ, որ վաղը, անպայման ջոկատներ պիտի ղրկուին ձեզ որոնելու եւ գիւղերը խուզարկելու : Ուստի զգոյշ եղէք եւ ձեր բռնելիք դիրքը մեզ տեղեակ հաղորդեցէք, որ մենք էլ մեզ համար մի ուղի ընտրենք » :

Նամակը կարդալէս յետոյ, տուի հետեւեալ հրահանգը բերանացի.—

«Դուք ձեր յարաբերութիւնը կը պահէք Գասպարի հետ, որ Սողոյի եղբայրն է : Ես նրան կը հաղորդեմ ամէն ինչ, որ դուք սխալմունքի մէջ չընկնէք :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՅԱՌԱՋ չի հրատարակուիր կիրակի օր, լատինական Ծնունդի արձակուրդին առթիւ :

ՁԻՒՆ – ՑՄԵՌ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ

Ձիւն ձմեռը հետզհետէ կը սաստկանայ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Բազմաթիւ նաւաբեկութեանց լուրեր կը հասնին Մանշէն, Հիւս. ծովէն եւ Ատլանտեան ովկիանոսէն: Երեք նաւեր ընկղմած են Հիւս. ծովուն մէջ: Միւս կողմէ ծանր մառախուղութեան մատնուած են Անգլիա և Հոլանտա: Կը վախցուի որ թումբեր քանդուին եւ նոր ողողումներ պատահին: Հինգ հազար զինուորներ կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն Անգլիոյ մէջ, տասը հազար քաղաքացիներ ալ Հոլանտայի մէջ :

Փոթորիկները մեծ վնասներ պատճառեցին նաեւ Ֆրանսայի մէջ: Օթոքար մը անդունդը գլորեցաւ Շաթոնէօֆ լէ Պէնի մէջ, հարիւր մեթր խորութեամբ: Վեց հոգի մեռան, չորս հոգի անհետացան :

Բազմաթիւ մահեր պատահած են ծովուն եզերքին վրայ :

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ մէջ: Ապօրէն հռչակուած կուսակցութեան մը անդամներէն քառասուն հոգի ձերբակալուեցան: Խուզարկուեցաւ նաեւ Ալժերիայի ուսանողներու Միութեան Փարիզի կեդրոնը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ անուան տօնակատարութեան առթիւ այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ա. Նուշաւան վրդ. Զղջանեան :

Ապա հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Գրիգոր Պուտաքեանի մօրը մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը խնդրուի հասարակութենէն ներկայ գտնուիլ Ս. Պատարագի արարողութեան :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խնդակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Օր. Արաքսի Մուրատեանի եւ Լ. Աբրահամեանի ամուսնութեան առթիւ: Նոյն առթիւ օգափոխութեան կայանի նորոգութեան համար շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազարական ֆրանք հարսնեւորին ծնողքներէն եւ կընքահայրէն :

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Յունուար 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ: Իսկ պարահանդէսը՝ Փետրուար 26ին:

×

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ հազար ֆրանք Պ. Հ. Յակոբեանէ իր եղբօր եւ եղբօր տիկնոջ մահուան առթիւ, (Հայաստան) ի նպաստ կայանի նորոգութեան :

Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Հ. Յակոբեանի եւ իր քրոջ՝ ընկերուհի Փաղրաւանդ Թումայեանի :

Quand vous pensez réfrigérateur...
vous dites FRIGIDAIRE

Այս բառը որ ձեր բերանը կուգայ մաքրմքն է, որ կը պատասխանէ ձեր փափաքին: Կը ներկայացնէ ամէնէն տեւականը եւ ամէնէն խնայողականը իբրեւ սառնարան :

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերով :

29 Դեկտ. Չորեքշաբթի ժամը 15էն 19 :

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ 8 Ռիւ Տանթօն, մէթրօ Օտէոն կամ Սէն Միշէլ :

Խմբերգ, ներկայացում, արտասանութիւն, դաշնակ, հայկական պարեր եւն.:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կաղանդ պապայի տեսարա՛ :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցին հոգաբարձութեան: Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Ձոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ: Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկներուն :

Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը անխտիր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
RENÈ GROUSSET ի

Աղբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ:

ԴԵՐԱՍԱՆ Արտաշէս Գմբէթեանի ի պատիւ տրուած երեկոյթի յանձնախումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն, հանդէսին ներկաներուն եւ գործօն համակիրներուն, որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ նպաստեցին արուեստագէտին բաժման :

Յանձնախումբը այս առթիւ պարտք կը զգայ հասարակութեան ներկայացնելու հանդէսին համառօտ համատուութիւնը :

Մուտք.— Նուէր եւ տոմս 310.734 ֆր.:

Ելք.— Սրահ, դերասան, հաղուստ, բեմի կարասի 135.000 ֆր.:

Գմբէթեանի յանձնուած 150.734 ֆր. մինչեւ Դեկտ. 22 :

Գանձելի 25.000 ֆր.:

Նախագահ. Հայկանուշ Թորոսեան :

Գանձապահ Նուպար Յովհաննէսեան :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԻ: Գործ՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ՝ երաժշտութիւն՝ Մեսումենցի :

Քնարական այս երաժշտութիւնը, մեծ խնամքով, ձայնագրի վրայ առնուած Պ. Գրիգոր Մելիքեանի կողմէ, պիտի ներկայացուի Դեկտեմբեր 29ին ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Համազգայինի վարչութեան եւ յոբելեանի գործադիր մարմինին խառն ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Դեկտ. 28ին, յետաձգուած է Յունուար 4ին, երեքշաբթի, նոյն ժողովատեղին, ժամը 18ուկէսին:

●

Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի բոլոր ժողովները յետաձգուած են, տօնական օրերուն առթիւ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ այս կիրակի պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ, դեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Յետ պատարագի պիտի երգուի «Թագաւոր յաւիտեան», «Այսօր Դասք Հրեշտակաց»ը: Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաստակ առաջնորդ Տէր Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի յիշատակին:

Ժամերգութենէն ետքը հոգաբարձութեան կազմակերպած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ դպրաց դասու,խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ առաւօտ ժամը 10ին, 4 ռիւ Քոմփան :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Դեկտեմբեր 15ին տեղի ունեցաւ պասքէթի ֆինալի մրցումը Փարիզի բաժակին համար եւ Մուրատեան վարժարանի աշակերտները շահեցան 56–24ով, միեւնոյն օրը շահեցաւ փոքրիկներուն խումբը Ֆրանքլէնին դէմ 24–12ով:

Երկրորդ եռամսեային պիտի շարունակուին բաժակի մրցումները, բայց այս անգամ Ֆրանսայի բաժակին համար: Յաջողութիւն ,— Մ.

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ.

1.— Զարգացած Ֆրանսուհի մը, որուն հայ ամուսինը մեռած է, եւ որ լաւ անգլերէն գիտէ, գործ կը փնտռէ իբրեւ մանուկներու կամ տարեց անձերու խնամատար, կամ իբրեւ վաճառորդ պաշտօնեայ:

2.— Նմանապէս զարգացած Հայուհի մը կը փափաքի աշխատիլ իբրեւ վաճառորդ .

3.— Երկու քոյրեր կը փնտռեն վարձու երկու կամ ի հարկին մեծ սենեակ մը խոհանոցով միասին, Փարիզի մէջ կամ արուարձանները :

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սք. Ալպոնի :

Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 12.000 ֆրանք Տիկին Թ. Թ.է, ի նպաստ Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանին: Այլեւ Տիկին Հերմինէ Յարութիւնեանէ իր ամուսնոյն մահուան առթիւ երկու հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Գարաեանէ փոխան ծաղկեպսակի հազար, Պ. Մասիս Թիւթիւնճեանէ կի Պետրոս Փափազեանի մահուան առնոյն առթիւ 500 ֆրանք: Ոմն կը նուիրէ հազար ֆրանք ի նպաստ մեր բարենպատակ ձեռնարկներուն :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայ ր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAY ի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆերդ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ:

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ձոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով :
Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ★ MARDI 28 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7557 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2968

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՕՐ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՎՃԻՌԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ

Երէկ, Երկուշաբթի, ճակատագրական օր մըն էր Ազգ. Ժողովին համար: Վարչապետը հինգ անգամ վստահութեան քուէ պահանջեց Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման համար, գիշերային նիստի մը մէջ որ տեւած էր մինչեւ չաբաթ առտու: Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ պատասխանը պիտի ըլլար դրական, թէեւ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն ձեռնպահները:

Զորս ամսուան մէջ երրորդ անգամն է որ կը քննուի Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը: Ամէն անգամ ալ մերժուեցաւ, նախ՝ անցեալ Օգոստոսին, 264ի դէմ 319 ձայնով, յետոյ ուրբաթ օր, 264ի դէմ 280 ձայնով: Պ. Մենտէս միշտ կը մնայ լաւատես, այն վստահութեամբ թէ շատ մը երեսփոխաններ առիթ ունեցան կացութիւնը վերաքննելու, տօնական արձակուրդին առթիւ: Կարծողներ կան թէ գոնէ 270 երեսփոխաններ պիտի քուէարկեն վերազինումը, այսինքն Ազգ. Ժողովին 43 առհաւելը: Եթէ վստահութեան քուէն մերժուի, դահլիճը պիտի հրաժարի, չատ ծանր տագնապ մը ստեղծելով: Հաւանական է որ վիճաբանութիւնները շարունակուին այսօր, երեքշաբթի եւ վաղը: Վերազինումը քուէարկուած առեն այ խնդիրը չի փակուիր, վասն զի շատ մը երեսփոխաններ կը պահանջեն մէկ տարի յետաձգել օրէնքին գործադրութիւնը, սպասելով Խ. Միութեան հետ կատարելի բանակցութեանց արդիւնքին: Մինչդեռ վարչապետը անմիջապէս գործադրելի կը նկատէ բոլոր դաշնագիրները:

ՅՆՃՈՒԹԻՒՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Խոհեմ լռութիւն կը տիրէ արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ժխտական քուէարկութեան առթիւ: Անշուշտ ամէնքըն ալ կը հարցնեն.— Ո՞ւր պիտի յանգի կացութիւնը, եթէ Ֆրանսա վերջնապէս մերժէ յիսուն միլիոն Գերմաններն ընդունիլ արեւմտեան պետութեանց դինակցութեան մէջ: Շատ մը Գերմաններ ալ գոհ են որ պիտի ազատին զինուորագրութեան հոգերէն եւ ծախքերէն, եթէ վերջնապէս մերժուի վերազինումը...

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին դիրքը յնծութիւն պատճառեց Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ: Թերթերը լուրը հաղորդեցին իբրեւ մեծ յաջողութիւն մը խաղաղութեան բարեկամներուն համար: Մոսկուայի անթենը յանկարծ ընդհատեց իր սովորական յայտագիրը, աւետաբեր լուրը հաղորդելու համար: Այս առթիւ ըսաւ թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս ճընշում բանեցուցած էր երեսփոխաններուն վրայ, պարզելով Գերմանիոյ վերազինման մերժումին հետեւանքները միջազգային տեսակէտով: Յաջորդ օրը նոյն անթենը խստօրէն կը ճաղկէր Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ազդարարութիւնը, «կոպիտ ճնշում» համարելով զայն: Նոյն պահուն գրագէտ Իլիա Էրէնպուրկ թախանձագին կոչ մը ուղղեց ֆրանսացի ժողովուրդին, յիշեցնելով թէ Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը երկու անգամ արշա՛ւանքի ենթարկուած են ներկայ դարու ընթացքին, գերման զինապաշտներուն կողմէ: Յետոյ ըսաւ թէ ինք շատ լաւ կը ճանչնայ Ֆրանսան եւ հաւատք ունի ֆրանսացի ժողովուրդին ուշիմութեան, սրտին եւ առաքինութեանց վրայ:

«Փրաւտա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, խմբագրականով մը կը բացարէ թէ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի յարձակողական շրջանակները իրենց յոյսը դրած են հիւլէական պատերազմի մը վրայ: Ուրիշ թերթ մը, «Թրուտ», գրել կուտայ թէ ամերիկեան սպառնալիքները չեն կրնար սակպել որ ֆրանսացի հայրենասէրները լքեն իրենց ազնիւ պայքարը Փարիզի համաձայնութեանց դէմ: «Որքան ալ զօրաւոր ըլլայ ճնշումը, բացորոշ է որ ֆրանսացի ժողովուրդը պիտի կրկնապատկէ իր դիմադրութիւնը գերմանական բանակին յարութեան դէմ»: Կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», կ՚ըսէ թէ ժողովրդային ընդդիմութիւնը մեծ ազդեցութիւն կը գործէ ֆրանսական խորհրդարանին քաղքենի անդամներուն վրայ:

Վարշաւայի անթենը «կեցցէ՛ Ֆրանսա, կեցցե՛ն մեր ֆրանսացի բարեկամները» կ՚աղաղակէր, ծանուցանելով շաբաթ օրուան քուէարկութեան արդիւնքը:

× Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», աւետելով Գերմանիոյ վերազինման մերժումը, կը հրաւիրէ ժողովուրդը նոր ձեռնարկներ կատարել, վերջնական յաղթանակը շահելու համար: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը յանձնարարէ պատուիրակութիւններ կազմել եւ խորհրդարան ղրկել Բշ. օր, նոր ձեռնարկներ կատարել եւն.:

× Տեղական թերթերը մտահոգութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, միշտ յոյս յայտնելով թէ ելք մը պիտի գտնուի վերջին պահուն: Աջակողմեան թերթերէն «Ֆիկառօ» կարճ խմբագրականով մը ոչ միայն «անհեթեթ» կը գտնէ Ազգ. Ժողովին դիրքը, այլ եւ «փախուստ եւ դաւաճանութիւն»: Ուրիշ աջակողմեան թերթ մը, «Օռոռ», կ՚ազդարարէ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները չվաւերացնել՝ կը նշանակէ Սովետներուն գիրկն իյնալ:

— «Բոլոր դաշնակիցներուն հաւանութեամբ, Ամերիկան պիտի վերազինէ Գերմանիան ամենայն սաստկութեամբ, առանց սահմանափակման եւ հակակշռի, փակելու համար Սովետներու ճամբան: Պիտի բարկանանք, պիտի ըմբոստանանք, տեսնելով գերման զինուորական ուժին վերակազմութիւնը, կրքոտ մթնոլորտ մը պիտի ստեղծուի Անգլեւսաքսոններուն դէմ, այն ատեն դէպքերու անխուսափելի ընթացքը մեզ պիտի նետէ Ռուսերու գիրկը»:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒԻ ԱՄԷՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻ ՄԷՋ.— ԱՆԳԼԻԱ ԿՐՆԱՅ ԵՏ ԱՌՆԵԼ ԻՐ ՑԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆԸ (*ԶԻՆՈՒՈՐ ՊԱՀԵԼ ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ*)

Ազգ. Ժողովին ժխտական բանաձեւը, որով կը մերժէր Փարիզի համաձայնութեանց վերաբերեալ օրինագծին Ա. յօդուածը — վերազինում Գերմանիոյ եւ անդամակցութիւն Ատլանտեան կազմակերպութեան — մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Մասնաւորապէս ուշագրաւ էր Անգլիոյ խրախոյսը: Նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ առ հասարակ հաւասարակշիռ դիւանագէտ մը կը համարուի, անմիջապէս յայտարարութիւն մը հրատարակել տուաւ, ազդարարելով թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի կատարուի, Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին թէ մերժուին: Յետոյ, Մեծն Բրիտանիա ետ պիտի առնէ իր այն յանձնառութիւնը որով կը խոստանար իր զինուորները պահել ցամաքային Եւրոպայի մէջ, ցորչափ յարմար դատեն Ատլանտեան զինակիցները:

Հրատարակուած յայտարարութիւնը կ՚ըսէ.— «Փարիզի դաշնագիրները տակաւին կը քննուին Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ: Նոր քուէարկութիւն մը պիտի կատարուի Բշ. օր (երէկ): Բացորոշ է որ վտանգուած է արեւմտեան դաշնակիցներուն միութիւնը: Փարիզի համաձայնութեանց մերժումը չի նշանակեր թէ Գերմանիոյ վերազինումը պիտի չկատարուի: Խնդիրը այն չէ թէ գերման դաշնակցային հանրապետութիւնը պիտի վերազինուի՞, այլ թէ ինչպէս պիտի կատարուի վերազինումը: Մեծն Բրիտանիոյ յանձնառութիւնը, որով Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ կը խոստանար պահել իր զինուորները ցամաքային Եւրոպայի մէջ, կախում ունի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն, բոլորին կողմէ»:

Անգլ. կառավարութիւնը այս յանձնառութիւնն ստանձնած էր վերջին պահուն, երբ Ֆրանսա աւելի զօրաւոր երաշխիքներ կը պահանջէր: Իտըն խոստացաւ պահել բրիտանական չորս զօրաբաժինները, իբրեւ հակակշիռ վերազինեալ Գերմանիոյ դէմ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երբ հաստատուեցաւ թէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը ընդունած է Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը, բայց մերժած՝ անոր վերազինումը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս հեռաձայնով խօսած էր Իտընի հետ: Այս վերջինը ժողովի հրաւիրելով նախարարութեան բարձր պաշտօնատարները եւ հեռաձայնով խորհրդակցելով Չըրչիլի հետ, իր մօտ կը հրաւիրէր Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանը: Յետոյ մամուլին կը յանձնէր վերոյիշեալ յայտարարութիւնը, որ կերպով մը կը լրացնէ Ֆրանսայի վարչապետին ազդարարութիւնը՝ վիճաբանութեանց ընթացքին:

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Ծնունդը բացառիկ խրախճանքներով տօնեցին Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Ճաշարանները, զբօսարանները եւ սրճարանները խռնուած էին անհամար բազմութեամբ, Խթումի առթիւ: Պապը անթենէն գլուխն անցնելով օրհնութեան խօսքեր ուղղեց բոլոր ժողովուրդներուն: Ուղերձը, որ նախապէս ձայնագրուած էր, տեւեց եօթը վայրկեան: Ճառը 23 լեզուներով հաղորդուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի: Փարիզէն 700.000 քաղաքացիներ արձակուրդի գացած էին տօնական օրերու առթիւ: Թերթերը կը գրեն թէ միայն Փարիզի մէջ 140.000 հնդկահաւ, հարիւր հազար վառեակ եւ 85 հազար սագեր մորթուած էին: Վարչապետը իր ուղերձին մէջ մէկդի դնելով քաղաքական խնդիրները, մասնաւորապէս խօսեցաւ մանուկներուն եւ Ծնունդի աւանդութեանց վրայ: Ելիզէի պալատին մէջ նախագահը եւ տիկինը հիւրասիրեցին հարիւրաւոր մանուկներ:

Վրանաքաղաք մը հաստատուած էր Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ, որ երկուքի կը բաժնէ Երուսաղէմը: Այս կարգադրութեան շնորհիւ երկու հազար քրիստոնեաներ կրնային Բեթղեհէմ երթալ Իսրայէլի Նազարէթ, Եաֆա եւ ուրիշ քաղաքներէ: Շատեր ճամբայ ելած էին իրենց զաւակներով, ձուկերով եւ նարինջներով:

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Միեւնոյն օրը ամերիկեան թերթերը խոշոր վերնագիրներով կը ծանուցանէին Ֆրանսայի ազգ. ժողովին բացասական դիրքը, կծու ակնարկներ ուղղելով: Նախագահական պալատէն ալ կը հաղորդէին թէ Այզընհաուըր եւ կառավարութիւնը մտահոգութեան մատնուած են: Նախագահին քարտուղարը կը ծանուցանէր թէ Փարիզի ամերիկեան դեսպանին տեղեկագրին կը սպասեն: Միեւնոյն ատեն կ՚ըսէր թէ Ֆ. Տըլըս կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները, վերջնական զեկուցում մը պատրաստելէ առաջ: Մինչ այս մինչ այն, իր առնը հրաւիրեց Ուաշինկթընի անգլիական դեսպանը: Նախագահը հրահանգած է ժամը ժամին տեղեկութիւն հաղորդել կացութեան մասին, միշտ այն վստահութեամբ թէ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովը ի վերջոյ պիտի ըմբռնէ վերջնական մերժումի մը հետեւանքները:

ՆՈՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՒ ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՆ ԷՐ

Շաբաթ օր հաղորդած էինք թէ Վիկտոր Ս. Աբակումով, Խ. Միութեան երբեմնի ապահովութեան նախարարը, գնդակահարուած է ուրիշ երեք մեղսակիցներու հետ:

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս խորհրդաւոր գնդակահարութեանց մասին, միեւնոյն ատեն աւելցնելով թէ ուրիշ երկու հոգի ալ բանտարկութեան դատապարտուած են, անիրաւաբար ամբաստանած եւ բանտարկած ըլլալով անմեղ քաղաքացիներ.—

Առաջին մահապարտը, Վիկտոր Ս. Աբակումով, նախկին նախարար պետական ապահովութեան, ատեն մը անձնական քարտուղարն էր վարչապետ Գէորգի Մալենկովի:

Անոր հետ գնդակահարուեցան.— Ա.Գ. Լէոնով, պետական ապահովութեան նախարարութեան հետաքննիչ բաժնին վարիչը.— Վ. Ի. Կոմարով եւ Մ. Տ. Լիխաչեւ, Լէոնովի օգնականները: Քսանեւհինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուած է Ի. Մ. Բրովկիման, 15 տարուան՝ Ի. Ա. Չերնով, երկուքն ալ նախկին պաշտօնեաներ նոյն նախարարութեան:

Այս վեց դատապարտեալներուն վճիռները արձակեց Գերագոյն Ատեանի մէկ զինուորական դատարանը, նիստ գումարելով Լենինկրատի մէջ:

Մահավճիռներուն գործադրութեան լուրը հաղորդուեցաւ Բերիայի գնդակահարման առաջին տարելիցին օրը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Աբակումով «ուղղակի մասնակցած է այն ոճրապարտ խառնակիչ խմբակին որ գործադրեց Բերիայի հրամանները՝ Կեդր. Կոմիտէն եւ խորհրդային կառավարութեան դէմ»: Վեց դատապարտեալները ամբաստանուած էին «բազմաթիւ քաղաքական արկածախնդրութիւններով եւ զրպարտութիւններով»: Անոնք սուտ խոստովանութիւններ կը կորզէին կուսակցութեան բազմաթիւ անդամներէ եւ կառավարական պաշտօնեաներէ:

Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Աբակումով թխած էր Լենինկրատի չինծու դատը «որուն համաձայն խումբ մը կուսակցական աշխատաւորներ անիրաւաբար ամբաստանուած էին պետական ամենածանր ոճիրներով»: Լենինկրատի դատը սարքուած էր Սթալինի օրով, երբ Լաւրենտի Բերիա ներքին գործերու նախարար էր: Այս դատին հետեւանքով ձերբակալուեցան խումբ մը կուսակցական պաշտօնեաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ ընդդիմութիւն սարքած են Կեդր. Կոմիտէին եւ առ հասարակ ամբողջ կուսակցութեան դէմ: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, դատարանին քննութիւնները հաստատեցին թէ Աբակումով եւ իր պաշտօնակիցները ուրիշ կեղծիքներ եւ քրէական յանցանքներ գործած եւ անհերելի բռնաբարումներ կատարած են խորհրդային օրէնքին մէջ: Միեւնոյն ատեն անոնք թոյլ չեն տուած որ անիրաւաբար ձերբակալուած քաղաքացիները դիմում կատարեն Կեդր. Կոմիտէին եւ կառավա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին եւ Օր. Անանեանէ (Պոսթըն) քսան տոլար, իրենց այցելութեան առթիւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉ ՓՈԽՈՒԱԾ Է ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

●

ԽՄԲ.— Օր. Հիկինս որ երկուքուկէս ամիս մնացած է Ռուսիա և 13.000 մղոն ճամբորդած է, հանդիպելով Սիպերիան, կեդր. Ասիա, Ուկրայնիա, Կովկաս, ճերմակ Ռուսիան: Իր այցելած բազմաթիւ վայրերը մեծ մասով արգիլուած շըրջաններ էին, ինչպէս Սմրղանտ, Եալթա, Սիմֆերոպոլիս: Օրիորդը ամերիկեան թերթի մը մէջ կը նկարագրէ իր տեսածները: Ահաւասիկ վերջին գրութեան ամփոփումը.—

Սթալին սպաննուեցա՞ւ թէ մեռաւ բընական մահով, այս հարցը դեռ երկար ատեն նիւթ պիտի դառնայ վէճի, մինչեւ որ Կրեմլինի գաղտնիքները պարզուին աչխարհի առջեւ: Ամէն պարագայի մէջ, դատելով երեւոյթներէն, պարզ է որ բարձրաստիճան անձեր, մէջն ըլլալով Սթալինի մերձաւոր ընկերները, դոհ մընացին անոր անհետացումէն:

Սթալին իր վերջին օրերը գառամած մարդու ախտանշաններ ցոյց կուտար: Թերեւս դաւերու եւ ահուսարսափի իր վարժութեան պատճառով, դառամեալ վիճակը, աւելի եւս շեշտելով իր կասկածամտութիւնը, տեսակ մը խելագարութեան յանգեցաւ: Բռնապետը ահուսարսափի միջոցներ կը գործածէր, այնպիսի հրէշային ձեւերով որ սայթաքումէ սայթաքում գլորեցաւ, ինչպէս ինը բժիշկներու դէմ եղած ամբաստանութիւնը: Խեղճերը, մեծ մասով Հրեայ, կը մեղադրուէին իբրեւ պատասխանատու Ժդանովի մահուան եւ գործակից ամերիկեան գաղտնի ոստիկանութեան:

Սթալինի ահարեկչական ծրագիրները այն աստիճանին հասած էին որ մինչեւ անգամ իր ամէնէն մօտիկ ընկերները, օրինակ Մոլոթով, վաղեմի պոլշեւիկներու ամէնէն ականաւորներէն, ինքզինք ազատ չէր զգար տապարի հարուածէն: Արդարեւ Մոլոթով ամէնէն բիրտ հարուածը կրեց: Իր կինը Սիպերիա քշուեցաւ մաքրագործումներու շրջանին:

1953 Յունուարին եւ Փետրուարին, Սթալինի մահուան լուրի յայտարարութենէն երկու ամիս առաջ կը բազմապատկուէին ձերբակալութիւնները եւ ամբաստանութիւնները ամբողջ Խ. Միութեան մէջ: Ուշագրաւ է որ մաքրագործումները որոնք կը հասնէին մինչեւ Խ. Միութեան ղեկավարութեան, իսկ (ինչպէս նախկին զանգուածային մաքրագործումները) դադրեցան Սթալինի մահէն ետք:

Ոչ ոք գիտէ թէ Մալենկով պիտի կրնա՞ր ողջ մնալ: Միայն թէ Մալենկով աճապարանքով ջնջեց Սթալինի վերջին վճիռները եւ արդէն լուրջ տարբերութիւններ կային իր եւ իր նախկին տիրոջ միջեւ: Իր կառավարութեան առաջին գործը եղաւ ազատ արձակել Սթալինի հրամանով ձերբակալուած բժիշկները եւ հրապարակաւ յայտարարեց թէ արդարադատութեան սխալ մը հետեւանքն էր:

Այն օտարականները որոնք հիւրընկալուած են թէ Սթալինի եւ թէ Մալենկովի կողմէ, կ'ըսեն թէ երկուքին միջեւ գըլխաւոր տարբերութիւնը այն է որ Մալենկով արհեստով ճարտարագէտ ըլլալով, իրերը կը դատէ շատ աւելի բնաւոր եղանակով մը քան իր մեծաւորը, որուն անձնական քարտուղարն էր տարիներով:

Մոսկուայի մէջ ամերիկեան սլաւոնագէտ մը կը պատմէր.— «Սթալինի վերջին օրերու ահուսարսափը — երբ նոր մաքրագործումներ տեղի կ''ունենային — այն էր թէ ոչ մէկ ռուս պաշտօնատար կամ կուսակցական գործիչ գիտէր թէ Սթալին, ո՛ւր կը դառնէր: Անոր իշխանութեան տակ բացարձակ եւ անվիճելի հաւատարմութիւնն անգամ բաւական չէր: Մարդ կրնար յարգել բոլոր օրէնքները, եւ սակայն միշտ ալ սպառնալիքի տակ մնալ:

«Սթալին չէր կրնար հաշտուիլ այն գաղափարին հետ թէ ինք այլեւս յեղափոխական չէ: Այժմ Մալենկովի կառավարութիւնը կը փորձէ բնականոն վիճակ ստեղծել: Սխալ չհասկնաք, բոլշեւիկեան օրէնքները նոյնքան խիստ են եւ պատիժն ալ արագօրէն կը գործադրուի բոլոր անոնց հանդէպ որոնք կը շեղին քաղաքական գիծէն: Մալենկով գոնէ ճիգ կը թափէ պարզելու թէ որն է ուղիղ գիծը: Վախը տակաւին կը տիրապետէ: Սթալինի իշխանութեան տակ մարդիկ կը վախնային թէ ծանօթէն եւ թէ անծանօթէն — անակնկալ ձերբակալութիւն մը, իբրեւ հետեւանք անբացատրելի քմայքի մը: Այսօր ռուս քաղաքացին աւելի ապահով է կամայականութեան դէմ: Եթէ գիծէն դուրս ոտք կոխէ, որոշ վստահութիւն ունի թէ ազատ կը ձգուի»:

Կարեւոր է նաեւ յիշել թէ Մալենկով տակաւին չունի այն անձնական ուժը եւ հմայքը, որպէսզի կարենայ գործադրել անողորմ կամայականութիւններ, ինչպէս Սթալին: Երեւնական թուականներէն ետք էր որ Սթալին ինքզինք բաւականին ամբացած զգաց, սկսելու համար այն զանգուածային մաքրագործումները որոնք յանգեցան աւելի քան ութ միլիոն բնակիչներու կալանաւորման:

Մալենկովի վարչաձեւը ուզեց չէզոքացնել Կրեմլինի շուրջ ստեղծուած խորհրդաւորութիւնը: Սթալինի իշխանութեան օրով այս պարսպապատ ամրոցը, շրջապատուած հին պալատներով, ոսկեզմբէթ եկեղեցիներով, եւ պաշտօնատուներով, փակ էր հանրութեան առջեւ եւ խստօրէն հսկողութեան ենթարկուած: Սակայն նոր վարչաձեւը արտօնեց մուտքը Կրեմլինի թէ ռուս շրջիկներու եւ թէ օտար պատուիրակներու առջեւ, որոնք կրնան ներսը պտտիլ առաջնորդներով:

Ասկէ զատ Քաղաքական Բիւրոյի անդամները որոնք Սթալինի շրջանին կը բընակէին եւ կ'աշխատէին Կրեմլինի մէջ, դուրս եկան այդ ամրոցէն եւ կը բնակին քաղաքը, սովորական տուներու մէջ:

Ներկայ վարիչները ամէն ճիգ կը թափեն իրենք զիրենք ցոյց տալու ժողովուրդին, անձամբ աչքէ անցընելով շատ մը բաներ, ինչպէս երկրագործական մեծ ցուցահանդէսը որ այս տարի բացուեցաւ Մոսկուայի մէջ:

Մալենկով մէկ կողմ նետեց ցուցական համազգեստը զոր կը հագնէր Սթալին: Դիւանագիտական ընդունելութեանց (ինչպէս համայնավարական կարեւոր պաշտօնավարութեան ատեն վարչապետը կը հագնի կապոյտ զգեստ: Այս աշնան իր գրասենեակը այցելողներ ընդունած ատեն գորշ հագուստ մը կը հագնէր: Ամառը՝ քթանէ հագուստ: Իսկ փողկապը լայն է եւ շերտաւոր:

Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ երբ Ռուսիոյ շրջանը կ'ընէր տեսաւ որ վերջին տարիներու ընթացքին անհամար արձաններ շինուած են ի պատիւ Սթալինի: Այլեւս նորեր չեն շինուիր Սթալինի նկարը տակաւին կախուած է Լենինի, Մալենկովի, Վորոշիլովի եւ ուրիշ վարիչներու նկարներուն քով հապարաւոր դարպաստններու մէջ:

Ներկայ վարչաձեւին ամէնէն մեծ ճիղերէն մէկն է բարեփոխել ոստիկանական դրութիւնը: Ինը բժիշկներու արձակումէն զատ, Մալենկովի կառավարութիւնը աշխատեցաւ դուրս բերել մութին մէջ մընացած հին բոլշեւիկները եւ շքանշան տալ անոնց: Ասոնց մէջ կային դէմքեր զորս Սթալին արգելարանները ղրկած էր:

Նոր կառավարութիւնը կ'աշխատի նաեւ շրջադարձ մը կատարել դէպի Եուկոսլաւիա, դարմանելու համար ճեղքը զոր բացած էր Սթալին Թիթոն վտարելով Կոմինֆորմէն:

Ամէնէն նշանակալիցը երեւոյթը այն է որ, 1953 Ապրիլին, Սթալինի մահէն վեց շաբաթ ետք, «մէկ հոգիով ղեկավարելու» սկզբունքէն հրաժարեցան, եւ ընդունեցան հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքը: Եթէ Սթալին ողջնար այսօր, կրնար մաքրագործուիլ իր անցեալի սխալներուն համար:

ԵՐԲ ԿԸ ԿՌՈՒԷԻՆՔ ԻԲՐԵՒ ԿԱՄԱՒՈՐ

●

«Յառաջ»ի Դեկտ. 9ի թիւին մէջ կարդացի Պ. Արտաշէս Պիպէռեանի կոչը:

Այդ գրութիւնը կարծես իմ սրտի հետ կապուած էր նախօրօք: Իր առաջարկը շատ կարեւոր է թէ մեզի եւ թէ ապագայ սերունդին համար:

Տասնեակ տարիներ առաջ ճերմակ Ռուսերը կատարեցին այդ պարտականութիւնը: Կովկասեան սպայակոյտէն գնդ. Մասլովսքի կոչ ուղղեց արտասահմանի բոլոր նախկին զօրավարներուն եւ սպաներուն որ իրեն ղրկեն իրենց պատերազմական յուշերը, իբրեւ պիտանի նիւթեր պատմութեան համար:

Գնդապետին կոչը ապարդիւն չմնաց: Իր փառացի գիրքը, «Պատերազմը կովկասեան ճակատին վրայ», կը բաղկանար հինգ հարիւր երեսէ:

Գիրքը կը պարունակէ նաեւ ներբողականներ հայ կամաւորական խումբերու քաջագործութեանց մասին, ռուս զօրավարներու եւ սպաներու կողմէ:

1914 Նոյեմբերին էր, որ մեր երկրորդ կամաւորական խումբը, Դրոյի եւ Արմէն Գարոյի հրամանատարութեամբ անցաւ Հին Պայազիտի դաշտը, Ռուսերուն ձգելով Ալաշկերտը եւ Պայազիտը:

Մեր վերջին կայանն էր քրտական Տիգա մեծ գիւղը: Մեր խումբը կ'երթար Վանը գրաւելու, բայց Ռուսերը այդպիսի ծրագիր ամենեւին չունէին:

Մեր եւ Ռուսերու տարածութեան սահմանը երկու օրուան մէջ երկարեցաւ 45 քիլոմեթրի:

Գրաւեցինք քրտական գիւղ մը, Կէվրէշամի: Առ հասարակ մեր անցած այդ շրջանը քրտաբնակ էր: Հայկական գիւղեր չկային: Կէվրէշամի գիւղերեցինք հանգիստ, բայց առտուն պաշարուած էինք: Գիւղին բարձունքները գրաւած էին «Համիտիէ»ներ եւ տաճիկ ժանտարմաներ: Սկսաւ կռիւը: Թէեւ գիւղին մէջ դժուար էր շարժիլ գնդակներու տակ, բայց մենք կը վազվզէինք ամէն կողմ գիրք բռնելու:

Մեզ այդ պաշարումէն փրկեցին Փետայի Զեմլեաքը եւ Եապոնը որոնք հարիւր ձիաւորով դրոհ տուին Քիւրտերու կարեւոր դիրքերէն մէկուն վրայ: Իրենց օգնութեան հասան Խոսրով եւ Մարտիրոս երկու հարիւրեակներով: Անոնք տիրեցին քրտական դիրքերուն եւ գիւղին վիճակը բաւական լաւացաւ:

Այդ միջոցին էր որ ունեցանք չորս վիրաւոր, երկուքը ծանր (մէկը ինքը՝ Դըրօն): Մեղաւորը ինքն էր: Կը խնդրէինք որ մեր կողմը չգայ, կրակը ուժեղ էրմեր վրայ: Չլսեց, ձին քշեց դէպի մեզ, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ փորէն, վազեցինք օգնութեան: Այդ ստացած գնդակը եղաւ իր անբաժան ընկերը, քառասուն տարիէ ի վեր:

Մեր կռիւը վերջացաւ երեկոյեան ժամը 7ին:

Կէս գիշերին բռնեցինք նահանջի ճամապարհը: Պէտք էր ետ երթայինք նորէն 45 քիլոմեթր, որպէսզի հասնէինք ռուսական գծին: Վերադարձին Դրոյի կեանքը փրկեցինք, բայց չկրցանք փրկել միւս ծանր վիրաւորը, Ստեփանը:

Ձիւնը բուքը կատաղած մեր վրայ՝ թշնամու վրէժը կը լուծէին:

Միւս օրը ժամը 4ին հասանք Ռուսերու գծին:

Ռուսերը մեր վրայ կը ծիծաղէին, իսկ Խազախները կը համբուրէին մեզ եւ կը պոռային «Մալատցի տրուժինիքի» (կեցցեն կամաւորները): Մեր վիրաւոր հրամանատարը ղրկեցինք Իկտիր, Հին Պայազիտէն ղրկուած կառքով:

Գունդին գլուխը անցաւ Արմէն Գարօն: Հրաման ստացանք անցնիլ Ալաշկերտի, Ղարաքիլիսայի ճակատը Դութաղ Գըլիճկէտուք, Խանիք եւ Տէրիք քրտական գիւղերը: Այդ բոլոր կռիւներու մասին չեմ կրնար երկար գրել, երկար պատմութիւն է: Թողունք ապագային:

Քանի մը խօսք մեր կամաւորական կազմակերպութեան մասին:

Կամաւորական ուժեր երբ կը կազմուէին, ժողովուրդը կնքեց այդ անունը կամաւորական բանակ եւ այդպէս ալ մնաց: Բայց մենք ոչ թէ բանակներ ունէինք, նոյնիսկ գունդեր ալ դրեթէ չունէինք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

Է.

— Արդէ՞ն... իսկ ես կարծում էի...

— Դու շատ բան ես կարծում,— ընդհատեց ինձ Գարեգինը: Դու այն էլ էիր կարծում, թէ այս բանը գլուխ չի գայ, կը քանդուի: Քու ջիգրու ոչ ես ձեռք վերցրի նրանից, ոչ էլ նա մերժեց ինձ: Այժմ այնպէս մտերմացել է հետս, որ կարծես մանկութիւնից իրար հետ ենք մեծացել:

— Իսկ «դու»ի եւ «դուք»ի խնդիրն ինչպէ՞ս լուծուեց:

Ի հարկէ «դու»ի օգտին: Հա, մի անգամ հարցրի նրան, թէ ինչ էին նշանակում այն գիշերուայ «օյին»ները, ասաց, որ լաւ է այդ մասին ոչինչ չհարցնեմ, որովհետեւ ինքը շատ է զղջում եւ ամաչում է այն արարքից, մանաւանդ որ այդ բանը թոյլ էր տուել իրեն քո ներկայութեամբ: «Ինչ անեմ, ասաց, շատ ջղային եմ, եւ այն գիշեր ասաց,— շատ վատ տրամադրութեան մէջ էի»: Բայց գիտե՞ս՝ ինձ ինչ է զարմացնում, հօ տեսար՝ ինչքան խոհուն, լուրջ աղջիկ է, բայց երբեմն այնպիսի բաներ է անում, որ կարծես երեխայ լինի:

— Ի՞նչ, այդ էլ նոր բան է, հարցրի:

— Օրինակ, երէկ «չոկոլաթ» էի տարել. նստած՝ միասին էինք ուտում: Երկու հատ ինքն իր ձեռքով դրեց բերանս: Յետոյ մի հատ էլ որ ես ուզում էի դնել նրա բերանը, մատս կծեց եւ ծիծաղեց: Ծիծաղելիս էլ ուրիշ տեսակ է ծիծաղում, ծիծաղում է յանկարծ, եւ յանկարծ էլ լուրջ դէմք առնում: Իսկ անցեալ օրը Մուշտայիդ էինք գնացել զբօսնելու: Իջանք գետափը: Սկսեց քարեր շպրտել գետին մէջ կրկնացող գորտերի վրայ: Յետոյ մի քար էլ վերցրեց, պատրաստւեց նետելու եւ ասաց. «ձեռքիս նայիր»: Նայեցի: «Ո՞ր ձեռքով եմ գցում» հարցրեց: Աջ, ասացի: Քարն ուժգին թափով նետեց այս անգամ գետի կողմը: Ու նետելուց յետոյ հարցրեց. «ոչինչ չնկատեցի՞ր»:

Ի՞նչ, հա[illegible]տեցի՞ր», ասաց, «որ աջ ձեռքս շարժում եմ ձախլիկ մարդու պէս»: Եւ որովհետեւ չհասկացայ նրա խօսքերի իմաստը, այսպէս բացատրեց: «Կանայք առհասարակ ձեռքի ճարպիկ եւ ուժգին թափ չունեն. նրանք աջ ձեռքով մի բան շպրտում են այնպէս, ինչպէս տղամարդը ձախ ձեռքով կը շպրտի. նըրանց մկանների ուժը բնութիւնի՞ց թէ դաստիարակութիւնից ընդարմացած է, եւ դրա համար է որ կանայք առ հասարակ չեն կարողանում վրէժ լուծել իրենց վիրաւորողից, ինչպէս տղամարդը կը լուծի»:

— Լաւ, քարեր նետելն ի՞նչ կապ ունէր այդ խօսքերի հետ, հարցրի ես:

— Ես ի՞նչ գիտեմ, ասաց Գարեգինն ուսերը թօթուելով եւ շարունակեց: Յետոյ, գետափից որ բարձրացանք վերեւ, նստեցինք մի նստարանի վրայ, հովանոցի ծայրով մի բան գծագրեց հողի վրայ եւ հարցրեց. «Այս ի՞նչ է»: Շուն է, ասացի: «Բայց շունը ոտներ չի՞ ունենայ» ասաց: Նկարիր ու կ'ունենայ էլի, ասացի ծիծաղելով: Գծագրածի վրայ յանկարծ խաչ քաշեց բազմապատկութեան նշանի ձեւով ու ասաց. «Այս ոչ թէ շուն է, այլ տարճանակ»:

— Ի՞նչ:

Ատրճանակ:

Զգիտեմ ինչո՞ւ, այդ բանն ինձ աւելի հետաքրքրեց:

— Լաւ, ինչո՞ւ անպատճառ ատրճանակ էր գծագրել:

— Ես ինչ գիտեմ,— եղաւ նորից Գարեգինի կարճ, անփոյթ պատասխանը:

— Զբացատրե՞ց:

— Չէ: Միայն հարցրեց. «Մարդ կարո՞ղ ես սպաննել»:

— Ինչպէ՞ս թէ մարդ... ինչեր ես պատմում, բացականչեցի ես պարզապէս ապշած:

— Ես բառացի պատմում եմ այն, ինչ որ խօսել ենք: Աստուած է վկայ, երդուեց Գարեգինն իր սովորական պարզամտութեամբ:

— Յետոյ ի՞նչ պատասխանեցիր:

— Ի՞նչ կարող էի պատասխանել: Զարմացայ: Ես երեւակայել անգամ չեմ կարող, ասացի, թէ ինչպէ՞ս կարելի է մարդ սպաննել:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Մեր հայկական ուժերէն շատ վեր էր այդ։ Զունէինք պետութիւն, չունէինք զինարան, գործարաններ եւ տասնեակ հազարներով կամաւոր զէնքի տակ կամ անզէն։

Ցարական կառավարութիւնը չէր ուզեր մեզի տալ մասին հրացան, կ'ուզէին մեզ զինել պերթան հրացաններով։

Դրօն խելօյն բողոքեց զլխաւոր հրամանատարութեան թէ մենք «պերթան» — ներով չենք կրնար կռուիլ մաուզէրներու դէմ եւ կը դառնանք մեր տուները։ Ռուսերը մտիկ չըրին. որովհետեւ կովկասեան ճակատը բաց էր, կարեւոր զօրաբաժինները զրկած էին գերմանական ճակատը։

Բանակներ ունէին Ռուսերը, Գերմանացիները, Թուրքերը եւ ուրիշ մեծ երկիրներ։

Օրինակ, էնվէրը 1914ին էրզրումէն Կովկաս արշաւեց երկու հարիւր հազար զօրքով։

1920ին Անգրկովկասեան երեք հանրապետութեանց վրայ քալեց սովետական ԺԱ. զօրաբանակը։

Եթէ այդ երեք փոքրիկ հանրապետութիւնները ըլլային վեց, նորէն չէին կրնար կռուիլ վիթխարի ուժերու դէմ։ Այդ զինուորներն էին որ Տէնիքինի զօրքին մէկ մասը չլրտեցին Վրաստանի սահմաններ, իսկ միւս մասը Սեւ Ծովի ափերը, դէպի Խրիմ, յետոյ Պոլիս։

Ինչպէս ըսի, մենք չունէինք գունդեր ալ, բառին բուն իմաստով։ Գունդ կը նըշանակէ մօտ չորս հազար զինուոր։ Մենք կամաւորներս 1914ին ունէինք հարիւրեակներ։ Անդրանիկը վեց հարիւրեակ, առաջին կամաւորական խումբ, Դրօն 500, (երկրորդ խումբ), Քեռին 500, երրորդ խումբ, Համազասպը՝ 500, չորրորդ խումբ։ Եթէ փոքրիկ յաւելումներ կատարենք, իմ հաշիւներու մէջ նորէն այդ չորս վաշտերը չորս հազար հոգի չունէին։

Պարզ է որ կովկասեան ճակատին վրայ 1914ին չունէինք նոյն իսկ երեք հազար կամաւոր, իսկ 1915 կամ 1916ին մեր թիւը կրկնապատկուեցաւ, հարիւրեակները փոխուեցան վաշտերու։ Ամէն վաշտունէր, առնուազն 250 զինուոր եւ աւելի, այդ հաշուին մէջը չեն ձիաւորները, Դրօն, Քեռին, Համազասպը ունէին 800 ձիաւոր, Անդրանիկը առանձին 3էն 400 ձիաւոր։

Մնացեալը կը վերապահեմ իմ յուշերուս։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ եւ շրջանի եկեղեցիներու մէջ կատարուած տարեկան պաշտօններու վիճակագրութիւնը 30 Նոյեմբեր 1953 — 30 Նոյեմբեր 1954.—

Հոգեհանգիստ 267, մահ 170, պսակ 185, մկրտութիւն 170։

ԾԱՆՕԹ.— Մահերու մեծ մասը ծերութենէ, սրտի եւ քաղցկեղի հիւանդութենէ պատահած են։ Մէկ անձնասպան։

Խառն ամուսնութիւն օտարներու հետ 50, որոնց երեսունը օտարուհիներու եւ քսանը օտարներու հետ։ Մկրտուողներու 87ը մանչ, 83ը աղջիկ։ (ԿՆԻՔ)

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

★

Դեկտ. 9ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Դպրոցասէրի Աղջկանց վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ աշակերտական հանդէս մը Նոր Տարուան առթիւ։

Ներկայ էին ծնողները, Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնի ներկայացուցիչ Խնամատար Մարմինը եւ ծանօթ մտաւորականներ։

Այս առթիւ զարդարուած էր տօնածառ մը։

Աշակերտուհիներէն կազմուած քառասուն հոգինոց երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Ա. Պատմագրեանի, ֆրանսական քայլերգով բացաւ հանդէսը, որուն յաջորդեց Դպրոցասէրի քայլերգը։

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ Ա. Գարաեանի (Դ. Վարուժանի «Հայր Օրհնէ»), Ա. Մարանկօզեանի (Ահարոնի «Սուրբ Ծնունդ»), Ժ. Մարգարեանի («Վարժուհիս»), Ա. Ալբունարեանի (Օր. Նադինի Տէր Մինքայէլեանի «Սեւանի լիճը»), Լուիզ Պէլտօեանի (նոյն հեղինակէն, «Ես ի՞նչ կ'ուզեմ»)։ Ժ. Կիւրեղեանի (Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն») եւ Զ. Տօնականեանի (Ահարոնի «Նոր տարին») կողմէ։ Գ. եւ Ե. դասարանի աշակերտուհիները ներկայացուցին ֆրանսերէն «Իշխանուհիին կադանդը», մասնակցութեամբ Վիօլէթ էթէմէզեանի, Սիրվարդ Ուզունեանի եւ Աննա Խաչատուրեանի։

Դպրոցական այս ներքին հանդէսը վերջացաւ հնդկական պարով մը։ Յաջող կերպով պարեց Թէրէզ Գըլըեան, նոյն պարը կրկնելով «Ծաղիկներու պար»ին մէջ, մասնակցութեամբ եօթներորդ դասարանի աշակերտուհիներուն։

Ցիշատակութեան արժանի է Ժանէթ Կիւրեղեանը (Թեհրանէն), որ երեք ամիս առաջ մէկ բառ հայերէն չէր հասկնար, եւ այդ օրը երկու անգամ արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի Խօսք իմ Որդուն ծանօթ քերթուածը։

Խօսեցաւ նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Խնամատար Մարմինին կողմէ Պ. Յ. Պօղոսեան, շեշտելով թէ Դպրոցասէրը իր դերին մէջ է, հայեցի կրթութիւն տալով աշակերտուհիներուն։

Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԵՒ ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Կարգ մը լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, Մոսկուա պահանջած է արաբական երկիրներու համայնավար կուսակցութիւններէն աջակցիլ «Իսլամ Եղբայրներ»ու պայքարին, ընդդէմ Եգիպտոսի վարչապետ Կամալ Նասըրի։ Շարք մը պարագաներ կը հաստատեն այս լուրը։ Ալժերիոյ համայնավար կուսակցութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է վերջին կախաղաններուն առթիւ։ «Ֆրանսայի, Ափրիկէի եւ Ասիայի ուսանողներու Միութիւնը» որ ենթակայ է համայնավար ազդեցութեան, դիմած է վարչապետ Նասըրի, պահանջելով ազատ արձակել քաղաքական բանտարկեալները, դադրեցնել «Իսլամ Եղբայրներու» դէմ կատարուած հալածանքները, եւայլն։ Ուշագրաւ է որ Դամասկոսի ցոյցերուն առեն, համայնավարներն ալ մասնակցեցան խուռներամ։

Անշուշտ այս բոլորը կը դառնան մէկ հարցի շուրջ։ Միջին Արեւելքի միացեալ պաշտպանութիւնը, երբ կը փորձուի Եգիպտոսը քաշել ռազմ. դաշնագիրներու ցանցին մէջ։ Մոսկուայի դերը ապգարութիւն մըն է Եգիպտոսի համար, որ պէտք է հեռու մնայ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Իրերօգն. Միութեան ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ կիրակի 12 Դեկտեմբերին, շատ յաջող։ Նորմանտիի շքեղ սրահը նեղ կուգար հայրենակարօտ բազմութեան։ Սպասարկութիւնը անթերի էր։

Միութեան ատենապետ Պ. Տ. Զօրէքեան հանդէսը բանալով խօսք տուաւ փոխատենապետ Պ. Կ. Քէլէշեանի, որ ըսաւ. — Միութիւնը գոյութիւն ունէր 1934էն ի վեր, մինչեւ Բ. աշխարհամարտի սկիզբը։ Քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու ջանքերով վերակազմուեցաւ անցեալ տարի։ Ասպ պարզեց Միութեան նպատակները.— վառ պահել ազգային դիմագիծը, տոկալ եւ մեր ազգային սրբութիւնները փոխանցել նորահաս սերունդին։ Բացի նիւթական օժանդակութենէ, ի նպաստ մեր դժբախտ հայրենակիցներուն, ամէն ջանք պիտի թափենք սաներ պահելու համար ազգ. վարժարաններու մէջ։

Մէջ ընդ մէջ երգեցին Օր. Մ. Սիմոնեան, Օր. Դաւիթեան, Տիկին Ֆուլչէջէրեան՝ եւ գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ Նոր Սերունդէն Ժան Մակարեան (Թումանեանէն «Ապրիք երեխէք»)։ Եւրոպական պարերը եւ զանազան անակնկալներ շատ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին, մինչեւ կէս գիշեր։ Ժամը 11ին «Ալքազար» թատրոնէն խումբ մը նուագածուներ եկան անակնկալկերպով եւ միացան իրենց ընկերներուն, կրկնապատկելով ուրախութիւնը։

Վարչութեան ատենապետը իր փակման խօսքին մէջ խոստացաւ յառաջիկային աւելի ճոխ ցերեկոյթ մը եւս կազմակերպել աւելի լայն սրահի մը մէջ։

Մաղթեց որ հաւաքոյթները ծառայեն փոխադարձ ճանաչման եւ ապագայ բոյներու կազմութեան եւ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Նոր Տարուան առթիւ, յիշեցնելով Ամասիոյ անմահական խնձորները։

Ի պատիւ երիտասարդներուն պէտք է ըսել թէ մեծամասնութիւն կը կազմէին։ Հանդիսականները դժուարութեամբ բաժնուեցան սրահէն։

ԿԱՊՕ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

*

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանի ծնողներու Միութիւնը կաղանդի հանդէս մը սարքած էր Դեկտ. 19ին, կիրակի։ Որոշեալ ժամէն առաջ արդէն բոլոր սեղանները գրաւուած էին։

Աշակերտներու երգչախումբը բացաւ հանդէսը «Մարսէյեէզ»ով եւ վարժարանի քայլերգով, առաջնորդութեամբ Պ. Գալըշեանի։

Աշակերտները կատարեցին շատ սիրուն մենախօսութիւններ եւ ներկայացուցին պաւէշտ մը «Երկու ծայրայեղները»։

Հանդէսին փայլը աւելցուցին Միլտոնեան երեք քոյրերը, Անէս (թաւջութակ), Լիզէթ՝ (դաշնակ), Շուշան՝ (ջութակ)։ Այս օրիորդներէն առաջին երկուքը տասը տարի Վիեննայի երաժշտանոցը յաճախած են, իսկ երրորդը հինգ տարիէ ի վեր կը շարունակէ։ Իրենց ընտրած այնքան սիրուն կտորները գրեթէ անլսելի մնացին կերուխումի, առուծախի ժխորին մէջ եւ Օր. Շուշան նեղուելով ստիպուեցաւ երրորդ կտորը կէս թողուլ եւ հեռանալ։

Դժբախտաբար դեռ չսորվեցանք լռութիւն պահել երգի մը եւ նուագի մը պահուն։

Հակառակ այս միջադէպին Կաղանդ պապան եկաւ իր նուէրները բաժնելու աշակերտներուն։Ծնողներու Միութիւնը որոշ թիւով նուէրներ սահմանած էր նաեւ իրենց ծնողքին ընկերացող փոքրիկներուն։ Խրախճանքը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն։ Սպասարկութիւնը կը կատարէր նախկին սաներու միութիւնը։

Տիկիններու Միութիւնը իր հասոյթներով սաներ կը պահէ վարժարանին մէջ։ Այս առթիւ ալ կոկիկ հասոյթ մը գոյացաւ։

Լ.

ԶԱՐՈՒՀԻ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

Անցեալ օր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Շաւիլի մէջ, ողբացեալ Զարուհի Գալֆայեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

Փարիզի հայ գաղութը մինչեւ հիմա մէկ անգամ միայն սահմանած էր առաքինութեան մրցանակ մը եւ այն ալ տրուեցաւ Օր. Գալֆայեանի։ Իրմէ վերջ ոչ ոք կրցաւ այդպիսի մրցանակ՝ մը ստանալ։

Օր. Զարուհի ամէն օր տեղ մը ունէր վազելիք։ Կ'այցելէր հիւանդներուն եւ կը մխիթարէր զանոնք։ Կ'երթար նոյն իսկ հեռաւոր տեղեր թոքախտաւորներու դարմանատունը։ Կ'այցելէր բանտերը որոնք այժմ ոչ մէկ այցելու ունին նոյն պաշտօնով։ Ամէն տեղ ալ հետը կը տանէր պտուղ եւ անուշեղէններ։ Կը մուրար անոնց համար։ Կը նախընտրէր պատռած կօշիկներով վազել օրն ի բուն եւ իր նոր կօշիկները տալ չքաւորներուն։ Տալու ձեռքն ալ գիտէր։

— Ոտքիս շատ պզտիկ է, կ'ըսէր եւ հոն կը ձգէր։

Եկեղեցւոյ բուժարանին բժիշկներն ու հիւանդները մինչեւ այսօր երախտագիտութեամբ կը յիշեն իր յիշատակը։

Բբազեկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

●

Գործի գիւրութեան եւ յաջողութեան տեսակէտով այս օրերին դուք ուղղակի կապուեցէք նրա հետ, եւ նա ճշգութեամբ կը հաղորդէ ձեզ այն ամէնը, ինչ որ ես կը հրահանգեմ։ Հակառակ պարագային, եթէ մի կարեւոր դէպք պատահի եւ խիստ ստիպողական լինի, այն ատեն ինձ կը գտնէք կամ Նէմրութի սկաւառակի մէջ կամ Գրգուռի կատարին արեւելեան կողմը.»։

Սուրհանդակը մեկնեց օր ցերեկով, բայց զարտուղի ճանապարհներով։ Նրանք գիտեն անվտանգ անցնիլ արահետներէ։ Իրենց սարն է, իրենց ձորն է։ Մանկութիւնից վարժ են այդ տեղին։

Արշալոյսին մենք բարձրացանք լերան կատարը եւ անտեսանելի ժայռերի ետեւ դիրք բռնեցինք։ Վարը տեսնում էինք հոկայ դարաւոր կաղնին, որից երէկ առաւօտ օրօրւում էին զոյգ դաւաճանները։

Այժմ դաշտը ամայի էր։ Ոչխարները չէին երեւում։ Ամէն գիւղացի այդ ծառին չէր մօտենայ։ Բոլորը կը սոսկային։ Երկար ժամանակ նրանք իրենց մտքի մէջ պիտի պահէին եւ գուցէ թոռնէ թոռ պիտի աւանդէին թէ ինչո՞ւ համար այդ ցաւալի դէպքը պատահած էր եւ ինչո՞ւ նրանք ամենածանր կերպով պատժուած էին։

Հայդուկներից մէկը, որ հեռատես էր, ասաց.

— Բաղէշի կողմից մի սեւ սիւն կը բարձրանայ, բայց յայտնի չէ թէ ի՞նչ է։

Հեռադիտակը երեւան հանեց, որ մօտ չորս հարիւր ձիաւորներ արագ կերպով շտապում էին դէպի Ախլաթ։

Անպայման խուզարկութեան համար էր։ Կ'ուզէին մեր տեղերը գտնել։

Ձիաւորները եկան, կանգ առին կաղնիին առջեւ, վար իջան ձիերէն, հանդստացան ծառի շուրջը բոլորուած եւ, յետոյ, ձի նստելով, ուղղուեցան դէպի Դատուան։

Բարբարոսները լեցուել էին գիւղը (Դատուան)։ Ամէն մէկը քաշել էր իր ձին իր ուզած տունը եւ հրամայել, որ գարի բերեն։ Վայ այն հային, որ մի քանի բոպէ կը տնտնար իր այդ ծառայութեան ընթացքին։ Մտրակի հարուածները գլխուն կարկուտի նման կը տեղային։

Տեւեմաքի հեռանալու ժամանակը ասացի, որ մեր տեղը անմիջապէս պիտի փոխենք եւ դիրք պիտի բռնենք Նեմրութի սկաւառակի մէջ։ Ցերեկը հոն պիտի անցընէինք, իսկ գիշերըպիտի տեղափոխուէինք Գրգուռ լեռը, եւ Բաղէշի կողմը դիրք պիտի բռնէինք, որպէսզի այդ դիրքից կրնանք լաւ դիտել Բաղէշի, Դատուանի եւ Մուշի ճանապարհները։

— Այսօրուայ մեր պաշարը բաւ էր, աւելցուցի, եւ դուք էլ բերիք։ Ջուրի կարիք չունինք եւ լճից կ'օգտուենք։ Անշուշտ վաղը, եթէ մի բան չպատահի եւ մի նորութիւն ունենաք, Գասպարի հետ միասին կը լինիք մեզ մօտ։

Երբ Տելեմաքը հեռանում էր, ասաց.

— Դուք էլ զգոյշ եղէք։ Լաւ հսկեցէք։ Պահապաններին պատուիրէք, որ արթուն մնան։ Զլինի թէ՝ թշնամին ձեզ յանկարծակիի բերէ, եւ արտասուրուի ֆետայու անունը։

— Գնացէք, հոգ մի անէք մեզ։ Մենք մեր ձեռքը զէնք ունենք, եւ այս ազատ լեռները մերն են։ Նրանք մեզ չեն դաւաճանի։ Այս լեռներն էլ կարօտցել են փետայու հրացանի ձայնը, որ լսել է Ախլաթի առիւծի՝ պաշտելի Աղբիւր Սերոբի նահատակուելէն յետոյ։ Միայն կարճ ժամանակի համար Վարդենիսի Մուրատի հրացանի ձայնն է լսուել։ Թող օրհնեալ լինի Դաշնակցութեան կամքը։ Թող գայ թշնամին։ Ոչինչ։ Նա մեր գնդակներից սարսափած ետ պիտի փախչի»։

Տելեմաքի մեկնելէն վերջ, մենք անմիջապէս ճանապարհուեցինք Նեմրութի սկաւառակը եւ տեղաւորուեցինք այն քարայրին մէջ, ուր մի ժամանակ Աղբիւր Սերոբը իր քաջերի հետ բոյն էր դրել, ձիւնի, բուքի դէմ կռուելով։

Այդ այն նշանաւոր քարայրն էր, ուր Տէր Յովհաննէսը եկած — գտած էր Աղբիւր Սերոբին։ Այս ապահով վայրը առաջին անգամ Սերոբ եկած էր, Սոխորդի մէջ մի ոստիկան սպաննելէ եւ մի ուրիշն էլ վիրաւորելէ յետոյ։ Թշնամու շղթան նա ճեղքել էր եւ, ձիւնի փոթորիկի միջից յառաջանալով, կաքաւի արագութեամբ եկել հասել էր այստեղ։ Հոն կարելի էր ամիսներով պահուել, եթէ պաշարի նեղութիւն չլինէր։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

րութեան։ Արակումովի եւ իր պաշտօնակիցներուն կողմէ բանտարկուած քաղաքացիները այժմ լիովին վերատացած են իրենց իրաւունքները իրրեւ խորհրդային քաղաքացիներ։

✕ Արակումով առաջնակարգ դերքերու հասաւ 1940ական թուականներուն, երբ կը յաջորդէր Վ. Ն. Մերկուլովին, իբրեւ Նախարար պետական ապահովութեան։ Այդ օրէն Մալենկովի մարդը կը համարուէր, իբրեւ անոր քարտուղարը եւ մտերիմ խորհրդականը։ Յետոյ յանկարծ անհետացաւ։ 1953ի գարնան գրոյց կը շրջէր թէ ձերբակալուած է։ Ուրիշներ կ՚ըսէին թէ գնդակահարուած է եւ պատասխանատու կը համարէին Բերիան։ Մոսկուայի մէջ շրջած գրոյցներու համաձայն, այս պարագան ալ կը վերագրուէր Մալենկովի եւ Բերիայի միջեւ մղուած պայքարին։

Այս առթիւ հետեւեալ տարօրինակ պատմութիւնը շրջան կ՚ընէր բերնէ բերան.— Հանգուցեալ Ժդանով եւ Բերիա, որոնք երկուքն ալ կ՚ատէին Մալենկովը, քրքրեցին անոր անցեալը եւ երեւան հանեցին կարգ մը խողութիւններ որոնք կրնային խորտակել իր քաղաքական ասպարէզը։ Այդ խողութիւնները արձանագրուած էին Պետական Ապահովութեան դիւանաթուղթերուն մէջ։ Օգտուելով հիւանդ եւ ղառամեալ Սթալինի ազդեցութենէն, Մալենկով յաջողեցաւ Արակումովը նշանակել Ապահովութեան Նախարար, պարտկելու համար Ժդանովի եւ Բերիայի երեւան հանած խողութիւնները։ Երբ Արակումով անհետացաւ Սթալինի մահէն քիչ ետքը, Մոսկուայի մէջ կը կարծէին թէ Բերիա շահած է իր պայքարը Մալենկովի դէմ եւ թէ այս վերջինը, ոչ թէ Բերիան պիտի մաքրուի։ Բայց այժմ Արակումովի գնդակահարումը կ՚ապացուցանէ թէ ուրիշ գաղտնիքներ կան։ Բերիան էր որ ձերբակալուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ իր անձնական նպատակներուն կը գործածէ Ապահովութեան ուժերը որոնց գլուխը կը գտնուէր 15 տարիէ ի վեր։ Ամբաստանեալը ձերբակալուեցաւ Դեկտ. 24ին։ Իրեն յաջորդեց Սէրգէյ Կրուկլով, իբրեւ Ներքին Նախարար։ Սթալինի մահէն մինչեւ իր ձերբակալութիւնը, 112 օրուան մէջ Բերիան Բ. մեծ իշխանաւորն էր Խ. Միութեան մէջ, վարչապետ Մալենկովէն ետք։

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերով։

29 Դեկտ. Չորեքշաբթի ժամը 15էն 19։

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ 8 Ռիւ Տանթօն, մէթրօ Օտէոն կամ Սէն Միշէլ։

Խմբերգ, ներկայացում, արտասանութիւն, դաշնակ, հայկական պարեր եւն.։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կաղանդ պապայի տեսարան։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցին հողաբարձութեան։ Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Ձոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ։ Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկներուն։

Մուտքը ազատ է։ Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը անխտիր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայ Բ. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի

Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ՚առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆերդ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ։

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ճոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով։

Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին։

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹի։ Գործ՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ՝ երաժշտութիւն՝ Մեսումենցի։

Քնարական այս երաժշտութիւնը, մեծ խնամքով, ձայնագրի վրայ առնուած Պ. Գրիգոր Մելիքեանի կողմէ, պիտի ներկայացուի Դեկտեմբեր 29ին ժամը 9ին, Քաֆէ Քաւէ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորչի եկեղեցւոյ արարողութեանց։

1. Յունուար 1955, Շաբաթ։

Կաղանդ եւ Տարեմուտ, 1955 թուին Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 8։

Գոհաբանական Ս. Պատարագ ժամը 10։

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ.— Տէր եւ Տիկին Նատրեան (Մօնթրէօյ) հինգ հարիւր ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի, հինգ հարիւր ալ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Շաւարշ Տէր Պարսամեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, 500ական ֆր. Անթիյի եւ Մոնմոռանսիի ծերանոցներուն, Տիկին Ալեքսանեանի մահուան տարեդարձին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պարտք կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն ընկերներուս եւ բարեկամներուս, որոնք անձամբ հիւանդանոց այցելելով, գրաւոր կամ հեռախօսով մխիթարեցին այդ դժնդակ օրերուս։

Կ. Երանեան

✕

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Կոփոյեանէ հազար ֆրանք, իրենց զաւկին՝ Ներսէսի ամերիկեան զինուորութիւնը լրացնելուն առթիւ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 29 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7558 30e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2969

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԻՆՈՒՄ ԵՆ ՀԱ՛ ՇԻՆՈՒՄ

Այս բառերը կը գործածէ Վանեցի դաւանափոխ ճեմարանականը, վարկաբեկելու համար «տաճկահայ գրագէտները», որոնք «չինում են հա, չինում», «օտար բառերը թարգմանում են քմահաճօրէն, ինչ ձեւով որ կամենում են, քանի որ հաշիւ պահանջող չկայ»:

Համայնավար երանելին կը մոռնայ որ այս մեղքը ամէնէն աւելի կը ծանրանայ բոլշեւիկեան գրոց-բրոցներուն վրայ, որոնք իսկապէս «չինում են հա, չինում», հում չարոցի պէս թխելով ոչ միայն օտար, այլ եւ կաղմութեամբ եւ հնչումով աղճատուած բառեր,— ամբողջ նախադասութիւններ:

«Տաճկահայ գրագէտները» իրենց սորված լեզուն է որ կը գործածեն, համաձայն իրենց զարգացման եւ ճաշակին:

Ամէն պարագայի մէջ, կը ջանան պահել մայրենիքին անկախութիւնը եւ հարազատութիւնը: Կը փորձեն զարկ տալ անոր ճոխացման, եւ ոչ թէ տունին ցորենը լքելով յարդ, որոմ կամ կորեկ ժողվել հարեւանին «բոստան»էն:

Մենք կը հաւատանք թէ Հայաստանի մէջ ալ շատեր ունին այս մտահոգութիւնը: Բայց չունին ազատութիւն, իրենց տեսակէտները արժեցնելու: Կամ պաշարն է որ կը պակսի, իբրեւ հետեւանք իրենց տրուած ուսման եւ բռնաբարոյ աղանդի մը քմահաճոյքին:

Հարցուցէք թէ ինչո՞ւ «սուվրենիթէ»ն [illegible] «սուվրենիտետ»ի, թութակաբար հետեւելով ռուսերէնի, երբ ունինք երկու համանիշ բառեր, վեհապետութիւն եւ գերիշխանութիւն:

Ինչո՞ւ կ՚անտեսեն գլխականօրէն ալ ճիշդ «նստաշրջան»ը եւ կը գրեն «սեսիա», նոյն թութակաբանութեամբ:

Ինչո՞ւ կը մոռնան «ընդհ. ժողով»ը, հոլովելով օտար բարբարոս բառ մը, «ասամբլեա»:

Լեզուին հետ արտասանութիւնը, հնչումն ալ այլասերման չե՞ն առաջնորդեր, «լաուրիատ»ներով, «մայոր»ներով, «լէյտենանտ»ներով, «վիցէ-պրեզիդենտ»ներով եւ «պրեմիեր-մինիստր»ներով:

Լեզուն կը ճոխանա՞յ, երբ իրարու ետեւէ շարէք «գեներատոր»ը, «տրանսֆորմատոր»ը, «էկսկավատոր»ը, «տրակտոր»ը եւ մնացեալ կապկութիւնները:

Երկհազարամեայ «դասալիք»ը եւ «ուրացող»ը, «հաւատուրաց»ը ի՞նչ մեղք ունին» որ կը գրեն «դեզերտիր» եւ «ռենեգատ»:

Այո, շատ մը գլխական բառեր կը պակսին արդի աշխարհաբարին մէջ: Պէտք է ագնիլ, պրպտել եւ գտնել: Եւ կամ յարմարցնել:

Ջանազան Ինստիտուտներ եւ Ակադեմիաներ կրցա՞ն լրացնել այս պակասը:

Օդանաւի դար է, եւ առնուազն տասը տեսակներ կան: Երեւանի մէջ «ինքնաթիռ» կ՚ըսեն ընդհանրապէս, ինչպէս մենք՝ օդանաւ եւ սաւառնակ: Յաջողա՞ծ են գտնել նոր բառեր՝ միւս տեսակներուն համար:

Եթէ միջազգային շարժումին հետեւելու համար պայման է կապկել ռուս-գերմանական բառակազմութիւնը, արմատով թէ ածանցումով, այլեւ ինչո՞ւ դպրոց և համալսարան կը պահեն: Հայկական «կուլտուրա»ն զարգացնելո՞ւ, թէ կուլ տալու համար:

Արձանագրեցէք եւ կրկնեցէք ամէն տեղ. Բոլոր այն ուսումնականները «որոնք ազատ երկիրներու մէջ ապրելով հանդերձ, կը փորձեն արդարացնել կամ արտահայտման փոխադրել Երեւանի մէջ պարտադրուած լեզուական բարբարոսութիւնները, իրաւունք չունին ոչ հայրենիքի, ոչ ալ հայկական մշակոյթի մասին խօսելու:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ.–

251Ի ԴԷՄ 289 ՁԱՅՆՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՆԴԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ազգ. ժողովը Բշ. օրուան նիստին մէջ նորէն քննեց Փարիզի համաձայնութեանց վիճելի կէտերը: Վիճաբանութիւնները տեւեցին մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Ի վերջոյ 251ի դէմ 289 ձայնով քուէարկուեցաւ վիճելի խնդիրներէն մին— արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին: Այսօր, չորեքշաբթի, պիտի քննուի բուն վերազինման խնդիրը, որ մերժուած էր ուրբաթ օրուան փոթորկալի վիճաբանութեանց ժխորին մէջ: Երեքշաբթի առտու ժամը 2ին նոր դժուարութիւն մը ծագեցաւ, երբ արտաքին գործերու յանձնաժողովը մերժեց երկրորդ ընթերցումը այն յօդուածին որ կը տրամադրէ արեւմտեան Գերմանիան ընդունիլ Եւրոպական Միութեան մէջ, բայց յանձնաժողովին ատենապետը, Պ. Դ. Մայէր յայտարարեց թէ ինք եւ վարչապետը ելք մը գտած են այդ հարցին լուծման համար:

Բշ. օրուան քուէարկութեամբ, Ազգ. ժողովը ընդունած կ՚ըլլայ որ 12 գերման զօրաբաժիններ կազմուին արեւմտեան Եւրոպայի միութեան մէջ: Ուրբաթ օր այս յօդուածը մերժուած էր 259ի դէմ 280 ձայնով, ինչ որ կը նշանակէր թէ Ազգ. ժողովը Գերմանիոյ վերազինումը կը մերժէր երկրորդ անգամ, չորս ամսուան ընթացքին:

Երկուշաբթի օրն ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, եւ վարչապետը հարկադրուեցաւ հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը ուղղել, բացատրելով ժխտական դիրքի մը հետեւանքները. մանաւանդ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները անհամբերութեան նշաններ կը ցուցնեն, ինչպէս գրած էինք երէկ, մանրամասնօրէն:

Վիճաբանութեանց ընթացքին անկախ երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ Ֆրանսան ազատ չէ իր ուզածին պէս գործելու Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ: «Մեր բանակները, մեր ռազմական խարիսխները ուղղակի դրուած են իշխանութեան մը տակ որ մերինը չէ: Այս կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ եթէ Ազգ. ժողովը վաւերացնէ արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը այդ կազմակերպութեան մէջ: Կառավարութիւնը կ՚ընդունի ինչ որ բոլոր նախընթաց կառավարութիւնները մերժած են 1950էն ի վեր: Կը թուի թէ վարչապետը քաղաքականօրէն անկարելի կը նկատէ գործածել վեթոյի իրաւունքը, այդ իրաւունքին վրայ դնելով հանդերձ իր յոյսը՝ սահմանափակելու համար ապագայ գերման բանակի զինուորներուն թիւը: Մ. Նահանգներն կը սպառնան «սրտաճմլիկ վերաքննութեան մը» ենթարկել իրենց քաղաքականութիւնը, եթէ չվաւերացնենք Փարիզի համաձայնութիւնները: Վարչապետին բռնած դիրքը ինծի կը յիշեցնէ հայր մը որ իր աղջկան կը պարտադրէ ընդունիլ կա՛մ բռնի ամուսնութիւն մը եւ կամ բռնաբարում մը: Դատարանը այդպիսի հայր մը պիտի զրկէր հայրական իշխանութենէն: Ազգ. ժողովը այդ ատեանն է»:

Եզրակացնելով, բանախօսը իբրեւ ուղեգիծ առաջարկեց «բանակցութիւն եւ խաղաղութիւն, ուղեգիծ մը որ պիտի փրկէ ազգային անկախութիւնը»: Հետեւաբար, կը մերժէ վստահութիւն յայտնել դահլիճին եւ վաւերացնել առաջարկուած համաձայնութիւնները:

Ուրիշ անկախ երեսփոխան մը, նախկին նախարար Կառ, նոյնպէս դէմ խօսեցաւ: Արմատական երեսփոխան մը, նախկին նախարար Իվոն Տէլպոս, յանձնարարեց նկատի առնել նոր մերժումի մը հետեւանքները: Ուրիշ նախկին նախարար մը, որ հրաժարած էր դահլիճէն, բացատրեց թէ անհրաժեշտ է վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները: Ձախակողմեան երեսփոխան մը, որ ուրբաթ օր ձեռնպահ մնացած էր, յայտարարեց թէ կը մերժէ վաւերացումը, միեւնոյն ատեն ցաւ յայտնելով որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ճնշում կը բանեցնեն Ֆրանսայի վրայ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԿՈՉԸ

Ուրիշ թեր ու դէմ ճառերէ ետք, խօսք առաւ Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ նախ բացատրեց թէ Փարիզի համաձայնութեանց բոլոր պայմանագիրները անբաժան են իրարմէ: «Ես վստահութեան խնդիր յարուցի, որպէսզի Ազգ. ժողովը ժամանակ ունենայ խորհրդածելու: Այն 350 երեսփոխանները որոնք Լոնտոնի համաձայնութեանց հաւանութիւն յայտնեցին հոկտեմբեր 12ին, թող իմանան թէ կառավարութիւնը հաւատարիմ մնաց իր սահմանած քաղաքականութեան: Ան ապահովեց Անգլիոյ երաշխաւորութիւնը, Սարի համաձայնութիւնը, բանակցութիւն սպառազինութեանց ձուլման մասին: Անոնք որ հաւանութիւն չյայտնեցին Լոնտոնի համաձայնութեանց թող չմոռնան թէ այսօր Ատլանտեան դաշինքն է որ կը վտանգուի: Ոմանք կը բաղձան վերջին բանակցութիւն մը կատարել Արեւելքի հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ: Ես կը կարծեմ թէ Արեւելքի հետ բանակցութիւնները կը դիւրանան համաձայնութեանց վաւերացումով: Եթէ Սովետները ուզէին քայլ մը առնել, առիթ ունեցան, երբ կը մերժուէր միացեալ բանակի ծրագիրը: Եթէ այսօր տեղի տանք Սովետներուն, ոչ թէ յուսալու պատճառներ պիտի ունենանք, այլ վախցած պիտի երեւանք: Այդ պիտի նշանակէր ոչնչացնել մեր վարկը մեր դաշնակիցներուն, ինչպէս եւ Խ. Միութեան առջեւ: Եթէ դուրս ելլենք Ատլանտեան դաշինքէն, միայն մէկ ելք պիտի մնայ — վերիվայր շրջել դաշնակցութիւնները: Վաւերացումը չի կրնար սակարկութեան առարկայ դառնալ Արեւելքի հետ բանակցելու համար: Ինծի կը հարցնեն թէ դեռ կարելի՞ է մեր դաշնակիցներուն հետ բանակցիլ նոր հիմերու վրայ, նոր ելք մը գտնելու համար: Ո՛չ. կարելի չէ: Ազգ. ժողովին ներկայացուած առաջարկը վերջինն է որ կրնայ անոնց հաւանութեան արժանանալ: Ես չեմ կարծեր թէ Ֆրանսա կրնայ ընդդիմանալ Գերմանիոյ վերազինման: Խնդիրը այն է թէ ինչ ձեւով պիտի կատարուի այդ վերազինումը եւ ինչ սահմաններու մէջ: Ի՞նչպէս կրնանք ընդդիմանալ Ատլանտեան զինակցութեան 14 երկիրներու միաձայն կամքին: Գիտեմ, տաժանելի է. բայց եւ այնպէս Ազգ. ժողովին քուէն իմաստութեան քուէ մը պիտի ըլլայ: Ահա թէ ինչու կը խնդրեմ Ազգ. ժողովէն զգուշանալ արկածախնդրութենէ որ կրնայ մահացու ըլլալ երկրին եւ ապահովութեան համար» (ծափեր):

Գիշերուան վիճաբանութեանց ընթացքին, զօր. տը Կոլի գործօն կուսակիցներէն Փալեւսկի պնդեց թէ ինք չէ համոզուած որ անխուսափելի է Գերմանիոյ վերազինումը: Ուրիշ մը առաջարկեց յետաձգել համաձայնութեանց գործադրութիւնը: Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ վիճելի յօդուածը, ինչպէս ըսինք:

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Այզընհաուըր շատ գոհ մնացած է Ֆրանսայի Ազգ. ժողովի քուէարկութեան արդիւնքէն:

× Համայնավարները նորէն բազմաթիւ պատուիրակութիւններ ղրկած էին, հանրագրութիւններ յանձնելու համար: Երէկ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԿՈՉԸ

Խորհրդային գրողներու Բ. համագումարը, որ բացուած էր Դեկտ. 15ին, Մոսկուայի մէջ, վերջացաւ 26ին: Հայաստանէն ալ պատուիրակութիւն մը կը մասնակցէր ժողովին:

Այս առթիւ Կեդր. Կոմիտէին ուղղուեցաւ կոչ մը որ կը պահանջէ գրողներէն պայքարիլ ընկերվարական գիծէն կատարուած որեւէ շեղումի դէմ եւ կ՚եզրակացնէ.

— «Մենք կը պաշտպանենք խաղաղութիւնը, բայց եթէ նոր պատերազմ մը պայթի, խորհրդային գրողները սովետական հայրենիքին պիտի ընծայեն իրենց տաղանդը, բոլոր ուժերը եւ կեանքը, ինչպէս ըրին վերջին պատերազմի ընթացքին որ մղուեցաւ գերման ֆաշականութեան դէմ»:

Յետոյ կարդացուեցաւ օտար գրողներուն ուղղուած ողջոյն մը որ կ՚ըսէ.— «Համագումարը անգամ մը եւս հաստատեց թէ մեր միակ հողն է պայքարիլ խաղաղութեան համար»: Ապա կը թելադրէ խորհրդային գրողներուն օգտուիլ իրենց օտար յառաջդիմական պաշտօնակիցներուն փորձառութենէն:

Համագումարին փակումէն առաջ կարդացուեցաւ խորհրդային գրողներու միութեան նոր վարչութեան ցանկը: Ընտրուած են Պ. Պ. Տիխոնով, Իլիա Էրէնպուրկ, Կորնիչուկ, Տիկին Վերա Պանովա եւ Ալեքսանդր Տվարտովսկի, «Նովի Միր» հանդէսին խմբագրապետը: Վերջին երկուքը յաճախ կը քննադատուէին ատենէ մը ի վեր:

Յետոյ համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց որով կ՚առաջարկէ համաշխարհային ժողով մը գումարել 1955ին, կարելի եղածին չափ շատ գրագէտներ հրաւիրելով բոլոր երկիրներէն: Օրակարգը՝ խաղաղութիւն եւ մշակոյթ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ահաբեկումը հետզհետէ կը սաստկանայ Մարոքի մէջ: Բշ. օր թաղային պահակ մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ գլուխէն, Քազապլանքայի մէջ: Ուրիշ երեք մահափորձեր կատարուեցան իրիկուան դէմ: Նախ՝ ռումբ մը պայթեցաւ սպաննելով բնիկ մը եւ վիրաւորելով չորս հոգի, մէկը՝ ութ տարեկան աղջիկ մը: Յետոյ երկրորդ ռումբ մը պայթեցաւ սրճարանի մը մօտ, վիրաւորելով կին մը եւ երկու աղջնակներ: Մէկ ժամ ետքը առեւտրական մը սպաննուեցաւ ատրճանակով: Նոյն օրը անծանօթներ գնդակներ արձակեցին ոստիկանական պաշտօնեայի մը, երկու պահակներու եւ ինքնաշարժի մը վրայ: Կիրակի օր հրկիզուեցաւ բեռնակառք մը որ միս կը փոխադրէր: Քիչ ետքը ռումբ մը պայթեցաւ եւրոպական թաղին մէջ: Նոյն օրը ռումբ մը կը պայթէր Ֆէսի մէջ, սափրիչի մը խանութէն: Երկու օրուան մէջ 11 մահափորձ, զոհերը՝ չորս մեռեալ եւ 15 վիրաւոր:

× Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Կ՚ըսուի թէ ըմբոստները շատ վտանգաւոր ձեռնարկ մը ծրագրած էին Ծնունդի առթիւ, բայց չկրցան գործադրել, շնորհիւ նախապէս կատարուած բազմաթիւ ձերբակալութեանց: Ֆրանսայի մէջ ալ հետապնդումներ եւ խուզարկութիւններ կը կատարուին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ «Միլլէթ» կուսակցութեան վարիչ մարմնին անդամներէն զօր. Սատըք Ալտողան եւ Թերթին պատասխանատու տնօրէնը՝ Հիւսնի Մէկ-մէկ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան յօդուածի մը առթիւ որ վարկաբեկիչ կը համարուի Թրք. արդարադատութեան համար: Զօրավարին պատիժին մէկ վեցերորդը զեղչուեցաւ, նկատի առնելով տարիքը:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՅԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այգեկութք ու ճռաքաղ վերջացած են ։ Ամայացած՝ գեղնաւուն այգիները ։ Այժմ կարգը եկած է ժողովրտուք ընողներուս, ընչազուրկներուն, որոնց մենք ալ մաս կը կազմենք ընկերոջս հետ ։

Նոյեմբեր՝ սակայն արեւ – բարի օր ։

Սակառները թեւ – կախ, օրեր շարունակ մեր գեղին այգիները ըզեկ, ըզեկ ըրած ենք ու մաքրագործած ։ Ու այսօր, մեր գեղին սահմաններն ու այգիները մեր ետին թողած պիտի երկննանք մինչեւ հաբեւան գեղին լայնատարած այգեստանը ։

Ցեամբիջօրէին, գաղջուկ արեգակը մեր ճակատներուն կը քալենք ։ Կը քալենք երկար, կը կտրենք մղոններ, կը տարածուինք յանուն «Նոր արօտ»ի ։

Դեղնածածան այգիներուն մէջէն կը քալենք աւելի քան ժամ մը ։ Ալ կը յոգնիմ ու ձայն կուտամ ընկերոջս ․

— Ալ բաւական է գիս քաշքռտես ։ Կանգառ ու գործի անցնինք ։

— Քիչ մըն ալ, քանի մը վայրկեան եւս, սա բլրակին ետեւը պիտի դառնանք ։

Ծարահատ՝ ոտքերս նորէն կը շարժին, կը հնազանդին ընկերոջս հրամանին ։

Ան աւելի երիտասարդ, մատղաչ ու քաջառողջ է, յոգնութեան մասին գաղափար չունի ․ և եթէ ուզէ, կրնայ հովի պէս սուրալ ու անցնիլ դար ու դարատափ, բլուր ու բլրակ քանի մը վայրկեանի մէջ ։

Իսկ ե՞ս ․․․ ։ Ետեւ կը դառնամ, կը նայիմ կտրած ճամբուս եւ կը զարմանամ թէ՝ ինչպէս ոտքի տակ առեր եմ այդքան տարածութիւններ ։ Կարծէք՝ երէկուան տղան էի ․․․ ։

Ու նորէն, դարձեալ կը բարձրանանք բլրակ մը անտառոտ ։ Կ՚իջնենք՝ դարատափ մը ։ Անգամ մըն ալ ցածլիկ ու թըփուտ բլրակ մը ու ահա, «անգլի գլուխ վրայ» բանուկ ճամբու մը առընթեր, լայնանանիստ ու ոսկեփոշիով օծուած այգիի մը թումբին՝ մեր քայլերուն վերջակէտը կը դնէ ընկերս ։

Հանգիստ ։ Մեր կռնակները մշտադալար պարիսպ – նոճիներուն, ու մէյմէկ ծխիկ մեր շրթունքներուն, որոնց ծուխերը պարոյկներ կը շինեն ու կը քակուին, յետոյ վեր, վեր կը բարձրանան ու կը տարրալուծուին պայծառ միջոցին մէջ ։

Արեգակին տաքուկ համբոյրները մեր դէմքերուն՝ կը հանգստանանք քանի մը վայրկեան ։ Թեթեւ քրտինքը շուտ կը ցամքի ։ Ու ահա, քաղցրիկ զեփիւռ մը մեզ շոյելով կը վերցնէ ու կը նետէ դեղնաբաշ ու տարածուն այգին ։

Հիմակ, մէջքերնիս կամար՝ ժողովրտուքը ։ — Խուզարկութիւն, թուփէ թուփ ։ Բարունակ առ բարունակ ։ Ոսկեգոյն տերեւներուն ծոցիկները պահուըտած քաղցրիկ ու սաթի գոյն ճութիկներն ու ողկոյզները երեւան հանելու ։

Մենք մինակ չենք այգիին մէջ ։ Մեզմէ անբաժան են ամէն օր ու ամէն տեղ սա մանտրտիկ թռչունները երամ երամ, որոնք երգելով կը ճաչակեն մեղրիկ հատիկները, շուտ շուտ փոխելով իրենց տեղերը եւ դառնալով մեր չուրջ բոլորտիքը ։ Կան նաեւ տակաւին մեղուներն ու պիծակները կճան, չարաճճի, որոնք երբեմն կռիւ կ՚ընեն մեզի հետ յարձակելով խըմբովին ։

Ու այսպէս, հաճելի աշխատանքը կը շարունակենք սակառները թեւկախ, մէջքերնիս ծալլած ։

— Արմէն, կը կանչէ ընկերս, քիչ անդին ։ Այն թուփերուն վրայ, որ ճութիկ՝ կամ դէթ հատիկ մը չգտնես, քանի մը տերեւներ ակռայիդ տակ՝ ծամէ ․․․

Մէջքս շտկելով ու ծիծաղով իր կողմը կը դառնամ ու կը հարցնեմ ․

— Որ ի՞նչ ըլլայ ․ ինչո՞ւ համար ։

— Աւանդութիւն է, հասկցնելու համար գեղնածփիկ տերեւներուն, թէ՝ դալ տարի պէտք է իրենց ծոցիկներուն մէջ ճութիկներ թաքցնեն ժողովրդուք ընողներուն համար ։

Քանի մը րոպէ ետք դարձեալ ընկերոջս ձայնը կը հասնի ականջիս ․

— Արի տեսնենք, կոպալ, վայրկեաններէ ի վեր քեզ կ՚որոնեմ ․․․

Նորէն վեր կը կենամ, կը նայիմ իրեն ։ Արեգակը դէմքին ու աչուըներուն մէջ, գեղնորակ, տերեւներուն հանգոյն քիլոնոց ողկոյզ մը կոթունէն բռնած կը համբուրէ ու ինքնիրեն կը խօսի ․

— Եթէ երբեմն քեզի պէս կոպալներ պահուըտած, թաքնուած չըլլան, ճութիկներով մեր սակառները ե՞րբ կը լենան ։

Կը համբուրէ, կը համբուրէ անգամ մըն ալ ու այդ փաղաքշական խօսքերով կը պառկեցնէ սակառին մէջ, կռնակին՝ մանտրտիկ ճութիկներուն քովիկն ի վեր, իբրեւ անոնց իշխանը կամ՝ արքան ։

Քանի կը յառաջանանք՝ բերքը կ՚առատանայ ։

Ուրախ ենք ։ Կատակելով կը շարունակենք մեր գործը ։ Իրարմէ քիչ հեռու կը գտնենք ուրիշ «կոպալ»ներ ալ ու ահա սակառները կը բեռնաւորուին, կը ծանրանան մօտեցնելով մեր վերադարձը ։

Քանի մը վայրկեաններ եւս կը սահին մեր հաճոյալի աշխատանքին տակ, երբ յանկարծ ընկերս նորէն ձայն կուտայ ․

— Արմէն, նայէ, վեր նայէ, զպանտուտ մը կուգայ, անպայման այգետէրն է, մեր կողմը կուգայ ․․․

Եկողը հսկայ մըն է, լայն ծխամորճը քթին տակ ։ Սակառները կը թողունք՝ կը դիմաւորենք զինքը ։

Ընկերս քթին տակէն կը խօսի ինքն իրեն ։

— Աստուած բարին ընէ ․․․ տեսնենք ինչ կ՚ուզէ ։

Ցակաւին իրարու չհասած կը գոռայ ․

— Որմէ՞ հրաման առիք ․․․

— Հրամանի ատենը անցած է, պարոն, կը պատասխանէ ընկերս, հանդարտօրէն ։

— Ի՞նչպէս թէ հրամանի ատենը անցած է ։

— Այգեկութքը կատարա՞ծ էք ։

— Անշուշտ, այս ատենը այգեկո՞ւթք կը մնայ ։

— Շատ աղէկ ։ Ճռաքաղն ալ կատարած էք, չէ՞ ։

— Այո, պարոնս ։ Ցետո՞յ ․․․

Թէեւ վերջին պատասխանին քիչ մը հեգնանք կը խառնէ, սակայն միեւնոյն ժամանակ բարի ու անկեղծ ժպիտ մը կը խաղայ իրենց երկինքին պէս կապոյտ աչուըներուն մէջ ։ Ու, չէկ այգետիրոջ ծիծաղուն աչքերը աւելի համարձակութիւն կը ներշնչեն ընկերոջս որ կ՚աւելցնէ ․

— Լաւ, այն ատեն ալ ի՞նչ հրամանի մը մասին կը խօսիք ։ Այժմ կարգը մերն է, որ մենք ալ ժողովրդուքը ըլլանք թռչուններուն ու մեղուներուն հետ միասին ։

— Այո, բայց, կ՚առարկէ զպանտուտը, հարթելու, հերկելու ատեն մենք թարմ խաղող պէտք է ունենանք ։ Դուք անպայման պիտի լքէք սրբէք, բան պիտի չձգէք այգին ։

— Ապահով եղէք, բարեկամ ։ Քանի տերեւները կան, անոնք մեզմէ ալ կրնան պահել ձեր բաժինը ․․․ ։

— Ոչ, ոչ, կ՚ըսէ հսկան, յօնքերը պռստելով ու վճռական ձեւով մը ։ Գացէք հաւաքեցէք միւս այգիներէն, բայց հոս ձգեցէք, հեռացէք ։

— Աղէկ, պարոն, բայց ի՞նչպէս կրնաք հաստատել թէ այս այգին ձերն է ու մեզ չէք խաբեր ․․․ ։ Փաստեցէք, ապացուցէք, այն ատեն մենք անմիջապէս կը թողունք ու կը հեռանանք ։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՑԻ ՄԵԾ ՀԱՅԱՍԷՐ ՄԸ ՏՈՔԹ. ԷՄ. ՌԻԿԸՆՊԱԽ

ՊԷՅՐՈՒԹ․— Ութսունըմէկ տարեկանին Պազըլի (Զուիցերիա) մէջ 1954 Օգոստ․ 2ին մեռաւ մեծ հայասէրը, Տոքթ․ Էմմանուէլ Ռիկընպախ ։ Իբրեւ բնագիտութեան եւ աշխարհագրութեան դասախօս, մինչեւ 1938 իր հանգստեան կոչուիլը, ան քառասուն տարի շարունակած է իր ուսուցչական ասպարէզը, նախ Պազըլի «Ռէալշուլէի» եւ ապա «Կիմնազիումին» մէջ (ուսողական եւ բնական գիտութեանց յատուկ միջնակարգ վարժարաններ) ։ Վերջին տասնըվեց տարիները առաւելապէս յատկացուց իր գրական աշխատանքներու հրատարակութեան եւ մանաւանդ տառապակոծ հայ ազգին նպաստելու գործին ։

Տոքթ․ Ռիկընպախ իր բազմամեայ գործունէութեան ընթացքին սերունդներ դաստիարակեց ու զանոնք առաջնորդեց բնութեան գեղեցկութիւնները վայելելու եւ անոր խորհրդաւոր գաղտնիքներուն թափանցելու ։ Իրեն համար բնագիտութեան դասը չոր ու ցամաք առարկայ մը չէր, այլ սիրտերը ազնուացնելու միջոց մը ։

Տոքթ․ Ռիկընպախ իր պաշտօնավարութեան քառասուն տարիներու ընթացքին իր խնամքին յանձնուած անկիրթ ու անկարգ մանուկ կամ պատանի աշակերտները կրթելու համար երբեք դիմած չէ ֆիզիքական պատիժի, ինչ որ հրաշքի հաւասար բան մըն է ։ Իր հանդարտ ու մեղմ վարմունքը զինաթափ կ՚ընէր դասարանը խանգարողները ։

Պետական դպրոցներու մէջ երբ դպրոցական աղօթքը արգիլուած էր, ինք առաւօտեան առաջին պահը նորէն աղօթքով մը կը սկսէր, հոգեկան պահանջքին գոհացում տալով ։

Իր անունը մասնաւոր պատկառանքով մը ու սիրով կ՚արտասանէին իր աշակերտները ։

Իր հանդարտ ու լուռ նկարագրին կը համապատասխանէին նաեւ իր գրական ու մարդասիրական գործերը ։ Իբրեւ բարեկամ պատանիներու կը ջանար իր կարողութեան չափով օգնել անոնց եւ զանոնք վեհ իտէալով մը խանդավառել ։ Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին զօրավիգ հանդիսացաւ բնութեան պաշտպանութեան շարժումին եւ զուիցերիական բնապաշտ միութիւնը հազարաւոր նոր անդամներ շահեցաւ ։

Անկէ զատ բազմաթիւ բարոյագիտական գրքոյկներ հրատարակած է նպատակ ունենալով սեռային կեանքի լուսաբանութիւններով ազնուացնել պարմանիները եւ պարմանուհիները ու անոնց երջանկութիւնը ապահովել, զանոնք մաքուր ու առողջ կեանք մը վարելու մղելով ։

Սակայն իր օգնելու պատրաստակամութիւնը սահմանափակուած չէր միայն բնութեան անպաշտպան արարածներուն վրայ, այլ փորձեց շատ աւելի մեծ տարողութեամբ ամոքել մարդոց վիշտն ու կարօտութիւնը ։

Մասնաւորապէս հայ ազգին քաշած տառապանքը յուզեց զայն, երբ 1896ի եղեռնին առաջին լուրերը արձագանգ գտան Եւրոպայի մէջ ։ Բարեխիրական մարզին վրայ աշխատող ռահվիրաներուն գնդ․ Ֆավրի, Վեր․ Քրաֆթ Պոնարի եւ բըժիշկներ Քրիսթի եւ Անդրէաս Ֆիշըրի, (վերջին երկուքը Եգեսիոյ Զուիցերիական հիւանդանոցին բժիշկներն են) հետ յարաբերութիւն հաստատելով ջանաց զուիցերիական ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը արթնցնել հայկական մեծ տառապանքին հանդէպ եւ տարիներու ընթացքին վառ պահել հայանպաստ շարժումը ։

Երբ 1915ին անուղղակի միջոցներով սրտաճմլիկ ստոյգ լուրեր հասան Զուիցերիա Թուրքիոյ մէջ Հայոց հանդէպ գործադրուած վայրագութեանց մասին, Տոքթ․ Ռիկընպախ ցնցուեցաւ ։ Իսկապէս քաւմնելի էին Հայերու տեղահանութեան, հալածանքի, ու կոտորածի լուրերը ։

Տոքթ․ Ռիկընպախ նուիրական ու ըստիպողական պարտականութիւն սեպեց հայկական կոտորածներու այս լուրերը տարածել ամէն կողմ եւ շարժել հանրա –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Է․

Զինուորական ծառայութիւնը թողի ինչո՞ւ համար, որովհետեւ տեսայ, որ ինձ օրը օրին չարչարում եմ մի նպատակով միայն, մի սարսափելի նպատակով, որ սովորեցնեն մարդ սպանելու արհեստը, այնինչ ես դեռ երեխայ էի, որ փախչում էի, երբ իմ առջեւ հաւ էին մորթում ։ «Ուրեմն դու վախկոտ ես» ասաց ։ Անձնազոհութիւնը, կարծեմ աւելի մեծ քաջութիւն է, — ասացի ։ Իսկ ես պատրաստ եմ ինձ կրակը նետել ուրիշի կեանքը փրկելու համար, բայց ուրիշին կեանքից զրկել — այդ ոչ թէ քաջութիւն է, այլ պարզապէս հրէշութիւն ։ « Բայց սա է որ, — ասաց, — ամէն մի սպանութիւն, խօսքս սովորական աւազակութեան մասին չէ, ի հարկէ, իր զօրաւոր դրդապատճառն է ունենում» ։ Ոչ մի պատճառ, ասացի, որքան էլ որ զօրաւոր լինի, չի կարող արդարացնել մարդասպանութիւնը, որովհետեւ մարդ էակը չէ՞ որ այդ ես եմ, այդ դու ես, այդ այս կենսաբուխ արեւն է, որ եռում է մեր երակների մէջ, այդ այս հրաշալի աշխարհն է, որ մահից յետոյ դարձ չկայ այլեւս, այդ այս պայծառ արեւն է, որի տակ վերջին մրջիւնն անգամ իրաւունք ունի ապրելու, եւ մարդ սպաննել, կը նըշանակէ արեւը հանգցնել ։ Ոգեւորուել էի եւ, ճիշդն ասած, լաւ էի խօսում, մանաւանդ որ լսում էր մեծ ուշադրութեամբ եւ աչքը աչքիցս չէր հեռացնում ։

Գարեգինը պատմում էր այնքան կենդանի կերպով, որ ինձ թւում էր, թէ ինքս ներկայ էի նրանց տարօրինակ խօսակցութեանը Մուշտայիդի այգում ։

— Լսիր, ասացի, չգիտեմ, այդ մասին մտածե՞լ ես թէ ոչ, բայց դու շատ խորհրդաւոր բաներ պատմեցիր ։

— Ի՞նչ խորհրդաւոր բաներ, հարցրեց Գարեգինը զարմացած, որից եզրակացրի, որ բնաւ չէր մտածել այդ մասին ։

— Խորհրդաւոր չթւացի՞ն քեզ նախ նրա այն խօսքերը, թէ կանայք առհասարակ չեն կարողանում վրէժ լուծել իրենց վիրաւորողից այնպէս, ինչպէս տղամարդը կը լուծի, յետոյ այն, որ նա դեռ տարճանակ նկարեց, յետոյ հարցրեց՝ մարդ կարո՞ղ ես սպաննել ։

Գարեգինը ծիծաղեց ։

— Զարմանալի կասկածամիտ մարդ ես, ասաց, ամէն մի չնչին բանում ինչ որ խորհրդաւորութիւն ես նկատում ։ Ամէն մի խօսակցութեան ժամանակ մարդ կարող է հազար ու մի միտք յայտնել հէնց այնպէս, առանց որեւէ յետին իմաստի ։ Ատրճանակն էլ․․․ դէհ, ձեռքի պատահական մի շարժում էր, փոխանակ շուն կամ կատու գծելու, ատրճանակի նման մի բան դուրս եկաւ, որ այդտեղից էլ բնականաբար բացուեց սպանութեան մասին եղած խօսակցութիւնը ։ Այստեղ ի՞նչ խորհրդաւոր բան կարող է լինել ։ Ինչպէս տեսնում եմ, դու շատ լաւ «պրոկուրոր» (ընդհ․ դատախազ) կը լինես, աւելացրեց նա ծիծաղելով ։

Թէեւ ինձ համար բնաւ պարզ չէր այդ բացատրութիւնը նկատի ունենալով Սառայի տարօրինակութիւնները, բայց եւ այնպէս խոհեմութիւն համարեցի չշարունակել այդ խօսակցութիւնը, չուզելով այդ միամիտ երիտասարդի սէրը թունաւորել այն անորոշ կասկածով, որ նրա խորհրդաւոր պատմութիւնը յարուցել էր իմ մէջ ։ Այնուամենայնիւ քիչ յետոյ էլի չզիմացայ եւ ընկերական պարտք համարեցի նորից նախազգուշացնելու նրան Սառայի հետ ամուսնանալուց, որովհետեւ մի ներքին ձայն շարունակ ասում էր ինձ, որ նա դժբախտ պիտի լինի՝ իր կեանքն այդ աղջկան հետ կապելով ։

Գարեգինը կարճ ժամանակ նայում էր ինձ վերին աստիճան խղճալի, նոյնիսկ պաղատագին հայեացքով, յետոյ քիչ մընաց լաց լինէր ։

— Խնդրում եմ, աղաչում եմ, Միքայէլ, մի կոտրիր սիրտս, ասաց լացակամած ձայնով, եւ նրա աչքերի մէջ արտասուքի կաթիլներ ցոլացին ։ Ես նրան սիրում եմ ։ Սիրում եմ անչափ ։ Սա իմ անդրանիկ սէրն է ։ Ես պաշտում եմ նրան ։ Որ թոյլ տայ, մոմ վառեմ նրա առջեւ, ծունկ կը չոքեմ ու կը համբուրեմ այն գետինը, որի վրայ ոտք է դնում ։ Մօտը եղած ժամանակ այնքան երջանիկ եմ զգում ինձ, որ նոյնիսկ վախենում եմ, թէ մի գուցէ մի ցնորք, մի տեսիլք լինի ու յանկարծ չքանայ ։ Նրա գլուխը․․․ գիտե՞ս ինչ բան է նրա գլուխը․․․ աշխարհիս երեսին դեռ ոչ մի նկարիչ չի ստեղծել այդպիսի գլուխ, դեռ ոչ մի քանդակագործ չի կերտել այդպիսի մի հրաշալիք ։ Խենթանում եմ, որ երեւակայում եմ, թէ իրաւունք պիտի ունենամ գրկելու այդ գլուխը, համբուրելու այդ ճակատը, այդ աչքերը, այդ շրթունքները, դէմքս շփելու այդ հրաշալի մազերին ։ Ձեռք քաշեմ նրանից, աւելի լաւ չէ՞ ասես՝ ձեռք քաշեմ իմ կեանքից, իսկ նրան սիրելուց յետոյ այնպէս սիրում եմ կեանքը․․․

Նրա այդ ծիծաղելի պաթետիկ խօսքերից յետոյ, որ սակայն, նա արտասանում էր սրտի խորքից, ինձ ուրիշ բան չէր մընում, եթէ ոչ յորդորներս ու խրատներս ծալլել մի կողմ դնել եւ դէպքերը թողնել իրենց բնականոն ընթացքին ։ Այդպէս էլ արի, որովհետեւ տեսայ որ գործ ունեմ մի տիպիկ սիրահարուածի հետ, որի վըրայ ոչ մի բարի խորհուրդ ու յորդոր ազդել չի կարող ։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար․)

յին խիղճը հաւատակից եղբայր – քոյրե – րու հանդէպ :

Օրաթերթերու մէջ իր հրատարակած զեկոյցները ալշեցուցիչ արդիւնք ունե – ցան եւ հազարաւորներ Հայերուն օգնելու պատրաստակամ գտնուեցան: Սակայն շուտով նշմարեց թէ թերթերու յօդուած – ները բաւարար չէին այս գործին տեւա – կանացմանը համար, եւ թէ շարունակա – կան նպաստ մը կարելի էր ապահովել մի – այն մասնաւոր պարբերաթերթով մը: Այսպէս իր բարեկամին Ռուտոլֆ Կեսլըրի հետ սկսաւ հրատարակել Միթայլունկըն Իւպըր Արմէնիէն (Լուրեր Հայաստանէն) թերթը, զոր 38 տարիներ, մինչեւ իր մա – հը խմբագրեց :

Այդպիսի թերթի մը հրատարակութիւ – նը, մանաւանդ պատերազմի տարիներուն (1915 – 1918), արդէն յանդուգն ձեռնարկ մըն էր, նկատի առնելով քաղաքական կա – ցութիւնը, սակայն ոչ մէկ դժուարութիւն կրցաւ ընկճել զինքը: Եւ արդէն թերթին առաջին թիւը ցոյց տուաւ թէ ուղղութիւ – նը ճիշդ էր, քանի որ մեծ ընդունելու – թիւն գտաւ: Թիւէ թիւ ընդլայնեցան ըն – թերցողներու շրջանակը, եւ Զուիցերիոյ բոլոր կողմերէն սկսան նպաստներ հաս – նիլ, այնպէս որ թերթին վարչութիւնը ստիպուեցաւ նուէրներու հաւաքավայր մը կառուցանել տալ, որ յետագային հայ ժողովուրդին յատկացուած զուիցերիա – կան բարեսիրական գործունէութեան կեդ – րոնական ամենամեծ կայանը պիտի հան – դիսանար: Տարիներու ընթացքին այս կա – յանը Հայերուն օգնող ուրիշ տասնըվեց բարեսիրական զանազան միութեանց հետ յարաբերութիւն մշակեց :

Ուժերու ցրուումը կանխելու համար, Տոքթ. Ռիկընպախ եւ իր բարեկամը ձեռ – նարկեցին հայանպաստ բոլոր օժանդակ մարմիններու ձուլման, հիմնելով «Զուի – ցերիական Հայասէրներու Միութիւն»ը :

Իր բարեկամին՝ Ռուտոլֆ Կեսլըրի վաղաժամ մահէն ետք, որուն վստահած էր թերթին վարչական գործերը, Տոքթ. Ռիկընպախ ստիպուեցաւ խմբագրութեան գործին հետ ստանձնել նաեւ վարչական բաժինը, զոր մինչեւ իր մահը վարեց իբ – րեւ պատուակալ պաշտօն՝ քարտուղարու – հի նշանակելով իր դուստրը: Առաւելա – պէս իր ջանքերուն շնորհիւն էր որ «Զուի – ցերիական Հայասէրներու Միութիւնը» անաղմուկ այլ օրհնաբեր գործունէու – թիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ, Զուիցերիոյ (Պըռնէն եւ Ժընեւ), Սու – րիոյ, Լիբանանի եւ Յունաստանի մէջ, նպաստելով փախստականներու, որբե – րու, այրիներու, հիւանդներու, անգործ – ներու, յետոյ կոյրերու, խուլ – համրե – րու, դպրոցական աշակերտներու եւ բա – րոյապէս վտանգուած անչափահասներու: Լիբանանի մէջ մինակ մնացած պառաւած այրիներու, Յունաստանի մէջ Թոքախտի ենթակայ մանուկներու, պառաւներու, այրիներու եւ որբերու :

Տոքթ. Ռիկընպախ իր հայանպաստ գոր – ծը նկատեց իբրեւ քրիստոնէական պար – տաւորութիւն մը, եւ ճիշդ ատոր համար խղճմտօրէն ու անսպառ եռանդով կատա – րեց զայն :

Որպէս զաւակը փոքր այլ ազատատենչ երկրի մը, հայ ազգին կը մաղթէր միեւ – նոյն երջանկութիւնը եւ «Խարուած ժո – ղովուրդին», — Հայերուն — հանդէպ խոր կարեկցութեամբ լեցուն կարօտակէզ սրտով կը սպասէր այն օրուան, երբ այս ժողովուրդին ոտնակոխուած իրաւունքը պիտի ճանչցուէր, եւ ան Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի մը մէջ խաղաղ կեանք մը պիտի վարէր, լծուելով շինա – րարական աշխատանքի :

ՔԱՐԼ ՄԱՅԸՐ
(Տնօրէն Հայկական Կոյրանոցի)

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Երեք տարիէ ի վեր Պել – ճիքայի Գաղթ. վարչութիւնը անակնկալ պատճառներով չէր կրցած տալ աւանդա – կան պարանցիկ երեկոյթը: Երկու տարի իրարու վրայ դժբախտ կորուստներ սուգի մատնած էին գաղութը, որ կծկուած էր ինք իր վրայ եւ կը գոհանար սեղմ գոր – ծունէութեամբ :

Այս երկար դադարէն վերջ, կիրակի 19 Դեկտ.ին Թավէռն Ռուայալի մէջ տեղի ունեցած երեկոյթը եկաւ հաստատել թէ կենդանի է գաղութը եւ աւելի քան կեն – սունակ :

Յետ միջօրէի ժամը հինգէն մինչեւ ա – ռաւօտեան ժամը մէկ աւելի քան 250 ներ – կաներ վայելեցին խանդավառ երեկոյթ մը եւ հոգեպէս կազդուրուեցան հայկական առողջ մթնոլորտի մը մէջ :

Սովորական պարահանդէս մը չէր տեղի ունեցածը, այլ մեծ ընտանիքի մը հաւա – քոյթն էր կարծես, տաք, մտերմիկ մթ – նոլորտով: Գաղթ. վարչութիւնը եւ Տիկ – նանց Օժանդակ մարմինը ամէն ջանք թա – փած էին բացառիկ փայլ մը ապահովելու համար այս հանդիպումին: Եւ պէտք է ըսել թէ արդիւնքը գլեց անցաւ իրենց բո – լոր ակնկալութիւնները :

Ամէն ինչ լաւագոյնին կնիքը կը կրէր: Նուագախումբը սքանչելի էր, դադարնե – րուն տեղի ունեցած պարերը, երգերն ու անակնկալները՝ աւելի քան յաջող էին, արեւելեան ուտելիքները՝ առատ ու հա – մեղ :

Գաղթ. վարչութեան նախագահ Պ. Մուրատեկեանի բացման խօսքէն վերջ, ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ ուն – կնդրեցին Փարիզէն մասնաւորաբար հրա – ւիրուած Օր. Պիւլպիւլեանի երգերը: Մօտ երեք քառորդ ժամ սրահը լեցուեցաւ հայ ժողովրդական երգերու անուշ ելեւէջնե – րով: Ակներեւ էր ներկաներու խոր գոհու – նակութիւնը: Երգերուն դաշնակով կ՚ըն – կերանար Օր. Սօնա Պէյլէրեան :

Ներկաները հաճելի անակնկալը ունե – ցան նաեւ լսելու փոքրիկ Ժագ Աչճեանը որ կրկին երգեց Ֆրանսերէն երգեր՝ կանխա – հաս արուեստագէտի տաղանդ մը ցուցա – բերելով: Յաջող էին մանաւանդ կատա – կերգական չէշտ ունեցող իր երգերը: Ար – ման Մասիս կրկնեց իր անակնկալը Թու – լուզ Լոթրէքի ծպտումով եւ արժանացաւ բոլորի գնահատանքին :

Հանդիպումի ամէնէն խանդավառ մասը հայկական պարերու ժամն էր: ՏիկինՄա – նօ Տէօվլէթեան եւ Օրիորդներ Ժողեան Քալանթարեան ու Անիէս Պապլոյեան ստեղծեցին սքանչելի մթնոլորտ մը: Խան – դավառութիւնը վարակեց շատերը եւ շու – տով զոյգ–պարերը վերածուեցան խմբա – կան պարերու: Տէր եւ Տիկին Քալանթար – եան դաշնակի ընկերակցութեամբ նպաս – տեցին պարուհիներու յաջողութեան :

Պրիւսէլի եւ Լուվէնի համալսարանի հայ ուսանողներն ալ անակնկալով մը մասնակ – ցեցան երեկոյթին: Իրենց իսկ կեանքէն առնուած էր նիւթը, որ արժանացաւ ներ – կաներու խանդավառ գնահատանքին :

Մասնաւոր շնորհաւորութեան արժանի են բոլոր անոնք որ աշխատած էին այս ե – րեկոյթի յաջողութեան համար: Առանձին պէտք է յիշուի Տիկին Էմիրզեանը որ իր սովորական նուիրումով շաբաթներ ամ – բողջ աշխատած էր եւ ապահոված այս ձեռ – նարկին իրագործումը: Մեծապէս օգտա – կար եղած էին նաեւ Օր. Հասօ Աւագեան եւ Գաղթ. վարչութենէն Պ. Պ. Մուրատեկ – եան, Սարաֆեան, Էմիրզեան, Սէլճիքեան եւ Աւագեան: Պէտք է յիշել նաեւ տիկին – ներն ու օրիորդները որոնք անձնուիրա – բար աշխատեցան երեկոյթի ընթացքին իսկ: Տիկիններ Պէյլէրեան, Պասմաճեան, Կարապետեան, Ասլանօֆ եւ օրիորդներ Սէլճիքեան ու Սալեան կը զբաղէին պիւֆէի սպասարկութեամբ: Տիկիններ Ն. Սարաֆեան, Ղ. Աւագեան եւ Օր. Ա. Միսիրեան կը կատարէին խմիչքներու, իսկ օրիորդներ Տէր Ազարեան եւ Ս. Ա – ւագեան տոմսակներու եւ ծաղիկներու բաշխումով :

Երեկոյթին լաւ խօսնակն էր Պ. Էրի Էմիրզեանի :

Այս գեղեցիկ ձեռնարկէն վերջ միայն մէկ բան կարելի է մաղթել Գաղթ. վարչութեան եւ Տիկնանց Օժանդակ Մար – մինին.— Միեւնոյն յաջողութեամբ ձեռ – նարկել ուրիշ երեկոյթներու եւ հանդէս – ներու փաստելու համար վարչութեան նախագահ Պ. Մուրատեկեանի խօսքը՝ թէ կենդանի է միշտ Պէլճիքահայ գաղութը եւ կը պահէ իր աշխոյժն ու թարմութիւ – նը :

ՈՒՍԱՆՈՂ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱՍԷՐ ՄԻՍ ՄԱՐԻԱ ՃԷՅՔԸՊՍԸՆԻ յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Դեկտ. 14ին, Պէյրութի մէջ: Դանիացի Օր. Ճէյքըպսընի կենսագրու – թիւնը ներկայացուցած է Տօքթ. Հատիտ – եան: Ան 13 տարեկանին լսած է Հայոց տառապանքի մասին, եւ բուռն փափաք մը արթնցած է իր մէջ ամոքելու անոնց ցաւերը, եւ իբրեւ միսիոնար հիւանդա – պահուհի նուիրուեցաւ այս գործին: 1907ին Խարբերդ գնաց եւ ամերիկացի բժիշկի մը հետ բացաւ առաջին հիւանդա – նոցը: Ասկէ զատ շրջանները կ՚այցելէր հիւանդներ դարմանելու: 1914ի տեղահա – նութեան կը մաքառի ոստիկաններուն դէմ, եւ փոքրեր կ՚ազատէ եւ կը հոգայ քառասուն հայ կիներ, որոնք պատսպար – ուած էին Ամերիկացիներու կողմէ: Կը խնամէ 3500 հայ փոքրիկներ: Եւ երբ 1919ին Ամերիկացիները կը վերադառնան, պատրաստ կը գտնեն կազմակերպուած գործ մը: Բոլորը յանձնելէ ետք Ամերի – կացիներուն, կը վերադառնայ Դանիա հանգստանալու: Անմիջապէս կը կան – չուի Ամերիկա, ուր եօթ ամիս կը շրջի զանազան քաղաքներ իր ականատեսի վը – կայութիւնները պատմելով հայ ժողո – վուրդի կրած տառապանքներու մասին: Նոյնը կ՚ընէ նաեւ Դանիոյ մէջ, արթնցնե – լու մարդկային խիղճը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Աշնանային Սալօն» ցու – ցահանդէսին, որ տեղի ունեցած է «Իւ – նէսքօյի» պալատին մէջ, մասնակցած են նաեւ 15 հայ նկարիչներ: Նորերուն մէջ ամէնէն ուշագրաւ տեղը գրաւած են Յա – րութիւն Թորոսեան եւ Վահէ Տատուրեան որ մտերիմ քանի մը հարուածով կը շի – նէ «Խօնաւ փողոց մը» կամ «Դիմագիծ» մը :

ՍԹԱԼԻՆԻ ՏԵՂԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սթալինի ծննդեան 75ամեակի առթիւ, որ յիշուեցաւ այս տարի, Մալենկովի կա – ռավարութիւնը ճշդեց անոր դերը :

Կուսակցութեան հաւանութեամբ հրա – տարակուած բազմաթիւ գրութիւններ անտեսելով զանազան առասպելներ, հաս – տատեցին թէ՝ Սթալին շարունակողն է Լենինին գործին: Որքան ստուարացած էր իր կենդանութեան ատեն, մահէն ետք մարդկային սահմանին իջաւ, Լենին դարձաւ վարպետը եւ Սթալին աշակեր – տը: Մարքսեան չորս դասականներուն չորրորդն է, Մարքս – Էնկէլս – Լենին – Սթալին :

Հինգ տարի առաջ Ստալինի 70ամեակին առթիւ «Փրաւտա»ն մասնաւոր թիւ մը կը նուիրէր տասներկու էջերէ բաղկացած, ուր Քաղաք. Բիւրոյին անդամները մեծ գո – վեստներ կը շռայլէին: Այս տարուան Փրաւտան շատ համեստ է: Մարք Միտ – ինի յանձնուած էր գրել Ստալինի մասին որ ներկայացնէ զայն իբրեւ հաւատարիմ աշակերտը Լենինի: Միւս բոլոր թերթե – րուն յօդուածները միեւնոյն շեշտն ունին եւ կը շեշտեն թէ Սթալին ներշնչուած է միայն անմահ Լենինի դասերէն :

Ներկայիս աւելի Լենինն է որ կ՚օգտուի արժէքներու վերաքննութեան ատեն: Ան միայն իրաւունք ունի կոչուելու «Մեծ Լե – նին», «Մարդկութեան հանճարը»: «Սթա – լինեան» ածականը անհետացաւ քաղաքա – կան բառարանէն: Մոսկուայի մէջ ոչ մէկ թերթ չխօսեցաւ «Սթալինեան սահմա – նադրութեան» մասին: Կուսակցութիւնը պաշտօնապէս արգիլեց: Անոր տեղ կ՚ըսեն «Խ. Միութեան սահմանադրութիւնը» :

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ որ Լոնտոնէն Նիւ Եորք կ՚երթար Ծնունդի առթիւ, խոր – տակուեցաւ Սկովտիոյ լեռներուն մէջ: Բոցերուն մէջ մեռան 25 ճամբորդներ եւ 11 օդաչուներ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ նպաստները տասը առ հա – րիւր պիտի աւելնան յունուար մէկէն ըս – կսեալ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

●

Տելեմաքն էլ իջնում է «Ուղտաքարեր»ի մօտ, հոն գինեթափ անում ուղտերին եւ գիշերով ուղարկում է գիւղ, իսկ ինքը մնում է հոն՝ մինչեւ լոյս: Նա պատուի – րում է ուղտերին, որ եթէ վաղը ոստի – կաններ գան գիւղ եւ իր մասին հարցնեն, ասեն թէ՝ Տելեմաքը (Դանիէլը) մի քանի օր է որ Բաղէշ է գնացել :

Տելեմաքը մնում է այդ գիշեր ժայռե – րի մէջ: Նա էլ տեսնում է այն ձիաւորնե – րին, որ մենք տեսած էինք: Եւ ձիաւոր – ներու գիւղ հասնելէն երկու ժամ յետոյ, նա հասնում է գիւղ :

Գիւղացիները ասում են նրան .

— Ի սէր Աստուծոյ, պահուիր, քեզ ո – րոնում են: Կառանը հարցուց թէ «ո՞ւր է Տէրտէրի տղան՝ Դանիէլը»: Մենք պա – տասխանեցինք թէ՝ երեք օր է որ նա քա – ղաք է գնացել »:

Տելեմաքը նախապէս ծրագիրը պատ – րաստել էր: Մի ընկեր է ուղարկում քա – ղաք, որպէսզի Յովսէփը, Աւետիս աղան վկայեն թէ այդ էջի օրը ինքը խնջոյքի մասնակ – ցել է Բաղէշում, իր տան վերաբերեալ գործերով: Նա գիւղ էր մտել, վկաներին պէտք եղած հրահանգները ղրկելէն յե – տոյ :

Տելեմաքին ասում են.

— Զայրացած է Կառանը: Տունը կա – տաղել է եւ փրփրած բերնով հայհոյանք – ներ կը թափէ քո հասցէին. «Տուտ, գը – տէք, բերէք: Նրան միսը ոսկորից պիտի բաժանեմ. Նա համարձակուել է կախել տալ իմ «սատըղանէ» Գրիգորին եւ Պզտո – յին: Այդ ծառէն նրան պիտի կախեմ, եւ պիտի թողեմ, որ անգղները նրա աչքերը հանեն եւ ցիները կոցահարեն նրա թո – քերը :

Տելեմաքը պատասխանում է.

— Եթէ գտնէ: Բայց չէ: Եթէ նա ինձ չգտնայ, ամենքներ պիտի գտնայ: Աւելի լաւ է, որ ես նրան ներկայանամ: Թող չարչարէ, տանջէ ինձ, միայն թէ գիւղա – ցիներին ձեռքը չտայ: Կ՚երթամ: Ով գի – տէ, գուցէ ուրբաթից առաջ շաբաթը կը գայ եւ մի ջան ֆիտայու ընդակին զոհ կը դառնայ այդ գազանը :

Նրան լուր տուող ընկերը հաղորդում է նաեւ, որ ոստիկանները երդուել են բար – ձրանալ Նէմրութ եւ, եթէ իրանց երդու – մը գործադրեն, կռիւը անխուսափելի կը դառնայ :

Այդ բոլորը լսելէն յետոյ, Տելեմաք, առանց այլայլելու, ուղղակի կը ներկա – յանայ Ալի պէկին՝ թէմէննահ անելով (բարեւ տալով):

Կատաղած գազանը հարց է տալիս .

— Ո՞ւր էիր այն ժամուն, երբ ես ոս – տիկաններով գիւղ մտայ :

= Այս երեք օր է, որ քաղաք էի գնա – ցել, պէկ:

— Ինչո՞ւ քաղաք էիր գնացել :

= Էհ, գիւղացի ենք, տան պակասու – թիւն ունինք. կ՚ուզէի պակասները հոգալ:

— Ո՞վ տեսար քաղաքի մէջ: Որի՞ հետ ծանօթ ես: Հայե՞րի թէ Քիւրտերի :

= Թերեւս ես շատերի ծանօթ եմ, բայց այս անգամ միայն երկու – երեք մարդ տեսայ :

— Ո՞վքեր են սոքա :

= Մէկը Յովսէփ Բարսեղեանն է, միւ – սը [illegible], իսկ երրորդը [illegible] Տիգրանը :

— Կրնա՞ս հաստատել այդ քու ցոյց տը – ուած մարդկանց հետ տեսնուիլդ :

= Պէկ, ես ձեր առաջ սուտ չեմ խօսիր:

— Լաւ, այս րոպէիս, ես ձիաւորներ կը ղրկեմ եւ այնուհետեւ քեզի հետ կը խօսիմ: Այժմ ասա, Դանիէլ, ո՞ւր են ֆէ – տայիները:

= Ի՞նչ ֆէտայի, պէկ :

— Դու չե՞ս գիտեր, սատանի ձագ, թէ խօսքս որոնց մասին է :

= Ամենեւին:

— Զարկէք այդ կեավուրի ձաղին:

= Աստուած ունեցիր, Ալի պէկ, ես ո – եւ է կապ չունիմ ֆէտայիների հետ: Ես ոեւէ գործ չեմ բրած որ հակառակ լինի պետութեան օրէնքներին: Չգիտեմ, ո՞վ է քեզ համոզել, որ ես իբր թէ կապ ունիմ ֆէտայիների հետ: Այդ բոլորը, ինչ որ լսել ես՝ զրպարտութիւն է եւ չար նա – խանձի արդիւնք :

— Դու ասում ես: Կապակցէ՞ք սրա ձեռ – քերը :

— Խիղճ ունեցիր, պէկ: Հայրս էլ, ինձ նման [illegible] զոհ դարձաւ :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Նոր ժողով մը սարքուած էր Զմեռնային մարզարանին մէջ, բողոքելու համար Գերմանիոյ վերազինման դէմ :

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մասնագէտներ պիտի վերաքննեն ռազմագիտական ծրագիրները արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար եւ պիտի վերակազմեն քարտէսը, որպէսզի հաղորդակցութեանց տեսակէտով կարելի եղածին չափ քիչ կախում ունենան Ֆրանսայէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐ, Տիկին Զօքայեան, 46 տարեկան եւ Տիկին Խալլաքեան, 65 տարեկան ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացին Քաշանի մէջ, երբ կը վերադառնային կաթոլիկ եկեղեցւոյ Ծնունդի արարողութիւններէն : Երկուքն ալ մեռան :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար իշխանութեան չորս հիմնադիրներէն Միլովան Ճիլաս, փոխ վարչապետ, որ երկար ատեն Թիթոյի յաջորդը կը համարուէր եւ որ բոլոր պաշտօններէն զրկուեցաւ անցեալ յունուարին, խստօրէն կը քննադատէ կառավարութիւնը, ամերիկեան թերթի մը տուած խօսակցութեամբ : Կը պահանջէ նոր կուսակցութիւն մը հիմնել, աւելի ժողովրդավար : Նախկին վարիչը ամէն վտանգ աչք առած է եւ կ'ըսէ թէ պիտի շարունակէ պայքարիլ : Իրեն հետ է Թիթոյի կենսագիրը, Վլատիմիր Տէտիճէր : Թիթօ ճամբորդութեան մէջ ըլլալով, փոխ վարչապետ Քարտէլի յայտարարեց թէ «պէտք է թքնել Ճիլասի պէս մարդոց երեսը» :

ԲԵՐԻԱՅԻ խմբակին վերջին մնացորդներուն գնդակահարման առթիւ, Մոսկուայի «Կուսակցական Կեանք» թերթը կը գրէ թէ «կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը այժմ արմատապէս կը մաքրեն ժողովուրդի թշնամիներուն գործունէութեան հետեւանքները» : Այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ վերահաստատուած է ընկեր Պիկին, «որ Երեւ. Միութեանց Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղար առաջարկուած ատեն զրպարտուած եւ վտարուած էր Բերիայի գործակալներուն կողմէ : Կեդր. Կոմիտէն եւ կառավարութիւնը կը պահանջեն բոլոր գործադիր մարմիններէն եւ անոնց անդամներէն խստիւ յարգել օրէնքները» :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը ջնջեց բաժնեչափի դրութիւնը շատ մը ապրանքներու եւ ուտելիքներու համար : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ աղատ վաճառումը կարելի եղաւ 1953ի տնտեսական ծրագրին գործադրութեան շնորհիւ :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ թերթերը կը գրեն թէ պատժական ատեանը ի բացակայութեան ութ ամիս բանտարկութեան եւ երկու հազար ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Լեւոն Քանանեանը, այն ամբաստանութեամբ թէ անցեալ Օգոստոսին 25.000 ֆրանք արժողութեամբ երեք գորգեր ըստանալով իբրեւ աւանդ, աճուրդի մէջ ծախած եւ անհետացած էր :

Օր. Անժէլ Մուրատեան, Օր. Տընիզ Մուրատեան, Սերժ եւ Ժաք Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մուրատեան (Լիբանան), Տէր եւ Տիկ. Ստ. Մարգարեան (քոյրը) եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մուրատեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Մուրատեան, Պիլէզիքճեան, Ալպէռ, Ֆլէօռի, Խրլաքեան եւ Գույումճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, փեսին, եղբօր, մօր եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 24ին, իր բնակարանը, 13 ռիւ Սոլնիէ, 62 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի Դեկտ. 27ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը անփոփուեցաւ Պանեէօ Փարիզէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արշակ Արզունեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք բարեհաճեցան ցաւակցութիւն յայտնել, անձամբ կամ գրաւոր, իրենց ամուսնոյն եւ մօր Մարի Արզունեանի մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այսօր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերով :

29 Դեկտ. Չորեքշաբթի ժամը 15էն 19 :

Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ 8 Ռիւ Տանթօն, մէթրօ Օտէոն կամ Սէն Միշէլ :

Խմբերգ, ներկայացում, արտասանութիւն, դաշնակ, հայկական պարեր եւն. :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կաղանդ պապայի տեսարան :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Մուտքը ազատ է

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցին հողաբարձութեան : Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Ծոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ : Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկներուն :

Մուտքը ազատ է : Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը անխտիր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր տարի եւ Ս. Ծնունդ

1 Յունուար, Շաբաթ, Ամանորի պաշտամունք :

5 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի :

Երեկոյեան պատարագ ժամը 5 :

6 Յունուար, Հինգշ. Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով :

9 Յունուար, Կիր., Յիշատակ Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք : Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբի եւ Նոր Սեբաստիոյ «Վարանդեան» Անդրանիկ Թատերախումբի, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի : Առաջին անգամ ըլլալով մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սարաֆեանի ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան յուզիչ դրամ, չորս արար :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Կարտան Պիվէրի «Գեղուն»ի տան մէջ :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր : Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉ. — Այրի Տիկին Հերմինէ Յարութիւնեան իր ամուսնոյն Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին :

ՆՈՒԷՐ. — Թուլուզէն Տիկին Դերձակեան տօներու առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի կայանին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Բնիկ Կեսարացի Լօժէնի եւ Վիքթոր կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Արթին Օգումուշեան, որ կորսուած է Իզմիրի մէջ 1922ին : Կը բնակէր թիւ 35 Տէյիրմէն փողոց : Տեղեկացնել Տիկին Լօժէնի Տապանեանի, 19 ռիւ Մարսէլ Պինէ, Պուա Քոլոմպ (Սէն), Ֆրանս :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոտոյի մասնաճիւղի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 15.30ին, 24 ռիւ տէ Պաիւբիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, զուգերգ, տրամախօսութիւն, պար եւն. :

Զաւեշտ մը աշակերտներու կողմէ :

Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաժնէ փոքրերուն : Մուտքը ազատ է

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԻ : Գործ՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ՝ երաժշտութիւն՝ Մեսումենցի :

Քնարական այս երաժշտութիւնը, մեծ խնամքով, ձայնագրի վրայ առնուած Պ. Գրիգոր Մելիքեանի կողմէ, պիտի ներկայացուի Դեկտեմբեր 29ին ժամը 9ին, Քաֆէ Քասէ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի

Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ. երգ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ : Անիէռի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշ եանի :

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ծոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէֆ, ժողովրդական գիներով :

Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ * JEUDI 30 DECEMBRE 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7559 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2970

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԺԻ ԴԷՄ ՈՒԺ

Տարին կը փակուի նոյն մտահոգութիւններով, — կազմակերպուիլ, բազմապատկել ուժերը, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Վերանորոգուած է հին առածը, — եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատրաստ եղիր պատերազմի համար :

Մէկ խօսքով, ուժի դէմ ուժ, որպէսզի հակառակորդը չհամարձակի յարձակիլ, օգտուելով իր գերազանցութենէն :

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, ամէնքն ալ ապահովութեան եւ խաղաղութեան մասին կը խօսին, ուժ կ'ամբարեն, միեւնոյն ատեն ճակատներ, խմբակցութիւններ կազմելով :

Արդէն իսկ ստեղծուած է փոխադարձ օգնութեան դաշինքներու ցանց մը՝ Արեւմուտքէն Արեւելք : Եւրոպայի սրտին վրայ եւ մինչեւ Խաղաղական ովկիանոս :

Եւ սակայն, մղձաւանջը փարատած չէ տակաւին :

Ոչ իւրաքանչիւր պետութիւն հանդիստ է, առանձին, ոչ ալ հաւաքական ճակատը :

Մէկ տարիէն միւսը, հաւաստիքներ կը լսենք, — պատերազմի վտանգը պակսած է, բաղդատելով նախընթաց տարիներու հետ :

Անոնք որ այս եզրակացութեան յանգած են, միեւնոյն ատեն կը յիշեցնեն.—վտանգաւոր է թուլցնել պաշտպանութեան ճիգերը :

Այս առթիւ կը հաշուեն թէ ինչ ունին իրենք, հակառակորդին դիմաց :

Այդ հակառակորդը, որ կրնայ դառնալ նախայարձակ, միշտ գաղտնի կը պահէ իր ուժերը, միեւնո՛ ատեն խաղաղութեան մեղեդիներ երգելով :

Այս անողոք իրականութեան մէկ ուրիշ երեւոյթը կը ներկայացնէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ բացուած պայքարը, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Տեսանք թէ ի՛նչ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, վերջին վիճաբանութեանց ընթացքին :

Վաւերացման կուսակից ըլլան թէ հակառակ, բոլորն ալ համակուած են նոյն մտահոգութեամբ, — ո՞ւր պիտի յանգի զինարշաւը :

Մանաւանդ որ, ուշ-կանուխ պիտի վերազինուի, նաեւ, արեւմտեան Գերմանիան :

Այս վերազինումն ալ չի կրնար հաւասարակշռել ուժերը, Խ. Միութեան եւ իր զինակից պետութեանց միացեալ ճակատին դիմաց :

Այդ պատճառով, մարդիկ հետզհետէ աւելի ազատ կը խօսին հիւլէական զէնքերու գործածութեան մասին :

Ոչ միայն լրագրողները, այլեւ դիւանագէտներ եւ զօրավարներ :

Դեռ վերջերս Մոսկուա կը բողոքէր ամերիկացի զօրավարի մը դէմ, որ անհրաժեշտ դտած էր այդ քստմնելի զէնքերուն գործածութիւնը :

Անդին, Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Թուրքիան, որ միշտ մտահոգ է վաղուան համար, կը փորձէ միջնորդի դեր կատարել, արաբական երկիրները միացնելու եւ նոր ճակատ մը կազմելու համար :

Վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, պիտի այցելէ Միջին Արեւելքի մայրաքաղաքները, սկսելով Պաղտատէն, ուր արտակարգ ընդունելութիւն մը սարքուած է :

Այս նոր ձեռնարկին մէջ, վճռական դեր մը սահմանուած է Եգիպտոսի, որ կը մնայ միշտ վերապահ :

Արեւմուտքն ալ չահագրգռուած է Թուրքիոյ այս նոր ձեռնարկով :

Մինչեւ անգամ կը քաջալերէ զայն, առաջնորդութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, որոնք յայտնապէս մրցակիցներ դարձած են այս ճակատին վրայ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁԸ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱԿՍԱ՞Ծ Է

Ազգ. Ժողովը երէկ ժամը 16ին դարձեալ զբաղեցաւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հարցով, որուն համար վստահութեան քուէ պահանջած է կառավարութիւնը :

Օրակարգին վրայ կային երկու խնդիրներ, — 1. Գերմանիոյ մուտքը Պրիւսէլի դաշինքին մէջ եւ սպառազինութեանց գործակալութեան մը հաստատումը. — 2. Փարիզի բոլոր համաձայնութեանց վաւերացումը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ Ատլանտեան դաշինքին անդամակցութիւնը ընդունուած ըլլալով, ընդհ. կարծիքը այն էր թէ այս վերջին երկու կէտերն ալ պիտի վաւերացուին, այլապէս դահլիճը պիտի ստիպուէր հրաժարիլ, քանի որ Պ. Մենտէս Ֆրանս վստահութեան քուէ պահանջեց հինգ անգամ :

Երէկ նժարին մէջ դրուած էր Ատլանտեան դաշինքին ճակատագիրը : Դաշնակից երկիրներուն մէջ անձկութեամբ կը հետեւին Ազգ. Ժողովին վիճաբանութեանց : Բչ. օրուան նպաստաւոր քուէարկութիւնը գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, բայց եւ այնպէս ամէն կասկածամտութիւն փարատած չէ, ինչպէս կը հետեւի զանազան հրատարակութիւններէ : Երկուշաբթի օրուան քուէարկութիւնը հաստատեց թէ շատ մը երեսփոխաններ վերջին պահուն փոխած էին իրենց դիրքը, վախնալով նոր մերժումի մը հետեւանքներէն : Նոյնիսկ Ժողովրդական Շարժումի անդամներէն շատեր, որոնք սկիզբէն ի վեր հակառակ են վարչապետին, թեր քուէարկած էին :

Այդ օրուան վիճաբանութիւններէն դատելով, իրազեկներ կը կարծէին թէ մեծամասնութիւնը նուազած պիտի ըլլայ, վերջին քուէարկութեանց ատեն : Անոնց հաշիւներուն համաձայն, Բչ. օրուան 38 ձայնի մեծամասնութիւնը կրնար իջնել 28ի, 18ի, նոյնիսկ 8ի :

Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, այս վիճաբանութեանց ընթացքին ուշագրաւ պառակտումներ տեղի ունեցան գլխաւոր հոսանքներուն, մասնաւորապէս Ժողովրդական Շարժումին մէջ, որ ունի 85 երեսփոխան եւ որ կառչած կը մնայ միացեալ բանակի ձախողած դաշինքին : Այս խմբակցութիւնը, մեծ մասով կաթոլիկ, միայն վեց նպաստաւոր քուէ տուած էր Գերմանիոյ վերազինման համար, անցեալ ուրբաթ օր, բայց 17 հոգի թեր քուէարկեցին երկուշաբթի օր : Յիսուն հոգինոց մեծամասնութիւն մը, որուն գլուխը կը գտնուի նախորդ վարչապետ Ժորժ Պիտօ, միշտ ժխտական դիրք բռնած էր : Իսկ թեր քուէարկողներուն առաջնորդն է Ռոպէռ Շուման, նոյնպէս նախկին վարչապետ, որ «միացեալ Եւրոպայի հայրը» կը համարուի :

Բչ. օրուան քուէարկութեան ատեն դիրք փոխած էին 76 երեսփոխաններ, կանխելով ծանր վտանգ մը որ կրնար ազդել դիւանագիտական յարաբերութեանց վրայ : Զօր. տը Կոլի նախորդ կուսակիցներէն 18 երեսփոխաններեւս դիրք փոխած էին, ինչպէս եւ 19 պահպանողականներ :

× Աւելորդ է ըսել թէ Գերմանիոյ մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վիճաբանութեանց : Վերազինման յօդուածին վաւերացումը գոհունակութիւն պատճառեց, բայց կառավարութիւնը կը շարունակէ լռութիւն պահել, սպասելով վերջնական ելքին : Իրազեկներու կարծիքով, նոյնիսկ եթէ Փարիզի բոլոր համաձայնութիւնները վաւերացուին, ամէն մտահոգութիւն փարատած չի համարուիր : Մանաւանդ որ, Ազգ. Ժողովէն ետք, Հանրապետութեան Խորհուրդն ալ (Ծերակոյտ) պիտի քննէ դաշնագիրները եւ նախագահը պէտք է ստորագրէ, որպէսզի օրէնք դառնան : Շատեր կը վախնան որ նոր տագնապ մը ծագի եւ ուրիշ վարչապետ մը յաջորդէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի :

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԵԼՔԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ.— ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ.— ՌՈՒՍԵՐԸ ՆՈՐԷ՞Ն ՊԻՏԻ ՊԱՇԱՐԵՆ ՊԵՐԼԻՆԸ

Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին Բչ. օրուան քուէարկութիւնը սփոփանք պատճառեց Անգլիոյ մէջ, բայց եւ այնպէս պաշտօնական շրջանակները տհաճութեամբ դիտել կուտան թէ համայնավարներէն զատ 150 երեսփոխաններ ալ հակառակ են դահլիճին քաղաքականութեան, այսինքն Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման :

Նախագահ Այզընհաուըր գոհունակութիւն յայտնեց առաջին առթիւ, բայց կը սպասէ վերջնական ելքին :

Իտալիոյ մէջ դիտել կուտան թէ տհաճութեամբ ընդունուած դաշինք մը ի՛նչպէս կրնայ գործադրուիլ Ֆրանսայի մէջ. մանաւանդ որ կարգ մը հոսանքներ կը փորձեն ձգձգել գործադրութիւնը :

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին Բչ. օրուան որոշումը որով Գերմանիան կ'ընդունուի Ատլանտեան դաշինքին մէջ : Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակները աւելի ստուար մեծամասնութիւն մը կը սպասէին. բայց եւ այնպէս գոհ են արդիւնքէն, աչքի առջեւ բերելով ժխտական քուէարկութեան մը աղէտալի հետեւանքները :

Մոսկուայի թերթերը եւ անթենը շարունակելով իրենց պայքարը, դիտել կուտան թէ «բացորոշապէս ակներեւ է որ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պէտք կը դարձնէ որեւէ բանակցութիւն Գերմանիոյ միացման եւ աւստրիական հարցի մասին» : Միեւնոյն ատեն կ'ազդարարեն թէ «Ֆրանսա վտանգաւոր ճամբու մը մէջ կը մտնէ, վաւերացնելով այդ համաձայնութիւնները » : Այս առթիւ նորէն կը յիշեն անցեալ դէպքեր, սկսելով 1933էն եւ կ'ըսեն թէ միեւնոյն սխալները կը գործուին այսօր ալ :

Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը վախնան որ Խ. Միութիւնը նորէն պաշարէ արեւմտեան Պերլինը : Արդէն իսկ շարք մը միջոցներ ձեռք առնուած են արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, երթեւեկի պայմանները խստացնելու համար :

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը խօսելով Պ. Մենտէս Ֆրանսի վերջին կոչին վրայ, կ'ըսէ թէ ան ալ կը հետեւի անգլեւամերիկեան մեթոտներուն, ահաբեկելու համար Ֆրանսան, երբ կ'ազդարարէ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կրնան վերազինել արեւմտեան Գերմանիան, հակառակ Ֆրանսայի կամքին : « Գերման զինապաշտներու հետ գործակցութիւնը բարիք չէ բերած Ֆրանսայի, ընդհակառակն աղէտի առաջնորդած է զայն » :

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ օգնութեան հասան, զսպելու համար Թոնթէ-վռոյի 160 բանտարկեալները որոնք ըմբոստացած էին :

102 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ են «սթալինոն» դեղէն, Ֆրանսայի մէջ : Երկու հնարիչները պիտի դատուին, իբրեւ «մարդասպան անխոհեմութեամբ» :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են Պաղտատի մէջ, Թուրքիոյ վարչապետին այցելութեան առթիւ : Թուրք թերթերը մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս ընդունելութեան մասին : Անատոլու գործակալութիւնը հրատարակեց վարչապետին մէկ յայտարարութիւնը որ ուղղուած է ամբողջ արաբական աշխարհին : Նշանակալից է այդ յայտարարութեան հետեւեալ մասը .

— « Մենք, Մօտաւոր Արեւելքի ժողովուրդներս, երբեք չենք կրնար մենք մեզ ապահով համարել, նոյն իսկ եթէ քաղաքական եւ զինուորական կատարեալ միութիւն մը ստեղծենք, ցորչափ Ատլանտեան զինակցութեան նման պաշտպանողական ցանց մը չկայ հասարակաց վտանգին դէմ » :

Իրազեկներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Թուրքիա կ'ուզէ իրաւարարի դեր կատարել արաբական երկիրներուն միջեւ եւ կազմել իսլամական լայն համերաշխութիւն մը, փոխան թաքուն չէզոքութեան որ կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ : Այս քաղաքականութեան հետեւելով, Թուրքիա կ'ուզէ արաբական աշխարհը մօտեցնել Արեւմուտքի, կապ մը հաստատելով անոր եւ Ատլանտեան զինակցութեան միջեւ :

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Եգիպտոսի առաջնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով սուրիացի լրագրողներու պատուիրակութեան մը առջեւ որ Գահիրէ գացած էր, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները աւելի քան մէկ միլիոն տոլարի զինուորական օգնութիւն մը առաջարկած էին, փոխարէն պահանջելով զինակցութիւն մը կնքել, բայց կառավարութիւնը մերժեց :«Այդ առաջարկը մերժեցինք նոյն օրն իսկ. վասն զի մենք կ'ուզենք միայն մեզմէ կախում ունենալ մեր պաշտպանութեան համար » :

Յետոյ աւելցուց թէ կառավարութիւնը ընդունած է Մ. Նահանգներուն տնտեսական օգնութեան առաջարկը, որ ոչ քաղաքական, ոչ ալ զինուորական պայման կը պարունակէ : Նախարարին կարծիքով, Եգիպտոսի զինամթերքի եւ պայթուցիկներու արտադրութիւնը 1955ին պիտի բաւէ արաբական բոլոր երկիրներուն : « Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած է Արաբական Դաշնակցութեան եւ հաւաքական ապահովութեան դաշինքին վրայ : Եգիպտոս երբեք պիտի չընդունի արեւմտեան պետութեան մը մասնակցութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցին մէջ» :

× Սուրիոյ արտաքին նախարարը, Ֆախրի Աթասի, յայտարարեց թէ արաբական երկիրները սկզբունքով համաձայնած են, քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւն հաստատելու համար : Գլխաւոր պայմանը այն է որ արաբական պետութեան մը կողմէ ընդունուած որեւէ օգնութիւն չկաշկանդէ իր ազատութիւնը եւ չվնասէ իր գերիշխանութեան :

ՆՈՐ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐ

Գահիրէի արտակարգ ատեանը մահուան դատապարտեց հինգ սպաներ, իբրեւ մեղսակից Իսլամ Եղբայրներու ահաբեկչական գործունէութեան : Ուրիշ քանի ոստիկանական եւ զինուորական ամբաստանեալներ դատապարտուեցան բանտարկութեան : Չորս դատապարտեալներու բանտարկութեան պատիժը յետաձգուեցաւ : Այս 29 դատապարտեալները մեղսակից կը համարուէին Իսլամ Եղ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԽՆԴԻՐԸ

ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՄԸ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ԴԷՄ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, նորէն յետաձգուած է կիլիկիոյ կաթող. ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուէր Դեկտ. 19-ին: Այս առթիւ Ազգ. ընդհ. ժողովի 21 անդամներէն 18ը հետեւեալ բողոքագիրը ուղղած են կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աջապահեանի, Դեկտ. 18 թուակիրով. —

Սրբազան Հայր,

Ստորագրեալներս, Ազգ. ընդհ. ժողովի եկեղեցական եւ աշխարհական 18 անդամներ — 21ի վրայ — ստացած ըլլալով Ձեր Սրբազնութեան վեց Դեկտ. 1954ի հրաւիրագիրները, Պէյրութ փութացած էինք կատարելու համար մեր ազգային պարտականութիւնը, ներկայ ըլլալով Դեկտեմբեր 16ին գումարուելիք Ազգ. Ընդհ. Ժողովին: Պէյրութ ժամանելէ յետոյ զարմանքով կարդացինք, թերթերու մէջ, Ազգ. Ընդհ. ժողովի յետաձգման մասին կաթողիկոսարանի կողմէ տրուած հաղորդագրութիւնը որմէ յետոյ ստացանք՝ նաեւ, իւրաքանչիւրիս ուղղուած յետաձգման ձեր պաշտօնագիրը:

Անակնկալօրէն ստեղծուած այս տաղնապալի կացութիւնը հաւաքաբար քննութեան առնելով, եւ անդրադառնալով նախընթաց եղելութեանց, գտանք որ

1.— Լիբանանի Գաւառական ժողովի 5 Դեկտեմբերի 1952ի նիստին Առաջնորդ Սրբազանը ձեր անունով պաշտօնապէս յայտարարած է, թէ Ազգ. Ընդհ. ժողովը նիստի կը հրաւիրուի 13 Դեկտ. 1952 Եշ. օր ժամը 10ին Անթիլիասի մէջ:

2.— Հակառակ այս հաւաստիքին, 10 Դեկտեմբեր 1952 Թուակիր եւ համար 3747 պաշտօնագրով կը հաղորդէիք թէ «ներկայ պաշտօնական գրութեամբ միանգամ ընդ միշտ կը ծանուցանենք թէ վերոյիշեալ երկու կանոնագրութեանց տրամադրութեանց համաձայն մենք իրաւասու չենք ի նիստ հրաւիրելու Ազգ. Ընդհ. ժողովը »:

3.— 20 Օգոստոս 1954 Թուակիր եւ համար 4099պաշտօնագրով կը հրահանգէիք. — « Կը յանձնարարենք ձեր սրբազան եղբայրութեան նիստի հրաւիրել թեմիդ պատկանելի Գաւառական ժողովը եւ Ազգ. Ընդհ. ժողովի ղրկած անդամներու տեղ նորերու ընտրութիւնը փութով կատարել տալէ ետք, արդիւնքը տեղեկագրել մեզի» :

4.— Իսկ 10 Սեպտ. 1954 Թուակիր եւ համար 4109 պաշտօնագրով ալ կը հրահանգէիք.— « Պարտք կը զգանք վերջին անգամ ըլլալով յիշեցնել Թեմիդ Պատկ. Գաւառական Ժողովին թէ հարկ է փութացնել կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը, ամէնէն ուշ մինչեւ յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուան տասը եւ ընտրեալ պատգամաւորներուն անուանացանկը ղրկել կաթողիկոսարան, որպէսզի կարելի ըլլայ Ազգ. Ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրել, ընտրելու համար Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը :

« Որոշուած պայմանաժամին եթէ տեղի չունենան Ազգ. Ընդհ. ժողովի երկու շրջանի վիճակով ղրկած անդամներուն ընտրութիւնը, ինչպէս կաթող. ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը, այդ պարագային գերծ կը մնանք ամէն պատասխանատուութենէ եւ այլեւս ամբողջ պատասխանատուութիւնը Ազգին եւ Աթոռին հանդէպ կը մնայ Բերիոյ եւ Լիբանանի Թեմերու Ազգ. Իշխանութեանց վրայ »:

Ընթացք տալով ձեր վերոյիշեալ հրահանգներուն Թեմերու Ազգ. Գաւառական ժողովները կատարեցին Ազգ. Ընդհ. ժողովի անդամներուն լրացուցիչ ընտրութիւնները, ինչպէս նաեւ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը և պաշտօնագրերով հաղորդեցի՛ն կաթողիկոսարան :

5.— 6 Դեկտեմբեր 1954 Թուակիր եւ համար 4180 պաշտօնագրով նիստի հրաւիրեցիք վերոյիշեալ ժողովները հետեւեալ ձեւով, « որոշած ենք նիստի հրաւիրել Ազգ. Ընդհ. ժողովը ամսոյս 16ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին իսկ Կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորական ժողովը Դեկտ. 19ին կիրակի օր :

« Արդ հաճեցէք կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներուն պաշտօնապէս իմացնել ընտրութեան օրը, որպէսզի պատրաստ ըլլան գալու կաթողիկոսարան եւ կատարելու իրենց ազգային պարտականութիւնը » :

6.— Այս ամէնուն հակառակ 13 Դեկտ. 1954 Թուակիր պաշտօնագրով առանց որ եւ է բանաւոր պատճառի եւ օրինական հիմունքներու կը յայտնէիք. «Ազգ. ընդհ. ժողովի գումարումը եւ կաթողիկոսական ընտրութեան հարցը աւելի եւս կը խորացնեն տիրող անհամաձայնութիւնները, փոխանակ ստեղծելու սպասուած համերաշխութիւնը, այսու կը հաղորդենք թէ առ այժմ յետաձգուած է վերոյիշեալ ժողովներու գումարումը »:

Արդ, հիմնուելով վերոյիշեալ իրողութեանց վրայ կը գտնենք որ— Ա) Ազգ. կենսական այս հարցերու շուրջ ձեր սրբազնութեան վերաբերումը հակասական եղած է: Նախ՝ կ'որոշէք Ազգ. ընդհ. ժողով հրաւիրել, ճշդելով գումարման Թուականը, օրը եւ ժամը, յետոյ, տեղապահի իրաւասու չըլլալը պատրուակելով կը մերժէք հրաւիրել նոյն ժողովը: Դարձեալ, վեց Դեկտեմբեր 1954Թուակիր պաշտօնագրով նիստի կը հրաւիրէք Ազգ. Ընդհ. ժողովը փաստօրէն հերքելով 1952ին առաջ քշուած անիրաւասութեան պատրուակը. եւ սակայն վերստին յետաձգում կը կատարէք անհիմն եւ սուրբքովի պատճառաբանութիւններով :

Բ) Ձեր 13 Դեկտ. 1954ի պաշտօնագրին եւ կաթողիկոսարանի դիւանին հաղորդագրութեան մէջ յաճախակի կրկնուած են «անհամաձայնութիւն» եւ «անհամերաշխութիւն» բառերը, որոնք իրականութեան չեն համապատասխաներ, տրուած ըլլալով որ Ազգ. Ընդհ. ժողովի անդամներս որեւէ տեսակի տարակարծութիւն կամ վիճաբանութիւն չենք ունեցած եւ ներկայիս ալ չունինք. կը զարմանանք որ դուք զանց առնելով պաշտօնական մարմիններու խաղաղ գործունէութեան եւ համերաշխական տրամադրութիւնները, վերաբերում կը ճշդէք ազգային կենսական հարցերու հանդէպ, անսալով եւ ենթարկուելով անպաշտօն եւ անպատասխանատու տարրերու միտումնաւոր թելադրութիւններուն եւ ազգավնաս գրգռութեանց :

Գ) Հակաօրինական եւ անտրամաբանական այս բոլոր իրողութիւնները կ'ապացուցանեն կամայական վերաբերում մը որ ոչ մէկ առեն ներելի կրնայ ըլլալ պատասխանատու դիրքի մը կոչուած ոեւէ անհատի, այս պարագային առաւել եւս Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տեղապահին համար որուն երկուքուկէս տարուան գործելակերպը ազգային ընդհանուր շահերէ աւելի կը մատնէ անձնական շահախնդրութիւն եւ որոշ նկատումներ :

Դ) Կիլիկեան Թեմերու Ազգ. իշխանութիւնները միշտ բծախնդիր եղած են օրինական սկզբունքներու յարգումին եւ Սահմանադրական կարգերու պահպանումին եւ միշտ պահանջած են Ազգ. Ընդհ. ժողովի գումարում եւ կաթողիկոսական ընտրութիւն: Վերջին պարագային ալ, զոյգ ժողովներու կապակցութեամբ ձեր հրահանգները լրիւ գործադրուած են :

Ե) Կամայականօրէն ստեղծուած ներկայ ապօրինի կացութեան հետեւանքով լուրջ վտանգի ենթակայ է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ապագան, հակառակ Թեմական իշխանութեանց ցանկութեան եւ ճիգերուն կաթողիկոսութիւնը օժտելու սահմանադրական օրինաւոր իշխանութեամբ եւ Կիլիկիոյ Աթոռը արժանաւոր գահակալով մը :

Այս ամէնէն յետոյ ներկայ կացութեան չարունակման պարագային մեզի կը մնայ յիշեցնել եւ կրկնել ձեր իսկ բառերը, այսինքն «այդ պարագային գերծ կը մնանք ամէն պատասխանատուութենէ եւ այլեւս ամբողջ պատասխանատուութիւնը Ազգին եւ Աթոռին հանդէպ կը մնայ» ձեր վրայ :

Արդ, յանուն Կիլիկեան Թեմերու Ազգ. Իշխանութեանց կը բողոքենք օրէնքի հանդէպ ձեր այս կրկնակի ոտնձգութեան եւ կամայականութեանց դէմ եւ մեզի կը վերապահենք օրէնքի վերականգնումին համար անհրաժեշտ բոլոր միջոցառումները:

Մնամք յարգանօք Ազգ. ընդհ. ժողովի

Եկեղեցական անդամներ.— Զարեհ եպիսկ., Խորէն եպիսկ., Ղեւոնդ եպիսկ.:

Լիբանանի ներկայացուցիչներ.— Մովսէս Տէր Գալուստեան, Ռուբէն Մավիսագալեան, Գառնիկ Միքաէլեան, Տք. Մելքոն Հայրապետեան, Տք. Խոսրով Գրիգորեան, Յակոբ Տէր Մելքոնեան, Ղազար Ջարբգ:

Բերիոյ Թեմի ներկայացուցիչներ.— Յովհաննէս Տաքէսեան, Գառնիկ Ագիրեան, Վահէ Սէթեան, Միհրան Հերարտեան, Հրաչ Փափազեան, Տօքթ. Ատուր Գապագեան, Միսաք Պըժեան :

Կիպրոսի ներկայացուցիչ. — Յակոբ Պոլսեցեան :

ՀԱՐԱՒԻ ԱՅԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այգետէրը կը զարմանայ ու փաթօք կը խնդայ, կը քրքջայ ընկերոջս յանդուգն առարկութեանը համար: Լայն ծխամորճը ուժգին որթատունկին կը խփէ՝ ու բերանը դէպի ճամբան՝ ձայն կուտայ.

— Ժերա, պահ մը հոս եկուր... :

Դրացի, Ժերան, որ այդ պահուն հոնկէ կ'անցնէր «տիւ, օ» ձիուն լեզուովը երգելով, կը կեցնէ կառքը ու այգին՝ մեր քով կ'իջնէ:

— Ժերա, ըսէ, այս այգին որո՞ւնն է...

— Անշուշտ ձերն է, Սիւլլի: Ինչո՞ւ այս այգին ձերն է:

— Պարոնները չեն հաւատար, թէ այս այգին մերն է: Վկայ, ապացոյց կ'ուզեն: Կ'ըսեն, մեզ կը խաբէք...

Ցետոյ, կը դառնայ՝ մեզի.

— Տեսա՞ք: Ահաւասիկ վկայ, ապացոյց, ալ առարկութիւն մը ունի՞ք:

— Այո, կը յարէ ընկերս, լուրջ կեցուածք մը ցուցադրելով:

— Ի՞նչ: Ուրիշ ի՞նչ ըսելիք ունիք:

— Ըսելիքնիս այն է, որ, դուք կ'ուզէք մէկ վկայով մը ապացուցանել թէ՝ այս այգին ձերն է:

— Այո, պարոնս:

— Աղէկ: Այս պահուս, ես ալ կրնամ վկայ մը ճարել ըսել տալու՝ թէ այս այգին ձերը չէ: Վկայիդ դէմ՝ վկայ մը:

— Այդ անկարելի է: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ, պարոն, որ այս այգին իմս է:

Ընկերս շատ հանդարտ ու պաղարիւն կը դառնայ ինծի ու կը հարցնէ.

— Արմէն, ըսէ, այս այգին պարոնի՞նն է...

— Ոչ, վճռականօրէն կը պատասխանեմ հաստատ գիտցողի մը պէս:

Այս անգամ, այգեպանը լեցուն խնդուքով մը կը բացականչէ.

— Մալառ՞ւ (մալատ)...

— Պլէու (փէօ Թ'էթր) կը պատասխանէ ընկերս նոյնպէս ծիծաղելով ու մեզ ալ խնդացնելով — գլխ ու միւս այգեպանը:

*

Սա Հարաւի այգեպաննե՞րը, — առհասարակ բարի են անոնք: Հաղուադէպ են չարերը: Ու այս բարեմասնութիւնը, գթասրտութիւնը կարծէք հողէն կուգայ,

★

Պակլից մի երկու շաբաթ յետոյ աւելի շատ հետաքրքրութիւնից, քան քաղաքավարական մի պարտք կատարելու համար, այցելեցի նորապսակ զոյգին (դրանից մի օր առաջ նրանք այցելել էին ինձ, բայց դժբախտաբար, ես տանը չէի եղել):

Գարեգինը թողել էր իր հայրական մեռայլ տունը, ուր ապրել էր ամուսնանալուց առաջ, եւ վարձել էր քաղաքի ամենալաւ եւ խաղաղ թաղերից մէկում մի շատ սիրուն բնակարան, մի մեծ տան վերի յարկում, որտեղից հիանալի տեսարան էր բացւում ամբողջ քաղաքի վրայ եւ դէպի լեռնային հորիզոնները:

Աղախինը նոր էր առաջնորդել ինձ դէպի ընդունարան, որ դրսից երկաթէ պատշգամից ներս վազեց Գարեգինը՝ չափազանց ուրախ ու կայտառ, գրկեց, համբուրեց ինձ եւ ձեռքիցս բռնած անմիջապէս տարաւ դէպի պատշգամը, ուր իմ գալուց առաջ նստած էր իր նորատի կնոջ հետ եւ երեկոյեան թէյն էր վայելում:

Սառան, հակառակ սպասածիս, ինձ ընդունեց բաւական սառն կերպով:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Է.

Վերջը նոյնիսկ համաձայնութիւն յայտնեցի, որ նրա խաչեղբայրը կը լինեմ: Այնչափ ուրախացաւ, վրայ ընկաւ, գրկեց ու սկսեց խելագարի պէս համբուրել ինձ:

Ը.

Մինչեւ վերջին րոպէն էլ չէի հաւատում, թէ այդ ամուսնութիւնը գլուխ կը գայ, գլխաւորապէս այն ծայր աստիճան անբարենպաստ տպաւորութեան պատճառով, որ թողել էր ինձ վրայ Սառան, իմ առաջին այցի ժամանակ, իր բնաւորութեան նկատմամբ:

Բայց այս ամուսնութիւնը ոչ միայն գլուխ եկաւ, այլ պսակի դիշերը Սառան իր պարկեշտութեամբ, իր տխուր մտախոհ հեզութեամբ կարող էր օրինակելի նորահարս լինել: Ապշած էի մնացել.— ո՞ւր էր չքացել նրա դէմքի վանող արտայայտութիւնը, նրա այնքան ջղային, անհրապոյր վարմունքը: Ինձ թւում էր, թէ կամ մի հրաշքով վերածնուել էր Սառան, կամ իմ առջեւ տեսնում էի մի բոլորովին այլ աղջիկ, որը ոչ մի բանով չէր յիշեցնում ինձ իմ տեսած Սառային:

Այդ գիշեր միայն տեսայ, թէ որքան սքանչելի էր նրա գեղեցկութիւնը հարսանեկան սպիտակ զգեստի մէջ: «Նրա գլուխը .. գիտե՞ս ինչ բան է նրա գլուխը ...» — ակամայ միտս եկան Գարեգինի խօսքերը, `երբ ներս մտայ պայծառ լուսաւորուած հիւրասենեակը, եւ տեսայ այդ խորհրդաւոր աղջկայ լայն, խոհուն, փղոսկրի սպիտակութեամբ փայլող ճակատը՝ դագաթին հաւաքած չքեղ սեւ մազերով, սպիտակ շղարշի փրփուրների մէջ: Մի յաւերժահարս էր, որի առջեւ իսկապէս պէտք էր ծունկ խոնարհել եւ սքանչացման, սրբազան երկիւղածութեան եւ պաշտամունքի խօսքեր մրմնջալ: Ու նոր հասկացայ, եւ այս անգամ բնաւ ծիծաղելի չթուաց ինձ, թէ ինչո՞ւ Գարեգինը սիրոյ «էքստազի» մէջ մոմ էր վառում նրա առջեւ, ծնրադրում ու համբուրում այն գետինը, որի վրայ ոտք էր դնում նա:

Մայիսեան ծաղիկների մի շքեղ փունջ էի տարել: Մատուցի: Ընդունելիս մեղմօրէն ժպտաց եւ գլխի թեթեւ խոնարհումով շնորհակալութիւն յայտնեց:

Այդ գիշեր մի տարօրինակ վախկոտութիւն էի նկատում Գարեգինի մէջ. ման էր գալիս տան մասերի վրայ, շատ չէր խօսում, շուտ - շուտ կարմրում էր եւ քրտնում, երբ անները իրեն յատուկ բարեսրտութեամբ որեւէ նկատողութիւն էր անում կատակով: Բայց այս բոլորի հետ միաժամանակ հարսնացուի վրայ նայում էր մի տեսակ զողունի հիացքանչացումով: Ըստ երեւոյթին, Սառայի այդ գիշերուայ հեզութիւնը եւ մանաւանդ գեղեցկութիւնը նրա համար էլ անսպասելի մի նորութիւն էր, եւ նա ճնշւում էր այն գիտակցութեան տակ որ այդ գեղեցկուհին իրենն էր վերջնականապէս, իր սեփականը, վախենալով միաժամանակ, թէ մի գուցէ դա, իսկապէս, ինչպէս ինքն էր ասում, մի ցնորք, մի տեսիլք լինէր ու յանկարծ չքանար: Ու ինձ թւում էր, թէ իր հոգու խորքում իրեն արժանի չէր համարում այդ բախտաւորութեանը:

Հարսնիքը շատ համեստ էր, որովհետեւ Սառան այդպէս էր կամեցել: Հիւրերի թւում ներկայ էին նորահարսի ամենամերձաւոր ազգականները, նրա ընկերուհիներից մի երկուսը, վերջինների թւում Ժիւլ Սիմօնը կարդացող ընկերուհին — մի շատ համարձակ եւ շատախօս աղջիկ, որը տեղի - անտեղի սրախօսում էր եւ բարձրաձայն ծիծաղում — իսկ փեսացուի կողմից հրաւիրուած էին նրա մի երկու ազգական կանայք եւ մի քանի պաշտօնակիցներ, այնպէս որ բոլորս միասին առած՝ հազիւ մի տասը - քսան հոգի լինէինք:

կը փոխանցուի իրենց ։

Ընդհանրապէս, ամէն տեղ ու ամէն երկինքի տակ՝ հողին կապուած մարդը խղճամիտ ու բարեխիղճ կ՚ըլլայ, որուն ապացոյցները մենք շատ ենք տեսած...։ Ու այսօրուան մեզի հանդիպած — ու ուրիշ անգամներ ալ — այգեպանին թեթեւ բարկութիւնն ալ միշտ կատակախառն էր եղած ։ Կարծէք հաճոյք մը զգայ մեզի հետ պահ մը բանավիճելով ։ Ետքէն, ձգեց հեռացաւ, ընկերոջս տուած սրամիտ պատասխանին վրայ ալ աղուոր մը խնդալով ու մեզի ալ յանձնարարելով, որ, այգին ամբողջութեամբ չսրբենք ։ Այլ՝ իրենց ալ թարմ խաղող ձգենք, որպէսզի կարենան իրենց բերանները թրջել հերկելու ու հարթելու ատեն ։

Այգեպաններու միակ ու պզտիկ, անմեղ փառասիրութիւնն է, որ ժողվրդուք ընողները անպայման հրաման ուզեն՝ որ ի հարկ է բաւական ժամանակի կը կարօտի...

Փառաւորապէս կը շարունակենք մեր աշխատանքը ու կը լեցնենք մեր լայն ու խորունկ սակառները ։

Յետոյ, դուրս կը սահինք այգիէն, յոգնած, սակայն ուրախ, զի խոշոր, «կոպալ» ողկոյզներ դատած ենք առատ ։

Կը հանգչինք ։ Մեր շունչը կը կանոնաւորենք նստած ճամբուն եզերքը նորէն մխրցնելով մէյմէկ ծխիկ, սպասելով՝ դէպի մեր գեղին կողմը անցնող կառք մը «օթօ սթոփ» ընելու մտադրութեամբ ..։

Իրիկուն է ալ ։ Արեգակը հեռաւոր լեռան մը պռկունքին վրայ կը դառնի հում հաւկիթի մը դեղնուցին հանգոյն, եւ, կարծէք եթէ դպչելու ըլլաք պիտի ճեղքուի, պայթի ու տակի սարը իր գոյնին փոխակերպէ ։

Նստած կը դիտենք այգիներուն շնորհալի համայնապատկերը ։ Շատերը ծիրանծիլիկ են, ուրիշներ կարմրագոյն, իրրեւ թէ գինի է ցրցքնուած, սրսկուած իրենց տերեւներուն վրայ, իսկ կան ալ որ տակաւին կը պահեն իրենց բնական կանանչութիւնը ։

Ալ, հետզհետէ, կը լռեն, կը դադրին սա մանտրտիկ թռչուններուն երգերը, մեղուներուն բզզոցը ու նաեւ որսորդներու զէնքերուն ձայները ։

Ու ահա, կ՚իջնէ անդորրութիւնը ամէն դի, այգիներուն ու դաշտերուն վրայ, բլուրներուն ու դարատափերուն, լեռներուն ու հովիտներուն ու նոյնիսկ վերը՝ կապոյտ երկնակամարին վրայ ...։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմինը հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնելով իր ձեռնարկներուն յաջողութեան սատարողներուն, մեծ գոհունակութեամբ կ՚իմացնէ թէ իր սաներուն եւ սանուհիներուն թիւը բարձրացած է 29ի, մինչ անցեալ տարի 11 էր ։

Այս բախտաղուրկ մանուկները իրենց հայեցի դաստիարակութիւնը կը ստանան Հայկ. մթնոլորտի մէջ եւ զայն կը պարտին մեր հայրենակիցներուն սիրայօժար եւ առատաձեռն օգնութեան ։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՌՈՒՍ – ՀԱՅԵՐԷՆ քառահատոր բառարան մը հրատարակուեցաւ վերջերս հայ պետական հրատարակչութեան կողմէ ։ Բառարանը կը պարունակէ հարիւր հազար ռուսերէն բառեր, որոնց մաս կը կազմեն դրական, արհեստագիտական բառեր, ռուսերէն առակներ եւ այլ բառակազմեր ։ Ռուս–հայերէն բառարանը մեծ արժէք կը ներկայացնէ երկրին դրական եւ գիտական ճիւղերուն մէջ աշխատողներուն ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Բ. համագումարին մասնակցելու համար Հայաստանէն ալ պատուիրակութիւն մը գացած էր Մոսկուա ։ Անդամներն էին Է. Թոփչեան, Նայիրի Զարեան, Հրաչեայ Քոչար, Գ. Սեւունց եւ ուրիշներ ։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆԻ մահուան տասնամեակը տօնուեցաւ Երեւանի մէջ, Գիտութեանց Ակադեմիայի կողմէ ։ Այս առթիւ պարզեցին անոր վաստակը իբրեւ հայագէտ եւ մանկավարժ ։ Մ. Աբեղեանի գիտական գործունէութիւնը կ՚ընդգրկէր հայագիտութեան երեք ճիւղերը.— Ա) Ժողովրդական բանահիւսութիւն, Բ) Լեզուագիտութիւն եւ քերականագիտութիւն, Գ) Գրականութեան պատմութիւն ։ Մեծ դեր կատարած է «Սասունցի Դաւիթ»ի գնահատման մէջ ։ Ան հրատարակեց այս գործին աւելի քան յիսուն պատումները եւ միեւնոյն ատեն ժողովրդական առասպելներու մեծագոյն ուսումնասիրողն է ։ Ան հաստատեց թէ Մ. Խորենացիի յիշած առասպելները ոչ թէ շինծու են, այլ հաւաքուած էին ժողովուրդէն ։ Մասնաւորապէս նշանաւոր են իր «Ժողովրդական Խաղիկները» ուր հաւաքած է 3500 երգեր, «Գուսանական ժողովրդական» տաղերը, ուր կան հինգ հարիւր բարձրարուեստ տաղեր իրենց տարբերակներով ։ Ան մագաղաթեայ նշխաներէն դուրս հանեց «Պարսից պատերազմի գոյութիւնը» Տարօնի մէջ ։ Նշանաւոր են իր «Աշխարհաբարի շարահիւսութիւնը», «Ռուս հայ ուղղական բառարանը», «Հայոց լեզուի տաղաչափութիւնը» ։ Հրատարակած է Խորենացիի Հայոց պատմութիւնը (աշխատակցութեամբ Ս. Յարութիւնեանի) 34 ձեռագիրներու հետ բաղդատելով «Կորիւնի վարք մաշտոց»ը, Գ. Նարեկացիի մասին յայտնի ուսումնասիրութիւն մը եւայլն ։ Հեղինակն է հայմիջնադարեան առակներու եւ հայ հին գրականութեան ընդարձակ եւ քննական պատմութեան ։ Ջերմապէս կը գնահատէր Յովհ. Թումանեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Յ. Պարոնեանի, Րաֆֆիի, Յ. Յովհաննէսեանի գործերը ։ Կատարած է նաեւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ Հայնէէն, Շիլլէրէն, Գոգոլէն ։ Դ. Դեմիրճեան Մանուկ Աբեղեանի համար կ՚ըսէր թէ «Հայոց մատենագրութիւնն ու Հայոց պատմութիւնն էր» ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Դեկտեմբեր 18ի շաբաթ երեկոյեան Հ. Յ. Դ. տան սրահը կը յորդէր հազուադէպ բազմութեամբ մը ։ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղը կը տօնէր մեր անմահ հերոս Մուրատի Օրը, բանախօսութեամբ ու ներկայացումով մը ։ Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը որ երկար ատենէ ի վեր կազմալոյծ վիճակ մը ունէր, ահա դարձեալ աշխուժութիւն ցոյց կուտայ ։ Պատասխանելով Փարիզի Կեդր. վարչութեան կոչին, ան ալ իր օժանդակութեան համեստ բաժինը կը բերէ հետապնդուած նպատակին, այն է հայեցի բարձրագոյն կրթութիւն ջամբել երկու հայ ուսանողներու, որպէսզի յաջորդ սերունդը եւս ունենայ տոհմիկ դաստիարակութեամբ օժտուած ու ազգային ոգւով տոգորուած գիտակից մտաւորականներ ։ Իրենց այս առաջին ձեռնարկին համար հրաւիրած էին Կեդր. վարչութեան անդամներէն Պ. Ե. Երանոսեան ։ Օրուան նախագահը, Պ. Միհրան Ղազարեան բանալով երեկոյթը, պարզեց նպատակը եւ բեմ հրաւիրեց բանախօսը ։ Պ. Երանոսեան գրաւոր ճառ մը կարդաց ։ Շատ խնամքով պատրաստուած այդ ճառը կ՚ընդգրկէր ոչ միայն Միութեան հետապնդած ազգօգուտ նպատակները եւ գործունէութիւնը, այլեւ համառօտ պատմութիւնն էր Սեբաստիոյ եւ շրջանի հայութեան ։ Կարգով բեմ եկան, յիշելու համար մէկ քանիները, Մխիթար Աբբայ, Դանիէլ Վարուժանը, Մուրատը եւ ուրիշներ, գրիչի եւ զէնքի տիտաններ ։

Յետոյ ներկայացուեցաւ Երուանդ Օտեանի «Զարշըլը Արթին աղա» թատերախաղը որ ոչ միայն կը պահանջէր պոլսական բարբառի հարազատութիւն, այլեւ ինքնատիպ պատկերներ ու տիպարներ ։ Դերակատարները մեծ մասամբ նորահաս սերունդի ներկայացուցիչներ էին ։ Ղեկավարը, Պ. Միրիճան Շիրվանեան կրցած էր յամառ աշխատանքով ու զոհողութեամբ հարթել բոլոր դժուարութիւնները ։ Եթէ կարգ մը բեմական թերութիւններ նշմարուեցան, ատոնք կը պատահին բոլոր ներկայացումներուն ։ Ընդհանրապէս ներկայացումը լաւ անցաւ, զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց եւ բոլորը գոհ մնացին ։ Խաղին նիւթը յայտնի է բոլորին հետեւաբար զանց կ՚առնեմ ։

(ԽՄԲ.— Մեր թղթակիցը յիշած էր բոլոր դերակատարները, իրենց դերերով, բայց ստիպուեցանք զանց առնել, տեղի անձկութեան պատճառով ։ Ուրախ ենք որ ամէնքն ալ յաջողած են, շնորհիւ իրենց աշխատանքին) ։

Միջնակարգին դպրոցին ի նպաստ ծախուեցան վիճակախաղի պահարաններ ։ Գոյացած է հինգ հազար ֆրանք որ պիտի յանձնուի դպրոցին հոգաբարձութեան ։ Կը շնորհաւորենք մեր Սեբաստացի հայրենակիցները, իրենց ազգային գիտակցութեան եւ աշխոյժ գործունէութեան համար ։

× Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը տեղի ունեցաւ ծնողական հանդիպում մը, կազմակերպուած Ց. Կ. Խաչի դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ ։ Ներկայ էին բաւական թուով ծնողներ ու դպրոցը գնահատողներ ։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան որ ճարտարութեամբ վարեց իր պաշտօնը ։ Հոգաբարձութեան կողմէ ընկեր Ս. Առաքելեան պարզեց դպրոցին վիճակը եւ խնդրեց ներկաներէն իրենց կարծիքները յայտնել դպրոցը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար ։ Կարծիքներու փոխանակութիւն մը կատարուեցաւ ։ Ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեան տեղեկագրով մը պարզեց դպրոցին եռամսեայ պատկերը թելադրիչ բաղձանքներ յայտնելով ։ Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, մեներգներ, արտասանութիւններ ու խմբերգ՝ դպրոցին աշակերտներուն կողմէ ։ Ներկաներու ինքնաբուխ նուէրներով գոյացաւ քսան հազար ֆր. ։ Յարմար առթիւ պիտի տրուի նուիրատուներուն ցանկը ։ Կարելի է յաճախ կազմակերպել այսպիսի հանդիպումներ, հետաքրքրելով ծնողները իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեամբ ։

× Դերասան Թրաչոս մէկուկէս ամիսէ ի վեր զուարթութիւն կը սփռէ այս շրջանին մէջ իր յաջող ներկայացումներով ։ Դեկտեմբեր 4ին ներկայացուց «Ուշ լինի նուշ լինի» օփերէթը, նուագով կ՚ընկերանար Պ. Մ. Շիրվանեան ։ Բոլորն ալ լաւ կատարեցին իրենց դերերը ։

Գ. Պ.

ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ԲԺԻՇԿԸ

★

ՆԻՍ, 24 Դեկտ.— Երէկ տեղի ունեցաւ Տոքթ. Նաֆիլեանի շնորհուած Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի շքանշանին յանձնումը, ձեռամբ նախկին նախարար Պ. Լէոն Պարէթիի ։

Տեղական թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն այս արարողութիւնը, որուն ներկայ էին բազմաթիւ Ֆրանսացիներ եւ Հայեր ։ Բժշկական Միութեան նախագահը, Տոքթ. Քոստ, այս առթիւ ջերմապէս ներբողեց հայ բժիշկին երկարատեւ եւ փայլուն գործունէութիւնը ։ Նիսի եկեղեցական վարչութեան նախագահը, Կէտիկեան եւ Մարզական Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Վ. Պալապանեան գեղեցիկ ծաղկեփունջեր նուիրեցին Տիկին Նաֆիլեանի ։

Բժ. Նաֆիլեան համեստ եւ անշահախնդիր անձնաւորութիւն մըն է եւ միշտ օգտակար կ՚ըլլայ գաղութին ։ Կարօտ հիւանդները կը խնամէ ձրիաբար ։ Տարինէ ի վեր ամէն օր կ՚այցելէ իշխանուհի Երկայնաբազուկ Արղութեանցին, որ 4–5 տարիէ ի վեր չի կրնար սենեակէն դուրս ելլել, սրտի հիւանդութեան եւ յօդացաւի պատճառով ։

Գ. Խոսրովեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

●

— Ինչ գնով էլ լինի, ես կը գտնեմ այդ ֆեդայիները ։ Եթէ նրանք թռչուն են, ես էլ բազէ ։ Կը պատժեմ մի օր ։ Այժմ եթէ չես ուզում նեղութիւն կրել, ցոյց տուր ինձ նրանց տեղը, առանց աստ անդ թափառելու, զինաթափ անեմ եւ ձեռքերնին, ոտքերնին շղթայակապ տանեմ քաղաք, որ աշխարհ տեսնայ, ուրախանայ, ցնծայ եւ Օսմանեան ազգն ու Հայերը գիտնան թէ՝ ով է Ալի պէկը ։

— Շղթայի կապուած Տելեմաքին գանակոծում են եւ պահանջում, որ ասէ թէ ո՞ւր են ֆեդայիները ։

= Ալի պէկի ձեռքը երկար է ։ Նա ամէն ինչ կրնայ ընել, պատասխանում է Տելեմաքը ։

— Դու ծաղրո՞ւմ ես, կեավուր ։

= Մեղայ, քաւ լիցի, ամենեւին, պէկ, ասածս լուրջ է եւ ոչ հեգնանք ։

— Դու մինչեւ որ չխոստովանիս, քեզ այլեւս ազատում չկայ ։ Խոստովանէ, եթէ ոչ՝ այդ քո բերանը հալած կապար կը լեցնեմ, շան պէս մորթդ քերթել կուտամ ։

= Ինչպէս կ՚ուզես, այնպէս արա ։ Ես քեզ ազնիւ, չխտակ մարդու խօսք ասի ։ Չեմ գիտեր թէ՝ ով է արել, կամ անողները ո՞ւր են ։ Ճիշդ է, կարդացի նրանց վզից կախուած գրութիւնը եւ թարգմանեցի եւ ասացի, որ ստորագրուած է Դաշնակցական Կոմիտէի կողմէ ։ Բայց թէ ո՞ւր է այդ կոմիտէն, ո՞վքեր են այդ մարդիկը, Ալլահը միայն գիտէ ։

Չի գիտցուիր, թէ ի՞նչ փոփոխութիւն կը տանի Ալի պէկի հոգիին մէջ, բայց նա կը հրամայէ շղթաները հանել Տելեմաքի ոտներից եւ ձեռներից եւ բաց է թողնում նրան՝ միայն սպառնալով թէ՝ «Վաղը առաւօտ ես քեզ հետ կը խօսիմ» ։

Այդ անսպասելի եւ անակնկալ պարագան ոչ միայն ուրախացուց Տելեմաքը, այլ եւ բոլոր գիւղացիները ։

Նա ազատ շունչ քաշեց, եւ շնորհակալութիւն յայտնելով հեռացաւ ։ Թէեւ նա գիտէր, որ այդ ժամանակաւոր խաղաղութեան պիտի յաջորդէ փոթորիկը, այնուամենայնիւ յաղթանակ տարած զինուորի նման թողեց կրկէսի վայրը ։

Իսկ անդին՝ ոստիկանները քանդում էին գիւղը ։ Ամբողջ ցերեկը կողոպտել էին ժողովուրդը, բռնել, տանջել, տուգանք առել եւ բաց թողել ։ Այդ էր իրենց պետի կամքը ։ Հապա գիշե՞րը ։ Արեւի լոյսից չխղճահարող այդ գազանները մութին մէջ, ով գիտէ, ինչ ոճիրներ պիտի գործէին ։

Տելեմաքը մտածում էր մի կերպ այդ գազանները գիւղից հեռացնել ։ Եթէ ոչ՝ այդ գիշերը ոչ նամուս, ով էլ պատիւ պիտի մնար ։

300էն աւելի էին արիւնռուշտ գազանները, որոնք գիւղը հիմնայատակ պիտի աւերէին ։

Երկար մտածելէ վերջ, կը յիշէ մի քանի ոստիկաններ, որոնք միշտ իրենք զիրենք «Ժէօն Թիւրքեր» կ՚անուանէին ։ Երբեմն մօտեցած էր նրանց եւ մտերմաբար խօսել օսմանեան անտանելի վարչութեան մասին ։ Փափաք էին յայտնել բանակցելու յեղափոխականներու հետ եւ միացած ուժերով տապալելու բռնակալի լուծը ։

Տելեմաքը մօտենում է նրանց եւ յայտնում գիւղացիների կրած չարչարանքները այդ ժանտարմաների ձեռքից ։ Բայց նրանք համր եւ խուլ են ձեւանում՝ թօթուելով իրենց ուսերը ։ Նրանցից մէկը պատասխանում է.

— Դուք այնպիսի մի վիճակ ստեղծեցիք, որ մենք այժմ չենք համարձակւում ձայն հանել, էլ ուր կը մնայ միջամտութիւն ընել ։

Սրանից էլ յոյս չկար ։ Նա մտածում էր նորից Իբրահիմ Զավուշին դիմել ։ Կանչեց մի յարմար անկիւն եւ բացատրեց կացութիւնը՝ խնդրելով որ ազատէ գիւղը այս զուլումէն եւ բարերարը դառնայ այս ճնշուած ժողովրդին ։

— Այո, ճիշդ ես ասում, բայց ի՞նչ հնար գտնենք ։ Արդէն ժամը տասը անց է ։ Պառկելու ժամանակ է ։ Մինչեւ հիմա ինչ որ ըրին այդ գազանները, ըրին ։ Այսուհետեւ իրենց թալանն ու կողոպուտը կը մարսեն ։ Այլեւս ուրէ բան չեն ըներ ։

— Չե՞ն ըներ ։ Կարծո՞ւմ ես ։ Այսուհետեւ չե՞ն սկսի շնութեանց, բռնաբարութեանց, որ Հայերուս համար անտանելի է, եւ գուցէ այդ պատճառով էլ զարհուրելի դէպքեր պատահին ։

Իբրահիմ Զավուշը երկար մտածելէ վերջ, ասում է ։

— Երկու լաւ տղաներ կ՚ուզեմ ատրճանակներով զինուած ։ Ինչ որ ասեմ, առանց այլ եւ այլի պէտք է կատարեն ։

— Երկու տղաք, լաւ ։ Բայց ատրճանակ չունինք ։

— Ես իմ ատրճանակը կը տամ ։

Տելեմաք տղաները կը բերէ ։ Իբրահիմը իր ատրճանակը կը տայ նրանց՝ ասելով թէ 15 – 20 րոպէ վերջ, ինք դուրս կը գայ կծուակի կողմը ։ Կը հրահանգէ այն կողմէ իր վրայ ատրճանակ պարպել եւ փախիլ դէպի լեռը, այսինքն՝ հակառակ կողմը ։ Այնուհետեւ ինք պիտի կարգադրէ ամէն ինչ ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթօնին մէջ Կոստան, կարդալ Կոտան ։

բայրներու դաւադրական գործունէու – թեան եւ մեծ մասով կը պատկանին օդա – նաւային բանակին եւ ոստիկանութեան :

Կախաղանի դատապարտուած սպանե – րուն գլխաւորն է հազարապետ Սալահ Շատի, ստորերկրեայ գործունէութեան վարիչը՝ ոստիկանութեան մէջ : Բանտար – կութեան պատիժներն են հինգ տարիէն մինչեւ ցմահ :

Վարչապետին դէմ կատարուած մահա – փորձէն ի վեր դատապարտուած են մօտ երկու հարիւր Իսլամ Եղբայրներ, որոնց վեցը կախուեցան :

Այժմ 12 սիոնական Հրեաներ կը դատ – ուին իբրեւ լրտես եւ վնասարար : Ազգ. Առաջնորդութեան Նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս դատավա – րութեան առթիւ .

— Եգիպտոս որեւէ գնով հաշտութիւն պիտի չկնքէ Իսրայէլի հետ, եթէ նոյն իսկ այդ կառավարութիւնը ամբողջովին Համակերպի Ազգաժողովին որոշումնե – րուն զորս չէ յարգած մինչեւ այսօր :

Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին հինգ փրանսահպատակ Հրեաներ, որոնց մէկը աղջիկ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ անձնասպանութիւն տե – ղի ունեցած է Ճափոնի մէջ, 1954ի ըն – թացքին, համաձայն պաշտօնական տեղե – կագրի մը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ խորհրդարանը որոշեց դատի ենթարկել Թիթոյի մտերիմ գոր – ծակիցը եւ կենսագիրը, Վլատիմիր Տէ – տէճէր, այն ամբաստանութեամբ թէ դա – ւած է պետութեան դէմ, միանալով նախ – կին փոխ վարչապետ Ճիլասի որ խստո – րէն քննադատած էր երկրին ներկայ վար – չակարգը : Տէտէճէր չաբաթ օր չկրցաւ դաս տալ Պելկրատի համալսարանին մէջ ուր արդի պատմութեան դասախօս է : Ամ – բաստանեալը բանտարկուած է արդէն եւ Թղթակիցները գոց դտան իր բնակարա – նին դուռը :

ՀԱՒԱՏՔ ԵՒ ԳՈՐԾ

Բարեպաշտ հայրենակից մը, Պ. Մինաս Գըլըճեան, «Շնորհաւոր նոր տարի եւ բարի Կաղանդ» մաղթելով իր ազգակից – ներուն, հազարական ֆրանք կը նուիրէ ստորեւ նշանակուած հաստատութեանց : Միեւնոյնատեն կը յորդորէ որ ամէն մէ – կը իր հաւատքին միացնէ գործը : «Հա – ւատքը առանց գործի մեռած է» :

Փարիզի Աղքատախնամին (Ծերանոցին համար), Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան տան, Լիբանանի Օգն. Խաչի Պնակ մը կե – րակուրին, Ազգ. Տան Հայկազեան վար – ժարանին, «Յառաջ»ի բարգաւաճման հա – մար : Համագումար հինգ հազար ֆրանք : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Տեղափոխութեան պատճառով կը փո – խանակուի Պորտոյի կեդրոնական մէկ թաղամասին մէջ յարկաբաժին մը (կահա – ւորուած) հինգ օգտակար կարեւոր սեն – եակներով, Գ. յարկ, կազ, ջուր, ելեկ – տրականութիւն : Շատ դիւրամատչելի պայմաններ : Ամսական վարձք 1980 : Շատ ձեռնտու դերձակի աշխատանոցի համար : Դիմել.— Կ. Գազեան

4. Rue Entre 2 Murs, Bordeaux (G.)

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան : Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Ճոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ : Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկնե – րուն :

Մուտքը ազատ է : Կը հրաւիրուի ամ – բողջ գաղութը անխտիր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կաղանդի առթիւ կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղին եւ Ս. Յակոբ Մատրան թաղականութեան կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար էնթէրնասիոնալի սրահը, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ վիլ :

Առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչուհի Տիկ. Ս. Թորոսեանի պիտի ներկայացուի դպրոցական թատերախաղ մը, (Տօնածա – ռի եռեւէն) 8–12 տարեկան աշակերտնե – րու կողմէ :

Ճոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալ – ներ, Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մա – նուկներուն :

Մուտքը ազատ է, 7էն 10 հայկական եւ եւրոպական պարեր :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտա – նի «Նիկոլ Դուման» խումբի եւ Նոր Սե – րունդի «Վարանդեան» Անդրանիկ Թատե – րախումբի, ղեկավարութեամբ Ն. Սար – գիսեանի : Առաջին անգամ ըլլալով մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սա – րաճեանի ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան յուզիչ տռամ, չորս արար :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Կարտան Պիվէրի «Գեղուն»ի տան մէջ :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրո – պական պարեր : Մուտքը ազատ է :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Ս. Ը. Մ.ի տարեկան պա – րահանդէսը յառաջիկայ Յունուար 8ին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետարանի սը – րահին մէջ, առաջնակարգ նուագախում – բով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՍԵՐՏԱՐԵԱՆի

(Ծնեալ Տարայեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, եւ իրենց եղբօր Յովսէփ Տարայեանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցա – ւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Այրի Տիկին Եսթեր Ղազարեանի, զաւակնե – րուն, իր քոյրերուն եւ բոլոր պարագա – ներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօրը, աներձագին եւ ազգականին, Պ. Մկրտիչ Ղազարեանի անակնկալ եւ կսկծալի մահ – ուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Կեսարացի Էօ – ժէնի եւ Վիքթոր կը փնտռեն իրե՛ց եղ – բայրը՝ Արթին Օգումուշեան, որ կոր – սուած է Իզմիրի մէջ 1922ին : Կը բնակէր Թիւ 35 Տէյիրմէն փողոց : Տեղեկացնել Տիկին Էօժէնի Տապանեանի, 19 րիւ Մար – սէլ Պինէ, Պուա Քոլոմպ (Սէն), Ֆրանս :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոստոյի մասնաճիւղի դպ – րոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 15·30ին, 24 րիւ տէ Պաիւրթիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, զուգերգ, տրամախօսութիւն, պար եւն. :

Ջաւեշտ մը աշակերտներու կողմէ :

Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաժնէ փոքրերուն : Մուտքը ազատ է

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄՈՆԹՐԷՕՅԷՆ Դեկտ. 24ին մանրա – չէքով ստացանք 1600 ֆր., իբրեւ բաժնե – գին : Կը խնդրուի հաղորդել ղրկողին Ա – ՆՈՒՆԸ :

Մ. Բ. ՎԻԷՆ.— Պիտի հրատարակուի :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՎԻԷՆԷՆ Պ. Զոպոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տէր Մինասեանի (Մ. Նահանգներ) :

ՓԱՐԻԶԻ Նոր Սերունդէն Պ. Ռուպէն Շահինեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նը – ւիրէ իր քեռայրին Պ. Կարապետ Թիւ – ֆէնքճեանի (Ամերիկա) :

ՓԱՐԻԶԷՆ Պ. Բ. Սերճանեան երեք ամ – սուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Խալչեանի (Փարիզ) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը Փետրուար 27ին :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայ ր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ երգ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ : Անիէռի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչա – խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշ եանի :

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ճոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով : Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :

Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 31 DECEMBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7560 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2971

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵԴԵՍԻԱՆ ԻՐ ՔԱՋԵՐՈՎ

•

Հայաշխնչ Սարսափներուն քառասնամեակն է այս տարի, եւ անշուշտ պիտի տօնուի համապատասխան լրջութեամբ: Առանց հաւատաքննութեան եւ բաղաձայն մոլաուքներու:

Մինչ այդ, զանազան Միութիւններ կ'ոգեկոչեն իրենց շրջանին ողջակէզը, ինչպէս եւ դիմադրական պայքարը:

Այսպէս, կիրակի օր տեղի կ'ունենայ Եդեսիոյ Հայր. Միութեան ձեռնարկը, Փարիզի Զինուորական Ակումբի սրահներուն մէջ:

Տարիներու ընթացքին, աւելի շատ ողբուկոծ լսեցինք, գրաւոր թէ բանաւոր: Եւ այն տպաւորութիւնը գոյացաւ թէ ուրիշ բան պէտ չարդուեցանք:

Մինչդեռ, ինքնապաշտպանութեան, դիմադրական պայքարի պատմութիւններ կան, մոռցուած կամ անտեսուած:

Միտքերու մէջ մնացած են գլխաւոր հերոսամարտները, — Վասպուրական, Տարօն, Եդեսիա, Շ. Գարահիսար, Ալ-Տաղ, Ֆընտըճաք եւայլն:

Եթէ ամբողջ շրջաններ ոտքի ելան կամ գերագոյն պայքարը մղեցին վերջին պահուն, այդ չի նշանակեր թէ միւսները բոլորն ալ գլուխ ծռեցին անմիջապէս:

Դիմադրական պայքարի պատմութիւններ կան, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Բիւթանիա եւ Անատոլուի խորերը, որոնք պատմութեան կը յիշուին:

Ամէն պարագայի մէջ, ժամանակն է որ արձանագրուին ոչ միայն հաւաքական, այլեւ անհատական ինքնապաշտպանութեան ձեռնարկները, «Ցուշապատում»ներու կամ վիպակներու մէջ:

Եդեսիան, որ արդէն ունէր իր հերոսամարտին համառօտ պատմութիւնը եւ բազմաթիւ յուշեր եւ մենագրութիւններ, այժմ ձեռնարկած է հրատարակելու ամբողջական գործ մը, աշխարհագրական պատմականէն մինչեւ հերոսականը:

Որքան գիտենք, այս առթիւ հաւաքած են անհամար հում նիւթեր, ձեռք անցընելով Թանկագին վկայութիւն մը՝ Լէյդէնի մատենադարանէն (Հոլանտա):

Միեւնոյն ատեն պրպտումներ կատարուած են ժամանակակից շրջանի անցքերուն եւ երկու հերոսամարտներուն մասին: Այնպէս որ, կը կարծենք թէ «Ցուշապատում»ը պիտի լրացնէ բոլոր պահանջները:

Բոլոր ժողովուրդներուն համար հիմնական առաքինութիւն մը կը կազմէ քաջութիւնը, եթէ նոյնիսկ իր նպատակին հասած չըլլայ:

Ո՛րքան աւելի՝ մեր հալածական եւ անճար ժողովուրդին համար, որ ստիպուած էր իր գոյամարտը մղել խիկապէս դժոխային պայմաններու մէջ:

Եդեսիան եւ միւսները եթէ զարնուեցան, միեւնոյն ատեն հաստատեցին թէ գիտեն զարնել: Մարտնչիլ արիաբար, ճակատ ճակտի:

Եւրոպայի մէջ ալ գերութեան մատնուած ժողովուրդներ ունեցան իրենց դիմադրական պայքարը:

Բայց, ի՛նչ անփոխարինելի առաւելութիւններով, — ներքին եւ արտաքին աջակցութիւն, բարոյական թէ նիւթական: Արդիական եւ անսպառ զէնքեր: Ցարաճուն օգնութիւն օդանաւերով եւ ուրիշ ամէն տեսակ միջոցներով:

Եւ վերջապէս հաստատուն յոյս մը, — այսօր վաղը կը հասնին ազատարարները:

Մեր ո՞ր հերոսամարտը ուժ կ'առնէր այս կարգի առաւելութիւններէն:

Վերը երկինք մը մռայլ, վարը՝ դեհեն: Եւ իբրեւ ապաւէն՝ ափ մը քաջերու բազուկները, նախնական զէնքերով...

Նոր Րաֆֆի մը կրնար վէպի վերածել Եդեսիոյ հերոսամարտը, իր լուսապայծառ դէմքերով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

24 ԺԱՄ ՅԵՏԱՁԳԵՑԻՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

•

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԷՐ ԵՐԷԿ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Ազգ. ժողովը յուզումնալից նիստ մը եւս գումարեց Դշ. օր, Փարիզի համաձայնութեանց եւ մասնաւորապէս Գերմանիոյ վերազինման հարցին քննութեան առթիւ: Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան ժամը 16էն մինչեւ Եշ. առտու եւ 24 ժամ եւս յետաձգուեցան, օրինական ձեւակերպութեան մը պատճառով: Բայց եւ այնպէս վաւերացումը ապահովուած կը համարուի, մանաւանդ որ առաջին քուէարկութեամբ ընդունուած էր արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին մէջ, 256ի դէմ 286 ձայնով: Վերազինման հակառակորդները այս անգամ ա լուժգնօրէն պայքարեցան, Փարիզի համաձայնութեանց ամբողջական վաւերացումը խափանելու կամ երկար ատեն յետաձգելու համար:

Գիտնալով հանդերձ որ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ ազատ աշխարհին մնացեալ մասը անձկութեամբ կը սպասեն վերջնական եւ ամբողջական վաւերացման, ընդդիմադիրները օգտուեցան օրինական ձեւակերպութենէ մը, 24 ժամ եւս [illegible] համար:

Վիճաբանութեան նիւթը հետեւեալն էր, — Օրէնքը կ'արտօնէ՞ եւ առնել կամ փոփոխել վստահութեան քուէի վերաբերեալ բանաձեւ մը, առանց 24 ժամ յետաձգելու: Երեսփոխան մը առաջարկած էր մասնախումբ մը կազմել, հսկելու համար Գերմանիոյ վերազինման գործողութեանց վրայ, որպէս զի արտօնուած չափէն աւելի ուժեր չունենայ: Նոյն երեսփոխանը ուզեց եւ առնել իր բանաձեւը, բայց ընդդիմադիրները առիթէն օգտուեցան, պնդելով թէ անհրաժեշտ է քննութիւնը յետաձգել 24 ժամ: Ի վերջոյ ընդունուեցաւ յետաձգման առաջարկը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, զօր. Օմերան, որ առաջին օրէն պահանջած էր մերժել համաձայնութեանց վաւերացումը, կրկնեց իր առարկութիւնները: Իր կարծիքով, «Գերմանիոյ վերազինումը Ռուսիոյ դիրքը պիտի նետէ այդ երկիրը: Գալով դաշնակիցներու սպառնալիքին, աւելորդ են, վասնզի անոնք չեն կրնար Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կազմակերպել առանց Ֆրանսայի: Երկու յաղթական պատերազմներու արդիւնքը չփճացնելու եւ խաղաղութեան վերջին պատեհութիւնները չանհետացնելու համար, կը պահանջեմ մերժել Փարիզի համաձայնութիւնները»:

ԷՐԻՕ ՄԻՇՏ ԿԸ ՄԵՐԺԷ

Ազգ. ժողովին պատուակալ նախագահը, ծերունին Էրիօ խօսք առնելով, ցաւ յայտնեց որ կառավարութիւնը յաւելուածական պայմանաժամ մը չի տար Ֆրանսացիներուն, խորհրդակցելու եւ գործելու համար: «Կառավարութիւնը այսօր աղատ է բանակցելու համար Արեւելքի հետ, բայց վաղը պիտի հարկադրուի նկատի առնել Գերմանիոյ կարծիքը: Այս յուզումնալից վիճաբանութիւնը փակելէ առաջ, կը յիշեցնեմ թէ անհրաժեշտ է յարգել բոլոր դաշնագիրները, ինչ որ ալ ըլլան: Տասը տարի առաջ, մարդ մը որ վեր կը մնայ ամէն վէճէ, դաշինք մը ստորագրեց որուն համաձայն Ֆրանսա երբեք պիտի չմիանայ Խ. Միութեան դէմ ուղղուած խմբակցութեան մը: Ես ամբողջ կեանքիս մէջ պայքարած եմ եւ պիտի պայքարիմ որ յարգուին Ֆրանսայի յանձնառութիւնները: Խիղճս կը տանջէ զիս եւ չեմ կրնար հանդարտանալ»:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

•

Քանի մը կարճ յայտարարութիւններէ ետք, երկար ճառ մը խօսեցաւ ընկերվարական գուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, պաշտպանելով Փարիզի համաձայնութիւնները:

— «Նախ նկատի առնենք ապահովութեան խնդիրը: Մենք, ընկերվարականներս, համաձայն ենք խաղաղ համակեցութեան: Բայց նախ ստիպուած ենք ապահովել մեր գոյութիւնը: Երբ կը յուզուի Գերմանիան՝ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան միացնելու խնդիրը, չկայ մէկը որ չխոովի այդ վերազինման գաղափարէն իսկ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ատլանտեան գինակցութեան միւս բոլոր անդամները այնքան կը պնդեն որպէս զի վաւերացընենք Փարիզի համաձայնութիւնները: Ինչո՞ւ այդքան կը պնդեն, եթէ ոչ նկատի առնելով Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը 1945էն ի վեր: Եթէ այս վիճակին մատնուած ենք, պատճառը այն է որ երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր Ռուսիա միակ երկիրն է որ զէնքի տակ կը պահէ միլիոնաւոր զինուորներ: Տասը տարիէ ի վեր Ռուսիա ոչնչացուց բազմաթիւ ժողովուրդներու ազատութիւնը: Բոլոր չարիքին պատճառն է ռուսական աշխարհակալութիւնը (ծափեր): Քիչ առաջ յիշեցին Ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքը: Ռուսիա ինք քանիցս դաւաճանեց դաշնագրին, ինչպէս ըսին Պ. Ռընէ Մայէր եւ ներկայ վարչապետը: Խորհրդային աշխարհակալութեան պատասխանն է հաւաքական ապահովութեան կազմակերպումը, ազատ աշխարհին համերաշխութիւնը: Կ'ուզէ՞ք անխուսափելի դարձնել ազատ աշխարհին համերաշխութեան խզումը: Թող ամէն մէկը գիտնայ թէ այդ խզումը կրնայ կախում ունենալ իր քուէթուղթէն»:

Յետոյ պարզելով Փարիզի համաձայնութեանց առաւելութիւնները, Պ. Կի Մոլէ բացատրեց թէ անոնք ոչ թէ վախճանը, այլ մեկնակէտն են միացեալ Եւրոպայի կառուցման: Եւ գոհունակութիւն յայտնեց վարչապետին յայտարարութեանց համար: «Ռուսիան ե՞րբ խօսեցաւ բանակցութեանց մասին, — ճիշդ այն պահուն երբ ազատ աշխարհը սկսաւ կազմակերպուիլ»: Պատասխանելով համայնավար առաջնորդին մէկ հարցումին, բանախօսը յայտարարեց.

— Գերման ընկերվարականները նախ եւ առաջ երկրին միացումը կը պահանջեն, եւ երբեք չեն մերժեր մասնակցիլ ազատ աշխարհին պաշտպանութեան: Դուք, համայնավարներ, քանի անգամ փորձեցիք ձեր բեմերը առաջնորդել գերման ընկերվարականները, բայց անոնք միշտ մերժեցին: Մեզի համար Գերմանիոյ միացումը չէ հիմնական խնդիրը, այլ անոր ազատ մասին անկախութեան պահպանումն է: Լեհաստանը միացեալ է, բայց ազատ չէ»:

Եզրակացնելով, Կի Մոլէ ըսաւ թէ իրենք պիտի քուէարկեն վաւերացումը, վասնզի ահագին դեր մը վերապահուած է Ֆրանսայի:

Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներուն ներկայացուցիչը բացատրեց թէ յանձն կ'առնեն «այս նոր դժբաղդութիւնը — վաւերացում — վասն զի ռուսական վտանգը աւելի ծանր է քան գերմանական վտանգը»: Այս առթիւ գովեց վարչապետին քաջութիւնը

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ խորհրդային բժիշկները գտած են խլերդին (քանսէր) ծագումը: Ճշգրիտ մանրամասնութիւններ կը պակսին:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ մէկ շաբաթէ ի վեր երկրաշարժի ցնցումներ կը զգացուին Պելոպոնէսի մէջ: Զօրս - հինգ հարիւր բնակիչներ բացօթեայ կը պառկին, հակառակ ցուրտին եւ անձրեւին:

ՀԵՐՈՍԸ ԵՒ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ

Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան եւ Օր. Խանում Քէթէնճեան:

(Եդեսիոյ հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ որ կը տօնուի այս կիրակի):

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

Ուրիշ թեր ու դէմ ճառերէ վերջ, գիշերուան նիստին մէջ խօսք առաւ Պ. Մենտէս Ֆրանս, կրկին բացատրեց թէ «երկրին շահը կը պահանջէ կարելի եղածին չափ ստուար մեծամասնութիւն մը ստանալ վաւերացման համար»: Երբ կը բացատրէր քուէարկելի բանաձեւերը, համայնավար ներկայացուցիչը, Տիւքլօ, յիշեցուց թէ Գերմանիոյ վերազինումն է բուն խնդիրը: Վարչապետը նկատի չառաւ այս դիտողութիւնը: Այն ատեն Տիւքլօ եւ ընկերները աղաղակեցին.

— Կը վախնայ գործածել բուն բառը: Ձի համարձակիր:

Վարչապետը շարունակելով իր ճառը, պնդեց թէ անհրաժեշտ է ստուար մեծամասնութիւն մը: «Անշուշտ հասկնալի է որ Ֆրանսացիներու մեծամասնութիւնը խոր անձկութիւն մը կը զգայ պատերազմէն տասը տարի վերջ Գերմաններուն զէնք տալու գաղափարին առջեւ: Բայց կարեւորը այն է որ նկատի առնենք թէ ի՛նչ կ'ըլլայ հետեւանքը, եթէ ժխտական քուէարկութիւն մը կատարուի: Ոչ միայն Ատլանտեան միութիւնը պիտի վտանգուի, այլ եւ պիտի չկրնանք որեւէ բանակցութիւն կատարել: Փարիզի համաձայնութիւնները յարձակողական խմբակցութիւն մը չեն կազմեր: Զորս տարի է որ սեղանի վրայ է այս խնդիրը: Այդ չորս տարիներու ընթացքին Խ. Միութիւնը չկատարեց որեւէ ձեռնարկ որ արդարացնէր յետաձգումը: Հետեւաբար որ եւ է պատճառ չկայ յետաձգելու վաւերացումը որ աւելի պիտի զօրացնէ ազատ ժողովուրդներուն դիրքը»:

Վարչապետին մնացեալ բացատրութիւններն ալ խոր տպաւորութիւն գործեցին, չափաւոր տարրերուն վրայ եւ քուէարկութիւնը յետաձգուեցաւ 24 ժամ, ընդհանուր ջղագրգռութեան մէջ:

× Ֆրանսայի, Հոլանտայի եւ արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները կոչ մը ուղղեցին արեւմտեան Գերմանիոյ իրենց ընկերներուն, որպէսզի խափանեն Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումը:

ԻՍՐԱՅԷԼ հաւանութիւն յայտնեց որ Սուրիոյ օդանաւերը թռիչքներ կատարեն իր երկրին վրայ, կարգ մը պայմաններով:

ՓԱՊՈՒՂԻ մը (մեթրօ) պիտի շինուի Պոլսոյ մէջ, ֆրանսական ընկերութեան մը կողմէ: Փապուղին պիտի ունենայ 11 քիլոմեթր երկայնութիւն, 15 կայարան եւ քսան մեթր խորութիւն, բանելով Մէճիտիէքէօյէն մինչեւ Ենիգափու: Կը յուսան առաջին գիծը բանալ 1958ին, եթէ քաղաքապետութիւնը տրամադրէ անհրաժեշտ վարկերը:

ԵՐԿՈՒ ՀՐԱԲՈՒԽՆԵՐ, Սթրոմպոլի եւ Ետնա, բորբոքումի նշաններ կը ցուցնեն, մտահոգութիւն պատճառելով Իտալիոյ մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵԹՐՕՆ հականեխելու փորձ մը կատարուեցաւ առջի օր, կարգ մը անուշահոտութիւններով:

ՈՒՐՖԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

«Մեռելներու գերեզմանները Ողջերու սրտերուն մէջ պէտք է պահուին»

Ցայտնի գիտնականի մը խօսքն է, ընդհանուր խորին ուսումնասիրութենէ մը եւ նուիրագործուած բազմաթիւ քաղաքական ու գիտական հանճարներու կողմէ դարերու ընթացքին :

Որչափ իմաստալից՝ նոյնքան ալ խրատական է այս խօսքը : Ժողովուրդներու գոյութիւնը կապուած է մեռելներու անթառամ յիշատակին, անոնց պանծալի պայքարներուն, անոնց ոգեւորիչ գործունէութեանց : Հերոսները եւ հանճարներն են որ խանդավառած եւ ապրեցուցած են՝ հազարամեակներէ ի վեր իրերայաջորդ սերունդներ :

Մարդ անհատը ինչո՞ւ կապուած է իր մեռելին, անշնչացած, փոշիացած սրտահատորին, անոնց անդարձ եւ յաւիտենական մեկնումէն վերջ : Ի՞նչ են այն փարթամ արձաններն ու կոթողները, հասարակ գերեզմաննոցները, անոնց՝ մեռելներուն մեր յարգանքն ու երախտագիտութիւնը : Անոնց մեծագործութիւններով ապրելու վսեմ ձգտումէն զատ, ոչինչով կարելի է բացատրել այս երեւոյթը : Ոգեւորութեան եւ հաւատքի կենդանի աղբիւրներ են գերեզմանները : Հիմակ, Ուրֆան, հազարաւոր մղոններ հեռու սրբավայր մըն է մեր յօշոտուած հականերուն, քաջամարտիկ տիտաններուն գերեզմաններով : Այդ գերեզմանները նստած մեր սրտերուն մէջ, մեզ կը պարտադրեն իրենց յիշատակը ոգեկոչել, փոխանցել յաջորդ սերունդներուն, որպէսզի յարատեւէ ցեղին գոյութիւնը :

Ուրֆան դարեր ու դարեր մաքառած է ի խնդիր սրբազան խաչալի մը իրականացման, նետուելով անհաւասար գուպարներու մէջ, ցեղին յաւիտենականացման, անոր մշակոյթին ազատ եւ ապահով զարգացման, վերջապէս հայրենիքի ազատութեան սիրոյն :

Այն ժողովուրդները, որոնք իրենց մարտական քաջութեամբ կը պայքարին՝ եւ իրենց կամքը կը պարտադրեն, միշտ կը վայելեն յարգանք ու ակնածանք, սերունդէ սերունդ, քանդակելով հայրենիքի սէրը անոնց հոգիներուն մէջ :

Դժբախտաբար, ուժի եւ պայքարի օրէնքը ընդունուած է իբրեւ գերագոյն ազդակ՝ ցեղերու կենսունակութեան : Հայը իբրեւ շինարար եւ խաղաղ ժողովուրդ, չէր կրնար խուսափիլ այս ճշմարտութենէն : Ուստի գիտակցութեամբ, հաւատքով եւ յանդգնութեամբ նետուեցաւ ահեղ պայքարին մէջ :

1915ին Եղեռնոյ մէջ, բուռ մը հայ քաջեր անձնուիրաբար տրամադրեցին իրենց կանանչ երիտասարդութեան եռացող արիւնը որպէսզի անշէջ մնայ ցեղին առեղծագործութեան թափը, սրտապնդելով գալոց սերունդները :

Այդ վսեմ հաւատքով համակուած խիզախեցին արիւնածարաւ թշնամիներուն դէմ, անոր կանխամտածուած հրէշային ծրագիրները վիժեցնելու համար : Ահաւոր նախճիրին դէմ ծառանալով դիմեցին փոխվրէժի :

Հայ քաջերու հոգիները փոթորկած, բոնկած էր ի տես սարքուած անպատում սպանդին : Անոնք Վահագնեան յանդգնութեամբ նետուեցան ռազմադաշտ, իբրեւ վիշապաքաղներ, ահ ու սարսափի մատնելով դահիճներու վոհմակը : Այս խիզախ արարքով յաւերժացուցին իրենց նախահայրերուն մարտական ոգին :

1915էն շատ առաջ, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեաններու հեռատեսութեան շնորհիւ, նախապատրաստուած էր քաջարի հոյլ մը նուիրեալներու : Կազմակերպուած էր դիւցազնամարտի մանրադնին ծրագիրը : Հակահարուածը չշմեցուց թշնամի ղեկավարութիւնը, եւ Ուրֆան անմահացաւ իր հերոսամարտով, յաւերժացնելով ազատութեան եւ խաղաղասիրութեան ազնիւ ձգտումը :

Ուրֆացին իր արի արանց քաջերու գոհաբերութեամբ Հայոց պատմութեան մէջ բացաւ փառաւոր էջ մը, իբրեւ ժառանգութիւն իր յաջորդներուն :

1919ին, ազգային շինարար ոգին պաշտելի նահատակներուն ոսկորներուն վրայ կը բարձրացնէր նոր բոյներ : Դժոխքէն մազապուրծ ազատուած՝ Տէր Զօրի խըլեակները աշխարհ մը կը շէնցնէին : Գիչափ Թուրքը նոր դաւեր կը լարէր, 1915ի անորակելի նախճիրը վերսկսելու մոլեգնութեամբ : Այս անգամ եղբայրացած Ֆրանսական ուժերու հետ բուռ մը քաջեր աւելի քան երկու ամիս ճակատեցան գազանաբարոյ ջոլիրին դէմ : Դարերու գինակցութիւնն ու արիւնի եղբայրակցութիւնը անգամ մը եւս կը նուիրագործուէին :

Բայց թշնամին յաջողեցաւ խաբել Եւրոպացիները, չահագործեց անոնց վստահութիւնը ու վատաբար յարձակեցաւ կիրճի մը մէջ, ուր նախապէս դարանակալ կը սպասէր, խողխողեց առանց խղճահարութեան աւելի քան հինգ հարիւր Ֆրանսացի զինուորներ, դրժելով տուած խոստումը ...

Հակառակ այս նենգամտութեան, Հայը մնաց անընկճելի, ապաւինեցաւ իր դիրքերուն եւ պարտադրեց յարգանք, այն գազանաբարոյ վոհմակին որ քիչ առաջ իր ղօհերուն գլուխները սուիններու վրայ բարձրացուցած, մոլեգնօրէն կը թափառէր փողոցէ փողոց անպատկառ պոռչտուքներով :

Հայը մնաց անպարտելի, սակայն, իր պապենական՝ բոյնը դարձած էր անապահով՝ շրջապատուած բորենիներով դաւաւոր դահիճը դարձած գազազած հրէշ : Եւ Հայը խոր կսկիծով, վիրաւոր սիրտը խածած հեռացաւ Ուրֆայէն, որուն հողը բազմիցս ներկած էր իր արիւնով դարերու ընթացքին :

Հեռացաւ հաւաքելով իր մասունքները : Նահատակներուն խնկելի յիշատակները ամփոփելով սրտին մէջ :

Մենք վերապրողներս այն զոյգ հերոսամարտները իբրեւ ներշնչումի աղբիւրներ կ'ոգեկոչենք՝ որպէսզի հոգիով վերապրինք : Կուզանք մեր ուխտը նորոգել, հաւատալով որ պիտի ծագի արդարութեան արեւը եւ երբ փոխադրենք մեր արի արանց աճիւնը ազատ հայրենիքի պանթէոնին մէջ, ահա այն ատեն միայն անոնց հոգիները կը խաղաղին :

Վերջապէս Ուրֆան խորհուրդ մըն է դարձած համայն հայութեան համար : Խորհուրդ մը որ կը հնչէ իբրեւ ռազմական շեփոր :

Ուրֆացին չի բաւականանար միայն տարեկան տօնակատարութեամբ : Տուած է հատորներ եւ ներկայիս մամուլի տակ է ընդարձակ երկասիրութիւն մը որ պիտի յաւերժացնէ Ուրֆացիին պատմութիւնն ու պայքարները : Ուրֆան եղաւ այն բացառիկ քաղաքներէն՝ որոնք բարձրացուցին հայութեան վարկը ազգերու պատմութեան մէջ :

Փառք Ուրֆայի անցեալին, անոր անմահ հերոսներուն, որոնց արիւնով գըրուեցաւ ծիրանի պատմութիւն մը, լի պարծանքի եւ ոգեւորութեան դրուագներով :

Եղեռնէն կը մնայ «Խորհուրդ մեծ եւ Սքանչելի» :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ ՀԱՅԸ

●

ԽՄԲ.— Պէյրութի մէջ մամուլին յանձնուած է ստուար հատոր մը, «Եդեսիոյ Յուշապատումը», ճոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ :

Հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, կ'արտադրենք հատուած մը Քարէն Եփփէի մասին, որուն կեանքը սերտօրէն կապուած է հայկական տառապանքին, մասնաւորապէս Ուրֆայի եղերական դէպքերուն.—

Գրել Ուրֆայի հայութեան վերջին կէս դարու պատմութիւնը, առանց Տանիմարքացի այս ազնիւ յիշատակութեան, մէկ կողմէ պիտի կազմէր մեծ պակասութիւն մը նոյնինքն այդ պատմութեան համար, իսկ միւս կողմէ մեծ անիրաւութիւն մը, այս իրաւօրէն ազնիւ, մեծահոգի եւ հայանալու աստիճան հայանուէր այս աղջկան հանդէպ :

Իր վաթսուն տարիներու սեմին վրայ, աչքերը կեանքին փակած այս մեծ մարդասէրը, իր կեանքի մեծագոյն մասը անցուց հայութեան մէջ, ապրեցաւ Հայու ուրախութիւնները եւ աւելի շատ տառապանքները, լաւագոյնս ճանչցաւ հայ կեանքը եւ մասնակից դարձաւ անոր ներքին իրադարձութեանց :

1876ին ծնած Քոփենհակի արուարձաններէն մէկուն մէջ, 1903ին՝ 27 տարեկանին է որ մարդ. ծառայութեան ոգինըրենքը բերէ Ուրֆա, մասնակցելու համար հայ վիշտն ու տառապանքը ամոքելու մարդասիրական գործին, երբ անգամ մեծանուն Տօքթ. Եօհաննէս Լէփսիուսի Տէօչ Օրիան Միսիօնին, սատանձնելով 1895ի ջարդերուն որբացած հայ մանուկներու հոգատարութիւնը, Միլլէթ Խանի գերմանական որբանոցին մէջ, որ իբր ազգային կալուած, տրամադրուած էր այդ նպատակին :

Որբերու գործին ծանրութիւնը եւ ազէտին մեծութիւնը տուած ըլլալու համար յիշենք, որ բացի գերմանականէն, Ուրֆայի մէջ հաստատուած էին ամերիկեան որբանոցը, ամերիկացի Միս Քօրինա Շաթըրի վարչութեան տակ, հաստատուած բողոքականաց ժողովարանի շրջափակին մէջ, եւ ազգային որբանոցը, ազգային վարչութեան մատակարարութեամբ Ս. Սարգիս վանքին մէջ :

Օր. Քարէն Եփփէի մէջ առաջին մէկ օրէն ի յայտ եկաւ ներքին մարդը, որպէս իսկական մարդասէր եւ հայանուէր, զերծ կրօնական եւ յարանուանական նախապաշարումներէ, եւ որպէս գործնական միտք :

Փութաց գնահատել որ նախ ուսումնասիրել եւ ճանչնալ պէտք էր միջավայրն ու ժողովուրդը, որոնց մէջ պիտի գործէր ինք, ճանչնալ վարքն ու բարքը, կենցաղն ու հոգեկան ներքին աշխարհը՝ իր խնամքին յանձնուած մատաղատի մանուկներուն : Եւ յաջողեցաւ :

Առաջին հողն եղաւ սորվիլ հայերէնը եւ կարճ ժամանակի մէջ տիրացաւ անոր, տարիներու ընթացքին ճոխացնելով իր բառամթերքը, թափանցելով Ուրֆայի բարբառի նրբութիւններուն եւ իւրացնելով նոյնիսկ սրաբանութիւնները : Կը գրէր ու կը կարդար հայ լեզուն, բայց կը խօսէր գրականի եւ տեղական բարբառի խառնուրդ մը, որ միացած Տանիմարքացիի առոգանութեան, կարծէք կը կազմէր մասնաւոր երաժշտութիւն մը :

Լեզուի այս ծանօթութիւնը կարելիութիւն կ'ընծայէր, գրաւելու իւրաքանչիւր երախայով առանձնաբար, ուսումնասիրել անոնցմէ իւրաքանչիւրի խառնուածքն ու հոգին, ըստ այնմ ընելու իր տնօրինութիւնները, միշտ իմաստուն եւ տեղին :

Առաջին օրէն իր համոզումն էր եւ մինչեւ վերջ ալ մնաց այն՝ որ իր խնամքին յանձնուած դժբախտները պէտք է պատրաստուին կեանքի պայքարին, եւ այս համոզումով, ուսման հետ զուգընթաց, կարելիութիւններ ստեղծեց արհեստագիտական ծանօթութիւններ տալու, մասնաւոր հակում ունեցողներուն, որոնց ճըշդումը, իր խորաթափանց ուսումնասիրութեան հետեւանքն էր : Այսպէս է որ Միլլէթ Խանի որբանոցին մէջ զարգացուց արհեստի երեք ճիւղեր.— մանուսայագործութիւն, ներկարարութիւն եւ խաղախորդութիւն :

Գործնական այս ոգիին արգասիքը մինչեւ այսօր կը շարունակէ գոյութիւն ունենալ վերապրող Ուրֆացիներուն մէջ :

Կարծէք սովորութիւն դարձած է որ հայութեան վէրքերը ամոքելու առաքելութեամբ Արեւելք եկող արեւմուտքցի միսիոնարներէն ոմանք իրենք իրենց իրաւունք տան հայ ժողովուրդին քրիստոնէութեան դասեր տալու : Օր. Քարէն Եփփէ ոչ միայն որեւէ փորձ չըրաւ 16 դարերէ ի վեր պաշտօնապէս քրիստոնէացած հայութիւնը այլ յարանուանութեանց կապելու, այլ տարիներու ընթացքին ինք «լուսաւորչականացաւ», Ծնունդի եւ յարութեան Զատկի տօներուն ընդունեց Հայ Եկեղեցւոյ հաղորդութիւնը, եւ ի վերջոյ, իր իսկ կտակով թաղուեցաւ լուսաւորչական եկեղեցիի ծէսով եւ լուսաւորչական գերեզմանատան մէջ :

Իր այս ըմբռնումն էր, որ առաջին մէկ օրէն գինք բարեկամացուց նախ առաջնորդ Անանիա վարդապետ Հազարապետեանին ու ապա Արտաւազդ վարդապետ Գալէնտէրեանին, իսկ աւելի վերջ, 1920էն ետք Հալէպի առաջնորդ Արտաւազդ եպիսկոպոս Սիւրմէեանին :

Իր յարումը Հայ – առաքելական Եկեղեցիին չմնաց պղատոնական համակրանքի սահմաններուն մէջ : Այն ըմբռնումով որ եկեղեցին զօրաւոր ազդակ մըն է հայապահպանման, մեծ օժանդակութիւն բերաւ Հալէպի Մէյտան թաղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի շինութեան, նիւթական կարեւոր յատկացումներով : Անվարան կարելի է յայտնել, որ իր բարոյական եւ նիւթական քաջալերանքին շնորհիւ էր, որ Արտաւազդ եպիսկոպոս համարձակեցաւ ձեռնարկելու այդ եկեղեցիի կառուցման, որուն հիմօրհնէքի արարողութեան մասնակցեցաւ Քարէն Եփփէ ինք հոգւոց, եւ ջերմեռանդ երկիւղածութեամբ ներկայ եղաւ նոյն արարողութեան, որուն վայելչութենէն եւ խորհրդաւորութենէն խորապէս տպաւորուեցաւ եւ մինչեւ վերջ պահեց այդ տպաւորութիւնը :

Հայ. Եկեղեցիի հանդէպ իր համարումին եւ կապին գեղեցիկ արտայայտութիւնն էր նաեւ այն կարգադրութիւնը ըստ որում, Հալէպի մէջ արար, քիւրտ եւ Թուրք միջավայրերէ ազատագրած երկսեռ հայ բեկորներուն մօտ, հայկական կապը զօրացնելու նպատակով՝ շաբաթական մէկ անգամ հայ քահանայ մը կուգար ազատագիրներու կայանը եւ կրօնական դաս ու խրատներ կուտար անոնց : Քարէն Եփփէի համոզումով հայ եկեղեցականի կերպարանքին տեսքն իսկ հոգեբանօրէն կրնար ազդել, տարիներով խլամ միջավայրի մէջ ապրած այդ դժբախտներուն վրայ : Եւ սխալ չէր այս կարծիքը : Որովհետեւ տարիքով շատ փոքր ազատագիրներուն մէջ, հայ քահանայի տեսքը արթնցուց անցեալի յիշատակներ եւ անոնք շատ շուտով հայացան :

Այս հոգեբանութեամբ եւ նուիրումով Քարէն Եփփէ վարեց Միլլէթ Խանի որբանոցը, մինչեւ հայութեան գլխուն պայթող համատարած աղէտը, 1915ին :

Մինչեւ այս թուականը իր մէջ ի յայտ եկած էր մարդասէրը, հայասէրը եւ գործնական ոգին :

Բայց այս թուականին ի յայտ կուգայ ամենէր, անձնուէր եւ հերոս կինը :

1915 Մայիսին Ուրֆա կը հասնի Զէյթունցիներու առաջին կարաւանը, տարագրութեան բոլոր արհաւիրքներուն ենթարկուած, անօթի, ծարաւ, կիսամերկ ու բոկոտն : Այս թշուառութեան ի տես կ'ըմբոստանայ Տանիմարքացի այս արի աղջիկը եւ այդ պայմաններուն մէջ իրեն համար միակ կարելին կը նուիրուի, հաց եւ ջուր հասցնելով այդ դժբախտ ու թըշուառ զանգուածին : Հակառակ կառավարական արգելքին կը մտնէ անոնց մէջ, կը մխիթարէ, կը սփոփէ, բժշկական կարեւի խնամքը կը հասցնէ, ուտելիք եւ հագուստ կը բաժնէ եւ ի վերջոյ կը ստիպուի կառավարիչին առջեւ պաշտպանել ինքզինք, մարդկային պարտականութիւն կատարած ըլլալու փաստարկութեամբ ու կը խարանէ կառավարութեան ընթացքը :

Մ. ՀԵՐԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

●

ԳԱՀԻՐԷ, 20 Դեկտ.— Երէկ, կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5.30ին, «Յուսաբեր» Թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի եւ Փալանճեան Ճեմարանի հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանի տօնակատարութիւնը : Սրահը լեցուն էր բազմութեամբ :

Պարզ հանդիսութիւն մը չէր տեղի ունեցածը, այլ փառատօն մը, երախտագէտ յարգանքի ու մեծարանքի արտայայտութիւն մը բոլոր անոնց հանդէպ, — ողջ թէ մեռած, — որոնք 25 տարի առաջ հիմը դրին այս մեծ ու ծաւալուն ընկերակցութեան : Ներկաներէն շատեր, որոնք մօտէն ծանօթ էին «երրորդութեան»՝ Շանթ, Ազբալեան, Օհանջանեան, ոմանք իբրեւ բարեկամ, ուրիշներ իբրեւ ընկեր ու գործակից, լուռ յուզումով ոգեկոչեցին անոնց յիշատակը :

Եգիպտահայ գաղութը, իբրեւ ծնողը եւ հոգեւոր հայրը Համազգայինի, երէկ իրաւամբ հպարտ կը զգար ինքզինք՝ ծնունդ տուած ըլլալուն համար հայ մշակոյթին եւ կրթութեան պահակի դերը կատարող այս ազգանուէր ու ազգաշէն Միութեան :

Ժամը ճիշդ 5.30ին, Գահիրէի Յոբելենական Յանձնախումբի նախագահ պ. Ա. Լետիս Զագրեան կարդաց իր բացման խօսքը, որ ունկնդրուեցաւ երկիւղած լռութեան մէջ : Ապա հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը Համազգայինի հիմնադիրներէն հանգուցեալ Շանթի, Ազբալեանի, Օհանջանեանի, Եսայեանի, Իփէկեանի, Պալըգճեանի, որոնք բախտը չունեցան այսօր

մեզի հետ տօնելու 25ամեակը իրենց մեծ երազին իրագործման։

Նախագահի բացման խօսքէն ետք, Օր. Ռուբինա Չէքիճեան, օժտուած խոր զգայնութեամբ, զուսպ յուզումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի ոգեշունչ քերթուածը՝ «Խօսք իմ որդուն», որ փառաբանութիւնն էր հայ լեզուին եւ պատգամ մը բոլոր «որդի»ներուն՝ սիրելու եւ չմոռնալու «Հայկեան լեզուն մեր սրբազան»։

Ժպտուն ու սիրալիր, ինչպէս միշտ, մեր համակրելի երգիչը՝ պարիթոն Ս. Սարգիսեան՝ նախ մեներգեց Կանաչեանի «Ուխ»ն, ապա Ալեքսանեանի «Կ՚անցնի լռին»ը, անգամ մը եւս ապրեցնելով մեզ հայ երգի քաղցրաշունչ մթնոլորտին մէջ։ Դաշնակով կ՚ընկերակցէր մեր շնորհալի դաշնակահարուհին՝ Օր. Լիւսի Բարլանեան, որ դիւրէ ջերմութիւն ստեղծել, ինչպէս երգիչը ինքն ալ։ Սարգիսեան յայտագրէն դուրս երգեց նաեւ «Հայաստան»ը, ներկաներու պահանջով։

Ապա խօսեցաւ Պօղոսեան ազգ. վարժարանի երիտասարդ տնօրէնը՝ ընկեր Բիւզանդ Չէքիճեան, որ փայլուն աշակերտներէն եղած է Ճեմարանի եւ Աղբալեանի եւ որ յուզումով ոգեկոչեց անմոռանալի յիշատակը իր մեծ, առաքելատիպ ուսուցիչներուն, իր եւ իր սերունդին մեծարանքը յայտնելով անոնց անձին, ինչպէս գործին հանդէպ։

Կարճ դադարէ մը ետք սկսաւ հանդէսին երկրորդ մասը։

Ընկեր Գր. Գարապաճեան, անցնելով յայտագրի գործադրութեան, հրաւիրեց քանի մը խօսք ըսելու Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան եւ Յոբելենական Կեդր. Յանձնախումբի նախագահ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանը, որ յատկապէս Լիբանանէն Գահիրէ եկած էր ներկայ ըլլալու յոբելեանի տօնակատարութեան։

Պ. Տէր Մելքոնեան, որ իր լայն մասնակցութիւնը բերաւ Ճեմարանի անունով բացուած հանգանակութեան, Լիբանանի մէջ, եւ որ Համազգայինի կատարած ու կատարելիք դերին ջերմ հաւատացողներէն է, կոչ ըրաւ գուրգուրալ Ճեմարանին վրայ, զոր անուանեց «եգիպտահայ գաղութին մեծ զաւակը»։ Կը հաւատանք, որ մեր բարեկամին այս պատգամը լայն արձագանգ պիտի գտնէ մեր գաղութին մէջ։

Ընկեր Հ. Գալուստեան արտասանեց Սիամանթոյի նարեկաշունչ «Սուրբ Մեսրոպ»էն առանձին հատուած մը՝ «Գիւտին փառքը»։ Իր թաւ, հնչեղ եւ բեմական ձայնը հաճելի տպաւորութիւն կը ձգէ միշտ։

Օր. Լիւսի Բարլանեան դաշնակի վրայ նուագեց նախ Բաբխուդարեանի «Էպքի-դ»ը, ապա Խաչատուրեանի սքանչելի «Թոքաթթա»ն։ Օր. Բարլանեան առաջին իսկ վայրկեանէն ցոյց տուաւ ճարտար դաշնակահարուհիի իր տաղանդը, ներկաները ապրեցնելով երաժշտական ջերմ ու տպաւորիչ մթնոլորտի մէջ։ Յայտագրէն դուրս, ընդառաջ երթալով բոլորի պահանջին, նուագեց նաեւ Խաչատուրեանի «Պար»ը։

Բանաստեղծ Արսէն Երկաթ կարդաց իր գեղեցկագոյն քերթուածներէն մէկը՝ «Առաքեալները» խորագրով, նուիրուած Համազգայինի հիմնադիրներուն, որոնք իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին ծառայեցին հայ գիրին, դպրոցին ու մշակոյթին։ Մեր «մեծաւքանչ»ը, աւելորդ է ըսել, Արսէն Երկաթի գրչին տակ կը դառնայ մեղեդի. կը դառնայ համանուագ մը, յորդ, բարախուն ու սրտագրաւ, համակելով ունկնդիրը կամ ընթերցողը եւ անոնց փոխանցելով գեղեցիկին պաշտամունքը։ Բանաստեղծ՝ իր յուզումնահար խառնուածքով եւ նուրբ զգայնութեամբ, Արսէն Երկաթ ոչ միայն երաժիշտ է, այլեւ նկարիչ։

Մեներգեց մեր համակրելի երգչուհին՝ սոփրանօ Օր. Հ. Կարապետեան նախ Ալէմշահի «Իմ եարը», եւ «Սիրելիս»ը, ապա, յայտագրէն դուրս եւ ներկաներու պահանջին վրայ, նաեւ Կանաչեանի «Ալվարդին երազը»։ Օր. Կարապետեան, որ ծանօթ է միջազգային շրջանակներու մէջ, հաճելի, գրաւիչ ձայն ունի եւ համակող ջերմութիւն։ Պիտի ուզէինք, որ յաճախ երեւէր մեր բեմերուն վրայ։

Ապա խօսեցաւ ընկեր Կարօ Սասունի, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Պէյրութէն, յոբելենական հանդէսին առիթով։ Ընկեր Սասունի ներկայացուց Համազգայինի կատարած բարերար ու փրկարար դերը, իբրեւ կրթական եւ հրատարակչական ընկերութիւն, ոչ միայն Լիբանանի, այլեւ հանուր հայութեան համար։ Անդրադարձաւ նաեւ Ճեմարանի վերելքին՝ վերջին 25 տարուան ընթացքին։ Իր խօսքը, հաւատաւոր, ջերմ ու հայրենաշունչ, մեծ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուեցաւ։

Ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը, աւելի ճիշդ՝ խորհրդապատկեր մը, կազմակերպութեամբ Համազգային Գահիրէի վարչութեան, յատկապէս Օր. Նըւարդ Թիրեաքեանի, եւ աջակցութեամբ մեր ամէնուս սիրելի բարեկամին՝ տաղանդաւոր նկարիչ Պ. Աշոտ Զօրեանի, որուն արուեստագէտի նուրբ ճաշակն ու բծախնդրութիւնը քանիցս առիթ ունեցած ենք գնահատելու։

Կենդանի պատկերը կը խորհրդանշէր հայութեան ոգին՝ արձանացած։ Ներկայացուած էին գեղարուեստը, թատրոնը, նկարչութիւնը, երաժշտութիւնը, գրականութիւնը, գիտութիւնը, բոլորն ալ արձանացած վիճակի մէջ։ Օր. Լիլի Գույումճեան, պարուհի տարազով եւ շնորհալի շարժումներով, զարթուցիչ դեր կատարեց։ Արթնցուց արձանախումբը, որ, ինչպէս ըսինք, կը խորհրդանշէր Համազգայինի ոգին, այսինքն հայութեան ոգին։

Ջերմ ու երկարատեւ ծափերով ներկաները իրենց գնահատանքն ու հիացումը յայտնեցին այս գեղեցիկ խորհրդապատկերը յղացողներուն եւ գործադրողներուն։

Փակման խօսքը ըրաւ Թեմիս բարեջան Առաջնորդը՝ Գեր. Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեան, որ իրեն յատուկ խանդավառ շունչով ու շեշտով ոգեւորեց ներկաները, անդրադարձաւ Համազգայինի կատարած դերին գաղութահայութեան մէջ եւ կոչ ըրաւ ազգովին բոլորուիլ այս ազգաշունչ միութեան շուրջ, որ կը ծառայէ հայ դպրութեան եւ հայեցի, հայադրոշմ ու հայաշունչ կրթութեան։

Բոլոր խօսողները, ինչպէս նաեւ գեղարուեստական յայտագրին մասնակցողները ջերմօրէն ծափահարուեցան։ Յաջորդաբար եւ առանձինն պիտի տանք իւրաքանչիւրին խօսքը։

Աւելցնենք, իբրեւ եզրափակում, թէ հանդէսը դրուած էր երեք հոգեւոր պետերու հովանաւորութեան տակ։

Հանդէսը փակուեցաւ բոլոր ներկաներու կողմէ երգուած «Հայր մեր»ով եւ Սրբազան Հօր «Պահպանիչ»ով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԻՊԱԳԻՐ ԸՆԿ. ՄԱԼԽԱՍԻ ճաշ մը տրուած է Նիւ Եորքի մէջ Նոյեմբեր 14ին Համավասպուրականի Հայր. Միութեան Վարագ Երիտ. մասնաճիւղին կողմէ, իր դէպի Միջին Արեւելք մեկնումին առթիւ։ Ընկեր Մալխաս շնորհակալութիւն յայտնելով ըսած է թէ քառասուն տարուան ընթացքին առաջին անգամ է որ իրեն ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի կ՚ունենայ։ Պատմեր է թէ դարուս սկիզբները երբ Նիւ Եորքի մէջ գորգ նորոգելու գործ կ՚ընէր, իր մօտ եկած է վանեցի Գարեգին Բաղէշցեանը, եւ նկարագրած՝ Վանի գեղեցկութիւնները։ «Ես ալ ամբողջ աշխարհի մէջ Վանի չափ գեղեցիկ տեղ տեսած չեմ»։ Ընկեր Մալխաս ըսած է թէ որոշած է ճամբորդել դէպի Պէյրութ, Եգիպտոս, Պարսկաստան եւն. «Հայեր տեսնելու եւ լսելու կարօտը ունիմ»։ Ապա իրեն նուիրած են գեղեցիկ գրիչ մը, իսկ Տիկին Մալխասեանի ծաղկեփունջ մը։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ուստըրի (Մ. Նահանգներ) մէջ մեռած է ընկեր Պետրոս Էքնոյեան։ Ծնած Ուստըր եւ պատանութեան օրերուն միացած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան, խանդավառուած անոր գաղափարներով։ Մինչեւ իր տարաժամ մահը, ինչպէս երիտասարդներու, նոյնպէս երէցներու կոմիտէին մէջ եղաւ մէկը այն ընկերներէն, որոնք գիտցած են խորապէս յարգել կուսակցութեան հիմնական սկզբունքները։ Բ. աշխարհամարտին իբրեւ զինուոր արտակարգ արիութեամբ պայքարեցաւ, արժանանալով շքանշանի։ Իր դագաղին վրայ փռուած է աստղազարդ դրօշը։

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕՅԻ ազգ. վարչութեան ժողովին ընտրութեան մասնակցած են 490 անդամներ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ցանկը շահած է 338 քուէ, հակադաշնակցական ճակատը՝ 172 քուէ։ Վերընտրուած է նախորդ վարչութիւնը։

ԱԲԱՏԱՆԻ (Իրան) գաղութը միշտ ալ նախանձախնդիր եղած է դէպի ազգային կեանքը։ Վերջին տասնամեակին ամէն մէկ նորընտիր հոգաբարձական կազմ իր կարգին ընդարձակած է դպրոցական շէնքերը։ Այս տարի եւս շնորհիւ խումբ մը հայրենակիցներու դրամական օժանդակութեան եւ հայ ճարտարապետներու ձեռներէցութեան, լրացաւ աղջիկներու եւ միջնակարգի վարժարանի շէնքը՝ չորս նոր եւ լուսաւոր սենեակներու կառուցումով։ Իրանի կրթական նախարարութեան տեղական վարչութիւնը միշտ կը խրախուսէ հայկական դպրոցները։ Աշակերտները մեծ յաջողութիւններ շահած են քննութեանց մէջ։ Մշակութային, գրական եւ գեղարուեստական ձեռնարկները կը կատարուին նախաձեռնութեամբ Մշակութային Միութեան։

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ Մառքի գրական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը տօնելու համար կազմուած է յանձնախումբ մը Պոլսոյ մէջ։ Նախաձեռնարկ յանձնախումբը սուղ հատորի մը մէջ պիտի ամփոփէ յոբելեար գրագիտուհիին քերթուածները, պատմուածքները, յուշերը, խմբագրական տեսութիւնները եւն։ Արդէն ձեռնարկուած է հատորին տպագրութեան, հանդիսութեան թուականը ճշդուած չէ տակաւին։

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. – ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Լոյս տեսաւ յոբելենական թիւը, ՀԱՅ-ԲՈՅԺի քսանամեակին առթիւ (1934 – 1954)։ Այս բացառիկ թիւը, 104 էջ, ինչպէս յայտարարուած էր, նուէր պիտի տրուի միայն հաւատարիմ բաժանորդներուն, որոնք կանխիկ վճարած են իրենց բաժնեգինը։ Աննախընթաց զոհողութիւն մըն է այս, կը խնդրուի ընթերցողներէն, որ փոխարինեն՝ կանխիկ միայն վճարելով իրենց բաժնեգինը։

Կամքէ անկախ պատճառներով, այս բացառիկ թիւը փոստին պիտի յանձնուի Յունուարի երկրորդ շաբթուն։ Ուստի Փետրուարէն առաջ վճարողները եւս պիտի կրնան ձրի ստանալ։

Ցապաղումին համար՝ կը ներեն բաժանորդները, — տարուան մը բացակայութեան պատճառով՝ դիզուած գործեր կան, զորս դժուար է կարգի դնել մէկ օրէն միւսը։

Մամուլի տակ է արդէն Յունուարի եւ Փետրուարի միացեալ թիւը, 48 էջ, որ պիտի ղրկուի Փետրուարի սկիզբը։ Յաջորդական թիւերը՝ 24 էջ, ամսէ ամիս։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

Տղաները առըճանակը կը ստանան։ Գիւղից դուրս կը գան։ Մի քիչ յետոյ Իպրահիմ Զավուշը այն կողմը, մի տանիքի վրայ կը կանգնի եւ կը պոռայ.

— Հէյ, դուք ո՞վ էք։

Տղաքը, առանց պատասխանելու, օդին մէջ երեք չորս հատ կը կրակեն։ Իպրահիմ Զավուշը ինքն էլ կը պատասխանէ։ Տղաքը կը հեռանան պատուիրուած ուղղութեամբ, իսկ ինք շնչասպառ կը շտապէ Ալի պէկի մօտ։

— Պէկ, դաւադրութիւն։ Երբ գիւղի շուրջը կը պտտէի, Քիւրտի հողուստներով մի քանի մարդիկ տեսայ։ Հարցուցի թէ ո՞վքեր էք։ Հրացանով պատասխանեցին։ Լաւ է որ գիւղից դուրս ելնենք եւ դիրք բռնենք։ Ով գիտէ, ինչ կը լինի։ Օդը լաւ է. փոխանակ գիւղի ճնշող մթնոլորտին մէջ մնալու, դուրսը կենանք։

Ալի պէկը, որ Իպրահիմ Զավուշի խորհուրդներուն ունկնդրած էր, այս անգամին եւս կը համաձայնի։ Շեփորը կը հնչէ։ Ժանտարմաները, իրենց մտադրածը

Թողով անմիջապէս Թժմբում են ձիերը, հրացաններն առնում են եւ, ըստ չեփորի ձայնին, հաւաքւում են գիւղի հարաւային կողմը գտնուած բլրակի մօտ։ Վրանները զարնում են, ձիերը ցցերի կապում եւ, առանց ձայնի, հեւասպառ սպասում են իմանալու թէ՝ բանը ինչո՞ւմն է։

Բայց դաշտում ոչ թէ 3 – 400 ժանտարմա, այլ եւ հազար էլ լինի, նորից կը փախնան։ Որովհետեւ նրանք Փետայիներին նմանցուցեր էին աններեւոյթ էակների, որոնք կը գային, կը կոտորէին եւ կը հեռանային, ու նրանց ոչ ոք չէր տեսներ։ Այնքան կը սարսափէին։

Իպրահիմ Զավուշը գիւղի չորս կողմերը պահապաններ է կանգնեցնում եւ խստիւ հրամայում է, որ ոչ ոք մտնէ գիւղը, մինչեւ որ Զավուշից հրաման ստանայ։ Այդ կարգադրութիւններից յետոյ, գնում է Ալի պէկի եւ զեկուցանում, ինչ որ արած է։

— Այժմ լսիր, Իպրահիմ Զավուշ, այս կեավուրներից մենք չենք կարող ոեւէ բան իմանալ։ Մեր մարդիկը արդէն կախուել են։ Այդպիսի մարդիկ սանձելու համար երկար տարիներ են պէտք։ Այն համոզումին եկայ, որ այլեւս տանջանք չտանք, այլ ուղղակի պաշտպանենք Նեմրութը եւ երեւան հանենք Փետայիներին։

*

Տելեմաքի առած այդ քայլն էլ յաջող է անցնում։ Գիւղը ազատւում է գիշերային մղձաւանջից։

«Այդ բոլորը լաւ։ Բայց վաղը ի՞նչ է սպասում ինձ», մտածում է Տելեմաքը։ «Թողնել, հեռանալ գիւղից՝ կը նշանակէ գիւղը ձգել կրակի մէջ։ Արդէն առանց դրան էլ, հրդեհը սկսել է։ Գիւղը շրջապատուած է։ Մնալ, չհեռանալ՝ անձնուղղակի դատապարտել կը նշանակէ։ Միթէ՞ այդ գաղանին հաւատալ կը լինի։ Այսօր ազատ թողեց, վաղը կը հրամայէ շղթայի զարնել եւ այն ծառից կախել։ Այս գազանին ծրագիրն է քանդել բոլոր հայ գիւղերը, ոտքի տակ առնել բոլոր սրբութիւնները, եւ վերջ տալ հայկական «փտանգ»ին։ Թէ գիւղից չհեռանամ, նախ ինձ պիտի բանտարկէ, գնտանը նետէ։ Արդե՞օք մի բան կը շահի Հայ Դատը, Դատուանը, ազգը, յեղափոխութիւնը, կամ Տէր Յովհաննէսի տունը»։

Գիշերը մինչեւ լոյս տառապում է եւ չի քնում։

Վերջապէս, որոշում է չհեռանալ, մանաւանդ որ ինքը Սերոբին խոստացել էր քաշել դաւանութեան բաժակը մինչեւ վերջին կաթիլը։ «Ի՞նչ պիտի ըսեն վաղը, իմ ընկերները, երբ այդպիսի վիճակի մէջ ձգեմ եւ հեռանամ։ Ես չեմ կարող դրժել խօսքս, թէկուզ վաղը ինձ հանեն կախաղան։ Ես կը մնամ մեր ժողովուրդի հետ»։

Եւ Տելեմաքը յանկարծ դուրս է գալիս ու մտամոլոր մի տանիքից միւսն է անցնում։ Մթութեան մէջ մի թափառող ստուեր է տեսնում, և գաղտագողի գնում դէպի այն կողմը։ Մօտենում է։ Ոտնաձայներ է լսում։ Համոզւում է, որ Իպրահիմ Զավուշն է։ Քայլերն արագացնում է եւ հասնում նրան։

Միասին մի բարձր տանիքի եռեւ կուչ են գալիս։ Հազիւ իրարու դէմք նշմարած, անմիջապէս ձեռք-ձեռքի բռնած, մտնում են առաջին պատահած տան բակից ներս։ Երբ համոզւում են, որ ոեւէ մէկը չի լըսում, սկսում են խօսիլ։

— Ասա, Իպրահիմ Զավուշ, ի՞նչպէս է վերջանալու այս կնճիռը։ Ի՞նչ է մտածում Ալի պէկը։

— Լսիր, Դանիէլ (Տելեմաք), եթէ գաղանը ինծի չի խաբում, նա այլեւս չարչարանքի մասին չի մտածում։ Նա մտադրել է խուզարկել Նեմրութը, Գրգուռը, շրջակայ դաշտերն ու բլուրները, ամբողջ հայկական գիւղերը։ Մէկ խօսքով՝ քար քարի վրայ պիտի չթողնէ, մինչեւ որ երեւան հանէ Փետայիներին։ Երդուել է որ՝ կամ նրանք իմ դիակի վրայով պիտի անցնին եւ տարածեն իրենց յեղափոխական պրոպագանդան, կամ ինքը նրանց շղթայակապ կամ դիակները սայլերի վրայ բերցրած պիտի տանի Բաղէշ։

— Ուրեմն, վաղը, առաւօտեան նա կը բարձրանայ Նեմրութ փնտռելու հայդուկները եւ խուզարկելու Սկաւառակը։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԹՈՒՐՔԵՒԳԵՐՄԱՆ առեւտրական դաշնագիր մը կնքուեցաւ Դեկտ. 27ին, Անգարայի մէջ: Արեւմտեան Գերմանիան 225 միլիոն մարքի փոխ մը կը բանայ այս դաշնագրով: Շատ մը ձեռնարկներու կարգին, ելեկտր ագարակ մը պիտի հաստատուի Թուրքիոյ մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արտակարգ ատեանը կախաղանի դատապարտեց Իսլամ Եղբայր մը, հինգ հոգի ալ ցկեանս բանտարկութեան: Ատեանը յարդ անպարտ արձակած է 37 ամբաստանեալներ, 50 հոգի դատապարտուած են 10 – 15 տարի թիապարտութեան, 23 հոգի՝ տասը տարուան (յետաձգուած): Դատավարութիւնները կը շարունակուին Նոյ. 1էն ի վեր :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր տարի եւ Ս. Ծնունդ

1 Յունուար, Շաբաթ, Ամանորի պաշտամունք :

ՓԱՐԻԶԻ Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Պ. Մարգար Յակոբեանէ հազար ֆր., ողբ. Պետրոս Փափազեանի մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Զ. Քիւթնէրեան հազար ֆր. Պանեօ Քաշանի Կարմիր Խաչի մասնաճիւղէ հազար ֆր., Սարեան ընտանիքէ տասը հազար ֆր. ողբ. Մարտիրոս Սարեանի մահուան առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Ե. Յարութիւնեանէ, Վիլժիւիֆէն հինգ հարիւր ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Քիւթնէրեանէ հինգ հարիւր ֆր. ողբ. Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ:

Պ. Ճալալեանէ եօթը հազար ֆր. իր քըրոջ մահուան քառասունքին առթիւ: Ութն հազար ֆրանք :

× Պանեօ Քաշանի Կրթ: Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները : —

Պ. Ենովք Յարութիւնեան իր աղջկան Օր. Տիգրանուհիի ամուսնութեան առթիւ հազար ֆրանք, նաեւ Տէր եւ Տիկին Զապէլ Փիլիպպոսեան հազար ֆրանք, իրենց անդրանիկ թոռնիկին առաջին տարեդարձին առթիւ:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՅՕԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՏԱՐՈՒԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ՝ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ Յ. Պարոնեանի՝ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ եւ Գ. Վահանի՝ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» խումբի եւ Նոր Սեռունդի «Վարանդեան» Անդրանիկ Թատերախումբի, ղեկավարութեամբ Ն. Սարգիսեանի: Առաջին անգամ ըլլալով մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Սարաճեանի ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան յուզիչ դրամ, չորս արար:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Կարտան Պիվէրի «Գեղուն»ի տան մէջ :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր : Մուտքը ազատ է:

ՆՈՒԷՐ

Ս. Ժերմէն Ան Լէյէն.— Պ. Եզեկելեան Նոր Տարուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, երկու հազար Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան եւ երկու հազար ալ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին: Ստանալ Յառաջէն :

× Քլէօմոն Ֆէռանէն, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թիւթիւնճեան իրենց զաւկին՝ Լեւոնիկի ապաքինման առթիւ հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Օգնութեան կայանին եւ հազար ֆր. Շաւիլի մասնաճիւղին :

× Անթոնիէն Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան Տիկին Արզուեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանին եւ հազար ֆր. ալ Հ. Յ. Դ. Տան Ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Կեսարացի Էօժէնի եւ Վիքթոր կը փնտռեն իրե՛ց եղբայրը՝ Արթին Օգումուշեան, որ կորսուած է Իզմիրի մէջ 1922ին: Կը բնակէր թիւ 35 Տէյիրմէն փողոց: Տեղեկացնել Տիկին Էօժէնի Տապանեանի, 19 ռիւ Մարսէլ Պինէ, Պուա Քոլոմպ (Սէն), Ֆրանս:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ

ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Ազգ. տան թատերասրահը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ :

Բոլոր աշակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՑԵՂՆԵՐԸ եւ ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ :

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բարեկամները :

ՏՕՆԱԾԱՌ — ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան: Տեղի պիտի ունենայ 2 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Ծոխ յայտագիր, սիրուն անակնկալներ: Կաղանդ պապան պիտի այցելէ մանուկներուն :

Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը անխտիր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ, Յունուար 1, առաւօտեան ժամը 10ին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս.Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կաղանդի առթիւ կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղին եւ Ս. Յակոբ Մատրան Թաղականութեան կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար էնթէրնասիոնալի սրահը, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ վիլ :

Առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչուհի Տիկ. Ս. Թորոսեանի պիտի ներկայացուի դպրոցական թատերախաղ մը, (Տօնածառի եռեւէն) 8–12 տարեկան աշակերտներու կողմէ :

Ծոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալներ, Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մանուկներուն:

Մուտքը ազատ է, 7էն 10 հայկական եւ եւրոպական պարեր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոստոյի մասնաճիւղի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 15.30ին, 24 ռիւ տէ Պահիւթիէ :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, զուգերգ, տրամախօսութիւն, պար եւն.:

Զաւեշտ մը աշակերտներու կողմէ :

Կաղանդ Պապան մրգեղէններ պիտի բաժնէ փոքրերուն: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ Ուրֆայի հերոսներուն եւ նահատակներուն :

Այս առթիւ պիտի յիշատակուին նաեւ Փարիզի մէջ մեռած Ուրֆացիներէ Էքինճեան Կարապետ, Ճարահեան Խորէն, Եօթնեղբայրեան Գէորգ, Քիլէճեան Գէորգ, Թաշճեան Արշակ :

★

Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՍԵՐՏԱՐԵԱՆԻ (Ծնեալ Տարայեան) մահուան քառասունքին առթիւ, եւ իրենց եղբօր Յովսէփ Տարայեանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAYի
Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Արտասանութիւն Տիկին Ա. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (ֆրանսերէն), Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ երգ, Տիկին Լ. ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ: Անիէռի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշ եանի :

Orchestre BERNIE OLIVER (Grande formation)

Ճոխ պիւֆէ, աւանդական հում քիւֆթէ, Սէմսէք, ժողովրդական գիներով :
Մուտք 300 ֆր., ուսանողներու եւ զինուորներու կէս գին :
Խօսնակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)